

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

14 Ιουλίου 2017 | ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ | Αρ. Φύλλου **2385**

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθμ. απόφ. 562/VII/2013 *

Λήψη απόφασης επί της προηγούμενης γνωστοποίησης συγκέντρωσης κατ' άρθρο 6 παρ. 1 - 3 του ν. 3959/2011 της ανώνυμης τραπεζικής εταιρίας με την επωνυμία «ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.» σε σχέση με την απόκτηση του ελέγχου της ανώνυμης τραπεζικής εταιρίας με την επωνυμία «ΤΡΑΠΕΖΑ EUROBANK ERGASIAS Α.Ε.», δια της υποβολής προαιρετικής δημόσιας πρότασης για την απόκτηση του συνόλου των κοινών ονομαστικών μετά ψήφου μετοχών.

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ
ΣΕ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε στην Αίθουσα Συνεδριάσεων του 1ου ορόφου του κτηρίου των γραφείων της, επί της οδού Κότσικα 1Α, Αθήνα, την 13η Φεβρουαρίου 2013, ημέρα Τετάρτη και ώρα 11:00, με την εξής σύνθεση:

Πρόεδρος: Δημήτριος Κυριτσάκης.
Μέλη: Δημήτριος Λουκάς (Αντιπρόεδρος), Ιωάννης Μπιτούνης, Βικτωρία Μερτικοπούλου, Δημήτριος Δανηλάτος και Χρυσοβαλάντου-Βασιλική Μήλλιου.
Γραμματέας: Παρασκευή Α. Ζαχαριά.

Πριν την έναρξη της συνεδρίασης ο Πρόεδρος της Επιτροπής όρισε γραμματέα της συζήτησης την Παρασκευή Α. Ζαχαριά με αναπληρώτρια αυτής την Ηλιάνα Κούτρα.

Οι Εμμανουέλα Τρούλη, τακτικό μέλος-εισηγήτρια και Ιωάννης Αυγερινός, τακτικό μέλος δε συμμετείχαν στη συζήτηση λόγω υποβολής δήλωσης αποχής και αποδοχής αυτών από την Ολομέλεια της Επιτροπής Ανταγωνισμού.

Θέμα της συνεδρίασης: Λήψη απόφασης επί της προηγούμενης γνωστοποίησης συγκέντρωσης κατ' άρθρο 6 παρ. 1 - 3 του ν. 3959/2011 της ανώνυμης τραπεζικής εταιρίας με την επωνυμία «ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.» σε σχέση με την απόκτηση του ελέγχου της ανώνυμης τραπεζικής εταιρίας με την επωνυμία «ΤΡΑΠΕΖΑ EUROBANK ERGASIAS Α.Ε.», δια της υποβολής προαιρετικής δημόσιας πρότασης για την απόκτηση του συνόλου των κοινών ονομαστικών μετά ψήφου μετοχών.

Στη συζήτηση παραστάθηκαν για την νομίμως κλητευθείσα εταιρία «ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.» ο νόμιμος εκπρόσωπός της Παύλος Μυλωνάς του Κωνσταντίνου μετά των πληρεξουσίων δικηγόρων αυτής Γεωργίου Τριανταφυλλάκη, Άννας Μαντά, Ιωάννη Λιναρίτη και Νικολέτας Γιαννούλη.

Με άδεια του Προέδρου και τη συναίνεση της εταιρίας «ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.» παραστάθηκαν για την εταιρία «ΤΡΑΠΕΖΑ EFG EUROBANK ERGASIAS ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» οι νόμιμοι εκπρόσωποί της Δημήτριος Πολίτης ([…]) και Θεόδωρος Καλαντώνης ([…]) μετά των πληρεξουσίων δικηγόρων αυτής Θεοδώρας Ζερβού, Παναγιώτη Μπερνίτσα και Αυγουστίνας Αλμυρούδη.

Προς επίρρωση των ισχυρισμών της εταιρίας «ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.» εξετάσθηκε ενόρκως, μετά την αποδοχή από την ΕΑ σχετικού αιτήματος, ο Ανδρέας Αθανασόπουλος του Δημητρίου, Γενικός Διευθυντής Λιανικής Τραπεζικής της εταιρίας.

Στην αρχή της συζήτησης, ο Πρόεδρος έδωσε το λόγο στον αρμόδιο εισηγητή, Ιωάννη Μπιτούνη, ο οποίος ανέπτυξε συνοπτικά την υπ' αριθμ. πρωτ. οικ. 1374/11.2.2013 έκθεσή του και πρότεινε για τους λόγους που αναφέρονται αναλυτικά σ΄ αυτή, την έγκριση από την Επιτροπή Ανταγωνισμού, κατ' άρθρο 8 παρ. 6 και παρ. 8 του ν. 3959/2011, της γνωστοποιηθείσας συγκέντρωσης που αφορά στην απόκτηση του ελέγχου της ανώνυμης τραπεζικής εταιρίας με την επωνυμία «ΤΡΑΠΕΖΑ EUROBANK ERGASIAS Α.Ε.» από την ανώνυμη τραπεζική εταιρία με την επωνυμία «ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.», δια της υποβολής προαιρετικής δημόσιας πρότασης για την απόκτηση του συνόλου των κοινών ονομαστικών μετά ψήφου μετοχών, υπό τον όρο της ανάληψης κατάλληλων δεσμεύσεων, ούτως ώστε να καταστεί η συ-

* Η παρούσα απόφαση εκδίδεται σε δύο (2) επιπλέον εκδόσεις με τα εξής διακριτικά: 1) Προς Δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και 2) Έκδοση για την ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε. Από τις δύο αυτές εκδόσεις έχουν αφαιρεθεί τα απόρρητα επιχειρηματικά στοιχεία (όπου η ένδειξη […]) τα οποία δεν θα πρέπει να περιέλθουν σε γνώση του αντίστοιχου αποδέκτη της έκδοσης, σύμφωνα με το άρθρο 41 του ν. 3959/2011 (ΦΕΚ 93 Α΄/20.4.2011), όπως ισχύει, και τον Κανονισμό Λειτουργίας και Διαχείρισης της Επιτροπής Ανταγωνισμού (ΦΕΚ 54 Β΄/16.1.2013). Όπου ήταν δυνατό τα στοιχεία που παραλείφθηκαν αντικαταστάθηκαν με ενδεικτικά ποσά και αριθμούς ή με γενικές περιγραφές (εντός […]).

γκέντρωση συμβατή με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού στις επί μέρους αγορές που εντοπίζονται αμφιβολίες κατά τα εκτεθέντα στο ως άνω σκεπτικό (ιδίως αναφορικά με την αγορά αποδοχής καρτών).

Κατόπιν το λόγο έλαβαν οι πληρεξούσιοι δικηγόροι των ενδιαφερομένων μερών, οι οποίοι τοποθετήθηκαν επί της εισηγήσεως, ανέπτυξαν τις απόψεις τους καθώς και τα αναφερόμενα στο υπ’ αριθμ. πρωτ. 34/11.2.2013 υπόμνημά τους αναφορικά με τη γνωστοποίηση ανάληψης δεσμεύσεων, έδωσαν διευκρινήσεις και απάντησαν σε ερωτήσεις, που τους υπέβαλαν ο Πρόεδρος και τα μέλη της Ε.Α.

Στη συνέχεια συνήλθε σε διάσκεψη για λήψη απόφασης την 14η Φεβρουαρίου 2013 (ημέρα Πέμπτη και ώρα 10:30) στην ως άνω αίθουσα συνεδριάσεων του 1ου ορόφου των Γραφείων της, και αφού έλαβε υπόψη την έκθεση του αρμοδίου εισηγητή, τις απόψεις που διατύπωσαν προφορικώς κατά την ακροαματική διαδικασία και εγγράφως με τα υπ’ αριθμ. πρωτ. 34/11.2.2013 και 35/14.2.2013 υπομνήματά τους (γνωστοποίηση ανάληψης δεσμεύσεων) τα ενδιαφερόμενα μέρη, όλα τα στοιχεία του φακέλου της ανωτέρω υπόθεσης, την κατάθεση του μάρτυρος και το ισχύον νομικό πλαίσιο, μετά από διαλογική συζήτηση, σκέφθηκε ως εξής:

Α. Η ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΘΕΙΣΑ ΠΡΑΞΗ

Α.1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

1. Με τα υπ’ αριθμ. πρωτ. 8843/12.11.2012 & 8697/5.11.2012[1] έγγραφά του, το πιστωτικό ίδρυμα με την επωνυμία «ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.» (εφεξής και «ΕΤΕ», «Εθνική» ή «γνωστοποιούσα»), με έδρα την Ελλάδα, γνωστοποίησε στην Επιτροπή Ανταγωνισμού (εφεξής και «ΕΑ»), σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3959/2011, την από 5.10.2012 υποβολή προαιρετικής Δημόσιας Πρότασης (εφεξής και ως «ΔΗΜΟΣΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ») για την εξαγορά του συνόλου των κοινών ονομαστικών μετά ψήφου μετοχών της «ΤΡΑΠΕΖΑ EUROBANK ERGASIAS A.E.» (εφεξής και ως «EUROBANK ERGASIAS» ή «EUROBANK»). Κατά δήλωση της γνωστοποιούσας, η υπό κρίση πράξη δεν είναι κοινοτικών διαστάσεων[2], καθώς *«αν και πληροί τα κριτήρια κοινοτικής υπαγωγής εντούτοις, οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιούν άνω των δύο τρίτων του ολικού κοινοτικού κύκλου εργασιών τους στην Ελλάδα»*[3].

Α.2. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ

Α.2.1 Η Προαιρετική Δημόσια Πρόταση της ΕΤΕ

2. Στις 5.10.2012, η ΕΤΕ υπέβαλε προαιρετική δημόσια πρόταση για την απόκτηση **του συνόλου** των κοινών ονομαστικών με ψήφο μετοχών της EUROBANK ERGASIAS, πέραν αυτών που η πρώτη κατέχει ήδη, άμεσα ή έμμεσα[4]. Η υποβολή Δημόσιας Πρότασης για την απόκτηση κινητών αξιών εταιρίας με καταστατική έδρα στην Ελλάδα οι οποίες είναι εισηγμένες σε οργανωμένη αγορά, υπόκειται στις διατάξεις των ν. 3461/2006 και 3401/2005[5,6].

---

[1] Για το εκπρόθεσμο και απαράδεκτο του υπ’ αριθμ. πρωτ. 8697/5.11.2012 εντύπου γνωστοποίησης συγκέντρωσης της ΕΤΕ, βλ. αναλυτικά κατωτέρω Ενότητα Γ.

[2] Κατά την έννοια του άρθρου 1 παρ. 2 και 3 του Κοινοτικού Κανονισμού Συγκεντρώσεων 139/2004 του Συμβουλίου της 20ης Ιανουαρίου 2004, για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων.

[3] Σχετικά με το ύψος του κύκλου εργασιών των ΕΤΕ και EUROBANK ERGASIAS, βλ. Ενότητα Β.

[4] Κατά ποσοστά 0,06% και 0,36%, αντίστοιχα, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στο Πληροφοριακό Δελτίο.

[5] Ο ν. 3461/2006 ενσωματώνει στο Εθνικό Δίκαιο την Οδηγία 2004/25/ΕΚ σχετικά με τις Δημόσιες Προτάσεις Αγοράς Κινητών Αξιών και αφορά στην υποβολή Δημόσιας Πρότασης για την απόκτηση κινητών αξιών εταιρίας της οποίας η καταστατική έδρα βρίσκεται στην Ελλάδα και το σύνολο ή ένα μέρος των αξιών αυτών είναι εισηγμένες για διαπραγμάτευση σε οργανωμένη αγορά στην Ελλάδα κατά την ημέρα δημοσιοποίησης της απόφασης για υποβολή δημόσιας πρότασης.

[6] Ο ν. 3401/2005 ενσωματώνει στο Εθνικό Δίκαιο την Οδηγία 2003/71/ΕΚ σχετικά με το ενημερωτικό δελτίο που πρέπει να δημοσιεύεται κατά τη δημόσια προσφορά κινητών αξιών ή την εισαγωγή τους για διαπραγμάτευση. Σύμφωνα με το άρθ. 3 παρ.1 του ν. 3401/2005: *«1…δεν επιτρέπεται η δημόσια προσφορά κινητών αξιών στην Ελλάδα χωρίς την προηγούμενη δημοσίευση ενημερωτικού δελτίου»*. Ωστόσο, στις διατάξεις των παραγράφων 1(β) και 2(γ) του άρθρ. 4 του ν. 3401/2005 προβλέπεται αντίστοιχα ότι: *«1. Δεν απαιτείται η δημοσίευση ενημερωτικού δελτίου για τη δημόσια προσφορά:… (β) κινητών αξιών που προσφέρονται στο πλαίσιο δημόσιας πρότασης με ανταλλαγή, εφόσον καθίσταται διαθέσιμο στο κοινό και γνωστοποιείται στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς έντυπο, το οποίο περιέχει πληροφορίες ισοδύναμες με εκείνες του ενημερωτικού δελτίου»* και *«2. Δεν απαιτείται η δημοσίευση ενημερωτικού δελτίου για την εισαγωγή για διαπραγμάτευση σε οργανωμένη αγορά: …(γ) κινητών αξιών που προσφέρονται στο πλαίσιο δημόσιας πρότασης με ανταλλαγή, εφόσον καθίσταται διαθέσιμο στο κοινό και γνωστοποιείται στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς έντυπο, το οποίο περιέχει πληροφορίες ισοδύναμες με εκείνες του ενημερωτικού δελτίου»*. Η υπό κρίση προαιρετική Δημόσια Πρόταση της ΕΤΕ, σύμφωνα με δήλωσή της στο υπ’ αριθμ. πρωτ. 8843/12.11.2012 έγγραφο γνωστοποίησης, εμπίπτει στις ως άνω υπό άρθ.4 παρ. 1(β) και 2(γ) διατάξεις. Συγκεκριμένα, η ΕΤΕ εξέδωσε Έγγραφο Προσφοράς Κοινών Μετόχων, το οποίο από την 11η.01.2013 και καθ’ όλη τη διάρκεια αποδοχής της δημόσιας πρότασης βρίσκεται διαθέσιμο στο επενδυτικό κοινό στο διαδικτυακό της τόπο και στην ιστοσελίδα του Χρηματιστηρίου Αθηνών (www.ase.gr), κατ’ εφαρμογή των διατάξεων του άρθ. 4 παρ. 1(β) και 2(γ) και άρθ. 14 του ν. 3401/2005 (βλ. σχετικά Πληροφοριακό Δελτίο ημερομηνίας 11.01.2013 της ΕΤΕ για την υπό κρίση προαιρετική Δημόσια Πρόταση).

3. Το συνολικό μετοχικό κεφάλαιο της EUROBANK ERGASIAS ανέρχεται € 2.177.670.507,94, και διαιρείται σε 898.448.427 μετοχές. Εξ αυτών, 345.500.000 είναι προνομιούχες μετοχές χωρίς δικαίωμα ψήφου, ονομαστικής αξίας €2,75 έκαστη και 552.948.427 είναι κοινές μετοχές με δικαίωμα ψήφου, ονομαστικής αξίας € 2,22 η κάθε μία. Οι κοινές μετοχές, οι οποίες αποτελούν το αντικείμενο της Δημόσιας Πρότασης, είναι άυλες, εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών και η χρηματιστηριακή τους αξία μεταβάλλεται σε ημερήσια βάση. Με βάση την τιμή κλεισίματος της μετοχής EUROBANK ERGASIAS κατά την 4.10.2012, η υποκείμενη αξία της συναλλαγής ανήλθε στο ποσό των €640 εκατ. (κατά την 5.10.2012, ημερομηνία ανακοίνωσης υποβολής της Δημόσιας Πρότασης). Ωστόσο, η αξία σε ευρώ που εμμέσως θα καταβληθεί από την ΕΤΕ στους αποδεχόμενους τη Δημόσια Πρόταση μετόχους της EUROBANK ERGASIAS θα καθορισθεί με βάση την τιμή της μετοχής της ΕΤΕ κατά το τέλος της περιόδου αποδοχής της Δημόσιας Πρότασης.

4. Σύμφωνα με την υποβληθείσα από την ΕΤΕ προαιρετική Δημόσια Πρόταση, το αντάλλαγμα για την προτεινόμενη απόκτηση μετοχών, συνίσταται σε νέες κοινές ονομαστικές με ψήφο μετοχές της ΕΤΕ, οι οποίες πρόκειται να εκδοθούν έπειτα από αναπροσαρμογή της ονομαστικής αξίας των κοινών ονομαστικών με ψήφο μετοχών της ΕΤΕ, με νέα ονομαστική αξία €1,00 η κάθε μία[7,8]. Οι μετοχές αυτές θα παραδοθούν στους αποδεχόμενους μετόχους της EUROBANK ERGASIAS, στα πλαίσια της Δημόσιας Πρότασης, με αναλογία 58 νέες κοινές ονομαστικές με ψήφο μετοχές ΕΤΕ για κάθε 100 κοινές ονομαστικές με ψήφο μετοχές EUROBANK ERGASIAS.

Α.2.2. Πληροφοριακό Δελτίο

5. Σύμφωνα με το άρθ. 10 του ν. 3461/2006, πριν προβεί σε οποιαδήποτε σχετική ανακοίνωση προς το κοινό, το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που έχει αποφασίσει να υποβάλει Δημόσια[9], η ΕΤΕ, ενημέρωσε εγγράφως στις 5.10.2012 την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς και το Διοικητικό Συμβούλιο

---

[7] Σύμφωνα με το άρθ. 9 του ν. 3461/2006, ως «αντάλλαγμα» ο προτείνων μπορεί να προσφέρει τίτλους, που αντιπροσωπεύουν κινητές αξίες εισηγμένες ή μη σε οργανωμένη αγορά ή μετρητά ή συνδυασμό αυτών. Εάν δε ο προτείνων απέκτησε μετά τη δημοσιοποίηση της πρότασης και πριν τη λήξη της περιόδου αποδοχής κινητές αξίες που αποτελούν αντικείμενο της Δημόσιας Πρότασης, σε τιμή ανώτερη εκείνης που προσφέρεται στο πλαίσιο της Δημόσιας Πρότασης, οφείλει να αυξήσει το προσφερόμενο αντάλλαγμα έτσι ώστε αυτό να μην υπολείπεται από την ανώτερη τιμή που κατέβαλε κατά το ως άνω διάστημα. Σε περίπτωση που το προσφερόμενο αντάλλαγμα συνίσταται σε τίτλους, ο προτείνων παρέχει βεβαίωση επιχείρησης παροχής επενδυτικών υπηρεσιών ή πιστωτικού ιδρύματος, που είναι εγκατεστημένο στην Ελλάδα ή σε άλλο κράτος-μέλος, ότι ο προτείνων διαθέτει τους τίτλους που προτείνει ως αντάλλαγμα ή, κατά περίπτωση, ότι έχει λάβει κάθε πρόσφορο μέτρο προκειμένου να καταστεί δυνατή η παροχή του ανταλλάγματος.

[8] Στην πραγματοποιηθείσα στις 23.11.2012 Β΄ Επαναληπτική Έκτακτη Γενική Συνέλευση των μετόχων της ΕΤΕ, εγκρίθηκε η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου με έκδοση νέων μετοχών έναντι εισφοράς σε είδος των μετοχών της Eurobank που θα προσφερθούν στο πλαίσιο της ως άνω Δημόσιας Πρότασης, με παράλληλη κατάργηση των δικαιωμάτων προτίμησης των υφιστάμενων μετόχων.

[9] Η εν προκειμένω ανακοίνωση περιέχει τουλάχιστον τα εξής στοιχεία: α) την επωνυμία και έδρα της υπό εξαγορά εταιρίας, β) την επωνυμία, τη νομική μορφή, την έδρα και τη διεύθυνση του προτείνοντος, γ) την επωνυμία και τη διεύθυνση του τυχόν συμβούλου του προτείνοντος, δ) τις κινητές αξίες ή την κατηγορία κινητών αξιών που αποτελούν αντικείμενο της δημόσιας πρότασης, ε) το μέγιστο αριθμό των κινητών αξιών που δεσμεύεται ή υποχρεούται να αποκτήσει ο προτείνων, το ποσοστό τους επί του συνολικού μετοχικού κεφαλαίου της υπό εξαγορά εταιρίας, καθώς και επί του συνόλου των κινητών αξιών της ίδιας κατηγορίας, στ) το προσφερόμενο για κάθε κινητή αξία αντάλλαγμα, ζ) τον ελάχιστο αριθμό κινητών αξιών που πρέπει να γίνει αποδεκτός προκειμένου να ισχύσει η Δημόσια Πρόταση (εφόσον πρόκειται για προαιρετική Δημόσια Πρόταση), η) τον αριθμό κινητών αξιών της υπό εξαγορά εταιρίας που ήδη κατέχει άμεσα ή έμμεσα ο προτείνων, θ) τυχόν πρόθεση του προτείνοντος για απόκτηση, κατά το διάστημα από τη δημοσιοποίηση της πρότασης μέχρι τη λήξη της περιόδου αποδοχής της, πρόσθετων κινητών αξιών της υπό εξαγορά εταιρίας, εκτός εκείνων που θα του προσφερθούν στο πλαίσιο της Δημόσιας Πρότασης.

της EUROBANK για την απόφασή της να υποβάλει προαιρετική Δημόσια Πρόταση, σύμφωνα με την οποία η ίδια δεσμεύεται να αποκτήσει το σύνολο των 552.948.427 κοινών μετά ψήφου μετοχών της EUROBANK και όλα τα υφιστάμενα και μελλοντικά δικαιώματα που απορρέουν από αυτές, εφόσον αυτές είναι ελεύθερες και απαλλαγμένες από οποιοδήποτε εμπράγματο ή ενοχικό βάρος, περιορισμό, διεκδίκηση, επικαρπία, επιβάρυνση ή από οποιοδήποτε άλλο δικαίωμα τρίτων.

6. Παράλληλα, η ΕΤΕ κατέθεσε στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς σχέδιο Πληροφοριακού Δελτίου, το οποίο προσκόμισε και στην ΕΑ. Στο εν λόγω σχέδιο περιγράφεται η προαιρετική Δημόσια Πρόταση και δίδονται πληροφορίες για τα δύο εμπλεκόμενα μέρη που αφορούν στην έδρα, στη δραστηριότητα, στη μετοχική σύνθεση, στη σύσταση των Διοικητικών Συμβουλίων τους και στους κύκλους εργασιών τους. Αναφέρεται, επίσης, ότι η ίδια η ΕΤΕ αποτελεί το εξουσιοδοτημένο πιστωτικό ίδρυμα για την κατάθεση των δηλώσεων αποδοχής, κατά το άρθ. 18 του ν. 3461/2006.

7. Σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθ. 11 παρ. 4 του ν. 3461/2006[10], η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ενέκρινε υπό προϋποθέσεις το περιεχόμενο του Πληροφοριακού Δελτίου της προαιρετικής Δημόσιας Πρότασης της ΕΤΕ κατά την 634η συνεδρίαση του Διοικητικού της Συμβουλίου στις 7.1.2013. Οι εν λόγω προϋποθέσεις πληρώθηκαν και επικυρώθηκαν[11] με νέα οριστική απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς στις 10.01.2013, οπότε και εκδόθηκε η σχετική απόφαση[12]. Η ΕΤΕ προέβη στη συνέχεια στη δημοσίευση του πληροφοριακού δελτίου, ενώ εξέδωσε και σχετικό δελτίο τύπου στο διαδικτυακό της τόπο[13]..

8. Στο Πληροφοριακό Δελτίο της ΕΤΕ της 10ης.01.2013,το οποίο δόθηκε στη δημοσιότητα παρουσιάζεται αναλυτικά η προαιρετική Δημόσια Πρόταση της τράπεζας, δίδονται πληροφορίες και για τα δύο μέρη, ορίζονται οι σύμβουλοι της ΕΤΕ[14] και αναφέρονται οι αιρέσεις στις οποίες υπόκειται η Δημόσια Πρόταση, η περίοδος αποδοχής της, καθώς και το επιχειρηματικό σχέδιο της ΕΤΕ για την υπό εξαγορά τράπεζα.

9. Η Δημόσια πρόταση τελεί υπό την αίρεση ότι η ΕΤΕ θα έχει λάβει μέχρι την τελευταία ημέρα της περιόδου αποδοχής (αρχικής ή παραταθείσας) τις απαραίτητες εγκρίσεις από τις αρμόδιες αρχές, για τις οποίες, όπως επισημαίνεται στο Πληροφοριακό Δελτίο, η ΕΤΕ έχει προβεί στις απαραίτητες ενέργειες.

---

[10] Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς εγκρίνει το πληροφοριακό δελτίο μέσα σε διάστημα δέκα εργάσιμων ημερών από την υποβολή σε αυτήν του πλήρους σχεδίου του ή εντός είκοσι ημερών σε περίπτωση που το αντάλλαγμα της Δημόσιας Πρότασης περιλαμβάνει και τίτλους που δεν είναι εισηγμένοι σε οργανωμένη αγορά. Σημειώνεται δε ότι η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς μπορεί να ζητήσει από τον προτείνοντα να συμπεριληφθούν στο πληροφοριακό δελτίο συμπληρωματικές πληροφορίες ή να γίνουν τροποποιήσεις.

[11] Βλ. σχετικά Δελτίο Τύπου της ΕΤΕ ημερομηνίας 11.01.2013 για την *«Προαιρετική δημόσια πρόταση της ΕΤΕ προς τους μετόχους της Eurobank Ergasias»*.

[12] Συγκεκριμένα, το Δελτίο Τύπου για την 634η συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΚ αναφέρει: *«Το Διοικητικό Συμβούλιο, κατά τη σημερινή 634η/7.1.2013 συνεδρίασή του:*

- *Ενέκρινε υπό προϋποθέσεις το περιεχόμενο του πληροφοριακού δελτίου σχετικά με την προαιρετική δημόσια πρόταση της εταιρίας «Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος ΑΕ» προς του μετόχους της εταιρίας «Τράπεζα Eurobank – Ergasias AE»»*.

[13] Σύμφωνα με το άρθ. 16. Ν. 3461/2006, κατόπιν έγκρισης της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, το πληροφοριακό δελτίο δημοσιεύεται μέσα σε τρεις εργάσιμες ημέρες, με επιμέλεια του προτείνοντος, είτε με τη μορφή δωρεάν διατιθέμενου εντύπου στην έδρα και τα τυχόν υποκαταστήματά του είτε σε ηλεκτρονική μορφή στο διαδικτυακό του τόπο, εφόσον διαθέτει. Ταυτόχρονα με τη δημοσίευση του εγκεκριμένου πληροφοριακού δελτίου, αυτό συνυποβάλλεται και στην υπό εξαγορά εταιρία, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθ. 11 παρ. 8 του ν. 3461/2006.

[14] Στο εν λόγω πληροφοριακό δελτίο ορίζονται ως σύμβουλοι της ΕΤΕ αφενός η CREDIT SUISS SECURITIES (EUROPE) LIMITED και αφετέρου η MORGAN STANLEY & CO. INTERNATIONAL PLC.

10. Αναφέρεται, επίσης, ότι «[σ]ε περίπτωση που δεν πληρωθεί οιαδήποτε εκ των ανωτέρω αιρέσεων μέχρι την τελευταία ημέρα της Περιόδου Αποδοχής η Δημόσια Πρόταση θα παύει αυτοδικαίως να ισχύει». Η περίοδος αποδοχής της προαιρετικής Δημόσιας Πρότασης, σύμφωνα με το Πληροφοριακό Δελτίο, ορίστηκε σε πέντε εβδομάδες, ήτοι στο διάστημα που εκτείνεται από τις 11.01.2013 μέχρι και τις 15.02.2013[15].

Α.2.3. Υποχρεώσεις EUROBANK

11. Σύμφωνα με το άρθ. 14 του ν. 3461/2006, το Διοικητικό Συμβούλιο της υπό εξαγορά εταιρίας, με εξαίρεση την αναζήτηση εναλλακτικών προτάσεων, δεν μπορεί, από την ενημέρωσή του[16] και μέχρι τη δημοσιοποίηση του αποτελέσματος της Δημόσιας Πρότασης, να προβεί σε οποιαδήποτε ενέργεια που δεν εντάσσεται στη συνήθη πορεία των δραστηριοτήτων της εταιρίας και ενδέχεται να οδηγήσει στη ματαίωση της Δημόσιας Πρότασης, χωρίς προηγούμενη εξουσιοδότηση από τη Γενική Συνέλευση.

12. Επίσης, το Διοικητικό Συμβούλιο της υπό εξαγορά εταιρίας υποχρεούται να καταρτίσει και δημοσιοποιήσει έγγραφο που περιλαμβάνει την αιτιολογημένη γνώμη του σχετικά με τη Δημόσια Πρόταση, το οποίο συνοδεύεται από λεπτομερή έκθεση χρηματοοικονομικού συμβούλου[17]. Το εν λόγω έγγραφο υποβάλλεται στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς και στον προτείνοντα εντός δέκα ημερών από την ημέρα δημοσίευσης του πληροφοριακού δελτίου[18].

13. Σε εκτέλεση των υποχρεώσεών της, δημοσιεύθηκε από την EUROBANK ERGASIAS, κατά το άρθρο 15 παρ. 1 και 2 του ν. 3461/2006, το σχετικό Δελτίο Τύπου και η συνοδευτική Αιτιολογημένη Γνώμη του Διοικητικού της Συμβουλίου, ημερομηνίας 11.1.2013.

Α.2.4. Αποδοχή της Δημόσιας Πρότασης

14. Η αποδοχή της Δημόσιας Πρότασης, από τα πρόσωπα στα οποία απευθύνεται, πραγματοποιείται με έγγραφη δήλωση η οποία κατατίθεται σε πιστωτικά ιδρύματα ή επιχειρήσεις παροχής επενδυτικών υπηρεσιών δικαιούμενες να παρέχουν στην Ελλάδα επενδυτική υπηρεσία και έχουν εξουσιοδοτηθεί για το σκοπό αυτό από τον προτείνοντα[19].

---

[15] Σύμφωνα με το άρθ. 18 του ν. 3461/2006, η περίοδος αποδοχής της Δημόσιας Πρότασης αρχίζει από τη δημοσίευση του πληροφοριακού δελτίου και δεν μπορεί να είναι μικρότερη των τεσσάρων εβδομάδων ούτε μεγαλύτερη των οκτώ εβδομάδων. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς μπορεί με απόφασή της, κατόπιν αιτήματος του προτείνοντος, να παρατείνει την περίοδο αποδοχής κατά δύο το πολύ εβδομάδες.

[16] Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο προαναφερόμενο άρθ. 10 ν. 3461/2006.

[17] Σύμφωνα με το άρθ. 15 του ν. 3461/2006, το εν λόγω έγγραφο οφείλει τουλάχιστον: α) να προσδιορίζει τον αριθμό των κινητών αξιών της υπό εξαγορά εταιρίας που κατέχουν ή ελέγχουν άμεσα ή έμμεσα τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου και τα διευθυντικά στελέχη, β) να εκθέτει τις ενέργειες στις οποίες έχει ήδη προβεί ή προτίθεται να προβεί το Διοικητικό Συμβούλιο σε σχέση με τη Δημόσια Πρόταση, γ) να αναφέρει τυχόν συμφωνίες μεταξύ του Διοικητικού Συμβουλίου ή των μελών του με αυτά του προτείνοντος, δ) να αναπτύσσει αιτιολογημένα τις απόψεις του Διοικητικού Συμβουλίου της υπό εξαγορά εταιρίας σχετικά με τη δημόσια πρόταση και τους λόγους επί των οποίων αυτή βασίζεται, με ειδική αναφορά στις συνέπειες επιτυχούς έκβασης της Δημόσιας Πρότασης στο σύνολο των συμφερόντων της εταιρίας, περιλαμβανομένων των συμφερόντων των εργαζομένων, καθώς και στα στρατηγικά σχέδια του προτείνοντος για την υπό εξαγορά εταιρία, όπως αναφέρονται στο πληροφοριακό δελτίο, και στις πιθανές επιπτώσεις τους στην απασχόληση στους χώρους όπου διεξάγονται οι δραστηριότητες της εταιρίας.

[18] Σε περίπτωση υποβολής αναθεωρητικής πρότασης, η παραπάνω προθεσμία συντέμνεται σε μία εργάσιμη ημέρα από την έγκριση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, σύμφωνα με τις διατάξεις του ίδιου άρθρου.

[19] Βλ. άρθρ. 18 παρ. 1του ν. 3461/2006. Στο ίδιο άρθρο ορίζεται ότι: *«Η αποδοχή της Δημόσιας Πρότασης μπορεί εναλλακτικά να γίνει μέσω του Κεντρικού Αποθετηρίου Αξιών με έγγραφη δήλωση που υποβάλλεται προς τους χειριστές του Συστήματος Άυλων Τίτλων, όπως ορίζεται στον Κανονισμό Εκκαθάρισης και Διακανονισμού Συναλλαγών επί Άυλων Αξιών».*

15. Δεδομένου ότι η ίδια η ΕΤΕ λειτουργεί και ως το εξουσιοδοτημένο πιστωτικό ίδρυμα για την κατάθεση των Δηλώσεων Αποδοχής των μετόχων της EUROBANK ERGASIAS, οι τελευταίοι, και προκειμένου για την αποδοχή της Δημόσιας Πρότασης, καλούνται να συμπληρώσουν και να καταθέσουν τη Δήλωση Αποδοχής σε οποιοδήποτε κατάστημα της ΕΤΕ καθ’ όλη την περίοδο αποδοχής της Δημόσιας Πρότασης.

Α.2.5. Μετά την ολοκλήρωση

16. Το καθεστώς ιδιοκτησίας της EUROBANK ERGASIAS μετά την ολοκλήρωση της Δημόσιας Πρότασης εξαρτάται από το ποσοστό αποδοχής αυτής. Μέτοχοι της EUROBANK ERGASIAS, ο καθένας εκ των οποίων κατέχει μετοχές που αθροιζόμενες με τις μετοχές των υπολοίπων ανέρχονται συνολικά σε 43,6%[20] του μετοχικού κεφαλαίου και δικαιωμάτων ψήφου της, έχουν ήδη αναλάβει ανέκκλητες δεσμεύσεις να προσφέρουν το σύνολο των μετοχών τους στο πλαίσιο της Δημόσιας Πρότασης[21].

17. Σύμφωνα με το έγγραφο της γνωστοποίησης, ακόμα και στην περίπτωση που η ΕΤΕ αποκτήσει μόνο το ελάχιστο 43,6%, που έχουν ανεκκλήτως δεσμευθεί να προσφέρουν στη Δημόσια Πρόταση οι συγκεκριμένοι μέτοχοι, η συναλλαγή θα εξακολουθεί να αποτελεί συγκέντρωση κατά την έννοια του άρθρου 5 παρ. 2 (β) του ν. 3959/2011, «[αφού] […]» [22]. Σε κάθε περίπτωση, η ΕΤΕ εκτιμά ότι κατά τη Δημόσια Πρόταση θα αποκτήσει σημαντικά μεγαλύτερο αριθμό μετοχών της EUROBANK ERGASIAS.

18. Σημειώνεται ότι, σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, σε περίπτωση που κατά την ολοκλήρωση της Δημόσιας Πρότασης η ΕΤΕ αποκτήσει επιτυχώς το 100% των κοινών ονομαστικών μετά ψήφου μετοχών της EUROBANK ERGASIAS, οι τωρινοί μέτοχοι της ΕΤΕ θα κατέχουν το […]% του μετοχικού κεφαλαίου της ΕΤΕ και οι τωρινοί μέτοχοι της EUROBANK ERGASIAS θα κατέχουν το υπόλοιπο […]% του μετοχικού κεφαλαίου της ΕΤΕ, που δεν τους δίνει έλεγχο στην ΕΤΕ.

19. Σύμφωνα με τη γνωστοποίηση, μετά την επιτυχή ολοκλήρωση της Δημόσιας Πρότασης και με την επιφύλαξη της λήψης των απαραίτητων αποφάσεων από τα αντίστοιχα διοικητικά συμβούλια και τις γενικές συνελεύσεις των μετόχων της ΕΤΕ και της EUROBANK ERGASIAS[23], καθώς και όλων των απαραίτητων εγκρίσεων και αδειών των αρμόδιων εποπτικών αρχών στην Ελλάδα και το εξωτερικό, προκειμένου για την ευχερέστερη επίτευξη των επιδιωκομένων συνεργειών, η ΕΤΕ προτίθεται να προβεί σε συγχώνευση με απορρόφηση της EUROBANK ERGASIAS με βάση τις κείμενες διατάξεις[24], όπως ισχύουν.

20. Τέλος, σε περίπτωση που η ΕΤΕ αποκτήσει τον έλεγχο της EUROBANK ERGASIAS ως αποτέλεσμα της εν προκειμένω προαιρετικής Δημόσιας Πρότασης, η τράπεζα έχει υποχρέωση,

---

[20] Αφορά σε μεταβίβαση από τον όμιλο EFG Consolidated Holdings S.A σε εννέα μέλη της οικογένειας Λάτση καθώς και στο ίδρυμα με την επωνυμία “John S. Latsis Public Benefit Foundation” καθένας από τους ανωτέρω αναφερόμενους διαδόχους μετόχους κατέχει σήμερα ποσοστό περίπου 4,45% της Εταιρίας, ενώ ο όμιλος EFG Consolidated Holdings S.A διατηρεί ποσοστό 1,15%.

[21] Βλ. σχετικά το υπ’ αριθμ. πρωτ. 8843/12.11.2012 έντυπο γνωστοποίησης της ΕΤΕ και το Πληροφορικό Δελτίο. Επικυρωμένα αντίγραφα των έγγραφων ανέκκλητων δεσμεύσεων των προαναφερόμενων μετόχων προσκόμισε η γνωστοποιούσα με την υπ’ αριθμ. πρωτ. […].

[22] Βλ. σχετικά υπ’ αριθμ. πρωτ. […] έντυπο γνωστοποίησης της ΕΤΕ.

[23] Με αυξημένη απαρτία και πλειοψηφία.

[24] Συμπεριλαμβανομένων ιδίως των διατάξεων των άρθρων 69 έως 75 του Ν. 2190/1920, του άρθρου 16 του Ν. 2515/1997, καθώς και των διατάξεων του Ν. 2166/1993.

σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3461/2006, υποβολής Δημόσιας Πρότασης για την απόκτηση των μετοχών της εισηγμένης στο Χ.Α. θυγατρικής ανώνυμης εταιρείας της EUROBANK ERGASIAS με την επωνυμία «EUROBANK PROPERTIES ΑΕΕΑΠ»[25].

Α.3. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ – ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ – ΩΦΕΛΕΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ

21. Όπως αναφέρεται και στην υπ’ αριθμ. πρωτ. […] γνωστοποίηση, με τη Δημόσια Πρόταση, η ΕΤΕ επιδιώκει να αναπτύξει τις συνέργειες εκείνες, ώστε να δημιουργηθεί μακροπρόθεσμα ένας νέος, οικονομικά ισχυρός χρηματοπιστωτικός οργανισμός, ικανός να αντεπεξέλθει στις προκλήσεις και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο χρηματοπιστωτικός κλάδος στην Ελλάδα κατά την τρέχουσα χρονική περίοδο με ταυτόχρονη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών στο σύνολο των χωρών δραστηριοποίησής του. Βραχυπρόθεσμα δε, η συγχώνευση αναμένεται να οδηγήσει σε αύξηση, τόσο των κερδών ανά μετοχή όσο και της αξίας των δύο τραπεζών από τον πρώτο κιόλας χρόνο μετά την ολοκλήρωσή της.Η ΕΤΕ θεωρεί ότι η συγκέντρωση θα προσφέρει πλεονεκτήματα στρατηγικής σημασίας για τους μετόχους, τους πελάτες και τους εργαζόμενους των δύο μερών, καθώς ο ενιαίος φορέας αναμένεται να δημιουργήσει έναν διευρυμένο τραπεζικό όμιλο με μεγαλύτερη σταθερότητα και βιωσιμότητα, ο οποίος θα μπορεί να έχει γρηγορότερη πρόσβαση στις διεθνείς χρηματαγορές και κατά συνέπεια να χρηματοδοτήσει την ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας και να βοηθήσει στην αποκατάσταση του κλίματος εμπιστοσύνης στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα. Ταυτόχρονα, εκτιμάται ότι η συγκέντρωση θα προσφέρει σημαντικά βελτιωμένες δυνατότητες ανεξαρτητοποίησης από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας τα επόμενα χρόνια[26]. Βάσει των ανωτέρω, το μεγαλύτερο μέρος των συνεργειών αναμένεται να προκύψει από τις διεθνείς δραστηριότητες των δύο τραπεζών, την περιστολή των γενικών και διοικητικών δαπανών και την εκλογίκευση του κόστους άντλησης κεφαλαίων. Όλα αυτά αναμένεται να παρέχουν στον ενιαίο όμιλο σημαντική ευελιξία στη διαχείριση του χρονοδιαγράμματος υλοποίησης της συγχώνευσης, ώστε να έχει τη δυνατότητα να ελαχιστοποιήσει το τυχόν κοινωνικό αντίκτυπο που θα έχει η διαδικασία ενοποίησης ενόψει της παρούσας συγκυρίας, ενώ, αναμένεται […].

22. Ειδικότερα […].

Α.3.1. Συνέργειες

23. Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, οι προκύπτουσες απ’ τη συγκέντρωση συνέργειες, σε επίπεδο προϊόντων και δικτύου, μέσω ενός αξιόπιστου σχεδίου ενοποίησης (το οποίο θα συνδυάζει τα καλύτερα στοιχεία και από τα δύο ιδρύματα), θα επιφέρει σημαντικές ωφέλειες, μέρος των οποίων θα μετακυλήσει στους πελάτες της[27].

---

[25] Όταν η απόκτηση των κινητών αξιών της εταιρίας συνεπάγεται κατοχή παραπάνω από το 1/3 του συνόλου των δικαιωμάτων ψήφου της υπό εξαγορά εταιρίας, ο αποκτών των κινητών αξιών υποχρεούται εντός είκοσι ημερών από την απόκτηση αυτή, βάσει του άρθ. 7 του ν. 3461/2006, στην υποβολή υποχρεωτικής Δημόσιας Πρότασης για το σύνολο των κινητών αξιών της υπό εξαγορά εταιρίας.

[26] Σχετικά με τη σταδιακή απεμπλοκή από τη χρηματοδότηση του ΤΧΣ, ο ενιαίος φορέας εκτιμάται ότι θα αποτελέσει τον πλέον αξιόπιστο ελληνικό χρηματοπιστωτικό όμιλο που συναλλάσσεται στις διεθνείς χρηματαγορές προσφέροντας σημαντικά πλεονεκτήματα στους πελάτες του. Επίσης, η ισχυροποίηση του ενιαίου φορέα σε αγορές εκτός Ελλάδας αναμένεται να ενισχύσει τη δυνατότητα πρόσβασης στις αγορές με ευνοϊκότερους όρους, γεγονός που θα ευνοήσει τους πελάτες του και γενικότερα την ελληνική οικονομία.

[27] Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, το δίκτυο καταστημάτων της νέας τράπεζας θα απαριθμεί αρχικά […] καταστήματα, τα οποία θα καλύπτουν γεωγραφικά σχεδόν όλη την επικράτεια.

24. Κατά την εκτίμηση της ΕΤΕ[28], μετά την ολοκλήρωση της συγχώνευσης με απορρόφηση της EUROBANK ERGASIAS, ο ενιαίος όμιλος θα απολαμβάνει συνεργειών κόστους (συμπεριλαμβανομένων και των συνεργειών κόστους χρηματοδότησης), που θα ανέρχονται σε ποσοστό [...]% του συνολικού κόστους του ενιαίου φορέα, για τις περιοχές όπου δεν υπάρχει κοινή παρουσία και των δύο μερών και σε ποσοστό [...]% του κόστους του ενιαίου φορέα εκεί όπου και τα δύο μέρη έχουν παρουσία. Η συνολική αξία των συνεργειών κόστους υπολογίζεται στα [...] εκατ. ευρώ για το έτος 2013 και [...] εκατ. ευρώ για το έτος 2014.

25. Όπως αναφέρει η ΕΤΕ στη γνωστοποίηση, οι συνέργειες αυτές θα αποτελέσουν τη βάση για την εσωτερική ενδυνάμωση των κεφαλαίων και της ρευστότητας του ενιαίου φορέα[29]. Εκτιμάται δε ότι ο τελευταίος θα πετυχαίνει ετήσιες συνέργειες προ φόρων της τάξης των €[...]- [...]εκατ. από το τέλος του 2015 που θα προκύψουν από:

- την ανάπτυξη σημαντικών οικονομιών κλίμακας στις υποστηρικτικές υποδομές, μέσω ενοποίησης συστημάτων και κεντρικών υπηρεσιών,
- τη βελτιστοποίηση των διεθνών δραστηριοτήτων,
- τη μείωση των γενικών και διοικητικών δαπανών, τόσο στο εσωτερικό όσο και το εξωτερικό,
- το συνδυασμό του εγχώριου και περιφερειακού δικτύου των δύο τραπεζών,
- τον εξορθολογισμό του κόστους άντλησης κεφαλαίων καθώς και την ενίσχυση των εσόδων από την ευθυγράμμιση των βέλτιστων πρακτικών των δύο τραπεζών,
- τη βελτιστοποίηση της χρηματοδοτικής στρατηγικής του ενιαίου ομίλου, και
- την αύξηση του ποσοστού συναλλαγών με τους υπάρχοντες πελάτες μέσω της διευρυμένης γκάμας προϊόντων και τη χρηματοοικονομική ευρωστία του ενιαίου ομίλου.

26. Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, οι συνέργειες που θα επιτευχθούν από τη συγκέντρωση εκτιμάται ότι θα είναι προς το συμφέρον των πελατών των δύο τραπεζών και της οικονομίας γενικότερα στο υφιστάμενο αρνητικό μακροοικονομικό περιβάλλον.

Α.3.2. Πρόσθετες ωφέλειες για τον καταναλωτή

27. Σχετικά με το όφελος των πελατών του ενιαίου ομίλου, η ΕΤΕ αναφέρει στη γνωστοποίηση ότι αυτοί θα επωφεληθούν από τις ενισχυμένες δυνατότητες του ενιαίου Ομίλου που θα συνδυάζει τις ανταγωνιστικές δυνατότητες της κάθε τράπεζας, συμπεριλαμβάνοντας μια ευρύτερη προσφορά προϊόντων, βελτιωμένες δυνατότητες δανειοδότησης, καθώς και καλύτερη και αποτελεσματικότερη εξυπηρέτηση. Επισημαίνεται, πρόσθετα, ότι η συγκέντρωση θα είναι επωφελής για τους καταναλωτές καθώς:

- Ο νέος τραπεζικός οργανισμός [...] χαμηλότερο κόστος άντλησης ρευστότητας. Κατ’ επέκταση, η νέα τράπεζα θα μπορεί να μετακυλήσει το χαμηλότερο κόστος δανεισμού στους πελάτες της, μειώνοντας τα επιτόκια χορηγήσεων[30]. Ταυτόχρονα, επιτυγχάνεται μεγαλύτερη ασφάλεια και σταθερότητα στις καταθέσεις, [...][31].

[28] Βλ. και υπ’ αριθμ. πρωτ. [...] έντυπο γνωστοποίησης.

[29] Μάλιστα, στην υπ’ αριθμ. πρωτ. [...] απαντητική επιστολή της ΕΤΕ, η τράπεζα σημειώνει ότι: «*[...]*».

[30] Στην υπ’ αριθμ. πρωτ. [...] επιστολή της η γνωστοποιούσα αναφέρει ότι: «*[...]*».

[31] Αναφέρεται στην υπ’ αριθμ. πρωτ. [...] γνωστοποίηση ότι το Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ) εισέφερε στην ΕΤΕ στις 28/5/2012 πέντε σειρές ομολόγων εκδόσεως Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ) συνολικής αξίας €7.430 εκατ., ως προκαταβολή συμμετοχής στη

- Παράλληλα, η αύξηση των υποκαταστημάτων του ενιαίου οργανισμού σε σχέση με τα υποκαταστήματα του κάθε μέρους ξεχωριστά, εξυπηρετεί στην γεωγραφική κάλυψη όλης της ελληνικής επικράτειας. Ο σταδιακός μεσοπρόθεσμος εξορθολογισμός του δικτύου καταστημάτων αναμένεται να βελτιώσει το επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών[32], ενώ το νέο σχήμα θα μπορεί να προχωρήσει στην ανάπτυξη εναλλακτικών δικτύων, εφάμιλλη με αυτή των ευρωπαϊκών και διεθνών τραπεζικών ιδρυμάτων[33].

28. Τέλος, υπογραμμίζεται από το γνωστοποιούν μέρος ότι, κατά την εκτίμησή του, η υπό κρίση συγκέντρωση δεν θα οδηγήσει σε στρέβλωση του ανταγωνισμού στις επηρεαζόμενες αγορές, αλλά αντιθέτως, θα δημιουργήσει έναν ισχυρό και βιώσιμο τραπεζικό όμιλο. Αναφέρει δε ότι η προτεινόμενη συγκέντρωση είναι στο πρότυπο συναφών συγκεντρώσεων άλλων συγκρίσιμων σε μέγεθος με την Ελλάδα κρατών μελών της ΕΕ (π.χ. Ολλανδία, Ιρλανδία, Βέλγιο), που υποστήριξαν τη συγκέντρωση των τραπεζών τους, ώστε να αποτρέψουν το συστημικό ρίσκο.

μελλοντική αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της ΕΤΕ σύμφωνα με το ν. 3864/2010. Η αντίστοιχη εισφορά του ΤΧΣ στη EUROBANK ERGASIAS ανέρχεται στο ποσό των € 3,97 δις.

[32] Στην υπ’ αριθμ. πρωτ. […] επιστολή της η γνωστοποιούσα αναφέρει ότι: «*[…]*».

[33] Στο κείμενο της γνωστοποίησης τονίζεται δε ότι ο ενιαίος όμιλος σκοπεύει να διαχειριστεί το χρόνο υλοποίησης της διαδικασίας ενοποίησης με ευέλικτο τρόπο αποσκοπώντας στην όσο το δυνατόν ελαχιστοποίηση των τυχόν κοινωνικών επιπτώσεων στους υπαλλήλους και των δύο τραπεζών λαμβάνοντας υπόψη και τις παρούσες συνθήκες.

Β. ΤΑ ΜΕΡΗ

29. Για τις ανάγκες εξέτασης της υπό κρίση πράξης, ως συμμετέχοντα μέρη λογίζονται αφενός ο Όμιλος του οποίου ηγείται η ΕΘΝΙΚΗ και αφετέρου ο Όμιλος του οποίου ηγείται η υπό δημόσια προσφορά EUROBANK.

Β.1. ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΕ[34]

30. Η ΕΤΕ, με έδρα την Αθήνα (Αιόλου 86), ιδρύθηκε το 1841 ως εμπορική τράπεζα και μέχρι το 1928 είχε το αποκλειστικό εκδοτικό προνόμιο του νομίσματος της Ελλάδος. Εισήχθη στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών το 1880, ενώ από τον Οκτώβριο του 1999, η μετοχή της Τράπεζας αποτελεί αντικείμενο διαπραγμάτευσης στο Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης. Σήμερα είναι η μεγαλύτερη ελληνική εμπορική τράπεζα, με πάνω από […] καταστήματα[35] στην ελληνική επικράτεια ενώ, σύμφωνα με τα οικονομικά στοιχεία της 31.12.2011, το ενεργητικό της ΕΤΕ και του Ομίλου που ηγείται, υπερβαίνει τα 87 δις και τα 106 δις ευρώ αντίστοιχα. Όπως μάλιστα η ίδια δηλώνει: *«Η ΕΤΕ είναι το μεγαλύτερο πιστωτικό ίδρυμα στην Ελλάδα από πλευράς ενεργητικού, κατέχοντας μία από τις πιο σημαντικές θέσεις στον τομέα λιανικής τραπεζικής στην Ελλάδα, με περίπου […] εκατ. ενεργούς λογαριασμούς καταθέσεων, πάνω από […] εκατομμύρια λογαριασμούς δανεισμού, […] καταστήματα και πάνω από […] μηχανήματα αυτόματης ανάληψης («ΑΤΜ») κατά την 30.9.2012»*[36].

Β.1.1. Καταστατικός Σκοπός και Αντικείμενο Εργασιών

31. Σύμφωνα με το άρθρο 3 του καταστατικού της ΕΤΕ, ο καταστατικός της σκοπός περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τα εξής: «1. Η Τράπεζα ενεργεί στην Ελλάδα και το εξωτερικό όλες τις τραπεζικές, επενδυτικές και γενικότερα χρηματοπιστωτικές εργασίες που επιτρέπονται σε πιστωτικά ιδρύματα από την ισχύουσα, κάθε φορά ελληνική, κοινοτική και αλλοδαπή νομοθεσία. Στο μέτρο που επιτρέπεται από το ισχύον εκάστοτε δίκαιο, τις ως άνω εργασίες η Τράπεζα μπορεί να ενεργεί και για λογαριασμό τρίτων ή σε συνεργασία ή σε κοινοπραξία με άλλα νομικά η φυσικά πρόσωπα οποιασδήποτε ιθαγένειας.

2. Αντικείμενο των εργασιών της ΕΤΕ είναι ιδίως
α) η αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων
β) η χορήγηση δανείων ή λοιπών απαιτήσεων. Η απόκτηση ή εκχώρηση απαιτήσεων, η λήψη δανείων, πιστώσεων ή εγγυήσεων και η έκδοση ομολογιακών δανείων κάθε είδους.
γ) η χρηματοδοτική μίσθωση
δ) οι πράξεις διενέργειας πληρωμών, περιλαμβανομένης της μεταφοράς κεφαλαίων
ε) η έκδοση και διαχείριση μέσων πληρωμής (πιστωτικών και χρεωστικών καρτών)
στ) οι εγγυήσεις και αναλήψεις υποχρεώσεων,
ζ) οι συναλλαγές για λογαριασμό του ίδιου του ιδρύματος ή της πελατείας του που αφορούν:
(i) Μέσα χρηματαγοράς (αξιόγραφα, πιστοποιητικά καταθέσεων κλπ),

---

[34] http://www.nbg.gr
[35] Σημειώνεται ότι σύμφωνα με τα προσκομισθέντα και συνυποβαλλόμενα με την υπ’ αριθμ. πρωτ. […] γνωστοποίηση στοιχεία, η ΕΤΕ διέθετε κατά τις 31.12.2011 συνολικά […] υποκαταστήματα στην ελληνική επικράτεια. Βάσει στοιχείων του πρώτο εξαμήνου 2012, τα ανά την Ελλάδα υποκαταστήματα της ΕΤΕ είναι 524. Σύμφωνα δε με την υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της ΕΤΕ, τα υποκαταστήματα της τράπεζας κατά τις 30.09.2012 ανέρχονταν σε […].
[36] Βλ. υπ’ αριθμ. πρωτ. […] έγγραφο γνωστοποίησης της ΕΤΕ.

(ii) Προθεσμιακά συμβόλαια χρηματοπιστωτικών τίτλων ή χρηματοπιστωτικά δικαιώματα,

(iii) Συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων και συναλλάγματος,

(iv) Κινητές αξίες,

(v) Χρηματοπιστωτικά μέσα του άρ. 5 του ν. 3606/2007,

η) οι συμμετοχές σε εκδόσεις τίτλων και παροχή συναφών υπηρεσιών περιλαμβανομένων ειδικότερα και των υπηρεσιών αναδόχου εκδόσεων τίτλων,

θ) η παροχή συμβουλών σε επιχειρήσεις όσον αφορά τη διάρθρωση του κεφαλαίου, τη βιομηχανική στρατηγική και συναφή θέματα παροχής συμβουλών καθώς και υπηρεσιών στον τομέα της συγχώνευσης και της εξαγοράς επιχειρήσεων,

ι) η διαμεσολάβηση στις διατραπεζικές αγορές,

ια) η διαχείριση χαρτοφυλακίου ή παροχή συμβουλών για τη διαχείριση χαρτοφυλακίου,

ιβ) η φύλαξη και διαχείριση κινητών αξιών,

ιγ) η συλλογή και επεξεργασία εμπορικών πληροφοριών, περιλαμβανομένων και των υπηρεσιών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας πελατών,

ιδ) η εκμίσθωση θυρίδων,

ιε) η έκδοση ηλεκτρονικού χρήματος,

ιστ) η συμμετοχή σε επιχειρήσεις στην Ελλάδα και στην αλλοδαπή,

ιζ) η μεσολάβηση στη χρηματοδότηση επιχειρήσεων ή στη συνεργασία μεταξύ τους ή στην κάλυψη μετοχικού κεφαλαίου με δημόσια εγγραφή ή ομολογιακών δανείων και η εκπροσώπηση ομολογιούχων ή άλλων δανειστών. Η διαμεσολάβηση στη διάθεση τραπεζοασφαλιστικών προϊόντων,

ιη) η αγορά, πώληση, φύλαξη, διαχείριση ή είσπραξη αξιογράφων, τίτλων (χρηματιστηριακών ή μη), συναλλάγματος ή ξένων νομισμάτων,

ιθ) οι δραστηριότητες, πέραν των προαναφερθεισών, που προβλέπονται στο άρθρο 4 του Ν.3606/2007, όπως εκάστοτε ισχύει,

κ) κάθε άλλη χρηματοπιστωτική ή άλλη δευτερεύουσα δραστηριότητα, η άσκηση της οποίας επιτρέπεται από την Τράπεζα της Ελλάδος.

3. Η Τράπεζα δύναται να συνιστά σωματεία, ιδρύματα του άρθρου 108 ΑΚ και εταιρείες του άρθρου 784 ΑΚ με πολιτιστικό, μορφωτικό και οικονομικό σκοπό ως και να συμμετέχει σε υφιστάμενες τέτοιες εταιρείες».

32. Σήμερα, η ΕΤΕ αποτελεί τη μητρική εταιρία Ομίλου επιχειρήσεων που ενεργεί στην Ελλάδα και στο εξωτερικό τραπεζικές και χρηματοπιστωτικές εργασίες, λειτουργώντας σύμφωνα με το ελληνικό και ενωσιακό δίκαιο. Συγκεκριμένα, η ΕΤΕ, άμεσα ή μέσω των θυγατρικών της, παρέχει ένα ευρύ φάσμα χρηματοδοτικών υπηρεσιών και προϊόντων, το οποίο περιλαμβάνει υπηρεσίες και προϊόντα λιανικής, επιχειρηματικής και επενδυτικής τραπεζικής, χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing), πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring), διαχείρισης χαρτοφυλακίου, διαχείρισης κινδύνων, χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, ασφαλιστικές υπηρεσίες, καθώς και υπηρεσίες διαχείρισης και εκμετάλλευσης ακινήτων, μέσω δικτύου υποκαταστημάτων στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Επί πλέον ο Όμιλος της ΕΤΕ δραστηριοποιείται σε πολλούς άλλους τομείς, ενδεικτικά σε αυτούς της διαχείρισης ξενοδοχείων και της πληροφορικής[37].

[37] Για τον όμιλο επιχειρήσεων της ΕΤΕ, βλ. Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Ομίλου.

33. Ο Όμιλος εκτός Ελλάδας ασκεί δραστηριότητα σε 11 χώρες: Τουρκία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Σερβία, Αλβανία, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Ηνωμένο Βασίλειο, Κύπρο, Μάλτα, Αίγυπτο και Νότια Αφρική.

Β.1.2. Μετοχική Σύνθεση

34. Το μετοχικό κεφάλαιο της ΕΤΕ χαρακτηρίζεται από ευρεία διασπορά, καθώς κατανέμεται σε [...] μετόχους, θεσμικούς και ιδιώτες[38]. Κανένας μέτοχος δεν έχει στην κατοχή του μετοχές που υπερβαίνουν το [...]% του μετοχικού κεφαλαίου[39]. Από τη μετοχική σύνθεση, όπως αυτή διαμορφώθηκε στις [...], προκύπτει ότι:

- το [...]% του μετοχικού κεφαλαίου ήταν κατανεμημένο σε θεσμικούς και ιδιώτες επενδυτές του εξωτερικού,
- το [...]% του μετοχικού κεφαλαίου ήταν κατανεμημένο σε θεσμικούς και ιδιώτες επενδυτές του εσωτερικού,
- το [...]% του μετοχικού κεφαλαίου διατηρούσαν ασφαλιστικά ταμεία και ΝΠΔΔ, ενώ
- το λοιπό [...]% διατηρούσαν λοιπές κατηγορίες μετόχων, όπως ιδιώτες μικρομέτοχοι, ιδρύματα, κληροδοτήματα κλπ.

35. Η μετοχική σύνθεση κατά την 31η.10.2012 είχε ως εξής:

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΕΤΟΧΩΝ (στοιχεία 31/10/2012)	ΚΟΙΝΕΣ	ΠΡΟΝΟΜΙΟΥΧΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
Θεσμικοί και ιδιώτες επενδυτές εξωτερικού	[...]	-	[...]
Θεσμικοί και ιδιώτες επενδυτές εσωτερικού	[...]	-	[...]
Ασφαλιστικά ταμεία εσωτερικού	[...]	-	[...]
Λοιπά σχετιζόμενα του Δημοσίου Τομέα Νομικά Πρόσωπα Εσωτερικού	[...]	-	[...]
Ίδιες μετοχές ΕΤΕ	[...]	-	[...]
Προνομιούχες μετοχές με τη μορφή American Depository Receipts (ADRs) στις ΗΠΑ	-	[...]	[...]
Προνομιούχες μετοχές υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου σύμφωνα με το Ν. 3723/2008	-	[...]	[...]

[38] Το συνολικό μετοχικό κεφάλαιο ανέρχεται σε € [...] και διαιρείται σε α) [...] κοινές μετοχές, ονομαστικής αξίας [...] η κάθε μία, β) σε [...] εξαγοράσιμες προνομιούχες ονομαστικές μετοχές άνευ δικαιώματος ψήφου και άνευ σωρευτικού μερίσματος, ονομαστικής αξίας [...] η κάθε μια και γ) σε [...] εξαγοράσιμες προνομιούχες ονομαστικές μετοχές ν. 3723/2008, ονομαστικής αξίας [...] η κάθε μία. Οι κοινές ονομαστικές μετοχές της Τράπεζας είναι άυλες, ονομαστικές με δικαίωμα ψήφου και διαπραγματεύονται στο Χρηματιστήριο Αθηνών (Χ.Α) και στο Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης με τη μορφή αμερικανικών πιστοποιητικών αποθετηρίου (American Depositary Receipts “ADRs”), τα οποία αποδεικνύουν δικαιώματα αμερικανικών μετοχών αποθετηρίου (American Depositary Shares “ADS”). Οι [...] εξαγοράσιμες, προνομιούχες ονομαστικές μετοχές άνευ δικαιώματος ψήφου και άνευ σωρευτικού μερίσματος υπό τη μορφή αμερικανικών μετοχών αποθετηρίου ADS, τα δικαιώματα επί των οποίων αποδεικνύονται από αμερικανικά πιστοποιητικά αποθετηρίου ADRs, έχουν εισαχθεί προς διαπραγμάτευση στο Χρηματιστήριο Αξιών της Νέας Υόρκης. Τέλος οι [...] εξαγοράσιμες προνομιούχες μετοχές άνευ δικαιώματος ψήφου έχουν εκδοθεί υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου, σύμφωνα με τις διατάξεις των Ν. 3723/2008 και Ν. 3864/2010.

[39] Βλ. Οικονομικές Καταστάσεις της ΕΤΕ για το οικονομικό έτος 2012. Μάλιστα κατά την 31.10.2012 κανένας μέτοχος δεν κατείχε άνω του [...]% των κοινών ονομαστικών με ψήφο μετοχών της ΕΤΕ.

36. Όσον αφορά στις προνομιούχες μετοχές υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου, σημειώνεται ότι, δυνάμει του Ν. 3723/2008[40], το ελληνικό Δημόσιο ανέλαβε όλες τις προνομιούχες, μη μεταβιβάσιμες μετοχές των πιστωτικών ιδρυμάτων έναντι της ενίσχυσης της κεφαλαιακής τους επάρκειας[41,42]. Παράλληλα, το Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας («ΤΧΣ») εισέφερε, στις 28 Μαΐου 2012, στην ΕΤΕ πέντε σειρές ομολόγων εκδόσεως Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας («ΕΤΧΣ») ονομαστικής αξίας €1.486 εκατ. εκάστη και συνολικού ποσού €7.430 εκατ. ως προκαταβολή συμμετοχής στη μελλοντική αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της ΕΤΕ, σύμφωνα με το Ν. 3864/2010[43], όπως ισχύει[44].

37. Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζονται οι δέκα μεγαλύτεροι κάτοχοι μετοχών με δικαίωμα ψήφου της ΕΤΕ, βάσει του μετοχολογίου ημερομηνίας 22.11.2012 που η ίδια προσκόμισε σε απαντητική επιστολή της[45].

Επωνυμία Μετόχου	Ποσοστό Συνόλου Κοινών Μετοχών
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]

38. Σημειώνεται δε ότι με στοιχεία 30.9.2012, η […] κατείχε το […]% των μετοχών της ΕΤΕ.

Β.1.3. Διοικητικό Συμβούλιο

39. Τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της εταιρίας εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων για περίοδο που δεν υπερβαίνει τα τρία έτη με δυνατότητα επανεκλογής. Η σημερινή

---

[40] «*Ενίσχυση της ρευστότητας της οικονομίας για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης, κ.α.*».

[41] Το σχέδιο ενίσχυσης της ρευστότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων από το ελληνικό Δημόσιο βασιζόταν σε 3 πυλώνες: α) τη διάθεση κεφαλαίων μέχρι 5 δις ευρώ, β) την παροχή εγγυήσεων συνολικού ύψους μέχρι 15 δις ευρώ για σύναψη νέων δανείων, και γ) τη διάθεση ειδικών τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου μέχρι του συνολικού ποσού 8 δις ευρώ.

[42] Σημειωτέον ότι σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 1 εδ. έβδομο «*Με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών μετά από εισήγηση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, οι προνομιούχες μετοχές που εκδίδονται σύμφωνα με τα ανωτέρω μετατρέπονται σε κοινές ή μετοχές άλλης υφιστάμενης κατά το χρόνο της μετατροπής κατηγορίας, εφόσον δεν είναι δυνατή η κατά τα ως άνω εξαγορά λόγω του ότι δεν πληρούται ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας που θέτει η Τράπεζα της Ελλάδος*».

[43] «*Περί ιδρύσεως Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας*», ΦΕΚ Α΄ 119/21.07.2010

[44] Ο Ν. 3864/2010 τροποποιήθηκε από τους Ν. Ν. 3870/2010, Ν. 3899/2010, Ν. 4021/2011, Ν. 4031/2011, Ν. 4051/2012, Ν. 4056/2012, και Ν. 4063/2012, και τις Πράξεις Νομοθετικού Περιεχομένου της 19.04.2012 (ΦΕΚ Α 94/19.04.2012) και της 30.04.2012 (ΦΕΚ Α 103/30.04.2012).

[45] Βλ. υπ’ αριθμ. πρωτ. 9634/5.12.2012 απαντητική επιστολή της ΕΤΕ.

σύνθεση του 14μελούς ΔΣ της ΕΤΕ, κατόπιν εκλογής τους από την τακτική ΓΣ των μετόχων της στις 28.6.2012, με θητεία έως το 2013 έχει ως εξής:

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ
Γεώργιος Ζανιάς	Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου, Μη Εκτελεστικό Μέλος
Αλέξανδρος Γ. Τουρκολιάς	Διευθύνων Σύμβουλος, Εκτελεστικό Μέλος
Πέτρος Χριστοδούλου	Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος , Εκτελεστικό Μέλος
Ιωάννης Κ. Γιαννίδης	Μη εκτελεστικό Μέλος
Σταύρος Κούκος	Μη εκτελεστικό Μέλος
Ευθύμιος Κατσίκας	Μη εκτελεστικό Μέλος
Σεβασμιότατος Μητροπ. Ιωαννίνων κ. Θεόκλητος	Ανεξάρτητο μη εκτελεστικό μέλος
Στέφανος Χ. Βαβαλίδης	Ανεξάρτητο μη εκτελεστικό μέλος
Σπυρίδων Ι. Θεοδωρόπουλος[46]	Ανεξάρτητο μη εκτελεστικό μέλος
Αλεξάνδρα Θ. Παπαλεξοπούλου - Μπενοπούλου	Ανεξάρτητο μη εκτελεστικό μέλος
Πέτρος Κ. Σαμπατακάκης	Ανεξάρτητο μη εκτελεστικό μέλος
Μαρία (Μαρίλυ) Α. Φραγκίστα	Ανεξάρτητο μη εκτελεστικό μέλος
Αλέξανδρος Ν. Μακρίδης	Ανεξάρτητο μη εκτελεστικό μέλος – εκπρόσωπος Ελληνικού Δημοσίου[47]
Χαράλαμπος Μάκκας	Ανεξάρτητο μη Εκτελεστικό Μέλος – εκπρόσωπος ΤΧΣ[48]

40. Κατά δήλωση της ΕΤΕ, δεν υπάρχουν μέλη του ΔΣ της που να συμμετέχουν στο Διοικητικό Συμβούλιο επιχειρήσεων εκτός του Ομίλου ΕΤΕ, οι οποίες δραστηριοποιούνται σε ομοειδείς αγορές με αυτές των εταιριών του Ομίλου ΕΤΕ[49].

41. Σύμφωνα με το συνυποβαλλόμενο σχέδιο Πληροφοριακού Δελτίου της ΕΤΕ στο νέο «Όμιλο ΕΤΕ», κατόπιν ολοκλήρωσης της γνωστοποιηθείσας πράξης, οι κ.κ. Γεώργιος Ζανιάς και Αλέξανδρος Τουρκολιάς θα παραμείνουν ως Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος αντίστοιχα στην ΕΤΕ. […]. Η πρόθεση για τις υπόλοιπες θέσεις του Διοικητικού Συμβουλίου είναι να μοιραστούν κατά τρόπο ανάλογο ανάμεσα στις δύο τράπεζες. Η επιλογή της Εκτελεστικής Επιτροπής, καθώς και των άλλων υψηλόβαθμων διοικητικών θέσεων στον ενιαίο φορέα θα στηριχθεί σε μια προσέγγιση «best of both» αντικατοπτρίζοντας τις αντίστοιχες δυνατότητες των δύο οργανισμών και διοικητικών ομάδων[50].

---

[46] Σημειώνεται ότι στις 14.04.2011, ο κ. Σ.Ι. Θεοδωρόπουλος εξελέγη σε αντικατάσταση μέλους το οποίο απεβίωσε.

[47] Κατ’ εφαρμογή των διατάξεων του Ν.3723/2008.

[48] Εκπρόσωπος Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας σύμφωνα με το Ν. 3864/2010.

[49] Ειδικότερα, όπως σημειώνει η ΕΤΕ με την υπ’ αριθμ. πρωτ. 9634/5.12.2012 απαντητική επιστολή της, «*[κ]ανένα από τα μέλη του ΔΣ της Τράπεζας δεν συμμετέχει στα ΔΣ άλλων εταιρειών που δραστηριοποιούνται σε σχετική ή επηρεαζόμενη αγορά* […]».

[50] Ωστόσο, όπως αναφέρεται στο δημοσιευμένο και εγκεκριμένο από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Πληροφοριακό Δελτίο η ως άνω θέση διαφοροποιείται ως εξής: «*Αναφορικά με τη διοίκηση του διευρυμένου ομίλου ΕΤΕ, αναμένεται πως οι κκ Γεώργιος Ζανιάς και Αλέξανδρος Τουρκολιάς θα παραμείνουν ως Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος, αντίστοιχα, στην ΕΤΕ ως επικεφαλείς του νέου διευρυμένου ομίλου. Η σύνθεση της Εκτελεστικής Επιτροπής καθώς και η επιλογή για την πλήρωση των άλλων υψηλόβαθμων διοικητικών θέσεων στο νέο διευρυμένο όμιλο θα βασισθεί στην αρχή «ο καλύτερος εκ των δύο» («best-of-both») μεταξύ των στελεχών των δύο οργανισμών*», χωρίς να γίνεται καμία αναφορά στη Συμβουλευτική Επιτροπή ή στις τυχόν θέσεις που θα καταλάβουν στελέχη της Διοίκησης της EUROBANK.

42. Σχετικά με τη συμμετοχή εκπροσώπων του Ελληνικού Δημοσίου και του ΤΧΣ στο Διοικητικό Συμβούλιο, λεκτέα είναι τα εξής: Σύμφωνα με το άρθρο 7 του Ν. 3864/2010, το ΤΧΣ δύναται να συμμετάσχει στο μετοχικό κεφάλαιο των πιστωτικών ιδρυμάτων, στα οποία έχει χορηγήσει κεφαλαιακή ενίσχυση, μέσω αύξησης του μετοχικού τους κεφαλαίου και έκδοσης κοινών μετοχών ή υπό αίρεση μετατρέψιμων ομολογιών (contingent convertible securities), οι οποίες, κατά το άρθρο 8 του ιδίου νόμου, διατίθενται σε τρίτους εντός δύο ή πέντε ετών από τη συμμετοχή του ΤΧΣ στην αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου του ιδρύματος, αναλόγως της εφαρμογής ή μη αντίστοιχα του άρθρου 7α του νόμου αυτού[51]. Όπως ελέχθη ανωτέρω, το ΤΧΣ έχει ήδη προκαταβάλλει συνολικό ποσό €7.430 εκατ. για την επερχόμενη αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της ΕΤΕ.

43. Δυνάμει του άρθρου 10 και του άρθρου 6 παρ. 9 του Ν. 3864/2010, παρέχεται στο ΤΧΣ βάσει της ως άνω (μελλοντικής, επί του παρόντος) συμμετοχής του, ειδικό δικαίωμα συμμετοχής στο ΔΣ του πιστωτικού ιδρύματος με δύο πρόσθετα μέλη (επί του παρόντος έχει οριστεί μόνο ένα), τα οποία, μεταξύ άλλων[52], θα έχουν **δικαίωμα αρνησικυρίας** στη λήψη οποιασδήποτε απόφασης του Διοικητικού Συμβουλίου του πιστωτικού ιδρύματος:

i) σχετικής με τη διανομή μερισμάτων και την πολιτική παροχών προς τον Πρόεδρο, τον Διευθύνοντα Σύμβουλο και τα λοιπά μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, καθώς και τους γενικούς διευθυντές και τους αναπληρωτές τους, ή

ii) εφόσον η υπό συζήτηση απόφαση δύναται να θέσει σε κίνδυνο τα συμφέροντα των καταθετών ή να επηρεάσει σοβαρά τη ρευστότητα ή τη φερεγγυότητα ή την εν γένει συνετή και εύρυθμη λειτουργία του πιστωτικού ιδρύματος (όπως επιχειρηματική στρατηγική, διαχείριση στοιχείων ενεργητικού – παθητικού κ.λπ.).

44. Πέραν των ανωτέρω, δυνάμει των διατάξεων του Ν. 3723/2008 παρέχεται στο ελληνικό Δημόσιο δικαίωμα διορισμού ενός μέλους στο Δ.Σ. των πιστωτικών ιδρυμάτων, το οποίο διαθέτει μεταξύ άλλων: «*β) δικαίωμα ψήφου στη Γενική Συνέλευση των προνομιούχων μετόχων στις περιπτώσεις που ορίζει ο κ.ν. 2190/1920, γ) δικαίωμα συμμετοχής στο Διοικητικό Συμβούλιο της Τράπεζας, μέσω ενός εκπροσώπου του, που ορίζεται ως πρόσθετο μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου, δ)δικαίωμα αρνησικυρίας του ορισθέντος ως μέλους του Διοικητικού Συμβουλίου εκπροσώπου του Δημοσίου στη λήψη οποιασδήποτε απόφασης σχετικής με τη διανομή μερισμάτων και την πολιτική παροχών προς τον Πρόεδρο, τον Διευθύνοντα Σύμβουλο και τα λοιπά μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου καθώς και τους Γενικούς Διευθυντές και αναπληρωτές τους, με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών ή εφόσον ο εκπρόσωπος κρίνει ότι η απόφαση αυτή του ΔΣ δύναται να θέσει σε κίνδυνο τα συμφέροντα των καταθετών ή να επηρεάσει ουσιωδώς τη φερεγγυότητα και την εύρυθμη λειτουργία της Τράπεζας. ε) δικαίωμα παράστασης στη Γενική Συνέλευση των κοινών μετόχων της Τράπεζας και δικαίωμα αρνησικυρίας του εν λόγω ορισθέντος ως πρόσθετου μέλους του Διοικητικού*

[51] Εντός προθεσμίας πέντε ετών, εάν εφαρμόζεται το άρθρο 7α του Ν. 3864/2010, και εντός προθεσμίας δύο ετών, δυνάμενης να παραταθεί για άλλα δύο χρόνια με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, εάν δεν εφαρμόζεται το εν λόγω άρθρο (βλ. άρθρο 8 Ν. 3864/ 2010).

[52] Επιπλέον, οι εκπρόσωποι του ΤΧΣ στο ΔΣ των πιστωτικών ιδρυμάτων θα έχουν το δικαίωμα α) να ζητούν τη σύγκληση της Γενικής Συνέλευσης των μετόχων εντός των προθεσμιών που προβλέπονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 7 του ως άνω νόμου, β) να ζητούν την αναβολή επί τρεις (3) εργάσιμες ημέρες της συνεδρίασης του ΔΣ του πιστωτικού ιδρύματος, έως το πέρας της συνεδρίασης του ΔΣ του πιστωτικού ιδρύματος, προκειμένου να λάβουν οδηγίες από το Διοικητικό Συμβούλιο του Ταμείου, το οποίο διαβουλεύεται για το σκοπό αυτόν με την Τράπεζα της Ελλάδος, γ) να ζητούν τη σύγκληση του ΔΣ και δ) να εγκρίνουν τον Οικονομικό Διευθυντή.

Συμβουλίου, κατά τη συζήτηση και τη λήψη απόφασης για τα ίδια ως άνω θέματα, στ) δικαίωμα του εκπροσώπου του Δημοσίου ελεύθερης πρόσβασης στα βιβλία και στοιχεία της Τράπεζας για τους σκοπούς του Ν. 3723/2008. ζ) δικαίωμα προνομιακής ικανοποίησης από το προϊόν εκκαθάρισης έναντι όλων των άλλων μετόχων, σε περίπτωση που η Τράπεζα τεθεί σε εκκαθάριση»[53, 54]. Στις 1.3.2009, ο κ. Α. Μακρίδης τοποθετήθηκε ως εκπρόσωπος του Ελληνικού Δημοσίου στο ΔΣ της ΕΤΕ, σε εφαρμογή του Ν. 3723/2008 και κατόπιν της απόφασης της τράπεζας να συμμετέχει στο πρόγραμμα ενίσχυσης ρευστότητας της ελληνικής οικονομίας.

45. Η προπεριγραφείσα *ex lege* συμμετοχή του ΤΧΣ και του ελληνικού Δημοσίου έχει έκτακτο χαρακτήρα[55]. Στόχοι των ως άνω χορηγούμενων δικαιωμάτων είναι, κατά το Ν. 3864/2010[56], η διατήρηση της σταθερότητας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος μέσω της ενίσχυσης της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων, κατά δε το Ν. 3723/2008, η προστασία του δημοσίου συμφέροντος μέσω της αποτελεσματικής εποπτείας εφαρμογής των μέτρων ενίσχυσης των πιστωτικών ιδρυμάτων[57, 58]. Εξ όλων των ανωτέρω συνάγεται το συμπέρασμα ότι το πεδίο άσκησης των υπό εξέταση δικαιωμάτων είναι **περιορισμένο** (όπως δε προβλέπεται ρητά στην παρ. 3 του άρθρου 10 Ν. 3864/2010, *«[κ]ατά την άσκηση των δικαιωμάτων του, ο εκπρόσωπος του Ταμείου στο Γενικό Συμβούλιο, λαμβάνει υπόψη του την επιχειρηματική αυτονομία του πιστωτικού ιδρύματος»*) και σχετίζεται με αποφάσεις των οργάνων των τραπεζών που ενδέχεται να θέσουν σε κίνδυνο τη φερεγγυότητα και τη χρηματοοικονομική τους σταθερότητα, και κατ’ επέκταση το δημόσιο συμφέρον[59].

---

[53] Βλ άρθρο 1 παρ. 3 εδ. γ΄ του Ν. 3723/2008, όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 19 παρ. 2 του Ν. 3965/2011 (βλ. […]).

[54] Σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 1 του ν. 3723/2008, όπως ισχύει τροποποιηθέν εκ του άρθρου 39 παρ. 1 του ν. 3844/2010, οι προνομιούχες μετοχές πιστωτικών ιδρυμάτων που αναλήφθηκαν από το Ελληνικό Δημόσιο σε εφαρμογή του ως άνω νόμου εξαγοράζονται από την τράπεζα εντός πέντε ετών.

[55] Σημειώνεται παρεμπιπτόντως ότι τα εδώ περιγραφόμενα δικαιώματα του ΤΧΣ δεν συνδέονται με την υπό κρίση πράξη συγκέντρωσης. Το ίδιο ισχύει και αναφορικά με την συμμετοχή του Δημοσίου σύμφωνα με τον νόμο 3723/2008.

[56] Πρβλ. άρθρο 2 του ν. 3864/2010 και σχετική Αιτιολογική Έκθεση.

[57] Πρβλ. και Αιτιολογική Έκθεση του ν. 3965/2011, σελ. 5.

[58] Ιδίως ως προς το Ν.3723/2008 πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι προβλεπόμενες αυστηρές διαδικαστικές προϋποθέσεις για την άσκηση του δικαιώματος αρνησικυρίας του Δημοσίου (απαιτείται προηγούμενη απόφαση του Υπουργού Οικονομικών άρθρο 1 παρ.3 εδ.3 ν.3723/2008, όπως ισχύει).

[59] Βλ. και Κωδικοποιημένη Ανακοίνωση, παρ. 53, όπου προβλέπεται ότι «*Πάντως, τα προνόμια που ασκεί το κράτος ως δημόσια αρχή και όχι ως μέτοχος, εφόσον περιορίζονται στην προστασία του δημόσιου συμφέροντος, δεν συνιστούν έλεγχο κατά την έννοια του κανονισμού συγκεντρώσεων, στον βαθμό που δεν έχουν ως αντικείμενο ούτε ως αποτέλεσμα τον εκ μέρους του κράτους καθοριστικό επηρεασμό των δραστηριοτήτων της επιχείρησης*», καθώς και απόφαση της ΕΕ Μ.493 Tractebel/Distrigaz (ΙΙ), σκ. 11 επ. στην οποία έγινε δεκτό ότι η κατ’ εξαίρεση άσκηση των δικαιωμάτων αρνησικυρίας του κράτους: α) σε στρατηγικές αποφάσεις που αφορούσαν μόνο το δημόσιο συμφέρον και β) στα επενδυτικά σχέδια και στον προϋπολογισμό της υπό απόκτηση εταιρίας μόνο στο βαθμό που μπορούσε να προκύψει κάποια αντίθεση με την ενεργειακή πολιτική του κράτους δεν συνεπαγόταν άσκηση κοινού ελέγχου στην εν λόγω επιχείρηση, καθώς οι μέτοχοι αυτής διατηρούσαν την επιχειρηματική τους αυτονομία στα εταιρικά όργανα. Βλ και **απόφαση Μ.116 KELT / AMERICAN EXPRESS**, σκ.5. Στην προκείμενη υπόθεση, έγινε δεκτό ότι η αναγκαιότητα αναδιάρθρωσης μίας επιχείρησης δεν συνεπάγεται απόκτηση ελέγχου παρά μόνο εάν η αποκτώσα επιχείρηση αποκτά δικαιώματα ελέγχου επί των στρατηγικών εμπορικών αποφάσεων μίας επιχείρησης και μάλιστα σε μακροχρόνιο επίπεδο. Βλ. επίσης απόφαση **Μ.625 Nordic Capital / Transpool, σκ.17, όπου έγινε δεκτό ότι** οι μακροχρόνιες επενδύσεις της αποκτώσας επιχείρησης (σε συνδυασμό με την δυνατότητα συμμετοχής στο δ.σ. της εταιρίας κατά τρόπο να μπορεί να εμποδίσει την λήψη στρατηγικών εμπορικών αποφάσεων της εταιρίας) δεικνύουν ότι η δομή που θα δημιουργηθεί στην αποκτώμενη μετά την συγκέντρωση θα είναι μόνιμη και μακροχρόνια. Στην εν λόγω υπόθεση, επρόκειτο κυρίως για επένδυση σε αγορά αεροσκαφών που είχε ορίζοντα περίπου 35 ετών. Βλ. **τέλος αποφάσεις Μ.697 Lockheed Martin / Loral Corporation, σκ.6-8,** και **Μ.258 CCIE / GTE, σκ.8-12.** Στις υποθέσεις αυτές κρίθηκε ότι οι υποχρεώσεις παροχής

Β.1.4. Κύκλος εργασιών

46. Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, ο υπολογισθείς κατ’ άρθ. 10 του ν. 3959/2011 κύκλος εργασιών για τη χρήση 2011 του Ομίλου της ΕΤΕ βάσει των εργασιών της στην Ελλάδα ανήλθε σε ποσό € 4.635 εκ., ο εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης κύκλος εργασιών σε ποσό €5.511 εκ. ευρώ, ενώ ο παγκόσμιος κύκλος εργασιών του Ομίλου της ΕΤΕ ανήλθε, κατά την ίδια περίοδο, σε ποσό €8.264 εκ.[60]

Β.1.5. Συμμετοχή της ΕΤΕ σε άλλες τράπεζες ή θυγατρικές αυτών

47. Η συμμετοχή της ΕΤΕ και των θυγατρικών της σε άλλα πιστωτικά ιδρύματα ή θυγατρικές εταιρίες αυτών έχει ως εξής[61]:

Επωνυμία	Ποσοστό συμμετοχής ΕΤΕ ή θυγατρικών της
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]

Β.2 «ΤΡΑΠΕΖΑ EUROBANK ERGASIAS ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ»[62]

48. Η εταιρία με την επωνυμία «ΤΡΑΠΕΖΑ EUROBANK ERGASIAS ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ» και το διακριτικό τίτλο «EUROBANK ERGASIAS» εδρεύει στο Δήμο Αθηναίων και αποτελεί πιστωτικό ίδρυμα που λειτουργεί σύμφωνα με το Ν. 3601/2007. Υπόκειται στην εποπτεία της Τράπεζας της Ελλάδος, με μετοχές εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών από το 1999 ενώ διαθέτει στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας περισσότερα από […] καταστήματα[63]. Προσφέρει στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, μέσω του Ομίλου Eurobank, ευρεία γκάμα τραπεζικών και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και προϊόντων, συμπεριλαμβανομένων αυτών της λιανικής, επιχειρηματικής και επενδυτικής τραπεζικής, παροχής υπηρεσιών καρτών πληρωμών, χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing), διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων και χαρτοφυλακίου, πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring), διαχείρισης συστημάτων πιστωτικών καρτών και POS, χρηματοδοτικών

ορισμένων υπηρεσιών από μία αποκτώσα επιχείρηση δεν συνεπάγεται απόκτηση ελέγχου στην αποκτώμενη στην περίπτωση που η δυνατότητα επηρεασμού από την πρώτη των αποφάσεων των εταιρικών οργάνων της δεύτερης (του δ.σ. και της γ.σ.) είναι περιορισμένη.

[60] Βλέπε σχετικά υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της ΕΤΕ. Τα εν λόγω ποσά αφορούν το έτος 2011 καθώς η ετήσια έκθεση για το 2012 δεν είναι προς το παρόν διαθέσιμη. Ωστόσο, από τα ανακοινωθέντα οικονομικά αποτελέσματα εννιαμήνου 2012, ο κύκλος εργασιών του Ομίλου ΕΤΕ από τις δραστηριότητες σε παγκόσμιο επίπεδο ανέρχεται σε περίπου € […] εκατ.

[61] Βλ. υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της ΕΤΕ (στοιχεία 30.9.2012).

[62] http://www.eurobank.gr.

[63] Σύμφωνα με τα προσκομισθέντα και συνυποβαλλόμενα στην υπ’ αριθμ. πρωτ. […] γνωστοποίηση της ΕΤΕ, η EUROBANK διέθετε κατά το 2011, […] υποκαταστήματα στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας, ενώ τα υποκαταστήματά της σύμφωνα με τα στοιχεία του πρώτου εξαμήνου του 2012 ανέρχονται σε […]. Με στοιχεία 30.09.2012, η EUROBANK έχει παρουσία στην Ελλάδα μέσω δικτύου […] καταστημάτων.

μισθώσεων, ασφαλιστικών υπηρεσιών και υπηρεσιών ασφαλιστικής διαμεσολάβησης, χρηματιστηριακών και επενδυτικών υπηρεσιών, ηλεκτρονικού εμπορίου μέσω διαδικτύου κτηματομεσιτικών εργασιών και υπηρεσιών μισθοδοσίας)[64].

49. Εκτός Ελλάδος, ο Όμιλος Eurobank λειτουργεί σε 5 χώρες (Κύπρος, Βουλγαρία, Ρουμανία, Σερβία, Ουκρανία) ενώ προσφέρει επιπλέον υπηρεσίες διαχείρισης περιουσίας και επιχειρηματικής τραπεζικής (wealth management and wholesale banking services) στο Λουξεμβούργο και στο Ηνωμένο Βασίλειο.

50. Οι εταιρίες που ελέγχονται άμεσα ή έμμεσα από την EUROBANK, κατόπιν της ολοκλήρωσης της υπό κρίση συναλλαγής θα περιέλθουν στην ΕΤΕ.

Β.2.1. Καταστατικός Σκοπός

51. Στο άρθρο 3 του Καταστατικού της EUROBANK ERGASIAS, ορίζεται και ο σκοπός της ως εξής:

«Σκοπός της τράπεζας είναι η διενέργεια πάσης φύσεως εργασιών και δραστηριοτήτων τις οποίες επιτρέπεται να διενεργούν τα πιστωτικά ιδρύματα, σύμφωνα με την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία. Ο σκοπός της τράπεζας είναι ο ευρύτερος δυνατός υπό την έννοια ότι οι εργασίες, έργα, υπηρεσίες και πάσης φύσεως δραστηριότητες της τράπεζας δύνανται να περιλαμβάνουν κάθε εργασία, έργο, υπηρεσία και γενικώς δραστηριότητα που, είτε εκ παραδόσεως είτε στο πλαίσιο των τεχνικών, οικονομικών και κοινωνικών εξελίξεων, αποτελούν εκάστοτε εργασίες, έργα, υπηρεσίες και γενικώς δραστηριότητες δυνάμενες εκάστοτε να ασκούνται από πιστωτικό ίδρυμα. Στο σκοπό της τράπεζας εμπίπτουν ενδεικτικώς οι κατωτέρω δραστηριότητες:

α) Αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων,

β) χορήγηση δανείων ή λοιπών πιστώσεων συμπεριλαμβανομένων και των πράξεων πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων,

γ) χρηματοδοτική μίσθωση (leasing),

δ) πράξεις διενέργειας πληρωμών, περιλαμβανομένης της μεταφοράς κεφαλαίων,

ε) έκδοση και διαχείριση μέσων πληρωμής (πιστωτικών και χρεωστικών καρτών, ταξιδιωτικών και τραπεζικών επιταγών),

στ) εγγυήσεις και αναλήψεις υποχρεώσεων,

ζ) συναλλαγές για λογαριασμό της ίδιας της τράπεζας ή της πελατείας της που αφορούν:

(i)μέσα χρηματαγοράς (αξιόγραφα, πιστοποιητικά καταθέσεων κλπ),

(ii)συνάλλαγμα,

(iii)προθεσμιακά συμβόλαια χρηματοπιστωτικών τίτλων ή χρηματοπιστωτικά δικαιώματα,

(iv) συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων και συναλλάγματος,

(v) κινητές αξίες,

η) συμμετοχές σε εκδόσεις τίτλων και παροχή συναφών υπηρεσιών περιλαμβανομένων ειδικότερα και των υπηρεσιών αναδόχου εκδόσεως τίτλων,

θ) παροχή συμβουλών σε επιχειρήσεις όσον αφορά τη διάρθρωση του κεφαλαίου τους, τη στρατηγική συγκεκριμένου τομέα βιομηχανίας και συναφή θέματα παροχής συμβουλών καθώς και υπηρεσιών στον τομέα της συγχώνευσης και της εξαγοράς επιχειρήσεων,

ι) διαμεσολάβηση στις διατραπεζικές αγορές,

[64] Για την ανάλυση όλων των εταιριών που ελέγχονται άμεσα ή έμμεσα από την EUROBANK βλ. Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις Ομίλου.

ια) διαχείριση χαρτοφυλακίου πάσης φύσεως περιουσιακών στοιχείων πελατών ή παροχή συμβουλών για τη διαχείριση αυτού,
ιβ) φύλαξη και διαχείριση κινητών αξιών,
ιγ) η συλλογή και επεξεργασία εμπορικών πληροφοριών, περιλαμβανομένων και των υπηρεσιών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας πελατών,
ιδ) εκμίσθωση θυρίδων,
ιε) έκδοση ηλεκτρονικού χρήματος,
ιζ) δραστηριότητες που αφορούν στην παροχή κυρίως και παρεπόμενων επενδυτικών υπηρεσιών, όπως αυτές που αναφέρονται στο άρθρο 4 του Ν.3606/2007, όπως εκάστοτε ισχύει,
ιη) κάθε άλλη συναφής προς τις ανωτέρω εργασία ή δραστηριότητα, επιτρεπόμενη κατά την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία.

2. Στο πλαίσιο του ανωτέρω σκοπού της, η Τράπεζα μπορεί να προβαίνει σε ίδρυση επιχειρήσεων και εταιρειών οποιασδήποτε μορφής, σε απόκτηση συμμετοχής με οποιονδήποτε τρόπο σε υφιστάμενες επιχειρήσεις και εταιρείες, σε συνεργασία με οποιονδήποτε τρίτο και γενικώς σε κάθε ενέργεια που εξυπηρετεί άμεσα ή έμμεσα το σκοπό της».

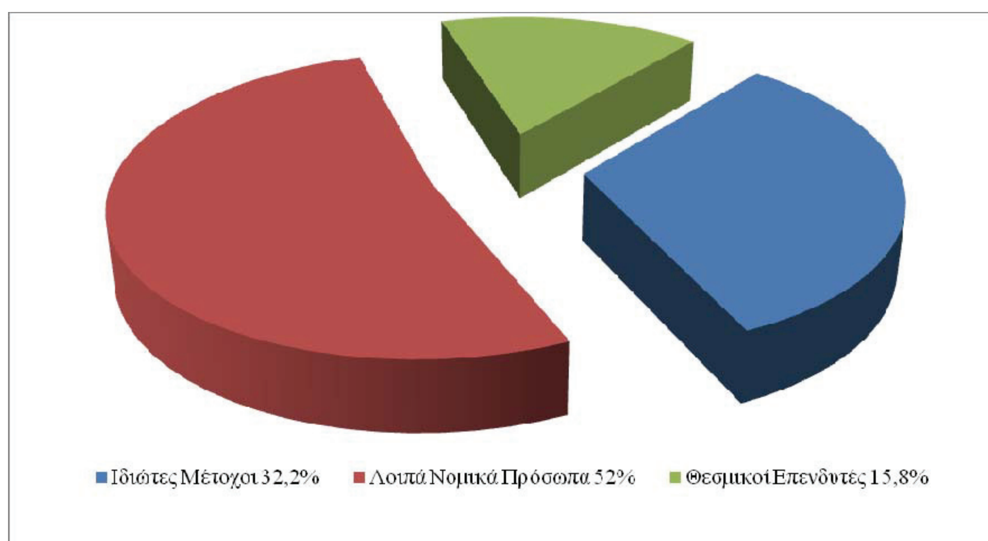
Β.2.2. Μετοχική Σύνθεση

52. Η τράπεζα λειτουργεί ως ανεξάρτητη πολυμετοχική ανώνυμη εταιρία, μη ελεγχόμενη από ένα ή περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Οι κοινές μετοχές με ψήφο και τα αντίστοιχα δικαιώματα ψήφου κατέχονται από θεσμικούς και ιδιώτες επενδυτές, κανείς εκ των οποίων, εξ όσων η ίδια γνωρίζει, δεν κατέχει (άμεσα, έμμεσα ή μέσω συμφωνιών ή κοινής δράσης) ποσοστό ανώτερο του 4,38%[65].

53. Το Ελληνικό Δημόσιο κατέχει το 100% των προνομιούχων χωρίς ψήφο μετοχών της τράπεζας, οι οποίες έχουν εκδοθεί σύμφωνα με το Ν. 3723/2008. Το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, ενόψει της συμμετοχής του στο κεφάλαιο της Τράπεζας σύμφωνα με το Ν. 3864/2010 έχει προκαταβάλει εισφορά ποσού ευρώ 3,97 δις. Αναλυτικά, στις 31.12.2012, η μετοχική σύνθεση της EUROBANK, είχε ως εξής[66]:

[65] Στις 23.7.2012 μεταβιβάστηκε ποσοστό 43,55% των κοινών μετοχών της σε δέκα νομικά πρόσωπα το καθένα από τα οποία απέκτησε ποσοστό 4,4% και τα οποία, εξ όσων η EUROBANK γνωρίζει είναι ανεξάρτητα μεταξύ τους. Ο Όμιλος EFG διατήρησε ποσοστό 1,15% των κοινών μετοχών και των δικαιωμάτων ψήφου της EUROBANK. Παράλληλα υποβλήθηκαν παραιτήσεις έτσι ώστε να μην υπάρχουν κοινά μέλη στα διοικητικά, διαχειριστικά και εποπτικά όργανα του Ομίλου EFG και του μέχρι τότε κλάδου EUROBANK. Κατόπιν των ανωτέρω η EUROBANK έπαυσε να τελεί υπό τον έλεγχο του Ομίλου EFG και δεν περιλαμβάνεται στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του ανωτέρω Ομίλου. Εξ άλλου έχει ήδη τροποποιηθεί η επωνυμία και ο διακριτικός τίτλος της EUROBANK, ώστε να μην περιέχει το συνθετικό EFG. Για περαιτέρω πληροφορίες βλ. υπ’ αριθμ. πρωτ. […] γνωστοποίηση της ΕΤΕ, υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της EUROBANK, καθώς και στο διαδικτυακό τόπο της τράπεζας: http://www.eurobank.gr/online/home/viewNews2.aspx?id=1739&code=PRESS&lang=gr.

[66] Βλ. www.eurobank.gr.

54. Σύμφωνα με την απαντητική επιστολή[67] της EUROBANK ERGASIAS, στις 20.11.2012, ο όμιλος […] συμμετέχει κατά […]% στο μετοχικό κεφάλαιο της EUROBANK, η […] κατά […]%, ενώ λοιπά πιστωτικά ιδρύματα συγκεντρώνουν λιγότερο από το […]% της μετοχικής της βάσης[68].

Β.2.3. Διοικητικό Συμβούλιο

55. Η σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου της EUROBANK κατά την 5.10.2012 με ισχύ μέχρι και σήμερα παρουσιάζεται στον κατωτέρω πίνακα:

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΜΕΛΟΥΣ
ΕΥΘΥΜΙΟΣ Ν. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ	Πρόεδρος Μη Εκτελεστικό Μέλος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΓΟΝΤΙΚΑΣ	Αντιπρόεδρος, Μη Εκτελεστικό Μέλος
ΝΙΚΟΛΑΟΣ Κ. ΝΑΝΟΠΟΥΛΟΣ	Διευθύνων Σύμβουλος, Εκτελεστικό Μέλος
ΝΙΚΟΛΑΟΣ Β. ΚΑΡΑΜΟΥΖΗΣ	Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος, Εκτελεστικό Μέλος
ΜΙΧΑΗΛ Η. ΚΟΛΑΚΙΔΗΣ	Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος, Εκτελεστικό Μέλος
ΒΥΡΩΝ Ν. ΜΠΑΛΛΗΣ	Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος, Εκτελεστικό Μέλος
ΝΙΚΟΛΑΟΣ Κ. ΠΑΥΛΙΔΗΣ	Εκτελεστικό Μέλος
ΑΓΓΕΛΙΚΗ Ν. ΦΡΑΓΚΟΥ	Μη Εκτελεστικό Μέλος Σύμβουλος
ΓΙΩΡΓΟΣ Α. ΔΑΥΙΔ	Μη Εκτελεστικό Μέλος, Σύμβουλος
ΝΙΚΟΛΑΟΣ Μ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ	Μη Εκτελεστικό Μέλος, Σύμβουλος
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Θ.ΠΑΠΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ	Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος
Δρ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Β. ΤΡΙΔΗΜΑΣ	Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος
ΣΠΥΡΟΣ Λ. ΛΟΡΕΝΤΖΙΑΔΗΣ	Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Ι. ΜΑΡΤΙΝΟΣ	Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος

[67] Βλ. υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της EUROBANK. Τα στοιχεία του μετοχολογίου αφορούν την 16.11.2012.
[68] Βλ. και υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της EUROBANK.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Α. ΓΕΩΡΓΟΥΤΣΟΣ	Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος[69]
ΧΡΗΣΤΟΣ Μ. ΓΚΛΑΒΑΝΗΣ	Ανεξάρτητο Μη Εκτελεστικό Μέλος [70]

56. Σχετικά με τη συμμετοχή των κ.κ. Γεωργούτσο και Γκλαβάνη στο ΔΣ στης τράπεζας, βλ. ανάλυση ανωτέρω στην αντίστοιχη ενότητα υπό Β.1.3.

57. Όπως επισημαίνεται δε στην υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της ΕΤΕ, «*[κ]ανένα από τα μέλη του ΔΣ της Τράπεζας [ήτοι της Eurobank] δεν συμμετέχει στα ΔΣ άλλων εταιρειών που δραστηριοποιούνται σε σχετική ή επηρεαζόμενη αγορά*»[71].

Β.2.4. Κύκλος Εργασιών

58. Ο υπολογισθείς κατ’ άρθ. 10 του ν. 3959/2011 παγκόσμιος κύκλος εργασιών του Ομίλου της EUROBANK για την οικονομική χρήση 2011 ανήλθε σε € […] εκ., εκ των οποίων ποσό € […] εκ. αφορά στην εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης δραστηριότητά της ενώ ποσό €[…] εκ. επετεύχθησαν στην ελληνική επικράτεια.

Β.2.5. Συμμετοχή της EUROBANK ERGASIAS σε άλλες τράπεζες ή θυγατρικές αυτών

59. Η συμμετοχή του Ομίλου EUROBANK ERGASIAS κατά την 30η.9.2012 στο μετοχικό κεφάλαιο άλλων τραπεζών έχει ως εξής:

Επωνυμία	Κατεχόμενο ποσοστό συμμετοχής
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]
[…]	[…]

[69] Εκπρόσωπος Ελληνικού Δημοσίου κατ’ εφαρμογή των διατάξεων του Ν.3726/2008.

[70] Εκπρόσωπος Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας σύμφωνα με το Ν. 3864/2010.

[71] Σύμφωνα με επικυρωμένα αντίγραφα δηλώσεων (που προσκόμισε η Eurobank με την υπ’ αρθμ. πρωτ. 10178/20.12.2012 επιστολή της) των […], […], […], […], […] και […], προκύπτει ότι οι προαναφερόμενοι […] δεν είναι μέλη διοίκησης ή Διοικητικού Συμβουλίου ή άλλου συλλογικού οργάνου διοίκησης, εποπτείας ή ελέγχου πιστωτικού ιδρύματος ή επιχείρησης του χρηματοπιστωτικού τομέα […].

Γ. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

Γ.1. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΥΠΟ ΚΡΙΣΗ ΠΡΑΞΗΣ

60. Κατά το άρθρο 5 παρ. 2 του ν. 3959/2011, συγκέντρωση επιχειρήσεων πραγματοποιείται όταν προκύπτει μόνιμη μεταβολή του ελέγχου, μεταξύ άλλων, στην περίπτωση κατά την οποία ένα ή περισσότερα πρόσωπα που ελέγχουν ήδη τουλάχιστον μία επιχείρηση, ή μία ή περισσότερες επιχειρήσεις, αποκτούν άμεσα ή έμμεσα τον έλεγχο του συνόλου ή τμημάτων μιας ή περισσοτέρων άλλων επιχειρήσεων, με την αγορά τίτλων ή στοιχείων του ενεργητικού, με σύμβαση ή με άλλο τρόπο. Σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 3 του ίδιου νόμου, ο έλεγχος απορρέει από δικαιώματα, συμβάσεις ή άλλα μέσα, τα οποία παρέχουν τη δυνατότητα καθοριστικής επίδρασης στη δραστηριότητα μιας επιχείρησης, λαμβανομένων υπόψη των σχετικών πραγματικών ή νομικών συνθηκών.

61. Η σκοπούμενη συγκέντρωση αφορά στην υποβολή προαιρετικής δημόσιας πρότασης από την ΕΤΕ για την απόκτηση του συνόλου των κοινών ονομαστικών με ψήφο μετοχών της Eurobank. Όπως προαναφέρθηκε[72], μέτοχοι της Eurobank, ο καθένας εκ των οποίων κατέχει μετοχές που αθροιζόμενες με τις μετοχές των υπολοίπων ανέρχονται συνολικά σε 43,6% του μετοχικού κεφαλαίου και δικαιωμάτων ψήφου της Eurobank, έχουν ήδη αναλάβει ανέκκλητες δεσμεύσεις να προσφέρουν τις μετοχές τους στο πλαίσιο της Δημόσιας Πρότασης. Ακόμα και στην περίπτωση που η ΕΤΕ αποκτήσει μόνο το ελάχιστο 43,6% που έχουν ανεκκλήτως δεσμευθεί να προσφέρουν στη Δημόσια Πρόταση οι συγκεκριμένοι μέτοχοι της Eurobank, η συναλλαγή θα εξακολουθεί να αποτελεί συγκέντρωση κατά την έννοια του άρθρου 5 παρ. 2 (β) του ν. 3959/2011, που χρήζει γνωστοποίησης, αφού, εφόσον δεν υπάρχει μέτοχος της Eurobank που να κατέχει άνω του 5% των μετοχών και δικαιωμάτων ψήφου της Eurobank και λόγω της μεγάλης διασποράς των μετοχών της, η απόκτηση του 43,6% των μετοχών και δικαιωμάτων ψήφου δίνει εν τοις πράγμασι πλειοψηφία στην ΕΤΕ στις γενικές συνελεύσεις των μετόχων της Eurobank και, κατ’ επέκταση, αποκλειστικό έλεγχο της ΕΤΕ επί της Eurobank.

62. Σε περίπτωση που, κατά την ολοκλήρωση της Δημόσιας Πρότασης, η ΕΤΕ αποκτήσει το 100% των κοινών ονομαστικών με ψήφο μετοχών της Eurobank, οι τωρινοί μέτοχοι της ΕΤΕ θα κατέχουν το 75% του μετοχικού κεφαλαίου της κοινής επιχείρησης, ήτοι της ΕΤΕ, και οι τωρινοί μέτοχοι της Eurobank θα κατέχουν το υπόλοιπο 25% του μετοχικού κεφαλαίου της ΕΤΕ που δεν τους δίνει έλεγχο στην ΕΤΕ. Κατά συνέπεια, η σκοπούμενη συγκέντρωση αποτελεί απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου από την ΕΤΕ επί της Eurobank και, κατ’ επέκταση, επί του Ομίλου Eurobank, και συνιστά συγκέντρωση επιχειρήσεων, κατά την έννοια του άρθρου 5 παρ. 2 (β) του ν. 3959/2011.

63. Για την πληρότητα της ανάλυσης, η ΕΤΕ δηλώνει ότι μετά την ολοκλήρωση της Δημόσιας Πρότασης και προς το σκοπό ευχερέστερης επίτευξης των επιδιωκομένων συνεργειών, σκοπεύει να ξεκινήσει διαδικασίες συγχώνευσης με απορρόφηση της Eurobank από την ΕΤΕ. Η συγχώνευση αυτή αποτελεί μέρος της συνολικής συναλλαγής και συγκέντρωσης κατά την έννοια του άρθρου 5 του ν. 3959/2011 και όχι χωριστή συγκέντρωση.

---

[72] Βλ. αναλυτικά ανωτέρω Κεφ. Α΄.

Γ.2. ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ Ε.Α.

64. Η υπό εξέταση συγκέντρωση υπόκειται σε προηγούμενη γνωστοποίηση, δεδομένου ότι, σύμφωνα με τα προσκομισθέντα από τη γνωστοποιούσα στοιχεία[73], πληρούνται τα κριτήρια του άρθρου 6 παρ.1 του ν. 3959/2011, όπως ισχύει[74]. Η εθνική διάσταση της εξεταζόμενης συγκέντρωσης προκύπτει σύμφωνα με το νόμο από τον προσδιορισμό του κύκλου εργασιών[75] όλων των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων[76].

65. Σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 2 εδ. γ΄ του Κανονισμού (ΕΚ) 139/2004[77], μία συγκέντρωση έχει κοινοτική διάσταση όταν:

α) ο συνολικός κύκλος εργασιών που πραγματοποιούν παγκοσμίως όλες οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις υπερβαίνει τα 5 δισεκατομμύρια ευρώ και

β) δύο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιούν, κάθε μία χωριστά, εντός της Κοινότητας, συνολικό κύκλο εργασιών άνω των 250 εκατομμυρίων ευρώ, **εκτός εάν κάθε μία από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιεί άνω των δύο τρίτων του συνολικού κοινοτικού κύκλου εργασιών της σε ένα και το αυτό κράτος μέλος**.

66. Κατά τη γνωστοποιούσα, όσον αφορά στις συμμετέχουσες στη συγκέντρωση ΕΘΝΙΚΗ και EUROBANK, οι κάτωθι κύκλοι εργασιών πραγματοποιήθηκαν ως προς την εθνική, κοινοτική και παγκόσμια διάσταση για το τελευταίο οικονομικό έτος:

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΧΡΗΣΗ 2011 ***(σε εκ €)***			
Όμιλος	**Εθνικός κ.ε.**	**Κοινοτικός κ.ε.**	**Παγκόσμιος κ.ε.**
ΕΘΝΙΚΗ	[…]	[…]	[…]
EUROBANK	[…]	[…]	[…]

67. Συνεπώς, σε σχέση με τον προσδιορισμό της αρμόδιας προς εξέταση την υπό κρίση πράξη Αρχής, κρίσιμη παράμετρος εν προκειμένω είναι για κάθε μία από τις συμμετέχουσες ΕΘΝΙΚΗ και EUROBANK η πραγματοποίηση άνω των δύο τρίτων του συνολικού κοινοτικού κύκλου εργασιών

[73] Σχετικά με το ύψος του κύκλου εργασιών των ΕΤΕ και EUROBANK ERGASIAS, βλ. ανωτέρω Κεφ. Β΄.

[74] Σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 6 παρ. 1 «*Κάθε συγκέντρωση επιχειρήσεων πρέπει να γνωστοποιείται στην Επιτροπή Ανταγωνισμού μέσα σε τριάντα ημέρες από τη σύναψη συμφωνίας ή τη δημοσίευση προσφοράς ή ανταλλαγής ή την ανάληψη υποχρέωσης για την απόκτηση συμμετοχής, που εξασφαλίζει τον έλεγχο της επιχείρησης όταν ο συνολικός κύκλος εργασιών όλων των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στη συγκέντρωση κατά το άρθρο 10 ανέρχεται, στην παγκόσμια αγορά τουλάχιστον σε εκατόν πενήντα εκατομμύρια (150.000.000) ευρώ και δύο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιούν, η καθεμία χωριστά, συνολικό κύκλο εργασιών άνω των δεκαπέντε εκατομμυρίων (15.000.000) ευρώ στην ελληνική αγορά*».

[75] Ο κύκλος εργασιών του εξαγοράζοντος ή των μερών που συμμετέχουν στη συγκέντρωση προκύπτει από το άθροισμα των κύκλων εργασιών των επιχειρήσεων που ορίζει το άρθρο 10 παρ. 4 ν. 3959/2011, όπως ισχύει, κατά τα οριζόμενα και στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού. Όταν η συγκέντρωση πραγματοποιείται με την απόκτηση τμημάτων μιας ή περισσότερων επιχειρήσεων, ασχέτως αν τα τμήματα αυτά έχουν ή όχι νομική προσωπικότητα, λαμβάνονται υπόψη, όσον αφορά το μεταβιβάζοντα, μόνο ο κύκλος εργασιών που αντιστοιχεί στο μεταβιβαζόμενο μέρος, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 2 του ανωτέρω άρθρου. Ειδικές διατάξεις σχετικά με τα πιστωτικά ιδρύματα, τις ασφαλιστικές εταιρίες, τους λοιπούς χρηματοοικονομικούς οργανισμούς και τις κοινές επιχειρήσεις περιέχονται στο άρθρο 10 παράγραφοι 3, 4 και 5.

[76] Για τον ορισμό της συμμετέχουσας επιχείρησης βλέπε άρθρα 5, 6 και 10 ν. 3959/2011, όπως ισχύει, καθώς και σχετική νομολογία της Επιτροπής Ανταγωνισμού (www.epant.gr) και επικουρικά τη σχετική Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

[77] του Συμβουλίου, της 20.01.2004, για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων («Κοινοτικός κανονισμός συγκεντρώσεων»), ΕΕ L 024 της 29/01/2004, σελ. 0001 - 0022.

της στην Ελλάδα, καθώς ο κύκλος εργασιών έκαστης ξεπερνά τα 250 εκατομμύρια ευρώ εντός της Κοινότητας. Όπως φαίνεται από τον ανωτέρω πίνακα, όντως, και οι δύο Τράπεζες πραγματοποιούν άνω των δύο τρίτων του συνολικού κοινοτικού κύκλου εργασιών στην Ελλάδα (η ΕΘΝΙΚΗ πραγματοποιεί στην Ελλάδα το […]% του συνολικού κοινοτικού κύκλου εργασιών της, ενώ η EUROBANK πραγματοποιεί στην Ελλάδα το […]% του συνολικού κοινοτικού κύκλου εργασιών της).

68. Κατά συνέπεια, με βάση τα υφιστάμενα στοιχεία, η παρούσα γνωστοποίηση υποβάλλεται αρμοδίως ενώπιον της Ε.Α., επειδή, μολονότι πληροί τα κριτήρια της κοινοτικής υπαγωγής**,** εντούτοις, οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιούν άνω των δύο τρίτων του ολικού κοινοτικού κύκλου εργασιών τους στην Ελλάδα και συνεπώς πληρούται η αρνητική προϋπόθεση του άρθρου 1 παρ. 2 εδάφ. γ΄ του Κανονισμού (ΕΚ) 139/2004.

Γ.3. ΕΛΕΓΧΟΣ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ, ΕΜΠΡΟΘΕΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΣΗΚΟΝΤΟΣ ΤΗΣ ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ

69. Το πρώτο έντυπο γνωστοποίησης (υπ’ αριθμ. πρωτ. 8697) υπεβλήθηκε στην Ε.Α. την 5.11.2012**, ήτοι εντός 30 ημερών από** την από 5.10.2012 υποβολή της Δημόσιας Πρότασης, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 6 παρ. 1 του ν. 3959/2011. Ωστόσο, κατά την ημερομηνία υποβολής της ανωτέρω γνωστοποίησης δεν κατετέθη το προβλεπόμενο στο άρθρο 45 παρ. 1 του ν. 3959/2011 παράβολο, με συνέπεια η εν λόγω γνωστοποίηση να θεωρείται απαράδεκτη[78].

70. Περαιτέρω, το ανωτέρω έντυπο γνωστοποίησης είχε ουσιώδεις ελλείψεις σε πολλά σημεία, τις οποίες η γνωστοποιούσα ανέφερε ότι θα συμπληρώσει. Δύο ημέρες μετά την υποβολή του ανωτέρω εντύπου γνωστοποίησης, η ΕΤΕ με την υπ’ αριθμ. πρωτ. 8722/7.11.2012 επιστολή της ανέφερε, σχετικά με την εκκρεμότητα της κατάθεσης του προβλεπόμενου παραβόλου, ότι παρά τις προσπάθειες που κατέβαλε, δεν κατέστη δυνατό να ολοκληρώσει την καταβολή αυτού και την κατάθεση του σχετικού αποδεικτικού στην Ε.Α., λόγω των απεργιών των δημοσίων υπαλλήλων και των εργαζομένων στα μέσα μαζικής μεταφοράς και της μη λειτουργίας των υποκαταστημάτων των τραπεζών. Ωστόσο, κατά την ημερομηνία υποβολής του υπ’ αριθμ. πρωτ. 8697/5.11.2012 εντύπου γνωστοποίησης υπήρχε απεργία μόνο στα μέσα μαζικής μεταφοράς, που σε κάθε περίπτωση δεν κώλυε την έκδοση παραβόλου από τη γνωστοποιούσα. Συνεπώς, δε συντρέχει λόγος ανωτέρας βίας, που κατέστησε ανέφικτη την έκδοση του παραβόλου και την παραδεκτή υποβολή της γνωστοποίησης ενώπιον της Ε.Α.

71. Με την ως άνω επιστολή της η γνωστοποιούσα δεσμεύτηκε να προσκομίσει το παράβολο μαζί με το πλήρες και τελικό κείμενο της γνωστοποίησης την 9.11.2012, παραιτούμενη, μέχρι την ανωτέρω ημερομηνία, της αξίωσής της να λάβει επιστολή συμπληρωματικών στοιχείων εντός του χρονικού ορίου που τίθεται από το άρθρο 8 παρ. 11 ν. 3959/2011 και αιτούμενη να εκκινήσει η εν λόγω προθεσμία των επτά εργάσιμων ημερών την 9.11.2012, ημερομηνία κατά την οποία δεσμεύτηκε να καταθέσει, πέραν

---

[78] Βλ. σχετικά άρθ. 45 παρ. 1 ν. 3959/2011, σύμφωνα με το οποίο: «*Οι γνωστοποιήσεις του άρθρου 6 και οι αιτήσεις της παραγράφου 3 του άρθρου 9 συνοδεύονται, με ποινή το απαράδεκτο αυτών, από γραμμάτιο καταβολής παραβόλου. Το ποσό του παραβόλου ορίζεται στο ποσό των χιλίων εκατό (1.100) ευρώ για την γνωστοποίηση του άρθρου 6 και για τις αιτήσεις των παραγράφων 9 και 3 των άρθρων 8 και 9, αντιστοίχως*».

του παραβόλου, το πλήρες κείμενο της ανωτέρω γνωστοποίησης[79]. Ωστόσο, το δεύτερο και πλήρες έντυπο γνωστοποίησης κατατέθηκε στην Ε.Α. την 12.11.2012 (υπ’ αριθμ. πρωτ. 8843)[80]. Κατά συνέπεια θεωρείται ότι σύννομη και πλήρης γνωστοποίηση έλαβε χώρα την 12.11.2012 για τους κατωτέρω αναλυτικά αναφερόμενους λόγους. Η παραίτηση της γνωστοποιούσας[81] από την τασσόμενη στο άρθ. 8 παρ. 11 ν. 3959/2011 προθεσμία των επτά εργάσιμων, προκειμένου να λάβει από την Ε.Α. επιστολή διόρθωσης/ συμπλήρωσης της αρχικής γνωστοποίησης, θεωρείται ως νόμω αβάσιμη, απαράδεκτη και μη επιφέρουσα ουδεμία νομική συνέπεια, καθώς αφορά σε παραίτηση από προθεσμία αναγκαστικού δικαίου την οποία τάσσει ο νόμος προς εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος.

72. Συγκεκριμένα, οι προθεσμίες εξέτασης και απόφανσης επί μιας υποβληθείσας πράξης συγκέντρωσης που μπορούν να παραταθούν είναι, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 8 παρ. 11 υπό α του ως άνω νόμου, οι προβλεπόμενες στις παρ. 3, 4, 5 και 6 του άρθ. 8 προθεσμίες, ήτοι:

α) η προθεσμία του ενός μηνός από τη γνωστοποίηση της συγκέντρωσης εντός των οποίων ο Πρόεδρος της Ε.Α., είτε αποφαίνεται ότι η γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση δεν προκαλεί σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό της με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού, είτε ότι προκαλεί σοβαρές αμφιβολίες, οπότε και κινείται η διαδικασία της πλήρους διερεύνησης αυτής.

β) η προθεσμία των 45 ημερών από την ημερομηνία κίνησης της διαδικασίας πλήρους διερεύνησης για εισαγωγή της υπόθεσης ενώπιον της Ε.Α και

γ) η προθεσμία των 90 ημερών από την ημερομηνία κίνησης της διαδικασίας πλήρους διερεύνησης για την έκδοση της απόφασης της Ε.Α.

73. Λόγω μη τήρησης των οριζόμενων προθεσμιών, η γνωστοποιούσα, επτά ημέρες μετά την υποβολή του πρώτου εντύπου, υπέβαλε ενώπιον της Ε.Α. δεύτερο έντυπο γνωστοποίησης συγκέντρωσης (υπ’ αριθμ. πρωτ. 8843/2012), το οποίο ήταν πληρέστερο του πρώτου[82]. Μετά την εξέταση αυτού και του υποβληθέντος φακέλου, η ΓΔΑ έκρινε ότι υπήρχαν ελλείψεις και ασάφειες στη συμπλήρωση και αυτού του εντύπου γνωστοποίησης και των προσκομισθέντων στοιχείων, και ως εκ τούτου, στις 21.11.2012, απέστειλε επιστολή[83] προς τη γνωστοποιούσα επιχείρηση ζητώντας πρόσθετα και διευκρινιστικά στοιχεία, προκειμένου να συμπληρωθεί προσηκόντως ο φάκελος της γνωστοποίησης. Επί της επιστολής

---

[79] Σύμφωνα με την παρ. 11 του άρ.8 του ν. 3959/2011: «*Οι προθεσμίες που προβλέπονται στις προηγούμενες παραγράφους 3, 4, 5 και 6 μπορούν να παραταθούν στις ακόλουθες περιπτώσεις:*

α) αν συμφωνήσουν οι γνωστοποιούσες επιχειρήσεις,

β) αν η γνωστοποίηση είναι λανθασμένη ή παραπλανητική, με αποτέλεσμα να μην μπορεί η Επιτροπή Ανταγωνισμού να προβεί στην αξιολόγηση της γνωστοποιούμενης συγκέντρωσης. Οι προθεσμίες που προβλέπονται στις παραγράφους 3 και 4 μπορούν επίσης να παραταθούν αν το έντυπο της γνωστοποίησης δεν έχει συμπληρωθεί πλήρως, με αποτέλεσμα να μην μπορεί η Επιτροπή Ανταγωνισμού να προβεί στην αξιολόγηση της γνωστοποιούμενης συγκέντρωσης. Με εξαίρεση την περίπτωση α΄ της παρούσας παραγράφου, η Επιτροπή υποχρεούται εντός επτά εργάσιμων ημερών από την ημερομηνία της γνωστοποίησης να ζητήσει από τις γνωστοποιούσες επιχειρήσεις τη διόρθωση της αρχικής γνωστοποίησης. Ως χρονικό σημείο έναρξης των προθεσμιών στην εν λόγω περίπτωση θεωρείται η ημερομηνία της προσήκουσας γνωστοποίησης».

[80] Το υποβληθέν παράβολο εκδόθηκε την 9.11.2012 (α/α 17440).

[81] που εμπεριέχεται στην προαναφερόμενη υπ’ αριθμ. πρωτ. 8722/7/11/2012 επιστολή της.

[82] Σημειώνεται, επίσης, ότι η γνωστοποιούσα είχε κοινοποιήσει στην Ε.Α. αντίτυπο του φύλλου της ημερήσιας οικονομικής εφημερίδας πανελλαδικής κυκλοφορίας «ΗΜΕΡΗΣΙΑ» της 10-11.11.2012, στο οποίο δημοσίευσε την υπό κρίση πράξη, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 6 παρ. 6 ν. 3959/2011, το δε κείμενο της ως άνω δημοσίευσης αναρτήθηκε στο διαδικτυακό τόπο της Ε.Α. στις 16.11.2012, κατ’ άρθρο 6 παρ. 6 εδ. β΄ του ν. 3959/2011.

[83] Υπ’ αρ. πρωτ. 9108, ήτοι εντός επτά εργάσιμων ημερών από την 21.11.2012.

αυτής, οι συμμετέχουσες εταιρίες απάντησαν εμπροθέσμως με τις υπ’ αριθμ. πρωτ. 9490/30.11.2012 (EUROBANK ERGASIAS) και 9634/5.12.2012 (ΕΤΕ) επιστολές τους[84]. Ως εκ τούτου, ως ημερομηνία προσήκουσας γνωστοποίησης θεωρείται η 5.12.2012 και ως καταληκτική ημερομηνία για την εισαγωγή της υπόθεσης στην Επιτροπή Ανταγωνισμού, κατόπιν κίνησης της διαδικασίας πλήρους διερεύνησης (άρθρο 8 παρ. 4 του ν. 3959/2011), ορίζεται η 18.2.2013[85,86], ενώ η προθεσμία έκδοσης απόφασης της ΕΑ επί της γνωστοποιούμενης συγκέντρωσης παρέρχεται στις 4.4.2013.

74. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω εκτιμάται ότι η υπ’ αριθμ. πρωτ. 8843/2012 γνωστοποίηση συγκέντρωσης είναι μεν εκπρόθεσμη, πλην όμως, η μη τήρηση της προβλεπόμενης μηνιαίας προθεσμίας του άρθρου 6 παρ. 1 ν. 3959/2011 δεν οφείλεται σε υπαιτιότητα[87], γιατί η γνωστοποιούσα εμπρόθεσμα έστειλε τα πρώτα (έστω και παντελώς ανεπαρκή) στοιχεία που αφορούσαν στην εν λόγω γνωστοποίηση και κατά το δυνατόν ταχύτερα ολοκλήρωσε την αποστολή των λοιπών στοιχείων, ώστε να καταστεί εφικτός ο έλεγχος της υπό κρίση συγκέντρωσης από την Υπηρεσία[88]. Για τους λόγους αυτούς προτείνεται η μη επιβολή προστίμου στη γνωστοποιούσα.

---

[84] Ενδιάμεσα, με το υπ’ αρ. πρωτ. 9539/3.12.2012 έγγραφο, η γνωστοποιούσα ζήτησε παράταση στην ταχθείσα από τη ΓΔΑ προθεσμία υποβολής της απάντησής της, την οποία και έλαβε. Εν συνεχεία εστάλησαν από τη ΓΔΑ και οι υπ’ αριθμ. πρωτ. […], […], […] και […] επιστολές παροχής στοιχείων, προκειμένου να καταστεί δυνατή η αξιολόγηση της γνωστοποιηθείσας πράξης, στις οποίες η γνωστοποιούσα απάντησε εμπρόθεσμα με τις υπ΄αριθμ. πρωτ. […], […], […] και […] επιστολές της.

[85] Σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 8 του ν. 3959/2011, «*1. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού εξετάζει τη γνωστοποιούμενη συγκέντρωση μόλις υποβληθεί η σχετική γνωστοποίηση...*

4. Αν διαπιστωθεί ότι η γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος νόμου και προκαλεί σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό αυτής με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού στις επί μέρους αγορές στις οποίες αφορά, ο Πρόεδρος της Επιτροπής Ανταγωνισμού, με απόφαση του που εκδίδεται μέσα σε ένα μήνα από την γνωστοποίηση κινεί τη διαδικασία της πλήρους διερεύνησης της γνωστοποιηθείσας συγκέντρωσης και ενημερώνει αμελλητί τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις σχετικά με την απόφασή του. Από τη γνωστοποίηση στις συμμετέχουσες επιχειρήσεις της κίνησης της διαδικασίας πλήρους διερεύνησης, οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις μπορούν από κοινού να προβαίνουν σε τροποποιήσεις στη συγκέντρωση ή να προτείνουν την ανάληψη δεσμεύσεων, ώστε να μην προκαλούν σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό αυτής με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού στις επί μέρους αγορές στις οποίες αφορά, και να τις κοινοποιούν στην Επιτροπή Ανταγωνισμού.

5. Με την επιφύλαξη των παραγράφων 2 και 3, η υπόθεση εισάγεται στην Επιτροπή Ανταγωνισμού μέσα σε προθεσμία σαράντα πέντε ημερών από την ημερομηνία κίνησης της διαδικασίας πλήρους διερεύνησης.

6. Με απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού, η οποία εκδίδεται μέσα σε ενενήντα ημέρες από την ημερομηνία κίνησης της διαδικασίας πλήρους διερεύνησης, απαγορεύεται η συγκέντρωση όταν πληρούνται οι προϋποθέσεις της παραγράφου 1 του άρθρου 7 και, στην περίπτωση της παραγράφου 5 του άρθρου 5, όταν δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις της παραγράφου 3 του άρθρου 1. Σε κάθε άλλη περίπτωση, η Επιτροπή Ανταγωνισμού επιτρέπει τη συγκέντρωση. Η πάροδος της προθεσμίας των ενενήντα ημερών, χωρίς την έκδοση απορριπτικής απόφασης, θεωρείται ως έγκριση της συγκέντρωσης εκ μέρους της Επιτροπής Ανταγωνισμού, η οποία εκδίδει υποχρεωτικώς τη σχετική διαπιστωτική πράξη».

[86] Σημειώνεται ότι με την υπ’ αριθμ. 31/4.1.2013 πράξη Προέδρου της Επιτροπής Ανταγωνισμού απεφασίσθη η κίνηση της διαδικασίας πλήρους διερεύνησης της γνωστοποιούμενης συγκέντρωσης.

[87] Η ύπαρξη υπαιτιότητας από μέρους των υπόχρεων σε γνωστοποίηση αποτελεί, σύμφωνα με το νόμο, προϋπόθεση για την επιβολή προστίμου. Όπως γίνεται αποδεκτό από τη θεωρία (Βλ. σχετικά και Δ. Κουτσούκη, όπ.π., σελ. 152 επ.), ο νόμος κάνοντας λόγο για υπαιτιότητα εννοεί τόσο το δόλο (ενδεχόμενο ή άμεσο), όσο και την αμέλεια. Ως εκ τούτου, παράβαση της υποχρέωσης γνωστοποίησης υπάρχει όχι μόνο όταν ηθελημένα και εν γνώσει το υπόχρεο σε γνωστοποίηση πρόσωπο δεν προβαίνει σε αυτήν, ή θεωρεί ως ενδεχόμενη την παράβαση και την αποδέχεται. Παράβαση υπάρχει και όταν το υπόχρεο προς γνωστοποίησης πρόσωπο νομίζει μεν ότι δεν εμπίπτει στην υποχρέωση γνωστοποίησης, αλλά εάν είχε καταβάλλει δε την απαιτούμενη στις συναλλαγές επιμέλεια θα διέγνωσκε ότι πράγματι η συγκέντρωση υπόκειται στην υποχρέωση γνωστοποίησης.

[88] Βλ. σχετικά και υπ’ αριθμ. 74/1997 απόφαση της Ε.Α.

Δ. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

Δ.1. ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

Δ.1.1. Γενικό πλαίσιο

75. «Οριζόντιες συγκεντρώσεις» είναι οι συγκεντρώσεις, στις οποίες συμμετέχουν επιχειρήσεις που αποτελούν πραγματικούς ή δυνητικούς ανταγωνιστές στην ίδια σχετική αγορά.

76. Δύο είναι οι βασικοί τρόποι με τους οποίους οι οριζόντιες συγκεντρώσεις ενδέχεται να εμποδίσουν σημαντικά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό, ιδίως με τη δημιουργία ή ενίσχυση δεσπόζουσας θέσης[89]:

α) καταργώντας σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις σε μία ή περισσότερες επιχειρήσεις, οι οποίες ως εκ τούτου θα έχουν αυξημένη ισχύ στην αγορά, χωρίς να καταφύγουν σε συντονισμό της συμπεριφοράς τους (επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς),

β) μεταβάλλοντας τη φύση του ανταγωνισμού ούτως ώστε επιχειρήσεις που προηγουμένως δεν συντόνιζαν τη συμπεριφορά τους, να είναι πλέον πολύ πιθανότερο να τη συντονίζουν και να αυξάνουν τις τιμές ή με άλλο τρόπο να βλάπτουν τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό. Μια συγκέντρωση μπορεί επίσης να καταστήσει τον συντονισμό ευκολότερο, σταθερότερο ή αποτελεσματικότερο για τις επιχειρήσεις που συντόνιζαν τη συμπεριφορά τους και πριν από τη συγκέντρωση (επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς)[90].

77. Κατά την εκτίμηση των εν λόγω επιπτώσεων, η Ε.Α. λαμβάνει υπόψη της σωρεία παραγόντων οι οποίοι σχηματικά εκτίθενται κατωτέρω. Οι εν λόγω παράγοντες δεν αξιολογούνται μηχανικά και στο σύνολό τους σε κάθε περίπτωση. Η ανάλυση κάθε συγκεκριμένης υπόθεσης από πλευράς ανταγωνισμού βασίζεται σε μία γενική αξιολόγηση των προβλεπόμενων επιπτώσεων της συγκέντρωσης λαμβάνοντας υπόψη τους όποιους από τους κατωτέρω εκάστοτε σχετικούς παράγοντες και συνθήκες, καθώς τούτοι δεν είναι πάντοτε στο σύνολό τους κρίσιμοι για την εξέταση κάθε συγκέντρωσης. Ως εκ τούτου είναι πιθανό να μην χρειαστεί να αναλυθούν εξίσου λεπτομερώς όλα τα δεδομένα μίας υπόθεσης[91].

Δ.1.2. Επιπτώσεις μη Συντονισμένης Συμπεριφοράς

78. Κατά την εκτίμηση των εν λόγω επιπτώσεων, η Επιτροπή Ανταγωνισμού λαμβάνει υπόψη της τους ακόλουθους κυρίως παράγοντες:

i) Υψηλά μερίδια αγοράς: Τα μερίδια αγοράς και τα επίπεδα συγκέντρωσης αποτελούν χρήσιμες πρώτες ενδείξεις για τη διάρθρωση της αγοράς και τη σπουδαιότητα τόσο των συμμετεχόντων

---

[89] Πέραν της συμβολής στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης, μια συγκέντρωση δύναται να περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό, εφόσον λαμβάνει χώρα σε μία ολιγοπωλιακή αγορά και οδηγεί στην κατάργηση σημαντικών ανταγωνιστικών πιέσεων που ασκούσαν προηγουμένως μεταξύ τους τα μέρη, σε συνδυασμό με τη μείωση της ανταγωνιστικής πίεσης επί των υπολοίπων ανταγωνιστών. Στην περίπτωση αυτή, ακόμα και αν υπάρχει ελάχιστη πιθανότητα συντονισμού μεταξύ των μελών του ολιγοπωλίου, η εξάλειψη ενός σημαντικού παράγοντα ανταγωνισμού συνιστά επίπτωση μη συντονισμένης συμπεριφοράς. Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 05-02-2004 για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων (εφεξής «Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων»), σημείο 25. Βλ. επίσης αποφάσεις ΕΕπ. M.3512 VNU / WPP / JV, σκ. 17 επ., και M.3916 T-Mobile Austria/Tele.ring, σκ. 40 επ.

[90] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, σημείο 25.

[91] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, σημείο 13.

μερών όσο και των ανταγωνιστών τους από πλευράς ανταγωνισμού[92]. Αν και απλώς πρώτες ενδείξεις για την ισχύ στην αγορά και την αύξησή της, είναι κατά κανόνα σημαντικοί παράγοντες κατά την αξιολόγηση[93]. Στο πλαίσιο αυτό όσο μεγαλύτερο είναι το άθροισμα των μεριδίων αγοράς των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων, τόσο πιθανότερο είναι η συγκέντρωση να οδηγήσει σε σημαντική αύξηση της ισχύος στην αγορά. Έτσι, έχει γίνει δεκτό ότι πολύ μεγάλα μερίδια αγοράς (άνω του 50%) μπορούν από μόνα τους να μαρτυρούν την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης στη σχετική αγορά[94,95] δίχως ωστόσο να αποκλείεται η έγκρισή τους, εφόσον συντρέχουν συγκεκριμένοι, ειδικά τεκμηριωμένοι λόγοι[96]. Μία συγκέντρωση, στην οποία συμμετέχει μία επιχείρηση με μερίδιο αγοράς που θα παραμείνει κάτω του 50% μετά την πραγματοποίησή της, δύναται να δημιουργεί προβλήματα ανταγωνισμού λαμβανομένων υπόψη και των λοιπών παραγόντων που αναλύονται κατωτέρω[97]. Έτσι, συγκεντρώσεις που οδηγούν σε μερίδια αγοράς

---

[92] Κατευθυντήριες, ο.π., παρ.14.

[93] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, σημείο 27.

[94] Βλ. απόφαση ΓενΔικ Τ-210/01, General Electric κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής, παρ. 570-574, όπου το ΓενΔικ δέχτηκε ότι στοιχειοθετούνταν δημιουργία δεσπόζουσας θέσης της GE στην αγορά των κινητήρων επιχειρηματικών αεροσκαφών κυρίως διότι αυτή διέθετε μερίδιο αγοράς άνω του 50% που θεωρήθηκε τεκμήριο δεσπόζουσας θέσης πλην εξαιρετικών περιστάσεων. Βλ. επίσης αποφάσεις ΕΕπ Μ.3732 Procter & Gamble/Gilette, σκ.19-20, 22-24, όπου το μερίδιο αγοράς της νέας οντότητας κυμαινόταν μεταξύ 65-80% στις περισσότερες των σχετικών αγορών, με αποτέλεσμα τούτο να αποτελεί παράγοντα καταρχήν θεμελίωσης δεσπόζουσας θέσης (σε συνδυασμό με το γεγονός ότι τα μερίδια των ανταγωνιστών ήταν πολύ χαμηλά), Μ.774 St Gobain/Wacker/NOM, σκ. 223, όπου μερίδιο αγοράς άνω του 60% θεωρήθηκε ενδεικτικό δεσπόζουσας θέσης της νέας οντότητας (σε συνδυασμό με το γεγονός ότι τα μερίδια των ανταγωνιστών κυμαίνονταν κάτω του 10%), Μ.3197 CANDOVER/CINVEN/BERTELSMANN-SPRINGER, σκ. 60-63 όπου μερίδιο της τάξεως του 50-60% σε συνδυασμό με την έλλειψη αντισταθμιστικής ισχύος των πελατών θεωρήθηκε αρκετό για την διαπίστωση δεσπόζουσας θέσης της νέας οντότητας, Μ.4494 EVRAZ/HIGHVELD, σκ. 91-93, όπου έγινε δεκτό ότι μερίδιο αγοράς περίπου 70-80% (σε συνδυασμό με το γεγονός ότι το μερίδιο αγοράς των ανταγωνιστών ήταν χαμηλό αλλά και δεν ήταν δυνατή η άμεση ανεύρεση επαρκών και αξιόπιστων εναλλακτικών πηγών προμήθειας) συνιστούσε τεκμήριο ύπαρξης δεσπόζουσας θέσης της νέας οντότητας, Μ.2861 Siemens/Dragerwerk/JV, σκ.86 (όπου έγινε δεκτό ότι μερίδια άνω του 50% σε συνδυασμό με το ότι τα προϊόντα των δύο συμμετεχουσών ήταν στενά υποκατάστατα και των υψηλών εμποδίων εισόδου δημιουργούσαν σοβαρές υπόνοιες για δημιουργία δεσπόζουσας θέσης εκ της συγκεντρώσεως . Βλ. και Ε.Α. 434/V/2009, σκ. 28.

[95] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, σημείο 17.

[96] Βλ. απόφαση ΕΕπ Μ.3090 VOLKSWAGEN/OFFSET/CRESCENT/LEASEPLAN/JV, σκ. 21-25 (όπου έγινε δεκτό ότι μερίδια 50-60% δεν δημιουργούσαν πρόβλημα διότι η αγορά είχε μεγάλο περιθώριο ανάπτυξης, δεν ήταν ώριμη, δεν υπήρχαν ιδιαίτερα εμπόδια εισόδου - είχε μάλιστα διαπιστωθεί και πρόσφατη είσοδος - ενώ υπήρχε και ισχυρή αντισταθμιστική ισχύς των μεγάλων πολυεθνικών επιχειρήσεων), Μ.3544 BAYER HEALTHCARE/ROCHE, σκ.41-45 (όπου έγινε δεκτό ότι μερίδια της τάξης του 50-60% δεν δημιουργούσαν πρόβλημα διότι: α) υπήρχαν περιθώρια δυνητικού ανταγωνισμού, β) υπήρχε δυνατότητα να στραφούν οι πελάτες σε άλλα υποκατάστατα προϊόντα σε περίπτωση αύξησης των τιμών), Μ.2568 Haniel/Ytong, σκ.100-106 (όπου παρά τη μικρή αύξηση του μεριδίου 2-5% που θα προέκυπτε από τη συγκέντρωση, η νέα οντότητα θα ενίσχυε τη δεσπόζουσα θέση που κατείχε λόγω δεσμών με τον αμέσως επόμενο ανταγωνιστή της, γεγονός το οποίο μείωνε την ανταγωνιστική πίεση που θα δεχόταν).

[97] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, σημείο 17. Βλ. και απόφαση ΕΕπ Μ.214 Du Pont κατά ICI, σκ.32-47. Στην υπόθεση αυτή μερίδιο 43% έγινε δεκτό ότι, παρά τις ανταγωνιστικές πιέσεις από τους πελάτες, δημιουργούσε προβλήματα ανταγωνισμού διότι: α) η απόσταση από τον μεγαλύτερο ανταγωνιστή ήταν διπλάσια και πλέον, β) οι δύο συμμετέχουσες επιχειρήσεις υπερείχαν από απόψεως τεχνολογικής αναπτύξεως και ποιότητας προϊόντων λόγω και των προωθητικών τους ενεργειών, γ) και οι δύο μετέχουσες επιχειρήσεις ήταν κάθετα ολοκληρωμένες γεγονός που συνιστούσε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, δ) η στρατηγική του κυριότερου ανταγωνιστή ήταν επικεντρωμένη σε διαφορετικά τμήματα της αγοράς, με αποτέλεσμα να απαιτείται επένδυση και ικανό χρονικό διάστημα, προκειμένου να μπορέσουν να ανταγωνιστούν στο πλήρες φάσμα προϊόντων, ε) οι μικρότεροι ανταγωνιστές δεν μπορούσαν να καλύψουν πλήρως τις ανάγκες των πελατών. Βλ. επίσης απόφαση ΕΕπ Μ.3149 PROCTEUR & GAMBLE/WELLA, σκ.50-51 (όπου μερίδια αγοράς της τάξης του 40-50% κρίθηκαν προβληματικά διότι: α) τα μερίδια των επόμενων ανταγωνιστών απείχαν από το μερίδιο αγοράς της νέας οντότητας κατά πάνω από 20 ποσοστιαίες μονάδες και β) οι συμμετέχουσες είχαν τα μεγαλύτερα ηγετικά σήματα στις εν λόγω αγορές), Μ.2033 Metso/Svedala, σκ.189-224. Στην εν λόγω υπόθεση μερίδιο αγοράς της τάξης του 35-45% θεωρήθηκε ένδειξη δημιουργίας ατομικής

μεταξύ 25-40% δεν προκαλούν κατά κανόνα προβλήματα μη συντονισμένων αποτελεσμάτων ιδίως εφόσον υφίστανται στις σχετικές αγορές άλλοι ισχυροί ανταγωνιστές, καθώς και άλλοι μικρότεροι ανταγωνιστές[98]. Ωστόσο, εφόσον η απόσταση των μεριδίων αγοράς μεταξύ της νέας οντότητας και των επόμενων ανταγωνιστών προσεγγίζει περίπου το 20% απαιτείται να εξετασθούν αναλυτικότερα και οι λοιπές συνθήκες της αγοράς[99]. Τέλος, συγκεντρώσεις που οδηγούν σε μερίδια αγοράς κάτω του 25% δεν είναι πιθανόν να εμποδίσουν τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό[100].

Πέραν του ύψους του μεριδίου αγοράς της νέας οντότητας κατά τα ανωτέρω, συνεκτιμάται και η δυνατότητα των εναπομεινάντων ανταγωνιστών να ασκήσουν ανταγωνιστική πίεση στη νέα οντότητα. Στο πλαίσιο αυτό, η σχέση μεταξύ των μεριδίων αγοράς των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων και των ανταγωνιστών τους (και ιδιαίτερα αυτών που κατέχουν την επόμενη θέση από απόψεως μεγέθους), αποτελεί κριτήριο αξιολόγησης της ύπαρξης δεσπόζουσας θέσης[101]. Όπως προαναφέρθηκε, στις περιπτώσεις που η απόσταση μεταξύ της πρώτης επιχείρησης και της δεύτερης ή/και της τρίτης υπερβαίνει το 20%, τότε είναι περισσότερο πιθανή η ανεύρεση

δεσπόζουσας θέσης διότι: α) το μερίδιο αγοράς του επόμενου ανταγωνιστή απείχε από αυτό της νέας οντότητας κατά πάνω από είκοσι ποσοστιαίες μονάδες (σκ.189), β) η νέα οντότητα έχαιρε ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων που είχαν σημασία για τους καταναλωτές (παρ.192), γ) η ανταγωνιστική πίεση από τους ανταγωνιστές μειωνόταν λόγω της απόστασης μεριδίων και της στρατηγικής των ανταγωνιστών να απευθύνονται σε άλλες κατηγορίες καταναλωτών, καθώς και των οικονομιών κλίμακος που απολάμβανε η νέα οντότητα λόγω της δυνατότητας προσφοράς πολλών προϊόντων (παρ.197), δ) δεν υπήρχε ισχυρή αντισταθμιστική ισχύς (παρ.204), ενώ ε) υπήρχαν και αρκετά εμπόδια εισόδου (212επ). Βλ. και απόφαση ΕΕπ M.2337 NESTLE/RALSTON PURINA, σκ.41-47 (όπου έγινε δεκτό ότι μερίδιο της τάξης του 40-50% προκαλούσε προβλήματα ανταγωνισμού διότι: α) οι υπόλοιποι ανταγωνιστές ήταν πολύ μικροί με μερίδια σταθερά κάτω του 10%, β) οι όποιοι ανταγωνιστές είχαν τοπική μόνο παρουσία και γ) η όποια ανταγωνιστική πίεση από τα ιδιωτικής ετικέτας προϊόντα μειωνόταν λόγω του ότι οι συμμετέχουσες ήταν μεγάλοι προμηθευτές των παραγωγών προϊόντων ιδιωτικής ετικέτας. Βλ. ακόμη αποφάσεις ΕΕπ M.2609 HP/COMPAQ, σκ.36, 40-47 (όπου μερίδιο της τάξης του 40-50% θεωρήθηκε ότι δεν δημιουργούσε πρόβλημα ανταγωνισμού διότι δεν υπήρχαν ιδιαίτερα εμπόδια εισόδου και κόστη μεταστροφής ή επέκτασης/επενδύσεων ή σε άλλη αγορά επειδή αυτή βρισκόταν σε ανάπτυξη, τα μερίδια αγοράς δεν ήταν σταθερά, τα εμπόδια εισόδου ήταν χαμηλά και υπήρχαν πολύ χαμηλά κόστη μεταστροφής), M.2223 Getronics/Hagemeyer/JV, σκ.21-31 (όπου έγινε δεκτό ότι μερίδιο της τάξης του 40-50% δεν ήταν ικανό για τη θεμελίωση δεσπόζουσας θέσης διότι: α) υπήρχε πρόσφατη επιτυχής είσοδος στην αγορά και β) δεν υπήρχαν ιδιαίτερα κόστη μεταστροφής σε ανταγωνιστές).

[98] Βλ. ενδεικτικά M.3267 CRH/CEMENTBOUW, παρ.21-22 (όπου μερίδια της τάξεως 30-40% θεωρήθηκε ότι δεν δημιουργούσαν προβλήματα ανταγωνισμού λόγω του ότι υπήρχαν ισχυροί ανταγωνιστές με παρόμοια μερίδια και αρκετοί μικρότεροι ανταγωνιστές), M.2621, SEB/Moulinex. Στην υπόθεση αυτή έγινε δεκτό ότι μερίδιο αγοράς περίπου 40% δεν προσέδιδε ατομική δεσπόζουσα λόγω του ότι: α) ο επόμενος ανταγωνιστής είχε μερίδιο 25% (παρ.130), β) οι δύο ανταγωνιστές είχαν αντίστοιχα ισχυρά σήματα και δυνατότητες παραγωγής και διάθεσης σε σήματα (παρ.132-133), γ) οι τιμές παρουσίαζαν πτωτική τάση, ενώ είχαν σημειωθεί είσοδοι ανταγωνιστών στην αγορά και βαθμός καινοτομία (παρ.134), δ) αντίστοιχο χαρτοφυλάκιο προϊόντων με δύο ή τρία σήματα μπορούσαν να προσφέρουν και οι ανταγωνιστές (παρ.148-149).

[99] Βλ. ενδεικτικά M.3191 Philip Morris/Papastratos, παρ.17-19. Στην υπόθεση αυτή, η νέα οντότητα σε ορισμένες αγορές θα είχε μερίδιο μεταξύ 35-40%, ενώ οι ανταγωνιστές θα κυμαίνονταν σε μερίδια μεταξύ 10-20%. Στην υπόθεση αυτή, εξετάστηκαν και άλλοι παράγοντες, προκειμένου να κριθεί εάν περιοριζόταν ο ανταγωνισμός λόγω της συγκεντρώσεως (παρ.22επ). Βλ. επίσης M.2544, MASTERFOODS/ROYAL CHAIN, παρ.75 (όπου μερίδιο 35-45% έγινε δεκτό ότι δημιουργούσε προβλήματα ανταγωνισμού λόγω σώρευσης χαρτοφυλακίου, εμποδίων εισόδου και ισχυρής θέσης της νέας οντότητας σε παραπλήσια αγορά), M.1990, UNILEVER/BESTFOODS, παρ.104-105 (όπου μόνο η απόσταση άνω του 20% μεταξύ των μεριδίων της νέας οντότητας και των επόμενων ανταγωνιστών θεωρήθηκε ότι δημιουργούσε προβλήματα ανταγωνισμού).

[100] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, σημείο σημείο 18. Βλ. επίσης ενδεικτικά M.1882 Pirelli/BICC, παρ.57-58 (όπου εξετάστηκαν συνοπτικά μερίδια ύψους κάτω του 25% και έγινε δεκτό ότι δεν περιόριζαν τον ανταγωνισμό λόγω του ότι η αγορά ήταν αρκετά κατακερματισμένη, ενώ υπήρχαν και αρκετές εναλλακτικές επιλογές για τους πελάτες).

[101] Βλ. απόφαση ΕΕπ M.2187 CVC/Lenzing, σκ.137 (και νομολογία στην οποία παραπέμπει).

προβλημάτων ανταγωνισμού μετά τη συγκέντρωση, ακόμη και αν το μερίδιο αγοράς της νέας οντότητας δεν υπερβαίνει το ως 50%[102].

Παράγοντες που δεικνύουν δυνατότητες άσκησης ανταγωνιστικής πίεσης είναι η αύξηση των μεριδίων αγοράς των ανταγωνιστών κατά τα τελευταία έτη, οι δυνατότητες αύξησης της παραγωγικής ικανότητας από μέρους αντιπάλων επιχειρήσεων, η μη ύπαρξη σημαντικών εμποδίων εισόδου, ο βαθμός ανάπτυξης της αγοράς τα τελευταία χρόνια (εκτός αν η αύξηση της παραγωγικής ικανότητας έχει ιδιαίτερο κόστος)[103]. Επιπροσθέτως, η ύπαρξη δεσμών μεταξύ της νέας οντότητας και των ανταγωνιστών δύναται να αποθαρρύνει τους τελευταίους από την άσκηση τέτοιας πίεσης. Τέτοιοι δεσμοί έχει θεωρηθεί ότι είναι οι ελέγχουσες συμμετοχές σε κοινές επιχειρήσεις[104], οι μειοψηφικές μετοχικές και μη ελέγχουσες συμμετοχές σε ανταγωνιστή[105], καθώς και τυχόν συμφωνίες συνεργασίας μεταξύ ανταγωνιστών (π.χ. διανομής, παραγωγής)[106].

ii) Επίπεδα συγκέντρωσης (δείκτης HHI): Είναι ελάχιστα πιθανό να εντοπισθούν οριζόντια προβλήματα ανταγωνισμού σε αγορές, όπου ο δείκτης HHI μετά τη συγκέντρωση δεν θα ξεπερνά το 1000 ή που κυμαίνεται μεταξύ 1000-2000 με μεταβολή (Δ) κάτω από 250 ή που ξεπερνά το 2000 αλλά η μεταβολή (Δ) κυμαίνεται κάτω από το 150 εκτός ειδικών περιστάσεων[107,108].

---

[102] Στις περιπτώσεις, δηλαδή, αυτές διενεργείται πλήρης ανάλυση της συγκέντρωσης παρά το γεγονός ότι τα μερίδια αγοράς της νέας οντότητας μπορεί να κυμαίνονται μεταξύ 35-40%. Βλ. αναλυτικά N. Levy, European Merger Control Law, chapter 5, The Control of Concentrations between Undertakings, Rel. 18-11/2008, σελ. 5-264, υποσ.149-151 (σχετική νομολογία).

[103] Βλ. απόφαση ΕΕπ M.3287, ο.π., σκ. 34, M.3146 Smith & Nephew/Centerpulse, σκ.20-21, καθώς και Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, σημεία 33-34.

[104] Βλ. απόφαση ΕΕπ M.1383 Exxon/Mobil, σκ.452 (όπου θεωρήθηκε ότι οι ελέγχουσες συμμετοχές σε μία κοινή επιχείρηση αποτελούσαν παράγοντα αποτροπής ανταγωνισμού μεταξύ των μερών και ανάπτυξης πιθανού συντονισμού μεταξύ τους, καθώς υφίσταται ισχυρό χρηματοοικονομικό ενδιαφέρον για την ευημερία του ανταγωνιστή).

[105] Βλ. απόφαση ΕΕπ M.1980 VOLVO/RENAULT, σκ.31,45 (όπου ακριβώς το υψηλό μερίδιο της νέας οντότητας σε συνδυασμό με τον διαρθρωτικό δεσμό (μειοψηφική συμμετοχή της τάξεως του 15% σε κοινή επιχείρηση σε συνδυασμό με εκπροσώπηση στο δ.σ. αυτής) με έναν εκ των ανταγωνιστών θεωρήθηκε ότι αρκούσε για την διαπίστωση προβλημάτων ανταγωνισμού), M.2876 Newcorp/Telepiu, σκ. 285-308. Στην υπόθεση αυτή ερευνήθηκε εάν μειοψηφική συμμετοχή με εκπροσώπηση στο δ.σ. μίας κοινής πλατφόρμας μπορούσε να μειώσει την ανταγωνιστική απειλή για την νέα οντότητα. Εντούτοις, διαπιστώθηκε ότι η συμμετέχουσα επιχείρηση με την συμμετοχή και την εκπροσώπηση αυτή δεν αποτελούσε δυνητικό ανταγωνιστή στη σχετική αγορά.

[106] Βλ. απόφαση ΕΕπ M.2972 DSM/Roche Vitamins, παρ.51-68. Στην υπόθεση αυτή, υπήρχαν συμφωνίες συνεργασίας μεταξύ ανταγωνιστών (BASF/NOVOZYMES) και των μητρικών εταιριών της νέας οντότητας (DSM/RV-FC). Η αλληλεξάρτηση των μετεχουσών στις ως άνω συμφωνίες εταιριών λόγω ακριβώς των εν λόγω συμφωνιών, ο κεντρικός ρόλος της DSM σε αυτές που της έδινε τη δυνατότητα είτε αυτοτελώς είτε μέσω των εν λόγω κοινοπραξιών να αυξήσει τις τιμές πώλησης στους καταναλωτές των προϊόντων που καλύπτονταν από τη συμφωνία συνεργασίας ή να μειώσει τις προσπάθειες Ε&Α για τα προϊόντα αυτά, η ισχυρή θέση της στην αγορά και οι απομακρυσμένες πιθανότητες εισόδου νέου ανταγωνιστή στην αγορά αξιολογήθηκαν ως παράγοντες που απεδείκνυαν την απόκτηση ή ενίσχυση της δεσπόζουσας θέσης της DSM στην αγορά. Βλ. επίσης αποφάσεις ΕΕπ M.2690 SOLVAY/MONTEDISON-AUSIMONT, παρ.86 (όπου ακριβώς συμφωνίες προμήθειας, συμμετοχές των ανταγωνιστών σε κοινή επιχείρηση και ανταλλαγή πληροφοριών για τιμές, κόστη και ποσότητες έγινε δεκτό ότι παρείχαν την πιθανότητα οι ανταγωνιστές να δρουν ως ενιαία οντότητα), M.1313 Danish Crown/Vestjyske Slagterier, παρ.110, 133-134.

[107] Βλ. απόφαση ΕΕπ M.4314 Johnson & Johnson/Pfizer, παρ. 73, όπου η αύξηση μετά τη συγκέντρωση του HHI από 2,904 σε 4,482 με μεταβολή (Δ) 1,578 αποτέλεσε παράγοντα που λήφθηκε υπόψη για τη θεμελίωση δεσπόζουσας θέσης της νέας οντότητας (σε συνδυασμό με το μερίδιο αγοράς άνω του 50% στη σχετική αγορά).

[108] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, σημεία 19-20.

iii) Διαφοροποίηση προϊόντων και βαθμός υποκατάστασης: Όταν υφίσταται υψηλός βαθμός υποκατάστασης μεταξύ των προϊόντων των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων και των ανταγωνιστών τους, οι πιθανότητες παρακώλυσης του ανταγωνισμού αυξάνονται[109].

iv) Εναλλακτικές επιλογές εφοδιασμού: Η δυσκολία των πελατών των συμμετεχουσών επιχειρήσεων να ανεύρουν εναλλακτικούς προμηθευτές, είτε διότι αυτοί είναι ελάχιστοι, είτε διότι αντιμετωπίζουν σημαντικά έξοδα προσαρμογής επιτείνει τις πιθανότητες παρακώλυσης του ανταγωνισμού[110].

v) Δυνατότητα αποκλεισμού ανταγωνιστών: Η προκύπτουσα από τη συγκέντρωση επιχείρηση δύναται να δυσχεράνει την επέκταση μικρότερων εταιριών στη σχετική αγορά ή να περιορίσει την ικανότητα των αντιπάλων επιχειρήσεων να την ανταγωνιστούν (εφόσον π.χ. μπορεί να ελέγχει ή να επηρεάζει σε τέτοιο βαθμό τις δυνατότητες διανομής[111]), ώστε να είναι περισσότερο δαπανηρή η επέκταση

---

[109] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, σημεία 28-29. Βλ. επίσης αποφάσεις ΕΕπ Μ.3191, ο.π., σκ.20, 26 (όπου έγινε δεκτό ότι το γεγονός ότι τα προϊόντα των μερών δεν είναι σε μεγάλο βαθμό υποκατάστατα και τα μέρη στρατηγικά απευθύνονταν σε διαφορετικές κατηγορίες προϊόντων, συνέβαλλε στην έλλειψη προβλημάτων ανταγωνισμού εκ της συγκεντρώσεως), Μ.2817 BARILLA/BPL/KAMPS, σκ. 34-39 (όπου το γεγονός ότι τα προϊόντα των ανταγωνιστών ήταν στενά υποκατάστατα βάσει της έρευνας της Ε.Ε. ήταν ένας από τους βασικούς παράγοντες που λήφθηκε υπόψη για την διαπίστωση πιθανών προβλημάτων ανταγωνισμού από την δημιουργία της νέας οντότητας), Μ.3287 AGCO/VALTRA, σκ.31-34. Στην υπόθεση αυτή, έγινε δεκτό ότι τα προϊόντα της αποκτώμενης οντότητας δεν ήταν στενά υποκατάστατα με τα προϊόντα της αποκτώσας αλλά και των ανταγωνιστών, με αποτέλεσμα να γίνει δεκτό ότι παρά την ισχυρή θέση της νέας οντότητας δεν δημιουργούνταν προβλήματα ανταγωνισμού. Προς τούτο λήφθηκε υπόψη ότι η αποκτώμενη οντότητα αξιοποιούσε ανεξάρτητους διανομείς σε αντίθεση με την αποκτώσα που είχε δικό της δίκτυο διανομής των προϊόντων.

[110] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, σημείο 31.

[111] Βλ. απόφαση ΕΕπ Μ.1630, Air Liquide/BOC. Στην υπόθεση αυτή έγινε δεκτή η πιθανότητα δημιουργίας ατομικής δεσπόζουσας θέσης της νέας οντότητας μεταξύ άλλων διότι: α) η νέα οντότητα θα κατείχε υψηλό μερίδιο αγοράς ενώ τα μερίδια των ανταγωνιστών της κυμαίνονταν κάτω του 20% με συνέπεια να είναι κατακερματισμένοι (σκ. 54-55), β) η νέα οντότητα είχε ήδη δίκτυο καθιερωμένων πελατών που δύσκολα αλλάζουν προμηθευτή λόγω ασύμμετρης πληροφόρησης (σκ. 60-62), γ) η νέα οντότητα θα αποκτούσε τον τρίτο μεγαλύτερο ανταγωνιστή με δίκτυα και δυνατότητες ανταγωνισμού σε αρκετές περιοχές (σκ. 64-66), δ) οι παραγωγικές δυνατότητες και δυνατότητες διανομής της νέας οντότητας ήταν περισσότερες από αυτές των ανταγωνιστών (σκ. 70-71) κυρίως λόγω της σημασίας του τοπικού δικτύου και παραγωγικών μονάδων (σκ. 72, 80), ε) η νέα οντότητα αποκτούσε πλεονεκτήματα ως προς τους διεθνείς πελάτες έναντι των άλλων ανταγωνιστών λόγω παγκόσμιας παρουσίας (σκ. 98-99), στ) λόγω των τοπικών πλεονεκτημάτων σε εγκαταστάσεις και δίκτυα διανομής, η νέα οντότητα θα είχε ισχυρότερη θέση σε ορισμένες περιοχές, με συνέπεια να δύναται να επικεντρωθεί σε αυτές και να περιορίσει ως εκ τούτου τον συνολικό ανταγωνισμό (σκ. 112), ζ) δεν υπάρχει αντισταθμιστική ισχύς λόγω συγκεντρωμένης προσφοράς και κατακερματισμένης ζητήσεως (σκ. 118-119). Βλ. επίσης απόφαση Μ.1221, Rewe/Meinl. Στην υπόθεση αυτή έγινε δεκτή η ηγετική θέση της νέας οντότητας διότι: α) η νέα οντότητα θα κατείχε μερίδιο περίπου 50% σε σχέση με ανταγωνιστές που θα είχαν περίπου 15%, β) η δημιουργία καταστημάτων αξιολογήθηκε ως φραγμός εισόδου (σκ.33, 56-59), γ) η τοπική ισχύς από άποψη δικτύου ενός ανταγωνιστή σε συγκεκριμένες μεμονωμένες περιοχές δεν δύναται να αντισταθμίσει την ισχύ σε περιοχές με μεγάλο πληθυσμό (σκ. 36), λαμβανομένου υπόψη του μέσου μεγαλύτερου κύκλου εργασιών και των ευνοϊκών θέσεων που κατείχαν τα καταστήματα στις τελευταίες αυτές περιοχές (σκ. 44-45), δ) η νέα οντότητα είχε τη δυνατότηατ να προσφύγει στους οικονομικούς πόρους του ομίλου σε αντίθεση με τον κυριότερο ανταγωνιστή της που διέθετε περιορισμένο κύκλο εργασιών (σκ.53). Βλ. επίσης Μ.2033 Metso/Svedala. Στην υπόθεση αυτή έγινε δεκτή η πιθανότητα δημιουργία ατομικής δεσπόζουσας λόγω του ότι: α) η νέα οντότητα θα κατείχε μερίδια αγοράς 80-90%, ενώ οι υπόλοιποι ανταγωνιστές ήταν κατακερματισμένοι (σκ.120-121), β) τα προϊόντα της είχαν υψηλή φήμη που λειτουργούσε και ως εμπόδιο εισόδου (σκ.130, 157), γ) τα δίκτυα διανομής (σκ.147), το ευρύ χαρτοφυλάκιο προϊόντων που μπορούσε να προσφέρει (σκ.132) και οι δυνατότητες γεωγραφικής κάλυψης (σκ.136) προσέδιδαν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα στη νέα οντότητα, δ) ήταν κατακερματισμένη η αγορά των αγοραστών, οπότε δεν υπήρχε αντισταθμιστική ισχύς (σκ. 149), ε) το επενδυτικό κόστος σε νέες τεχνολογίες (σκ. 158) και τα δίκτυα διανομής λειτουργούσαν ως εμπόδια εισόδου (σκ.159, 161). Παρόμοια ανάλυση ακολουθείται στις σκ. 180-220. Βλ. και Μ.1712 Generali/INA, σκ. 53, Μ.2978

δραστηριοτήτων ή η είσοδος αντιπάλων επιχειρήσεων. Επίσης, αν αυτή η επιχείρηση ελέγχει μορφές πνευματικής ή βιομηχανικής ιδιοκτησίας (πχ. σήματα) μπορεί να δυσχεράνει την επέκταση ή την είσοδο των αντιπάλων της ιδίως εάν κατέχει χαρτοφυλάκιο ηγετικών στην αγορά προϊόντων[112]. Περαιτέρω, έχει γίνει δεκτό ότι η σύναψη συμβάσεων αποκλειστικότητας ιδίως με σημαντικούς πελάτες συμβάλλει στη δημιουργία ατομικής δεσπόζουσας θέσης στην σχετική αγορά[113].

vi) Αντισταθμιστική ισχύς αγοραστών: Ως αντισταθμιστική αγοραστική ισχύς πρέπει να νοείται η διαπραγματευτική ισχύς που έχει ο πελάτης έναντι του πωλητή στις μεταξύ τους διαπραγματεύσεις, λόγω του μεγέθους του, της εμπορικής σημασίας για τον πωλητή και της ικανότητας του πελάτη να στραφεί σε εναλλακτικούς προμηθευτές[114]. Μία πηγή αντισταθμιστικής ισχύος είναι η δυνατότητα του πελάτη να απειλήσει ότι σε εύλογο χρονικό διάστημα θα στραφεί σε εναλλακτικές πηγές εφοδιασμού, αν ο προμηθευτής αποφάσιζε να αυξήσει τις τιμές ή να εφαρμόσει δυσμενέστερους όρους παράδοσης. Συνήθως η αντισταθμιστική ισχύς χαρακτηρίζει μεγάλους και

Lagardere/Natexis/VUP, σκ. 448-535 (όπου έγινε δεκτό ότι η υπεροχή σε επίπεδο διανομής προσέδιδε στη νέα οντότητα ισχυρό πλεονέκτημα έναντι των ανταγωνιστών), Μ.2139 Bombardier/ADtranz, σκ. 79-82. Στην υπόθεση αυτή η συγκέντρωση οδηγούσε στην απόκτηση ατομικής δεσπόζουσας θέσης λαμβάνοντας υπόψη: α) το μερίδιο αγοράς της νέας οντότητας ύψους 50-60%, β) την δυνατότητα προσφοράς χαρτοφυλακίου προϊόντων τα οποία ήταν συμπληρωματικά (σκ. 79), γ) τη μη ύπαρξη αντισταθμιστικής ισχύος των πελατών λόγω διασποράς (σκ. 81) και δ) την ύπαρξη εμποδίων εισόδου λόγω προτιμήσεων των καταναλωτών σε προμηθευτές με τοπική παρουσία (σκ. 82).

[112] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, σημείο 36 (και νομολογία στην οποία παραπέμπει).Βλ. επίσης απόφαση ΓενΔικ Τ-114/02, Babyliss κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής, παρ.343-363, 389-400, καθώς και αποφάσεις ΕΕπ Μ.2033, ο.π., σκ.132-133 (όπου το ευρύ χαρτοφυλάκιο προϊόντων θεωρήθηκε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα), Μ.330 McCormick (όπου η κατοχή τριών εκ των τεσσάρων ηγετικών σημάτων στην αγορά αξιολογήθηκε ως ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι των ανταγωνιστών που καθιστούσε εξαιρετικά πιθανή την απότανση των πελατών στη νέα οντότητα) Μ.2291 VNU/ACNielsen, σκ.34-39 (όπου έγινε δεκτό ότι δεν υπήρχε πρόβλημα από απόψεως συσπειρωτικών αποτελεσμάτων, διότι, αν και η νέα οντότητα αποκτούσε ηγετική θέση σε αρκετές υπηρεσίες, εντούτοις δεν είχε παρατηρηθεί στη πράξη ότι οι αγοραστές αγόραζαν αυτές τις υπηρεσίες από κοινού), Μ.2544, ο.π., σκ.41,43,46-48, 53-55 (όπου έγινε δεκτό ότι η νέα οντότητα με μερίδιο αγοράς της τάξης του 35-45% θα κατείχε την πλειοψηφία των ηγετικών σημάτων στις σχετικές αγορές, με αποτέλεσμα να αποκτά πλεονέκτημα έναντι των ανταγωνιστών, διότι οι τελευταίοι δεν διέθεταν ηγετικό σήμα σε κάποια εκ των αγορών- τούτο σε συνδυασμό με την ύπαρξη εμποδίων εισόδου και την σημασία του σήματος στις σχετικές αγορές ήταν δυνατόν να προσδώσει δεσπόζουσα θέση στη νέα οντότητα).

[113] Βλ. απόφαση ΕΕπ Μ.877 Boeing/McDonnell Douglas, ιδίως σκ.43-46. Στην υπόθεση αυτή, για την διαπίστωση ατομικής δεσπόζουσας θέσης της εξαγοράζουσας και την ενίσχυση της λόγω της συγκέντρωσης λήφθηκαν υπόψη: α) το υψηλό της μερίδιο (σκ.31-34), β) το γεγονός ότι ήταν η μοναδική εταιρία που είχε τη δυνατότητα να προσφέρει ευρύ χαρτοφυλάκιο προϊόντων (σκ.38-42). γ) οι συμβάσεις αποκλειστικότητας που είχε συνάψει με κάποιους σημαντικούς πελάτες (σκ.43-46), δ) τα αρκετά εμπόδια εισόδου και η έλλειψη δυνητικού ανταγωνισμού (σκ.48-50). Βλ. επίσης αποφάσεις ΕΕπΜ.986, Agfa-Gevaert/Du Pont, ιδίως σκ.67-68 (όπου ακριβώς θεωρήθηκε ότι η σύναψη συμβάσεων αποκλειστικότητας με πελάτες που κάλυπταν σημαντικό μερίδιο της αγοράς -περίπου 60%- συνέβαλλε αφενός στην αποτροπή αλλαγής προμηθευτή και αφετέρου στην μη δυνατότητα πώλησης χαρτοφυλακίου προϊόντων (package deals) Μ.1313, Danish Crown/Vestjyske Slagterier, σκ.125 (όπου οι συμβάσεις αποκλειστικότητας θεωρήθηκε ότι συμβάλλουν και στην έλλειψη δυνητικού ανταγωνισμού).

[114] Βλ. απόφαση ΕΕπΜ.2533, σκ. 128-132. Βλ. επίσης αποφάσεις ΕΕπΜ.3732, σκ. 24, όπου λήφθηκε υπόψη η αγοραστική δύναμη των μεγάλων πελατών Metro και Carrefour, αλλά η Επιτροπή κατέληξε ότι τα μεγάλα μερίδια αγοράς και η μεγάλη δύναμη της νέας οντότητας δεν μπορούσαν να υπερκεραστούν από την ισχύ των μεγάλων αυτών πελατών, και Μ.774, ο.π., σκ. 228-229, όπου έγινε δεκτό ότι το γεγονός ότι η αγορά προμήθειας (buyer side) ήταν λιγότερο συγκεντρωμένη από την αγορά παραγωγής (supplier side) και είχε μεγαλύτερο αριθμό αγοραστών οδηγούσε σε μη θεμελίωση αγοραστικής ισχύος των πελατών και ως εκ τούτου λήφθηκε υπόψη για τη στοιχειοθέτηση της δεσπόζουσας θέσης (βλ. σκ. 265).

πολυσύνθετους πελάτες[115] παρά μικρές επιχειρήσεις σε ένα κατακερματισμένο κλάδο[116]. Δεν αρκεί η ύπαρξη αγοραστικής ισχύος πριν τη συγκέντρωση, αλλά πρέπει να υπάρχει και μετά την πραγματοποίησή της, καθώς η συγκέντρωση δύο προμηθευτών μπορεί να καταργεί μία αξιόπιστη πηγή εφοδιασμού[117]. Σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να είναι σημαντικό να ερευνάται και το κίνητρο των αγοραστών να κάνουν χρήση της τυχόν αγοραστικής ισχύος[118]. Επιπλέον, τυχόν πολιτική των πελατών να προμηθεύονται προϊόντα από πολλαπλές πηγές (multi-sourcing strategy), συμβάλλει στον περιορισμό της ισχύος του προμηθευτή[119].

vii) Δυνητικός ανταγωνισμός - Εμπόδια εισόδου: Όταν η είσοδος σε μία αγορά είναι πιθανή, έγκαιρη και επαρκής, τότε είναι δυνατόν να ματαιώσει ή να αποτρέψει τις αντιανταγωνιστικές επιπτώσεις μίας συγκέντρωσης[120]. Η είσοδος είναι πιθανή, εάν είναι επικερδής. Για την αξιολόγηση αυτή λαμβάνονται υπόψη οι επιπτώσεις που θα έχει στις τιμές η αύξηση του όγκου παραγωγής ως αποτέλεσμα της εισόδου του νέου παίκτη και οι πιθανές αντιδράσεις των ήδη δραστηριοποιούμενων στην αγορά επιχειρήσεων. Η είσοδος ενδέχεται να είναι δυσκολότερη αν οι ήδη δραστηριοποιούμενες επιχειρήσεις προστατεύουν τα μερίδια αγοράς τους προσφέροντας μακροχρόνιες συμβάσεις ή επιλεκτικές μειώσεις τιμών στους πελάτες που προσπαθεί να προσελκύσει ο νεοεισερχόμενος. Οι πιθανότητες εισόδου μειώνονται, επίσης, εάν το κόστος αποτυχίας είναι μεγάλο. Παραδείγματα επιχειρήσεων που εισήλθαν και εξήλθαν από το κλάδο κατά το παρελθόν μπορούν να αποτελέσουν χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με το μέγεθος των εμποδίων εισόδου. Τα εμπόδια εισόδου μπορεί να λάβουν τις ακόλουθες μορφές: νομικά πλεονεκτήματα που περιορίζουν τον αριθμό επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην αγορά λόγω π.χ. περιορισμού αριθμού αδειών εκμετάλλευσης, τεχνικά πλεονεκτήματα ήδη δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων, όπως π.χ. πρόσβαση σε βασικές διευκολύνσεις με προνομιακούς όρους ή η πρόσβαση σε βασικές τεχνολογίες, η ύπαρξη πείρας ή φήμης που είναι δύσκολο να αποκτηθεί από μία νεοεισερχόμενη επιχείρηση, η προσήλωση στο σήμα, οι στενές σχέσεις προμηθευτών-πελατών, η σημασία της προώθησης των σχετικών προϊόντων μέσω διαφήμισης, το υψηλό κόστος μεταστροφής σε ένα άλλο προμηθευτή. Περαιτέρω, το εάν θα είναι επικερδής η είσοδος σε μία αγορά εξαρτάται και από το εάν η αγορά είναι υπό ανάπτυξη ή εάν είναι κορεσμένη ή αναμένεται να συρρικνωθεί[121, 122]. Η είσοδος είναι έγκαιρη εάν

---

[115] Βλ. ενδεικτικά απόφαση ΕΕπ Μ.1684 Carrefour/Promodes, σκ.25-28. Στην υπόθεση αυτή, θεωρήθηκε ότι ένας αγοραστής που κάλυπτε άνω του 20% των προμηθειών περισσότερων προμηθευτών και είχε τη δυνατότητα να αποθηκεύει προϊόντα ιδιωτικής ετικέτας είχε σοβαρή αντισταθμιστική ισχύ έναντι των προμηθευτών του.

[116] Βλ. ενδεικτικά απόφαση ΕΕπΜ.2139 Bombardier/ADtranz, σκ.67 (όπου θεωρήθηκε ότι οι μικρότερες εταιρίες δεν μπορούσαν να ασκήσουν αντισταθμιστική ισχύ παρά την ύπαρξη ενός μεγάλου αγοραστή που θεωρητικά μπορούσε να ασκήσει τέτοια πίεση).

[117] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, σημεία 65, 67.

[118] Βλ. απόφαση ΕΕπΜ.1412 Hutchison/RCPM/ECT, σκ.129-130 (όπου έγινε δεκτό ότι κοινής ιδιοκτησίας εγκατάσταση μεταξύ των συμμετεχουσών μερών αποτελούσε κίνητρο μη μεταστροφής σε ανταγωνιστικό προμηθευτή).

[119] Βλ. αποφάσεις ΕΕπ Μ.3227 Paperlinx/Buhrmann Paper Merchanting Division, σκ.18-19, Μ.477 Mercedes-Benz/Kassbohrer, σκ.63,86.

[120] Βλ. π.χ. απόφαση ΓενΔικ Τ-342/99, σκ. 262, 266-268, όπου έγινε δεκτή η πιθανότητα άμεσης και έγκαιρης εισόδου επιχειρήσεων οργανώσεων ταξιδίων σε περίπτωση περιορισμού της προσφοράς εκ μέρους του δυοπωλίου. Βλ. επίσης απόφαση ΕΕπΜ.3732, παρ. 26-27, όπου λήφθηκε υπόψη το κόστος δημιουργίας ενός ανταγωνιστικού σήματος, τα έξοδα προώθησης και τα σημαντικά διπλώματα ευρεσιτεχνίας ως εμπόδια εισόδου ενός νέου ανταγωνιστή στη σχετική αγορά, γεγονός το οποίο συνέβαλε στη θεμελίωση δεσπόζουσας θέσης της νέας οντότητας.

[121] Βλ. απόφαση Ευρωπαϊκής Επιτροπής Μ.774, σημείο 232, όπου το γεγονός ότι συνολικά η ζήτηση των σχετικών προϊόντων αναμενόταν να περιοριστεί αποτελούσε παράγοντα αποτροπής εισόδου στη σχετική αγορά.

[122] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, σημεία 69-71.

γίνει εντός δύο ετών πάντοτε όμως εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά της αγοράς. Επίσης, πρέπει να είναι επαρκής, ώστε να θεωρηθεί υπολογίσιμη[123].

Δ.1.3. Οριζόντιες Επιπτώσεις Συντονισμένης Συμπεριφοράς

79. Συγκεντρώσεις σε αγορές με υψηλό βαθμό συγκέντρωσης μπορεί να οδηγήσουν στη δημιουργία ή την ενίσχυση **συλλογικής δεσπόζουσας θέσης**, και ως εκ τούτου στην παρακώλυση του αποτελεσματικού ανταγωνισμού, καθώς αυξάνουν την πιθανότητα συντονισμού μεταξύ των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων αναφορικά με τις τιμές, την παραγωγή, τους πελάτες ή τις πωλήσεις, χωρίς προς τούτο να απαιτείται να προσφύγουν σε συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική με την έννοια των άρθρων 1 ν. 3959/2011 και 101 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής «ΣΛΕΕ»). Έτσι, μία συγκέντρωση που δημιουργεί ή ενισχύει δεσπόζουσα θέση που κατέχουν οι συμμετέχουσες στη συγκέντρωση επιχειρήσεις από κοινού με μία τρίτη επιχείρηση μπορεί να αποδειχθεί ασύμβατη προς το καθεστώς του ανόθευτου ανταγωνισμού.

80. Κατά την αξιολόγηση αυτή η Ε.Α. λαμβάνει υπόψη της τα χαρακτηριστικά της σχετικής αγοράς και τη μεταβολή που θα επιφέρει στη δομή αυτής η πραγματοποίηση της συγκεντρώσεως και ιδίως αν μέσω αυτής καθίσταται πλέον περισσότερο οικονομικά ορθολογικό και, επομένως, προτιμητέο να υιοθετηθεί κοινή γραμμή δράσεως από τις δραστηριοποιούμενες στην αγορά επιχειρήσεις αναφορικά με την εμπορική, τιμολογιακή ή άλλη πολιτική τους χωρίς προς τούτο να απαιτείται η προσφυγή σε συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική[124].

81. Τα κριτήρια βάσει των οποίων αξιολογείται η ενδεχόμενη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης είναι:

i) Επίπεδο συγκέντρωσης στις υπό εξέταση αγορές: Όπως προαναφέρθηκε, ο υψηλός βαθμός συγκέντρωσης μίας αγοράς ευνοεί την ανάπτυξη συντονισμού. Η από κοινού κατοχή υψηλού μεριδίου αγοράς ιδίως στην περίπτωση δυοπωλίου μπορεί, εκτός αποδείξεως του εναντίου, να συνιστά σημαντικότατη ένδειξη υπάρξεως συλλογικής δεσπόζουσας θέσεως[125]. Συγκεκριμένα, στις περιπτώσεις που μετά την συγκέντρωση προκύπτει δυοπώλιο με μερίδιο αγοράς άνω του 60%, τότε υφίσταται σοβαρό έρεισμα για την εξέταση της πιθανότητας συντονισμού λόγω δημιουργίας συλλογικής δεσπόζουσας θέσης[126]. Περαιτέρω, ενδείξεις ύπαρξης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης υφίστανται και

---

[123] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, σημεία 74-75.

[124] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, σημεία 39-40,42, καθώς και απόφαση ΓενΔικ T-342/99, ο.π., παρ.61.

[125] Βλ. απόφαση ΓενΔικ T-102/96, σκέψεις 205-206. Βλ. Επίσης απόφαση Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.1517, Rhodia/Donau Chemie, παρ. 61.

[126] Βλ. απόφαση ΓενΔικ T-102/96, ο.π.. Στην υπόθεση αυτή, συμμετρικά μερίδια της τάξεως του 70% περίπου έγινε δεκτό ότι δημιουργούσαν συλλογική δεσπόζουσα θέση λόγω: α) διαφάνειας τιμών, β) ανελαστικής ζήτησης, γ) έλλειψης αντισταθμιστικής ισχύος και δ) μικρών πιθανοτήτων ανάπτυξης της αγοράς. Βλ. επίσης, απόφαση ΕΕπ M.1363 DuPont/Hoechst/Herberts, σκ.35-36. Στην υπόθεση αυτή μερίδιο αγοράς άνω του 60% του δυοπωλίου δεν θεωρήθηκε επαρκές για την διαπίστωση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης λόγω: α) ύπαρξης ισχυρής αντισταθμιστικής ισχύος, β) μη ύπαρξης ιδιαίτερης διαφάνειας ως προς τις τιμές (bidding market), γ) ανομοιογένειας των προϊόντων. Βλ. και αποφάσεις ΕΕπ M.1882, ο.π., (όπου μερίδιο του δυοπωλίου της τάξεως του 50-60% θεωρήθηκε ότι δεν προκαλούσε πρόβλημα ανταγωνισμού διότι τα εμπόδια εισόδου δεν ήταν υψηλά (σκ.87), υπήρχε περιορισμένη διαφάνεια τιμών (σκ.91), ενώ υπήρχε αρκετά μεγάλο ανταγωνιστικό περιθώριο με δυνατότητες ανταπόκρισης στη ζήτηση (σκ.92)), M.3314 Air Liquide/Messer Targets, σκ.115-116. Στην υπόθεση αυτή διαπιστώθηκε η πιθανότητα δημιουργίας συλλογικής δεσπόζουσας με μερίδιο αγοράς μεταξύ 60-70% του δυοπωλίου λόγω: α) του γεγονότος ότι καθεμία από τις δύο εταιρίες κατείχε δίκτυα διανομής και υψηλά μερίδια αγοράς σε διαφορετικές περιοχές, με αποτέλεσμα το δυοπώλιο να μπορεί να δρα ανεξάρτητα από τις υπόλοιπες εταιρίες (παρ.119-120), β) υπήρχε διαφάνεια τιμών που μπορούσε να χρησιμεύσει ως αντίποινα λόγω των διαφορετικών περιοχών, στις οποίες ηγείται η καθεμία επιχείρηση (παρ.124), γ) δεν υπήρχε αντισταθμιστική ισχύς

στις περιπτώσεις που μετά την συγκέντρωση προκύπτει ότι τρεις επιχειρήσεις κατέχουν από κοινού μερίδιο αγοράς άνω του 60%[127]. Αντίθετα, στις περιπτώσεις όπου τέσσερις και πλέον επιχειρήσεις κατέχουν μερίδιο αγοράς άνω του 60% μετά τη συγκέντρωση, θεωρείται καταρχήν ότι είναι δύσκολη η διατήρηση του ενδεχόμενου συντονισμού μεταξύ τους[128]. Επίσης, λαμβάνεται υπόψη και η αύξηση του βαθμού συγκέντρωσης που προκύπτει από την προταθείσα πράξη. Δείκτης HHI κάτω του επιπέδου των 1800 μονάδων δενκαταδεικνύει την ύπαρξη υψηλού βαθμού συγκέντρωσης στην αγορά[129].

ii) Μερίδια αγοράς ανταγωνιστών: Η σχέση μεταξύ των μεριδίων αγοράς που κατέχουν οι κατέχουσες συλλογική δεσπόζουσα θέση επιχειρήσεις και αυτών που κατέχουν οι ανταγωνιστές τους αποτελεί παράγοντα που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τη διερεύνηση της ύπαρξης

των μικρών πελατών, ενώ οι κυριότεροι ανταγωνιστές δεν είχαν παρουσία σε ορισμένες περιοχές, με αποτέλεσμα να μην μπορούν ασκήσουν ανταγωνιστική πίεση (παρ.125). Βλ. τέλος ενδεικτικά νομολογία που παρατίθεται στο, N. Levy, European Merger Control Law, chapter 5, The Control of Concentrations between Undertakings, Rel. 18-11/2008, παρ. 5.13[8][α].

[127] Βλ. αποφάσεις ΕΕπ Μ.1681 Akzo Nobel/Hoechst Roussel VET, σκ.37 (όπου διαπιστώθηκε η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης μεταξύ τριών εταιριών που μετά τη συγκέντρωση θα κατείχαν συμμετρικά μερίδια συνολικού ύψους περίπου 85-90%, καθώς υπήρχε υπερβολική παραγωγική δυναμικότητα στον κλάδο που μπορούσε να χρησιμεύσει ως μορφή αντιποίνων, ενώ υπήρχε και διαρθρωτικός δεσμός μεταξύ τους), Μ.2420 Mitsui/CVRD/Caemi, παρ.223, 225. Στην υπόθεση αυτή ερευνήθηκε η πιθανότητα συλλογικής δεσπόζουσας θέσης μεταξύ τριών εταιριών που κατείχαν μερίδια της τάξης του 40-50%, 20-30% και 10-20% αντίστοιχα. Έγινε δεκτό ότι μία τέτοια θέση ήταν δύσκολο να διατηρηθεί διότι: α) οι ανταγωνιστές και οι πελάτες βεβαίωσαν ότι τα μέρη ασκούσαν ανταγωνισμό ως προς τις πωλήσεις (σκ.228) β) το προϊόν ήταν διαφοροποιημένο (σκ.229), γ) υπήρχαν διαφορετικές στρατηγικές μεγιστοποίησης του κέρδους λόγω διαφορών ως προς το κόστος ανάλογα με την περιοχή όπου απευθύνονταν τα προϊόντα τους (σκ. 230), δ) υπήρχε επίταση λόγω της συγκέντρωσης της ασυμμετρίας μεριδίων αγοράς, με αποτέλεσμα να μειώνονται τα κίνητρα συντονισμού (σκ. 231) και ε) δεν αναμενόταν ομοιόμορφη ανάπτυξη στις περιοχές που απευθύνονταν η κάθε εταιρία, με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνητρο ανταγωνισμού μεταξύ τους (σκ. 244). Βλ. επίσης, απόφαση ΕΕπ Μ.2498, ο.π., σκ.117-118. Στην υπόθεση αυτή ερευνήθηκε η πιθανότητα δημιουργίας συλλογικής δεσπόζουσας με τρεις εταιρίες που θα είχαν περίπου 60-70% της αγοράς. Έγινε δεκτό ότι η πιθανότητα αυτή δεν ήταν πιθανή διότι: α) η εξεταζόμενη πράξη αύξανε την ασυμμετρία μεταξύ των κυριότερων φορέων της αγοράς (σκ.119), β) ο μηχανισμός αντιποίνων ως προς τον πιθανό συντονισμό μέσω επενδύσεων κρίθηκε μη επαρκής (σκ.128,139) και γ) υπήρχε δυνατότητα αντίδρασης από τους μικρότερους ανταγωνιστές, καθώς ένας εξ αυτών είχε αυξήσει τα μερίδια αγοράς του πρόσφατα (σκ.141). Βλ. και απόφαση ΕΕπ Μ.4338 Cinven/Warburg Pincus/Casema/Multicabel, σκ.43-48. Στην υπόθεση αυτή συμμετρικά μερίδια μεταξύ τριών προμηθευτών που προσέγγιζαν το 90% της αγοράς έγινε δεκτό ότι δεν οδηγούσαν σε συλλογική δεσπόζουσα διότι: α) δεν υπήρχε διαφάνεια ως προς τις τιμές και όρους συνεργασίας (σκ.46), β) δεν υπήρχαν αποκλειστικότητες ως προς τη συνεργασία (σκ.45), γ) καμία εταιρία δεν επεσήμανε κίνδυνο συντονισμού (σκ.47) και δ) μία εξ αυτών θα ετίθετο επικεφαλής της αγοράς, συνεπώς ήταν αμφίβολο εάν θα είχε κίνητρο συντονισμού (σκ.48). Βλ. επίσης απόφαση ΕΕπ Μ.4154 Degussa/Dow, σκ.28. Στην υπόθεση αυτή ερευνήθηκε η πιθανότητα συλλογικής δεσπόζουσας θέσης μεταξύ τριών εταιριών που θα κατείχαν 75% της σχετικής αγοράς και δεν διαπιστώθηκε διότι: α) τα μερίδια που θα προέκυπταν από την συγκέντρωση θα ήταν ασύμμετρα μεταξύ των τριών (30-35%, 25%, 15-20% αντίστοιχα, σκ.20,29), β) η αγορά ήταν σε ανάπτυξη και γ) δεν υπήρχε διαφάνεια λόγω ατομικών διαπραγματεύσεων μεταξύ προμηθευτών και πελατών (σκ.29). Βλ. τέλος απόφαση ΕΕπ Μ.4523 Travelport/Worldspan, σκ.149, στην οποία ερευνήθηκε η δυνατότητα συντονισμού μεταξύ τριών επιχειρήσεων με μερίδια 50-60%, 20-30% και 10-20%. Η πιθανότητα αυτή δεν έγινε δεκτή διότι: α) υπήρχε προοπτική ανάπτυξης στην αγορά (σκ.153), β) τα προϊόντα ήταν διαφοροποιημένα (σκ.156), με αποτέλεσμα να μην υφίσταται επαρκής διαφάνεια στην αγορά (σκ.161-162). Βλ. τέλος νομολογία που παρατίθεται στο N.Levy, European Merger Control Law, chapter 5, The Control of Concentrations between Undertakings, Rel. 18-11/2008, παρ. 5.13[8][b].

[128] Βλ. απόφαση ΕΕπ Μ.1016 Price Waterhouse/ Coopers & Lybrand, παρ.103, όπου κρίθηκε ότι η δημιουργία συλλογικής δεσπόζουσας θέσης μεταξύ περισσότερων των τριών ανταγωνιστών είναι απίθανη.

[129] Βλ. απόφαση ΕΕπ Μ.2498, UPM-Kymmene/Haidl, παρ.115.

δεσπόζουσας θέσεως[130]. Εφόσον οι ανταγωνιστές κατέχουν μικρά μερίδια αγοράς, δεν μπορούν να ασκήσουν αποτελεσματικά ανταγωνιστική πίεση στη συλλογική δεσπόζουσα θέση[131].

iii) Συνθήκες που ευνοούν την επίτευξη συναντίληψης και τον έλεγχο εκ μέρους των επιχειρήσεων των όρων συντονισμού: Όσο λιγότερο περίπλοκο και περισσότερο σταθερό είναι το οικονομικό περιβάλλον, τόσο πιο εύκολο είναι για τις επιχειρήσεις να καταλήξουν σε κοινή αντίληψη για τους όρους συντονισμού[132]. Έτσι είναι ευκολότερο να υπάρξει συντονισμός σε μία αγορά με λίγες επιχειρήσεις που παράγουν ομοιογενή προϊόντα[133], που χαρακτηρίζεται από σταθερότητα αναφορικά με τη ζήτηση, τα μερίδια αγοράς και τις ανταγωνιστικές συνθήκες, στην οποία επικρατεί διαφάνεια και όπου παρατηρούνται συμμετρικά μερίδια αγοράς και κοινές δομές κόστους.

Ειδικότερα, έχει αξιολογηθεί ότι ο συντονισμός είναι πιο εύκολος σε αγορές που δεν αναπτύσσονται, εμφανίζουν μία ωριμότητα και σταθερότητα, με χαμηλό δείκτη καινοτομίας, με αποτέλεσμα για την όποια έστω μικρή αύξηση της ζήτησης να μην υπάρχει κίνητρο εισόδου νέων ανταγωνιστών στην αγορά ή υιοθέτησης κάποιας επιθετικής στρατηγικής οικειοποίησης της νέας ζήτησης από τις δραστηριοποιούμενες επιχειρήσεις[134]. Αντίθετα, η ελαστικότητα ζήτησης σε σχέση με τη τιμή, η ασταθής ζήτηση ή η έντονη ανάπτυξη μιας αγοράς ή, αντίθετα, μία έντονα πτωτική πορεία αυτής δηλώνουν ότι οι τρέχουσες συνθήκες αγοράς δεν καθιστούν πιθανό τον συντονισμό[135]. Επίσης, σε αγορές που μπορεί να αναπτυχθούν λόγω καινοτομιών ή της πιθανής μετατόπισης της ζήτησης σε νέες τεχνολογίες καθίσταται αβέβαιος και ασταθής πιθανός συντονισμός[136]. Ευχερέστερος επιπλέον είναι ο συντονισμός κατανομής της αγοράς όταν οι πελάτες έχουν απλά χαρακτηριστικά που επιτρέπουν αμέσως την κατανομή πελατείας.

Εξάλλου, όσο μεγαλύτερη η διαφάνεια σε μία αγορά τόσο ευκολότερο καθίσταται για τις επιχειρήσεις να εδραιώσουν επιτυχώς και να διατηρήσουν το μεταξύ τους συντονισμό. Η διαφάνεια σε μία αγορά συνιστά μία από τις βασικές συνθήκες που χαρακτηρίζουν αγορές δεκτικές συντονισμού[137]. Ιδίως η διαφάνεια ως προς τις τιμές συνιστά βασικό παράγοντα κατά την αξιολόγηση του επιπέδου διαφάνειας μιας αγοράς[138]. Οι αγορές

---

[130] Βλ. απόφαση ΓενΔικ Τ-102/96, σκέψη 202, 205.

[131] Βλ. απόφαση ΕΕπ Μ.2533 BP/EON, παρ. 52.

[132]Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, σημεία 45,47.

[133] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, σημείο 45 όπου αναφέρεται ότι ο συντονισμός είναι ευκολότερος σχετικά με τη τιμή που θα ισχύει για ένα και μόνο ομοιογενές απ’ ότι για πολλά και ανόμοια προϊόντα.

[134] Βλ. αποφάσεις ΓενΔικ Τ-102/96, ο.π., σημεία 235-237 και 244, και Τ-342/99, ο.π., σημεία 121-125. Στην υπόθεση αυτή, η υψηλή ζήτηση που παρατηρήθηκε τη τελευταία δεκαετία στη σχετική αγορά αποτελούσε παράγοντα μη διευκόλυνσης της δημιουργίας συλλογικής δεσπόζουσας θέσης (βλ. ιδίως σημείο 133). Βλ. επίσης αποφάσεις ΕΕπ 94/208, ο.π., σκ. 55,78,94, 97/25/ΕΚ, ο.π., σκ. 91, 1999/641/ΕΚ, ο.π., σκ. 67, 92/553/ΕΟΚ, ο.π., σκ. 126, Μ.1673, ο.π., σκ. 81-82, Μ.2389 Shell/Dea, σκ. 80 (όπου ετήσια αναμενόμενη αύξηση περίπου 2,5% έχει θεωρηθεί ότι καθιστά την αγορά ώριμη).

[135] Η ελαστικότητα της ζητήσεως έχει γίνει δεκτό ότι συνιστά παράγοντα αποτροπής της δημιουργίας της συλλογικής δεσπόζουσας θέσης (βλ. απόφαση ΓενΔικ Τ-342/99, ο.π., σημεία 139-140). Αντίθετα, η σταθερή ζήτηση αποτελεί αποφασιστικό στοιχείο για το χαρακτηρισμό μίας συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Βλ. επίσης αποφάσεις ΕΕπ Μ.2420, ο.π., σκ. 240, 92/553/ΕΚ, ο.π., σκ. 60,124 (όπου έγινε δεκτό ότι δεν υπήρχε ελαστικότητα ζήτησης σε σχέση με τη τιμή αφού διατηρήθηκαν τα μερίδια αγοράς λόγω ύπαρξης πιστής πελατείας, τούτο δε αποτελούσε παράγοντα ενίσχυσης της συλλογικής δεσπόζουσας θέσης), Μ.1673, ο.π., σκ. 83-84. Βλ. τέλος και απόφαση ΔΕΕ C-68/94, ο.π., σκέψη 238 (όπου θεωρήθηκε ότι η έντονα πτωτική πορεία της ζήτησης, περίπου 30% τα τελευταία πέντε χρόνια, καθιστούσε την αγορά ανταγωνιστική).

[136] Βλ. ενδεικτικά απόφαση ΕΕπ Μ.1298 KODAK/IMATION, σκ. 60.

[137] Βλ. απόφαση ΕΕπ Μ.1383 Exxon/Mobil, σκ. 474.

[138] Βλ. απόφαση ΓενΔικ Τ-102/96 Gencor, σκ. 227.

πρέπει να είναι αρκετά διαφανείς, ώστε οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν στο συντονισμό να παρακολουθούν επαρκώς αν οι άλλες επιχειρήσεις παρεκκλίνουν από αυτόν και να τους επιβάλλουν αντίποινα. Όσο μικρότερος ο αριθμός των δραστηριοποιούμενων σε μία αγορά επιχειρήσεων, όσο λιγότερο περίπλοκο και περισσότερο σταθερό το ανταγωνιστικό περιβάλλον τόσο κατά πάσα πιθανότητα υψηλότερος θα είναι ο βαθμός διαφάνειας στην εν λόγω αγορά. Επιπροσθέτως ο τρόπος με τον οποίο συνάπτονται οι εμπορικές συνεργασίες σε μία αγορά δύναται να ευνοεί τη διαφάνεια. Έτσι, η δημοσιοποίηση πληροφοριών (π.χ. για τις τιμές) ή η ανταλλαγή τους μέσω εμπορικών ενώσεων ή μέσω σταυροειδών συμμετοχών ή συμμετοχής σε κοινές επιχειρήσεις συνιστούν συνθήκες που διευκολύνουν το συντονισμό[139].

Τέλος, πιο εύκολος καθίσταται ο συντονισμός μεταξύ επιχειρήσεων που παρουσιάζουν κοινά σημεία π.χ. ως προς τη διάρθρωση του κόστους, τα μερίδια αγοράς, τα επίπεδα παραγωγικής ικανότητας ή/και κάθετης ολοκλήρωσης[140]. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να συνεκτιμάται ότι ο συντονισμός είναι πιο εύκολος σε περίπτωση **συμμετρικών και σταθερών** μεριδίων αγοράς[141]. Σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των μεριδίων αγοράς κατά τη διάρκεια ενός χρονικού διαστήματος αποτελούν ένδειξη ότι η αγορά είναι ανταγωνιστική συνηγορώντας κατά της θεμελιώσεως συλλογικής δεσπόζουσας θέσης στη σχετική αγορά[142].

iv) Δεσμοί μεταξύ των επιχειρήσεων στη σχετική αγορά προϊόντος: Για την ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης απαιτείται οι επιχειρήσεις να είναι επαρκώς συνδεδεμένες μεταξύ

---

[139] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, σημεία 47, 49-50. Βλ. επίσης αποφάσεις ΕΕπ M.3060 UCB/SOLUTIA, σκ. 46-47, M.190, Nestle/Perrier, σκ. 121-122 (όπου η δημοσίευση τιμοκαταλόγων εκ του εργοστασίου μπορούσαν να αποτελέσουν στοιχείο αναφοράς για σιωπηρό συντονισμό πολιτικών τιμολόγησης), M.1225 Enso/Stora, σκ. 68 (όπου η καταγραφή μυστικών εκπτώσεων δείκνυε την έλλειψη διαφάνειας στην σχετική αγορά), M.3868 DONG/Elsam/Energi E2, σκ. 623-624 (όπου θεωρήθηκε ότι υπήρχε διαφάνεια λόγω της ύπαρξης συμφωνίας προμήθειας μεταξύ ανταγωνιστών με αποτέλεσμα να υπάρχει γνώση του κόστους προμήθειας μεταξύ τους, λόγω της δημοσίευσης τιμών, δίχως να παρατηρούνται συχνές εκπτώσεις, και λόγω της διαφάνειας ως προς την αλλαγή πελατών, καθώς λόγω της ομοιογένειας προϊόντων που διευκόλυνε την μη εμπλοκή των ανταγωνιστών στις περιοχές προμήθειας των άλλων ανταγωνιστών, ήταν εύκολο να διαπιστωθεί η μετακίνηση πελάτη).

[140] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, σημεία 41, 45-48.

[141] Βλ. απόφαση ΕΕπ M.2533, BP/EON, σκ.45,72. Συνολικό μερίδιο περίπου 50-60% θεωρήθηκε ενδεικτικό συλλογικής δεσπόζουσας θέσης λόγω συμμετρίας των μεριδίων. Ταυτόχρονα λήφθηκαν υπόψη η υψηλή παραγωγική δυναμικότητα στα σχετικά προϊόντα των δύο επιχειρήσεων έναντι της αντίστοιχης των ανταγωνιστών (βλ. ιδίως σημείο 47), αλλά και ο μικρός αριθμός των ανταγωνιστών και το γεγονός ότι αυτοί κατείχαν πολύ χαμηλά μερίδια αγοράς (βλ. ιδίως σημεία 48, 50 και 52). Βλ. επίσης απόφαση ΓενΔικ T-102/96, σκέψεις 207-208, 222, και αποφάσεις ΕΕπ M.190 Nestle/Perrier, παρ.123, M.3314 Air Liquide/Messer, σκ.85, 92, 118, 123 (συμμετρικά θεωρήθηκαν μερίδια μεταξύ 40-50% της μίας οντότητας και 30-40% της άλλης οντότητας), 94/208/ΕΚ, Mannesmann/Vallourec/Ilva, σκ. 48-50,53,55,59 (συμμετρικά θεωρήθηκαν μερίδια 36% και 33% αντίστοιχα), 97/25/ΕΚ, ABB/Daimler-Benz, σκ. 88, M.1673 VEBA/VIAG, παρ. 64.-65, M.2690 Solvay/Montedison-Ausimont, σκ. 46 (συμμετρικά θεωρήθηκαν μερίδια 40-50% και των δύο επιχειρήσεων), M.1440 Lucent Technologies/Ascend Communications, σκ. 18 (όπου θεωρήθηκε ότι υπάρχει ασυμμετρία μεταξύ των τριών επιχειρήσεων, καθώς κατείχαν 35-40%, 20-25% και 10-15% αντίστοιχα που σε συνδυασμό με την ανάπτυξη τεχνολογιών και τις ανακατατάξεις στα μερίδια αγοράς κατά τη διάρκεια των τριών τελευταίων ετών καθιστούσαν το συντονισμό απίθανο), M.1882 Pirelli/BICC, σκ.87 (όπου θεωρήθηκαν συμμετρικά μερίδια 25-35% και 15-25% αντίστοιχα), M.4215 Glatfelter/Crompton Assets, σκ.72, 120-121 (όπου οι κύριοι λόγοι μη διαπίστωσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης ήταν η μεγάλη ασυμμετρία των μεριδίων αγοράς -60-70%, 20-30% και 10-20%- και η ασυμμετρία ως την παραγωγική ικανότητα των τριών εταιριών).

[142] Βλ. απόφαση ΓενΔικ T-342/99, σκέψεις 111,117-119, και απόφαση ΕΕπ M.190 Nestle/Perrier, σκ.46 (στην υπόθεση αυτή παρά τις μικρές διακυμάνσεις των μεριδίων αγοράς ύψους περίπου 2,5%, θεωρήθηκε ότι τα μερίδια διατηρήθηκαν σταθερά κατά την εξεταζόμενη περίοδο).

τους, ώστε να ακολουθούν μία και την αυτή γραμμή δράσεως στη σχετική αγορά, οι δεσμοί δε αυτοί πρέπει να είναι σημαντικοί[143]. Πρέπει ιδίως να εξετάζεται εάν υπάρχουν τέτοιοι δεσμοί μεταξύ των οικείων επιχειρήσεων που τους επιτρέπουν να ενεργούν από κοινού ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές τους, από τους πελάτες τους και τους καταναλωτές[144]. Οι δεσμοί μεταξύ των μελών του ολιγοπωλίου μπορεί να είναι διαρθρωτικοί, νομικοί, οικονομικοί ή άλλης φύσης (π.χ. ύπαρξη συμφωνίας συνεργασίας σε άλλες αγορές, εκτός της σχετικής αγοράς στην οποία διερευνάται η ύπαρξη της συλλογικής δεσπόζουσας θέσης). Η κατοχή συλλογικής δεσπόζουσας θέσης μπορεί να προκύπτει (και) από την ύπαρξη μεταξύ των οικείων επιχειρήσεων συμφωνίας, από τον τρόπο εφαρμογής αυτής και, επομένως, από τους δεσμούς ή τις διασυνδέσεις μεταξύ των επιχειρήσεων που απορρέουν από τη συμφωνία αυτή[145]. Πάντως, η ύπαρξη συμφωνίας ή άλλων νομικών δεσμών δεν είναι απαραίτητη για τη διαπίστωση συνδρομής συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, διαπίστωση που θα μπορούσε να προκύπτει από άλλες διασυνδέσεις και θα εξαρτώνταν από οικονομική εκτίμηση και, ιδίως από εκτίμηση της διαρθρώσεως της οικείας αγοράς[146].

v) Παρακολούθηση των παρεκκλίσεων: Όσο μεγαλύτερη είναι η διαφάνεια στη σχετική αγορά, τόσο μεγαλύτερη και η πιθανότητα ανακάλυψης τυχόν παρεκκλίσεων από τους όρους συντονισμού μεταξύ επιχειρήσεων. Καθοριστικό στοιχείο είναι να διαπιστωθεί τι μπορούν να συναγάγουν οι επιχειρήσεις από τις πληροφορίες που είναι διαθέσιμες σχετικά με τις ενέργειες άλλων επιχειρήσεων. Πρακτικές που διευκολύνουν την παρακολούθηση παρεκκλίσεων είναι π.χ. οι ρήτρες ευθυγράμμισης με τους ανταγωνιστές ή ρήτρες του πλέον ευνοούμενου πελάτη (MFN clauses), η οικειοθελής δημοσίευση πληροφοριών ή η ανταλλαγή τους μέσω εμπορικών ενώσεων[147].

vi) Αποτρεπτικοί μηχανισμοί - Αντίποινα: Ο βιώσιμος συντονισμός προϋποθέτει την ύπαρξη αξιόπιστων αποτρεπτικών μηχανισμών, δια των οποίων μπορούν να επιβληθούν αντίποινα σε περίπτωση παρέκκλισης από μία επιχείρηση. Η απειλή αντιποίνων είναι πειστική μόνον εφόσον αναμένεται με αρκετή βεβαιότητα ότι, σε περίπτωση παρέκκλισης, θα ενεργοποιηθούν άμεσα οι αποτρεπτικοί μηχανισμοί[148], και εφόσον είναι έγκαιρη. Τα αντίποινα δεν επιβάλλονται κατ’ ανάγκη στην ίδια αγορά, όπου έγινε η παρέκκλιση. Εάν υπάρχει αλληλεπίδραση των εμπορικών δραστηριοτήτων που ασκούν οι επιχειρήσεις σε άλλες αγορές, μπορεί να υπάρχουν διάφορες δυνατότητες επιβολής αντιποίνων[149]. Τα αντίποινα μπορεί να συνίστανται ενδεικτικώς στην προσωρινή κήρυξη ενός «πολέμου τιμών» ή την απειλή επιστροφής σε κατάσταση πλεονασματικής προσφοράς.

---

[143] Βλ. απόφαση ΔΕΕ C-393/92, Δήμος Almelo- Αίτηση για έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, σκέψεις 42-43, απόφαση ΓενΔικ T-24/93, σκέψη 62 και απόφαση ΔΕΕ C-395/96, σκέψη 37.

[144] Βλ. απόφαση ΔΕΕ C-395/96, σκέψεις 41-42. Βλ. επίσης απόφαση ΓενΔικ T-228/97, Irish Sugar κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σκέψη 46, T-191/98, σκέψη 595.

[145] Βλ. αποφάσεις ΕΕπ M.4141-Linde/BOC, σκ. 185, M.3972, TRW Automotive/Delphi Metal Espana, σκ. 26 (όπου ο δομικός δεσμός μεταξύ ανταγωνιστών που προέκυπτε από τη συμμετοχή σε κοινή επιχείρηση δύο ανταγωνιστών επιλύθηκε με την απομάκρυνση από το δ.σ. των μελών της μίας εταιρίας και την λύση της συμφωνίας μετόχων μεταξύ ανταγωνιστών), M.1383, ο.π., σκ.452.

[146] Βλ. αποφάσεις ΔΕΕ C-395/96, ο.π., σκέψη 45, C-413/06 P, SONY/BMG κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σκέψη 119.

[147] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, σημεία 50-51.

[148] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, σημείο 52.

[149] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, σημείο 55. Μορφές αντιποίνων αποτελούν η ματαίωση κοινών επιχειρήσεων ή άλλων μορφών συνεργασίας ή ακόμα και η πώληση μετοχών σε εταιρίες που ανήκουν από κοινού στις οικείες επιχειρήσεις. Βλ. π.χ. M.3314, ο.π., σημείο 97.

vii) Βαθμός ανταγωνιστικής πιέσεως από τους ανταγωνιστές - Δυνητικός ανταγωνισμός - Εμπόδια εισόδου: Προκειμένου να κριθεί επιτυχής ο συντονισμός μεταξύ επιχειρήσεων, θα πρέπει οι επιχειρήσεις που δεν συμμετέχουν σ’ αυτόν να μην έχουν κίνητρο ή να μην είναι σε θέση να αντιδράσουν έναντι των υιοθετούμενων από τις συμμετέχουσες στο συντονισμό επιχειρήσεις πρακτικών[150]. Έτσι, όσο μεγαλύτερη είναι η πίεση που μπορεί να ασκηθεί στο δυοπώλιο από τους μικρότερους ανταγωνιστές τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα διαπίστωσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης[151].

Σχετικά έχει γίνει δεκτό ότι για την ένταση του εσωτερικού ανταγωνισμού έχει σημασία και **η ένταση του ανταγωνισμού εκτός δυοπωλίου**. Εάν επομένως υφίσταται εξωτερικός ανταγωνισμός, τα κίνητρα των μελών του δυοπωλίου για παράλληλη συμπεριφορά αντίθετη προς τον ανταγωνισμό μειώνονται[152]. Κίνητρο για περικοπές τιμών μπορεί, επίσης, να προκύψει μόνο από την ύπαρξη σημαντικού ανταγωνισμού που θα ασκούσε σχετική πίεση[153]. Στο πλαίσιο αυτό, λαμβάνεται υπόψη τυχόν δυνητικός

[150] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 56, και απόφαση ΓενΔικ Τ-342/99, ο.π, σημείο 218. Στην υπόθεση αυτή, οι μικρές ανταγωνίστριες επιχειρήσεις δήλωσαν ότι σε περίπτωση μείωσης της προσφοράς σε επίπεδο κάτω του ανταγωνισμού από τις τρεις μεγάλες επιχειρήσεις, θα μπορούσαν αυτές να αυξήσουν τη δυναμικότητά τους και να καλύψουν τη ζήτηση και μάλιστα σε όλους τους προορισμούς με παρεμφερείς τιμές-ιδίως σημεία 219-222. Επίσης, έγινε δεκτό ότι οι μικρότερες αυτές επιχειρήσεις θα μπορούσαν να έχουν πρόσβαση στη διανομή των προϊόντων, καθώς υπήρχαν δίκτυα διανομής ανεξάρτητα από τους παραδοσιακούς δίαυλους διανομής π.χ. ανεξάρτητα πρακτορεία, αναπτυσσόμενες νέες μέθοδοι διανομής κλπ. (βλ. ιδίως σημείο 257). Βλ. επίσης αποφάσεις ΕΕπ Μ.2533, ο.π., σκ. 116-118. Στην υπόθεση αυτή, έγινε δεκτό ότι οι εισαγωγές δεν θα συνιστούσαν επαρκές ανταγωνιστικό αντιστάθμισμα για τις δύο επιχειρήσεις, διότι αφενός αντιπροσώπευαν χαμηλό ποσοστό σε σχέση με τη συνολική κατανάλωση (περίπου 15%) και αφετέρου κατά δηλώσεις των ίδιων των ενδιαφερομένων συνδέονταν με αρκετά μειονεκτήματα (π.χ. κόστος μεταφοράς, ανεπαρκής δυνατότητα αποθεματοποίησης κλπ.), Μ.2502 Cargill/Cerestar, σκ. 21 (όπου έγινε δεκτό ότι δεν μπορούσε να θεμελιωθεί πιθανότητα συντονισμού και συλλογικής δεσπόζουσας θέσης διότι η αγορά ήταν σε ανάπτυξη περίπου 5%, κάποιοι εκ των μικρότερων ανταγωνιστών κατόρθωσαν και αύξησαν τα μερίδια αγοράς τους, ενώ κάποιοι εκ των πιθανών συμμετεχόντων στο ολιγοπώλιο είτε διατηρούσαν σταθερά είτε έχαναν μερίδια αγοράς), Μ.2537 Philips/Marconi Medical Systems, σκ.46.

[151] Βλ. απόφαση ΔΕΕ C-68/94, σκέψεις 246-248. Στη συγκεκριμένη υπόθεση, έγινε δεκτό ότι ο μικρότερος ανταγωνιστής (Coposa) μπορούσε να ασκήσει ανταγωνιστική πίεση στο δημιουργούμενο δυοπώλιο λόγω της πλεονάζουσας παραγωγικής δυναμικότητάς του, γεγονός το οποίο κατέτεινε στη μη δημιουργία συλλογικής δεσπόζουσας θέσης στη σχετική αγορά. Βλ. επίσης αποφάσεις ΓενΔικ Τ-102/96, ο.π., σκέψεις 256-258. Στην υπόθεση αυτή έγινε δεκτό το αντίθετο, ότι δηλαδή οι δυνατότητες αναπτύξεως της παραγωγής των ανταγωνιστών ήταν περιορισμένες, άρα περιορισμένη ήταν και η δυνατότητα άσκησης ανταγωνιστικής πίεσης, Τ-342/99, ο.π., σκέψη 62 (τρίτη προϋπόθεση θεμελίωσης συλλογικής δεσπόζουσας θέση με βάση τη συγκεκριμένη απόφαση), Τ-342/99, ο.π., σκέψη 210επ. Στη συγκεκριμένη υπόθεση, δεν εξετάστηκε κατά πόσον μία επιχείρηση μπορούσε να επιτύχει το αναγκαίο μέγεθος για να μπορεί να ανταγωνίζεται τις καθέτως διαρθρωμένες επιχειρήσεις του δημιουργούμενου ολιγοπωλίου αλλά προσδιορίστηκε αν **<u>συνολικά</u>** οι ανταγωνιστές μπορούν να αντιδράσουν αποτελεσματικά και θεωρήθηκε ότι οι εκατοντάδες μικρές επιχειρήσεις που υπήρχαν στην αγορά μπορούσαν να καλύψουν την ενδεχόμενη μείωση προσφοράς εκ μέρους του ολιγοπωλίου (βλ. ιδίως σκέψεις 213-214, 218-220), ενώ οι μικρές αυτές επιχειρήσεις στην πράξη εξυπηρετούσαν όλους τους προορισμούς προσφέροντας αντίστοιχης ποιότητας προϊόντα, ίσως και σε καλύτερες τιμές (σκέψη 226), ενώ παράλληλα συνεκτιμήθηκε και το γεγονός ότι οι μικρότερες αυτές ανταγωνιστικές του ολιγοπωλίου επιχειρήσεις δεν είχαν μεγάλες δυσκολίες πρόσβασης στη ζήτηση των υπηρεσιών τους (σκέψη 244), Μ.2498, ο.π., σκ.142 Βλ. τέλος απόφαση ΕΕπ Μ.3820, Avnet/Memec, σκ.28, 30 (όπου έγινε δεκτό ότι σε δυοπώλιο με μερίδιο αγοράς της τάξεως του 60% μπορούσε να υπάρχει ανταγωνιστική πίεση λόγω της παρουσίας πολλών διεθνών και τοπικών επιχειρήσεων στη σχετική αγορά), Μ.190, ο.π., σκ.129 (όπου έγινε δεκτό ότι μικρότεροι προμηθευτές δεν μπορούσαν να ασκήσουν ανταγωνιστική πίεση κυρίως λόγω της τοπικής εμβέλειας τους και του γεγονότος ότι ήταν διασκορπισμένοι), Μ.2665 Johnson Professional Holdings/Diverseylever, σκ.31 (όπου έγινε δεκτό ότι οι μικρότεροι ανταγωνιστές μπορούσαν να ασκήσουν ανταγωνιστική πίεση παρά την μη επαρκή πρόσβαση σε δίκτυα διανομής αφού αποδείχθηκε ότι υπήρχε ανταγωνιστής που απέκτησε μερίδιο αγοράς ύψους 20% περίπου σε πολύ λίγα χρόνια)

[152] Βλ. απόφαση ΕΕπ Μ.580 Airtours/First Choice, σκ.97-98.

[153] Βλ. απόφαση ΕΕπ Μ.580 Airtours/First Choice, σκ.93.

ανταγωνισμός[154], όπως η απειλή αξιόπιστης εισόδου νέου ανταγωνιστή, καθώς και η ύπαρξη εμποδίων εισόδου, νομικών ή οικονομικών (για παράδειγμα, η είσοδος νέων ανταγωνιστών στην αγορά παρεμποδίζεται σε μεγάλο βαθμό σε περιπτώσεις όπου απαιτούνται υψηλές επενδύσεις. Περαιτέρω, εμπόδια εισόδου έχει διαπιστωθεί ότι αποτελούν, μεταξύ άλλων, ο υψηλός βαθμός συγκέντρωσης της αγοράς[155] και η κατοχή εκ μέρους των συμμετεχουσών υποδομής και σημάτων που υπερέχουν ως προς τον αριθμό, το μέγεθος και την αξία σε σχέση με τους μικρότερους ανταγωνιστές[156]).

viii) Αντισταθμιστική ισχύς πελατών: Ως αντισταθμιστική αγοραστική ισχύς νοείται η διαπραγματευτική ισχύς που έχει ο πελάτης έναντι του πωλητή στις διαπραγματεύσεις λόγω του μεγέθους του, της εμπορικής σημασίας για τον πωλητή και της ικανότητάς του να στραφεί σε εναλλακτικούς προμηθευτές[157]. Μία πηγή αντισταθμιστικής ισχύος είναι η δυνατότητα του πελάτη να απειλήσει ότι σε εύλογο χρονικό διάστημα θα στραφεί σε εναλλακτικές πηγές εφοδιασμού, αν ο προμηθευτής αποφασίσει να αυξήσει τις τιμές ή να εφαρμόσει δυσμενέστερους όρους παράδοσης. Συνήθως η αντισταθμιστική ισχύς χαρακτηρίζει μεγάλους και πολυσύνθετους πελάτες και όχι μικρές επιχειρήσεις σε ένα κατακερματισμένο κλάδο. Δεν αρκεί η ύπαρξη αγοραστικής ισχύος πριν τη συγκέντρωση, αλλά πρέπει αυτή να υπάρχει και μετά την πραγματοποίησή της[158]. Εφόσον υφίστανται ένας ή περισσότεροι μεγάλοι αγοραστές, τούτο μπορεί να προκαλέσει ανταγωνισμό μεταξύ των μερών που κατέχουν τη συλλογική δεσπόζουσα θέση[159].

Δ.2. ΣΥΣΠΕΙΡΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

Δ.2.1. Γενικό πλαίσιο

82. Οι συγκεντρώσεις εταιριών ετερογενών δραστηριοτήτων είναι συγκεντρώσεις μεταξύ επιχειρήσεων των οποίων η μεταξύ τους σχέση δεν είναι ούτε οριζόντια (ανταγωνιστές στην ίδια σχετική αγορά) ούτε κάθετη (προμηθευτές ή πελάτες). Στην πράξη, πρόκειται για συγκεντρώσεις μεταξύ εταιριών οι οποίες δραστηριοποιούνται σε στενά σχετιζόμενες αγορές (π.χ. συγκεντρώσεις μεταξύ προμηθευτών συμπληρωματικών προϊόντων ή προϊόντων που ανήκουν σε ένα φάσμα προϊόντων που αγοράζονται γενικά από το ίδιο σύνολο καταναλωτών για ίδια τελική χρήση).

---

[154] Βλ. απόφαση ΕΕπ Μ.3314 AIR LIQUIDE / MESSER TARGETS, σκ.98.

[155] Βλ. απόφαση ΕΕπ Μ.190 Nestle/Perrier, σκ. 34, 98.

[156] Βλ. αποφάσεις ΕΕπ Μ.190,Nestle/Perrier, σκ. 54-56,76,83,96, Μ.1673 VEBA/VIAG, σκ.105-106,109 (όπου έγινε δεκτό ότι εμπόδιο ανάπτυξης ανταγωνισμού στο δυοπώλιο αποτελούσε το γεγονός ότι οι ανταγωνιστές αυτού εξαρτώνταν από τη χρήση δικτύου που ανήκε στο δυοπώλιο, με αποτέλεσμα να είναι δυνατή η διακριτική μεταχείριση εις βάρος τους.

[157] Βλ. απόφαση ΕΕπ Μ.2533 BP/EON, σκ. 128-132. Βλ. επίσης αποφάσεις ΕΕπ Μ.3732 Procter & Gamble/Gillette, σκ. 24, όπου λήφθηκε υπόψη η αγοραστική δύναμη των μεγάλων πελατών Metro και Carrefour, αλλά η Επιτροπή κατέληξε ότι τα μεγάλα μερίδια αγοράς και η μεγάλη δύναμη της νέας οντότητας δεν μπορούσαν να υπερκεραστούν από την ισχύ των μεγάλων αυτών πελατών, Μ.774 Saint-Gobain/Wacker-Chemie/NOM, σκ. 228-229, όπου έγινε δεκτό ότι δεν θεμελιωνόταν αγοραστική ισχύς των πελατών καθώς η αγορά προμήθειας (buyer side) ήταν λιγότερο συγκεντρωμένη από την αγορά παραγωγής (supplier side) και είχε μεγαλύτερο αριθμό αγοραστών, και το γεγονός αυτό λήφθηκε υπόψη για τη στοιχειοθέτηση της δεσπόζουσας θέσης (βλ. σημείο 265), Μ.3314, σκ. 125, όπου το γεγονός ότι οι πελάτες ήταν μικρές επιχειρήσεις με λιγοστή διαπραγματευτική ισχύ έναντι του δυοπωλίου ενίσχυε τη θέση του τελευταίου. Βλ. τέλος απόφαση ΕΕπ Μ.190 Nestle/Perrier, σκ. 78, Μ.1673, σκ.86.

[158] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση οριζόντιων συγκεντρώσεων, σημεία 65-67.

[159] Βλ. απόφαση Ευρωπαϊκής Επιτροπής Μ.580, ABB/Daimler-Benz, παρ. 99-102,110 (όπου θεωρήθηκε ότι η ύπαρξη ενός μεγάλου αγοραστή, της Deutsche Bahn, μπορούσε να προκαλέσει ανταγωνισμό προσφορών μεταξύ των μελών του δυοπωλίου).

83. Οι συγκεντρώσεις αυτές δύνανται να προκαλέσουν επιπτώσεις μη συντονισμένης και συντονισμένης συμπεριφοράς[160].

Δ.2.2. Συσπειρωτικές Επιπτώσεις μη Συντονισμένης Συμπεριφοράς

84. Το κύριο πρόβλημα στο πλαίσιο των συγκεντρώσεων εταιριών ετερογενών δραστηριοτήτων αφορά τον **αποκλεισμό από την αγορά**. Ο συνδυασμός προϊόντων σε συναφείς αγορές ενδέχεται να παράσχει στη νέα οντότητα την ικανότητα και το κίνητρο να χρησιμοποιήσει την ισχυρή θέση που κατέχει σε μια αγορά σε μια άλλη αγορά μέσω ρητρών συνδεδεμένης ή ομαδικής πώλησης ή άλλων πρακτικών αποκλεισμού («μεταμόχλευση δύναμης σε άλλη αγορά»). Οι δεσμεύσεις και οι ομαδικές πωλήσεις είναι αφεαυτές συνηθισμένες πρακτικές που συχνά δεν έχουν καμία δυσμενή επίπτωση στον ανταγωνισμό και εφαρμόζονται συχνά προκειμένου να καταστεί δυνατή η παροχή καλύτερων προϊόντων ή προσφορών αποδοτικών από άποψη κόστους. Παρ’ όλα αυτά, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι εν λόγω πρακτικές ενδέχεται να έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση της ικανότητας ή του κινήτρου των πραγματικών ή δυνητικών ανταγωνιστών να ασκήσουν ανταγωνισμό. Το γεγονός αυτό ενδέχεται να μειώσει τις ανταγωνιστικές πιέσεις στη νέα οντότητα, επιτρέποντάς της να αυξήσει τις τιμές της.

85. Κατά την αξιολόγηση της πιθανότητας ενός τέτοιου σεναρίου, πρέπει να εξετάζονται:

α) Η ικανότητα της νέας οντότητας να αποκλείσει τους ανταγωνιστές της

Ο αμεσότερος τρόπος με τον οποίο η νέα οντότητα ενδέχεται να μπορεί να χρησιμοποιήσει την δύναμή της σε μια αγορά για να αποκλείσει ανταγωνιστές σε άλλη αγορά είναι η διαμόρφωση των πωλήσεών της κατά τέτοιο τρόπο που να συνδέει μεταξύ τους τα προϊόντα στις διαφορετικές αγορές, ήτοι συνήθως μέσω δεσμευμένων ή ομαδικών πωλήσεων.

Η «ομαδική πώληση» ή «συνδεδεμένη πώληση» αφορά συνήθως τον τρόπο με τον οποίο προσφέρονται και τιμολογούνται τα προϊόντα από τη νέα οντότητα. Από την άποψη αυτή, διάκριση μπορεί να γίνει μεταξύ γνήσιας συνδεδεμένης πώλησης, ήτοι της περίπτωσης κατά την οποία τα προϊόντα πωλούνται μόνο μαζί σε προκαθορισμένες αναλογίες, και μικτής συνδεδεμένης πώλησης, ήτοι της περίπτωσης κατά την οποία τα προϊόντα πωλούνται και χωριστά, αλλά το άθροισμα των αυτοτελών τιμών είναι υψηλότερο από τη συνδυασμένη τιμή (τιμή του πακέτου). Οι εκπτώσεις, όταν εξαρτώνται από την αγορά άλλων αγαθών, ενδέχεται να θεωρηθούν μορφή μικτής συνδεδεμένης πώλησης.

Η «δεσμευμένη πώληση» αφορά συνήθως καταστάσεις στις οποίες πελάτες που αγοράζουν ένα αγαθό (το δεσμεύον αγαθό) υποχρεώνονται επίσης να αγοράσουν ένα άλλο αγαθό από τον παραγωγό (το δεσμευόμενο αγαθό). Η δεσμευμένη πώληση μπορεί να έχει τεχνικό ή συμβατικό χαρακτήρα. Για παράδειγμα, τεχνική δέσμευση υπάρχει όταν το δεσμεύον προϊόν είναι σχεδιασμένο κατά τρόπο ώστε να λειτουργεί μόνον με το δεσμευόμενο προϊόν (και όχι με τα εναλλακτικά προϊόντα που προσφέρουν οι ανταγωνιστές). Στο πλαίσιο συμβατικής δέσμευσης ο πελάτης αναλαμβάνει την υποχρέωση, όταν αγοράζει το δεσμευόμενο αγαθό, να αγοράσει μόνον το δεσμεύον προϊόν (και όχι τα εναλλακτικά προϊόντα που προσφέρουν οι ανταγωνιστές).

Η ανάπτυξη τέτοιων πρακτικών είναι ιδιαίτερα πιθανή κυρίως στην περίπτωση των άμεσα γειτνιαζουσών αγορών[161] ή στις περιπτώσεις αγορών συμπληρωματικών προϊόντων[162].

---

[160] Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση μη οριζόντιων συγκεντρώσεων, σημεία 91-121.

Ωστόσο, προκειμένου να είναι σε θέση να αποκλείσει τους ανταγωνιστές της, η νέα επιχείρηση πρέπει να διαθέτει σημαντική δύναμη σε μία από τις οικείες αγορές, η οποία δεν ισοδυναμεί κατ’ ανάγκη με δεσπόζουσα θέση. Οι συνέπειες της ομαδικής πώλησης ή της δέσμευσης μπορεί να αναμένεται ότι θα είναι σημαντικές μόνον όταν τουλάχιστον ένα από τα προϊόντα των συμμετεχόντων μερών θεωρείται από πολλούς πελάτες ιδιαίτερα σημαντικό και υπάρχουν λιγοστές συναφείς εναλλακτικές λύσεις για το συγκεκριμένο προϊόν, π.χ. λόγω διαφοροποίησης προϊόντος ή περιορισμών της παραγωγικής δυνατότητας των ανταγωνιστών. Επιπλέον, προκειμένου να αποτελεί ο αποκλεισμός δυνητικό πρόβλημα, πρέπει να υπάρχουν πολλοί κοινοί πελάτες για τα οικεία μεμονωμένα προϊόντα. Γενικά, οι συνέπειες αποκλεισμού των ομαδικών ή δεσμευμένων πωλήσεων ενδέχεται να είναι εντονότερες σε κλάδους στους οποίους υπάρχουν οικονομίες κλίμακας και εξωτερικότητες δικτύου.

Κατά την αξιολόγηση, πρέπει να εξετάζεται κατά πόσον υπάρχουν αποτελεσματικές και έγκαιρες αντισταθμιστικές στρατηγικές, τις οποίες θα ήταν πιθανό να εφαρμόσουν οι αντίπαλες επιχειρήσεις.

β) Το οικονομικό κίνητρο της νέας οντότητας να αποκλείσει τους ανταγωνιστές της

Το κίνητρο αποκλεισμού ανταγωνιστών μέσω ομαδικών ή δεσμευμένων πωλήσεων εξαρτάται από τον βαθμό στον οποίο η εν λόγω στρατηγική είναι επικερδής. Η νέα οντότητα βρίσκεται αντιμέτωπη με μια αντιστάθμιση μεταξύ του πιθανού κόστους που συνδέεται με την ομαδική ή δεσμευμένη πώληση των προϊόντων της και του πιθανού κέρδους από την επέκταση των μεριδίων αγοράς στην (στις) οικεία(-ες) αγορά(-ές) ή, ανάλογα με την περίπτωση, την ικανότητα αύξησης των τιμών στην (στις) εν λόγω αγορά(-ές) λόγω της ισχύος της στην αγορά. Η γνήσια συνδεδεμένη πώληση και η δεσμευμένη πώληση ενδέχεται να συνεπάγονται ζημίες για τη νέα οντότητα. Στο πλαίσιο αυτό ενδέχεται να έχει σημασία να αξιολογηθεί η σχετική αξία των διαφορετικών προϊόντων. Ενδεικτικά, είναι απίθανο να είναι διατεθειμένη η νέα οντότητα να παραιτηθεί από πωλήσεις σε μια εξαιρετικά επικερδή αγορά προκειμένου να κερδίσει μερίδια αγοράς σε μια άλλη αγορά, στην οποία ο κύκλος εργασιών είναι σχετικά μικρός και τα κέρδη περιορισμένα. Ωστόσο, η απόφαση χρησιμοποίησης ομαδικών ή δεσμευμένων πωλήσεων ενδέχεται επίσης να αυξήσει τα κέρδη με την απόκτηση δύναμης στην αγορά των δεσμευόμενων αγαθών, με την προστασία της δύναμης στην αγορά των δεσμευόντων αγαθών ή συνδυασμό και των δύο.

Πάντως, θα πρέπει επιπλέον να εξετάζονται τόσο τα κίνητρα για την υιοθέτηση της εν λόγω συμπεριφοράς όσο και οι παράγοντες που ενδέχεται να μειώσουν, ή ακόμη και να καταργήσουν, τα εν λόγω κίνητρα, συμπεριλαμβανομένου του ενδεχομένου να είναι η συμπεριφορά παράνομη, ιδίως σε σχέση με την απαγόρευση της καταχρηστικής εκμεταλλεύσεως δεσπόζουσας θέσεως κατά τα άρθρα 2 του ν. 3959/2011 και 102 ΣΛΕΕ, την πιθανότητα αποκαλύψεώς της και διώξεώς της από

[161] Βλ. απόφαση ΓενΔικ Τ-5/02 σκέψεις 48, 151, 192. Στην υπόθεση Tetra Laval θεωρήθηκε ότι ήταν ιδιαίτερα πιθανή η ανάπτυξη πρακτικών μεταμόχλευσης δύναμης σε δεύτερη αγορά, στην οποία η Sidel κατείχε προεξέχουσα θέση (με δεδομένο ότι η Tetra Pak κατείχε δεσπόζουσα θέση στη πρώτη αγορά), λόγω τριών κυρίως παραγόντων: α) υπήρχε κοινή πελατεία για τα προϊόντα των διαφορετικών αγορών, β) οι δύο αγορές ήταν άμεσα γειτνιάζουσες, ανήκαν δε στον ίδιο βιομηχανικό τομέα και γ) προβλεπόταν αύξηση στο μέλλον της χρήσεως του προϊόντος της δεύτερης αγοράς (χρήση RET), με αποτέλεσμα η νέα οντότητα να έχει κίνητρο να εκμεταλλευθεί τη δεσπόζουσα θέση της στην πρώτη αγορά για να αποκτήσει δεσπόζουσα θέση στη δεύτερη (ώστε να αντισταθμίσει και ενδεχόμενες ζημίες στην πρώτη αγορά, ήτοι αυτή των χάρτινων κουτιών).

[162] Βλ. αποφάσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.3304, GE/Amersham, παρ. 31, και M.3732-Procter & Gamble/Gillette, παρ. 117.

τις αρμόδιες αρχές, τόσο σε κοινοτικό όσο και σε εθνικό επίπεδο, καθώς και τις οικονομικές κυρώσεις που μπορεί να προκύψουν[163].

γ) Ο σημαντικός επιζήμιος αντίκτυπος που θα έχει μια στρατηγική δημιουργίας εμποδίων εισόδου στην αγορά στον ανταγωνισμό, προκαλώντας ζημία στους καταναλωτές

Η ομαδική πώληση ή η δεσμευμένη πώληση ενδέχεται να έχουν ως αποτέλεσμα σημαντική μείωση των προοπτικών πωλήσεων στην αγορά των ανταγωνιστών που πωλούν ένα μόνον συστατικό προϊόν του πακέτου. Σε συγκεκριμένους κλάδους μάλιστα, εάν η εν λόγω μείωση είναι αρκετά σημαντική ενδέχεται να έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της ικανότητας ή των κινήτρων των ανταγωνιστών να ασκήσουν ανταγωνισμό. Αυτό ενδέχεται να επιτρέψει στη νέα οντότητα να αποκτήσει δύναμη στην αγορά (του δεσμευόμενου ή του συνδεδεμένου αγαθού) ή/και να διατηρήσει δύναμη στην αγορά (του δεσμεύοντος αγαθού ή του αγαθού που χρησιμοποιείται για την μεταμόχλευση δύναμης σε άλλη αγορά).

Ειδικότερα, οι πρακτικές αποκλεισμού ενδέχεται να λειτουργήσουν αποτρεπτικά όσον αφορά την είσοδο στην αγορά δυνητικών ανταγωνιστών. Αυτό ενδέχεται να συμβεί σε μια συγκεκριμένη αγορά με τη μείωση των προοπτικών πωλήσεων για τους δυνητικούς ανταγωνιστές στη συγκεκριμένη αγορά σε επίπεδο κατώτερο της ελάχιστης βιώσιμης κλίμακας.

Εξάλλου, κατά την αξιολόγηση των συσπειρωτικών συνεπειών των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων που δρουν σε διακεκριμένες/χωριστές αγορές, ιδιαίτερος και σημαντικός παράγοντας που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη είναι η σώρευση των προϊόντων και σημάτων, δηλαδή των «χαρτοφυλακίων», των δύο μερών (*επιπτώσεις χαρτοφυλακίου*). Ο κάτοχος ενός χαρτοφυλακίου σημάτων με ηγετική θέση μπορεί να επωφεληθεί από διάφορα πλεονεκτήματα[164].

Ωστόσο, η συγκέντρωση ενδέχεται να παρακωλύσει σημαντικά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό μόνον όταν επαρκώς μεγάλο μέρος της παραγωγής της αγοράς επηρεάζεται από τη δημιουργία εμποδίων εισόδου στην αγορά που προκύπτει από τη συγκέντρωση. Εάν παραμένουν αποτελεσματικοί προμηθευτές μεμονωμένων προϊόντων σε οποιαδήποτε αγορά, ο ανταγωνισμός δεν είναι πιθανό να επιδεινωθεί σε συνέχεια μιας συγκέντρωσης εταιριών ετερογενών

---

[163] Συναφώς, μολονότι η Επιτροπή μπορεί να στηριχθεί σε σύντομη ανάλυση της νομιμότητας των επίμαχων μορφών συμπεριφοράς και του βαθμού πιθανολόγησης να κατασταλούν, βασιζόμενη στα στοιχεία τα οποία διαθέτει κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεώς της στον τομέα του ελέγχου των συγκεντρώσεων, οφείλει, πάντως, στο πλαίσιο της εκτίμησής της, να εντοπίσει τις συμπεριφορές που προβλέπει και, ενδεχομένως, να αξιολογήσει και να λάβει υπόψη το αποτρεπτικό αποτέλεσμα που θα μπορούσε να έχει ο σαφώς ή λίαν πιθανώς παράνομος χαρακτήρας τους σε σχέση με το κοινοτικό δίκαιο: βλ. αποφάσεις ΓενΔικ Τ-210/01, σκέψεις 70-76, και Τ-5/02, σκέψη 159.

[164] Ειδικότερα, η θέση του έναντι των πελατών του είναι ισχυρότερη, διότι είναι σε θέση να προσφέρει ένα φάσμα προϊόντων και να καλύπτει μεγαλύτερο ποσοστό των δραστηριοτήτων τους, διαθέτει περισσότερα περιθώρια ευέλικτης τιμολόγησης, εμπορικής προώθησης και εκπτώσεων, μεγαλύτερες δυνατότητες να δημιουργεί σχέσεις εξάρτησης με τους πελάτες του και μπορεί να πραγματοποιεί οικονομίες κλίμακας και εξωτερικές οικονομίες σε επίπεδο πωλήσεων και εμπορικής προώθησης. Τέλος, μια έμμεση (ή άμεση) απειλή άρνησης εφοδιασμού των πελατών του έχει μεγαλύτερη βαρύτητα. Η σημασία αυτών των πλεονεκτημάτων, και η δυνητική τους επίπτωση στην ανταγωνιστική διάρθρωση της αγοράς, εξαρτώνται από διάφορους παράγοντες: από το εάν ο κάτοχος του χαρτοφυλακίου διαθέτει το κορυφαίο σήμα ή ένα ή περισσότερα σήματα με ηγετική θέση σε συγκεκριμένες αγορές, από τα μερίδια αγοράς των διαφόρων σημάτων, ιδίως σε σχέση προς τα μερίδια των ανταγωνιστών, από τη σχετική σημασία των επιμέρους αγορών στις οποίες τα μέρη διαθέτουν σημαντικά μερίδια και σήματα σε σχέση με το σύνολο των αγορών προϊόντων που καλύπτει το χαρτοφυλάκιο ή/και από τον αριθμό των αγορών στις οποίες ο κάτοχος του χαρτοφυλακίου διαθέτει το κορυφαίο ή ένα ηγετικό σήμα. Επιπλέον, η σημασία των επιπτώσεων χαρτοφυλακίου πρέπει να εξετάζεται σε σχέση με την ισχύ των σημάτων και των χαρτοφυλακίων των ανταγωνιστών.

δραστηριοτήτων. Το ίδιο ισχύει όταν παραμένουν λιγοστοί ανταγωνιστές μεμονωμένων προϊόντων οι οποίοι όμως έχουν την ικανότητα και το κίνητρο να αυξήσουν την παραγωγή.

Περαιτέρω, οι συνέπειες για τον ανταγωνισμό πρέπει να αξιολογηθούν υπό το πρίσμα αντισταθμιστικών παραγόντων, όπως η ύπαρξη αντισταθμιστικής διαπραγματευτικής δύναμης των αγοραστών ή το ενδεχόμενο μία είσοδος στην αγορά να διατηρήσει αποτελεσματικό ανταγωνισμό στις αγορές προηγούμενης ή επόμενης οικονομικής βαθμίδας, και πρέπει να ληφθούν υπόψη τυχόν αποτελεσματικότητες που τεκμηριώνουν τα συμμετέχοντα στη συγκέντρωση μέρη (π.χ. συνέπεια Cournot, εξοικονόμηση κόστους υπό τη μορφή οικονομιών φάσματος, κλπ.) [165].

Δ.2.3. Συσπειρωτικές Επιπτώσεις Συντονισμένης Συμπεριφοράς

86. Οι συγκεντρώσεις εταιριών ετερογενών δραστηριοτήτων ενδέχεται σε ορισμένες περιπτώσεις να διευκολύνουν τον επιζήμιο για τον ανταγωνισμό συντονισμό στις αγορές, ακόμη και απουσία συμφωνίας ή εναρμονισμένης πρακτικής κατά την έννοια του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ (πλέον 101 ΣΛΕΕ). Το πλαίσιο που περιγράφεται ανωτέρω για τα συντονισμένα αποτελέσματα στις οριζόντιες συγκεντρώσεις ισχύει επίσης στην προκειμένη περίπτωση.

Ε. ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Ε.1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

87. Το χρηματοπιστωτικό σύστημα[166] αποτελείται από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, τις αγορές χρήματος, πιστώσεων και κεφαλαίων και τις σχετικές υποδομές[167]. Η κύρια λειτουργία του είναι η διαμεσολάβηση μεταξύ πλεονασματικών οικονομικών μονάδων (αυτών δηλαδή που αποταμιεύουν) και ελλειμματικών οικονομικών μονάδων (εκείνες που δανείζονται για να επενδύσουν στις παραγωγικές ευκαιρίες που έχουν επιλέξει), με στόχο την ανακατανομή της ρευστότητας. Στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα περιλαμβάνονται:

- τα πιστωτικά ιδρύματα, που αποτελούν και τον πυρήνα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, δηλ. ελληνικές εμπορικές τράπεζες, υποκαταστήματα ξένων τραπεζών, συνεταιριστικές τράπεζες και ειδικοί πιστωτικοί οργανισμοί,
- οι θεσμικοί επενδυτές, δηλ. ασφαλιστικές εταιρίες, φορείς κοινωνικής ασφάλισης και οργανισμοί συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες (ΟΣΕΚΑ), και
- οι λοιπές μη τραπεζικές επιχειρήσεις, ιδίως χρηματιστηριακές εταιρίες, εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing), εταιρίες πρακτόρευσης απαιτήσεων (factoring), εταιρίες παροχής πιστώσεων και εταιρίες κεφαλαίου επιχειρηματικών συμμετοχών (εταιρίες venture capital).

88. Η ανακατανομή της ρευστότητας επιτυγχάνεται κυρίως μέσω της παροχής τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών όπως οι καταθέσεις ιδιωτών και επιχειρήσεων (όψεως, ταμιευτηρίου και

---

[165] Περί όλων όσων αναλύονται στο παρόν κεφάλαιο βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση μη οριζόντιων συγκεντρώσεων, σημεία 93-118.

[166] Τράπεζα της Ελλάδος, *Έκθεση για τη Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα*, Ιούνιος 2009, σ. 61.

[167] Οι υποδομές περιλαμβάνουν τα συστήματα πληρωμών και συστήματα εκκαθάρισης και διακανονισμού συναλλαγών.

προθεσμίας) και οι χορηγήσεις στεγαστικών, καταναλωτικών και επαγγελματικών δανείων. Τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν, δε, επεκταθεί είτε απευθείας είτε μέσω θυγατρικών τους, στην παροχή και άλλων χρηματοοικονομικών και χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, όπως έκδοση πιστωτικών και χρεωστικών καρτών, ανάπτυξη και διάθεση αμοιβαίων κεφαλαίων, πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων, χρηματιστηριακές υπηρεσίες, υπηρεσίες πληρωμών, ασφαλιστικές εργασίες κ.ά.

Ε.2. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

89. Στην ελληνική αγορά σήμερα δραστηριοποιούνται με μόνιμη παρουσία 52 πιστωτικά ιδρύματα υπό διαφορετικά εποπτικά καθεστώτα αναλόγως της χώρας στην οποία εδρεύουν[168].

ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ (ΜΕ ΕΔΡΑ Ή ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ) ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (Ιανουάριος 2013)		
Είδος ιδρύματος	**Αριθμός**	**Πλαίσιο λειτουργίας[169]**
Εμπορικές Τράπεζες με έδρα στην Ελλάδα	16	- Αδειοδότηση και εποπτεία από την ΤτΕ - Υπαγωγή στο καθεστώς αμοιβαίας αναγνώρισης (ενιαία άδεια λειτουργίας) του Ν. 3601/2007.
Συνεταιριστικές Τράπεζες με έδρα στην Ελλάδα	13	- Αδειοδότηση και εποπτεία από την ΤτΕ, - Υπαγωγή στο καθεστώς αμοιβαίας αναγνώρισης (ενιαία άδεια λειτουργίας) του Ν. 3601/2007.
Τράπεζες με έδρα σε χώρα εντός ΕΕ που λειτουργούν υποκαταστήματα στην Ελλάδα	18	- Εποπτεία από τις αρμόδιες αρχές του κράτους καταγωγής, - Υπαγωγή στο καθεστώς αμοιβαίας αναγνώρισης (ενιαία άδεια λειτουργίας) του Ν. 3601/2007.
Τράπεζες με έδρα σε χώρα εκτός ΕΕ που λειτουργούν υποκαταστήματα στην Ελλάδα	4	- Εποπτεία από την ΤτΕ, - Μη υπαγωγή στο καθεστώς αμοιβαίας αναγνώρισης του Ν. 3601/2007.
Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων	1	- Εξαίρεση από την εφαρμογή του Ν. 3601/2007.
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	**52**	

90. Επί πλέον των παραπάνω πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν μόνιμη παρουσία στην Ελλάδα, 374 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα σε άλλο κράτος – μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) δύνανται να παρέχουν τραπεζικές υπηρεσίες πληρωμών ή χρηματοδότησης προς φυσικά ή νομικά πρόσωπα, εποπτευόμενα από τις αρμόδιες αρχές της χώρας καταγωγής τους[170]. Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος ο αριθμός των πιστωτικών ιδρυμάτων, ανά χώρα, τα οποία έχουν απλώς γνωστοποιήσει στα πλαίσια του Ν. 3601/2007 στην ΤτΕ «*ενδιαφέρον παροχής υπηρεσιών χωρίς εγκατάσταση*»[171] παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.[172]

[168] Για τα πιστωτικά ιδρύματα που δραστηριοποιούνται βλέπε ιστοσελίδα της Τράπεζας της Ελλάδος με στοιχεία Δεκεμβρίου 2012: http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Supervision/SupervisedInstitutions/default.aspx. Ειδικότερα, *Πίνακας Πιστωτικών Ιδρυμάτων σε λειτουργία* *http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/1_Πίνακας_Πιστωτικών_Ιδρυμάτων_σε_λειτουργία.xls* (Στοιχεία Δεκεμβρίου 2012).

[169] Ελληνική Ένωση Τραπεζών, *Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα το 2010*, Ιούνιος 2011, σελ.13-14.

[170] Ο.π., σελ. 14.

[171] Άρθρο 14 παρ. 5β Ν. 3601/2007: «*Για την παροχή από πιστωτικό ίδρυμα, που εδρεύει σε τρίτη χώρα, μίας ή περισσότερων από τις δραστηριότητες της παραγράφου 1 του άρθρου 11 του παρόντος νόμου στην Ελλάδα, χωρίς εγκατάσταση, απαιτείται προηγούμενη άδεια της Τράπεζας της Ελλάδος με την οποία καθορίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις άσκησης της δραστηριότητας, λαμβανομένου υπόψη του ισχύοντος καθεστώτος εποπτείας στη τρίτη χώρα. Η εν λόγω άδεια χορηγείται, με βάση την αρχή της αμοιβαιότητας, υπό την επιφύλαξη των συμφωνιών που συνάπτει η Ευρωπαϊκή Ένωση με βάση την παράγραφο 3 του άρθρου 38 της Οδηγίας 2006/48/ΕΚ*».

[172] Βλ. www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/7_πίνακας_πι_cross_border_κατά_χώρα_site.pdf (στοιχεία Ιανουαρίου 2013).

ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΕΟΧ[173] ΧΩΡΙΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (Ιανουάριος 2013)					
Χώρα	**Αριθμός**	**Χώρα**	**Αριθμός**	**Χώρα**	**Αριθμός**
Αυστρία	32	Ιρλανδία	30	Μάλτα	7
Βέλγιο	6	Ισλανδία	2	Νορβηγία	3
Γαλλία	43	Ισπανία	6	Ολλανδία	26
Γερμανία	50	Ιταλία	11	Ουγγαρία	2
Γιβραλτάρ	5	Κύπρος	7	Πολωνία	1
Δανία	4	Λιχτενστάιν	5	Πορτογαλία	3
Εσθονία	1	Λετονία	1	Σουηδία	3
Ην. Βασίλειο	80	Λουξεμβούργο	39	Τσεχία	1
				Φινλανδία	6
ΣΥΝΟΛΟ: 374					

91. Στην Ελλάδα επίσης δραστηριοποιούνται και εταιρίες οι οποίες εξειδικεύονται στην παροχή συγκεκριμένων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών[174] και εποπτεύονται είτε από την ΤτΕ είτε από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς:[175]

ΑΛΛΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	
Είδος επιχείρησης	**Αριθμός[176]**
Ανταλλακτήρια Συναλλάγματος	11
Εταιρίες Χρηματοδοτικής Μίσθωσης	12
Εταιρείες Πρακτορείας Επιχειρηματικών Απαιτήσεων	5
Εταιρείες Παροχής Πιστώσεων	4
Ανώνυμες Εταιρίες Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων (ΑΕΔΑΚ)	20[177]
Χρηματιστηριακές εταιρίες	71[178]
Ιδρύματα Ηλεκτρονικού Χρήματος (χωρίς εγκατάσταση) [179]	13
Χρηματοδοτικά Ιδρύματα (χωρίς εγκατάσταση)[180]	1
Ιδρύματα Πληρωμών	11

[173] Ο Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος (ΕΟΧ) περιλαμβάνει τα 27 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία.
[174] Εκτός της αποδοχής καταθέσεων που, βάσει νομοθεσίας, παρέχεται μόνο από τα πιστωτικά ιδρύματα.
[175] *http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Supervision/SupervisedInstitutions/default.aspx*, ως είχε στις 16/1/13.
[176] ό.π., ιστοσελίδα Ένωσης Θεσμικών Επενδυτών (http://www.ethe.org.gr) και ιστοσελίδα Χρηματιστηρίου Αθηνών (http://www.ase.gr).
[177] Εποπτεύονται από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς. Βλ. ιστοσελίδα Ένωσης Θεσμικών Επενδυτών http://www.ethe.org.gr, ως είχε στις 16/1/13.
[178] Σύμφωνα με τα συγκεντρωτικά στοιχεία Δεκεμβρίου 2012 του Χρηματιστηρίου Αθηνών (http://www.ase.gr/content/gr/ann.asp?AnnID=40613).
[179] Γνωστοποίηση ενδιαφέροντος.
[180] Ο.π.

Ε.3. ΕΓΧΩΡΙΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

92. Σύμφωνα με δημοσιευμένα[181] οικονομικά στοιχεία, τα σημαντικότερα τραπεζικά ιδρύματα στην Ελλάδα, με βάση το ενεργητικό, είναι τα εξής:

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΩΝ (σε εκατ. ευρώ)					
ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ	**2010**		**2011**		**30.9.2012**
	Ενεργητικό	**Μερίδιο**	**Ενεργητικό**	**Μερίδιο**	**Ενεργητικό**
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	96.304,86	20,79%	87.307,55	19,92%	78.434,22
EUROBANK - ERGASIAS	90.372,00	19,51%	75.782,00	17,29%	62.229,00
ΑΛΦΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	63.770,90	13,76%	55.196,95	12,59%	53.236,24
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	51.699,71	11,16%	43.840,31	10,00%	62.341,51
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	30.430,83	6,57%	[…]	[…]%	-
ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	26.403,10	5,70%	20.856,70	4,76%	-
ΝΕΟ ΤΑΧΥΔΡ. ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	[…]	[…]%	[…]	[…]%	-
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	12.311,93	2,66%	11.323,92	2,58%	33.433,40
MILLENNIUM BANK	7.034,94	1,52%	6.259,98	1,43%	-
ATTICA BANK	4.780,73	1,03%	4.181,96	0,95%	4.000,21
HSBC BANK	[…]	[…]%	[…]	[…]%	-
PROBANK	3.883,45	0,84%	3.376,85	0,77%	-
ΓΕΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	4.309,05	0,93%	3.321,30	0,76%	2.548,25
CITIBANK International	[…]	[…]%	[…]	[…]%	-
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	963,74	0,21%	741,39	0,17%	-
ΛΟΙΠΕΣ	*48.569,09*	*10,48%*	*66.889,93*	*15,33%*	-
Σύνολο Αγοράς [182]	**463.327**	**100%**	**438.296**	**100%**	

Ε.4. ΒΑΘΜΟΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Ε.4.1. Συγκέντρωση του κλάδου στην Ελλάδα μέχρι και το 2011 - Σύγκριση με χώρες του ΕΟΧ

93. Σύμφωνα με ανάλυση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, ο δείκτης συγκέντρωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος βάσει μεριδίων αγοράς ενεργητικού, όπως αυτός υπολογίζεται με βάση το δείκτη *Herfindahl-Hirschman* (*HHI*)[183], σημείωσε αύξηση κατά την περίοδο 2006-

---

[181] Τα στοιχεία των HSBC και CITIBANK δεν είναι δημοσιευμένα και προέρχονται από τη δήλωσή τους στην ΓΔΑ κατόπιν ερωτηματολογίου. Επίσης, τα στοιχεία του του Ταχ.Ταμιευτηρίου για το 2011 δεν είναι δημοσιευμένα.

[182] Σύμφωνα με το ΣΔΟΣ, τεύχος 147, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2012.

[183] Ο δείκτης *Herfindahl-Hirschman* (*HHI*) δίνει μια εικόνα του βαθμού συγκέντρωσης της υπό εξέταση αγοράς ενώ ο υπολογισμός του στηρίζεται σε μεγέθη μετρήσιμα που είναι εφικτό να διαθέτουν οι Αρχές Ανταγωνισμού. Όσο πιο συγκεντρωμένη είναι η αγορά, τόσο μεγαλύτερη είναι η τιμή που λαμβάνει ο δείκτης. Η Ε.Α. είναι ελάχιστα πιθανό να εντοπίσει οριζόντια προβλήματα ανταγωνισμού σε αγορές όπου ο δείκτης HHI μετά τη

2011. Όμως, παρά την ανοδική πορεία του, ο δείκτης για την Ελλάδα, παραμένει χαμηλότερος του αντίστοιχου βαθμού συγκέντρωσης τραπεζικών συστημάτων άλλων χωρών με συναφή πληθυσμό ή/και έκταση, όπως προκύπτει απ’ τον κάτωθι πίνακα[184]:

Δείκτης HHI για Πιστωτικά Ιδρύματα							
Χώρα	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**Πληθυσμιακή πυκνότητα 2010[185]**
Φινλανδία	2.560	2.540	3.160	3.120	3.550	**3.700**	18
Ολλανδία	1.822	1.928	2.168	2.032	2.052	**2.061**	493
Βέλγιο	2.041	2.079	1.881	1.622	1.439	**1.294**	360
Ελλάδα	**1.101**	**1.096**	**1.172**	**1.184**	**1.214**	1.278	**88**
Σλοβακία	1.131	1.082	1.197	1.273	1.239	**1.268**	113
Πορτογαλία	1.134	1.098	1.114	1.150	1.207	**1.208**	116
Δημ. Της Τσεχίας	1.104	1.100	1.014	1.032	1.045	**1.014**	136
Ιρλανδία	600	700	800	900	900	**800**	65
Ισπανία	442	459	497	507	528	**596**	92

94. Αντίστοιχη τάση δείχνει και ο δείκτης CR_5[186], όπως παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί[187].

Ποσοστιαίος Δείκτης CR_5 για Πιστωτικά Ιδρύματα						
Χώρα	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**
Ολλανδία	85,1	86,3	86,8	85,0	84,4	**83,6**
Φινλανδία	82,3	81,2	82,8	82,6	83,8	**80,9**
Σλοβακία	66,8	68,2	71,6	72,1	72,0	**72,2**
Ελλάδα	**66,3**	**67,7**	**69,5**	**69,2**	**70,6**	72,0

συγκέντρωση δεν θα ξεπερνά το 1000 ή που κυμαίνεται μεταξύ 1000-2000 και ‘δέλτα’ κάτω από 250 ή που είναι πάνω από 2000 και κάτω από 150 εκτός ειδικών περιστάσεων. Όταν υπερβαίνει τις 2000 μονάδες, αυτό αποτελεί ένδειξη μιας συγκεντρωμένης αγοράς (βλ. Γ. Κατσουλάκο - Ν. Βέττα, Τυπωθήτω - Γιώργος Δάρδανος, Ρυθμιστική Πολιτική και Πολιτική Ανταγωνισμού, 1998, σ. 326-327). Στην ακραία περίπτωση όπου η αγορά είναι μονοπωλιακή (και λειτουργεί σε αυτή μία μόνο επιχείρηση με μερίδιο ίσο με 100%), ο δείκτης λαμβάνει τιμή ίση με 10.000 μονάδες. Εφόσον ο υπολογισμός του δείκτη λαμβάνει υπόψη τα τετράγωνα των μεριδίων αγοράς ($HHI=\sum_{i=1}^{n} s_i^2$, όπου s_i είναι το μερίδιο της i επιχείρησης και i = 1,2,…n.), όσο πιο μεγάλη είναι η επιχείρηση τόσο μεγαλύτερη βαρύτητα έχει στον υπολογισμό του HHI. Ο δείκτης *HHI* δίνει μια **στατική** εικόνα για την αγορά εφόσον στηρίζεται αποκλειστικά στα τρέχοντα μερίδια αγοράς. Σε μια συγκεντρωμένη αγορά διευκολύνεται η επικοινωνία μεταξύ των επιχειρήσεων και ο συντονισμός των στρατηγικών και πολιτικών τους.

[184] Πηγή: EU Structural financial indicators (http://sdw.ecb.europa.eu/reports.do?node=1000002869).

[185] Στοιχεία Παγκόσμιας Τράπεζας, πληθυσμός προς έκταση σε τετρ.χιλ., http://data.worldbank.org/country.

[186] Αφορά στο άθροισμα των μεριδίων αγοράς των πέντε μεγαλύτερων επιχειρήσεων του κλάδου.

[187] Τράπεζα της Ελλάδος, *Έκθεση για τη Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα* Ιούνιος 2009, σ. 63-64.

Βέλγιο	84,4	83,4	80,8	77,1	74,9	**70,8**
Πορτογαλία	67,9	67,8	69,1	70,1	70,9	**70,8**
Δημ. Της Τσεχίας	64,1	65,7	62,1	62,4	62,5	**61,8**
Ιρλανδία	48,7	50,4	55,3	58,8	56,8	**53,2**
Ισπανία	40,4	41,0	42,4	43,3	44,3	**48,1**

Ε.4.2. Συγκέντρωση του κλάδου στην Ελλάδα το 2012 - Προοπτικές - Τάση περαιτέρω συγκέντρωσης

95. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος, από το 2010 ο πιστωτικός κίνδυνος διατηρείται υψηλός, παρά τη δημοσιονομική προσαρμογή που είναι σε εξέλιξη[188]. Πράγματι, η δημοσιονομική κατάσταση της Ελλάδας και η παρατεταμένη ύφεση παραμένει ο βασικός παράγοντας κινδύνου για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα δεδομένου ότι:

- Στα μεν νοικοκυριά η αυξημένη φορολογική επιβάρυνση και το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας επηρεάζουν αρνητικά το διαθέσιμο εισόδημα και την ικανότητα ομαλής εξυπηρέτησης οφειλών.
- Στις δε επιχειρήσεις, η δυσμενής μακροοικονομική συγκυρία και ο εισοδηματικός περιορισμός των νοικοκυριών κατατείνουν σε υποχώρηση των πωλήσεων και κατά συνέπεια σε περαιτέρω αύξηση των επισφαλών απαιτήσεων[189].

96. Επίσης, σύμφωνα με την έκθεση του Διοικητή της ΤτΕ για το 2011[190], ο τραπεζικός κλάδος δέχθηκε έντονες και αυξανόμενες πιέσεις κατά τη διάρκεια του έτους. Η ευρεία στήριξη της ρευστότητας που παρασχέθηκε από την κεντρική τράπεζα, συνέβαλε σε συγκράτηση του περιορισμού της τραπεζικής χρηματοδότησης προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά και της συρρίκνωσης της καταθετικής βάσης των τραπεζών[191]. Επίσης, η ΤτΕ έχει ήδη κοινοποιήσει σε κάθε τράπεζα το απαιτούμενο ύψος των κεφαλαιακών αναγκών, καθώς και τις προθεσμίες για την υποβολή σχεδίων κεφαλαιακής ενίσχυσης και τη δρομολόγηση της εφαρμογής τους, σύμφωνα με τα οποία θα πρέπει να ολοκληρωθούν οι αναγκαίες αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου μέχρι το τέλος Απριλίου 2013.[192]

97. Οι εξελίξεις αυτές επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τα θέματα ρευστότητας των τραπεζών καθώς και την ποιότητα των δανειακών τους χαρτοφυλακίων. Σε αυτό το δυσμενές οικονομικό κλίμα θα πρέπει να προστεθεί και η ιδιαιτέρως αρνητική επίπτωση στα ίδια κεφάλαια και την κεφαλαιακή επάρκεια των ελληνικών τραπεζών που είχε η συμμετοχή τους στο πρόγραμμα απομείωσης ομολόγων του ιδιωτικού τομέα (Private Sector Involvement - PSI).

---

[188] Η δημοσιονομική προσαρμογή των τελευταίων ετών, που είναι σε εξέλιξη, είχε ως αποτέλεσμα μεγάλη μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων. Το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης σε εθνικολογιστική βάση μειώθηκε από 15,6% του ΑΕΠ το 2009 σε 9,4% το 2011, ενώ περαιτέρω σημαντική μείωση (στο 6,6% του ΑΕΠ) προβλέπεται με την ολοκλήρωση του 2012. Ακόμη πιο εντυπωσιακή είναι η μείωση του πρωτογενούς ελλείμματος, το οποίο από 10,5% του ΑΕΠ το 2009 περιορίστηκε σε 2,3% του ΑΕΠ το 2011 και αναμένεται με την ολοκλήρωση του 2012 να μειωθεί περαιτέρω στο 1,2% του ΑΕΠ. Βλ σελ 6 της Ενδιάμεσης έκθεσης της ΤτΕ για την Νομισματική Πολιτική, Νοέμβριος 2012.

[189] Έκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας 2010 (σελ. 20), Νομισματική Πολιτική, ενδιάμεση έκθεση 2012 (σελ. 157).

[190] Έκθεση Διοικητή Τράπεζας της Ελλάδος για το 2011, σελ. 165.

[191] Νομισματική Πολιτική ΤτΕ, Ενδιάμεση Έκθεση 2012, σελ.6.

[192] Ο.π. σελ. 38.

98. Από την άλλη πλευρά, η γενικότερη βελτίωση του κλίματος εμπιστοσύνης, με την εξασφάλιση του δεύτερου προγράμματος χρηματοδοτικής στήριξης της ελληνικής οικονομίας (το οποίο συμπεριλαμβάνει πόρους για την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών), την αύξηση της διαφάνειας λόγω του προσδιορισμού των κεφαλαιακών αναγκών των πιστωτικών ιδρυμάτων και τέλος τη δρομολόγηση της αναδιάρθρωσης και εξυγίανσης στον τραπεζικό τομέα, αναμένεται να συμβάλει σε επιστροφή καταθέσεων στις ελληνικές τράπεζες μεσοπρόθεσμα[193].

99. Σύμφωνα με την Ενδιάμεση Έκθεση για τη Νομισματική Πολιτική της ΤτΕ[194] για το 2012, για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των Ελληνικών τραπεζών και τη διασφάλιση της χρηματοδότησης τους, «*είναι επιβεβλημένη και αναπόφευκτη η εσωτερική αναδιοργάνωση των τραπεζών μέσω της αναπροσαρμογής του επιχειρησιακού τους μοντέλου και η συνολική ανασύνταξη του τραπεζικού συστήματος μέσω της συνένωσης δυνάμεων*». Μάλιστα, η έκθεση αναφέρει ως ιδιαίτερα θετικό το γεγονός της έναρξης, έστω και καθυστερημένης, της διαδικασίας συγκέντρωσης του τραπεζικού συστήματος και ότι είναι σχεδόν βέβαιο ότι οι συνεργασίες θα έχουν συνέχεια. Επίσης, η έκθεση αναφέρει ότι «*[…] Στο τέλος της διαδικασίας αυτής, εκτιμάται ότι θα παραμείνουν τρείς μεγάλες - και ισχυρές - τράπεζες μαζί με ακόμη μερικές μικρότερες. Τα αναμενόμενα μερίδια αγοράς των υπολοίπων τραπεζών θα εξασφαλίσουν ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον, ενώ θα επιτρέψουν στις τράπεζες να επωφεληθούν από τις οικονομίες κλίμακας και τις συνέργιες που θα προκύψουν. Αυτή η κατάσταση διαφέρει αισθητά από τις επτά μεσαίες προς μεγάλες και περισσότερες από δέκα μικρές*

[193] Σύμφωνα με την Ενδιάμεση Έκθεση της ΤτΕ για τη Νομισματική Πολιτική Νοεμβρίου 2012 (σ. 5), «*– Η μείωση του βασικού επιτοκίου [ΣτΣ: της ΕΚΤ] μεταξύ άλλων ασκεί ευνοϊκή επίδραση στο κόστος της αναχρηματοδότησης των ελληνικών τραπεζών από την Τράπεζα της Ελλάδος.*
– Η δυνατότητα χρηματοδότησης χωρίς ποσοτικό περιορισμό από το Ευρωσύστημα διευκολύνει την αναπλήρωση της ρευστότητας και των ελληνικών τραπεζών». Επίσης σύμφωνα με την ΤτΕ (ibid., σ. 9) «*Η ισχυροποίηση των τραπεζών θα διευκολύνει την πρόσβασή τους στις αγορές του εξωτερικού και θα δώσει κίνητρα στους ιδιώτες επενδυτές να συμμετάσχουν στις επερχόμενες αυξήσεις του μετοχικού κεφαλαίου των τραπεζών. […] Η ολοκλήρωση της ανακεφαλαιοποίησης και η ανασύνταξη του τραπεζικού συστήματος αποτελούν κομβικής σημασίας μεταρρυθμίσεις, καθώς η αύξηση των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών θα ενισχύσει την εμπιστοσύνη προς αυτές εκ μέρους των εγχώριων αποταμιευτών και των διεθνών χρηματοπιστωτικών αγορών. Η εξέλιξη αυτή θα συμβάλει στη χαλάρωση των πιέσεων που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες επί της ρευστότητάς τους, καθώς θα επηρεάσει θετικά τη ροή των καταθέσεων και τη δυνατότητα πρόσβασης των ελληνικών τραπεζών στις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίων*». Κατά την ΤτΕ (ibid., σ. 37): «*Οι μεγαλύτερες σε μέγεθος τράπεζες: (α) είναι καλύτερα διαφοροποιημένες, με αποτέλεσμα να αντισταθμίζουν απώλειες από έναν τομέα ή μια χώρα μέσω εναλλακτικών δραστηριοτήτων (όπως άλλωστε έγινε εμφανές τα τελευταία χρόνια όταν οι μεγάλου μεγέθους ελληνικές τράπεζες αντιστάθμισαν εν μέρει τις εγχώριες απώλειές τους με τα κέρδη που δημιούργησαν οι δραστηριότητές τους στο εξωτερικό), (β) λόγω υψηλότερης αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας έχουν ασθενέστερο κίνητρο να προσφεύγουν σε τοποθετήσεις υψηλού κινδύνου, (γ) έχουν καλύτερη δυνατότητα πρόσβασης στις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίων*» και (σ. 38) «*Η ολοκλήρωση της ανακεφαλαιοποίησης και η ανασύνταξη του τραπεζικού συστήματος αποτελούν κομβικής σημασίας μεταρρυθμίσεις, καθώς η αύξηση των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών θα ενισχύσει την εμπιστοσύνη προς αυτές εκ μέρους των εγχώριων αποταμιευτών και των διεθνών χρηματοπιστωτικών αγορών. Η εξέλιξη αυτή θα συμβάλει στη χαλάρωση των πιέσεων που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες επί της ρευστότητάς τους, καθώς θα επηρεάσει θετικά τη ροή των καταθέσεων και τη δυνατότητα πρόσβασης των ελληνικών τραπεζών στις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίων. Μέσω και αυτού του διαύλου, η αναπλήρωση της κεφαλαιακής βάσης των πιστωτικών ιδρυμάτων θα αυξήσει τις δυνατότητές τους να χρηματοδοτούν την ελληνική οικονομία και να αμβλύνουν τις συσταλτικές επιπτώσεις της δημοσιονομικής προσαρμογής. Οι κλυδωνισμοί από την κρίση χρέους έθεσαν σε κίνηση δυνάμεις οι οποίες μετασχηματίζουν το πιστωτικό σύστημα προς την κατεύθυνση που εξασφαλίζει τη μακροχρόνια βιωσιμότητά του. Μέσω της συγκέντρωσης, λόγω εξαγορών ή στο πλαίσιο εξυγίανσης άλλων εγχώριων πιστωτικών ιδρυμάτων, το μέγεθος των τραπεζικών ομίλων αυξάνεται, με αποτέλεσμα να υλοποιούνται οικονομίες κλίμακας και συνέργειες και να μειώνονται οι πιθανότητες εμφάνισης απειλών για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα στο μέλλον, δεδομένου ότι, όπως προαναφέρθηκε, οι μεγαλύτερες τράπεζες είναι κατά κανόνα και περισσότερο ανθεκτικές*».

[194] Βλ. http://www.bankofgreece.gr/ (Νοέμβριος 2012), σελ. 36.

που υπήρχαν μέχρι πριν από ένα χρόνο.[…]». Άλλωστε σύμφωνα με εμπειρικές μελέτες που επικαλείται η έκθεση, τα τραπεζικά συστήματα με μικρότερο αριθμό τραπεζών αλλά σχετικά μεγάλου μεγέθους είναι λιγότερο ευάλωτα στις διαταραχές και παραθέτει ως βασικά επιχειρήματα την καλύτερη διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων τους (με συνέπεια την ισχυρότερη διαφοροποίηση τους), την επίτευξη υψηλότερης αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας (με συνέπεια τη εξασθένηση του κινήτρου προσφυγής σε τοποθετήσεις υψηλού κινδύνου) και την ενίσχυση της δυνατότητας πρόσβασης στις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίων.[195]

100. Σε αυτό το πλαίσιο, κατά τους τελευταίους μήνες υλοποιήθηκαν:

(α) η εφαρμογή μέτρων εξυγίανσης:

i) στην Αχαϊκή Συνεταιριστική Τράπεζα Συν.Π.Ε. στην Συνεταιριστική Τράπεζα Λαμίας Συν.Π.Ε. Συνεταιριστική Τράπεζα Λέσβου-Λήμνου Συν.Π.Ε., με την μεταβίβαση των περιουσιακών τους στοιχείων στην Εθνική Τράπεζα[196],

ii) στην Αγροτική Τράπεζα, με την μεταβίβαση περιουσιακών της στοιχείων στην Τράπεζα Πειραιώς[197], και

iii) στο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο[198].

(β) οι συμφωνίες εξαγοράς της Γενικής Τράπεζας από την Τράπεζα Πειραιώς[199] και της Εμπορικής Τράπεζας από την Alpha Bank[200].

(γ) η αποκατάσταση της κεφαλαιακής επάρκειας των τεσσάρων συστημικής σημασίας τραπεζών (ήτοι Εθνικής, Eurobank, Alpha, Πειραιώς), σε επίπεδα άνω του ελάχιστου ανεκτού ορίου, από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, με προκαταβολή 18 δις. ευρώ, ως εξής:

Τράπεζα	Ποσό (εκ. ευρώ)
Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος	7.430
Eurobank-Ergasias	3.970
Alpha Bank	1.900
Τράπεζα Πειραιώς	4.700
Σύνολο	**18.000**

[195] Ο υψηλός βαθμός συγκέντρωσης θα μπορούσε εντούτοις να είναι απόρροια της παρουσίας των πιο αποτελεσματικών εταιριών στην αγορά προϊόντος (για την ανάλυση της σχέσης ανταγωνιστικότητας και βαθμού συγκέντρωσης βάσει της μεθοδολογίας «Διάρθρωση – Στρατηγική – Αποδοτικότητα» (Structure – Conduct – Performance ή SCP) βλ. Bain (1951), *Relation of profit rate to Industry concentration: American manufacturing 1936-1940*, Quarterly Journal of Economics, 65, 293-324, Scherer, F. M. (1980), *Industrial Market Structure and Economic Performance.* Chicago, IL: Rand McNally, Peltzman, S. (1977), *The gain and losses of industrial concentration. Journal of Law and Economics*, 20, σ. 229-263, Clarke, R. S., Davies, S.,Waterson, M. (1984), *The profitability-concentration relation: market power or efficiency*, Journal of Industrial Economics, 32, p.435-450 και σε σχέση με την εκτίμηση μικροοικονομικών υποδειγμάτων, λ.χ. βάσει των μεθοδολογιών των Panzar & Rosse (1987), *Testing the Monopoly Equilibrium*, Journal of Industrial Economics, σ. 35, 453-446 & Bresnahan (1982), *The Oligopoly Solution Concept is Identified*, 10(1-2), σ.87-92.

[196] Βλ. αποφάσεις ΤτΕ, ΕΠΑΘ, Συνεδρίαση 34/18-03-2012, θέμα 3ο, ΦΕΚ 790/19-3-2012, ΤτΕ, ΕΠΑΘ, Συνεδρίαση 34/18.03.2012, θέμα 1ο, ΦΕΚ Β’ 790/19.03.2012 ΤτΕ ΕΠΑΘ, Συνεδρίαση 34/18.03.2012, θέμα 2ο, ΦΕΚ Β’ και υπ’ αρ. 537/VII/2012 απόφαση ΕΑ 790/19.03.2012

[197] Βλ. υπ’ αρ. 549/VII/2012 απόφαση ΕΑ.

[198] Βλ. 7/18.1.2013 απόφαση της Επιτροπής Μέτρων Εξυγίανσης της Τράπεζας της Ελλάδος (Συνεδρίαση ΕΜΕ 7/18.1.2013, Θέμα 3ο, ΦΕΚ Β 76/18.1.2013).

[199] Βλ. δελτίο τύπου 13/12/2012 της ΕΑ.

[200] Βλ. δελτίο τύπου 24/12/2012 της ΕΑ.

Νομισματική πολιτική Ενδιάμεση Έκθεση Τράπεζας της Ελλάδος, Νοέμβριος 2012, σελ 174 Πίνακας V.8

101. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η περαιτέρω συγκέντρωση του κλάδου είναι, στην παρούσα συγκυρία, ενδεχομένως επιβεβλημένη για την εξασφάλιση της σταθερότητας στο χρηματοπιστωτικό τομέα. Εντούτοις, ταυτόχρονα και εξίσου σημαντικά, θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι η δομή του κλάδου θα είναι τέτοια ούτως ώστε να εγγυάται ένα μακροπρόθεσμα υγιές ανταγωνιστικό περιβάλλον για όλες τις αγορές στις οποίες αφορά[201].

Ε.4.3. Αποτελέσματα συγκέντρωσης του τραπεζικού κλάδου - εμπειρική μελέτη

102. Σε πρόσφατη εμπειρική μελέτη εκτιμήθηκε η επίδραση του βαθμού συγκέντρωσης στο επίπεδο ανταγωνιστικότητας του τραπεζικού συστήματος 20 ευρωπαϊκών χωρών, με άξονα τις μεγαλύτερες τράπεζες ανά εθνικό τραπεζικό σύστημα[202,203]. Για το σκοπό αυτής χρησιμοποιήθηκε το υπόδειγμα του καθαρού επιτοκιακού περιθωρίου με εξαρτημένη μεταβλητή το καθαρό ταμειακό επιτόκιο[204] και ανεξάρτητες μεταβλητές το δείκτη συγκέντρωσης των μεριδίων αγοράς με βάση το συνολικό ενεργητικό των πέντε (CR-5) μεγαλύτερων τραπεζών ανά χώρα και κάποιες άλλες χαρακτηριστικές μεταβλητές που κυρίως επηρεάζουν την κερδοφορία των τραπεζών. Τα κύρια αποτελέσματα της εν λόγω μελέτης είναι τα ακόλουθα[205]:

- Οι τράπεζες με μεγαλύτερη ρευστότητα ενδέχεται να χρεώνουν υψηλότερα επιτόκια στους πελάτες τους ή να πληρώνουν χαμηλότερα επιτόκια στις καταθέσεις τους.
- Η αύξηση του βαθμού συγκέντρωσης θα επιδράσει θετικά στο επίπεδο αποτελεσματικότητας και ανταγωνιστικότητας του τραπεζικού συστήματος. Ειδικότερα, σε περιόδους χαμηλής ρευστότητας των τραπεζών, ενδεχόμενη συγκέντρωση στον τραπεζικό κλάδο αυξάνει τον βαθμό εμπιστοσύνης των καταθετών προς τα μεγαλύτερα τραπεζικά ιδρύματα.

---

[201] Κατά μία θεωριτική γνώμη, η ύπαρξη υψηλού βαθμού συγκέντρωσης σε έναν κλάδο δεν αντανακλά απαραίτητα και χαμηλό επίπεδο ανταγωνισμού. Σε θεωρητική βάση, τα υψηλά μερίδια αγοράς και τα χαμηλά κόστη των μεγάλων εταιριών του κλάδου μπορεί να αντανακλούν την προσπάθεια των συγκεκριμένων εταιριών να επιβιώσουν σε ένα συνεχώς αυξανόμενο παγκόσμιο ανταγωνιστικό περιβάλλον. Επίσης, μπορεί να είναι το αποτέλεσμα της προσπάθειας για διατήρηση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος σε συνθήκες έντονων διαταραχών της μακροχρόνιας ισορροπίας του, όπως αυτή που υπέστη το ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Βλ. και Ravenscraft, D. (1983), *Structure-profit relationships at the line of business and industry level*, Review of Economics and Statistics, 65, p. 22-31. Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι οι πιο αποτελεσματικές επιχειρήσεις είναι και πιο κερδοφόρες, ενώ επίσης τείνουν να είναι μεγαλύτερες. Άρα, η συσχέτιση δεν είναι απαραίτητα μεταξύ μεριδίων αγοράς/βαθμού συγκέντρωσης της αγοράς και κερδοφορίας, αλλά ενδεχομένως βαθμού αποτελεσματικότητας των επιχειρήσεων και κερδοφορίας.

[202] Βλ. Τσιριτάκης & Τσιριγωτάκης, *Τραπεζική – τάσεις (πριν) και προοπτικές (μετά την κρίση), στο Η διεθνής κρίση, η κρίση στην ευρωζώνη και το Ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα*, Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2011, σ. 193-207.

[203] Σε υπόδειγμα στο οποίο ως εξαρτημένη μεταβλητή λήφθηκε η απόδοση του συνολικού ενεργητικού, συμπεραίνεται, χρησιμοποιώντας στοιχεία περιόδου 2001 – 2009, ότι η επίδραση του δείκτη H των Panzar-Rosse στην εξαρτημένη μεταβλητή δεν είναι στατιστικά σημαντική, συγκλίνοντας στο συμπέρασμα ότι η δομή του κλάδου, η οποία εν προκειμένω προσιδιάζει σε μονοπωλιακό ανταγωνισμό δεν επηρεάζει την αποτελεσματικότητα, συμπεριφορά και ανταγωνιστικότητα των δραστηριοποιούμενων σε αυτόν επιχειρήσεων (ό.π., σ. 218, 220). Η εμπειρική μελέτη καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο μονοπωλιακός ανταγωνισμός αποτελεί την κυρίαρχη δομή των τραπεζικών συστημάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

[204] Το καθαρό ταμειακό επιτόκιο εκτιμήθηκε ως το καθαρό άνοιγμα των επιτοκίων χορηγήσεων και τραπεζικής χρηματοδότησης. Η εν λόγω μεταβλητή χρησιμοποιήθηκε ως εκτίμηση του βαθμού ανταγωνιστικότητας και αποτελεσματικότητας του τραπεζικού συστήματος.

[205] Βλ. Τσιριτάκης σ. 225-226.

103. Συνεπώς, σε περιόδους έντονων εξωτερικών διαταραχών, οι συγκεντρώσεις εταιριών του τραπεζικού τομέα έχουν διττό αποτέλεσμα: από τη μια συμβάλλουν στην σταθεροποίηση του χρηματοπιστωτικού και κατ’ επέκταση του οικονομικού συστήματος και από την άλλη δημιουργούν τις αρχικές συνθήκες για την ενίσχυση της δύναμης τους στην αγορά στο μέλλον, όταν το οικονομικό σύστημα θα έχει σταθεροποιηθεί. Το αποτέλεσμα αυτό υπογραμμίζει τη σημασία της διασφάλισης ότι ο συγκερασμός δυνάμεων μεταξύ μεγάλων τραπεζικών σχημάτων στον τραπεζικό κλάδο, σε συνάρτηση με κανονιστικά εμπόδια δεν θα οδηγήσει σε μείωση του δυνητικού και αποτελεσματικού ανταγωνισμού σε κάποια από τις αγορές τραπεζικών προϊόντων.

Ε.5. ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ – ΔΕΙΚΤΗΣ ΚΟΣΤΟΥΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

104. Ως επί το πλείστον, οι τράπεζες προσφέρουν (οι ίδιες ή μέσω θυγατρικών τους) πλήρη γκάμα τραπεζικών/χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, ενώ, γενικότερα, υπάρχει σημαντικός βαθμός ομοιογένειας μεταξύ τουλάχιστον των σημαντικότερων προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών. Η διαφοροποίηση των υπηρεσιών στις υπό-αγορές των καταθέσεων και χορηγήσεων λιανικής και της χρηματοδότησης επιχειρήσεων εναπόκειται κυρίως στο όφελος των καταθετικών προϊόντων (επιτόκιο καταθέσεων) και στο κόστος των χορηγήσεων (επιτόκιο δανείου). Ωστόσο, παρά τον υψηλό βαθμό τυποποίησης των παρεχόμενων υπηρεσιών, δεν παρατηρείται αντίστοιχη συμμετρία στην αποδοτικότητα αλλά και τη διάρθρωση του συνολικού κόστους των ανταγωνιζόμενων επιχειρήσεων, δεδομένου ότι, σύμφωνα με έρευνα της ΓΔΑ[206], ο δείκτης λειτουργικών εξόδων (χωρίς προβλέψεις) προς τα λειτουργικά έσοδα των συμμετεχουσών και των πλησιέστερων ανταγωνιστών τους παρουσιάζουν σημαντικές αποκλίσεις. Συγκεκριμένα:

Δείκτης λειτουργικών εξόδων (χωρίς προβλέψεις) προς λειτουργικά έσοδα			
Τράπεζα	**2009**	**2010**	**2011**
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	[…]%	[…]%	[…]%
ΤΡΑΠΕΖΑ EUROBANK - ERGASIAS	[…]%	[…]%	[…]%
ΑΛΦΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]%	[…]%	[…]%
ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	[…]%	[…]%	[…]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	[…]%	[…]%	[…]%
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	[…]%	[…]%	[…]%
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	[…]%	[…]%	[…]%
Μέσος όρος	**62,43%**	**60,14%**	**60,33%**
CYPRUS POPULAR BANK PUBLIC CO	[…]%	[…]%	[…]%
ΓΕΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]%	[…]%	[…]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	[…]%	[…]%	[…]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	[…]%	[…]%	[…]%
PROBANK ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]%	[…]%	[…]%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]%	[…]%	[…]%
MILLENIUM ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]%	[…]%	[…]%
HSBC ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]%	[…]%	[…]%

[206] Βάσει στοιχείων σε ατομικό επίπεδο τα οποία συλλέχθηκαν από την γνωστοποιούσα και τις ανταγωνίστριες τράπεζες.

105. Ο υπολογισμός του μέσου όρου για τα δυο υποσύνολα δηλαδή, μεταξύ των θεωρούμενων ως μικρών και ως μεγάλων τραπεζών[207], καταδεικνύει ότι οι μεγαλύτερες σε μέγεθος τράπεζες επιτυγχάνουν χαμηλότερο δείκτη, αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα του μεγέθους τους σε σχέση με το κόστος λειτουργίας τους.

106. Κατόπιν σχετικού ερωτήματος της Γεν. Διεύθυνσης, η γνωστοποιούσα και οι ανταγωνίστριές της ανέφεραν ότι θεωρούν ότι η διαφοροποίηση στη διάρθρωση κόστους των ελληνικών τραπεζών δύναται να εξηγηθεί από τη διαφοροποίηση[208]:

- Των κεφαλαιακών αναγκών κάθε τράπεζας και του κόστους αυτών.
- Του μισθολογικού κόστους κάθε τράπεζας το οποίο εξαρτάται από το επίπεδο εξειδίκευσης, εμπειρίας και παραγωγικότητας του προσωπικού.
- Των δαπανών προώθησης των προσφερόμενων υπηρεσιών κάθε τράπεζας ανάλογα με την πελατειακή ομάδα στην οποία στοχεύουν βάσει της στρατηγικής τους.
- Του κόστους που συνδέεται με τις δαπάνες προμηθειών κάθε τράπεζας οι οποίες συνδέονται με τη διαπραγματευτική δύναμη τους.
- Του βαθμού επίτευξης και εκμετάλλευσης οικονομιών κλίμακας, και άρα της υψηλότερης ή χαμηλότερης αποτελεσματικότητας.
- Του επιχειρησιακού σχεδιασμού αναδιάρθρωσης λειτουργιών κάθε τράπεζας.

107. Πέραν των ανωτέρω, η παραγωγική ικανότητα ως προς τις περισσότερες τραπεζικές και χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες εξαρτάται ουσιαστικά από το εκάστοτε ύψος του ενεργητικού των τραπεζικών ιδρυμάτων, μεταξύ άλλων από τη διαθέσιμη ρευστότητα των τραπεζικών ιδρυμάτων, τη ζήτηση και την εν γένει κατάσταση της εγχώριας και διεθνούς οικονομίας, καθώς και από τους ισχύοντες κανονιστικούς περιορισμούς (ύψος ιδίων κεφαλαίων, επίπεδα ανάληψης ρίσκου, επενδυτικό ενδιαφέρον κ.ά.).

108. Όσον αφορά στην κάθετη ολοκλήρωση των συμμετεχουσών επιχειρήσεων και των βασικών ανταγωνιστών τους, από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων πιστωτικών ιδρυμάτων προκύπτει ότι αυτή είναι μάλλον συμμετρική.

Ε.6. ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟΙ ΔΕΣΜΟΙ ΜΕΤΑΞΥ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

109. Από τα στοιχεία που συνέλεξε η ΓΔΑ ως προς την ύπαρξη διαρθρωτικών δεσμών, προέκυψε ότι:

- Δεν υφίστανται σταυροειδείς συμμετοχές στα Διοικητικά Συμβούλια τουλάχιστον των τεσσάρων μεγαλύτερων τραπεζών[209],
- Ορισμένες από τις τράπεζες συμμετέχουν άμεσα ή έμμεσα στο μετοχικό κεφάλαιο ανταγωνιστών τους[210] ,

[207] Βλ. έκθεση της BlackRock «Diagnostic Assessment of Greek Banks, BlackRock Solutions»,στον ιστότοπο της ΤτΕ, σελ. 2.
[208] Βλ. απαντητικές επιστολές […], και […].
[209] Ήτοι μεταξύ, ALPHA-Εμπορικής, Τράπεζας Eurobank, Εθνικής Τράπεζας και Τράπεζας Πειραιώς-Αγροτικής-Γενικής.
[210] Οι συγκεκριμένες συμμετοχές κρίνονται […].

- Υφίστανται συμφωνίες συνεργασίας μεταξύ αφενός των συμμετεχουσών και αφετέρου των λοιπών τραπεζών, η σημαντικότερη εξ αυτών, όσον αφορά στις υπό κρίση επηρεαζόμενες αγορές, έχουν συναφθεί στο πλαίσιο του διατραπεζικού συστήματος ΔΙΑΣ[211].

Ε.7. ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ATM

Ε.7.1. Σημασία δικτύου

110. Τα προϊόντα και οι υπηρεσίες στον τραπεζικό κλάδο παρέχονται, ως επί το πλείστον, απευθείας μέσω του δικτύου καταστημάτων των τραπεζικών Ομίλων, ενώ τελευταία έχουν αναπτυχθεί και εναλλακτικά δίκτυα διανομής μέσω νέων τεχνολογιών, και συγκεκριμένα μέσω του διαδικτύου (internet banking), της κινητής τηλεφωνίας (mobile banking) και του συμβατικού τηλεφώνου (phone banking). Για τις βασικές τραπεζικές συναλλαγές, οι πελάτες των τραπεζών εξυπηρετούνται από δίκτυα Αυτόματων Ταμειολογιστικών Μηχανών (ATM – Automated Teller Machine).

111. Η Ε.Α. έχει δεχτεί ότι παρά την εξάπλωση των διαδικτυακών τραπεζικών υπηρεσιών, η τοπική παρουσία μίας εμπορικής τράπεζας (ύπαρξη τραπεζικού υποκαταστήματος στον τόπο κατοικίας ή εγκατάστασης του καταθέτη) έχει ακόμα αρκετή σημασία για τις προτιμήσεις των καταναλωτών[212]. Η ύπαρξη τραπεζικού υποκαταστήματος στον τόπο κατοικίας ή εγκατάστασης του καταθέτη αποτελεί κατά κανόνα σημαντικό κριτήριο επιλογής τράπεζας για το άνοιγμα καταθέσεων, καθώς δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ο καταθέτης εύκολα θα μετακινηθεί εκτός της περιοχής στον οποίο διαμένει ή είναι εγκατεστημένος, προκειμένου να έχει πρόσβαση σε καταθετικά προϊόντα ή προϊόντα χορηγήσεων. Εξάλλου, για κάποια προϊόντα, η αγοραστική δύναμη αναφύεται πρωταρχικά στο στάδιο της διανομής παρά στο στάδιο ανάπτυξης του προϊόντος. Για παράδειγμα, για μία τράπεζα με εδραιωμένο δίκτυο υποκαταστημάτων και βάση δεδομένων πελατών είναι πιθανότερο να της είναι πιο εύκολο να αναπτύξει και να διαθέσει στην αγορά ένα νέο τραπεζικό προϊόν μέσα από τα υφιστάμενα δίκτυα διανομής εφόσον δεν απαιτείται κάποια σημαντική μη ανακτήσιμη επένδυση σε περιουσιακά στοιχεία στο στάδιο της παραγωγικής διαδικασίας.

112. Αντίστοιχη άποψη έχει και μέρος των ερωτηθεισών σχετικά τραπεζών[213]. Ενδεικτικά, σύμφωνα με τη […][214], η τοπική παρουσία μίας εμπορικής τράπεζας έχει μέγιστη σημασία για τις προτιμήσεις των πελατών, πρωτίστως στις αγορές της λιανικής τραπεζικής και της επιχειρηματικής τραπεζικής για μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Κατά την εκτίμηση της ίδιας τράπεζας, παρά την ανάπτυξη

---

[211] Περαιτέρω, υφίστανται συμφωνίες συνεργασίας μεταξύ διαφόρων τραπεζών στο πλαίσιο συνδιοργάνωσης κοινοπρακτικών δανείων. Παράλληλα, 26 τράπεζες συμμετέχουν στην Ελληνική Ένωση Τραπεζών (http://www.hba.gr).

[212] Βλ απόφαση Ε.Α. 542/VII/2012, ΕΤΕ/ΑΧΑΙΚΗ υποσημείωση 61. Βλ. επίσης απαντητικές επιστολές […], […]. Η […] αναφέρει ότι η τοπική παρουσία μίας εμπορικής τράπεζας έχει μέγιστη σημασία για τις προτιμήσεις των πελατών, πρωτίστως στις αγορές της λιανικής τραπεζικής και της επιχειρηματικής τραπεζικής για μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Η ύπαρξη, δηλαδή, τραπεζικού καταστήματος στον τόπο κατοικίας ή εγκατάστασης του πελάτη, αποτελεί κατά κανόνα αποφασιστικό κριτήριο επιλογής τράπεζας, ιδίως για το άνοιγμα και την τήρηση καταθέσεων, καθώς δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ο καταθέτης θα μετακινηθεί εκτός της πόλης στην οποία διαμένει ή είναι εγκατεστημένος, προκείμενου να έχει πρόσβαση σε καταθετικά προϊόντα και στις συνεχόμενες με αυτά υπηρεσίες πληρωμών. Κατά την εκτίμηση της […], παρά την ανάπτυξη εναλλακτικών δικτύων και μεθόδων παροχής τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών, τα υποκαταστήματα εξακολουθούν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εδραίωση της πελατειακής σχέσης.

[213] Βλ. ενδεικτικά απαντητικές επιστολές […] και […].

[214] Επιστολή […]

εναλλακτικών δικτύων και μεθόδων παροχής τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών, τα υποκαταστήματα εξακολουθούν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εδραίωση της πελατειακής σχέσης.

113. Σύμφωνα με τη […][215], στην αγορά της λιανικής τραπεζικής τα φυσικά δίκτυα διανομής αποτελούσαν παραδοσιακά πολύ σημαντικό στοιχείο της λειτουργίας τους. Ωστόσο, την τελευταία δεκαετία η έννοια του φυσικού δικτύου διανομής έχει μεταλλαχθεί σε συμπληρωματική από κυρίαρχη που ήταν στο παρελθόν. Η ανάπτυξη των εναλλακτικών δικτύων εξυπηρέτησης έχουν δημιουργήσει ένα δυναμικό πλέγμα τραπεζικής εξυπηρέτησης που καθιστά πλέον το φυσικό κατάστημα ως μη-υποχρεωτικό για βασικές συναλλαγές. Παράλληλα, το τραπεζικό σύστημα έχει προχωρήσει και πέραν από την απλή εξυπηρέτηση και έτσι μέσω των εναλλακτικών δικτύων οι πελάτες σήμερα έχουν την δυνατότητα αγοράς προϊόντων και υπηρεσιών, που καλύπτουν όλο το φάσμα των μη-εγχρήματων συναλλαγών[216].

114. Όσο δε αφορά στην επιχειρηματική τραπεζική, η […] αναφέρει ότι τα δίκτυα διανομής λειτουργούν συμπληρωματικά στην εξυπηρέτηση της πελατείας. Η επικοινωνία και ο καθορισμός του πλαισίου συνεργασίας γίνεται μέσω εξειδικευμένων Στελεχών (Υπευθύνων Σχέσεων), εγκατεστημένων σε κεντρικές υπηρεσίες των τραπεζών. Οι Υπεύθυνοι Σχέσεων με την πελατεία επικοινωνούν με τους πελάτες του χαρτοφυλακίου τους είτε τηλεφωνικά είτε με επίσκεψη στην έδρα των επιχειρήσεων. Επιπλέον οι επιχειρήσεις κάνουν εκτεταμένη χρήση των αναφερομένων ως ανωτέρω στη λιανική τραπεζική εναλλακτικών δικτύων εξυπηρέτησης μέσω Internet Banking, ανταλλαγής ηλεκτρονικών αρχείων, ATMs, Mobile Banking.

Ε.7.2. Συγκριτικά στοιχεία

115. Σύμφωνα με στοιχεία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου217, η Ελλάδα εμφανίζεται να έχει αριθμό υποκαταστημάτων και Αυτόματων Ταμειολογιστικών Μηχανών (ΑΤΜ) ανά 100.000 κατοίκους, ο οποίος κείται μεταξύ των αντίστοιχων αριθμών χωρών με μεγαλύτερο πληθυσμό, όπως η Γερμανία και η Ολλανδία και μικρότερο πληθυσμό, όπως η Ιρλανδία και η Φινλανδία.

116. Αναλυτικότερα:

Καταστήματα ανά 100.000 κατοίκους								
	2004	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**
Πορτογαλία	66	68	70	61	64	65	66	64
Ελβετία	57	57	56	55	54	53	52	51
Βέλγιο	57	54	53	51	50	48	45	44
Ελλάδα	**34**	**35**	**37**	**39**	**42**	**41**	**40**	**39**
Ιρλανδία	36	35	34	33	34	35	29	28
Τσεχία	21	21	22	22	23	23	23	23
Ολλανδία	34	28	28	29	28	25	23	21
Φινλανδία	13	14	17	16	16	15	16	15
Γερμανία	21	20	17	16	16	16	16	-

[215] Βλ. την υπ’ αριθ. πρωτ. […]
[216] Για παράδειγμα, σύμφωνα με τη […], ο καταναλωτής μπορεί να προβεί σε αγορά καταθετικών προϊόντων, αμοιβαίων κεφαλαίων, τραπεζοασφαλιστικών προϊόντων, πιστωτικών και χρεωστικών καρτών, σε προμήθεια σημάτων κυκλοφορίας αυτοκινήτων κλπ.
[217] http://fas.imf.org/

ATM ανά 100.000 κατοίκους								
	2004	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**
Πορτογαλία	143	154	162	176	186	191	194	190
Γερμανία	-	-	-	109	112	117	122	-
Ελβετία	87	89	91	93	94	95	96	100
Ιρλανδία	91	89	90	94	97	96	93	91
Βέλγιο	84	83	83	87	87	87	92	-
Ελλάδα	**-**	**66**	**70**	**75**	**79**	**78**	**77**	**73**
Ολλανδία	59	56	61	64	64	63	58	56
Τσεχία	32	35	38	38	39	40	42	44
Φινλανδία	111	108	105	101	100	92	37	36

117. Επίσης, με βάση τα κατωτέρω στατιστικά δεδομένα, η Ελλάδα εμφανίζεται να έχει αριθμό υποκαταστημάτων και Αυτόματων Ταμειολογιστικών Μηχανών (ATM) ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο το οποίο βρίσκεται μεταξύ των αντίστοιχων αριθμών χωρών με μεγαλύτερη έκταση, όπως η Γερμανία και μικρότερη έκταση, όπως η Ιρλανδία.

Καταστήματα ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο								
	2004	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**
Βέλγιο	163	154	155	150	146	142	135	132
Ολλανδία	132	111	110	114	110	102	94	87
Ελβετία	88	88	87	88	87	86	86	85
Πορτογαλία	64	66	69	60	63	64	65	63
Γερμανία	43	41	34	33	33	32	32	-
Ελλάδα	**25**	**26**	**28**	**29**	**31**	**31**	**30**	**29**
Τσεχία	24	24	25	25	26	26	26	27
Ιρλανδία	17	17	17	17	17	18	15	14
Φινλανδία	2	2	2	2	2	2	2	2
ATM ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο								
	2004	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**
Βέλγιο	239	240	240	252	257	259	274	-
Γερμανία	-	-	-	223	228	237	248	-
Ολλανδία	234	221	240	253	256	252	235	229
Πορτογαλία	138	150	159	172	183	188	191	188
Ελβετία	135	139	143	148	152	156	160	166
Ελλάδα	**-**	**48**	**52**	**56**	**59**	**59**	**58**	**55**
Τσεχία	36	39	42	43	44	46	48	51
Ιρλανδία	43	43	44	47	49	49	47	46
Φινλανδία	16	15	15	15	15	13	5	5

ΣΤ. ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΠΗΡΕΑΖΟΜΕΝΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

ΣΤ.1. ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ - ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ[218]

118. Σύμφωνα με πάγια πρακτική της ΕΑ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής[219], η βασική κατηγοριοποίηση των κλασικών τραπεζικών υπηρεσιών περιλαμβάνει: **α)** τις υπηρεσίες προς ιδιώτες/ λιανική τραπεζική (retail banking), **β)** τις υπηρεσίες προς επιχειρήσεις/ επιχειρηματική τραπεζική (corporate banking), και **γ)** τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, καθεμία δε, από τις προαναφερθείσες κατηγορίες μπορεί να διακριθεί περαιτέρω, με βάση την υποκαταστασιμότητα των επιμέρους τραπεζικών και εν γένει χρηματοπιστωτικών προϊόντων και υπηρεσιών από πλευράς προσφοράς και ζήτησης. Συγκεκριμένα, ενόψει των δραστηριοτήτων στην υπό εξέταση συναλλαγή μερών, παρουσιάζονται οριζόντιες αλληλεπικαλύψεις στις αγορές:

α) των καταθέσεων και χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής,

β) των καταθέσεων και χορηγήσεων επιχειρηματικής τραπεζικής,

γ) των μέσων πληρωμής - καρτών,

δ) της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring),

ε) των αμοιβαίων κεφαλαίων (mutual funds),

στ) της διαχείρισης χαρτοφυλακίου (asset management),

ζ) των επενδυτικών υπηρεσιών (investment banking),

η) των χρηματιστηριακών υπηρεσιών (financial market services),

θ) των ασφαλιστικών εργασιών.

ι) των χρηματοδοτικών και λειτουργικών μισθώσεων και

ια) των κτηματομεσιτικών δραστηριοτήτων (real estate).

119. Συνεπώς, οι ανωτέρω (υπό α-ια) αγορές αποτελούν, κατ’ αρχήν, τις σχετικές με την υπό κρίση συγκέντρωση αγορές. Σημειώνεται ότι ορισμένες από τις ως άνω αγορές δύνανται να αναλυθούν περαιτέρω σε διακριτές υπο-αγορές, σύμφωνα με την προβληματική που αναπτύσσεται στις οικείες ενότητες (Ζ έως και ΙΣΤ). Στις ίδιες ενότητες, θα αναλυονται, πέραν των οριζόντιων επιπτώσεων της συγκέντρωσης στις σχετικές αγορές, οι ενδεχόμενες κάθετες επιπτώσεις της σε καθέτως συνδεόμενες αγορές, καθώς και οι ενδεχόμενες συσπειρωτικές επιπτώσεις της.

---

[218] Η σχετική αγορά προϊόντων περιλαμβάνει το σύνολο των προϊόντων ή/και υπηρεσιών που θεωρούνται από τον καταναλωτή εναλλάξιμα ή δυνάμενα να υποκατασταθούν μεταξύ τους, λόγω των χαρακτηριστικών τους, των τιμών τους και της χρήσης, για την οποία προορίζονται. Σύμφωνα με τους Βέττα-Κατσουλάκο (*Πολιτική Ανταγωνισμού & Ρυθμιστική Πολιτική*, ό.π., σελ. 283-286) η υποκατάσταση από πλευράς προσφοράς είναι μια λιγότερο προφανής αλλά περισσότερο πολύπλοκη μορφή υποκατάστασης, η οποία μπορεί να είναι εξίσου αποτελεσματική με την υποκατάσταση από πλευράς ζήτησης. Πιο συγκεκριμένα, αναγκαία συνθήκη προκειμένου δύο προϊόντα να είναι υποκατάστατα από πλευράς προσφοράς είναι ότι οι προμηθευτές ενός εκ των προϊόντων ήδη κατέχουν όλα τα σημαντικά περιουσιακά στοιχεία που απαιτούνται για να παράγουν το άλλο, χωρίς όμως αυτό να συνεπάγεται οπωσδήποτε τροποποίηση της παραγωγικής διαδικασίας (π.χ. η επανατοποθέτηση ενός υπάρχοντος σήματος προϊόντος-brand).

[219] Βλ. ενδεικτικά, απόφαση Ε.Α. 335/V/2007 – FBB/ASPIS BANK ATE και αποφάσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.4844–FORTIS/ABN AMRO, παρ. 33-41, M.5384 - BNP PARIBAS/FORTIS, παρ. 9-10, M.4844-FORTIS/ABN AMRO ASSETS, παρ. 39-40, M.3894–UNICREDITO/HBV, παρ. 16-17, M.6168–RBI/EFG EUROBANK/JV, παρ. 12 και 18, M.4155–BNP PARIBAS/BNL, παρ. 8, 9 και 19, (M.2567–NORDBANKEN/POSTGIROT). Σε κάποιες περιπτώσεις, οι πολύ μικρές επιχειρήσεις περιλαμβάνονται στη λιανική τραπεζική (retail) (βλ. απόφαση Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.5384 - BNP PARIBAS/FORTIS παρ. 9), ενώ σε άλλες όχι (βλ. απόφαση Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.6168 – RBI/EFG EUROBANK/JV παρ. 12).

ΣΤ.2. ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ[220]

120. Για τους λόγους που εκτίθενται στις οικείες ενότητες, κατά κανόνα, για κάθε σχετική αγορά προϊόντος λαμβάνεται ως σχετική γεωγραφική αγορά το σύνολο της ελληνικής επικράτειας, όπου οι δραστηριοποιούμενες επιχειρήσεις ανταγωνίζονται μεταξύ τους υπό επαρκώς ομοιογενείς συνθήκες ανταγωνισμού (βλ. οικείες ενότητες Ζ έως και ΙΣΤ).

ΣΤ.3. ΕΠΗΡΕΑΖΟΜΕΝΕΣ ΑΓΟΡΕΣ[221]

121. Ενόψει της ανάλυσης στις Ενότητες Ζ έως και ΙΣΤ, ως επηρεαζόμενες από την υπό κρίση πράξη λαμβάνονται οι εξής αγορές:

- καταθέσεων και χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής και οι υποαγορές της,
- καταθέσεων και χορηγήσεων επιχειρηματικής τραπεζικής και οι υποαγορές της,
- μέσων πληρωμής-καρτών και οι υποαγορές της,
- πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων και οι ενδεχόμενες υποαγορές της και
- διάθεσης αμοιβαίων κεφαλαίων
- διαχείρισης χαρτοφυλακίου
- επενδυτικών υπηρεσιών και οι υποαγορές της
- χρηματιστηριακών υπηρεσιών και οι υποαγορές της
- ασφαλιστικών εργασιών και οι υποαγορές της
- χρηματοδοτικής μίσθωσης και οι ενδεχόμενες υποαγορές της

122. Επίσης, για την πληρότητα της έρευνας θα εξεταστεί η επίπτωση της συγκέντρωσης στο δίκτυο διανομής των τραπεζικών προϊόντων, άλλά και ενδεχόμενες κάθετες και συσπειρωτικές επιπτώσεις αυτής.

---

[220] Η σχετική γεωγραφική αγορά περιλαμβάνει την περιοχή στην οποία προσφέρουν ή ζητούν τα σχετικά προϊόντα ή παρέχουν τις σχετικές υπηρεσίες οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις υπό επαρκώς ομοιογενείς συνθήκες ανταγωνισμού και η οποία μπορεί να διακριθεί από άλλες γειτονικές γεωγραφικές περιοχές, ιδίως λόγω των αισθητά διαφορετικών συνθηκών ανταγωνισμού που επικρατούν σ' αυτές. Στους παράγοντες που επιτρέπουν τον προσδιορισμό της σχετικής γεωγραφικής αγοράς περιλαμβάνονται η φύση και τα χαρακτηριστικά των σχετικών προϊόντων ή υπηρεσιών, η ύπαρξη φραγμών κατά την είσοδο στην αγορά, οι προτιμήσεις των καταναλωτών, οι ουσιαστικές διαφορές στα μερίδια αγοράς των επιχειρήσεων μεταξύ γειτονικών γεωγραφικών περιοχών ή οι σημαντικές διαφορές ως προς τις τιμές.

[221] Με τον όρο «επηρεαζόμενη αγορά» νοείται **α)** κάθε σχετική αγορά προϊόντος, στην οποία ασκούν επιχειρηματικές δραστηριότητες δύο ή περισσότερες από τις συμμετέχουσες στη συγκέντρωση επιχειρήσεις, εφόσον εκτιμάται ότι η συγκέντρωση θα οδηγήσει σε συνολικό μερίδιο στην αγορά αυτή ύψους τουλάχιστον 15% (η περίπτωση αφορά οριζόντιες σχέσεις), καθώς και **β)** κάθε σχετική αγορά, στην οποία ασκεί επιχειρηματικές δραστηριότητες οποιαδήποτε συμμετέχουσα επιχείρηση και βρίσκεται σε προηγούμενο ή επόμενο στάδιο της παραγωγικής ή εμπορικής διαδικασίας του προϊόντος, σε σχέση με την αγορά στην οποία δραστηριοποιείται άλλη συμμετέχουσα επιχείρηση, και οποιοδήποτε από τα ατομικά ή συνδυασμένα μερίδια αγοράς των επιχειρήσεων αυτών, σε οποιοδήποτε στάδιο της παραγωγικής ή εμπορικής διαδικασίας, ανέρχεται σε 25% τουλάχιστον, ανεξάρτητα αν μεταξύ των μερών υφίσταται σχέση προμηθευτή/πελάτη (η περίπτωση αφορά στις κάθετες σχέσεις).

Ζ. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ - ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ

Ζ.1. ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

123. Τα δύο μέρη που συμμετέχουν στη συγκέντρωση αποτελούν πλήρως καθετοποιημένες τραπεζικές μονάδες, τόσο στη λιανική όσο και στην επιχειρηματική τραπεζική. Έχουν τον έλεγχο της τεχνολογικής και κτηριακής υποδομής τους, αναλαμβάνουν την έρευνα, ανάπτυξη και διάθεση των προϊόντων και υπηρεσιών τους και διαθέτουν εξειδικευμένα τμήματα για την προώθηση και πώληση προϊόντων και διατήρηση της πελατειακής σχέσης, διαθέτοντας εκτεταμένα δίκτυα διανομής[222]. Οι σχετικές αγορές που συναποτελούν τις ευρύτερες αγορές καταθέσεων-χορηγήσεων είναι:

Ζ.1.1. Λιανική Τραπεζική – Καταθέσεις και Χορηγήσεις

124. Οι κύριες τραπεζικές υπηρεσίες προς φυσικά πρόσωπα περιλαμβάνουν τα καταθετικά προϊόντα και τα προϊόντα χορηγήσεων.

Ζ.1.1.1. Καταθετικά Προϊόντα

125. Η σύμβαση κατάθεσης συνιστάται μεταξύ του πιστωτικού ιδρύματος και του καταθέτη, έχοντας ως ελάχιστο περιεχόμενο τα στοιχεία της ανώμαλης παρακαταθήκης (άρθρο 830 ΑΚ), ήτοι την προσωρινή παράδοση από τον καταθέτη στην τράπεζα χρημάτων, με παραχώρηση προς την τράπεζα της εξουσίας χρησιμοποίησής τους, καθώς και την υποχρέωση της τελευταίας να εξασφαλίσει την αγοραστική δύναμη που τα χρήματα εμπερικλείουν υπέρ του καταθέτη[223], ενώ παράλληλα ο καταθέτης δικαιούται να εισπράξει τους συμφωνημένους τόκους.

126. Η τήρηση και κίνηση/διαχείριση των λογαριασμών καταθέσεων ενέχει κατά κανόνα σειρά επιβαρύνσεων για τον καταθέτη, μεταξύ των οποίων χρεώσεις[224] για απενεργοποίηση / «κλείσιμο» του λογαριασμού, για χρήση δικτύων άλλων τραπεζών (μέσω ATM) και για μεταφορές κεφαλαίων εκτός δικτύου (προς και από τράπεζες του εξωτερικού και του εσωτερικού).

127. Τα βασικότερα είδη/κατηγορίες τραπεζικών λογαριασμών καταθέσεων είναι:

α) Καταθέσεις όψεως. Ως *κατάθεση όψεως*[225] νοείται η τηρούμενη σε τράπεζα (με **χρήση** ατομικού ή κοινού λογαριασμού) κατάθεση χρημάτων, με βάση ομώνυμη σύμβαση σύμφωνα με την οποία η τράπεζα αναλαμβάνει την υποχρέωση να αποδίδει μερικά ή ολικά το κατατεθειμένο ποσό στον καταθέτη (φυσικό ή νομικό πρόσωπο), οποτεδήποτε ζητεί τούτο ο τελευταίος, με όρους - σχετικούς με επιτόκια, χρεωστικά τυχόν υπόλοιπα, χρήση βιβλιαρίων επιταγών, παροχή εγγύησης επιταγών κ.λπ.-, οι οποίοι από το 2006 καθορίζονται ελεύθερα από τις τράπεζες (ΕΤΠΘ/ ΤΕ 234/23/11.12.2006). Οι καταθέσεις αυτές ήταν αρχικά άτοκες. Με την ΠΔ/ΤΕ 1553/5.6.89 επετράπη, τόσο η καταβολή τόκων επί των πιστωτικών υπολοίπων των λογαριασμών καταθέσεων όψεως με επιτόκιο ελεύθερα καθοριζόμενο από τις τράπεζες όσο και η χρηματοδότηση

---

[222] Βλ. […] απαντητικής επιστολής ΕΤΕ.

[223] Βλ. Σπ. Ψυχομάνη, Τραπεζικό δίκαιο, Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, Ε΄ έκδοση, σελ. 221.

[224] Σημειώνεται ότι ορισμένες χρεώσεις (π.χ. χρεώσεις για αδράνεια λογαριασμού για πάνω από ένα οριζόμενο από τις τράπεζες χρονικό διάστημα, χρεώσεις στην περίπτωση ανάληψης μετρητών μέσω ATM του ίδιου πιστωτικού ιδρύματος όπου τηρείται λογαριασμός, κ.λπ.) έχουν κριθεί παράνομες ως καταχρηστικές και έχουν καταργηθεί (βλ. ενδεικτικά ΥΑ Ζ1-21/2011 και Ζ1-798/2008).

[225] Βλ. Σπ. Ψυχομάνη, Τραπεζικό Δίκαιο, Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, Τεύχος ΙΙ Στ΄ έκδοση, σελ. 78 επ.

επιχειρήσεων και επαγγελματιών μέσω υπεραναλήψεων από τους εν λόγω λογαριασμούς με βάση τους ισχύοντες πιστωτικούς κανόνες και με επιτόκιο που καθορίζεται ελεύθερα από τις τράπεζες χωρίς περιορισμούς. Εξάλλου, ενώ έως το 1989 οι αναλήψεις από έναν λογαριασμό καταθέσεως όψεως έπρεπε να γίνονται με χρησιμοποίηση βιβλιαρίου καταθέσεως ή με επιταγές, που σύρονταν επί των οικείων λογαριασμών, στην πράξη είχε ήδη επικρατήσει η κίνηση των καταθέσεων αυτών μόνο με επιταγές ή με απευθείας αναλήψεις του δικαιούχου από το ταμείο της τράπεζας ή από ATM. Οι καταθέσεις στους εν λόγω λογαριασμούς όψεως και τρεχούμενους[226] συμφωνούνται άμεσα αποδοτέες όταν ζητηθούν, οι δε αναλήψεις πραγματοποιούνται μέσω βιβλιαρίου κατάθεσης, κάρτας αναλήψεων ή επιταγών, ενώ παρέχεται και δυνατότητα υπεραναλήψεων.

β) Καταθέσεις απλού ταμιευτηρίου. Οι καταθέσεις απλού ταμιευτηρίου είναι άμεσα αποδοτέες και αποτελούν, επίσης, παραλλαγή των καταθέσεων όψεως, επειδή και αυτές αποδίδονται οποτεδήποτε ζητήσει μερική ή ολική ανάληψή τους ο δικαιούχος[227]. Οι διαφορές τους - τεχνικής, κατά βάση, φύσεως - έγκεινται στο ότι, επί των καταθέσεων ταμιευτηρίου, (α) τα κατατεθειμένα ποσά είναι πάντοτε τοκοφόρα, (β) δικαιούχοι μπορούν να είναι μόνον φυσικά πρόσωπα ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και (γ) οι αναλήψεις γίνονται με χρήση βιβλιαρίου καταθέσεως και κάρτας αναλήψεων, ενώ αποκλείεται η χρησιμοποίηση του σχετικού λογαριασμού για την έκδοση και πληρωμή επιταγής[228].

γ) Καταθέσεις «επί προθεσμία». Οι καταθέσεις «επί προθεσμία» ή προθεσμιακές καταθέσεις δημιουργούνται κατόπιν συμφωνίας τράπεζας και καταθέτη ότι θα είναι αποδοτέες μετά την πάροδο ορισμένου χρονικού διαστήματος, με συνήθως υψηλό επιτόκιο, ανάλογο προς τη χρονική τους διάρκεια. Για τις καταθέσεις αυτές η τράπεζα μπορεί να εκδίδει ονομαστικές ομολογίες, όχι,

---

[226] Ο «τρεχούμενος λογαριασμός καταθέσεως» αποτελεί παραλλαγή της καταθέσεως όψεως, που εξ ορισμού συνδυάζεται πάντα με σύμβαση τρέχοντος λογαριασμού, ώστε να μη χρειάζεται ιδιαίτερη γι’ αυτήν συμφωνία, πλην της δηλώσεως προσχωρήσεως του πελάτη, ο οποίος μπορεί να είναι φυσικό πρόσωπο χωρίς εμπορική ιδιότητα. Η κατάθεση, δηλαδή, συμφωνείται, εν προκειμένω, με βάση υποκείμενη σύμβαση πλαίσιο, ως ανακυκλούμενη πάντα κατάθεση όψεως, εξυπηρετούμενη από την παράλληλη τήρηση τρέχοντος λογαριασμού, στον οποίο καταχωρίζονται όλες οι διενεργούμενες καταθέσεις, ως πιστωτικά κονδύλια του λογαριασμού, και όλες οι πραγματοποιούμενες αναλήψεις και πληρωμές, ως χρεωστικά κονδύλιά του. Συχνά, συνοδεύεται με συμφωνία δυνατότητας υπεραναλήψεων, που αποτελεί πρόσθετη σύμβαση ανοίγματος πιστώσεως. Ο λογαριασμός αυτός, που μπορεί να είναι ατομικός ή κοινός, ανοίγεται για τη μέσω των τραπεζών διενέργεια όλων των πληρωμών και την εξόφληση υποχρεώσεων των φυσικών προσώπων που δεν είναι έμποροι, κινείται δε μόνο με επιταγές, που μπορούν μάλιστα να είναι εγγυημένες, ή με εντολές (πάγιες ή κατά περίπτωση) του καταθέτη ή με χρεώσεις δαπανών από τη χρήση τραπεζικών καρτών, κατόπιν συμφωνίας με τον πελάτη. Ο τρεχούμενος λογαριασμός καταθέσεων έχει την ίδια νομική φύση και λειτουργία με τις καταθέσεις όψεως σε τρέχοντα λογαριασμό, διακρίνεται δε από τις τελευταίες μόνον ως προς τα πρόσωπα (φυσικά πρόσωπα, μη έμποροι), που δικαιούνται να τον κινούν, και τις λοιπές ειδικές χρήσεις του (Ψυχομάνης, ό.π.). Συνεπώς, οι διαφορές μεταξύ λογαριασμών όψεως και τρεχούμενων είναι μη ουσιώδεις, ενώ είθισται ως όψεως να χαρακτηρίζονται οι λογαριασμοί επιχειρήσεων/νομικών προσώπων και ως τρεχούμενοι οι λογαριασμοί ιδιωτών-φυσικών προσώπων, χωρίς όμως ο διαχωρισμός αυτός να ισχύει κατ’ ανάγκη σε κάθε περίπτωση.

[227] Ψυχομάνης, ό.π., σ. 83 επ.

[228] Βλ. Ψυχομάνη (ό.π.), ο οποίος σημειώνει ότι οι δικαιούχοι των οικείων λογαριασμών μπορούν να τηρούν παράλληλα και λογαριασμό όψεως στην ίδια τράπεζα και να την εξουσιοδοτούν για τη μεταφορά ποσών από τους πρώτους λογαριασμούς στους δεύτερους, στις περιπτώσεις που συμφωνούνται. Το κόστος που ενδεχομένως συνεπάγεται για τις τράπεζες η τήρηση λογαριασμών ταμιευτηρίου στο όνομα νομικών, κατά τα ανωτέρω, προσώπων, τα οποία θα τους κινούν τακτικά για εξυπηρέτηση της ταμειακής τους διαχείρισης, αντισταθμίζεται στην τραπεζική πρακτική με τη συμφωνία χαμηλότερων επιτοκίων. Κατά τα λοιπά, η πρακτική καθορισμού με διοικητικές πράξεις ελάχιστο επιτόκιο για τις εν λόγω καταθέσεις καταργήθηκε οριστικά με την ΠΔ/ΤΕ 2180/5.3.93. Έκτοτε, ως προς τη διαμόρφωση των επιτοκίων στις καταθέσεις ταμιευτηρίου επικρατεί πλήρης ελευθερία.

όμως, βιβλιάρια. Η πρόωρη απόδοση μέρους ή ολόκληρης της καταθέσεως (πριν από τη λήξη του προσυμφωνημένου χρονικού διαστήματος) πραγματοποιείται κατά κανόνα με την επιβολή στον καταθέτη χρηματικής ποινής (penalty).

Ζ.1.1.2. Προϊόντα Χορηγήσεων

128. Τα βασικότερα είδη/κατηγορίες προϊόντων χορηγήσεων είναι:

α) Στεγαστικά δάνεια, τα οποία αφορούν στην αγορά ή επισκευή ακινήτου και προϋποθέτουν την προσκόμιση δικαιολογητικών στην τράπεζα, τον έλεγχο της πιστοληπτικής ικανότητας του πελάτη και το νομικό και τεχνικό έλεγχο του ακινήτου.

β) Καταναλωτικά δάνεια, τα οποία χορηγούνται για την κάλυψη βραχυπρόθεσμων, μακροπρόθεσμων, συγκεκριμένων ή απροσδιόριστων καταναλωτικών αναγκών. Το ύψος της χορήγησης εξαρτάται από την πιστοληπτική ικανότητα του πελάτη. Υπάρχουν δύο βασικά είδη καταναλωτικών δανείων, τα οποία διακρίνονται με βάση τον τρόπο εξόφλησής τους:

- Τα **ανοιχτά δάνεια** λειτουργούν όπως οι πιστωτικές κάρτες, δηλαδή αποτελούν ανοιχτές γραμμές πίστωσης με αόριστη διάρκεια. Η εξόφλησή τους γίνεται με την καταβολή ενός ελάχιστου ποσοστού επί της εκάστοτε οφειλής. Το επιτόκιό τους είναι πάντα κυμαινόμενο, ενώ συνήθως επιβάλλεται μια ετήσια συνδρομή από την τράπεζα.
- Τα **τοκοχρεολυτικά δάνεια** έχουν συγκεκριμένη διάρκεια εξόφλησης και αποπληρώνονται με μηνιαίες καταβολές, που περιλαμβάνουν κεφάλαιο και τόκους. Το επιτόκιό τους μπορεί να είναι είτε σταθερό είτε κυμαινόμενο. Τα έξοδα των δανείων αυτών καταβάλλονται εφάπαξ.

129. Η σκοπούμενη χρήση και η τιμολόγηση των δύο ανωτέρω κατηγοριών καταναλωτικών δανείων, ομοιάζουν τόσο, ώστε να μην απαιτείται η περαιτέρω διάκριση της αγοράς καταναλωτικών δανείων σε υποαγορές ανάλογα με τον τρόπο εξόφλησής τους.

130. Συναφώς, σημειώνεται ότι, παρά τα παρόμοια χαρακτηριστικά της με τα ανοιχτά καταναλωτικά δάνεια, η παροχή καταναλωτικής πίστης μέσω (πιστωτικών) καρτών θεωρείται ότι συνιστά διακριτή αγορά[229], δεδομένου ότι, τόσο η διαδικασία χορήγησης (η διαδικασία έγκρισης πιστωτικών καρτών είναι απλούστερη και λιγότερο χρονοβόρα) όσο και η τιμολόγηση (π.χ. ως προς το ύψος των επιτοκίων), αλλά και οι λοιποί όροι παροχής πίστωσης (π.χ. ο χρονικός ορίζοντας αποπληρωμής) διαφέρουν. Η Τράπεζα της Ελλάδος διακρίνει, επίσης, μεταξύ καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών και λοιπών δανείων[230].

Ζ.1.1.3. Ορισμός αγορών

131. Η διάκριση μεταξύ καταθέσεων και χορηγήσεων επιβάλλεται από το γεγονός ότι οι δύο αυτές κατηγορίες τραπεζικών υπηρεσιών επιτελούν διαφορετική λειτουργία (χρηματοδοτική και αποταμιευτική, αντίστοιχα) και, ως εκ τούτου, θεωρούνται μη υποκαταστάσιμες από πλευράς ζήτησης[231]. Ως προς τις **καταθέσεις λιανικής,** οι προσωπικοί λογαριασμοί/καταθέσεις όψεως και οι προσωπικοί λογαριασμοί/καταθέσεις ταμιευτηρίου παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά (αποταμιευτική

[229] Βλ. απόφαση ΕΑ 534/VI/2012 – ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ/ ΤΡΑΠΕΖΑ EFG EUROBANK ERGASIAS AE, παρ. 74 και απόφαση Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.5384-BNP PARIBAS/FORTIS, παρ. 42, 43 και 127.

[230] Βλ. Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας, πίνακα IV 20 ΣΔΟΣ.

[231] Βλ. απόφαση ΕΑ 534/VI/2012 – ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ/ ΤΡΑΠΕΖΑ EFG EUROBANK ERGASIAS AE παρ.79 και αποφάσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής Μ. 4844-FORTIS/ABN AMRO ASSETS, παρ. 19-26 και Μ.3894 UNICREDITO/HVB, παρ. 10.

λειτουργία, καταθέσεις άμεσα αποδοτέες) σε βαθμό τέτοιο, ώστε να μπορεί να υποστηριχθεί ότι συνιστούν υποκατάστατα προϊόντα. Ωστόσο, οι ως άνω τύποι λογαριασμών εμφανίζουν ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (π.χ. οι αναλήψεις μέσω χρήσης επιταγών και οι υπεραναλήψεις επιτρέπονται μόνο επί καταθέσεων όψεως) που συνηγορούν στη διάκρισή τους σε διακριτές προϊοντικές υπο-αγορές.

132. Έτσι, λαμβάνοντας υπόψη την πρακτική της Ε.Α. και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής[232], προκρίνεται η αξιολόγηση των καταθέσεων όψεως, ταμιευτηρίου και προθεσμίας ως διακριτών επιμέρους σχετικών αγορών λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της κάθε κατηγορίας, κυρίως δε των διαφορών τους ως προς το ύψος των καταβαλλόμενων επιτοκίων, το χρόνο απόδοσης των καταθέσεων σε περίπτωση σχετικού αιτήματος του δικαιούχου (οι μεν καταθέσεις όψεως και ταμιευτηρίου είναι άμεσα αποδοτέες, ενώ οι προθεσμιακές μετά την πάροδο ορισμένου χρονικού διαστήματος) και τη διαδικασία κίνησης των σχετικών λογαριασμών[233].

133. Συνεπώς, η αξιολόγηση των επιπτώσεων της υπό κρίση συγκέντρωσης θα πραγματοποιηθεί αφενός:

α) στη συνολική αγορά καταθέσεων λιανικής και αφετέρου

β) στις επιμέρους διακριτές υπο-αγορές των καταθετικών προϊόντων λιανικής, όπως ορίζονται ανά είδος λογαριασμού (ταμιευτηρίου, όψεως, προθεσμίας).

134. Επίσης, λόγω των διαφορετικών χαρακτηριστικών, τιμολόγησης και σκοπούμενης χρήσης, για τους σκοπούς εξέτασης της υπό κρίση πράξης, η αξιολόγηση των προϊόντων χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής, ήτοι αυτών που προορίζονται για ιδιώτες δανειολήπτες, θα πραγματοποιηθεί στο επίπεδο:

α) των στεγαστικών δανείων

β) της καταναλωτικής πίστης (εξαιρουμένων των δανείων μέσω πιστωτικών καρτών).

γ) της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών.

135. Σε σχέση με τις χορηγήσεις, η ΕΤΕ υποστηρίζει ότι λόγω της οικονομικής κρίσης και των αυξανόμενων περιπτώσεων καθυστερήσεων, σε συνδυασμό με την έλλειψη ρευστότητας που περιορίζει τη δανειοδοτική ικανότητα των τραπεζών, η κλασική έννοια μεριδίου αγοράς έχει

[232] Βλ. αποφάσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.5384 - BNP PARIBAS/FORTIS και M.4844 -FORTIS/ABN AMRO ASSETS, καθώς και αποφάσεις ΕΑ 534/VI/2012 – ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ/ ΤΡΑΠΕΖΑ EFG EUROBANK ERGASIAS AE, 488/VI/2010 ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ/ASPIS BANK και 335/V/2007 FBBANK/ASPIS BANK.

[233] Αντίθετα, η […] υποστηρίζει ότι ο διαχωρισμός της αγοράς καταθέσεων βάσει τύπου προϊόντος είναι πια αυθαίρετη στην σύγχρονη τραπεζική καθώς τα χαρακτηριστικά των καταθετικών προϊόντων (τρεχούμενος, ταμιευτηρίου, προθεσμιακοί) έχουν συγκλίνει τα τελευταία χρόνια με τάσεις ταύτισης. Για παράδειγμα:

- έχουν καταργηθεί οι ποινές προεξόφλησης στις προθεσμιακές καταθέσεις,
- υπάρχουν πολλές κατηγορίες μισθοδοτικών τρεχούμενων λογαριασμών με επιτόκια που είναι παρεμφερή με αυτά των προθεσμιακών,
- στις προθεσμιακές καταθέσεις ο πελάτης έχει δικαίωμα εισόδου - εξόδου στην προθεσμιακή κατάθεση χωρίς αλλαγή στους όρους της προθεσμιακής, το οποίο τον διευκολύνει να κάνει καθημερινές συναλλαγές μέσω της προθεσμιακής κατάθεσης.

Ένας άλλος λόγος για τον οποίο η […] θεωρεί ότι τα διάφορα προϊόντα καταθέσεων πρέπει να αντιμετωπιστούν ως ενιαία αγορά είναι και οι διαχειριστικές συμπεριφορές του πελάτη και η τάση που έχει για ευελιξία. Ο πελάτης έχει πια και τους δύο τύπους προϊόντων (συναλλακτικά και αποταμιευτικά) και έτσι μεταφέρει τα χρήματα του μεταξύ των διαφορετικών ειδών προϊόντων, ώστε να επιτυγχάνει μεγιστοποίηση απόδοσης και ευελιξίας βάσει της ανά πάσα στιγμής διαθέσιμης ρευστότητα του. Η ευελιξία αυτή έχει ενδυναμωθεί από τις υπηρεσίες internet και mobile banking.

αλλοιωθεί. Συγκεκριμένα, η καθυστέρηση εξυπηρέτησης ενός μεγάλου ποσοστού των δανείων σε όλες τις προϊοντικές κατηγορίες ([…]% των καταναλωτικών και ΜΜΕ και […]% των στεγαστικών) υπερβαίνει τις 90 ημέρες και άνω του […]% του δανειακού χαρτοφυλακίου παρουσιάζει κάποιας μορφής καθυστέρηση. Επιπλέον, ένα σημαντικό μερίδιο των δάνειων εξυπηρετείται ως αποτέλεσμα ρυθμίσεων. Ως εκ τούτου, είναι αμφισβητούμενη και αβέβαιη η δυνατότητα αποπληρωμής των ανωτέρω δανείων, γεγονός που καθιστά αυθαίρετη την προσμέτρησή τους στην εν γένει αγορά δανείων[234].

136. Ωστόσο, σημειώνεται ότι η μέθοδος χαρτογράφησης που προτείνει η γνωστοποιούσα είναι αδύνατο να εφαρμοστεί στην πράξη, λόγω:

- των ασύμμετρων κριτηρίων που χρησιμοποιούν οι τράπεζες για το χαρακτηρισμό των επισφαλειών,
- του ηθικού κινδύνου των τραπεζών στον υπολογισμό τους[235],
- της παροδικότητας και εν γένει αστάθειας του χαρακτηρισμού ενός δανείου ως επισφαλούς.

137. Εξάλλου, εάν όλες οι τράπεζες αντιμετωπίζουν το πρόβλημα εξίσου, όπως φαίνεται να είναι η θέση της γνωστοποιούσας, η μόνη μεταβλητή που επηρεάζεται από το ενδεχόμενο μεθοδολογικό σφάλμα είναι το συνολικό μέγεθος της αγοράς και όχι τα μερίδια (ήτοι η θέση των μερών σε αυτή).

Ζ.1.2. Επιχειρηματική Τραπεζική – Καταθέσεις και Χορηγήσεις

138. Κατ’ αναλογία προς τη διάκριση των αγορών λιανικής τραπεζικής που αναπτύχθηκε στην προηγούμενη ενότητα, για τους σκοπούς της παρούσας αξιολόγησης λαμβάνονται υπόψη ως επιμέρους διακριτές σχετικές αγορές[236,237]:

α) η παροχή δανείων / χορηγήσεων προς επιχειρήσεις,

β) τα καταθετικά προϊόντα προς επιχειρήσεις, με ανάλυση και ως προς τις υπο-αγορές:

βα) καταθέσεων όψεως επιχειρήσεων και

ββ) καταθέσεων προθεσμίας επιχειρήσεων.

139. Όσον αφορά στην αγορά της επιχειρηματικής τραπεζικής, θα μπορούσε να υποστηριχθεί η περαιτέρω διάκρισή της[238], με γνώμονα το μέγεθος των επιχειρήσεων στις οποίες απευθύνονται οι σχετικές υπηρεσίες,

---

[234] Η γνωστοποιούσα, στη […] γνωστοποίησης συγκέντρωσης, υποστηρίζει, επίσης, ότι η οικονομική κατάσταση των ελληνικών τραπεζών και οι διεθνείς τάσεις έδωσαν την ευκαιρία σε σχήματα χρηματοδότησης καταναλωτών να εισέλθουν στην ελληνική αγορά (αυτοκίνητα, χρηματοδότηση αγοράς λευκών και μαύρων συσκευών και λοιπά καταναλωτικά αγαθά). Παράδειγμα αποτελεί η έκδοση πιστωτικών καρτών από supermarkets με άδεια ειδικού πιστωτικού ιδρύματος. Κατά συνέπεια, η ΕΤΕ υποστηρίζει ότι και αυτά τα μέσα χρηματοδότησης των πελατών θα πρέπει να προσμετρηθούν στην εν γένει αγορά χορηγήσεων λιανικής. Ωστόσο, σημειώνεται ότι ακόμα και να προσμετρούνταν τα προϊόντα αυτά στην αγορά, η επαύξηση του συνολικού μεγέθους της αγοράς θα ήταν αμελητέα κι ως εκ τούτου η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της έρευνας δε θα μεταβάλλονταν.

[235] Οι τράπεζες έχουν κίνητρο να παρουσιάσουν στην Ε.Α. χαμηλότερο από το πραγματικό υπόλοιπο δανείων, προκειμένου να απομειώσουν τη θέση τους στη αγορά.

[236] Βλ. απόφαση ΕΑ 534/VI/2012 – ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ/ ΤΡΑΠΕΖΑ EFG EUROBANK ERGASIAS AE παρ. 78, 105 και αποφάσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.2400-DEXIA/ARTESIA, παρ.16, και M.0850–FORTIS/ MEESPIERSON, παρ. 8.

[237] Η ΕΤΕ υποστηρίζει ότι και στις καταθέσεις εταιρικών πελατών η αγορά πρέπει να θεωρείται πλέον ενιαία, για τους λόγους που αναπτύσσονται ανωτέρω στη λιανική τραπεζική (βλ. […] γνωστοποίησης συγκέντρωσης). Επίσης, αναπτύσσει ανάλογη προβληματική για την απάλειψη των επισφαλειών.

στις επιμέρους υπο-αγορές: α) της επιχειρηματικής τραπεζικής για Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις[239] και β) της επιχειρηματικής τραπεζικής για Μεγάλες Επιχειρήσεις, κυρίως δεδομένου ότι η εμπορική στρατηγική των πιστωτικών ιδρυμάτων για κάθε μία από τις ανωτέρω δύο κατηγορίες επιχειρήσεων διαφέρει. Τα τραπεζικά προϊόντα που προσφέρονται στις δύο κατηγορίες πελατών διαφοροποιούνται μεταξύ τους, τόσο στα χαρακτηριστικά (πολυπλοκότητα, πλαίσιο παρεχόμενων εξασφαλίσεων)[240], όσο και στην τιμολόγησή τους[241]. Επίσης, η τραπεζική προς μεγάλες επιχειρήσεις προσδιορίζεται από την ποικιλία των αναγκών της πελατείας[242], την ανάγκη ευελιξίας στη διαμόρφωση λύσεων και τη διαπροσωπική σχέση με τις επιχειρήσεις μέσω εξειδικευμένου προσωπικού[243], το οποίο προσφέρει τις σχετικές υπηρεσίες σε χωριστά, εξειδικευμένα τμήματα των τραπεζών[244]. Τέλος, οι μεγάλες επιχειρήσεις συνήθως συναλλάσσονται με το εξωτερικό, με αποτέλεσμα να χρειάζονται εξειδικευμένες υπηρεσίες οι οποίες σχετίζονται με το διεθνές εμπόριο (ενέγγυες πιστώσεις, προαγορά συναλλάγματος)[245].

140. Ωστόσο, δεδομένου ότι, όπως προκύπτει από την έρευνα της Γ.Δ.Α., τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα δεν έχουν υιοθετήσει ενιαίο αριθμητικό κριτήριο διάκρισης μεταξύ Μικρομεσαίων και Μεγάλων Επιχειρήσεων ως κατώφλι για τη διάκριση της εμπορικής τους πολιτικής, δυσχεραίνεται

---

[238] Βλ. απόφαση Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.4844-FORTIS/ABN AMRO ASSETS, παρ. 13 επ.

[239] Σύμφωνα με τη 2003/361/ΕΚ Σύσταση της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, επιχείρηση θεωρείται κάθε μονάδα, ανεξάρτητα από τη νομική της μορφή, που ασκεί οικονομική δραστηριότητα. Ως τέτοιες νοούνται ιδίως οι μονάδες που ασκούν βιοτεχνική ή άλλη δραστηριότητα, ατομικά ή οικογενειακά, προσωπικές εταιρίες ή ενώσεις προσώπων που ασκούν τακτικά μια οικονομική δραστηριότητα. Η κατηγορία των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) αποτελείται από επιχειρήσεις που απασχολούν λιγότερους από 250 εργαζομένους και των οποίων ο ετήσιος κύκλος εργασιών δεν υπερβαίνει τα 50 εκατομμύρια ευρώ ή το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού δεν υπερβαίνει τα 43 εκατομμύρια ευρώ. Σύμφωνα δε με τις Πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος ΠΔ 2588/20.8.2007 και ΠΔ 2589/20.8.2007, σε συνδυασμό με τη Σύσταση της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 2003/361/ΕΚ, ως μικρές επιχειρήσεις ορίζονται εκείνες των οποίων ο ετήσιος κύκλος εργασιών δεν υπερβαίνει τα 2,5 εκ €. Συνεπώς, σύμφωνα με τα παραπάνω, ορίζονται ως:

- Μικρές, οι επιχειρήσεις των οποίων ο ετήσιος κύκλος εργασιών δεν υπερβαίνει τα 2,5 εκ. €,
- Μεσαίες, οι επιχειρήσεις των οποίων ο ετήσιος κύκλος εργασιών δεν υπερβαίνει τα 50 εκ. € και απασχολούν λιγότερους από 250 εργαζόμενους,
- Μεγάλες, οι επιχειρήσεις των οποίων ο ετήσιος κύκλος εργασιών υπερβαίνει τα 50 εκ. € και απασχολούν περισσότερους από 250 εργαζόμενους.

[240] Βλ. ενδεικτικά την υπ’ αρ. πρωτ. […].

[241] Βλ. ενδεικτικά την υπ’ αρ. πρωτ. […] και την υπ’ αρ. πρωτ. […].

[242] Βλ. υπ’ αρ. […].

[243] Βλ. υπ’ αρ. πρωτ. […].

[244] Η πλειονότητα των τραπεζών θεωρεί ότι το δίκτυο καταστημάτων (δηλαδή η τοπική παρουσία της κάθε τράπεζας), σε συνδυασμό με το βαθμό τυποποίησης των προϊόντων, ικανοποιούν διαφορετικές ομάδες πελατών. Πιο συγκεκριμένα, οι ανάγκες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων ικανοποιούνται από το δίκτυο καταστημάτων των τραπεζών με τυποποιημένα προϊόντα, ενώ οι μεγάλες επιχειρήσεις επιλέγουν τις κεντρικές υπηρεσίες/καταστήματα της κάθε τράπεζας για προϊόντα που είναι σε μικρότερο βαθμό τυποποιημένα και επιδέχονται διαπραγμάτευσης (βλ. ενδεικτικά απαντήσεις […], […], […], […], […], […], […].

[245] Από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με την […], υπάρχει δυνατότητα υποκατάστασης και από πλευράς ζήτησης και από πλευράς προσφοράς επειδή:

α) δεν υπάρχει κοινό «κατώφλι» μεταξύ των τραπεζών για τη διάκριση μικρομεσαίων και μεγάλων επιχειρήσεων και

β) οι τράπεζες μπορούν ανά πάσα στιγμή να προσαρμόζουν ανάλογα τα προϊόντα τους στο μέγεθος του πελάτη, και συνεπώς δεν υφίστανται διακριτές αγορές. Ωστόσο, η […] επισημαίνει ότι διατηρεί εξειδικευμένα τμήματα/υποκαταστήματα για μεγάλες επιχειρήσεις (βλ. […]).

Ανάλογη επιχειρηματολογία ανέπτυξε και η […], η οποία, στην υπ’ αρ. πρωτ. […] απάντησή της, αναφέρει ότι η τιμολόγηση και οι όροι συναλλαγών εξαρτώνται από τον πιστωτικό κίνδυνο που αναλαμβάνει και τις εξασφαλίσεις που παρέχονται και όχι από το μέγεθος των επιχειρήσεων. Τέλος, η […] (αρ. πρωτ. […]) αναφέρει ότι δεν διακρίνει μεταξύ μικρομεσαίων και μεγάλων επιχειρήσεων στην παροχή των προϊόντων της.

η εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων ως προς το μέγεθος των αντίστοιχων υπο-αγορών και τα μερίδια των δραστηριοποιούμενων σε κάθε μία από αυτές επιχειρήσεων[246, 247]. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι:

- η […] θεωρεί ως μεγάλες επιχειρήσεις αυτές που πραγματοποιούν ετήσιο κύκλο εργασιών ύψους 10 εκ. ευρώ και άνω […],
- η EUROBANK και η […] θεωρούν ως μεγάλες επιχειρήσεις αυτές που πραγματοποιούν ετήσιο κύκλο εργασιών ύψους 25 εκ. ευρώ και άνω [248],
- η […] θέτει ως κατώφλι για τον ορισμό μίας επιχείρησης ως μεγάλης, την επίτευξη ετήσιου κύκλου εργασιών 30 εκ. ευρώ[249],
- Η […] και η […] θεωρούν ως μεγάλες επιχειρήσεις αυτές που πραγματοποιούν ετήσιο κύκλο εργασιών ύψους 50 εκ. ευρώ και άνω[250].
- Η ALPHA θεωρεί ως *μεσαίες* επιχειρήσεις αυτές των οποίων ο ετήσιος κύκλος εργασιών κυμαίνεται από 2 έως 75 εκατ. ευρώ[251].

141. Η ανομοιομορφία των κατωφλίων ένταξης στην τραπεζική μεγάλων επιχειρήσεων οδηγεί σε μεθοδολογικά προβλήματα στη χαρτογράφηση της αγοράς. Σε περίπτωση που λαμβάνονταν τα επιμέρους κατώφλια κάθε μίας τράπεζας ως κριτήριο διαχωρισμού της αγοράς, ο υπολογισμός των μεριδίων εντός των αγορών μεγάλων και μικρομεσαίων επιχειρήσεων θα ενείχε σημαντικά συστηματικά σφάλματα, με πιο σημαντικό το γεγονός ότι όσο πιο χαμηλά έχει θέσει μια τράπεζα το κρίσιμο κατώφλι, τόσο περισσότερες επιχειρήσεις/πελάτες της θα περιλαμβάνονταν στην αγορά μεγάλων επιχειρήσεων, αυξάνοντας διαστρεβλωτικά το μερίδιο της τράπεζας και απομειώνοντας, εξίσου διαστρεβλωτικά, το μερίδιο των τραπεζών που έχουν θέσει υψηλότερο κατώφλι[252]. Κι αυτό επειδή το μερίδιο των τραπεζών με μικρότερα κατώφλια θα είχε υπολογιστεί και επί επιχειρήσεων τις οποίες οι ανταγωνίστριες με μεγαλύτερα κατώφλια δεν θεωρούν ως δυνητικούς πελάτες τους στη σχετική αγορά επιχειρηματικής τραπεζικής μεγάλων επιχειρήσεων. Έτσι, για παράδειγμα, το ύψος των καταθέσεων και χορηγήσεων ενός πελάτη της […] με κύκλο εργασιών 32 εκ. ευρώ, θα περιλαμβανόταν στην αγορά μεγάλων επιχειρήσεων, επαυξάνοντας το μερίδιο της τράπεζας στη σχετική αγορά, παρότι καμία εκ των ανταγωνιστριών της δεν τον θεωρεί δυνητικό της πελάτη στην επιχειρηματική μεγάλων επιχειρήσεων.

142. Οι ως άνω δυσχέρειες εν μέρει θεραπεύονται με την υιοθέτηση του κατωφλίου που έχει θεσπίσει η αγοράστρια (στο πλαίσιο της συγκέντρωσης) τράπεζα ως κριτήριο διαχωρισμού των αγορών. Σε αυτή την περίπτωση, εξετάζονται οι αγορές που περιέχουν τους δυνητικούς πελάτες της συμμετέχουσας επιχείρησης, ανάλογα με τον τρόπο που τους κατηγοριοποιεί η ίδια και ανεξάρτητα

---

[246] Βλ. Ανακοίνωση της Ευρ. Επιτροπής για τον ορισμό της σχετικής αγοράς (97/C 372/03), παρ. 43.

[247] Τούτο βέβαια δεν αποκλείει διαφορετική προσέγγιση στο ζήτημα αυτό της Γ.Δ.Α και της Επιτροπής στο μέλλον.

[248] Βλ. http://www.eurobank.gr/online/home/generic.aspx?id=858&mid=902&lang=gr και υπ΄αριθ. […] επιστολή της […] από την εξέταση της συγκέντρωσης Τράπεζα Πειραιώς-Γενική Τράπεζα.

[249] Βλ. την υπ’ αρ. πρωτ. […] επιστολή της […].

[250]Βλ. […]

[251] Βλ. http://www.alpha.gr/page/default.asp?la=1&id=5521.

[252] Αντίστροφα, όσο πιο χαμηλό το κατώφλι, τόσο χαμηλότερο το μερίδιο της τράπεζας στην αγορά μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

από την κατηγοριοποίησή τους στην τράπεζα με την οποία συνεργάζονται[253]. Εν προκειμένω, χρησιμοποιώντας αυτό το κριτήριο, ήταν δυνατό να χαρτογραφηθεί η αγορά χορηγήσεων μεγάλων και μικρομεσαίων επιχειρήσεων[254].

Ζ.1.3. Σχετικές γεωγραφικές αγορές

Ζ.1.3.1. Σχετική αγορά των καταθετικών προϊόντων και προϊόντων χορηγήσεων για ιδιώτες

143. Στη σχετική αγορά των καταθετικών προϊόντων και προϊόντων χορηγήσεων για ιδιώτες, όπως καθορίστηκε και επιμερίστηκε ανωτέρω, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει κρίνει, και διαρκώς επιβεβαιώνει με τις αποφάσεις της επί συγκεντρώσεων επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα, ότι η σχετική γεωγραφική αγορά αναφοράς είναι συνήθως εγχώρια[255]. Ομοίως, έχει κρίνει και η Ε.Α.[256]. Η οριοθέτηση αυτή οφείλεται ιδίως στο γεγονός ότι οι κρατούσες συνθήκες ανταγωνισμού στην εν λόγω σχετική αγορά προϊόντων διαφοροποιούνται στο εσωτερικό κάθε κράτους μέλους, παρά τη σημειωθείσα πρόοδο στον τομέα εναρμόνισης των εθνικών νομοθεσιών. Επιπρόσθετα, παρά την αυξανόμενη διείσδυση της διαδικτυακής προώθησης προϊόντων, η εθνική εμβέλεια της εν λόγω αγοράς ενισχύεται και από σειρά παραγόντων όπως είναι οι γλωσσικές διαφορές, η προτίμηση των καταναλωτών σε τοπικούς προμηθευτές, τα έξοδα συναλλαγών[257] και κυρίως το γεγονός ότι τα υποκαταστήματα εξακολουθούν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εδραίωση της πελατειακής σχέσης και στην παροχή συμβουλών στους καταναλωτές για σύνθετα και μη προϊόντα. Συνεπώς, στην υπό εξέταση περίπτωση, με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία, η σχετική γεωγραφική αγορά είναι εθνική, ήτοι καλύπτει το σύνολο της ελληνικής επικράτειας.

144. Η ΕΤΕ υποστηρίζει ότι η διαδικτυακή προώθηση προϊόντων λιανικής τραπεζικής αυξάνεται, γεγονός που μπορεί να επηρεάσει στο μέλλον τον γεωγραφικό καθορισμό της αγοράς λιανικής τραπεζικής. Παράλληλα, αναφέρει ότι οι υπό-αγορές των καταθέσεων ταμιευτηρίου και προθεσμίας, δύνανται πλέον να θεωρηθούν ως τουλάχιστον ευρωπαϊκές, αν όχι διεθνείς, δεδομένου ότι οι έλληνες ιδιώτες καταθέτες (συμπεριλαμβανομένων μικρο-καταθετών) έχουν καταθέσει σημαντικά ποσά σε τράπεζες του εξωτερικού, τάση η οποία προϋπήρχε της χρηματοοικονομικής κρίσης των τελευταίων ετών στην Ελλάδα λόγω της απελευθέρωσης εξαγωγής συναλλάγματος, αλλά έχει επιταθεί κατά τη διάρκεια της κρίσης. Στις σημερινές συνθήκες, με τη γενικότερη άρση των περιορισμών περί μεταφοράς κεφαλαίων, δεν υπάρχουν νομικά ή πραγματικά εμπόδια να προμηθευτεί ένας ιδιώτης ένα τραπεζικό προϊόν από το

---

[253] Την εν λόγω μεθοδολογία ακολούθησε και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις αποφάσεις M.4844-FORTIS/ABN AMRO ASSETS και M.5948 - BANCO SANTANDER/ RAINBOW. Ωστόσο, αφενός δεν εξαλείφεται πλήρως η μεροληψία του δείγματος (λ.χ. ο ανωτέρω πελάτης της […], δύσκολα θα μπορεί να θεωρηθεί αξιόπιστα ως δυνητικός πελάτης της γνωστοποιούσας στην αγορά τραπεζικής μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, δεδομένου ότι στην […] έχει περισσότερα προνόμια θεωρούμενος ως «μεγάλη επιχείρηση») και αφετέρου η συλλογή από τη ΓΔΑ στοιχείων δεν κατέστη δυνατή, δεδομένου ότι οι περισσότερες τράπεζες δεν τηρούν στοιχεία καταθέσεων και χορηγήσεων σε συνάρτηση με τον κύκλο εργασιών του πελάτη τους.

[254] Η πληροφόρηση αυτή ήταν διαθέσιμη λόγω της υποχρέωσης των τραπεζών να αποστέλλουν στην ΤτΕ σχετικά στοιχεία για τη μηνιαία έκδοση του ΣΔΟΣ, δεδομένου ότι το κατώφλι διαχωρισμού που χρησιμοποιεί η γνωστοποιούσα περιέχεται σε Πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος ΠΔ 2588/20.8.2007 και ΠΔ 2589/20.8.2007 και στη Σύσταση της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 2003/361/ΕΚ, από τις οποίες προκύπτει ότι ως μεγάλες επιχειρήσεις θεωρούνται εκείνες που επιτυγχάνουν ετήσιο κύκλο εργασιών που υπερβαίνει τα 50 εκ.

[255] Βλ. αποφάσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.5384-BNP PARIBAS/FORTIS, M.4844-FORTIS/ABN AMBRO ASSETS, M.5276-DEUTSCHE BANK/SAL.OPPENHEIM και M.5948 - BANCO SANTANDER/ RAINBOW.

[256] Βλ. ενδεικτικά, αποφάσεις Ε.Α. 534/VI/2012 (παρ. 93), 488/2010 και 355/2007.

[257] Βλ. απόφαση Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.2491-SAMPO/STOREBRAND, παρ.13.

εξωτερικό ούτε να αποστείλει κεφάλαια σε τράπεζα που εδρεύει σε χώρα εντός ή εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όσον αφορά στο άνοιγμα καταθετικού λογαριασμού, η Ευρωπαϊκή Ένωση προωθεί την ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων και μάλιστα ζητεί από τις τοπικές ενώσεις τραπεζών να προσφέρουν χωρίς εμπόδια και χρεώσεις τουλάχιστον ένα λογαριασμό πληρωμών[258].

145. Κατά συνέπεια, κατά τη γνωστοποιούσα, δεν δύναται πλέον να θεωρηθεί ότι η αγορά είναι εγχώρια, αφού οι ελληνικές τράπεζες ανταγωνίζονται πλέον τουλάχιστον με τις ευρωπαϊκές. Για το λόγο αυτό, που προϋποθέτει ενδυνάμωση των πιστωτικών ιδρυμάτων, ώστε να τα εμπιστεύονται οι καταθέτες και να μπορούν να ανταγωνιστούν επιτυχώς στην Ευρώπη και τον ΕΟΧ και όχι μόνο στις εγχώριες αγορές τους, προχωρούν ταχέως και οι συσπειρώσεις πιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα (Πειραιώς/ΑΤΕ και ΓΕΝΙΚΗ, ALPHA/ΕΜΠΟΡΙΚΗ) αλλά και στο εξωτερικό. Η ΕΤΕ σημειώνει ότι οι καταθέτες, ανεξαρτήτως του ύψους των καταθέσεων, προκρίνουν την ασφάλεια των καταθέσεών τους έναντι ενός υψηλού επιτοκίου, γεγονός που κατέστη εμφανές κατά τη διάρκεια της κρίσης, οπότε και πολλοί επέλεξαν, είτε να μεταφέρουν καταθέσεις σε περισσότερο φερέγγυες τράπεζες του εξωτερικού με έως και μηδαμινά επιτόκια, είτε να τηρήσουν τις καταθέσεις τους εκτός τραπεζών[259], είτε να τις μεταφέρουν στις μεγαλύτερες τράπεζες στην Ελλάδα οι οποίες προσέφεραν μεγαλύτερη ασφάλεια. Σημαντικό ποσοστό των καταθέσεων ταμιευτηρίου και κυρίως οι καταθέσεις προθεσμίας έχουν σκοπό αποταμιευτικό και δεν εξυπηρετούν τις καθημερινές ανάγκες των πελατών[260].

146. Σημειώνεται, ωστόσο, ότι το επιχείρημα αυτό δεν γίνεται δεκτό από την Επιτροπή δεδομένου ότι, όπως σημειώνει και η γνωστοποιούσα, συγκυριακή μερική μετατόπιση των καταναλωτών προς τις τράπεζες του ΕΟΧ δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι οφείλεται σε ασκούμενες από αυτές ανταγωνιστικές πιέσεις, αλλά αποτελεί απόρροια του αβέβαιου οικονομικού κλίματος.

Ζ.1.3.2. Σχετική αγορά των καταθετικών προϊόντων και προϊόντων χορηγήσεων για επιχειρήσεις

147. Αναφορικά με την εν λόγω σχετική αγορά, όπως αποσαφηνίστηκε και επιμερίστηκε για τους σκοπούς της παρούσας, η πρακτική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τείνει προς τον εθνικό χαρακτήρα της, καθώς οι εντασσόμενες στην οικεία αγορά υπηρεσίες λόγω της φύσης και του σκοπού τους ζητούνται και παρέχονται αποτελεσματικότερα σε εθνικό επίπεδο[261]. Ο εθνικός χαρακτήρας της τραπεζικής εργασίας που συνίσταται στην παροχή συμβουλών σε επιχειρήσεις ή δημόσιους οργανισμούς για την πραγματοποίηση διαφόρων επιχειρηματικών πράξεων δικαιολογείται από μια

---

[258] Σύμφωνα με την ΕΤΕ, πρακτικά είναι πολύ απλό πλέον για έναν πελάτη να ανοίξει ένα λογαριασμό καταθέσεων σε οποιαδήποτε τράπεζα είτε της Ευρωπαϊκής Ενώσεως είτε ακόμα και εκτός. Κατά τη διάρκεια της κρίσης κάποια τραπεζικά ιδρύματα από αυτές τις γεωγραφικές ζώνες προσέφεραν ειδικές διευκολύνσεις, ώστε να προσελκύσουν όσο τον δυνατόν περισσότερες καταθέσεις από την Ελλάδα προς τις τράπεζές τους (επισκέψεις πωλητών από το εξωτερικό σε πελάτες υψηλών καταθέσεων, συνεργασία με δικηγορικά γραφεία για ταχύ άνοιγμα τραπεζικών λογαριασμών κλπ.). Κατά τα λοιπά ισχύουν, σε κάθε περίπτωση, τα προβλεπόμενα από το θεσμικό πλαίσιο για το ξέπλυμα χρήματος και την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και η πολιτική της κάθε τράπεζας σχετικά με το εξ αποστάσεως άνοιγμα καταθετικού λογαριασμού.

[259] Η ΕΤΕ προσκόμισε στοιχεία σχετικά με τα εμβάσματα προς αλλοδαπές τράπεζες.

[260] Βλ. σελ. […] υπ’ αριθμ. πρωτ. […] εντύπου γνωστοποίηση συγκέντρωσης.

[261] Βλ. αποφάσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.6168–RBI/EFG EUROBANK/JV, M.5384– BNP PARIBAS/FORTIS, M.3894 -UNICREDITO/HVB, M.4844 – FORTIS/ ABN AMRO ASSETS, M.873- BANK AUSTRIA/CREDITANSTALT. Ομοίως και οι αποφάσεις Ε.Α. 534/VI/2012 (παρ. 94), 488/VI/2010 ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΤΕ/ASPIS BANK ΑΤΕ, 335/V/2007 FBB ΑΕ/ASPIS BANK ΑΤΕ, 425/V/2008 ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΑΕ/PROTON BANK ΑΕ.

σειρά παραγόντων, όπως της ανάγκης για ενδελεχή γνώση, τόσο του εταιρικού δικαίου της χώρας στην οποία είναι εγκατεστημένη η επιχείρηση, όσο και της διάρθρωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και του περιβάλλοντος αγοράς, των λογιστικών και φορολογικών κανόνων, καθώς επίσης και του θεσμικού πλαισίου και του επιπέδου τιμών της αγοράς. Ιδίως αναφορικά με την επιμέρους σχετική υπο-αγορά των υπηρεσιών πληρωμών προς Μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ο παράγων της εγγύτητας είναι πιο σημαντικός για τις επιχειρήσεις αυτού του μεγέθους, οι οποίες μπορεί να χρειάζονται να επισκέπτονται ένα κατάστημα πιο συχνά, ενώ η σημασία του παράγοντα αυτού δείχνει να φθίνει για τις μεγάλες επιχειρήσεις. Μολονότι επιμέρους στοιχεία της επιχειρηματικής τραπεζικής μπορεί να έχουν μία πιο ευρεία ευρωπαϊκή ή και διεθνή διάσταση, κυρίως για τις μεγάλες επιχειρήσεις[262], για τους σκοπούς της παρούσας η σχετική γεωγραφική αγορά των καταθετικών προϊόντων και προϊόντων χορηγήσεων για επιχειρήσεις είναι εθνική, ήτοι καλύπτει το σύνολο της ελληνικής επικράτειας[263].

Ζ.2. ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ - ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΡΙΕΤΙΑΣ

Ζ.2.1. Γενικά

148. Από τις αρχές του 2010 το κλίμα αβεβαιότητας σε συνδυασμό με την οικονομική ύφεση προκάλεσαν συνεχή μείωση των καταθέσεων. Οι τράπεζες δεν κατόρθωσαν να ανακόψουν τη μείωση αυτή, παρότι προσέφεραν ολοένα υψηλότερα επιτόκια στις καταθέσεις προθεσμίας, την περίοδο από τα τέλη του 2009 μέχρι και το α΄ εξάμηνο του 2012. Πιο συγκεκριμένα, βάσει των στοιχείων της ΤτΕ[264], το 2010, το υπόλοιπο των καταθέσεων και συμφωνιών επαναγοράς νοικοκυριών και επιχειρήσεων σε Νομισματικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα έφθασε τα €247,2 δισ., έναντι €279,5 δισ. το 2009. Η μείωση αυτή συνεχίστηκε με αποτέλεσμα κατά το 2011 το υπόλοιπο των καταθέσεων και συμφωνιών επαναγοράς νοικοκυριών και επιχειρήσεων να προσεγγίζει τα €202 δις. Το έτος 2012, η τάση των καταθέσεων είναι σταθεροποιητική, με τις καταθέσεις τον Οκτώβριο του 2012 να ανέρχονται στα €181,3 δις. Το μεγαλύτερο τμήμα των καταθέσεων αφορά τα νοικοκυριά (ποσοστό άνω του 50% για όλες τις κατηγορίες καταθέσεων) και τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις[265].

149. Από την άλλη πλευρά, η πολυετής οικονομική ύφεση, η οποία έχει ως απώτερη αιτία τη δημοσιονομική κρίση, οδήγησε σε:
   - πολλαπλασιασμό των επισφαλειών στα τραπεζικά δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα και
   - σε σημαντική απομείωση της κεφαλαιακής βάσης των ελληνικών τραπεζών λόγω της αναδιάρθρωσης του δημόσιου χρέους στις αρχές του 2012[266].

150. Η εξέλιξη αυτή των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών δεν ήταν δυνατόν να υποστηρίξει επέκταση των πιστοδοτικών τους δραστηριοτήτων, όπως θα ήταν αναγκαίο, προκειμένου να αντισταθμιστούν πληρέστερα οι συσταλτικές επιδράσεις της δημοσιονομικής προσαρμογής. Επίσης, στη διάρκεια της διετίας 2010-2011, τα πιστοδοτικά κριτήρια των εγχώριων τραπεζών

---

[262] Βλ. απόφαση Ευρωπαϊκής επιτροπής M.2567-NORDBANKEN/POSTGIROT.

[263] Η ΕΤΕ θεωρεί ότι ως προς την τραπεζική μικρομεσαίων επιχειρήσεων, η γεωγραφική αγορά μπορεί να είναι εθνικής εμβέλειας, αν και για τους λόγους που σημειώνει στον καθορισμό της γεωγραφικής αγοράς λιανικής τραπεζικής θεωρεί ότι πρέπει να είναι τουλάχιστον ευρωπαϊκή. Ως προς την τραπεζική μεγάλων επιχειρήσεων (καταθέσεις και χορηγήσεις), η αγορά είναι διεθνής ή τουλάχιστον ευρωπαϊκή.

[264] Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2012, σελ. 124.

[265] http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Statistics/monetary/deposits.aspx

[266] Νομισματική Πολιτική ΤτΕ, Ενδιάμεση Έκθεση 2012, σελ.147.

έγιναν αυστηρότερα. Έτσι, οι απαιτήσεις των τραπεζών από τους δανειολήπτες για παροχή εξασφαλίσεων αυξήθηκαν, ενώ οι τράπεζες παράλληλα περιόρισαν τη διάρκεια και το ύψος των χορηγούμενων δανείων και, στην περίπτωση της στεγαστικής πίστης, το ποσοστό της αξίας των υπέγγυων ακινήτων το οποίο επιτρέπεται να καλύπτουν τα χορηγούμενα δάνεια[267]. Ως αποτέλεσμα, αντίστοιχη με τις καταθέσεις πτωτική πορεία έχουν δείξει και οι χορηγήσεις προς επιχειρήσεις και νοικοκυριά, οι οποίες μετά την αύξηση των υπόλοιπων χρηματοδότησης, κατά το 2010, στα €257,8 δισ., έναντι €249,87 δισ. κατά το 2009, έκτοτε σημειώνουν συνεχή πτώση μειούμενες στα €248,5 δις κατά το 2011 και €230,7 δις κατά τον Οκτώβρη του 2012[268].

151. Η έρευνα της ΕΚΤ του Δεκεμβρίου 2011, η οποία αναφέρεται στην πρόσβαση των επιχειρήσεων μικρού και μεσαίου μεγέθους σε πηγές εξωτερικής χρηματοδότησης, πιστοποιεί τις πολλές επισφάλειες στα χαρτοφυλάκια των ελληνικών τραπεζών, διαπιστώνοντας ότι το ποσοστό των αιτήσεων των επιχειρήσεων για τραπεζικά δάνεια που ικανοποιούνται καθ’ ολοκληρίαν από τα πιστωτικά ιδρύματα είναι σημαντικά χαμηλότερο στην Ελλάδα από ότι στις άλλες χώρες-μέλη της ζώνης του ευρώ[269]. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται σε νεότερη έκθεση της ΕΚΤ του Νοεμβρίου 2012[270], σχετική με τις μικρού και μεσαίου μεγέθους ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, σύμφωνα με την οποία οι περισσότερες ελληνικές επιχειρήσεις αναφέρουν ότι:

- έχουν μειωθεί τα κέρδη τους,
- έχουν μεγαλύτερη ανάγκη στη παρούσα συγκυρία για τραπεζικά δάνεια,
- οι τράπεζες ήταν λιγότερο πρόθυμες να προσφέρουν δάνεια σε αυτές κατά το τελευταίο εξάμηνο,
- το ποσοστό απόρριψης των αιτήσεων για τραπεζικό δανεισμό κατά το τελευταίο εξάμηνο ήταν υψηλό (37%),
- τα επιτόκια δανεισμού έχουν αυξηθεί,
- είναι απαισιόδοξες ως προς τις εκτιμήσεις τους αναφορικά με της μελλοντικές εξελίξεις σχετικά με την πρόσβαση σε τραπεζικό δανεισμό, μέσα στο επόμενο εξάμηνο.

152. Επίσης, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΚΤ, η πρόσβαση σε τραπεζικό δανεισμό εμφανίζεται διαχρονικά ως το δεύτερο πιο σημαντικό πρόβλημα για τις ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις, μετά από την έλλειψη επαρκούς ζήτησης για τα προϊόντα τους, όπως φαίνεται στους πίνακες που ακολουθούν[271]:

Έλλειψη Πρόσβασης σε τραπεζική χρηματοδότηση ως τρέχον πιεστικό πρόβλημα (%)							
Ποσοστό %	**2009H1**	**2009H2**	**2010H1**	**2010H2**	**2011H1**	**2011H2**	**2012H1**
Ελλάδα	31,8	33,7	32,2	28,9	29,9	35,9	30,9
Πορτογαλία	10,6	9,6	12,9	15,3	17,8	21,4	21,6
Ιρλανδία	11,3	16,3	16,2	16,7	20,6	24,7	21,3
Ολλανδία	12,4	11,3	13,3	10,6	12,1	13,2	18,1
Βέλγιο	11,6	6,7	10,3	9,9	8,3	10,1	10,3

[267] Έκθεση Διοικητή Τράπεζας της Ελλάδος για το 2011 (σελ. 157-158).
[268] Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2012, τεύχος 134.
[269] Έκθεση Διοικητή Τράπεζας της Ελλάδος για το 2011 (σελ. 157-158).
[270] ECB, «Survey on the access to finance of small and medium-sized enterprises in the euro area», November 2012, διαθέσιμη στην ιστοσελίδα της ΕΚΤ, δείγμα 500 ελληνικών επιχειρήσεων.
[271] Στοιχεία ECB, Statistical Data Warehouse, Survey on the access to finance of SME, σταθμισμένο ποσοστό απαντήσεων, http://www.ecb.int/stats/money/surveys/sme/html/index.en.html

Γερμανία	15,3	18,1	11,2	12,1	11,1	10,9	9,5
Φινλανδία	7,5	7,8	4,9	5,5	7,2	6,6	6,5

Απαντήσεις στο ερώτημα «ποιό είναι το πιο πιεστικό τρέχον πρόβλημα που αντιμετωπίζει η επιχείρηση σας;» (%)								
Χώρα	**Εύρεση πελατών**	**Ανταγωνισμός**	**Πρόσβαση σε χρημ/ση**	**Κόστος παραγωγής**	**Ικανότητες εξειδικευμένου προσωπικού**	**Ρυθμίσεις**	**Άλλο**	**Δεν απαντώ**
Ελλάδα	32	12	31	8	5	4	9	0
Πορτογαλία	32	15	22	9	4	9	8	2
Ισπανία	34	9	27	8	2	4	15	0
Ιταλία	23	8	23	23	2	10	10	0
Ιρλανδία	29	14	21	10	5	7	13	1
Ολλανδία	25	17	18	7	11	13	8	2
Γαλλία	26	9	13	22	15	13	1	1
Βέλγιο	17	17	10	20	16	12	6	2
Γερμανία	27	12	10	6	28	11	4	2
Φινλανδία	15	26	7	18	18	10	5	1

153. Η προηγούμενη ανάλυση επιβεβαιώνει το γεγονός ότι για τις χώρες του ευρωπαϊκού νότου, όπου οι ανάγκες χρηματοδότησης του δημόσιου τομέα παραγκώνισαν τη χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα, υπάρχει πρόβλημα πρόσβασης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε τραπεζική χρηματοδότηση. Αυτό επιβάλλει την αναδιοργάνωση του τραπεζικού συστήματος ώστε να διοχετευθούν κεφάλαια στις επιχειρήσεις, χωρίς όμως να υποχωρήσει η ανταγωνιστική πίεση (και κατά συνέπεια να αυξηθεί αδικαιολόγητα το κόστος χρήματος) μεταξύ των τραπεζικών ιδρυμάτων.

Ζ.2.2. Επιτόκια Εμπορικών Τραπεζών

154. Η ΤτΕ με βάση την μεθοδολογία που ακολουθεί διακρίνει μεταξύ δυο βασικών κατηγοριών επιτοκίων, ήτοι τα επιτόκια που αφορούν νέες καταθέσεις και δάνεια (τα οποία πραγματοποιήθηκαν στη διάρκεια του μηνός αναφοράς) και τα επιτόκια που αφορούν τα υφιστάμενα υπόλοιπα των καταθέσεων και των δανείων (δηλαδή των (μέσων) επιτοκίων εκτοκισμού του συνολικού υπολοίπου των καταθέσεων και των δανείων όπως αυτά διαμορφώνονται στο τέλος του μηνός αναφοράς). Στην ανάλυση που ακολουθεί, η οποία βασίζεται σε στοιχεία της ΤτΕ, υιοθετείται η ανωτέρω μεθοδολογία της ΤτΕ, και συνεπώς διαχωρίζονται οι καταθέσεις (από κατοίκους της ζώνης ευρώ στα εγχώρια Νομισματικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα - ΝΧΙ) και τα δάνεια (από τα εγχώρια ΝΧΙ σε κατοίκους της ζώνης ευρώ) σε νέες και υφιστάμενες[272,273].

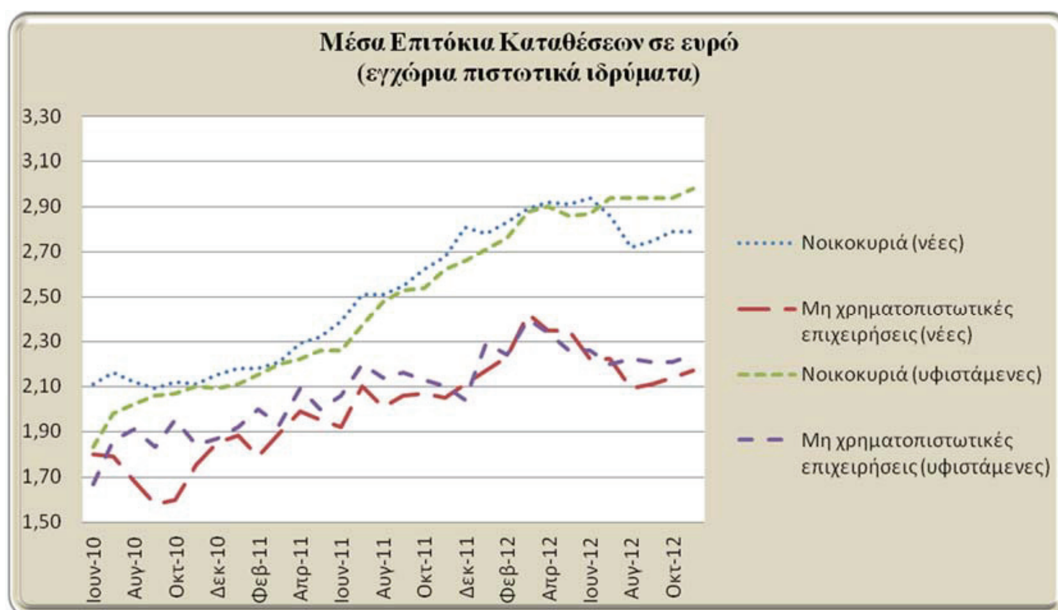
[272] Η ΤτΕ, εφαρμόζοντας την ΠΔ/ΤΕ 2496/28.5.2002, άρχισε από το Σεπτέμβριο του 2002 να συγκεντρώνει τα επιτόκια των τραπεζικών καταθέσεων και χορηγήσεων σε νέα βάση και σύμφωνα με τον Κανονισμό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας ΕΚΤ/2001/18. Βλ. http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Statistics/rates_markets/deposits.aspx.

[273] Στην ιστοσελίδα της ΤτΕ παρουσιάζονται τα επιτόκια καταθέσεων και δανείων ανά τράπεζα. http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/transactionsinfo/rates.aspx

Ζ.2.2.1. Επιτόκια καταθέσεων

155. Η ανοδική πορεία των επιτοκίων των νέων τραπεζικών καταθέσεων λιανικής στην Ελλάδα, η οποία καταγράφηκε από τα τέλη του 2009, συνεχίστηκε το α΄ εξάμηνο του 2012 με φθίνοντα όμως ρυθμό και ακολούθως αντιστράφηκε, με αποτέλεσμα την περίοδο Ιουνίου-Σεπτεμβρίου 2012 τα επιτόκια καταθέσεων να ακολουθήσουν φθίνουσα πορεία. Η φθίνουσα πορεία των επιτοκίων καταθέσεων των επιχειρήσεων είχε ξεκινήσει ήδη από το Μάρτιο 2012. Ειδικότερα, κατά το καλοκαίρι του 2012, τα επιτόκια υποχώρησαν σε όλες τις κατηγορίες νέων καταθέσεων (έως 33 μονάδες βάσης). Μόνη εξαίρεση αποτελούν τα επιτόκια των καταθέσεων με συμφωνημένη διάρκεια από ένα έως δύο έτη από τα νοικοκυριά, καθώς και των καταθέσεων με συμφωνημένη διάρκεια έως ένα έτος από τις επιχειρήσεις, τα οποία κατέγραψαν άνοδο (κατά 11 και 43 μονάδες βάσης αντιστοίχως)[274], καθώς στο πλαίσιο της αντιμετώπισης της μείωσης ρευστότητας των τραπεζικών ιδρυμάτων ως επακόλουθου της μείωσης των καταθέσεων, οι τράπεζες επιδίωξαν να συγκρατήσουν την απόσυρση των καταθέσεων από μέρους των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων και των νοικοκυριών, προσφέροντας υψηλές ονομαστικές αποδόσεις στις καταθέσεις προθεσμίας. Πιο συγκεκριμένα, το επιτόκιο στη σημαντικότερη κατηγορία καταθέσεων, δηλαδή, στις νέες καταθέσεις με συμφωνημένη διάρκεια έως ένα έτος από τα νοικοκυριά, διαμορφώθηκε τον Σεπτέμβρη σε 4,60%, παραμένοντας όμως (από το Μάιο του 2011) το υψηλότερο στη ζώνη του ευρώ.

156. Το ακόλουθο διάγραμμα παρουσιάζει την εξέλιξη των μέσων επιτοκίων για τις καταθέσεις των νοικοκυριών και των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων για τη χρονική περίοδο Ιουνίου 2010-Οκτώβριος 2012, με βάση στοιχεία της ΤτΕ.

274 Νομισματική Πολιτική ΤτΕ, Ενδιάμεση Έκθεση 2012, σελ.154.

Ε.6.2.2. Επιτόκια χορηγήσεων

157. Όσον αφορά τα δάνεια, τα επιτόκια υποχώρησαν την περίοδο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 2012 σε όλες τις κατηγορίες νέων τραπεζικών δανείων στην Ελλάδα. Η μεγαλύτερη υποχώρηση του επιτοκίου καταγράφηκε στα δάνεια προς ιδιώτες και ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά ιδρύματα (δηλ. κατ’ ουσίαν τα νοικοκυριά) και ειδικότερα στα καταναλωτικά δάνεια με περίοδο καθορισμού του επιτοκίου από ένα έως πέντε έτη. Πιο συγκεκριμένα, η παρατηρούμενη υποχώρηση των επιτοκίων τραπεζικού δανεισμού στη διάρκεια του 2012 αντανακλά μεταξύ άλλων:

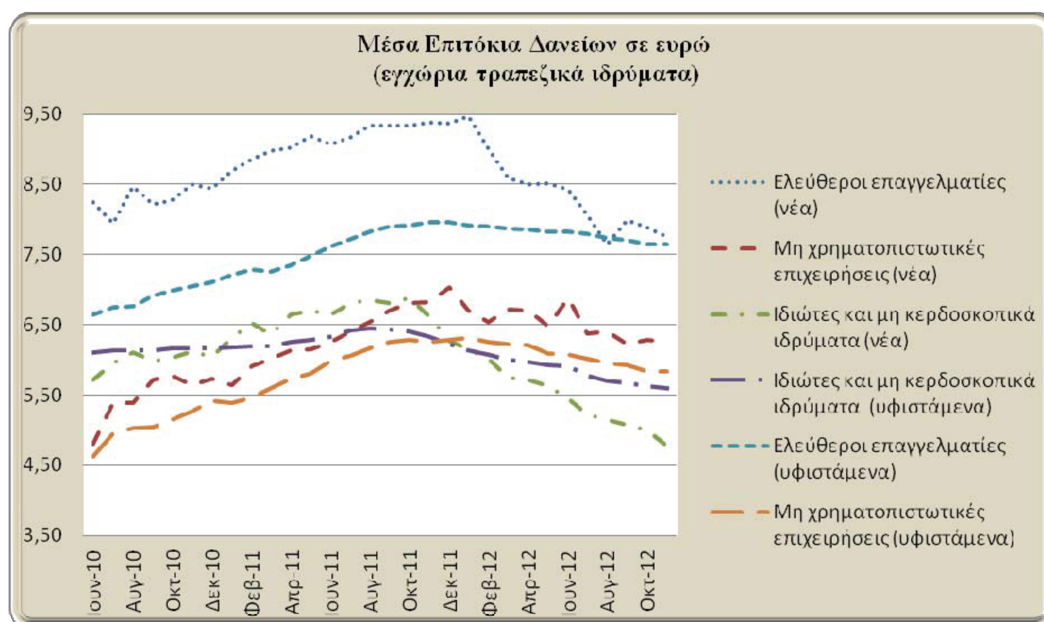
(α) την ευνοϊκή επίδραση που άσκησαν τα μη συμβατικά μέτρα νομισματικής πολιτικής και οι μειώσεις των βασικών επιτοκίων του Ευρωσυστήματος αφενός στα επιτόκια Euribor, τα οποία χρησιμοποιούνται ως επιτόκια αναφοράς σε πολλές δανειακές συμβάσεις στη χώρα μας, και αφετέρου στο κόστος αναχρηματοδότησης των πιστωτικών ιδρυμάτων,

(β) την υποχώρηση της ζήτησης νέων δανείων,

(γ) την πολιτική των τραπεζών να απαιτούν μεγαλύτερες εξασφαλίσεις από τους δανειολήπτες σε σύγκριση με το παρελθόν σε πολλές περιπτώσεις νέων δανείων και

(δ) την πραγματοποίηση εκτεταμένων αναδιαρθρώσεων-ρυθμίσεων παλαιών δανείων από τις τράπεζες προκειμένου να βελτιωθούν οι προοπτικές εξυπηρέτησής τους.

158. Οι μειώσεις που αφορούν τα επιχειρηματικά δάνεια ήταν μικρότερες λόγω του αυξημένου πιστωτικού κινδύνου στην ελληνική οικονομία. Πιο συγκεκριμένα, η αύξηση του πιστωτικού κινδύνου, η οποία συνδέεται με την αύξηση της συχνότητας των επισφαλειών, άσκησε αυξητική επίδραση στα επιτόκια νέου τραπεζικού δανεισμού προς επιχειρήσεις και επαγγελματίες. Αυτά σημείωσαν αρχικά αύξηση από τα τέλη του 2009 μέχρι περίπου και το γ΄ τρίμηνο του 2011, μεταξύ άλλων επειδή ενσωμάτωσαν αυξημένο ασφάλιστρο έναντι του εν λόγω κινδύνου. Η διαχρονική εξέλιξη των μέσων επιτοκίων δανείων παρουσιάζεται στο κάτωθι διάγραμμα:

Ε.6.2.3. Περιθώριο επιτοκίου

159. Η διαφορά του μέσου σταθμικού επιτοκίου των νέων τραπεζικών δανείων και του αντίστοιχου επιτοκίου των νέων καταθέσεων («περιθώριο επιτοκίου»)[275] παρουσιάζεται στο διάγραμμα που ακολουθεί.

160. Παρατηρείται ότι η διαφορά ακολουθεί πτωτική πορεία από τον Νοέμβριο του 2011, τόσο για τις νέες όσο και για τα υφιστάμενες καταθέσεις λόγω της πτωτικής τάσης των αντίστοιχων μεγεθών (με εντονότερη τη μεταβολή των επιτοκίων καταθέσεων) που αποτελούν την βάση υπολογισμού της. Ωστόσο, το περιθώριο επιτοκίου στην Ελλάδα παραμένει υψηλότερο από το μέσο των χωρών του ευρώ, όπως φαίνεται από το κάτωθι διάγραμμα:

[275] Όπως εμφανίζεται στα στοιχεία της ΤτΕ που είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Statistics/rates_markets/deposits.aspx

161. Παρατηρείται ότι μετά το 2008 η διαφορά του μέσου επιτοκίου αυξάνεται σε μεγαλύτερο βαθμό από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, ενώ αποκλιμάκωση παρατηρείται μέσα στο 2012. Η εξέλιξη αυτή σχετίζεται μεταξύ άλλων με την ενσωμάτωση αυξημένου ασφαλίστρου έναντι του πιστωτικού κινδύνου του ιδιωτικού τομέα (όπως προσδιορίζεται από την αύξηση των δανείων σε καθυστέρηση), στα επιτόκια τραπεζικού δανεισμού προς το μη χρηματοπιστωτικό τομέα, ενώ οφείλεται αφενός στις ευρείας κλίμακας αναδιαρθρώσεις-ρυθμίσεις δανείων στην Ελλάδα και αφετέρου στην αύξηση του πιστωτικού κινδύνου και σε άλλα κράτη-μέλη της ζώνης του ευρώ.

Ζ.3. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Ζ.3.1. Ωριμότητα αγοράς

162. Όπως επισημαίνει το σύνολο σχεδόν των ερωτηθέντων πιστωτικών ιδρυμάτων, η ζήτηση στην ευρύτερη τραπεζική αγορά, αλλά και τις υπο-αγορές των καταθέσεων και χορηγήσεων λιανικής και των χορηγήσεων επιχειρηματικής είναι σε φάση ωριμότητας[276], με πτωτικές τάσεις. Ενδεικτικά, η ζήτηση καταθετικών προϊόντων βαίνει, κατά τα τελευταία έτη, μειούμενη, επηρεαζόμενη από τη γενικότερη οικονομική κατάσταση. Η […][277] σημειώνει ότι τόσο στη λιανική όσο και στην επιχειρηματική τραπεζική, οι καταθέσεις έχουν παρουσιάσει κάθετη πτώση άνω του 30% την τελευταία τριετία λόγω της οικονομικής κρίσης και τη διεθνοποίηση της αγοράς που επιτρέπει την φυγή καταθέσεων στο εξωτερικό. Ανάλογη πτώση της ζήτησης παρατηρείται και στις χορηγήσεις λιανικής. Ταυτόχρονα, η ικανοποίηση της ζήτησης στη χρηματοδότηση επιχειρήσεων περιορίζεται κυρίως στην ανανέωση της χρηματοδότησης υφιστάμενων πελατών λόγω της σημαντικής έλλειψης ρευστότητας[278]. Η […] θεωρεί ότι καθώς η οικονομική κρίση προβλέπεται να συνεχίσει στο άμεσο μέλλον, κάθε πρόβλεψη για το ρυθμό της ζήτησης θα ήταν επισφαλής.

[276] Βλ. […], […].
[277] Βλ. […].
[278] Βάσει στοιχείων του ΣΔΟΣ από το 2009 υπάρχει μέση ετήσια μείωση στις καταθέσεις της τάξης του 13,5%, ενώ σύμφωνα με τα στοιχεία Ιουνίου 2012 από το Δεκέμβριο του 2011 σημειώνεται περαιτέρω μείωση 11,8%. Βλ. και […].

Ζ.3.2. Εμπόδια Εισόδου

163. Οι δύο κύριες μέθοδοι εισόδου νέου ανταγωνιστή στην ελληνική τραπεζική αγορά είναι η εξαγορά υπάρχοντος ανταγωνιστή ή η δημιουργία εξ’ ολοκλήρου νέας τράπεζας. Το συνολικό κόστος εισόδου μπορεί να διαφοροποιηθεί σημαντικά ανάλογα με τη μέθοδο και την φάση ανάπτυξης που βρίσκεται ο κλάδος, ιδιαίτερα όταν ο στόχος είναι η δημιουργία χρηματοοικονομικής εταιρίας ισοδύναμης με σημαντικό βιώσιμο ανταγωνιστή.

164. Οι νομικοί και ρυθμιστικοί περιορισμοί στην είσοδο της τραπεζικής αγοράς διαφέρουν στην περίπτωση εισόδου μέσω εξαγοράς από αυτή μέσω νέας ίδρυσης και καθορίζονται από την Τράπεζα της Ελλάδος και σχετικά Προεδρικά διατάγματα και νόμους. Όπως επεσήμανε η γνωστοποιούσα, αλλά και η πλειονότητα των ερωτηθέντων πιστωτικών ιδρυμάτων[279], τα βασικότερα εμπόδια εισόδου στον ευρύτερο εγχώριο χρηματοπιστωτικό κλάδο προκύπτουν από το νομικό πλαίσιο που ρυθμίζει την ίδρυση των πιστωτικών ιδρυμάτων, και τις αυστηρές προβλεπόμενες προϋποθέσεις, διαδικαστικές και ουσιαστικές, κυρίως ως προς το ύψος των απαιτούμενων κεφαλαίων[280], καθώς και την υποχρέωση για διαρκή συμμόρφωση με το αυστηρό εποπτικό πλαίσιο[281].

165. Πέραν των ανωτέρω εμποδίων, υφίστανται πρόσθετα πραγματικά εμπόδια εισόδου, δεδομένου ότι η βιώσιμη και αποτελεσματική διείσδυση ενός νέου πιστωτικού ιδρύματος, τουλάχιστον ως προς τις υπο-αγορές των καταθέσεων και χορηγήσεων λιανικής και των χορηγήσεων επιχειρηματικής, προϋποθέτει σημαντική κεφαλαιακή επάρκεια και την ανάπτυξη δικτύου ικανού να εξυπηρετεί επαρκώς τη διανομή των σχετικών προϊόντων/υπηρεσιών[282]. Παράλληλα, όπως επισημαίνει και η […], σημαντικός παράγων στην είσοδο νέου ανταγωνιστή στον τραπεζικό κλάδο αποτελεί και το εύρος των οικονομιών κλίμακας που προκύπτουν στην παραγωγή και διανομή προϊόντων.

---

[279] Βλ. ενδεικτικά απαντητικές επιστολές των […], […], […], […].

[280] Η ίδρυση και λειτουργία πιστωτικών ιδρυμάτων ρυθμίζεται από τον Ν. 3601/2007 (ΦΕΚ Α΄178/1.8.2007) «*Ανάληψη και άσκηση δραστηριοτήτων από τα πιστωτικά ιδρύματα, επάρκεια ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και λοιπές διατάξεις*» και τις Πράξεις Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος (ΠΔ/ΤΕ) 2526/2003, 2603/2008 και 2595/2007 και την Απόφαση ΕΤΠΘ 211/1/2005. Βασική προϋπόθεση για τη δραστηριοποίηση πιστωτικού ιδρύματος στην Ελλάδα συνιστά η χορήγηση σχετικής άδειας από την Τράπεζα της Ελλάδος, η δε σχετική διαδικασία ορίζεται στα άρθρα 5, 6, 7 και 24 του Ν.3601/2007. Επί πλέον, σύμφωνα με το άρθρο 5 του Ν. 3601/2007, τα πιστωτικά ιδρύματα επιτρέπεται να συσταθούν και να λειτουργούν με τη μορφή ανώνυμης εταιρίας ή με τη μορφή αμιγούς πιστωτικού συνεταιρισμού του Ν. 1667/86 όπως ισχύει. Παράλληλα, κατά την παρ. 4 του ως άνω άρθρου, προϋπόθεση παροχής της σχετικής άδειας είναι η κατοχή ελάχιστου μετοχικού κεφαλαίου ύψους 18 εκ. € για ανώνυμη τραπεζική εταιρία, 9 εκ. € για υποκατάστημα πιστωτικού ιδρύματος που εδρεύει σε τρίτη χώρα και 6 εκ. € για πιστωτικό συνεταιρισμό.

[281] Σύμφωνα με τις προϋποθέσεις του Συμφώνου «Βασιλεία ΙΙ».

[282] Βλ. απόφαση της Ευρ. Επιτροπής M.4844-Fortis/ABN AMRO, σκ. 118 (όπου κρίθηκε ότι το μη ανακτήσιμο κόστος δημιουργίας δικτύου υποκαταστημάτων συνιστά εμπόδιο εισόδου). Αντίθετη άποψη αναπτύσσει η γνωστοποιούσα, η οποία καταρχάς επισημαίνει ότι παραδοσιακά, τα μεγαλύτερα πιστωτικά ιδρύματα βασίζονταν σε ευρύ δίκτυο καταστημάτων ανά την ελληνική επικράτεια, καθιστώντας κοστοβόρα την ανάπτυξη ενός ισοδύναμου ανταγωνιστή. Η ανάπτυξη όμως νέων τεχνολογιών και εναλλακτικών δικτύων διανομής κατέστησε χαμηλότερο το αντίστοιχο κόστος εισόδου. Ιδιαίτερα η ανάπτυξη της διαδικτυακής τραπεζικής και της πελατειακής εξυπηρέτησης μέσω τηλεφώνου, επιτρέπει ακόμα και την ολική έλλειψη φυσικού δικτύου διανομής για κατηγορίες προϊόντων, κατά τα πρότυπα διαδικτυακών τραπεζών σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλ. […]).

Ζ.3.3. Δυνητικός ανταγωνισμός

166. Στην σημερινή συγκυρία, εξαιτίας της Ελληνικής κρίσης χρέους, η χρηματιστηριακή αγορά αποτιμά σε πολύ χαμηλά επίπεδα την αξία των τραπεζών στην Ελλάδα. Το οικονομικό κόστος εισόδου μέσω εξαγοράς έχει συνεπώς μειωθεί δραματικά τα τελευταία δύο χρόνια. Αντιθέτως, η δημιουργία εξ’ αρχής μιας τράπεζας αντιστοίχου μεγέθους μπορεί να απαιτήσει πολύ υψηλότερες επενδύσεις σε κεφάλαια και χρόνο ανάπτυξης. Σημειώνεται, ωστόσο, ότι το επενδυτικό ρίσκο που προκύπτει από την οικονομική κατάσταση της χώρας (country risk) εξουδετερώνει και ενδεχομένως υπερκερνά τον παράγοντα του μειωμένου κόστους εισόδου, κι ως εκ τούτου η ένταση του δυνητικού ανταγωνισμού μάλλον έχει εξασθενίσει κατά τα τελευταία χρόνια.

167. Πολλά εκ των ερωτηθέντων πιστωτικών ιδρυμάτων[283] θεωρούν απίθανη την είσοδο δυνητικού ανταγωνιστή στο χρηματοπιστωτικό κλάδο, κι ως εκ τούτου και στις υπο-αγορές των καταθέσεων και χορηγήσεων λιανικής και επιχειρηματικής, που συνιστούν και τις παραδοσιακότερες εκ των τραπεζικών εργασιών, όπως, επίσης, και στην παροχή υπηρεσιών χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing)[284]. Σημειωτέον πάντως, ότι κάποιες από τις τράπεζες που ερωτήθηκαν [285] θεωρούν ως πηγή δυνητικού ανταγωνισμού τη δραστηριοποίηση αλλοδαπών πιστωτικών ιδρυμάτων μέσω εξαγοράς εγχώριου πιστωτικού ιδρύματος, βασιζόμενες στην εκτίμηση ότι οι τρέχουσες αποτιμήσεις των ελληνικών τραπεζών είναι εξαιρετικά ελκυστικές[286]. Ωστόσο, εκτιμάται ότι το ασταθές οικονομικό κλίμα έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της έντασης τυχόν δυνητικού ανταγωνισμού προερχόμενου από την ως άνω πηγή[287]. Υπέρ των ανωτέρω συνηγορούν και τα έτη που διαγράφονται στην αγορά και, κυρίως, η απόσυρση αλλοδαπών ιδρυμάτων από την εγχώρια τραπεζική αγορά (π.χ. Société Generale, Credit Agricole)[288].

Ζ.3.4. Συνθήκες Ζήτησης

168. Η συνολική ζήτηση για τραπεζικά προϊόντα εξαρτάται από εξωγενείς παράγοντες όπως η συνολική ρευστότητα της οικονομίας, το επίπεδο του διαθέσιμου εισοδήματος και η εμπιστοσύνη προς το χρηματοπιστωτικό σύστημα εν γένει. Σύμφωνα δε με πολλές από τις ερωτηθείσες τράπεζες, οι

[283] Βλ. ενδεικτικά επιστολή […], […], […], […] και […]. Ωστόσο, η […], στο από […] έγγραφό της υποστηρίζει ότι εφόσον οι τρέχουσες αποτιμήσεις εγχώριων πιστωτικών ιδρυμάτων είναι δυνάμει εξαιρετικά ελκυστικές, είναι πάντα πιθανή η είσοδος αλλοδαπών επιχειρήσεων είτε μέσω οργανικής ανάπτυξης, είτε μέσω εξαγοράς εγχώριας τράπεζας (ωστόσο, αναφέρει η […], δεδομένης της τρεχούσης οικονομικής συγκυρίας, δεν μπορεί να προσεγγιστεί η πιθανότητα ή ο χρόνος εντός του οποίου δύναται να πραγματοποιηθεί μια τέτοια είσοδος).

[284] Η πλειοψηφία των ανταγωνιστών αναφέρει ότι δεν αναμένεται είσοδος στον κλάδο λόγω της οικονομικής συγκυρίας (βλ. ενδεικτικά […], […]).

[285] Βλ. επιστολή […], […].

[286] Βλ. επιστολή […].

[287] Ειδικότερα, παράγοντες όπως, μεταξύ άλλων η τρέχουσα κρίση που διέρχεται η ευρωζώνη, η οποία συντελεί σε περαιτέρω οικονομική αστάθεια και αποθαρρύνει την πραγματοποίηση επενδύσεων, ιδιαίτερα της τάξης μεγέθους που απαιτείται για τη λειτουργία ενός πιστωτικού ιδρύματος και η σημερινή κατάσταση της ελληνικής οικονομίας (αρνητικός ρυθμός ανάπτυξης, αδυναμία προβλέψεων χρονικού ορίζοντα ανάκαμψής της) οδηγούν στην εκτίμηση πως στο άμεσο μέλλον δεν διαφαίνεται πιθανή η προσέλκυση επενδυτών και κατά συνέπεια πιθανολογείται ότι δε θα εισέλθουν αξιόλογοι νέοι ανταγωνιστές στον κλάδο (βλ. επιστολές […], […], […]).

[288] Χαρακτηριστικό είναι δε ότι, σύμφωνα με τις απαντήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων (βλ. επιστολή […]), δεν υπήρξε κάποια σημαντική είσοδος στις αγορές των καταθέσεων και χορηγήσεων λιανικής και επιχειρηματικής κατά τα πέντε τελευταία χρόνια. Σημειωτέον επί πλέον ότι σε αυτές τις αγορές δραστηριοποιούνται ήδη όλα τα (σημαντικά) εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα, με καθιερωμένα δίκτυα. Βλ. και επιστολή […], όπου αναφέρεται ότι στον τομέα της λιανικής τραπεζικής εισήλθαν αλλοδαπές τράπεζες, όπως η Bank Saderat Iran (Ιράν), η Kedr Close Joint Stock Company Commercial Bank (Ρωσία), η T.C. Ziraat Bankasi A.S.(Τουρκία) και η Intesa Sanpaolo Bank (Αλβανία), οι οποίες ωστόσο δεν έχουν επιτύχει αξιόλογη διείσδυση.

βασικοί παράγοντες που επηρεάζουν την προτίμηση των πελατών και τη ζήτηση των τραπεζικών υπηρεσιών είναι η αξιοπιστία του παρέχοντος την υπηρεσία, το επίπεδο εξυπηρέτησης και η ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών, η ποικιλία, τα ειδικά χαρακτηριστικά των προϊόντων και η τιμολόγηση[289]. Ειδικότερα, όσον αφορά στις επιχειρηματικές χρηματοδοτήσεις, η ζήτηση προσδιορίζεται σε μεγαλύτερο βαθμό από τις γενικότερες συνθήκες της αγοράς, τις επιχειρηματικές ευκαιρίες νέων επενδύσεων και την ανάγκη κάλυψης επιχειρηματικών κινδύνων.

169. Η […] επισημαίνει ότι στην Ελληνική τραπεζική αγορά υπάρχουν αρκετές μεγάλες τραπεζικές επιχειρήσεις που χαίρουν της εμπιστοσύνης του καταναλωτικού κοινού και που προσφέρουν εφάμιλλα παρεμφερή τραπεζικά προϊόντα[290] πλήρους φάσματος, ενώ οι πελάτες των τραπεζών δεν έχουν αποκλειστικές σχέσεις με τα τραπεζικά ιδρύματα και χρησιμοποιούν τόσο για τις καταθέσεις τους όσο και για τα δάνειά τους και τις κάρτες τους περισσότερες της μίας τράπεζες καθώς και ξένες τράπεζες[291]. Συνέπεια των ανωτέρω είναι οι καταναλωτές να κάνουν τις επιλογές τους με βάση τις συγκεκριμένες τους ανάγκες και αντίστοιχες προσφορές των τραπεζών καθώς και με βάση την παροχή εξυπηρέτησης πριν και μετά την πώληση.

170. Σύμφωνα με την […], ο παράγων της φήμης του συνεργαζόμενου ιδρύματος διαδραματίζει τον τελευταίο ρόλο στην επιλογή της τράπεζας από τον πελάτη, ενώ η έννοια του πιστού πελάτη, σε άκρως ανταγωνιστικά περιβάλλοντα, υφίσταται σε περιορισμένο βαθμό, καθώς απαιτείται διαρκής εγρήγορση από την πλευρά της κάθε τράπεζας ώστε η πελατεία της να μη στραφεί σε άλλη τράπεζα. Περαιτέρω, σημειώνει ότι οι πελάτες φαίνεται να μην έχουν ψυχολογική ταύτιση με κάποιο τραπεζικό ίδρυμα το οποίο να θεωρούν αποκλειστική τους τράπεζα, και επομένως κάθε αγορά ή ανανέωση τραπεζικού προϊόντος αποτελεί μία ευκαιρία διαπραγμάτευσης όρων αλλά και αναζήτησης εναλλακτικού τραπεζικού ιδρύματος. Επιπλέον, δεν αποδίδουν σταθερά την ίδια βαρύτητα σε κάθε τραπεζικό προϊόν διαχρονικά και άρα τα κριτήρια επιλογής τράπεζας π.χ. για προθεσμιακή κατάθεση, για πιστωτική κάρτα και για ασφαλιστικό προϊόν μπορεί να διαφέρουν δραματικά για τον ίδιο τον πελάτη. Γι’ αυτό και οι πελάτες τελικά δεν έχουν μονοδιάστατες σχέσεις με τις τράπεζες και επιλέγουν ελεύθερα εκεί που πιστεύουν ότι μεγιστοποιούν την προσδοκώμενη αξία.

Ζ.3.5. Τιμολόγηση

171. Η […] καταρχήν εκτιμά ότι η ελληνική αγορά χαρακτηρίζεται από έντονο ανταγωνισμό και βάθος, στο σύνολο των επηρεαζόμενων αγορών. Συνεπώς, οι τιμές διαφέρουν από τράπεζα σε τράπεζα και από προϊόν σε προϊόν και διατηρούνται σε εξαιρετικά ανταγωνιστικό επίπεδο.

172. Από τα στοιχεία του φακέλου που συνέλεξε η ΓΔΑ προκύπτει ότι η τιμολόγηση στα προϊόντα και υπηρεσίες της **λιανικής τραπεζικής πίστης** γίνεται βάσει, κατά κύριο, λόγο των συνθηκών του ανταγωνισμού, καθώς και του κόστους των τραπεζών για όλη τη διάρκεια παροχής του

[289] Βλ. απαντητική επιστολή […] και […]

[290] Η […] σημειώνει ([…]) ότι η διαφοροποίηση των προϊόντων της λιανικής εναπόκειται κυρίως στο κόστος της υπηρεσίας (επιτόκιο δανείου, πιστωτικής κάρτας) και το όφελος των καταθετικών προϊόντων (επιτόκια καταθέσεων). Στα προϊόντα της λιανικής τραπεζικής εμφανίζεται έντονος ανταγωνισμός.

[291] Βλ. […].

προϊόντος/υπηρεσίας[292]. Η […] επιβεβαιώνει ότι η τιμολογιακή πολιτική πρωτίστως καθορίζεται από τις συνθήκες της αγοράς, το κόστος και τις πηγές χρηματοδότησής της (ειδικότερα, λαμβάνονται υπόψη ιδίως η πορεία των διατραπεζικών επιτοκίων EURIBOR, οι ανάγκες ρευστότητας και οι εγχώριες οικονομικές συνθήκες)[293]. Επί πλέον, προκύπτει από τα ίδια στοιχεία ότι σε κάποιες υπηρεσίες/προϊόντα, όπως τα στεγαστικά δάνεια, η τιμολόγηση γίνεται βάσει και των ποιοτικών και ποσοτικών χαρακτηριστικών των πελατών[294] και το επιτόκιο μπορεί να διαφοροποιείται, σε πολύ μικρά όρια, ανάλογα με το προφίλ του κάθε πελάτη, την ίδια συμμετοχή, τα χαρακτηριστικά των εμπράγματων και λοιπών εξασφαλίσεων και τη διάρκεια του δανείου[295].

173. Εξάλλου, η τιμολόγηση των υπηρεσιών **επιχειρηματικής τραπεζικής** είναι σε κάποιο βαθμό εξατομικευμένη, όσον αφορά στην επιτοκιακή επιβάρυνση και στις τυχόν προμήθειες. Ιδίως το επιτόκιο χορηγήσεων των επιχειρήσεων μπορεί να διαφοροποιείται (με πολύ μικρές διακυμάνσεις) ανάλογα με το ύψος του ποσού που αφορά η κατάθεση ή το δάνειο, το σκοπό και την ίδια συμμετοχή (ως προς τα δάνεια), τη διάρκεια της κατάθεσης ή του δανείου, τη φύση των εξασφαλίσεων, τα ποιοτικά χαρακτηριστικά/πιστοληπτικό προφίλ του πελάτη κ.ά. Αντίστοιχα, είναι δυνατόν να παρέχεται ειδικότερη, βάσει συμφωνίας, χρέωση για τραπεζικές υπηρεσίες προς συγκεκριμένους εταιρικούς πελάτες, ανάλογα με τα χαρακτηριστικά των πελατών[296]. Η […] αναφέρει ότι το επιτόκιο προσδιορίζεται από το κόστος του κεφαλαίου, το διαχειριστικό κόστος και το κόστος κάλυψης του κινδύνου κάθε δανειζόμενου. Η ύπαρξη εξασφαλίσεων μειώνει τον πιστωτικό κίνδυνο του πελάτη και

---

[292] Η κάθε τράπεζα συμπεριλαμβάνει στην τιμολογιακή της πολιτική το σύνολο του κόστους παραγωγής της, το οποίο με τη σειρά του περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, το κόστος άντλησης ρευστότητας, το διοικητικό κόστος, το πιστωτικό κόστος καθώς και το κόστος κεφαλαιακής επάρκειας.

[293] Βλ. […]. Οι παράγοντες που προσδιορίζουν την τιμολόγηση των καταθετικών προϊόντων […] είναι οι στόχοι και η πολιτική της τράπεζας, το επίπεδο βασικών επιτοκίων (π.χ. επιτόκια Ε.Κ.Τ Euribor για καταθέσεις σε ευρώ και τα αντίστοιχα για καταθέσεις σε ξένο νόμισμα), ύψος κατάθεσης, τιμολόγηση τραπεζών ανταγωνισμού, πολιτική προσέγγισης επιμέρους ομάδων πελατείας, γενικότερες συνθήκες αγοράς, λειτουργικό κόστος εξυπηρέτησης των συναλλαγών με τα πελατειακά κοινά. Η τιμολόγηση των προθεσμιακών καταθέσεων επηρεάζεται από παράγοντες όπως: στόχοι και πολιτική της τράπεζας, καμπύλη επιτοκίων, χρόνος δέσμευσης, ύψος κατάθεσης, τιμολόγηση τραπεζών ανταγωνισμού, συνολική συνεργασία με τον πελάτη, γενικότερες συνθήκες αγοράς.

[294] Βλ. […]. Η τιμολόγηση των προσφερόμενων προϊόντων βασίζεται σε χαρακτηριστικά όπως: α) μέγεθος πελατειακής ομάδας β) οικονομικό/συναλλακτικό προφίλ των μελών κάθε ομάδας γ) εκτιμώμενη προοπτική ανάπτυξης της ομάδας δ) ανταγωνιστική θέση Τράπεζας - διείσδυση στην εν λόγω ομάδα πελατών ε) λοιπά επιμέρους χαρακτηριστικά της ομάδας. Η τιμολογιακή προσέγγιση καθορίζεται από την ελαστικότητα κάθε ομάδας με βάση τα παραπάνω χαρακτηριστικά και στο πλαίσιο της συνολικής τιμολογιακής πολιτικής της Τράπεζας.

[295] Ενδεικτικά, η […] αναφέρει ότι η τιμολόγηση όλων των προϊόντων χρηματοδότησης (λιανικής και επιχειρηματικής τραπεζικής) προσδιορίζονται από:

- την πιστοληπτική διαβάθμιση του πελάτη όπως προκύπτει από τα συστήματα εσωτερικών διαβαθμίσεων της τράπεζας
- τον τύπο του προϊόντος (π.χ. ανακυκλούμενη πίστωση, τακτής λήξης)
- τον σκοπό του δανείου (αγορά κατοικίας, καταναλωτικές ανάγκες, επισκευαστικό δάνειο, δάνειο μετρητών, αγορά αγαθών κλπ.)
- τις παρεχόμενες εξασφαλίσεις και τη σχετική τους ισχύ ειδικά στα ενυπόθηκα δάνεια με το LTV (loan-to-value) του κάθε δανείου
- την διάρκεια των δανείων
- την λοιπή σχέση του πελάτη με την τράπεζα (πχ. private banking, personal banking) και την ανταποδοτικότητά της.

Οι πάγιες χρεώσεις των δανείων είναι συνδεδεμένες με κάθε τύπο δανείου και βρίσκονται αναρτημένες στην ιστοσελίδα της τράπεζας, ενώ γνωστοποιούνται στους πελάτες κατά την προσυμβατική ενημέρωση.

[296] Τα στοιχεία που αφορούν στη διαμόρφωση της τιμολόγησης προέκυψαν από την έρευνα της Γ.Δ.Α. στο πλαίσιο εξέτασης της υπ’ αριθμ. πρωτ. […] γνωστοποίησης συγκέντρωσης Alpha-Eurobank.

συνεπώς επηρεάζει την τελική επιτοκιακή επιβάρυνση. Δεδομένου ότι το σύνολο σχεδόν των χρηματοδοτήσεων εκτοκίζεται με κυμαινόμενα επιτόκια, η διάρκεια του δανείου δεν αποτελεί παράγοντα προσδιορισμού της τιμολόγησης. Υφίστανται πάγιες χρεώσεις, οι οποίες επιβαρύνονται κατά περίπτωση, με βάση το ισχύον τιμολόγιο τραπεζικών εργασιών της τράπεζας.

Ζ.3.6. Διαφάνεια

174. Όπως δήλωσαν τόσο τα μέρη όσο και το σύνολο σχεδόν των ερωτηθέντων πιστωτικών ιδρυμάτων[297], οι επηρεαζόμενες αγορές και υπο-αγορές χαρακτηρίζονται από μεγάλο βαθμό διαφάνειας ως προς την τιμολόγηση και τους όρους συναλλαγών. Ειδικότερα, στις επηρεαζόμενες υπο-αγορές των καταθέσεων, της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών, των στεγαστικών δανείων λιανικής και των χορηγήσεων επιχειρηματικής, αλλά και στην αγορά καρτών, οι πίνακες επιτοκίων, εξόδων και λοιπών χρεώσεων αναρτώνται στην ιστοσελίδα της Τράπεζας της Ελλάδος[298] και τις ιστοσελίδες των πιστωτικών ιδρυμάτων. Η διαφάνεια ως προς την τιμολόγηση ενδέχεται να μετριάζεται σε κάποιο βαθμό στη χρηματοδότηση επιχειρήσεων, όπου παρέχονται εξειδικευμένες και στοχευμένες υπηρεσίες, και η τιμολόγηση εξαρτάται από παράγοντες που εξατομικεύονται με βάση το προφίλ της κάθε υποψήφιας για δανειοδότηση επιχείρησης, όπως το μέγεθός της και η συνεργασία με την τράπεζα σε πολλαπλά επίπεδα. Ωστόσο, η […] δηλώνει ότι υπάρχει πλήρης διαφάνεια ως προς την εκάστοτε τιμολογιακή πολιτική, η οποία αφορά στην ενημέρωση των συναλλασσομένων με τα πιστωτικά ιδρύματα για τους όρους που διέπουν τις συναλλαγές τους, ώστε να διασφαλίζεται η βέλτιστη διαφάνεια για τον καταναλωτή και τον ανταγωνισμό.

Ζ.3.7. Αντισταθμιστική ισχύς αγοραστών

175. Από τις σχετικές απαντήσεις πολλών από τις τράπεζες που ρωτήθηκαν προκύπτει ότι, κατά την εκτίμησή τους, στις επηρεαζόμενες αγορές και υπο-αγορές οι αγοραστές/πελάτες έχουν σημαντική διαπραγματευτική

---

[297] Βλ. […]. Όπως σημειώνουν τόσο η […] όσο και η […] η αγορά της λιανικής αλλά και της επιχειρηματικής τραπεζικής χαρακτηρίζεται από πλήρη διαφάνεια ως προς τις προϋποθέσεις διενέργειας συναλλαγών. Στην καταστήματα και στις ιστοσελίδες των τραπεζών βρίσκονται αναρτημένα τα ισχύοντα:

- Τιμολόγιο Βασικών Εργασιών,
- Επιτόκια δανείων και καταθέσεων,
- Όροι Συμβάσεων,
- Προσυμβατική ενημέρωση. Πριν από τη σύναψη της σύμβασης ο πελάτης λαμβάνει αναλυτική προσυμβατική ενημέρωση που αναφέρει τους γενικούς όρους και τις προϋποθέσεις που διέπουν τη χορήγηση ενυπόθηκου δανείου σε ιδιώτες. Σε περίπτωση καταναλωτικών δανείων αυτή περιλαμβάνει αναλυτική ενημέρωση με βάση τις προτιμήσεις που έχει εκφράσει ο πελάτης ως προς το κόστος του δανείου (επιτόκιο/έξοδα/ΣΕΠΠΕ), τις δόσεις (αριθμός/περιοδικότητα/ποσό), τα δικαιώματα (υπαναχώρηση/πρόωρη αποπληρωμή/παροχή αντιγράφου της σύμβασης), τις επιβαρύνσεις σε πρόωρη αποπληρωμή, καθυστέρηση πληρωμής δόσης, την οποία ο πελάτης μπορεί να συγκρίνει με αντίστοιχες του ανταγωνισμού.

Στην αγορά Επιχειρηματικών Χρηματοδοτήσεων το σύνολο των σχετικών προϊόντων, τα επιτόκια και οι λοιπές παρεχόμενες υπηρεσίες γνωστοποιούνται στην ενδιαφερόμενη πελατεία μέσω του δικτύου των καταστημάτων, των εξειδικευμένων στελεχών, που λειτουργούν ως Υπεύθυνοι Σχέσεων, και βρίσκονται ανηρτημένα στην ιστοσελίδα της κάθε Τράπεζας. Επιπλέον, οι επιχειρήσεις, λόγω του μεγέθους και των εξειδικευμένων αναγκών τους, διαθέτουν αντίστοιχα εξειδικευμένα στελέχη (οικονομικούς διευθυντές κλπ), τα οποία αναλαμβάνουν την επικοινωνία με τις τράπεζες συνεργασίας. Σε ότι αφορά την τραπεζική αγορά εν γένει, […] η […] έλαβε σειρά πρωτοβουλιών για την αναδιατύπωση όλων των συμβάσεων με την πελατεία της, την απαλοιφή όρων που ενδεχομένως δυσχέραιναν τις συναλλαγές και των «ψιλών γραμμάτων» και ανήρτησε υποδείγματα από όλες τις συμβάσεις προς πελάτες στο internet για να ενισχύσει τη διαφάνεια στους όρους συναλλαγών.

[298] http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/deps-epitokia-sygkentrotika.xls

ισχύ. Ωστόσο, δεν μπορεί να παραβλεφθεί το γεγονός ότι στις υπό-αγορές των καταθέσεων και χορηγήσεων λιανικής, οι όροι παροχής υπηρεσιών και τιμολόγησης καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό μεμονωμένα από τα τραπεζικά ιδρύματα, οι δε σχετικές συμβάσεις είναι εν γένει προδιατυπωμένες και δεν υπόκεινται σε εκτεταμένη διαπραγμάτευση μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων και των πελατών τους. Σημαντικότερη διαπραγματευτική ισχύς των αγοραστών έναντι της τράπεζας φαίνεται να υφίσταται στην υπό-αγορά της χρηματοδότησης επιχειρήσεων, όπου οι αγοραστές δύνανται να χρησιμοποιήσουν ως διαπραγματευτικά όπλα το μέγεθος του όγκου των εργασιών που επιτυγχάνεται μέσω αυτών και το αντίστοιχο ύψος του κέρδους που οι πελάτες αυτοί συνεπάγονται για την τράπεζα[299].

Ζ.3.8. Κόστος Μεταστροφής

176. Όσον αφορά στο κόστος μεταστροφής (switching costs) σε νέους προμηθευτές/τράπεζες, η πλειοψηφία των τραπεζών που ερωτήθηκαν υιοθετεί την άποψη ότι αυτό είναι εν γένει αμελητέο. Η μετακίνηση των πελατών από τράπεζα σε τράπεζα, κύριος λόγος της οποίας φαίνεται να είναι η ισχύουσα τιμολόγηση, είναι εφικτή και υλοποιείται αυθημερόν ή την επόμενη εργάσιμη μέρα[300] με όλους τους διαθέσιμους τρόπους που μπορούν να υποστηριχθούν από κάθε τράπεζα. Δεν υφίσταται ασύμμετρη πληροφόρηση, καθώς ιδίως η σχετική πληροφορία ως προς τους όρους και τα επιτόκια καταθετικών προϊόντων των τραπεζών είναι εύκολα διαθέσιμη με την απλή επίσκεψη σε οποιοδήποτε υποκατάστημα τράπεζας, ενώ σχετική πληροφόρηση παρέχει σε σημαντικό βαθμό και ο οικονομικός τύπος καθώς και οι ιστοσελίδες των πιστωτικών ιδρυμάτων.

177. Σύμφωνα με την […], όλο και περισσότερο παρουσιάζεται το φαινόμενο μεταφοράς καταθέσεων και δανείων γεγονός που αποδεικνύει την έλλειψη κόστους μεταστροφής. Στις **καταθέσεις** ταμιευτηρίου και όψεως δεν υπάρχει κόστος μεταστροφής και στις προθεσμιακές καταθέσεις το κόστος δεν αποτελεί στην πραγματικότητα φραγμό στην αλλαγή παρόχου από τον πελάτη αφού η μέση διάρκεια προθεσμιακής κατάθεσης δεν υπερβαίνει τους τρεις μήνες. Όσον αφορά στις **χορηγήσεις**, η […] αναφέρει ότι είναι ουσιαστικά πολύ μικρό, από την στιγμή που κάποιος πελάτης επιλέξει άλλο χρηματοπιστωτικό σύστημα για την χρηματοδότησή του. Στις παρούσες συνθήκες της αγοράς αλλά και ιστορικά στην Ελλάδα, οι χρηματοδοτήσεις χορηγούνται με κυμαινόμενα και όχι με σταθερά επιτόκια και άρα δεν υφίσταται κόστος μεταστροφής ούτε καν σε στεγαστικά δάνεια. Ωστόσο, επισημαίνει ότι σε περίπτωση που υπάρχουν δεσμεύσεις (π.χ. εμπράγματες ασφάλειες) θα πρέπει πρώτα να διευθετηθούν οι εν λόγω δεσμεύσεις και στη συνέχεια να πραγματοποιηθεί η αιτούμενη μεταφορά σε άλλη τράπεζα[301].

178. Η […] επισημαίνει, επίσης, ότι το γεγονός ότι οι πελάτες (ιδιώτες και επιχειρήσεις) έχουν δανειακές σχέσεις με περισσότερες από μια τράπεζες κάνει τη μετακίνηση σε άλλη τράπεζα ακόμη πιο εύκολη, καθώς δεν υπάρχει «ρίσκο γνωριμίας». Μια ακόμη παράμετρος που κάνει πιο εύκολη τη μετακίνηση πελατείας από τράπεζα σε τράπεζα είναι η γενική ομοιομορφία των τραπεζικών

---

[299] Βλ. απαντητικές επιστολές […], […].

[300] Η διαδικασία μεταφοράς σε άλλη τράπεζα στην Ελλάδα είναι άμεση. Πέρα από την ανάληψη μετρητών, η μεταστροφή σε άλλη τράπεζα πραγματοποιείται με αυθημερόν έκδοση τραπεζικής επιταγής ή μέσω αποστολής εμβάσματος στο λογαριασμό του πελάτη στην Τράπεζα που επιθυμεί και ο πελάτης επιβαρύνεται με τα νόμιμα έξοδα για τις ανωτέρω υπηρεσίες.

[301] Η […], αναφορικά με τα καταναλωτικά δάνεια συμπληρώνει ότι η συμβατική δέσμευση του πελάτη με ποινή προεξόφλησης στην πρόωρη αποπληρωμή προβληματίζει σε μικρό βαθμό κατά τη μετακίνηση, καθώς οι απλοποιημένες διαδικασίες δημιουργούν ευνοϊκές προϋποθέσεις για τη μετακίνηση από τράπεζα σε τράπεζα.

προϊόντων σε ότι αφορά τα ενδογενή χαρακτηριστικά τους, όπως η συχνότητα των εκτοκισμών, η περιοδικότητα της καταβολής δόσεων τόκων ή/και δόσεων κεφαλαίου, η διάρκεια χρηματοδοτήσεων κλπ. Αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχει «προϊοντικό ρίσκο» ή ρίσκο προσαρμογής κατά τη διάρκεια μεταφοράς μιας χρηματοδότησης από μια τράπεζα σε άλλη[302].

179. Κατά την εκτίμηση της Επιτροπής, ιδίως ως προς τις υπο-αγορές των καταθέσεων όψεως και ταμιευτηρίου λιανικής, η διαδικασία μεταφοράς μεταξύ πιστωτικών ιδρυμάτων έχει απλοποιηθεί και τα συνδεόμενα με αυτή κόστη είναι περιορισμένα, σε αυτή δε την κατεύθυνση συμβάλλει και το πρόσφατα υιοθετηθέν σχετικό φάσμα ρυθμίσεων, ήτοι ο υιοθετηθείς το 2009 από την Ελληνική Ένωση Τραπεζών Κώδικας Συμπεριφοράς των πιστωτικών ιδρυμάτων[303,304].

180. Εντούτοις, κατά την κρίση της Επιτροπής, το κόστος μεταστροφής εκτιμάται υψηλότερο όσον αφορά στις υπό-αγορές των **καταθέσεων προθεσμίας λιανικής, της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών, των στεγαστικών δανείων και των χορηγήσεων επιχειρήσεων**. Και αυτό, διότι οι μεν καταθέσεις προθεσμίας δεσμεύουν τα κεφάλαια του καταθέτη για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα (συνήθως από 1 έως και 12 μήνες), και η αποδέσμευσή τους πριν από τη λήξη του προσυμφωνημένου χρονικού διαστήματος πραγματοποιείται με την επιβολή στον καταθέτη χρηματικής ποινής (penalty)[305], ενώ ως προς τα δάνεια, η μεταστροφή του δανειολήπτη σε νέα τράπεζα είναι σύνθετη διαδικαστικά (π.χ. από απόψεως απαιτούμενου για τη μεταφορά χρόνου, λήψης εγκρίσεως από τον εκδοχέα/ νέο πιστωτικό ίδρυμα).

Ζ.3.9. Άμεσοι ανταγωνιστές

181. Σύμφωνα με τις απαντήσεις πολλών από τα τραπεζικά ιδρύματα που ρωτήθηκαν, δεν διακρίνεται με σαφήνεια κάποιος ανταγωνιστής, ο οποίος θα μπορούσε να χαρακτηρισθεί ως «στενότερος», καθώς υπάρχουν, τόσο εγχώρια όσο και ξένα τραπεζικά ιδρύματα με ευρύ δίκτυο καταστημάτων, ισχυρό σήμα και σημαντική φήμη, που στην πλειοψηφία τους παρέχουν παρόμοιο φάσμα

---

[302] Βλ. […].

[303] Ο Κώδικας Συμπεριφοράς των πιστωτικών ιδρυμάτων υιοθετήθηκε από τον τραπεζικό κλάδο το 2008, μέσω αυτορρύθμισης, σε συνέχεια πρόσκλησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με στόχο την ενίσχυση της κινητικότητας των δικαιούχων ατομικών λογαριασμών και τέθηκε σε ισχύ από την Ελληνική Ένωση Τραπεζών το Νοέμβριο 2009. Βλ. ηλεκτρονικό έντυπο Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών http://www.hba.gr/5Ekdosis/kodikes/Metafora-2Preview.pdf. Δυνάμει αυτού τα πιστωτικά ιδρύματα υπέχουν υποχρέωση πληροφόρησης, μέσω αναλυτικών οδηγών και υποδειγμάτων, των δικαιούχων προσωπικών λογαριασμών όψεως (τρεχούμενους) και ταμιευτηρίου που επιθυμούν τη διακοπή της συνεργασίας τους με το παλαιό πιστωτικό ίδρυμα και τη μεταφορά του λογαριασμού τους σε νέο, ενώ παράλληλα εισάγεται η έννοια του νέου πιστωτικού ιδρύματος ως Πρωταρχικού Σημείου Επικοινωνίας, το οποίο διαμεσολαβεί μεταξύ του παλαιού πιστωτικού ιδρύματος και του δικαιούχου του λογαριασμού, για τη μεταφορά τυχόν διαθέσιμων υπολοίπων και αυτόματων πληρωμών στο νέο λογαριασμό, την απενεργοποίηση/«κλείσιμο» του παλαιού (προαιρετικά), κ.λπ., με αποτέλεσμα ο δικαιούχος να απαλλάσσεται από τα σχετικά διαδικαστικά «βάρη».

[304] Και στις οποίες έχει προσχωρήσει το σύνολο των δραστηριοποιούμενων στην υπό κρίσιν σχετική αγορά εγχώριων τραπεζών (βλ. και ηλεκτρονικό έντυπο ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, http://www.hba.gr/5Ekdosis/kodikes/Katalogos.pdf).

[305] Ήτοι κόστος πρόωρης απόδοσης κεφαλαίου (προεξοφλητικό επιτόκιο), το οποίο συνήθως ανέρχεται έως και το σύνολο/ύψος των δεδουλευμένων τόκων και υπολογίζεται ως ποσοστό επί του κεφαλαίου πρόωρης ρευστοποίησης, επί τις ημέρες που απομένουν έως την αρχικά συμφωνηθείσα ημερομηνία λήξης της προθεσμιακής κατάθεσης. Το κόστος αυτό αντικατοπτρίζει το κόστος χρήματος της τράπεζας κατά την πρόωρη απόδοση μιας προθεσμιακής κατάθεσης. Ο τρόπος υπολογισμού της πρόωρης απόδοσης κεφαλαίου στις προθεσμιακές καταθέσεις περιγράφεται συνήθως σε αναρτητέα στις διαδικτυακές σελίδες των πιστωτικών ιδρυμάτων έντυπα, τα οποία ανευρίσκονται και στα κατά τόπους καταστήματα.

προϊόντων ή παρεχόμενων υπηρεσιών και τιμολόγησης και ανταγωνίζονται ισότιμα ασκώντας αξιόλογες ανταγωνιστικές πιέσεις[306].

182. Όσον αφορά τα μέρη της παρούσας συγκέντρωσης, κατά την άποψή τους, *«οι δύο τράπεζες είναι συμπληρωματικές, καθώς δεν αποτελούν σήμερα "εγγύς ανταγωνιστές"»* λόγω του ότι παρά το σημαντικό τους μέγεθος, απονέμουν διαφορετικό ειδικό βάρος σε ότι αφορά την πελατειακή βάση στην οποία απευθύνονται. Όπως προέκυψε από σχετικές έρευνες οι οποίες ανατέθηκαν από πλευράς των μερών σε εταιρίες διενέργειας ερευνών αγοράς[307], […].

183. Περαιτέρω, όσον αφορά την ευρύτερη αγορά των **καταθέσεων,** η γνωστοποιούσα προσκομίζει με τη γνωστοποίησή της στοιχεία που αφορούν […]. Σύμφωνα με τα σχετικά στοιχεία, κατά το 2012, η […], γεγονός που θεμελιώνει, κατά τη γνωστοποιούσα, ότι οι δύο πρώτες τράπεζες είναι στενότεροι ανταγωνιστές της από την τελευταία. Το συμπέρασμα, ωστόσο, της γνωστοποιούσας δεν γίνεται δεκτό, δεδομένου ότι από πουθενά δεν προκύπτει ότι […]. Εξίσου (αν όχι περισσότερο) πιθανό είναι […] να χρησιμοποιήθηκαν ως μέσο πληρωμής, σύμφωνα με πάγια εμπορική πρακτική, ιδιαίτερα λαμβάνοντας υπόψη ότι κατά τα τελευταία χρόνια […] υπό πολύ αυστηρότερες προϋποθέσεις. Συνεπώς, κατά την άποψη της Υπηρεσίας, το γεγονός ότι […], αντανακλά απλώς τη θέση των τελευταίων στην ευρύτερη αγορά των καταθέσεων (βλ. επόμενη Ενότητα Ζ.4.).

184. Όσον αφορά στην αγορά **καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών**, η γνωστοποιούσα προσκόμισε πίνακες που αφορούν […] από την ίδια και τη Eurobank προς άλλα πιστωτικά ιδρύματα, […]. Τα στοιχεία αυτά απεικονίζουν […]. Σύμφωνα με αυτά, όσον αφορά στην ΕΤΕ, σε ετήσια βάση […]. Όσον αφορά στις […]της Eurobank, παρατηρείται ότι […]. Σημειώνεται, ωστόσο, ότι κατά το 2012, μόνο […].

Ζ.4. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΛΙΑΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ

Ζ.4.1. Μερίδια αγοράς – Δείκτες HHI

Ζ.4.1.1. Καταθετικά προϊόντα λιανικής τραπεζικής

185. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται το μέγεθος της ευρύτερης αγοράς των καταθέσεων λιανικής, τα μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων και των σημαντικότερων ανταγωνιστών τους για τα έτη 2009 – 2011, το πρώτο εξάμηνο και το εννιάμηνο του 2012, καθώς και εκτίμηση για το δείκτη HHI πριν και μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης, με βάση τα στοιχεία του εννιαμήνου του 2012 και του έτους 2011.

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΛΙΑΝΙΚΗΣ Ιδιωτών σε εκ € ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ										
ΤΡΑΠΕΖΑ	2009		2010		2011		α' εξάμηνο 2012		γ' τρίμηνο 2012	
	Υπόλοιπα	Μερ.Αγ.	Υπόλοιπα	Μερ.Αγ.	Υπόλοιπα	Μερ.Αγ.	Υπόλοιπα	Μερ.Αγ.	Υπόλοιπα	Μερ.Αγ.
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%
ΌΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ									[…]	[15-25]%
Τράπεζα Πειραιώς	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		
Αγροτική Τράπεζα.	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%		

[306] Βλέπε απαντήσεις […], […], […], […], […], […], […], […].

[307] Προς επίρρωση των ανωτέρω τα μέρη προσκόμισαν σχετικές έρευνες αγοράς τις οποίες διενήργησαν για λογαριασμό της ΕΤΕ η εταιρεία […] ενώ για λογαριασμό της Eurobank η εταιρεία […].

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΛΙΑΝΙΚΗΣ Ιδιωτών σε εκ € ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ										
ΤΡΑΠΕΖΑ	**2009**		**2010**		**2011**		**α' εξάμηνο 2012**		**γ' τρίμηνο 2012**	
	Υπόλοιπα	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**
Γενική Τράπεζα.	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*		
ΟΜΙΛΟΣ ΑΛΦΑ									[…]	[15-25]%
Alpha Τράπεζα	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
Εμπορική Τράπεζα	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
EUROBANK	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CYPRUS POPULAR	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
PROBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
MILLENNIUM	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ATTICA BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CITIBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
HSBC	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
Υπόλοιπες Τράπεζες	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ[308]	**196.858,76**		**173.510,40**		**145.370,05**		**127.413,00**		**130.932,00**	
ΌΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (μετά)	**[…]**	**[35-45]%**	**[…]**	**[25-35]%**	**[…]**	**[25-35]%**	**[…]**	**[25-35]%**	**[…]**	**[25-35]%**

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΛΙΑΝΙΚΗΣ - ΔΕΙΚΤΗΣ ΗΗΙ			
ΔΕΙΚΤΗΣ ΗΗΙ (2011)		**ΔΕΙΚΤΗΣ ΗΗΙ (3Q2012)Α**	
Προ της συγκέντρωσης	[1400-1600]	Προ της συγκέντρωσης	[1400-1600]
Μετά τη συγκέντρωση	[1800-2000]	Μετά τη συγκέντρωση	[1800-2000]
Μεταβολή (Δ)	**[450-500]**	**Μεταβολή (Δ)**	**[450-500]**

186. Όσον αφορά και τις υπο-αγορές των καταθέσεων λιανικής (ήτοι καταθέσεων όψεως, ταμιευτηρίου και προθεσμίας), η ΓΔΑ εξέτασε το μέγεθος των αγορών αυτών καθώς και τα μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων και των σημαντικότερων ανταγωνιστών τους για τα έτη 2009 – 2011, το πρώτο εξάμηνο και το εννιάμηνο του 2012, καθώς και εκτίμηση για το δείκτη ΗΗΙ πριν και μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης, με βάση τα στοιχεία του εννιαμήνου του 2012 και του έτους 2011. Συνοπτικά, τα μερίδια αγοράς των μερών στις αγορές αυτές έχουν ως εξής:

ΜΕΡΙΔΙΑ ΤΩΝ ΜΕΡΩΝ ΣΤΙΣ ΥΠΟΑΓΟΡΕΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΛΙΑΝΙΚΗΣ						
		2009	**2010**	**2011**	**α' εξάμηνο 2012**	**γ' τρίμηνο 2012**
Καταθέσεις ταμ/τηρίου	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[25-35]%	[25-35]%	[25-35]%	[25-35]%	[25-35]%
	EUROBANK -ERGASIAS	[5-15]%	[5-15]%	[5-15]%	[5-15]%	[5-15]%
	ΌΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (μετά)	**[35-45]%**	**[35-45]%**	**[35-45]%**	**[35-45]%**	**[35-45]%**

[308] Σύνολο Αγοράς βάσει Στατιστικού Δελτίου Οικονομικής Συγκυρίας της Τράπεζας της Ελλάδος συμπεριλαμβανομένων των συμφωνιών επαναγοράς λιανικής συνολικού ύψους 4 εκ € για το 2011 και 26 εκ € για το γ΄ τρίμηνο του 2012.

Καταθέσεις όψεως	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[5-15]%	[5-15]%	[5-15]%	[5-15]%	[5-15]%
	EUROBANK -ERGASIAS	[25-35]%	[15-25]%	[15-25]%	[15-25]%	[15-25]%
	ΌΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (μετά)	**[35-45]%**	**[35-45]%**	**[35-45]%**	**[25-35]%**	**[25-35]%**
Καταθέσεις προθεσμίας	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[15-25]%	[15-25]%	[15-25]%	[15-25]%	[15-25]%
	EUROBANK -ERGASIAS	[5-15]%	[5-15]%	[5-15]%	[5-15]%	[5-15]%
	ΌΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (μετά)	**[25-35]%**	**[25-35]%**	**[25-35]%**	**[25-35]%**	**[25-35]%**

Ζ.4.1.2. Προϊόντα χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής

187. Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν το μέγεθος της αγοράς των στεγαστικών δανείων, της καταναλωτικής πίστης (εξαιρουμένης της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών) και της αγοράς καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών, τα μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων και των σημαντικότερων ανταγωνιστών τους για τα έτη 2009 – 2011, το πρώτο εξάμηνο και το εννιάμηνο του 2012, καθώς και εκτίμηση για το δείκτη HHI πριν και μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης, με βάση τα στοιχεία του εννιαμήνου του 2012 και του έτους 2011.

α) Στεγαστικά δάνεια

ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ σε εκ € ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ										
ΤΡΑΠΕΖΑ	**2009**		**2010**		**2011**		**α' εξάμηνο 2012**		**γ' τρίμηνο 2012**	
	Υπόλοιπα	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	**[…]**	**[25-35]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**
ΟΜΙΛΟΣ ΑΛΦΑ									[…]	[15-25]%
Alpha Τράπεζα	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
Εμπορική Τράπεζα.	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
Όμιλος ΠΕΙΡΑΙΩΣ									[…]	[15-25]%
Τράπεζα Πειραιώς	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
Αγροτική Τράπεζα	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
Γενική Τράπεζα	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*		
EUROBANK - ERGASIAS	**[…]**	*[5-15]%*	**[…]**	*[5-15]%*	**[…]**	*[5-15]%*	**[…]**	*[5-15]%*	**[…]**	*[5-15]%*
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
CYPRUS POPULAR BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
MILLENNIUM	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ATTICA BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
HSBC	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
PROBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CITIBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
Λοιπές	[…]	*[5-15]%*	[…]	*[5-15]%*	[…]	*[5-15]%*	[…]	*[5-15]%*	[…]	*[5-15]%*

ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ σε εκ € ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ										
ΤΡΑΠΕΖΑ	**2009**		**2010**		**2011**		**α' εξάμηνο 2012**		**γ' τρίμηνο 2012**	
	Υπόλοιπα	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ [309]	**80.559,00**		**80.507,00**		**78.393,00**		**77.002,00**		**75.098,00**	
ΌΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (μετά)	[…]	[35-45]%	[…]	[35-45]%	[…]	[35-45]%	[…]	[35-45]%	[…]	[35-45]%

ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ – ΔΕΙΚΤΗΣ HHI			
ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2011)		**ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (3Q2012)**	
Προ της συγκέντρωσης	[1600-1800]	Προ της συγκέντρωσης	[1600-1800]
Μετά τη συγκέντρωση	[2200-2400]	Μετά τη συγκέντρωση	[2200-2400]
Μεταβολή (Δ)	**[600-650]**	**Μεταβολή (Δ)**	**[600-650]**

β) Καταναλωτική πίστη (εξαιρουμένων των πιστωτικών καρτών)

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΠΙΣΤΗ σε εκ € (εξαιρουμένης της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών) ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ										
ΤΡΑΠΕΖΑ	**2009**		**2010**		**2011**		**α' εξάμηνο 2012**		**γ' τρίμηνο 2012**	
	Υπόλοιπα	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**
EUROBANK - ERGASIAS	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**
ΟΜΙΛΟΣ ΑΛΦΑ									[…]	[15-25]%
Alpha Τράπεζα	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
Εμπορική Τράπεζα.	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
ΌΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ									[…]	[5-15]%
Τράπεζα Πειραιώς	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
Αγροτική Τράπεζα	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
Γενική Τράπεζα	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*		
CYPRUS POPULAR BANK	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CITIBANK	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
MILLENNIUM	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ATTICA BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
PROBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
HSBC	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
Υπόλοιπες Τράπεζες	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%

[309] Σύνολο Αγοράς βάσει Στατιστικού Δελτίου Οικονομικής Συγκυρίας της Τράπεζας της Ελλάδος.

ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ[310]	**29.539,00**		**29.211,00**		**27.346,00**		**26.735,00**		**25.889,00**	
ΌΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (μετά)	[…]	[25-35]%	[…]	[35-45]%	[…]	[35-45]%	[…]	[35-45]%	[…]	[35-45]%

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΠΙΣΤΗ (εξαιρουμένης της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών) - ΔΕΙΚΤΗΣ HHI			
ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2011)		**ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (3Q2012)**	
Προ της συγκέντρωσης	[1400-1600]	Προ της συγκέντρωσης	[1400-1600]
Μετά τη συγκέντρωση	[2200-2400]	Μετά τη συγκέντρωση	[2200-2400]
Μεταβολή (Δ)	**[750-800]**	**Μεταβολή (Δ)**	**[850-900]**

γ) Καταναλωτική πίστη μέσω πιστωτικών καρτών

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΠΙΣΤΗ ΜΕΣΩ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΚΑΡΤΩΝ σε εκ. € ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ										
ΤΡΑΠΕΖΑ	**2009**		**2010**		**2011**		**α' εξάμηνο 2012**		**γ' τρίμηνο 2012**	
	Υπόλοιπα	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**
EUROBANK - ERGASIAS	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%
ΟΜΙΛΟΣ ΑΛΦΑ									[…]	[15-25]%
Alpha Τράπεζα	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
Εμπορική Τράπεζα.	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
ΌΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ									[…]	[15-25]%
Τράπεζα Πειραιώς	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
Αγροτική Τράπεζα	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
Γενική Τράπεζα	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*		
CITIBANK	[…]	*[5-15]%*	[…]	*[5-15]%*	[…]	*[5-15]%*	[…]	*[5-15]%*	[…]	*[5-15]%*
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	*[5-15]%*	[…]	*[5-15]%*
CYPRUS POPULAR BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
MILLENNIUM	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ATTICA BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
PROBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
HSBC	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%

[310] Σύνολο Αγοράς βάσει Στατιστικού Δελτίου Οικονομικής Συγκυρίας της Τράπεζας της Ελλάδος.

ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ[311]	[…]		[…]		[…]		[…]		[…]	
ΌΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (μετά)	[…]	**[35-45]%**	[…]	**[35-45]%**	[…]	**[35-45]%**	[…]	**[35-45]%**	[…]	**[35-45]%**

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΠΙΣΤΗ ΜΕΣΩ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΚΑΡΤΩΝ ΔΕΙΚΤΗΣ HHI			
ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2011)		**ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (3Q2012)**	
Προ της συγκέντρωσης	[1600-1800]	Προ της συγκέντρωσης	[1600-1800]
Μετά τη συγκέντρωση	[2200-2400]	Μετά τη συγκέντρωση	[2400-2600]
Μεταβολή (Δ)	**[750-800]**	**Μεταβολή (Δ)**	**[800-850]**

Ζ.4.2. Επίπτωση στο δίκτυο διανομής των προϊόντων καταθέσεων/χορηγήσεων

188. Όπως προκύπτει από τον κατωτέρω πίνακα, τα υποκαταστήματα και ΑΤΜ που διατηρούν οι συμμετέχουσες στην υπό κρίση πράξη και οι σημαντικότεροι από τους ανταγωνιστές τους στην εγχώρια τραπεζική αγορά, κατά το εννιάμηνο του 2012, έχουν ως ακολούθως[312]:

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ	**ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ**		**ΑΤΜ**	
	Αριθμός	**Μερίδιο**	**Αριθμός**	**Μερίδιο**
ΟΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ-ΑΓΡΟΤΙΚΗ-ΓΕΝΙΚΗ	[…]	[25-35]%	[…]	[25-35]%
ΟΜΙΛΟΣ ALPHA BANK- ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**
ΤΡΑΠΕΖΑ EUROBANK - ERGASIAS	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΙΑ ΛΙΜΙΤΕΔ	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%
CYPRUS POPULAR BANK PUBLIC	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΡΑΠΕΖΑ MILLENNIUM BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΡΑΠΕΖΑ PROBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ATTICA BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CITIBANK International	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
NEA PROTON	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
HSBC BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%

---

311 Όπως προκύπτει από το άθροισμα των δηλωθέντων ποσών.

312 Η ΕΘΝΙΚΗ αναφέρει για τη λιανική τραπεζική ότι εξυπηρετείται από […] καταστήματα, ενώ η EUROBANK αναφέρει […] καταστήματα, τα οποία καλύπτουν τις ανάγκες των ιδιωτών πελατών, καθώς και τις ανάγκες των επαγγελματιών και των μικρών επιχειρήσεων. Γεωγραφικά, το δίκτυο καταστημάτων και των δύο τραπεζών καλύπτει όλες τις μεγάλες πόλεις της χώρας, με περισσότερα από ένα καταστήματα σε περιοχές που θεωρούνται πληθυσμιακά σημαντικές.
Όσο αφορά στη χρηματοδότηση μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, οι πελάτες εξυπηρετούνται από εξειδικευμένο δίκτυο το οποίο ανέρχεται σε […] καταστήματα για την ΕΤΕ και […] επιχειρηματικά κέντρα και περιφερειακές μονάδες για την Eurobank.
Όσο δε αφορά Χρηματοδότηση Μεγάλων Επιχειρήσεων, οι πελάτες εξυπηρετούνται μέσω […] επιχειρηματικών κέντρων για την ΕΤΕ και από […] διευθύνσεις, […] για την Eurobank. Ειδικά για την εξυπηρέτηση των Μεγάλων Διεθνών Επιχειρήσεων, η αγορά της Επιχειρηματικής τραπεζικής εξυπηρετείται για την Eurobank μέσω […].

ΣΥΝΟΛΟ[313]	[…]	**100%**	[…]	**100%**
ΌΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (μετά)	**[…]**	[25-35]%	**[…]**	[25-35]%

189. Επιπροσθέτως, η ΓΔΑ εξέτασε στοιχεία για τα υποκαταστήματα και ATM των τραπεζών ανά γεωγραφικό διαμέρισμα, τόσο σε ποσοτικό όσο και σε ποσοστιαίο επίπεδο. Με βάση τον αριθμό των **υποκαταστημάτων** σε επιμέρους νομούς, μερίδια άνω του [25-35]% κατέχει η ενιαία τράπεζα στους νομούς […],[…],[…],[…],[…] και […], όπου ακολουθούν[314] […] και […]. Στο δε σύνολο της ελληνικής επικράτειας, το ενοποιημένο σχήμα ΕΘΝΙΚΗ-EUROBANK αποκτά, βάσει του αριθμού των υποκαταστημάτων, συνολικό μερίδιο [25-35]%, έναντι [25-35]% του ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς, [15-25]% του ομίλου Alpha, [5-15]% του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, [5-15]% της Τράπεζας Κύπρου και [0-5]% της Cyprus Popular Bank. Ακολουθούν μικρότερες τράπεζες, όπως η Millenium με [0-5]%, η Probank με [0-5]%, η Attica με [0-5]% και άλλες.

190. Εξάλλου, με βάση τον αριθμό **ATMs** σε επιμέρους νομούς, μερίδια άνω του [25-35]% κατέχει η ενιαία τράπεζα στους νομούς […], […], […], […], […] και […], όπου ακολουθούν […] και […]. Επίσης, το ενοποιημένο σχήμα ΕΘΝΙΚΗ-EUROBANK αποκτά, βάσει του αριθμού των υποκαταστημάτων, συνολικό μερίδιο [25-35]%, έναντι [25-35]% του ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς,[15-25]% του ομίλου της Alpha, [0-5]% του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, [0-5]% της Τράπεζας Κύπρου και [0-5]% της Cyprus Popular Bank. Ακολουθούν μικρότερες τράπεζες, όπως η Millenium με [0-5]%, η Probank με [0-5]%, η Attica με [0-5]% και άλλες.

191. Συνολικά, το σχήμα ΕΘΝΙΚΗ-EUROBANK προπορεύεται σε 15 από τους 51 νομούς όσον αφορά τα καταστήματα και σε 18 από τους 51 νομούς όσον αφορά τα ATMs. Ωστόσο, σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, ενόψει αλληλεπικαλύψεων των δικτύων των μερών, μετά την πραγματοποίηση της υπό κρίση πράξης, το δίκτυο καταστημάτων θα εξορθολογιστεί. Όπως σημειώνει η τελευταία, στόχος είναι η διαμόρφωση της νέας δομής δικτύου στη νέα τράπεζα να διασφαλίσει ότι θα γίνει εξορθολογισμός της διάρθρωσης των καταστημάτων ανά τύπο και κατηγορία και όχι με «τυφλή» μείωση καταστημάτων. Έτσι, σε κάθε γεωγραφική ζώνη/αγορά θα υπάρχει κατάλληλος αριθμός σημείων εξυπηρέτησης από όλους τους τύπους καταστημάτων της νέας τράπεζας ώστε να έχουν πρόσβαση καταθέτες και δανειολήπτες.

192. Η γνωστοποιούσα αναφέρει ότι *«[ο] σταδιακός μεσοπρόθεσμος εξορθολογισμός του δικτύου καταστημάτων αναμένεται να διατηρήσει και βελτιώσει το επίπεδο των παρεχομένων υπηρεσιών προς τους καταναλωτές, καθώς αναμένεται μεγαλύτερη γεωγραφική κάλυψη του πληθυσμού. Επίσης, το νέο σχήμα θα προχωρήσει στην ανάπτυξη των εναλλακτικών δικτύων που θα οδηγήσουν σε ευρύτερη πληθυσμιακή κάλυψη και καλύτερη παροχή υπηρεσιών προς τους καταναλωτές, εφάμιλλη με αυτή των ευρωπαϊκών και διεθνών τραπεζικών ιδρυμάτων»*[315]. Τα φυσικά δίκτυα εξυπηρέτησης της πελατείας θα αναδιαρθρωθούν με σκοπό να διευκολυνθεί η πρόσβαση των

---

[313] Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων που παρασχέθηκαν από τις ίδιες τις τράπεζες, κατόπιν ερωτηματολογίου της ΓΔΑ. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών για τα 19 μέλη της, τα 2 συνδεδεμένα μέλη της και 5 επιπλέον πιστωτικά ιδρύματα που δεν τυγχάνουν μέλη της, το σύνολο των υποκαταστημάτων στον ελλαδικό χώρο ανέρχεται σε 4.163 το 2009, σε 3.743 το 2010 και τέλος σε 3.575 το 2011, παρουσιάζοντας μείωση σε σχέση με το 2009 της τάξης του 14% (βλ. http://www.hba.gr/). Σύμφωνα δε με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, το σύνολο των τραπεζικών υποκαταστημάτων στον ελλαδικό χώρο ανέρχεται για το 2009 σε 4.098, για το 2010 σε 4.005 υποκαταστήματα και για το 2011 σε 3.845 υποκαταστήματα.

[314] Εξαίρεση αποτελεί η […] όπου το μεγαλύτερο μερίδιο κατέχει […].

[315] Βλέπε σελ. […] της υπ’αριθ. πρωτ. […] απαντητικής επιστολής της ΕΤΕ.

καταναλωτών στα σημεία συναλλαγής και ταυτόχρονα να δημιουργείται εξειδίκευση, ώστε από συγκεκριμένες κατηγορίες καταστημάτων να μπορούν να εξυπηρετούνται οι πελάτες ακόμη και σε πιο πολύπλοκα ζητήματα με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα[316].

193. Παράλληλα, η ίδια αναφέρει ότι προτίθεται να διατηρήσει τον κοινωνικό χαρακτήρα του δικτύου εξυπηρέτησης της Εθνικής Τράπεζας, μέσω του οποίου εξυπηρετούνται σχετικά γεωγραφικά απρόσιτες οικονομικές ζώνες[317]. Ο σταδιακός εξορθολογισμός *«θα γίνει με ευέλικτο τρόπο με στόχο να ελαχιστοποιήσει όσο το δυνατόν τυχόν κοινωνικές επιπτώσεις στους υπαλλήλους και των δύο τραπεζών λαμβάνοντας υπόψη και τις παρούσες συνθήκες»*[318].

194. Οι πελάτες του νέου σχήματος θα απολαμβάνουν, επίσης, άμεση μείωση του κόστους εξυπηρέτησής τους. Ως ενδεικτικές περιοχές μείωσης κόστους αναφέρονται η χρήση του κοινού δικτύου ATMs χωρίς την καταβολή προμηθειών, η χρήση του κοινού δικτύου καταστημάτων για μεταφορές χρημάτων, η αύξηση των σταθερών σημείων εξυπηρέτησης, όπως οι τραπεζικές θυρίδες, κλπ., καθώς οι έως σήμερα δαπάνες για τη χρήση αυτών των υπηρεσιών μεταξύ των δύο τραπεζών θα καταργηθούν. Παράλληλα, μέσω της πλήρους πρόσβασης στο ενιαίο πελατολόγιο της νέας τράπεζας θα περιοριστεί το κόστος λειτουργίας της, χωρίς, ωστόσο, να δημιουργούνται αρνητικές επιπτώσεις στον ανταγωνισμό στην αγορά.

195. Απαντώντας σε σχετικό ερώτημα της ΓΔΑ, με το οποίο επιχειρήθηκε η συγκεκριμενοποίηση του σχεδιασμού αυτού, η γνωστοποιούσα προσκόμισε έγγραφο […], το οποίο αφορά τις αρχικές εκτιμήσεις της για τον εξορθολογισμό του δικτύου ανά περιφέρεια. Όπως αναφέρει η γνωστοποιούσα, […]». Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, […] κάτι που, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του σχετικού πίνακα που υποβλήθηκε, θα οδηγήσει τελικά σε μείωση του μεριδίου του ενοποιημένου σχήματος με βάση τον αριθμό των υποκαταστημάτων από […]% σε […]% περίπου.

Ζ.4.3. Αξιολόγηση επιπτώσεων

Ζ.4.3.1. Η άποψη της γνωστοποιούσας

196. Η ΕΤΕ[319] θεωρεί ότι, παρά τα μερίδια αγοράς που εμφανίζονται από την άθροιση των τωρινών μεριδίων των δύο μερών, η σκοπούμενη συγκέντρωση δεν θα οδηγήσει σε στρέβλωση του ανταγωνισμού στις επηρεαζόμενες αγορές διότι:

i. Η αγορά στην Ελλάδα είναι απολύτως ανταγωνιστική και όλοι οι ανταγωνιστές έχουν την δυνατότητα να αποκτήσουν ή να διευρύνουν τα μερίδια αγοράς τους. Όλες οι τράπεζες παρέχουν πλήρες φάσμα τραπεζικών εργασιών με την μορφή της universal bank και άρα δεν υπάρχει κανένα τραπεζικό ίδρυμα που έχει στρατηγικό μειονέκτημα λόγω της μη-πλήρους παροχής υπηρεσιών και προϊόντων.

ii. Σε ότι αφορά την ισχύ του σήματος, όλα τα τραπεζικά ιδρύματα έχουν αναγνωρισιμότητα και αποδοχή ανάλογη του μεγέθους τους, αλλά και ανάλογα της προσπάθειας που καταβάλουν για να προσελκύσουν πελατεία. Έτσι υπάρχουν μικρότερα τραπεζικά ιδρύματα τα οποία έχουν

---

[316] Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, αυτό που έχει καταδείξει και η διεθνής πρακτική είναι ότι η πελατεία δεν έχει ανάγκη απλά από σημεία εξυπηρέτησης αλλά από σημεία εξειδίκευσης (ειδικά στην χορήγηση δανείων, αλλά και στα επενδυτικά προϊόντα) από όπου μπορεί να εξυπηρετηθεί από εξειδικευμένα στελέχη.

[317] Βλ.σελ […] της υπ΄αριθ. πρωτ. […] απαντητικής επιστολής της ΕΤΕ.

[318] Βλ. σελ. […] της υπ’ αριθ. πρωτ. […] γνωστοποίησης συγκέντρωσης.

[319] Βλ. σελ. […] της υπ’ αριθ. […] γνωστοποίησης συγκέντρωσης, σελ. […] της υπ’ αριθ. πρωτ. […] απαντητικής επιστολής της ΕΤΕ.

πολύ σημαντική διείσδυση στην πελατεία λόγω του ονόματος, της ιστορίας ή της χώρας προέλευσης, αντίστοιχα, καθώς και των τακτικών κινήσεων που κάνουν στην αγορά προκειμένου να προσελκύσουν πελάτες.

iii. Σε συνθήκες κρίσης, ο ανταγωνισμός γίνεται οξύτερος μεταξύ των τραπεζών, διότι η προσπάθεια εστιάζεται στην προσέλκυση πελατών υψηλής ποιότητας είτε στη βάση της πιστοληπτικής ικανότητας είτε στην καταθετική τους επιφάνεια. Για το λόγο αυτό τα πιστωτικά ιδρύματα επεξεργάζονται διαρκώς νέες μεθόδους προσέλκυσης πελατείας υψηλής ποιότητας (διαφήμιση, προσέγγιση πόρτα πόρτα, δωρεάν αναλύσεων χρηματοοικονομικού προφίλ, ανάπτυξη προσωποποιημένης εξυπηρέτησης, προώθηση ειδικών πακέτων ανταμοιβής της αφοσίωσης στην τράπεζα, κλπ.).

iv. Από πλευράς ζήτησης, η αγορά εξακολουθεί να είναι ανταγωνιστική και σε κάθε προϊοντική περιοχή υπάρχουν πάνω από 6-8 εναλλακτικές επιλογές για τον πελάτη πριν καταλήξει στις επιλογές του. Ακόμα και μετά την συγχώνευση των τραπεζών θα υπάρχουν σε κάθε γεωγραφική περιοχή της χώρας πολλοί εναλλακτικοί πάροχοι και έτσι διασφαλίζεται η ανταγωνιστικότητα της αγοράς, ενώ η διαφάνεια και η αποδοτικότητα της αναζήτησης ενδέχεται να καταστήσει ακόμη πιο εύκολη την σύγκριση μεταξύ τραπεζικών ιδρυμάτων και άρα ο ανταγωνισμός να βγει και ενισχυμένος.

v. Σε μία αγορά με τέτοια προβλήματα, η έννοια του ανταγωνισμού προς πιστωτική επέκταση δεν υφίσταται, ούτε τώρα ούτε στο άμεσο μέλλον. Αντιθέτως, οι τράπεζες λόγω έλλειψης ρευστότητας και αυξημένου πιστωτικού κινδύνου ανταγωνίζονται η μία την άλλη στην ταχύτητα απομόχλευσης των δανειακών τους χαρτοφυλακίων.

vi. Σε μία αγορά που οι βασικοί της παίχτες θα προσπαθούν να αναπτύξουν υγιώς τις εργασίες τους προς αναζήτηση εσόδων για να χρηματοδοτήσουν με κερδοφόρο τρόπο είτε τις χρηματοδοτήσεις είτε τις καταθέσεις τους, η περίοδος μετά από την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών θα είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστική στην αναζήτηση κερδοφόρων σχέσεων με νέους πελάτες, αλλά και στην διακράτηση των υφιστάμενων πελατών. Από την στιγμή που οι πελάτες αντιμετωπίζουν με μεγαλύτερη επιφυλακτικότητα και απαιτήσεις τις τράπεζες λόγω της κρίσης, το μέλλον θα είναι πολύ ανταγωνιστικό μεταξύ των τραπεζών που θα κληθούν να ικανοποιήσουν τους πελάτες τους σε επίπεδο προϊόντων, καινοτομίας και εξυπηρέτησης. Η εξορθολογισμένη δε διαχείριση των πελατών θα επιφέρει ουσιαστικά οφέλη για τους κοινούς πελάτες του νέου τραπεζικού σχήματος και ιδίως στον τομέα ρυθμίσεων και εισπράξεων καθυστερούμενων δανείων.

vii. Οι πελάτες θα έχουν πρόσβαση σε μια σειρά από προϊόντα που διαθέτουν σήμερα οι τράπεζες και θα διαθέτει αύριο και το νέο σχήμα, μέσω των οποίων θα παρέχονται κίνητρα υπό τη μορφή μειωμένων επιτοκίων χορηγήσεων ή μέσω πρόσβασης σε συστήματα ανταμοιβής πιστότητας (π.χ. σύστημα GO και σύστημα επιστροφής σε πιστωτικές και χρεωστικές κάρτες). Πελάτες που διαθέτουν λογαριασμό μισθοδοσίας στη μία τράπεζα, ενώ έχουν λάβει δάνεια από την άλλη, δεν έχουν πρόσβαση σήμερα σε τέτοια κίνητρα. Στο ενιαίο τραπεζικό σχήμα, τα κίνητρα θα λαμβάνουν υπόψη τη σχέση του πελάτη και με τις δύο τράπεζες και άρα ο πελάτης θα έχει πρόσβαση σε επωφελή προγράμματα, στα οποία μέχρι σήμερα δεν είχε.

viii. Στην αγορά καταθέσεων της λιανικής τραπεζικής, ο εγχώριος ανταγωνισμός είναι πολύ ισχυρός λόγω της υψηλής ευαισθητοποίησης των καταθετών στα προσφερόμενα επιτόκια. Από το 2008 και μετά είναι εμφανής μια έντονα ανταγωνιστική κούρσα μεταξύ των τραπεζών, η οποία θα συνεχισθεί αμείωτη και στα επόμενα έτη, λόγω της πιεστικής ανάγκης αύξησης της ρευστότητάς τους. Επιπλέον, οι πελάτες καθορίζουν τη βασική τους τραπεζική σχέση με την τράπεζα στην οποία διατηρούν τη ρευστότητά τους. Στις μετακινήσεις καταθέσεων μεταξύ τραπεζών, όπως προκύπτει από τα στοιχεία των τραπεζικών επιταγών που εκδίδονται για αυτό το σκοπό, φαίνεται ότι συμμετέχουν όλες οι τράπεζες με τις μικρότερες σε μέγεθος να έχουν και ιδιαίτερες επιδόσεις. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι […][320].

ix. Περαιτέρω, η αγορά των καταθέσεων είναι μια διεθνοποιημένη αγορά, καθώς η Ευρωπαϊκή Ένωση προωθεί την ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων και πληρωμών εντός της Ευρώπης (SEPA, μεταφορά λογαριασμών κλπ), και για αυτό το λόγο το μερίδιο της αγοράς στην Ελλάδα δεν αποτελεί πια ένδειξη ισχύος. Είναι προφανές τα τελευταία χρόνια, με την μαζικοποίηση της εκροής καταθέσεων από την Ελλάδα προς το εξωτερικό, ότι ανταγωνιστές των εγχώριων τραπεζικών ιδρυμάτων δεν είναι μόνο οι τράπεζες που δραστηριοποιούνται εντός των συνόρων της χώρας. Ενδεικτικά, οι αποδεδειγμένες απώλειες καταθέσεων της Εθνικής εντός του 9μήνου 2012 σε τράπεζες εκτός συνόρων ανήλθαν περίπου σε € […], ήτοι […] της καταθετικής βάσης της ΕΤΕ[321].

x. Στην Ελλάδα οι καταθέσεις πλέον είναι διάσπαρτες σε πολλαπλά τραπεζικά ιδρύματα είτε λόγω του περιορισμού εγγυήσεως των καταθέσεων στα 100.000 ευρώ ανά τράπεζα είτε διότι πελάτες που έχουν δάνειο σε μια τράπεζα θέλουν να έχουν τις καταθέσεις τους σε άλλη τράπεζα «*για προφανείς λόγους*». Για τους λόγους που αναφέρθηκαν, οι πελάτες αναμένεται να θελήσουν να μειώσουν τις καταθέσεις στο ενιαίο σχήμα και να τις μεταφέρουν σε άλλα πιστωτικά ιδρύματα εντός ή εκτός Ελλάδος. Η εκτίμηση είναι ότι αρχικά το ενιαίο σχήμα θα έχει […] πελάτες με καταθέσεις άνω των 100.000 ευρώ, και αναμένεται ότι ποσοστό που αντιστοιχεί περίπου στο […]% αυτών των πελατών θα μετακινηθεί.

xi. Τέλος. σε ότι αφορά τις χρηματοδοτήσεις της λιανικής τραπεζικής, αυτό που έχει διαφανεί ακόμα και στην περίοδο της οικονομικής κρίσης είναι ότι, όπου προκύψει ανταγωνιστικό πλαίσιο σε νέα τραπεζικά προϊόντα, όλες οι τράπεζες δίνουν τον καλύτερό τους εαυτό για την δημιουργία προϋποθέσεων κυριαρχίας. Περαιτέρω, αναμένεται μείωση του χαρτοφυλακίου χορηγήσεων από το ενιαίο σχήμα λόγω μείωσης της έκθεσης σε ρίσκο ανά πελάτη (concentration risk). Ειδικότερα σε προϊόντα όπως […]. Ως εκ τούτου πελάτες που θα θελήσουν να ανανεώσουν τις πιστωτικές τους γραμμές θα μετακινηθούν σε άλλα πιστωτικά ιδρύματα.

197. Από τα ανωτέρω , σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα τα μερίδια αγοράς των μερών στις καταθέσεις που εμφανίζονται αθροιστικά από τη συγκέντρωση θα πρέπει να θεωρηθούν δυναμικά και όχι σταθερά.

---

[320] Η ΕΤΕ επισυνάπτει σχετικό πίνακα. Βλέπε ωστόσο και εκτίμηση της ΓΔΑ ανωτέρω.

[321] Η ΕΤΕ επισυνάπτει σχετικό πίνακα.

Ζ.4.3.2. Η άποψη των ανταγωνιστών των μερών

198. Σχετικά με την επίπτωση της υπό κρίση συγκέντρωσης στη λειτουργία των αγορών καταθέσεων και χορηγήσεων λιανικής και επιχειρηματικής τραπεζικής, σύμφωνα με αρκετά από τα ερωτηθέντα πιστωτικά ιδρύματα, που αποτελούν ανταγωνιστές των ΕΤΕ και EUROBANK ERGASIAS, η υπό κρίση συγχώνευση δεν αναμένεται να έχει αρνητικές επιπτώσεις στη λειτουργία του ανταγωνισμού στην εν γένει αγορά των τραπεζικών υπηρεσιών και κατ’ επέκταση στις τραπεζικές υπηρεσίες που αφορούν σε καταθέσεις και χορηγήσεις λιανικής και επιχειρηματικής τραπεζικής[322]. Όπως, μάλιστα,

[322] Βλ. ενδεικτικά υπ’ αριθμ. πρωτ. […] της […] που αναφέρει ότι «*[η] εκτίμηση της […] είναι ότι η επικείμενη συγκέντρωση Εθνικής/Eurobank δεν πρόκειται να έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις όσον αφορά την εν γένει βραχυπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη λειτουργία του ανταγωνισμού. Ο λόγος είναι ότι τόσο στην ευρύτερη αγορά τραπεζικών υπηρεσιών, όσο και στις επιμέρους αγορές […]* [ήτοι στις αγορές καταθέσεων λιανικής τραπεζικής, καταναλωτικής πίστης ιδιωτών (είτε μέσω πιστωτικών καρτών είτε λοιπών χορηγήσεων), στεγαστικών δανείων, καταθέσεων και χορηγήσεων μικρών επιχειρήσεων και καταθέσεων και χορηγήσεων μεγάλων επιχειρήσεων, έκδοσης πιστωτικών και έκδοσης χρεωστικών καρτών, αποδοχής καρτών, πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, αμοιβαίων κεφαλαίων και διαχείρισης χαρτοφυλακίου, χρηματοδοτικής μίσθωσης, χρηματιστηριακών υπηρεσιών, επενδυτικής τραπεζικής, ασφάλισης ζωής, ασφάλισης κατά λοιπών κινδύνων και αντασφάλισης, ασφαλιστικής διαμεσολάβησης, κτηματομεσιτικών υπηρεσιών] *ο ανταγωνισμός που αναπτύσσεται σήμερα είναι ιδιαιτέρως έντονος και σημαντικοί παράγοντες, όπως η πρόσβαση ή μη σε πηγές χρηματοδοτήσεως, η φήμη και αξιοπιστία καθώς και η προσφορά παρομοίων παρεχομένων υπηρεσιών ή προϊόντων στην πλειοψηφία των ανωτέρω αγορών, ικανοποιούνται από πολλές επιχειρήσεις του κλάδου με αποτέλεσμα η Εθνική/Eurobank να έχει να αντιμετωπίσει σημαντικούς ανταγωνιστές σε όλες τις ανωτέρω αγορές. Σημειώνουμε περαιτέρω ότι σε πολλές από τις ανωτέρω αγορές δραστηριοποιούνται και ξένα τραπεζικά ιδρύματα ή εταιρίες τα οποία επίσης ικανοποιούν τους παραπάνω παράγοντες*». Αντίστοιχα, η […] στην υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή επισημαίνει ότι: «*Η γνωστοποιηθείσα συναλλαγή δεν φαίνεται να έχει καμία σημαντική επίπτωση στη λειτουργία της τράπεζας και εν γένει της αγοράς. Παρά το γεγονός ότι ο βαθμός συγκέντρωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, κυμαίνεται σε επίπεδα υψηλότερα του μέσου όπου της ΕΕ-27 (μερίδια αγοράς των μεγαλύτερων τραπεζών υψηλότερο του 70%), είναι χαμηλότερος του αντίστοιχου βαθμού συγκέντρωσης τραπεζικών συστημάτων χωρών με πληθυσμό αντίστοιχο της Ελλάδος, όπως π.χ. της Ολλανδίας, της Φιλανδίας* [εvv. Φινλανδίας], *του Βελγίου και της Πορτογαλίας, σύμφωνα με την έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για τη Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα*». Σύμφωνα με την υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της […], «*[θ]εωρούμε ότι η υπό εξέταση συγκέντρωση δεν θα δημιουργήσει σημαντικά εμπόδια εισόδου σε επιχειρήσεις οι οποίες θα ήθελαν να δραστηριοποιηθούν στις εγχώριες αγορές. Η υπό εξέταση συγκέντρωση αποτελεί μια επιπλέον ένδειξη της συγκέντρωσης που λαμβάνει χώρα στον Ελληνικό τραπεζικό κλάδο, λόγω των σημαντικών οικονομιών κλίμακας και της σταθεροποίησης του τραπεζικού συστήματος μέσω της δημιουργίας μεγαλύτερων τραπεζικών ομίλων. Η εν λόγω συγκέντρωση θα συμβάλλει στην ενδυνάμωση και σταθεροποίηση του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος μέσω της δημιουργίας ενός μεγάλου τραπεζικού ομίλου*». Στο ίδιο πλαίσιο η […] επισημαίνει στην υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική της επιστολή ότι: «*Οι επιπτώσεις της πραγματοποίησης της υπό κρίσης συγκέντρωσης σε κάθε μια από τις αγορές που αναφέρονται στο ερώτημα θα πρέπει να αξιολογηθούν τόσο βάσει των πρόσφατων εξελίξεων στον ελληνικό τραπεζικό κλάδο, όσο και βάσει της πορείας της ελληνικής οικονομίας τα επόμενα χρόνια. Με άλλα λόγια, οι προοπτικές της ελληνικής οικονομίας όπως διαγράφονται σήμερα, δεν προδιαγράφουν σημαντική αύξηση της ζήτησης για όλα τα τραπεζικά δάνεια και προϊόντα ή υπηρεσίες […] στο εγγύς μέλλον. […] Όσον αφορά τις εκτιμήσεις σχετικά με τις επιπτώσεις της συγκέντρωσης στον τραπεζικό κλάδο για τους τελικούς αποδέκτες: Η μείωση του αριθμού των πιστωτικών ιδρυμάτων στη χώρα μπορεί από την μία πλευρά να οδηγήσει σε ολιγοπωλιακές καταστάσεις ως προς την τιμολόγηση των δανείων και των υπηρεσιών, από την άλλη πλευρά όμως, λόγω της ύπαρξης λιγότερων και μεγαλύτερων τραπεζικών σχημάτων: α) το κόστος χρηματοδότησης των τραπεζών θα μειωθεί, κάτι που αναμένεται να περάσει κα στην τιμολόγηση των δανείων, β) η διαδικασία σύγκρισης των όρων παροχής τραπεζικών δανείων και υπηρεσιών θα καταστεί ευκολότερη για τους πελάτες των τραπεζών, λόγω της ύπαρξης λιγότερων τραπεζών*». Τα πιστωτικά ιδρύματα […] και […] ανέφεραν ότι δεν είναι σε θέση να εκτιμήσουν τις συνέπειες της υπό κρίση συγκέντρωσης στη λειτουργία του ανταγωνισμού. Ειδικότερα, όπως αναφέρει […] στην υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική της επιστολή, «*[…] δεν διαθέτει εξειδικευμένο τμήμα αναλύσεων & ερευνών, ούτως ώστε να είμαστε σε θέση να προβούμε σε τεκμηριωμένη ανάλυση των στοιχείων που απαιτούνται […]*» προκειμένου να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις στον ανταγωνισμό των επί μέρους αγορών που θα επιφέρει η υπό κρίση συγκέντρωση ενώ […], αναφέρει στην υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της ότι «*[υ]πό τις παρούσες συνθήκες, θεωρούμε δύσκολη την διενέργεια εκτίμησης για τις επιπτώσεις που μπορεί να έχουν*

επισημαίνεται η υπό κρίση συγκέντρωση δεν πρόκειται να δημιουργήσει εμπόδια εισόδου στο σύνολο των εξεταζόμενων αγορών, ενώ τα όποια εμπόδια ανάπτυξης τυχόν υφίστανται σχετίζονται πρωτίστως με την «*υφιστάμενη οικονομική συγκυρία και τις συνθήκες και δυσκολίες που αυτή έχει επιφέρει στο σύνολο του τραπεζικού κλάδου […]*»[323].

199. Αντιθέτως, επισημαίνονται οι θετικές επιδράσεις της υπό κρίση συγχώνευσης στην αγορά των εν γένει τραπεζικών και χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, καθώς «*η επικείμενη συγκέντρωση αναμένεται να έχει θετικά αποτελέσματα για τον καταναλωτή και τους λοιπούς πελάτες των σχετικών υπηρεσιών δεδομένων των συνεργειών που θα επιτευχθούν από την εν λόγω συγκέντρωση*»[324] ενώ υποστηρίζεται ότι η ανάπτυξη ενός ισχυρού τραπεζικού ομίλου λόγω του υφιστάμενου οικονομικού περιβάλλοντος είναι πλέον αναγκαία[325].

200. Ειδικά δε για τις επιπτώσεις της υπό κρίση συγκέντρωσης στις αγορές χορηγήσεων και καταθέσεων λιανικής και επιχειρηματικής τραπεζικής, η […] εκτιμά ότι το νέο σχήμα θα λειτουργήσει θετικά και ευεργετικά. Για την αγορά της λιανικής τραπεζικής, το νέο σχήμα θα αποτελέσει «*υγιή τραπεζικό πυλώνα με δυνατότητα άντλησης ρευστότητας από τις αγορές και διοχέτευσής της στην οικονομία*», θα «*επαναπατρίσει*» μεγάλο μέρος των καταθέσεων που μεταφέρθηκαν εκτός χώρας τα τελευταία χρόνια, θα επαναφέρει τον υγιή και μέσα σε λογικά πλαίσια ανταγωνισμό στα επιτόκια καταθέσεων, ενώ όσον αφορά τις χορηγήσεις λιανικής, η μεγαλύτερη πελατειακή βάση θα οδηγήσει στην ανάπτυξη οικονομιών κλίμακας που θα διευκολύνουν τη «*διενέργεια προωθητικών ενεργειών*» και τη «*διαχείριση των εισπράξεων*». Για τη δε επιχειρηματική τραπεζική, το νέο σχήμα θα αποτελέσει ασφαλές «*Τραπεζικό καταφύγιο*»[326].

οι τελευταίες εξελίξεις στον Τραπεζικό κλάδο και μάλιστα σε περίοδο κρίσης, σε κάθε μία από τις αναφερόμενες αγορές στις οποίες δραστηριοποιείται η Τράπεζά μας».

[323] Βλ. σχετικά υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της […].

[324] Βλ. απαντητική επιστολή της […].

[325] Ειδικότερα, τα πιστωτικά ιδρύματα […] και […] υπογραμμίζουν την ανάγκη ανάπτυξης ενός ισχυρού τραπεζικού ομίλου στις υπ’ αριθμ. πρωτ. […] και […] απαντητικές επιστολές τους αντίστοιχα καθώς εκτιμούν ότι: «*Η υπό εξέταση συγκέντρωση αποτελεί ένα σημαντικό βήμα για την εξασφάλιση της εύρυθμης λειτουργία και του ανταγωνισμού του Ελληνικού τραπεζικού τομέα. Επιπλέον, με τη δημιουργία μεγάλων τραπεζικών ομίλων θα εδραιωθεί η εμπιστοσύνη των τελικών καταναλωτών και λοιπών πελατών στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, γεγονός που θα συμβάλλει στην περαιτέρω ανάπτυξη ευνοϊκού οικονομικού κλίματος γενικότερα*» και «*Η ενοποίηση των τραπεζών θα τις βοηθήσει στη σύναψη συνεργειών, που θα έχουν θετικό αντίκτυπο σε κάθε μια από τις αγορές […] στις οποίες δραστηριοποιούνται. Ειδικότερα, οι ελληνικές τράπεζες μπορούν να επωφεληθούν βραχυπρόθεσμα λόγω της μείωσης του ανταγωνισμού για καταθέσεις, ενώ τα κόστη των συνεργειών μπορούν να τις βοηθήσουν στην απορρόφηση των συνεχώς υψηλών απομειώσεων από την επιδείνωση της ποιότητας των στοιχείων του ενεργητικού*».

[326] Βλ. σχετικά υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της […]. Η πλήρης απάντηση της τράπεζας έχει ως εξής: «***Λιανική Τραπεζική*** *Οι εξελίξεις συγκέντρωσης στον Τραπεζικό κλάδο, που ήδη πραγματοποιούνται ή διαμορφώνονται, έχουν ως βασικό στόχο την δημιουργία υγειών τραπεζικών πυλώνων με δυνατότητα άντλησης ρευστότητας από τις αγορές και διοχέτευσης της στην οικονομία. Όσον αφορά τις καταθέσεις λιανικής, η εξυγίανση του συστήματος θα "επαναπατρίσει" ένα μεγάλο μέρος των καταθέσεων που μεταφέρθηκαν τα τελευταία χρόνια εκτός χώρας, κυρίως για λόγους ανασφάλειας, τονώνοντας περαιτέρω τη ρευστότητα του. Επιπλέον, θα επανέλθει ο υγιής και μέσα σε λογικά πλαίσια ανταγωνισμός στα επιτόκια καταθέσεων, το ύψος των οποίων έχει ήδη επηρεάσει σημαντικά την κερδοφορία αρκετών πιστωτικών ιδρυμάτων. Οι επιπτώσεις για τον καταθέτη θα είναι κατά κύριο λόγο η αίσθηση ασφάλειας για τις καταθέσεις του, αλλά και η πρόσβαση σε μία ευρεία γκάμα απλών και εξειδικευμένων προϊόντων, δομημένων μέσα από την τεχνογνωσία και το μέγεθος που συναντά κανείς σε μεγάλους Τραπεζικούς Ομίλους. Σε ότι αφορά στις χορηγήσεις ιδιωτών και μικρών επιχειρήσεων και την έκδοση χρεωστικών και πιστωτικών καρτών, τα νέα τραπεζικά ιδρύματα που δημιουργούνται αυξάνουν την πελατειακή τους βάση δημιουργώντας έτσι οικονομίες κλίμακας σε όλες τις εργασίες όπως ενδεικτικά α) την διενέργεια προωθητικών ενεργειών και β) τη διαχείριση των εισπράξεων. Οι οικονομίες κλίμακας μειώνοντας το κόστος μπορούν να βελτιώσουν και τη σχέση αξίας τιμής για τον τελικό καταναλωτή. Επίσης η*

201. Στο ίδιο πλαίσιο, η […], αν και αναγνωρίζει τις ενδεχόμενες ολιγοπωλιακές καταστάσεις που θα αναπτυχθούν ως προς την τιμολόγηση των δανείων και των υπηρεσιών, υπογραμμίζει ότι εν τέλει η υπό κρίση συγκέντρωση θα έχει θετικές συνέπειες καθώς *«λόγω της ύπαρξης λιγότερων και μεγαλύτερων τραπεζικών σχημάτων: α) το κόστος χρηματοδότησης των τραπεζών θα μειωθεί, κάτι που αναμένεται να περάσει και στην τιμολόγηση των δανείων, β) η διαδικασία σύγκρισης των όρων παροχής τραπεζικών δανείων και υπηρεσιών θα καταστεί ευκολότερη για τους πελάτες των τραπεζών, λόγω της ύπαρξης λιγότερων τραπεζών»*[327].

202. Τη θετική επίδραση στις εν λόγω αγορές σημειώνει και η […] η οποία, αναγνωρίζει μεν αύξηση στη συγκέντρωση των αγορών αυτών, αλλά αναφέρει ότι *«αυτή η αύξηση της συγκέντρωσης δεν εκτιμάται ότι θα μεταβάλει καθοριστικά τους όρους ανταγωνισμού και δεν αναμένεται να επιφέρει εμπόδια εισόδου και ανάπτυξης σε νέα ή υφιστάμενα πιστωτικά ιδρύματα. […] Η περαιτέρω συγκέντρωση εκτιμάται ότι δεν επηρεάζει την ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τραπεζικού κλάδου αλλά έχει σαν επακόλουθο τη μεγαλύτερη ασφάλεια και σταθερότητα στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Μετά την ολοκλήρωση της αναδιάρθρωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, προβλέπεται ότι θα λειτουργεί ένας ικανοποιητικός αριθμός τόσο μεγάλων όσο και μικρότερων που θα μπορεί να διασφαλίσει ένα ιδιαίτερα ικανοποιητικό επίπεδο ανταγωνισμού στην αγορά»*[328,329].

συγκέντρωση πελατειακών βάσεων διευκολύνει τη καλύτερη συλλογή και διασταύρωση στοιχείων που μπορεί δυνητικά να οδηγήσει σε καλύτερη κάλυψη των αναγκών του πελάτη και πληρέστερη εφαρμογή του responsible lending. Τέλος, με τη δραστηριοποίηση λιγότερων Τραπεζικών Ιδρυμάτων, που συγκεντρώνουν σημαντικό μερίδιο αγοράς, ο ανταγωνισμός περιορίζεται και η είσοδος νέων παικτών δυσχεραίνεται. Θεωρούμε όμως ότι και μετά τις συγχωνεύσεις παραμένουν διαθέσιμες επαρκείς επιλογές για τον τελικό καταναλωτή. ***Μεγάλες Επιχειρήσεις*** *Δραστηριοποιούνται στους εξής τομείς: I)ΔΑΝΕΙΑ α) Βραχυπρόθεσμα δάνεια για κάλυψη αναγκών κεφαλαίου κίνησης (ΑΑΛ) β) Μακροπρόθεσμα δάνεια (Ομολογιακά, Δάνεια Τακτής Λήξης, κοινοπρακτικά) γ) Χρηματοδοτήσεις έργων (Project Financing) δ) εξειδικευμένες λύσεις και σχήματα χρηματοδοτήσεων για μεγάλους εταιρικούς πελάτες II) ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ α) καταθέσεις όψεως εταιρειών β) προθεσμιακές καταθέσεις γ) σύνθετες προθεσμιακές καταθέσεις κυρίως για μεγάλους εταιρικούς πελάτες*

- *Η εν γένει βραχυπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη λειτουργία του ανταγωνισμού διαμορφώνεται βάσει συνθηκών και αναγκών της αγοράς, αλλά και βάσει της ρευστότητας της Τράπεζας. Οι παρούσες συνθήκες στον Ελλαδικό χώρο, επιβάλουν συγκράτηση και απομόχλευση.*
- *Η αγορά χρήζει λόγω της οικονομικής κρίσης, ειδικού χειρισμού με έμφαση στην προσέλκυση καταθέσεων και με περιορισμένη πολιτική ανάπτυξης των εργασιών στην πιστωτική πολιτική.*
- *Οι τελικοί καταναλωτές (πιστούχοι-καταθέτες) βιώνουν μια πολύ δύσκολη χρηματοοικονομική συγκυρία ρευστότητας και κάλυψης των επιχειρηματικών/ αναγκών τους. Ο χρηματοπιστωτικός τομέας απαιτείται να έχει τη μέγιστη δυνατή προσοχή για την αποφυγή επισφαλειών. Οι καταναλωτές αναμένεται να αναζητούν ασφαλέστερα Τραπεζικά καταφύγια, με αξιοπιστία και μεγάλη κεφαλαιακή στήριξη».*

[327] Βλ. υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της […]. Η πλήρης απάντηση της τράπεζας έχει ως εξής: *«Όσον αφορά τις εκτιμήσεις σχετικά με τις επιπτώσεις της συγκέντρωσης στον τραπεζικό κλάδο για τους τελικούς αποδέκτες: Η μείωση του αριθμού των πιστωτικών ιδρυμάτων στη χώρα μπορεί από την μία πλευρά να οδηγήσει σε ολιγοπωλιακές καταστάσεις ως προς την τιμολόγηση των δανείων και των υπηρεσιών, από την άλλη πλευρά όμως, λόγω της ύπαρξης λιγότερων και μεγαλύτερων τραπεζικών σχημάτων: α) το κόστος χρηματοδότησης των τραπεζών θα μειωθεί, κάτι που αναμένεται να περάσει και στην τιμολόγηση των δανείων, β) η διαδικασία σύγκρισης των όρων παροχής τραπεζικών δανείων και υπηρεσιών θα καταστεί ευκολότερη για τους πελάτες των τραπεζών, λόγω της ύπαρξης λιγότερων τραπεζών».*

[328] Βλ. σχετικά υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της […]. Η πλήρης απάντηση της τράπεζας είναι ως εξής: *«Με βάση τον υπολογισμό των δεικτών HHI (Herfindahl-Hirschman Index) […] [επισυναπτόμενο της επιστολής στοιχείο] και της διαφοράς (Δέλτα) που αποτυπώνει το βαθμό συγκέντρωσης της αγοράς, επί των μεριδίων αγοράς δανείων και καταθέσεων του Σεπτεμβρίου 2012 όλων των ανταγωνιστών (τελευταία διαθέσιμα δημοσιευμένα στοιχεία) με μερίδιο αγοράς άνω του 5% οι δείκτες έχουν ως εξής:*

- *ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΝΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: προ συγκέντρωσης ΕΤΕ και Eurobank 1.471, μετά τη συγκέντρωση ΕΤΕ και Eurobank 2.045 (διαφορά = 575)*
- *ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: προ συγκέντρωσης 1.179, μετά τη συγκέντρωση 1.806 (διαφορά = 628)*

Σημειώνεται ότι με βάση τον ορισμό της ΕΚΤ, δείκτης <=2.000 υποδηλώνει μέτρια συγκέντρωση.

203. Αντίθετη άποψη για τις συνέπειες της υπό κρίση συγκέντρωσης εξέφρασαν οι […] και […]. Ειδικότερα, η […] εκτιμά ότι σε μία ενδεχόμενη συγκέντρωση των ΕΤΕ και EUROBANK ERGASIAS, το νέο σχήμα θα έχει μεν μειωμένο λειτουργικό κόστος και θα είναι ενισχυμένο κεφαλαιακά, αλλά παράλληλα θα αναπτυχθούν αντιανταγωνιστικές συνθήκες με επιπτώσεις, τόσο στη λιανική όσο και στην επιχειρηματική τραπεζική. Οι εν λόγω επιπτώσεις αφορούν, τόσο στη δημιουργία εμποδίων εισόδου και ανάπτυξης εξ αιτίας του αναμενόμενου ακριβότερου κόστους χρήματος […], όσο και απευθείας στους καταναλωτές λόγω των περιορισμένων εναλλακτικών δυνατοτήτων για την επίτευξη μεγαλύτερων αποδόσεων στις καταθέσεις και τη χρηματοδότηση με ευνοϊκότερους όρους ως αποτέλεσμα της «*πιθανόν διαμορφούμενης ολιγοπωλιακής αγοράς στον τραπεζικό χώρο*». Παράλληλα δε, κατά τη […][330].

Η διαφορά του δείκτη HHI προ και μετά την εν λόγω συγκέντρωση, τόσο στην αγορά δανείων όσο και καταθέσεων, τεκμηριώνει τη διαφοροποίηση μετά την απόκτηση της Eurobank από την Εθνική. Ωστόσο, αυτή η αύξηση της συγκέντρωσης δεν εκτιμάται ότι θα μεταβάλει καθοριστικά τους όρους ανταγωνισμού και δεν αναμένεται να επιφέρει εμπόδια εισόδου και ανάπτυξης σε νέα ή υφιστάμενα πιστωτικά ιδρύματα. Σημειώνεται ότι και αυτή η συγκέντρωση εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο των πρόσφατων επιχειρηματικών κινήσεων συγκέντρωσης στον τραπεζικό κλάδο στην Ελλάδα, ως συνέπεια του παρατεταμένα πολύ αρνητικού οικονομικού περιβάλλοντος που διαρκεί πάνω από 5 χρόνια και της ανάγκης προσαρμογής στις νέες οικονομικές συνθήκες. Η περαιτέρω συγκέντρωση εκτιμάται ότι δεν επηρεάζει την ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τραπεζικού κλάδου αλλά έχει σαν επακόλουθο τη μεγαλύτερη ασφάλεια και σταθερότητα στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Μετά την ολοκλήρωση της αναδιάρθρωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, προβλέπεται ότι θα λειτουργεί ένας ικανοποιητικός αριθμός τόσο μεγάλων τραπεζών όσο και μικρότερων που θα μπορεί να διασφαλίσει ένα ιδιαίτερα ικανοποιητικό επίπεδο ανταγωνισμού στην αγορά».

[329] Σημειώνεται ότι η απάντηση της […] ταυτίζεται με την υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απάντηση της […].

[330] Βλ. υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της […]. Η πλήρης απάντηση της τράπεζας έχει ως εξής: *«Έχοντας υπόψη τις τελευταίες εξελίξεις στον τραπεζικό κλάδο παραθέτουμε κατωτέρω τις απόψεις μας, σχετικά με τις επιπτώσεις της πραγματοποίησης της υπό κρίση συγκέντρωσης, στις ακόλουθες αγορές: α) καταθέσεων λιανικής τραπεζικής Η υπό κρίση συγκέντρωση στον τραπεζικό χώρο στην Ελλάδα αποτελούσε επί μακρόν ζητούμενο από την τραπεζική αγορά. Εν μέσω της σημερινής κρίσης, η συγκέντρωση αυτή επιβάλλεται σε ιδιαίτερες συνθήκες και με πολύ γρήγορο τρόπο. Κατά την εκτίμησή μας μπορεί μεν να αποτελέσει συστατικό στοιχείο ικανό για τη δημιουργία ισχυρών Τραπεζικών Ιδρυμάτων με μειώσεις λειτουργικού κόστους και κεφαλαιακής ενίσχυσης, αλλά θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή, έτσι ώστε η υπό εξέταση συγκέντρωση να μην αποτελέσει την απαρχή μιας ολιγοπωλιακής αγοράς. Σε ό,τι αφορά τη λειτουργία του ανταγωνισμού, […], ίσως όχι άμεσα αλλά μελλοντικά, θα έχουν, κατά την εκτίμησή μας, υψηλότερο κόστος χρήματος. Για […] εμπόδιο εισόδου και ανάπτυξης εκτιμούμε ότι θα αποτελέσει το ακριβότερο κόστος χρήματος και η ανάπτυξη νοοτροπίας εκ μέρους των καταναλωτών μεγάλου έναντι μικρού Τραπεζικού Ιδρύματος. Για τους τελικούς καταναλωτές, η υπό κρίση συγκέντρωση μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις σε ό,τι αφορά μειωμένα επιτόκια και περιορισμένες εναλλακτικές δυνατότητες για την επίτευξη μεγαλύτερων αποδόσεων λόγω της πιθανόν διαμορφούμενης ολιγοπωλιακής αγοράς στον τραπεζικό χώρο. β) καταναλωτικής πίστης ιδιωτών Η επικείμενη συγκέντρωση θα δημιουργήσει μία Τράπεζα, η οποία θα έχει δεσπόζουσα θέση στην Ελληνική Τραπεζική αγορά. Λόγω του […] που διαθέτουμε, δεν είμαστε σε θέση να εκτιμήσουμε τις επιπτώσεις της υπό κρίση συγκέντρωσης. γ) στεγαστικών δανείων Βλ. απάντηση 1.β. δ) Χορηγήσεις μικρών και μεγάλων επιχειρήσεων*

ο *Χορηγήσεις Μικρών Επιχειρήσεων Οι επικείμενες ή ήδη πραγματοποιηθείσες εξελίξεις στον ελληνικό τραπεζικό χώρο, κατά την γνώμη μας, θα επηρεάσουν τον τομέα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων ως εξής :*

- *ο πραγματικός ανταγωνισμός θα υποστεί μία μείωση τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα. Βραχυπρόθεσμα σε μικρότερο βαθμό έως ότου υπάρξει πλήρης ενσωμάτωση και εναρμόνιση των λειτουργιών των συνεργαζόμενων συστημικών πλέον τραπεζών, αλλά και μακροπρόθεσμα (και υπό την εκτίμηση ότι οι ιδιώτες μέτοχοι θα καθυστερήσουν πολύ να επανατοποθετηθούν στα μετοχικά κεφάλαια των ανακεφαλαιωνόμενων και υπό συγχώνευση τραπεζών), καθώς θα υπάρξει κοινή γραμμή πλεύσης σε θέματα λειτουργίας, κόστους και τιμολόγησης.*
- *οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις θα υποστούν μείωση του αριθμού και του ύψους των τραπεζικών τους ορίων, πιθανώς με επικείμενη μείωση του συνόλου τους, (π.χ. τα 4 όρια θα μειωθούν σε 2), για λόγους συγκέντρωσης κινδύνου σε κάθε νέο σχήμα και κυρίως λόγω αδυναμίας πρόσβασης σε άλλες τράπεζες για την εξασφάλιση νέων ορίων. Επιπλέον, η διαπραγματευτική τους δύναμη θα μειωθεί τόσο όσον αφορά την*

204. Η […] επισημαίνει ότι «*[τ]ο νέο σχήμα οδηγεί σε περαιτέρω συγκέντρωση του τραπεζικού κλάδου και αναπόφευκτα σε συρρίκνωση του ανταγωνισμού σε όλες τις επί μέρους τραπεζικές αγορές (καταθέσεις λιανικής τραπεζικής, καταναλωτική πίστη, αγορά στεγαστικών δανείων, καταθέσεις και χορηγήσεις μικρών και μεγάλων επιχειρήσεων, έκδοσης πιστωτικών και χρεωστικών καρτών, αποδοχής/acquiring καρτών, πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων/factoring, αμοιβαίων κεφαλαίων και διαχείρισης χαρτοφυλακίου, τραπεζοασφαλιστικών και κτηματομεσιτικών υπηρεσιών) για τον επιπλέον λόγο ότι διέθεταν ήδη μεγάλο μερίδιο της αγοράς των προαναφερόμενων τραπεζικών υπηρεσιών. Ειδικότερα και όσον αφορά στα παρεχόμενα ανταγωνιστικά προϊόντα αμφότερων των τραπεζών που απευθύνονταν στο ίδιο πελατειακό κοινό αναμένεται να επικρατήσουν τα πλέον προσοδοφόρα για τη νέα συγκέντρωση, με αποτέλεσμα να περιορισθούν ενδεχομένως οι δυνατότητες επιλογής υπηρεσιών των πελατών*»[331].

Ζ.4.3.3. Η απόφαση της Επιτροπής

α) Καταθετικά προϊόντα λιανικής τραπεζικής

i) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητες δημιουργίας ή ενίσχυσης ατομικής δεσπόζουσας θέσης)

205. Βάσει των στοιχείων που παρατέθηκαν ανωτέρω αναφορικά με τα μερίδια των μερών και των ανταγωνιστών τους, στην ευρύτερη αγορά των καταθετικών προϊόντων λιανικής τραπεζικής, και στις υπο-αγορές των καταθέσεων όψεως, ταμιευτηρίου και προθεσμίας, οι συμμετέχουσες θα κατέχουν πλέον δυνάμει του συνδυαστικού τους μεριδίου την πρώτη θέση συνεπεία της υπό εξέταση συγκέντρωσης (με μερίδιο, όπως ελέχθη, [25-35]% στην ευρύτερη αγορά καταθετικών προϊόντων και μερίδια [25-35]% στις καταθέσεις όψεως, [35-45]% στις καταθέσεις ταμιευτηρίου και [25-35]% στις καταθέσεις προθεσμίας). Συγκεκριμένα, η ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ενδυναμώνει σημαντικά την πρώτη θέση που κατείχε ήδη πριν την υπό κρίση συγκέντρωση στην ευρύτερη αγορά των καταθετικών προϊόντων λιανικής τραπεζικής και στην υπο-αγορά των καταθέσεων ταμιευτηρίου, και θα αποκτήσει ιδίως στην τελευταία αυτή αγορά ηγετική θέση. Επιπροσθέτως, στις υπο-αγορές καταθέσεων όψεως και προθεσμίας οι συμμετέχουσες ανέρχονται στην πρώτη θέση, από τη δεύτερη (για τη EUROBANK) και τέταρτη (για την ΕΘΝΙΚΗ) στην πρώτη αγορά και από την τρίτη (για την ΕΘΝΙΚΗ) και την τέταρτη (για τη EUROBANK) στη δεύτερη προαναφερόμενη αγορά. Επιπροσθέτως, όπως προαναφέρθηκε, ο δείκτης HHI αναφορικά με τα επίπεδα συγκέντρωσης είναι κατώτερος των 2.000 μονάδων στην ευρύτερη αγορά των

τιμολόγηση όσο και τη χρήση του χορηγούμενου κεφαλαίου. Εάν τα νέα τραπεζικά σχήματα επιδιώξουν περαιτέρω συγκέντρωση εργασιών, θα μπορούν να επιβάλλουν λόγω της θέσης τους στην αγορά, τόσο την τιμολόγηση όσο και τον όγκο των εργασιών που ζητούν.

- *η συγκέντρωση της αγοράς θα οδηγήσει αρκετές επιχειρήσεις στην αναζήτηση συνεργασίας με κάποιο από τα 2 μεγάλα τραπεζικά σχήματα, ώστε να μπορούν διεξάγουν απρόσκοπτα τις εργασίες τους με πελάτες και προμηθευτές. Επιπρόσθετα, η επίτευξη συνεργασίας με τα ως άνω σχήματα θα είναι απαραίτητη και λόγω ουσιαστικών δυσκολιών διείσδυσης στην αγορά.*

***ο** <u>Χορηγήσεις Μεγάλων Επιχειρήσεων</u> Οι επικείμενες συγκεντρώσεις Τραπεζών θα επηρεάσουν σημαντικά την αγορά. Επί της ουσίας η δημιουργία λιγότερων σε αριθμό διαθέσιμων τραπεζικών σχημάτων θα οδηγήσει σε μείωση του ανταγωνισμού. Σήμερα, με την πληθώρα των διαθέσιμων τραπεζών ο πελάτης έχει πολλές επιλογές και άρα μεγαλύτερη διαπραγματευτική δύναμη. Επιπρόσθετα, η συγκέντρωση του τραπεζικού τομέα σε λίγα σχήματα, θα μειώσει τις δυνατότητες των πελατών για εύρεση χρηματοδότησης, αναλόγως με την πολιτική που θα θεσπίσει το κάθε Τραπεζικό Ίδρυμα. Η επίπτωση αυτή θα είναι μεγαλύτερη στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και λιγότερη στις μεγάλες επιχειρήσεις. Με την ίδια λογική θα μειωθούν και οι ευκαιρίες των επιχειρήσεων για αναχρηματοδότηση των δανείων τους, με μεταφορά σε άλλο Πιστωτικό Ίδρυμα».*

[331] Βλ. και υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της […]. Η τράπεζα υπογραμμίζει πρόσθετα τη μεγάλη συγκέντρωση του νέου σχήματος στις σχετικές αγορές των αμοιβαίων κεφαλαίων, των χρηματιστηριακών υπηρεσιών και της ασφαλιστικής διαμεσολάβησης.

καταθετικών προϊόντων λιανικής και στην υπο-αγορά των καταθέσεων προθεσμίας, ενώ υπερβαίνει τις 2.000 μονάδες στις υπο-αγορές των καταθέσεων όψεως και ταμιευτηρίου, ενώ η μεταβολή του δείκτη (Δ) είναι σε ποσοστά πέραν των ασφαλών ορίων που προβλέπει η Ανακοίνωση της Ε.Ε. για την αξιολόγηση των οριζοντίων συγκεντρώσεων[332].

206. Ωστόσο, σε όλες τις προαναφερόμενες αγορές καταθετικών προϊόντων της λιανικής τραπεζικής (περιλαμβανομένης της αγοράς καταθέσεων ταμιευτηρίου) δραστηριοποιούνται, πέραν των συμμετεχουσών, τουλάχιστον δύο ισχυροί ανταγωνιστές, ήτοι οι Όμιλοι Πειραιώς και ΑΛΦΑ με μερίδια που απέχουν λιγότερο από [15-25] ποσοστιαίες μονάδες από αυτά της νέας οντότητας (με εξαίρεση την αγορά καταθέσεων ταμιευτηρίου όπου η απόσταση των μεριδίων αγοράς μεταξύ της νέας οντότητας και του τρίτου ανταγωνιστή υπερβαίνει τις [15-25] ποσοστιαίες μονάδες)[333] και έστω οριακά αυξανόμενα κατά τη διάρκεια των τελευταίων τεσσάρων ετών (με εξαίρεση και πάλι την αγορά καταθέσεων ταμιευτηρίου).

207. Εκτιμάται ότι οι ανωτέρω δύο ανταγωνιστές, ήτοι οι Όμιλοι Πειραιώς και ΑΛΦΑ, έχουν αισθητή παρουσία στην αγορά και θα εξακολουθήσουν να ασκούν αισθητές ανταγωνιστικές πιέσεις έναντι της νέας οντότητας μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης, διαθέτοντας καθιερωμένα δίκτυα αντίστοιχα του δικτύου αυτής[334]. Στις εν λόγω αγορές δραστηριοποιούνται, εξάλλου, πλην των ανωτέρω μεγάλων ανταγωνιστών, και τράπεζες, μεταξύ των οποίων η Τράπεζα Κύπρου και το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, μικρότερης δυναμικότητας μεν, αλλά με σημαντική παρουσία και εν γένει αυξανόμενα μερίδια αγοράς (ιδίως το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο το οποίο στις καταθέσεις ταμιευτηρίου κατατάσσεται στην τέταρτη θέση πριν τη Eurobank), και θα παράσχει έτσι δυνατότητες εξεύρεσης εναλλακτικών προμηθευτών στους πελάτες των συμμετεχουσών, στην περίπτωση αύξησης των τιμών/χρεώσεων από τις τελευταίες και δεδομένου του περιορισμένου κόστους μεταστροφής των πελατών σε έτερο προμηθευτή σε όλες τις υπό εξέταση αγορές (πλην των καταθέσεων προθεσμίας)[335]. Επιπλέον, δεν αναμένεται η νέα οντότητα να είναι σε θέση να

---

[332] Βλ. Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «*Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των οριζοντίων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων*» ΕΕ C 31/2004, παρ.19-21.

[333] Υπενθυμίζεται ότι τα μερίδια αγοράς των Ομιλών Πειραιώς και ΑΛΦΑ ανέρχονται σε [15-25]% και [15-25]% στην ευρύτερη αγορά των καταθετικών προϊόντων, [15-25]% και [25-35]% στις καταθέσεις όψεως, [15-25]% και [15-25]% στις καταθέσεις ταμιευτηρίου και [15-25]% και [15-25]% στις καταθέσεις προθεσμίας, αντιστοίχως.

[334] Βλ. απόφαση Ευρ. Επιτροπής M.3894, ό.π., σκ. 47-49, 59, 66, 75 (όπου έγινε δεκτό ότι μερίδια της τάξεως του 30-50% δεν μπορούσαν να θεωρηθούν προβληματικά δεδομένου ότι οι ανταγωνιστές είχαν μερίδιο 10-20%, ενώ ταυτόχρονα υπήρχαν και μεγάλες τράπεζες που ανταγωνίζονταν την επιχείρηση που προέκυπτε μετά την συγκέντρωση), M.4484, DANSKE BANK/SAMPO BANK σκ. 24-26 (όπου έγινε δεκτό ότι μερίδιο 30-40% δεν αρκούσε για τη στοιχειοθέτηση περιορισμού του ανταγωνισμού εκ της συγκεντρώσεως λόγω των μεγάλων και ισχυρών ανταγωνιστών που δραστηριοποιούνταν στις σχετικές αγορές), M.5960, ό.π., σκ. 29 (όπου η παρουσία τέτοιων ανταγωνιστών σε περιφερειακό επίπεδο θεωρήθηκε επαρκές αντίβαρο για την προκύπτουσα από την συγκέντρωση επιχείρηση). Βλ. επίσης και την απόφαση ΕΑ υπ’ αριθμ. 534/VI/2012 – ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ/ ΤΡΑΠΕΖΑ EFG EUROBANK ERGASIAS ΑΕ σκ. 353 και 401 (αναφορικά με τις αγορές των καταθέσεων όψεως λιανικής τραπεζικής και τις καταθέσεις όψεως επιχειρηματικής τραπεζικής), όπου έγινε δεκτό ότι μερίδια που κυμαίνονται στο 40-41% δεν μπορούσαν να θεωρηθούν προβληματικά, με δεδομένο ότι οι ανταγωνιστές διέθεταν μερίδια που κυμαίνονταν μεταξύ 10-15%. Η Ε.Α. είχε εκτιμήσει ότι η νέα οντότητα, παρά το υψηλό συγκεντρωτικό της μερίδιο, θα δεχόταν σημαντικές πιέσεις από τους δύο επόμενους ανταγωνιστές, ενώ οι δικαιούχοι των καταθέσεων θα είχαν τη δυνατότητα να προβούν, ευχερώς, σε αντικατάσταση της νέας οντότητας σε περίπτωση εκ μέρους της αύξησης των χρεώσεων.

[335] Βλ. αναλυτικά ανωτέρω υπό κεφ. Ζ.3.7. Ωστόσο, το κόστος μεταστροφής εκτιμάται υψηλότερο, όσον αφορά στην υπο-αγορά των καταθέσεων προθεσμίας λιανικής.

εμποδίσει την περαιτέρω επέκταση των ανταγωνιστών της ή να περιορίσει την ικανότητά τους να ανταγωνισθούν[336].

208. Ειδικότερα, ως προς την επίπτωση της υπό κρίση συγκέντρωσης στο δίκτυο διανομής των καταθετικών προϊόντων λιανικής τραπεζικής, σημειώνεται καταρχήν ότι η νέα οντότητα θα αποκτήσει την πρώτη θέση αναφορικά, τόσο με τα καταστήματα όσο και τα ATMs (από την τρίτη για την ΕΘΝΙΚΗ και την τέταρτη για τη EUROBANK), με μερίδια σε ορισμένους νομούς που, όπως προαναφέρθηκε, ξεπερνούν το [25-35]%. Ως εκ τούτου, η νέα οντότητα θα εξασφαλίσει ευρύτατη παρουσία σε όλες τις περιοχές τις χώρας και ένα εκτεταμένο δίκτυο που θα της επιτρέψει την αποτελεσματικότερη διανομή των προϊόντων της και θα της διασφαλίσει μεγαλύτερη πρόσβαση στους τελικούς καταναλωτές, ενισχύοντας έτσι τη θέση της στις ως άνω σχετικές αγορές. Ωστόσο, τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο, δραστηριοποιούνται αντίπαλοι τραπεζικοί όμιλοι με αντίστοιχα σε έκταση ανταγωνιστικά δίκτυα, που διαθέτουν την κατάλληλη εμπειρία, ειδίκευση και τα χρηματοοικονομικά μέσα για την άσκηση ανταγωνιστικής πίεσης στην τράπεζα που θα προκύψει μετά τη συγκέντρωση[337], περιλαμβανομένων των νομών εκείνων που το μερίδιο της νέας οντότητας ξεπερνά το [25-35]%. Εξάλλου, το γεγονός της δημιουργίας μεγάλου δικτύου της νέας οντότητας αντισταθμίζεται, όπως προαναφέρθηκε, και από την παρουσία αρκετών μικρότερων ανταγωνιστών με αξιόλογη παρουσία και από άποψη δικτύου, όπως π.χ. το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο που κατατάσσεται σταθερά στην πέμπτη θέση.

209. Ως εκ των ανωτέρω και του συνόλου των προσκομισθέντων στοιχείων, εκτιμάται αφενός μεν ότι σε επίπεδο ελληνικής επικράτειας η νέα οντότητα δεν αποκτά από απόψεως δικτύου ισχύ σε τέτοιο βαθμό ώστε να είναι σε θέση να δρα σε σημαντικό βαθμό ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές της[338], αφετέρου δε ότι σε τοπικό επίπεδο, τα σχετικώς υψηλά μερίδια της νέας οντότητας από απόψεως δικτύου εντός ορισμένων Νομών, δεν ενισχύουν σε αισθητό βαθμό τη δύναμη της (προκύπτουσας από τη συγκέντρωση) τράπεζας στις εν λόγω αγορές, ενώ παραμένουν για τους καταναλωτές εναλλακτικές δυνατότητες επιλογής. Επιπλέον, το γεγονός ότι, σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, το δίκτυο της νέας οντότητας (υποκαταστημάτων και ATMs) πρόκειται να συρρικνωθεί σε ποσοστό περίπου […]%, στο πλαίσιο εξορθολογισμού του κόστους[339], αμβλύνει έτι περαιτέρω την πιθανότητα αύξησης της ισχύος της νέας οντότητας[340].

210. Τέλος, σημειώνεται ότι η υπό κρίση συγκέντρωση οδηγεί στην έξοδο από την αγορά μίας εκ των τεσσάρων αποκαλούμενων «συστηματικών τραπεζών» στην ελληνική επικράτεια και ως εκ τούτου

336 Βλ. Ανακοίνωση όπ.π. παρ. 36.

337 Βλ. ειδικότερα στη Νομαρχία Αθηνών, η οποία για τον Ιούνιο του 2012 συγκέντρωσε το [25-35]% του συνόλου των καταθέσεων, την παρουσία του σχήματος Εθνικής-Eurobank (με μερίδιο καταστημάτων/ATM [25-35]%/ [25-35]%), σε συνδυασμό με την ισχυρή παρουσία των σχημάτων των […] (με μερίδιο καταστημάτων/ATM [15-25]%/ [15-25]%) και […] (με μερίδιο καταστημάτων/ATM [15-25]%/ [15-25]%).

338 Βλ. απόφαση Δικ. Ευρωπαϊκής Ένωσης C-322/81, Michelin, σκ. 30.

339 Σύμφωνα με το πρόγραμμα «[…]» (5.10.2012) της γνωστοποιούσας (βλ. σχετικό […] της υπ’ αριθ. πρωτ. […] επιστολής της), στα πλαίσια εξοικονόμησης του κόστους προβλέπεται […].

340 Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα (βλ. υπ’ αριθμ. πρωτ. […] επιστολή της - και στο ερώτημα ποια θεωρεί ότι θα είναι τα αποτελέσματα της γνωστοποιηθείσας συγκέντρωσης στα δίκτυα διανομής των σχετικών αγορών) εκτιμά ότι το νέο σχήμα μεταξύ της Εθνικής Τράπεζας και της Eurobank *«θα δημιουργήσει ένα πλαίσιο δικτύων διανομής και εξυπηρέτησης αξιοποιώντας τόσο το πλαίσιο των εναλλακτικών σημείων εξυπηρέτησης που διαθέτουν οι δύο τράπεζες ενώ παράλληλα διατηρώντας τον κοινωνικό χαρακτήρα του δικτύου εξυπηρέτησης της Εθνικής Τράπεζας, μέσω του οποίου εξυπηρετούνται σχετικά "γεωγραφικά απρόσιτες" οικονομικές ζώνες»*. Βλ. και αναλυτικά ανωτέρω Κεφ. Ζ.4.2.

επηρεάζει αισθητά τις συνθήκες ανταγωνισμού στο σύνολο των υπό εξέταση αγορών. Ωστόσο, βάσει των στοιχείων περί των χαρακτηριστικών των πελατών, που προσκόμισε η γνωστοποιούσα, εκτιμάται ότι η Εθνική Τράπεζα και η Eurobank δεν είναι άμεσοι ανταγωνιστές στις εδώ σχετικές αγορές, καθότι, όπως αναπτύχθηκε και ανωτέρω, παρά το σημαντικό τους μέγεθος, έχουν διαφορετικό ειδικό βάρος σε ότι αφορά την πελατειακή βάση στην οποία απευθύνονται[341].

211. Ενόψει των προαναφερθέντων, εκτιμάται ότι, παρά την μεταβολή των δεικτών HHI και (Δ) πέραν των τεθέντων ασφαλών ορίων, την ύπαρξη εμποδίων εισόδου, την απουσία δυνητικού ανταγωνισμού στις ανωτέρω εξεταζόμενες (υπο-)αγορές, και τη φάση ωριμότητας που αυτές διανύουν κατά τα διαπιστωθέντα ανωτέρω (υπό Ζ.3. - Ανταγωνιστικές συνθήκες) η υπό κρίση συγκέντρωση δεν αναμένεται να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης της νέας οντότητας τόσο στην ευρύτερη αγορά των καταθετικών προϊόντων λιανικής τραπεζικής, όσο και στις επιμέρους (υπο-)αγορές αυτής, αν και ιδίως στην υπο-αγορά των καταθέσεων ταμιευτηρίου αυτή θα αποκτήσει ηγετική θέση κατά τα προεκτεθέντα.

ii) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητα δημιουργίας ή ενίσχυσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης)

212. Στο επίπεδο της ευρύτερης αγοράς των καταθετικών προϊόντων λιανικής τραπεζικής, καθώς και στις υπο-αγορές των καταθέσεων όψεως , ταμιευτηρίου και προθεσμίας λιανικής, οι τρεις μεγαλύτερες τράπεζες (ενιαίο σχήμα Εθνική Τράπεζα-Eurobank, Όμιλος Πειραιώς και Όμιλος ΑΛΦΑ) θα κατέχουν αθροιστικά, μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση, μερίδια ανερχόμενα σε σύνολο καταθετικών προϊόντων λιανικής: [75-85]%, σύνολο καταθέσεων όψεως: [75-85]%, σύνολο καταθέσεων ταμιευτηρίου: [75-85]% και σύνολο καταθέσεων προθεσμίας: [55-65]%. Ως εκ τούτου, οι υπό κρίση υπο-αγορές παρουσιάζουν, όπως εξάλλου προεκτέθηκε[342], υψηλό επίπεδο συγκέντρωσης. Υπενθυμίζεται δε ότι εν γένει όσο υψηλότερος ο βαθμός συγκέντρωσης, τόσο περισσότερο ευάλωτη είναι μία αγορά στην δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων[343].

Συγκεκριμένα, η μεταβολή του δείκτη συγκέντρωσης λόγω της υπό εξέταση πράξης είναι σε ποσοστό πέραν του ορίου που προβλέπει η προαναφερθείσα Ανακοίνωση της Ε.Ε. ([450-500] στην ευρύτερη αγορά των καταθετικών προϊόντων λιανικής, [550-600] στην υπο-αγορά καταθέσεων όψεως, [400-450] στην υπο-αγορά καταθέσεων ταμιευτηρίου και [350-400] στην υπο-αγορά καταθέσεων προθεσμίας - βάσει στοιχείων εννεαμήνου 2012). Επιπροσθέτως, η συγκέντρωση οδηγεί στη μείωση του αριθμού των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων με την αποχώρηση ενός εκ των σημαντικότερων τραπεζών στην ελληνική επικράτεια.

213. Επιπλέον και τα ακόλουθα χαρακτηριστικά συντείνουν στη δημιουργία συνθηκών που ευνοούν τα συντονισμένα αποτελέσματα: υφίσταται σημαντικός βαθμός ομοιογένειας μεταξύ τουλάχιστον των σημαντικότερων προσφερόμενων προϊόντων, παρατηρείται ύπαρξη εμποδίων εισόδου[344], ενώ παράλληλα η τιμολόγηση (χρεώσεις, επιτόκια) στην υπό κρίση ευρύτερη αγορά και στις υπο-αγορές αυτής είναι

[341] Όπως προαναφέρθηκε, σύμφωνα με σχετικές έρευνες οι οποίες ανατέθηκαν από πλευράς των μέρων σε εταιρίες διενέργειας ερευνών αγοράς, […]).

[342] Βλ. αναλυτικά τους πίνακες στο Κεφ. Ζ.4.1.1.

[343] Απόφαση Ευρ. Επιτροπής M.3333 Sony/BMG (2) παρ. 92. Βλ. ωστόσο και ανωτέρω Κεφ. Ε.4.1, όπου αναφέρεται ότι παρά την ανοδική πορεία του, ο δείκτης για την Ελλάδα, παραμένει χαμηλότερος του αντίστοιχου βαθμού συγκέντρωσης τραπεζικών συστημάτων άλλων χωρών με συναφή πληθυσμό ή/και έκταση.

[344] κατά τα διαπιστωθέντα ανωτέρω υπό Ζ.3.2.

διαφανής, καθώς, όπως προαναφέρθηκε, οι οικονομικοί όροι δημοσιεύονται, τόσο από τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα όσο και από την αρμόδια εποπτική αρχή (ήτοι, την Τράπεζα της Ελλάδος)[345].

214. Επιπλέον, παρατηρείται ότι κατά τις τρεις τελευταίες οικονομικές χρήσεις και κατά το εννιάμηνο του 2012, τα μερίδια αγοράς στην ευρύτερη αγορά των καταθετικών προϊόντων λιανικής τραπεζικής και στην υπο-αγορά των καταθέσεων ταμιευτηρίου, τόσο των συμμετεχουσών στην υπό κρίση συγκέντρωση εταιριών, όσο και των συμμετεχουσών στους προαναφερόμενους δύο Ομίλους τραπεζών, εμφανίζουν επαρκή βαθμό σταθερότητας, χωρίς ιδιαίτερες ενδείξεις ρευστότητας ή μεταβλητότητας. Το αυτό παρατηρείται εν γένει και στην υπο-αγορά των καταθέσεων όψεως λιανικής, με εξαίρεση το μερίδιο της συμμετέχουσας στη συγκέντρωση Eurobank που μειώθηκε σημαντικά κατά την τελευταία τριετία (από [25-35]% το 2009 σε [15-25]% το εννεάμηνο του 2012). Σταθερότητα στα μερίδια αγοράς όλων των προαναφερόμενων εταιριών παρατηρείται και στην υπο-αγορά των καταθέσεων προθεσμίας λιανικής, με εξαίρεση μια μικρή πτώση στο μερίδιο της γνωστοποιούσας Εθνικής Τράπεζας (από [15-25]% το 2009 σε [15-25]% το εννεάμηνο του 2012)[346].

215. Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, στο σύνολο των ως άνω αγορών τα παραπάνω διαπιστούμενα υψηλά ποσοστά (που υπερβαίνουν σε όλες τις περιπτώσεις το 60%) **θα κατέχουν τρεις επιχειρήσεις** (νέα οντότητα, Όμιλος Πειραιώς και Όμιλος ΑΛΦΑ), γεγονός το οποίο καθιστά τον πιθανό συντονισμό καταρχήν ασταθή[347, 348], λόγω και της ύπαρξης σημαντικού αριθμού μικρότερων ανταγωνιστών οι οποίοι, όπως προαναφέρθηκε, έχουν αισθητή παρουσία στις εδώ εξεταζόμενες αγορές. Εξάλλου, η μη ύπαρξη κόστους μεταστροφής ιδίως στις αγορές των καταθέσεων όψεως και ταμιευτηρίου καθιστά τον πιθανό συντονισμό ακόμα περισσότερο ασταθή. Ιδίως ως προς τις καταθέσεις προθεσμίας, επισημαίνεται ότι υφίσταται μεν κόστος μεταστροφής[349], εντούτοις το μερίδιο αγοράς των τριών μεγαλύτερων τραπεζών θα κυμανθεί […] άνω του 60% (περίπου [55-65]%), με αποτέλεσμα στην λόγω αγορά να παραμένει σημαντικό ανταγωνιστικό περιθώριο (ύψους περίπου [35-45]%).

---

345 Βλ. ανωτέρω Κεφ. Ζ.3.5.

346 Βλ. αναλυτικά τους Πίνακες στο Κεφ. Ζ.4.1.1.

347 Με βάση και την Ευρωπαϊκή νομολογία, ότι η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τριών ή τεσσάρων προμηθευτών δεν είναι πιθανή, λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών. Η κατάσταση αυτή θα ήταν ασταθής και δυσβάστακτη μακροχρόνια. Βλ. ενδεικτικά απόφαση Μ.1016 Price Waterhouse/Coopers &Lybrand, σκ. 103 όπου αναφέρεται: «*Ωστόσο, η Επιτροπή δεν έχει πειστικές ενδείξεις ότι υπάρχει πράγματι παρόμοια δεσπόζουσα θέση σήμερα στην αγορά των "έξι μεγάλων". Κατά την έρευνά της, η Επιτροπή δεν συγκέντρωσε στοιχεία που επιτρέπουν να θεωρηθεί ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις πελάτες των "έξι μεγάλων" πιστεύουν ότι υπάρχει σήμερα συλλογική δεσπόζουσα θέση. Από γενική άποψη, η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τριών ή τεσσάρων προμηθευτών δεν είναι πιθανή, λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών. Η κατάσταση αυτή θα ήταν ασταθής και δυσβάστακτη μακροχρόνια*».

348 Περαιτέρω, σύμφωνα με αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, παρότι η πιθανότητα δημιουργίας οριζοντίων συντονισμένων αποτελεσμάτων μεταξύ τριών ηγετικών εταιριών που θα κατείχαν, μετά την πράξη της συγκέντρωσης, μερίδια αγοράς μεταξύ 70% έως και άνω του 80% εξετάστηκε σε αρκετές περιπτώσεις, η πιθανότητα αυτή αποκλείστηκε στις περισσότερες εξ αυτών, επειδή οι συνθήκες που επικρατούσαν στις επηρεαζόμενες αγορές δεν θεωρήθηκε ότι ευνοούσαν τη δημιουργία συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Βλ. ενδεικτικά νομολογία που παρατίθεται στο Nicholas Levy, The control of Concentrations Between Undertakings, κεφ. 5, παρ. 5.13[8][b].

349 Βλ. ανωτέρω Κεφ. Ζ.3.7.

216. Επιπλέον, βάσει των μεριδίων αγοράς όπως προεκτέθηκαν ανωτέρω[350], παρατηρείται επίταση της ασυμμετρίας μεταξύ του μεριδίου αγοράς της νέας οντότητας και των μεριδίων του Ομίλου ΑΛΦΑ και του Ομίλου Πειραιώς λόγω της συγκέντρωσης[351], η οποία είναι μάλιστα σημαντική στην ευρύτερη αγορά των καταθετικών προϊόντων λιανικής και στην υπο-αγορά των καταθέσεων όψεως (ιδίως μεταξύ της νέας οντότητας και της τρίτου κύριου ανταγωνιστή) και ακόμα πιο έντονη στην υπο-αγορά των καταθέσεων ταμιευτηρίου. Η νέα οντότητα ιδίως στις αγορές καταθετικών προϊόντων λιανικής και στις καταθέσεις ταμιευτηρίου καθίσταται επικεφαλής της αγοράς, καθιστώντας τον συντονισμό μεταξύ των τριών εταιριών ιδιαίτερα δύσκολο[352]. Κατά συνέπεια, η πιθανότητα συντονισμού στις εν λόγω αγορές λόγω της συγκέντρωσης εκτιμάται ότι είναι μικρή.

217. Περαιτέρω, τόσο στην ευρύτερη αγορά των καταθέσεων λιανικής όσο και στις υπο-αγορές αυτής, το συνδυαστικό μερίδιο των δύο προπορευόμενων ανταγωνιστών κυμαίνεται μεταξύ [45-55]%-[55-65]% και δεν επαρκεί για να προσδώσει σε αυτές τις αγορές χαρακτηριστικά δυοπωλίου[353], λαμβανομένου υπόψη ιδίως του γεγονότος ότι τουλάχιστον ο τρίτος επόμενος ανταγωνιστής έχει σημαντική ισχύ από πλευράς μεριδίων και φάσματος δικτύου.

218. Επιπροσθέτως, παρά το σημαντικό βαθμό ομοιογένειας μεταξύ τουλάχιστον των σημαντικότερων προσφερόμενων προϊόντων, δεν παρατηρείται αντίστοιχη συμμετρία στη διάρθρωση του συνολικού κόστους των ανταγωνιζόμενων επιχειρήσεων, δεδομένου ότι ο δείκτης λειτουργικών εξόδων προς τα λειτουργικά έσοδα των συμμετεχουσών και των πλησιέστερων ανταγωνιστών τους παρουσιάζουν σημαντικές αποκλίσεις[354], γεγονός που εκτιμάται ότι περιορίζει τη βιωσιμότητα τυχόν συντονισμού μεταξύ των τραπεζών και συνιστά σοβαρή ένδειξη διαφοροποίησης των επιχειρηματικών κινήτρων τους.

---

[350] Υπενθυμίζεται ότι α) στην ευρύτερη αγορά των **καταθετικών προϊόντων λιανικής**, τα μερίδια αγοράς της ενιαίας οντότητας, του Ομίλου ΑΛΦΑ και του Ομίλου Πειραιώς ανέρχονται σε ποσοστά [25-35]%, [15-25]% και [15-25]% αντιστοίχως, β) στην υπό-αγορά των **καταθέσεων όψεως (τρεχούμενων) λιανικής**, τα μερίδια αγοράς της ενιαίας οντότητας, του Ομίλου ΑΛΦΑ και του Ομίλου Πειραιώς ανέρχονται σε ποσοστά [25-35]%, [25-35]% και [15-25]% αντιστοίχως, γ) στην υπο-αγορά των **καταθέσεων ταμιευτηρίου λιανικής**, τα μερίδια αγοράς της ενιαίας οντότητας, του Ομίλου ΑΛΦΑ και του Ομίλου Πειραιώς ανέρχονται σε ποσοστά [35-45]%, [15-25]% και [15-25]% αντιστοίχως, και δ) στην υπό-αγορά των **καταθέσεων προθεσμίας λιανικής**, τα μερίδια αγοράς της ενιαίας οντότητας, του Ομίλου ΑΛΦΑ και του Ομίλου Πειραιώς ανέρχονται σε ποσοστά [25-35]%, [15-25]% και [15-25]% % αντιστοίχως.

[351] Η διαπίστωση ασυμμετρίας των μεριδίων είναι σημαντικός παράγοντας για την εξαγωγή ασφαλούς συμπεράσματος περί ανυπαρξίας πιθανών συντονισμένων αποτελεσμάτων. Ενδεικτικά αναφέρεται η απόφαση της Ευρ. Επιτροπής M.4823 YARA/PRAXAIR/JV παρ. 44, όπου λαμβανομένης υπόψη της διαρκούς ασυμμετρίας των μεριδίων αγοράς των μερών, θεωρήθηκε απίθανο η δημιουργία μίας κοινής επιχείρησης να οδηγήσει σε αντιανταγωνιστικό συντονισμό μεταξύ των. Βλ. και απόφαση της Ευρ. Επιτροπής M.358 Pilkington, παρ. 63.

[352] Απόφαση Ευρ. Επιτροπής M.3333 Sony/BMG (2) παρ.191 «*...σε γενικές γραμμές εάν ένας ανταγωνιστής έχει θέση ισχύος στην αγορά σε σχέση με τους αντίπαλους ανταγωνιστές του - ίσως λόγω πλεονεκτημάτων κόστους, καθετοποίησης ή οικονομιών κλίμακος ή σκοπού, θα είναι λιγότερο ευεπίφορο το έδαφος για τη δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων*».

[353] Βλ. ενδεικτικά νομολογία που παρατίθεται στο Nicholas Levy, The control of Concentrations Between Undertakings, κεφ. 5, παρ. 5.13[8][a], από όπου προκύπτει ότι συνολικά μερίδια αγοράς δύο εταιριών που κυμαίνονται στο 60% δεν μπορεί να συνιστούν από μόνα τους αποφασιστική ένδειξη για την ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης των εν λόγω επιχειρήσεων.

[354] Βλ. αναλυτικά ανωτέρω Κεφ. Ε.5.

219. Επιπλέον, με βάση τα στοιχεία που βρίσκονται στη διάθεση της Επιτροπής[355], δεν υφίστανται ιδιαίτεροι διαρθρωτικοί δεσμοί μεταξύ των δραστηριοποιούμενων στη σχετική αγορά επιχειρήσεων.

220. Τέλος, εκτιμάται ότι, ιδιαίτερα ενόψει της τρέχουσας δυσμενούς οικονομικής συγκυρίας, η ρευστότητα του οικονομικού περιβάλλοντος και, κυρίως, η αστάθεια της ζήτησης των καταθετικών προϊόντων, δυσχεραίνουν σημαντικά το συντονισμό μεταξύ ανταγωνιστών στην εν λόγω αγορά[356]. Χαρακτηριστικό είναι ότι οι καταθέσεις παρουσίασαν μείωση κατά 65- 70 δις € κατά τη χρονική περίοδο 2005-2010, ενώ το μέσο επιτόκιο καταθέσεων παρουσιάζει διαρκείς αυξομειώσεις (από 1,3% το 2005 αυξήθηκε σε 3,3 % το 2008, ενώ παρουσιάζει μείωση το 2009), γεγονός που οφείλεται στις διακυμάνσεις του κόστους χρηματοδότησης των εγχώριων τραπεζών[357],[358]. Συνεπώς, εκτιμάται ότι η προσπάθεια των εγχώριων πιστωτικών ιδρυμάτων να προσελκύσουν καταθέσεις δε θα επιτρέψει το μεταξύ τους συντονισμό. Εν κατακλείδι, δεν καταδεικνύεται συντονισμός μεταξύ των μεγαλύτερων τραπεζών εκάστης εκ των ως άνω αγορών, ούτε πιθανολογείται ότι με την υπό κρίση συγκέντρωση και την αποχώρηση της EUROBANK από τις εξεταζόμενες αγορές θα αυξηθούν οι πιθανότητες συντονισμού μεταξύ των εναπομεινάντων ανταγωνιστών[359]. Από τη μελέτη των δομικών χαρακτηριστικών των ως άνω αγορών και δεδομένης της ύπαρξης ενός ικανού αριθμού ανταγωνιστών ποικίλης δυναμικότητας δεν μπορεί να εξαχθεί τυχόν δημιουργία οριζοντίων συντονισμένων αποτελεσμάτων.

β) Προϊόντα χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής

i) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητες δημιουργίας ή ενίσχυσης ατομικής δεσπόζουσας θέσης)

221. Βάσει των στοιχείων που προαναφέρθηκαν ανωτέρω αναφορικά με τα μερίδια των μερών και των ανταγωνιστών τους, στην ευρύτερη αγορά των προϊόντων χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής και στις υπο-αγορές των στεγαστικών δανείων, της καταναλωτικής πίστης (εξαιρουμένων των πιστωτικών καρτών) και της καταναλωτικής πίστης (μέσω πιστωτικών καρτών), οι συμμετέχουσες θα κατέχουν μετά την υπό κρίση πράξη, δυνάμει του συνδυαστικού τους μεριδίου την πρώτη θέση συνεπεία της υπό εξέταση συγκέντρωσης (με μερίδιο, όπως ελέχθη [35-45]% στην αγορά των

---

[355] Βλ. αναλυτικά ανωτέρω Κεφ. Ε.6.

[356] Βλ. και ανωτέρω υπό Ζ.3.1., όπου, σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, στη λιανική τραπεζική, οι καταθέσεις έχουν παρουσιάσει κάθετη πτώση άνω του 30% την τελευταία τριετία λόγω της οικονομικής κρίσης και τη διεθνοποίηση της αγοράς που επιτρέπει την φυγή καταθέσεων στο εξωτερικό.

[357] Βλ. Έκθεση Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών, Συνθήκες Αγοράς και Ανταγωνισμός στην ελληνική οικονομία, Μέρος Γ΄: Πληροφορική, Τράπεζες, Ασφάλειες, Εκπαίδευση, Υγεία, Ελεγκτική, σελ.89-90.

[358] Βλ. και ανωτέρω Κεφ. Ζ.2.1., αναφορικά με την επισκόπηση της τελευταίας τριετίας, όπου αναφέρεται ότι βάσει των στοιχείων της ΤτΕ, το 2010, το υπόλοιπο των καταθέσεων και συμφωνιών επαναγοράς νοικοκυριών και επιχειρήσεων σε Νομισματικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα έφθασε τα €247,2 δισ., έναντι €279,5 δισ. το 2009. Η μείωση αυτή συνεχίστηκε με αποτέλεσμα κατά το 2011 το υπόλοιπο των καταθέσεων και συμφωνιών επαναγοράς νοικοκυριών και επιχειρήσεων να προσεγγίζει τα €202 δις. Το έτος 2012, η τάση των καταθέσεων είναι σταθεροποιητική, με τις καταθέσεις τον Οκτώβριο του 2012 να ανέρχονται στα €181,3 δις. Περαιτέρω, σχετικά με τα επιτόκια των εμπορικών τραπεζών παρατηρείται ότι η ανοδική πορεία των επιτοκίων των νέων τραπεζικών καταθέσεων στην Ελλάδα, η οποία καταγράφηκε από τα τέλη του 2009, συνεχίστηκε το α΄ εξάμηνο του 2012 με φθίνοντα όμως ρυθμό και ακολούθως αντιστράφηκε, με αποτέλεσμα την περίοδο Ιουνίου-Σεπτεμβρίου 2012 τα επιτόκια καταθέσεων να επακολουθήσουν φθίνουσα πορεία (βλ. αναλυτικά ανωτέρω Κεφ. Ζ.2.2.1.)

[359] Βλ. και απόφαση Μ.4844 - FORTIS/ ABN AMRO, παρ. 162.

στεγαστικών δανείων και μερίδια [35-45]% και [35-45]%στις αγορές της καταναλωτικής πίστης εξαιρουμένων των πιστωτικών καρτών και καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών αντιστοίχως). Συγκεκριμένα, η ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ενδυναμώνει σημαντικά την πρώτη θέση που κατείχε ήδη πριν την υπό κρίση συγκέντρωση στην αγορά των στεγαστικών δανείων μέσω της εξαγοράς του τέταρτου σε δύναμη παίκτη ενώ η νέα οντότητα αποκτά ηγετική θέση στις υπο-αγορές καταναλωτικών καρτών μέσω και εξαιρουμένων των πιστωτικών καρτών, καθώς οδηγεί στη συνένωση των δύο πρώτων από άποψη μεριδίων τραπεζών με μερίδιο που ξεπερνά και στις δύο περιπτώσεις το [35-45]%. Επί πλέον, όπως προαναφέρθηκε, όσον αφορά στα επίπεδα συγκέντρωσης, ο δείκτης HHI υπερβαίνει τις 2.000 μονάδες και στις τρεις υπο-αγορές, ενώ η μεταβολή του δείκτη (Δ) είναι σημαντικά ανώτερη των ασφαλών ορίων που προβλέπει η προαναφερθείσα Ανακοίνωση της Ε.Ε.

222. Εξάλλου, στη διατήρηση της ηγετικής θέσης της νέας οντότητας ιδίως στις προαναφερόμενες υπο-αγορές της καταναλωτικής πίστης μέσω και εξαιρουμένων των πιστωτικών καρτών κατατείνουν η απουσία δυνητικού ανταγωνισμού στις ανωτέρω εξεταζόμενες (υπο-)αγορές, η φάση ωριμότητας που αυτές διανύουν (μείωσης της ζήτησης και μείωση των χορηγούμενων δανείων από τις τράπεζες) και το γεγονότος ότι στις εν λόγω (υπο-)αγορές το κόστος μεταστροφής είναι υψηλότερο (ιδίως όσον αφορά τις υπο-αγορές της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών – αντίστοιχο κόστος μεταστροφής διαπιστώθηκε και στην υπο-αγορά των στεγαστικών δανείων)[360] κατά τα διαπιστωθέντα ανωτέρω (υπό Ζ.3. – Ανταγωνιστικές συνθήκες).

223. Ωστόσο, σε όλες προαναφερόμενες αγορές προϊόντων χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής δραστηριοποιούνται, πλην των συμμετεχουσών, τουλάχιστον δύο ισχυροί ανταγωνιστές, ήτοι οι Όμιλοι ΑΛΦΑ και Πειραιώς.

224. Παρά την ηγετική θέση που αποκτά η ενιαία οντότητα στις δύο αυτές αγορές (καταναλωτικής πίστης εξαιρούμενων και μέσω των πιστωτικών καρτών) με την αποχώρηση της πρώτης από άποψη μεριδίου τράπεζας στις εν λόγω αγορές τράπεζας (EUROBANK) και παρότι τα μερίδια των δύο επόμενων ανταγωνιστών της απέχουν ιδίως στις δύο ως άνω αγορές κατά [15-25] ποσοστιαίες μονάδες και άνω από το μερίδιο της νέας οντότητας, εκτιμάται ότι οι ανωτέρω δύο ανταγωνιστές, ήτοι οι Όμιλοι ΑΛΦΑ και Πειραιώς, έχουν ικανή ισχύ στην αγορά και θα εξακολουθήσουν να ασκούν ανταγωνιστικές πιέσεις έναντι της νέας οντότητας μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης, και θα διαθέτουν καθιερωμένα δίκτυα αντίστοιχα του δικτύου αυτής[361]. Στις εν λόγω αγορές δραστηριοποιούνται εξάλλου, πλην των ανωτέρω μεγάλων ανταγωνιστών, και τράπεζες, μικρότερης δυναμικότητας μεν, αλλά με σημαντική παρουσία (μεταξύ των οποίων το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και η CYPRUS POPULAR BANK στις αγορές των στεγαστικών δανείων και της καταναλωτικής πίστης εξαιρουμένων των πιστωτικών καρτών και η CITIBANK και το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο στην αγορά της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών), οι οποίες και παρέχουν δυνατότητες εξεύρεσης εναλλακτικών προμηθευτών στους πελάτες των συμμετεχουσών σε περίπτωση αύξησης των τιμών/χρεώσεων από τις τελευταίες.

---

360 Βλ. Αναλυτικά ανωτέρω υπό Κεφ. Ζ.3.7.

361 Βλ. και νομολογία που παρατίθεται ανωτέρω. Για την επίπτωση της υπό κρίση συγκέντρωσης στο δίκτυο διανομής, βλ. και αναλυτικά ανωτέρω.

Ειδικότερα, οι εν λόγω τράπεζες φαίνεται να αυξάνουν ή έστω να διατηρούν σταθερό το μερίδιό τους στις εν λόγω αγορές[362].

225. Επιπλέον, δεν αναμένεται η νέα οντότητα να είναι σε θέση να εμποδίσει την περαιτέρω επέκταση των ανταγωνιστών της ή να περιορίσει την ικανότητά τους να ανταγωνισθούν[363]. Ειδικότερα, αναφορικά με την αγορά της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών εκτιμάται ότι το συγκεκριμένο προϊόν δεν απαιτεί κάποιου είδους ιδιαίτερη τεχνογνωσία για την ανάπτυξή του, την οποία πιθανώς να κατέχουν μόνο οι συμμετέχουσες στη συγκέντρωση επιχειρήσεις και δεν υφίστανται νομικά εμπόδια εισόδου στη σχετική αγορά, πέραν των γενικών για τη δραστηριοποίηση στον τραπεζικό κλάδο[364], ενώ από τα συλλεχθέντα στοιχεία δεν θεμελιώνεται δυνατότητα της νέας οντότητας να εμποδίσει την επέκταση των δραστηριοτήτων των ανταγωνιστών της. Τα αυτά εκτιμώνται και για την αγορά καταναλωτικής πίστης εξαιρουμένων των πιστωτικών καρτών, όπου η παρουσία ικανού δικτύου διαδραματίζει βασικό ρόλο κατά τα εκτεθέντα αμέσως κατωτέρω.

226. Ειδικότερα, ως προς την επίπτωση της υπό κρίση συγκέντρωσης στο δίκτυο διανομής των προϊόντων χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής, και όπως αναφέρθηκε αναλυτικά ανωτέρω[365], εκτιμάται ότι το γεγονός της δημιουργίας μεγάλου δικτύου της νέας οντότητας, το οποίο δύναται να ενισχύσει την ηγετική της θέση στις ανωτέρω αγορές, αντισταθμίζεται εκτός από την ύπαρξη ισχυρών αντίστοιχων σε μέγεθος δικτύων των Ομίλων ΑΛΦΑ και Πειραιώς, και από την παρουσία αρκετών μικρότερων ανταγωνιστών με αξιόλογη παρουσία. Ειδικότερα, επισημαίνεται ότι ιδίως το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, αλλά και η εταιρία CYPRUS POPULAR BANK διαθέτει παρουσία (μέσω υποκαταστημάτων) στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας, ενώ η εταιρία CITIBANK διαθέτει ισχυρή τοπική παρουσία[366].

227. Με αυτά τα δεδομένα προκύπτει, αφενός μεν ότι σε επίπεδο ελληνικής επικράτειας η νέα οντότητα, αν και θα κατέχει ηγετική θέση ιδίως στις αγορές της καταναλωτικής πίστης εξαιρουμένων και μέσω πιστωτικών καρτών, δεν αποκτά από απόψεως δικτύου ισχύ σε τέτοιο βαθμό, ώστε να είναι σε θέση να δρα σε σημαντικό βαθμό ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές της, αφετέρου δε ότι σε τοπικό επίπεδο, τα σχετικώς υψηλά μερίδια της νέας οντότητας από απόψεως δικτύου εντός ορισμένων Νομών, δεν ενισχύουν σε αισθητό βαθμό τη θέση της (προκύπτουσας από τη συγκέντρωση) τράπεζας στις εν λόγω αγορές, ενώ παραμένουν για τους καταναλωτές

---

[362] Βλ. και M.4844, όπ.π., παρ.96-121. Στην υπόθεση αυτή, εξετάστηκε το ενδεχόμενο δημιουργίας ή ενίσχυσης δεσπόζουσας θέσης της νέας οντότητας που θα κατείχε μερίδιο αγοράς 40-50% (παρ.97). Για την κατάφαση της δημιουργίας δεσπόζουσας θέσης η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στηρίχθηκε όχι μόνο στην αύξηση της συγκέντρωσης στην αγορά (παρ.101-103), στην ύπαρξη εμποδίων εισόδου (παρ.118-121), στην ύπαρξη κόστους μεταστροφής (παρ.114), αλλά και στο γεγονός ότι οι υπάρχοντες ανταγωνιστές με μερίδια 20-30% δεν μπορούσαν να θεωρηθούν επαρκείς εναλλακτικές επιλογές λόγω της τοπικής τους παρουσίας και της μη δυνατότητας να απευθυνθούν σε συγκεκριμένες κατηγορίες πελατών (παρ.116-117), αλλά και λόγω του ότι η υπόλοιπη αγορά ήταν κατακερματισμένη με μερίδια περίπου 10-20% από τους υπόλοιπους ανταγωνιστές (παρ.97). Στην υπό κρίσιν υπόθεση, δεν συντρέχουν οι δύο τελευταίες προϋποθέσεις, καθώς οι τράπεζες ALPHA-ΕΜΠΟΡΙΚΗ και ΠΕΙΡΑΙΩΣ-ΑΓΡΟΤΙΚΗ-ΓΕΝΙΚΗ διαθέτουν δυνατότητες και μέσα ανταπόκρισης στη ζήτηση, ενώ υφίστανται πέραν των υπολοίπων και δύο τουλάχιστον ανταγωνιστές με αξιόλογη παρουσία σε κάθε υποαγορά.

[363] Βλ. Ανακοίνωση όπ.π. παρ. 36.

[364] Βλ. και υπ’ αριθμ. 534/VI/2012 απόφαση Ε.Α. σκ. 290.

[365] Βλ. Κεφ. Ζ.4.3.3.1.α).

[366] Βλ. Πίνακες Ζ.4.1.2.α), β), γ) της παρούσης.

εναλλακτικές δυνατότητες επιλογής. Επιπλέον, όπως προαναφέρθηκε, το γεγονός ότι, σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, το δίκτυο της νέας οντότητας (υποκαταστημάτων και ATMs) πρόκειται να συρρικνωθεί σε ποσοστό περίπου […]%, στο πλαίσιο εξορθολογισμού του κόστους[367], αμβλύνει έτι περαιτέρω την πιθανότητα αύξησης της ισχύος της νέας οντότητας.

228. Εξάλλου, όπως, επίσης προαναφέρθηκε, η υπό κρίση συγκέντρωση οδηγεί στην έξοδο από την αγορά της πρώτης από άποψη μεριδίου αγοράς τράπεζας στις αγορές της καταναλωτικής πίστης εξαιρουμένων και μέσω των πιστωτικών καρτών και, ως εκ τούτου, επηρεάζει αισθητά τις συνθήκες ανταγωνισμού στο σύνολο των υπό εξέταση αγορών. Ωστόσο, βάσει των στοιχείων περί μετακινήσεων πελατών, που προσκόμισε η γνωστοποιούσα, εκτιμάται ότι η Εθνική Τράπεζα και η Eurobank δεν είναι άμεσοι ανταγωνιστές, παρότι καταλαμβάνουν προ της συγκέντρωσης την πρώτη και τη δεύτερη θέση στις ανωτέρω αγορές, καθότι, όπως αναπτύχθηκε και ανωτέρω, παρά το σημαντικό τους μέγεθος, έχουν διαφορετικό ειδικό βάρος σε ότι αφορά την πελατειακή βάση στην οποία απευθύνονται.

229. Ιδιαίτερα, όσον αφορά στην υπο-αγορά της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών και σύμφωνα με τα στοιχεία που προσκόμισε η γνωστοποιούσα,[368] εκτιμάται ότι άμεσος ανταγωνιστής της Εθνικής Τράπεζας ήταν η ALPHA BANK, με δεύτερη τράπεζα επιλογής […] πελατών της Εθνικής την Τράπεζα Eurobank για τα έτη 2007-2009 και την Τράπεζα Πειραιώς κατά το έτος 2010, με τη Eurobank να είναι τρίτη. Όσον αφορά δε στη Eurobank, από τα προσκομιζόμενα στοιχεία διαφαίνεται […]. Ειδικότερα, για το έτος 2009 πρώτη τράπεζα επιλογής των […] πελατών της Eurobank ήταν η Εθνική Τράπεζα με δεύτερη την ALPHA BANK, για το έτος 2010 πρώτη ήταν η ALPHA BANK με δεύτερη την ΕΘΝΙΚΗ, ενώ για τα έτη 2011-2012 πρώτες τράπεζες επιλογής των […] πελατών της Eurobank ήταν η Τράπεζα Πειραιώς και η Τράπεζα Κύπρου αντίστοιχα με την ΕΘΝΙΚΗ να εκτοπίζεται στην τρίτη θέση.

230. Ενόψει όλων των προαναφερθέντων εκτιμάται ότι η υπό κρίση συγκέντρωση δεν αναμένεται να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης της νέας οντότητας στις (υπο-)αγορές των προϊόντων χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής, αν και στις υπο-αγορές της καταναλωτικής πίστης μέσω και εξαιρουμένων των πιστωτικών καρτών αυτή θα αποκτήσει ηγετική θέση κατά τα προεκτεθέντα, μέσω της αποχώρησης της πρώτης από άποψη μεριδίου δραστηριοποιούμενης τράπεζας.

ii) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητα δημιουργίας ή ενίσχυσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης)

231. Στα προϊόντα χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής και συγκεκριμένα στις αγορές των στεγαστικών δανείων, της καταναλωτικής πίστης εξαιρουμένων των πιστωτικών καρτών και της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών, οι τρεις μεγαλύτερες τράπεζες (ενιαίο σχήμα Εθνική Τράπεζα-Eurobank, Όμιλος Πειραιώς και Όμιλος ΑΛΦΑ) θα κατέχουν αθροιστικά, μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση, μερίδια ανερχόμενα σε: [75-85]% στην αγορά των στεγαστικών δανείων, [65-75]% στην αγορά της καταναλωτικής πίστης εξαιρουμένων των πιστωτικών καρτών και [75-85]% στην αγορά της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών. Ως εκ τούτου, οι υπό κρίση υπο-αγορές, όπως επισημάνθηκε ανωτέρω[369], παρουσιάζουν υψηλό επίπεδο συγκέντρωσης. Όπως

---

[367] Σύμφωνα με το πρόγραμμα «[…]» (5.10.2012) της γνωστοποιούσας [...].
[368] Σύμφωνα με διαθέσιμα στοιχεία […]. Βλ. αναλυτικά ανωτέρω Κεφ. Ζ.3.8.
[369] Βλ. αναλυτικά τους πίνακες του Κεφ. Ζ.4.1.2.

προαναφέρθηκε όσο υψηλότερος ο βαθμός συγκέντρωσης, τόσο περισσότερο ευάλωτη είναι μία αγορά στη δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων[370].

232. Συγκεκριμένα, η μεταβολή του δείκτη συγκέντρωσης λόγω της υπό εξέταση πράξης είναι σε ποσοστό πέραν του ορίου που προβλέπει η προαναφερθείσα Ανακοίνωση της Ε.Ε. ([600-650] στην αγορά των στεγαστικών δανείων, [850-900] στην αγορά της καταναλωτικής πίστης εξαιρουμένων των πιστωτικών καρτών και [800-850] στην αγορά της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών - βάσει στοιχείων εννεαμήνου 2012). Επιπροσθέτως, η συγκέντρωση οδηγεί στη μείωση του αριθμού των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων, με την αποχώρηση ενός εκ των σημαντικότερων τραπεζών στην ελληνική επικράτεια και κυρίως μέσω της εξαφάνισης της σημαντικότερης από άποψη μεριδίου αγοράς τράπεζας στις υπο-αγορές της καταναλωτικής πίστης εξαιρουμένων και μέσω των πιστωτικών καρτών.

233. Επιπλέον, και τα ακόλουθα χαρακτηριστικά συντείνουν στη δημιουργία συνθηκών που ευνοούν τα συντονισμένα αποτελέσματα: παρατηρείται ύπαρξη εμποδίων εισόδου[371], ενώ παράλληλα η τιμολόγηση (χρεώσεις, επιτόκια) στις υπό κρίση υπο-αγορές είναι διαφανής, καθώς, όπως προαναφέρθηκε, οι οικονομικοί όροι δημοσιεύονται, τόσο από τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα όσο και από την αρμόδια εποπτική αρχή (ήτοι, την Τράπεζα της Ελλάδος)[372]. Επιπροσθέτως, υφίσταται κόστος μεταστροφής για τους καταναλωτές ιδίως στις υπο-αγορές των στεγαστικών δανείων και της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών. Περαιτέρω, η αύξηση του συνολικού μεριδίου και των τριών ως άνω τραπεζικών ομίλων, συνεπεία της συγκέντρωσης, και στις τρεις αγορές των προϊόντων χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής υπερβαίνει τις 10 ποσοστιαίες μονάδες (και ανέρχεται στις [5-15] ποσοστιαίες μονάδες στην αγορά των στεγαστικών δανείων και κυμαίνεται στις [15-25] ποσοστιαίες μονάδες στις αγορές της καταναλωτικής πίστης εξαιρουμένων των πιστωτικών καρτών και της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών).

234. Επιπλέον, παρατηρείται ότι κατά τις τρεις τελευταίες οικονομικές χρήσεις και κατά το εννιάμηνο του 2012, τα μερίδια αγοράς στις υπο-αγορές των στεγαστικών δανείων και της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών, τόσο των συμμετεχουσών στην υπό κρίση συγκέντρωση εταιριών όσο και των συμμετεχουσών στους προαναφερόμενους δύο Ομίλους τραπεζών, εμφανίζουν επαρκή βαθμό σταθερότητας, χωρίς ιδιαίτερες ενδείξεις ρευστότητας ή μεταβλητότητας. Το αυτό παρατηρείται εν γένει και στην υπο-αγορά της καταναλωτικής πίστης εξαιρουμένων των πιστωτικών καρτών, αναφορικά με τα μερίδια των συμμετεχουσών στους προαναφερόμενους δύο Ομίλους τραπεζών. Ωστόσο, τα μερίδια των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση τραπεζών παρουσιάζουν αύξηση κατά την τελευταία τριετία (το μερίδιο της Eurobank ανήλθε από [15-25]% το 2009 σε [15-25]% το εννιάμηνο του 2012 και το μερίδιο της Εθνικής Τράπεζας ανήλθε από [15-25]% το 2009 σε [15-25]% το εννιάμηνο του 2012)[373].

---

[370] Βλ. απόφαση Ευρ. Επιτροπής COMP/M.3333 Sony/BMG (2) παρ. 92. Βλ. ωστόσο και ανωτέρω Κεφ. Ε.4.1, όπου αναφέρεται ότι παρά την ανοδική πορεία του, ο δείκτης για την Ελλάδα, παραμένει χαμηλότερος του αντίστοιχου βαθμού συγκέντρωσης τραπεζικών συστημάτων άλλων χωρών με συναφή πληθυσμό ή/και έκταση.

[371] κατά τα διαπιστωθέντα ανωτέρω υπό Ζ.3.2.

[372] Βλ. ανωτέρω Κεφ. Ζ.3.5.

[373] Βλ. αναλυτικά τους Πίνακες στο Κεφ. Ζ.4.1.2.

235. Η αυστηριοποίηση αυτή των πιστοδοτικών κριτηρίων των εγχώριων τραπεζών και ο περιορισμός της διάρκειας και του ύψους των χορηγούμενων δανείων, συνεπεία της οικονομικής ύφεσης, είχαν ως αποτέλεσμα την πτωτική πορεία των χορηγήσεων προς τα νοικοκυριά[374].

236. Παρά ταύτα, όπως προαναφέρθηκε, στο σύνολο των ως άνω αγορών τα παραπάνω διαπιστούμενα υψηλά ποσοστά (που υπερβαίνουν σε όλες τις περιπτώσεις το 60%) **θα κατέχουν τρεις επιχειρήσεις** (νέα οντότητα, Όμιλος Πειραιώς και Όμιλος ΑΛΦΑ), γεγονός το οποίο καθιστά τον πιθανό συντονισμό καταρχήν ασταθή[375] [376], λόγω αφενός της ύπαρξης σημαντικού αριθμού μικρότερων ανταγωνιστών οι οποίοι, όπως προαναφέρθηκε, έχουν αισθητή παρουσία στις εδώ εξεταζόμενες αγορές και αφετέρου της έλλειψης ιδιαίτερων διαρθρωτικών ή άλλων δεσμών μεταξύ των δραστηριοποιούμενων στη σχετική αγορά επιχειρήσεων που θα επέτρεπαν τη διατήρηση και παρακολούθηση των όρων συντονισμού, όπως συνάγεται από τα στοιχεία που βρίσκονται στη διάθεση της Γ.Δ.Α.[377].

237. Επιπλέον, βάσει των μεριδίων αγοράς, όπως προεκτέθηκαν ανωτέρω[378], παρατηρείται επίταση της ασυμμετρίας μεταξύ του μεριδίου αγοράς της νέας οντότητας και των μεριδίων του Ομίλου ΑΛΦΑ και του Ομίλου Πειραιώς λόγω της συγκέντρωσης[379] και στις τρεις υπο-αγορές των προϊόντων χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής με τη διαφορά μεταξύ των μεριδίων της νέας οντότητας και των επόμενων ως άνω ανταγωνιστών της να ξεπερνά τις [15-25] ποσοστιαίες μονάδες στις υπο-αγορές της καταναλωτικής πίστης μέσω και εξαιρουμένων των πιστωτικών καρτών στις οποίες η νέα οντότητα αποκτά ηγετική θέση. Κατά συνέπεια, η πιθανότητα συντονισμού στις εν λόγω αγορές λόγω της συγκέντρωσης εκτιμάται ότι είναι μικρή.

---

[374] Βλ. ανωτέρω Κεφ. Ζ.2.1. Βλ. και ανωτέρω υπό Ζ.3.1., όπου, σύμφωνα με τη […], παρατηρείται πτώση της ζήτησης και στις χορηγήσεις που κυμαίνεται στο 30%, λόγω των οικονομικών συνθηκών που επικρατούν στη χώρα. Βλ. και αναλυτικά ανωτέρω Κεφ. Ζ.2.2.2, όπου σχετικά με τη διακύμανση των επιτοκίων χορηγήσεων αναφέρεται ότι τα επιτόκια υποχώρησαν την περίοδο Ιανουαρίου - Οκτωβρίου 2012 σε όλες τις κατηγορίες νέων τραπεζικών δανείων στην Ελλάδα.

[375] Όπως προαναφέρθηκε, με βάση και την Ευρωπαϊκή νομολογία, η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τριών ή τεσσάρων προμηθευτών δεν είναι πιθανή, λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών. Η κατάσταση αυτή θα ήταν ασταθής και δυσβάστακτη μμακροχρόνια Βλ. ενδεικτικά προαναφερόμενη απόφαση COMP/M.1016 Price Waterhouse/Coopers &Lybrand, σκ. 103.

[376] Επίσης, όπως προελέχθη, σύμφωνα με αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, παρότι η πιθανότητα δημιουργίας οριζοντίων συντονισμένων αποτελεσμάτων μεταξύ τριών ηγετικών εταιριών που θα κατείχαν, μετά την πράξη της συγκέντρωσης, μερίδια αγοράς μεταξύ 70% έως και άνω του 80% εξετάστηκε σε αρκετές περιπτώσεις, η πιθανότητα αυτή αποκλείστηκε στις περισσότερες εξ αυτών, επειδή οι συνθήκες που επικρατούσαν στις επηρεαζόμενες αγορές δεν θεωρήθηκε ότι ευνοούσαν τη δημιουργία συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Βλ. ενδεικτικά νομολογία που παρατίθεται στο Nicholas Levy, The control of Concentrations Between Undertakings, κεφ. 5, παρ. 5.13[8][b].

[377] Βλ. αναλυτικά ανωτέρω Κεφ. Ε.6.

[378] Υπενθυμίζεται ότι α) στην υπό-αγορά των **στεγαστικών δανείων**, τα μερίδια αγοράς της ενιαίας οντότητας, του Ομίλου ΑΛΦΑ και του Ομίλου Πειραιώς ανέρχονται σε ποσοστά [35-45]%, [15-25]% και [15-25]% αντιστοίχως, β) στην αγορά **της καταναλωτικής πίστης εξαιρουμένων των πιστωτικών καρτών**, τα μερίδια αγοράς της ενιαίας οντότητας, του Ομίλου ΑΛΦΑ και του Ομίλου Πειραιώς ανέρχονται σε ποσοστά [35-45]%,, [15-25]% και [5-15]% αντιστοίχως, και γ) στην αγορά **της καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών**, τα μερίδια αγοράς της ενιαίας οντότητας, του Ομίλου ΑΛΦΑ και του Ομίλου Πειραιώς ανέρχονται σε ποσοστά [35-45]%, [15-25]% και [15-25]% αντιστοίχως.

[379] Η διαπίστωση ασυμμετρίας των μεριδίων, όπως προελέχθη, είναι σημαντικός παράγοντας για την εξαγωγή ασφαλούς συμπεράσματος περί ανυπαρξίας πιθανών συντονισμένων αποτελεσμάτων. Ενδεικτικά αναφέρεται η απόφαση της Ευρ. Επιτροπής M.4823 YARA/PRAXAIR/JV παρ. 44, όπου λαμβανομένης υπόψη της διαρκούς ασυμμετρίας των μεριδίων αγοράς των μερών, θεωρήθηκε απίθανο η δημιουργία μίας κοινής επιχείρησης να οδηγήσει σε αντιανταγωνιστικό συντονισμό μεταξύ των. Βλ. και απόφαση της Ευρ. Επιτροπής COMP/M.358 Pilkington, παρ. 63

238. Περαιτέρω, και στις τρεις υπο-αγορές των προϊόντων χορηγήσεων λιανικής τραπεζικής το συνδυαστικό μερίδιο των δύο προπορευόμενων ανταγωνιστών κυμαίνεται στο [55-65]% και δεν επαρκεί για να προσδώσει σε αυτές τις αγορές χαρακτηριστικά δυοπωλίου[380], λαμβανομένου υπόψη ιδίως του γεγονότος ότι τουλάχιστον ο τρίτος επόμενος ανταγωνιστής έχει σημαντική ισχύ από πλευράς μεριδίων και φάσματος δικτύου.

239. Επιπροσθέτως, παρά το σημαντικό βαθμό ομοιογένειας μεταξύ τουλάχιστον των σημαντικότερων προσφερόμενων προϊόντων, δεν παρατηρείται αντίστοιχη συμμετρία στη διάρθρωση του συνολικού κόστους των ανταγωνιζόμενων επιχειρήσεων, δεδομένου ότι ο δείκτης λειτουργικών εξόδων προς τα λειτουργικά έσοδα των συμμετεχουσών και των πλησιέστερων ανταγωνιστών τους παρουσιάζουν, όπως προαναφέρθηκε, σημαντικές αποκλίσεις[381], γεγονός που εκτιμάται ότι περιορίζει τη βιωσιμότητα τυχόν συντονισμού μεταξύ των τραπεζών[382] και συνιστά σοβαρή ένδειξη διαφοροποίησης των επιχειρηματικών κινήτρων τους.

240. Εν κατακλείδι, δεν καταδεικνύεται συντονισμός μεταξύ των μεγαλύτερων τραπεζών εκάστης εκ των ως άνω αγορών, ούτε πιθανολογείται ότι με την υπό κρίση συγκέντρωση και την αποχώρηση της EUROBANK από τις εξεταζόμενες αγορές θα αυξηθούν οι πιθανότητες δημιουργίας οριζοντίων συντονισμένων αποτελεσμάτων μεταξύ των εναπομεινάντων ανταγωνιστών[383].

Ζ.5. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΕΠΙΧ/ΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ

Ζ.5.1. Μερίδια αγοράς – Δείκτες HHI

241. Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν το μέγεθος της ευρύτερης αγοράς των καταθέσεων και χορηγήσεων επιχειρηματικής τραπεζικής και των διακρίσεών τους, τα μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων και των σημαντικότερων ανταγωνιστών τους για τα έτη 2009 – 2011, το πρώτο εξάμηνο και το εννεάμηνο του 2012, καθώς και εκτίμηση για το δείκτη HHI πριν και μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης, με βάση τα στοιχεία του εννεαμήνου του 2012 και του έτους 2011.

α) Σύνολο καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής τραπεζικής

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ σε εκ. € ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ										
ΤΡΑΠΕΖΑ	2009		2010		2011		α' εξάμηνο 2012		γ' τρίμηνο 2012	
	Υπόλοιπα	Μερ.Αγ.	Υπόλοιπα	Μερ.Αγ.	Υπόλοιπα	Μερ.Αγ.	Υπόλοιπα	Μερ.Αγ.	Υπόλοιπα	Μερ.Αγ.
ΟΜΙΛΟΣ ΑΛΦΑ									*[…]*	[15-25]%
Alpha Τράπεζα	*[…]*	*[15-25]%*	*[…]*	*[15-25]%*	*[…]*	*[15-25]%*	*[…]*	*[15-25]%*		
Εμπορική Τράπεζα	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[5-15]%*		

[380] Βλ. ενδεικτικά την ανωτέρω νομολογία που παρατίθεται στο Nicholas Levy, The control of Concentrations Between Undertakings, κεφ. 5, παρ. 5.13[8][a], από όπου προκύπτει ότι συνολικά μερίδια αγοράς δύο εταιριών που κυμαίνονται στο 60% δεν μπορεί να συνιστούν από μόνα τους αποφασιστική ένδειξη για την ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης των εν λόγω επιχειρήσεων.

[381] Βλ. αναλυτικά ανωτέρω Κεφ. Ε.5.

[382] Απόφαση Ευρ. Επιτροπής Μ.3333 Sony/BMG (2) παρ.191 «*…σε γενικές γραμμές εάν ένας ανταγωνιστής έχει θέση ισχύος στην αγορά σε σχέση με τους αντίπαλους ανταγωνιστές του - ίσως λόγω πλεονεκτημάτων κόστους, καθετοποίησης ή οικονομιών κλίμακος ή σκοπού, θα είναι λιγότερο ευεπίφορο το έδαφος για τη δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων*».

[383] Βλ. και απόφαση Μ.4844- FORTIS/ ABN AMRO, παρ. 162.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**
EUROBANK - ERGASIAS	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**
ΌΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ									[…]	[5-15]%
Τράπεζα Πειραιώς	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
Αγροτική Τράπεζα	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*		
Γενική Τράπεζα	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*		
CYPRUS POPULAR BANK	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
HSBC	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ATTICA BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
PROBANK A.E.	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
MILLENNIUM	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CITIBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
Υπόλοιπες Τράπεζες	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ[384]	**40.671,00**	**100%**	**36.096,00**	**100%**	**28.856,00**	**100%**	**23.174,00**	**100%**	**23.397,00**	**100%**
ΌΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (μετά)	**[…]**	**[35-45]%**	**[…]**	**[35-45]%**	**[…]**	**[35-45]%**	**[…]**	**[35-45]%**	**[…]**	**[35-45]%**

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ - ΔΕΙΚΤΗΣ ΗΗΙ			
ΔΕΙΚΤΗΣ ΗΗΙ (2011)		**ΔΕΙΚΤΗΣ ΗΗΙ (3Q2012)**	
Προ της συγκέντρωσης	[1200-1400]	Προ της συγκέντρωσης	[1400-1600]
Μετά τη συγκέντρωση	[2000-2200]	Μετά τη συγκέντρωση	[2200-2400]
Μεταβολή (Δ)	**[600-650]**	**Μεταβολή (Δ)**	**[700-750]**

β) Η αγορά καταθέσεων όψεως επιχειρηματικής τραπεζικής

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΟΨΕΩΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ σε εκ. € και μερίδια αγοράς										
ΤΡΑΠΕΖΑ	**2009**		**2010**		**2011**		**α' εξάμηνο 2012**		**γ' τρίμηνο 2012**	
	Υπόλοιπα	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**
ΟΜΙΛΟΣ ΑΛΦΑ									[…]	[25-35]%
Alpha Τράπεζα	*[…]*	*[15-25]%*	*[…]*	*[15-25]%*	*[…]*	*[15-25]%*	*[…]*	*[15-25]%*		
Εμπορική Τράπεζα	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**
EUROBANK - ERGASIAS	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[5-15]%**

[384] Σύνολο Αγοράς βάσει Στατιστικού Δελτίου Οικονομικής Συγκυρίας της Τράπεζας της Ελλάδος, συμπεριλαμβανομένων των συμφωνιών επαναγοράς επιχειρηματικής συνολικού ύψους 85 εκ. € για το 2011 και 57 εκ. € για το γ’ τρίμηνο του 2012.

ΌΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ									[…]	[5-15]%
Τράπεζα Πειραιώς	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
Αγροτική Τράπεζα	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*		
Γενική Τράπεζα	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*		
HSBC	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CYPRUS POPULAR BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CITIBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ATTICA BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
PROBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
MILLENNIUM	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
Υπόλοιπες Τράπεζες	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ [385]	**14.670,00**	**100%**	**13.055,00**	**100%**	**11.603,00**	**100%**	**9.257,00**	**100%**	**9.552,00**	**100%**
ΌΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (μετά)	[…]	**[25-35]%**	[…]	**[25-35]%**	[…]	**[25-35]%**	[…]	**[25-35]%**	[…]	**[35-45]%**

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΟΨΕΩΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ - ΔΕΙΚΤΗΣ ΗΗΙ			
ΔΕΙΚΤΗΣ ΗΗΙ (2011)		**ΔΕΙΚΤΗΣ ΗΗΙ (3Q2012)**	
Προ της συγκέντρωσης	[1400-1500]	Προ της συγκέντρωσης	[1600-1800]
Μετά τη συγκέντρωση	[2000-2200]	Μετά τη συγκέντρωση	[2200-2400]
Μεταβολή (Δ)	**[550-600]**	**Μεταβολή (Δ)**	**[600-650]**

γ) Η αγορά καταθέσεων προθεσμίας επιχειρηματικής τραπεζικής

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΠΡΟΘΕΣΜΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ σε εκ. € και μερίδια αγοράς										
ΤΡΑΠΕΖΑ	**2009**		**2010**		**2011**		**α' εξάμηνο 2012**		**γ' τρίμηνο 2012**	
	Υπόλοιπα	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**23,76%**	**[…]**	**[15-25]%**
EUROBANK - ERGASIAS	**[…]**	**27,72%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**17,34%**	**[…]**	**[15-25]%**
ΌΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ									[…]	[15-25]%
Τράπεζα Πειραιώς	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
Αγροτική Τράπεζα	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*		

[385] Σύνολο Αγοράς βάσει Στατιστικού Δελτίου Οικονομικής Συγκυρίας της Τράπεζας της Ελλάδος.

Γενική Τράπεζα	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*		
ΟΜΙΛΟΣ ΑΛΦΑ									[…]	[15-25]%
Alpha Τράπεζα	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
Εμπορική Τράπεζα	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
CYPRUS POPULAR BANK	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
PROBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
MILLENNIUM	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ATTICA BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
HSBC	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CITIBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
Υπόλοιπες Τράπεζες	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ [386]	**26.001,00**	**100%**	**23.041,00**	**100%**	**17.253,00**	**100%**	**13.917,00**	**100%**	**13.845,00**	**100,00%**
Όμιλος ΕΤΕ (μετά)	**[…]**	**[35-45]%**	**[…]**	**[35-45]%**	**[…]**	**[35-45]%**	**[…]**	**[35-45]%**	**[…]**	**[35-45]%**

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΠΡΟΘΕΣΜΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ - ΔΕΙΚΤΗΣ HHI			
ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2011)		**ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (3Q2012)**	
Προ της συγκέντρωσης	[1200-1400]	Προ της συγκέντρωσης	[1600-1800]
Μετά τη συγκέντρωση	[2000-2200]	Μετά τη συγκέντρωση	[2400-2600]
Μεταβολή (Δ)	**[650-700]**	**Μεταβολή (Δ)**	**[750-800]**

δ) Χρηματοδοτήσεις επιχειρήσεων

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ σε εκ. € ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ										
ΤΡΑΠΕΖΑ	**2009**		**2010**		**2011**		**α' εξάμηνο 2012**		**γ' τρίμηνο 2012**	
	Υπόλοιπα	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**	**Υπόλοιπα**	**Μερ.Αγ.**
ΟΜΙΛΟΣ ΑΛΦΑ									[…]	[15-25]%
Alpha Τράπεζα	*[…]*	*[15-25]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
Εμπορική Τράπεζα	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
ΌΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ									[…]	[15-25]%
Τράπεζα Πειραιώς	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
Αγροτική Τράπεζα	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		

[386] Σύνολο Αγοράς βάσει Στατιστικού Δελτίου Οικονομικής Συγκυρίας της Τράπεζας της Ελλάδος, συμπεριλαμβανομένων των συμφωνιών επαναγοράς επιχειρηματικής συνολικού ύψους 85 εκ € για το 2011 και 57 εκ € για το γ’ τρίμηνο του 2012.

Γενική Τράπεζα	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*		
EUROBANK - ERGASIAS	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**
CYPRUS POPULAR BANK	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%
PROBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ATTICA BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
MILLENNIUM.	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ .	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
HSBC	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CITIBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
Υπόλοιπες Τράπεζες	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ [387]	**130.043,00**	**100%**	**139.727,00**	**100%**	**135.485,00**	**100%**	**129.540,00**	**100%**	**124.277,00**	**100%**
ΌΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (μετά)	**[…]**	**[25-35]%**	**[…]**	**[25-35]%**	**[…]**	**[25-35]%**	**[…]**	**[25-35]%**	**[…]**	**[25-35]%**

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΔΕΙΚΤΗΣ ΗΗΙ			
ΔΕΙΚΤΗΣ ΗΗΙ (2011)		**ΔΕΙΚΤΗΣ ΗΗΙ (3Q2012)**	
Προ της συγκέντρωσης	[1400-1600]	Προ της συγκέντρωσης	[1400-1600]
Μετά τη συγκέντρωση	[1800-2000]	Μετά τη συγκέντρωση	[1800-2000]
Μεταβολή (Δ)	**[400-450]**	**Μεταβολή (Δ)**	**[400-450]**

242. Σημειώνεται ότι όπως προκύπτει από τα στοιχεία που προσκόμισαν τα μέρη και οι ανταγωνιστές τους, τα μερίδια των συμμετεχουσών στη χρηματοδότηση μικρών-μεσαίων και μεγάλων επιχειρήσεων δε διαφοροποιούνται σημαντικά από αυτά που επιτυγχάνουν στην ευρύτερη αγορά χρηματοδότησης επιχειρήσεων.

Ζ.5.2. Δίκτυο καταστημάτων

Βλ. ανωτέρω υπό Ζ.4.2.

Ζ.5.3. Αξιολόγηση επιπτώσεων

Ζ.5.3.1. Η άποψη της γνωστοποιούσας

243. Σύμφωνα με την ΕΤΕ, παρά τα μερίδια αγοράς που εμφανίζονται από την άθροιση των τωρινών μεριδίων των δύο μερών στην αγορά της επιχειρηματικής τραπεζικής, η γνωστοποιηθείσα επικείμενη συγχώνευση δεν αναμένεται να επιφέρει συνέπειες στην λειτουργία του ανταγωνισμού, τόσο για τις εγχώριες χορηγήσεις όσο και για τις καταθέσεις[388].

---

[387] Σύνολο Αγοράς βάσει Στατιστικού Δελτίου Οικονομικής Συγκυρίας της Τράπεζας της Ελλάδος

[388] Βλ. σελ. […] του υπ’ αριθ. πρωτ. […] εντύπου γνωστοποίησης συγκέντρωσης, σελ. […] υπ΄αριθ. πρωτ. […] απαντητικής επιστολής της ΕΤΕ.

244. Σε ότι αφορά το φάσμα των παρεχόμενων υπηρεσιών, το σύνολο των τραπεζικών επιχειρήσεων που διαθέτουν σχετικά προϊόντα ανταγωνίζονται έντονα μεταξύ τους, τόσο σε επίπεδο παρεχόμενων υπηρεσιών όσο και στη διαμόρφωση της τιμής, ανάλογα και με τη διαθεσιμότητα των σχετικών κεφαλαίων και ισχύουν όσα προαναφέρθηκαν στην αγορά λιανικής τραπεζικής. Επίσης, λόγω της φύσης των προϊόντων αλλά και του μεγέθους των επιχειρήσεων, οι οποίες διαθέτουν εξειδικευμένα στελέχη για τη συνεργασία τους με τις τράπεζες, το σήμα δεν επηρεάζει την τελική επιλογή τους.

245. Το σύνολο σχεδόν των επιχειρηματικών πελατών συνεργάζονται με περισσότερες τραπεζικές επιχειρήσεις, προκειμένου να εξασφαλίζουν ευελιξία, υψηλό επίπεδο εξυπηρέτησης και ευνοϊκούς όρους συναλλαγών[389]. Οι πελάτες των μερών μπορούν σε κάθε περίπτωση, χωρίς ιδιαίτερο κόστος ή συμβατικούς περιορισμούς, να μεταφέρουν την σχέση τους (χορηγητική ή καταθετική) σε οποιαδήποτε τράπεζα του εγχώριου ανταγωνισμού ή σε τράπεζες του εξωτερικού[390]. Οι υπό εξέταση αγορές είναι και θα παραμείνουν ιδιαίτερα ανταγωνιστικές, καθώς ο κάθε πελάτης έχει τη δυνατότητα να συνεργαστεί με όσες τράπεζες επιθυμεί.

246. Επιπλέον, το νέο τραπεζικό σχήμα αναμένεται να επιδιώξει τον περιορισμό των κινδύνων που θα προκύψουν αθροιστικά έναντι συγκεκριμένων επιχειρήσεων στις οποίες τα δύο μέρη έχουν από κοινού σημαντικά ποσά χρηματοδοτήσεων με αποτέλεσμα να οδηγήσει τις επιχειρήσεις στην αναζήτηση νέων συνεργασιών.

247. Εξάλλου, κατά την ΕΤΕ, τα τελευταία δύο χρόνια οι εν λόγω αγορές έχουν στραφεί σε περισσότερο καινοτόμα προϊόντα, τα οποία στοχεύουν στις ιδιαίτερες ανάγκες του κάθε πελάτη. Η τάση αυτή θα συνεχισθεί με έντονους ρυθμούς, καθώς τα προαναφερόμενα αποτελούν το βασικότερο μοχλό προσέλκυσης νέων πελατών, γεγονός που θα καταστήσει την αγορά πιο ανταγωνιστική.

248. Όσον αφορά συγκεκριμένα στις καταθέσεις, τα τελευταία χρόνια και λόγω και της οικονομικής συγκυρίας, μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων έχουν μεταφέρει τα διαθέσιμά τους στο εξωτερικό απ’ όπου καλύπτουν απευθείας ακόμα και ανάγκες καθημερινής χρηματοδότησης. Κατά συνέπεια, τα μερίδια αγοράς που εμφανίζονται στην αγορά επιχειρηματικών καταθέσεων δεν είναι πλέον αντιπροσωπευτικά.

249. Σε σχέση με τις χορηγήσεις, λόγω της παρούσας οικονομικής συγκυρίας, η αγορά βρίσκεται σε φάση βαθειάς ύφεσης με τις τράπεζες να έχουν σημαντικά περιορίσει τις νέες χορηγήσεις τους προς επιχειρήσεις. Επιπροσθέτως, όπως αναφέρει η γνωστοποιούσα κυρίως οι ναυτιλιακές επιχειρήσεις, οι εισηγμένες επιχειρήσεις και οι μεγάλες επιχειρήσεις, έχουν εύκολη πρόσβαση στο διεθνές τραπεζικό σύστημα και όχι μόνο στην ελληνική τραπεζική αγορά.

---

[389] Η ΕΤΕ εκτιμά ότι με την πραγματοποίηση της γνωστοποιηθείσας πράξης, οι συνεργαζόμενες αποκλειστικά με ΕΤΕ - Eurobank επιχειρήσεις αναμένεται να αναζητήσουν νέες συνεργασίες με τραπεζικές επιχειρήσεις, προκειμένου να διατηρήσουν τη διασπορά των εργασιών τους σε περισσότερες τράπεζες.

[390] Η ΕΤΕ σημειώνει ότι ένας λόγος για τον οποίο θα υπάρξει μετακίνηση πελατείας/καταθέσεων προς τον ανταγωνισμό είναι η επιδίωξη των πελατών, ειδικά των μικρών επιχειρήσεων και ελεύθερων επαγγελματιών, να έχουν παραπάνω από μία εναλλακτική για την παροχή καρνέ επιταγών, γεγονός που τους μεγιστοποιεί την δυνατότητα να αγοράζουν με πίστωση. Σημειώνουν δε ότι η χορήγηση καρνέ από πιστωτικά ιδρύματα προϋποθέτει την ύπαρξη καταθέσεων του πελάτη στο πιστωτικό ίδρυμα.

Ζ.5.3.2. Η απόφαση της Επιτροπής

Βλέπε ανωτέρω υπό Ζ.4.3.2.

Ζ.5.3.3. Η άποψη της υπηρεσίας

α) Καταθετικά προϊόντα επιχειρηματικής τραπεζικής

i) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητες δημιουργίας ή ενίσχυσης ατομικής δεσπόζουσας θέσης)

250. Βάσει των στοιχείων που παρατέθηκαν αναφορικά με τα μερίδια των μερών και των ανταγωνιστών τους, στην ευρύτερη αγορά των καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής τραπεζικής, και στις υπο-αγορές των καταθέσεων όψεως και προθεσμίας, οι συμμετέχουσες θα κατέχουν μετά την υπό κρίση πράξη δυνάμει του συνδυαστικού τους μεριδίου την πρώτη θέση συνεπεία της υπό εξέταση συγκέντρωσης (με μερίδιο, όπως ελέχθη, [35-45]% στην ευρύτερη αγορά καταθετικών προϊόντων και μερίδια [35-45]% στις καταθέσεις όψεως και [35-45]% στις καταθέσεις προθεσμίας). Συγκεκριμένα, η ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ενδυναμώνει σημαντικά την πρώτη θέση που κατείχε ήδη πριν την υπό κρίση συγκέντρωση στην υπο-αγορά καταθέσεων προθεσμίας επιχειρηματικής, αποκτώντας στην εν λόγω αγορά ηγετική θέση. Επιπροσθέτως, στην ευρύτερη αγορά καταθετικών προϊόντων και στην υπο-αγορά καταθέσεων όψεως η νέα οντότητα ανέρχεται στην πρώτη θέση, από τη δεύτερη (για την ΕΘΝΙΚΗ) και την τρίτη (για την EUROBANK) και στις δύο προαναφερόμενες αγορές. Επιπροσθέτως, όπως προαναφέρθηκε, ο δείκτης HHI εν προκειμένω υπερβαίνει τις 2.000 μονάδες και στις τρεις ως άνω αγορές, ενώ η μεταβολή του δείκτη (Δ) είναι σε ποσοστά πέραν των ασφαλών ορίων που προβλέπει η προαναφερθείσα Ανακοίνωση της Ε.Ε.

251. Ενισχυτικά των ανωτέρω, και ιδίως της ηγετικής θέσης της νέας οντότητας στην υπο-αγορά καταθέσεων προθεσμίας, λειτουργούν το κόστος μεταστροφής των πελατών σε έτερο προμηθευτή[391], η ύπαρξη εμποδίων εισόδου, η απουσία δυνητικού ανταγωνισμού στις ανωτέρω εξεταζόμενες (υπο-) αγορές και η φάση ωριμότητας που αυτές διανύουν κατά τα διαπιστωθέντα ανωτέρω (υπό Ζ.3. - Ανταγωνιστικές συνθήκες).

252. Ωστόσο, σε όλες τις προαναφερόμενες αγορές καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής τραπεζικής δραστηριοποιούνται, πλην των συμμετεχουσών, τουλάχιστον δύο ισχυροί ανταγωνιστές, ήτοι οι Όμιλοι ΑΛΦΑ και Πειραιώς με μερίδια αγοράς που απέχουν λιγότερο από 20 ποσοστιαίες μονάδες από αυτά της νέας οντότητας, περιλαμβανομένης αυτών στην αγορά καταθέσεων προθεσμίας.

253. Εκτιμάται ότι οι ανωτέρω δύο ανταγωνιστές, ήτοι οι Όμιλοι ΑΛΦΑ και Πειραιώς, έχουν αυξημένη ισχύ στην αγορά (αισθητή είναι η παρουσία τους ακόμα και στην αγορά των καταθέσεων προθεσμίας όπου η νέα οντότητα θα αποκτήσει ηγετική θέση) και θα εξακολουθήσουν να ασκούν ισχυρές ανταγωνιστικές πιέσεις έναντι της νέας οντότητας μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης, διαθέτοντας καθιερωμένα δίκτυα αντίστοιχα του δικτύου της[392]. Επισημαίνεται ότι είναι σύνηθες φαινόμενο, όσον αφορά ιδιαίτερα στην υπο-αγορά των καταθέσεων όψεως επιχειρηματικής τραπεζικής, η τήρηση λογαριασμών από μέρους των επιχειρήσεων σε περισσότερες της μίας τράπεζες. Ως εκ τούτου, εκτιμάται ότι οι επιχειρήσεις-πελάτες θα είναι σε

[391] Βλ. Αναλυτικά ανωτέρω υπό Κεφ. Ζ.3.7.

[392] Βλ. και αναλυτικά ανωτέρω (υποσημ. 342) τη σχετική νομολογία που παρατίθεται.

θέση να προστατευθούν έναντι τυχόν αυξήσεων των χρεώσεων από τη νέα οντότητα. Συνεπώς, αναμένεται ότι η νέα οντότητα, παρά το υψηλό συγκεντρωτικό της μερίδιο στην ευρύτερη αγορά των καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής τραπεζικής και την ηγετική της θέση στην υπο-αγορά καταθέσεων προθεσμίας, θα δέχεται σημαντικές πιέσεις από τους δύο επόμενους ανταγωνιστές, ενώ δεν αναμένεται να είναι σε θέση να εμποδίσει την περαιτέρω επέκταση των ανταγωνιστών της ή να περιορίσει την ικανότητά τους να ανταγωνισθούν[393].

254. Ωστόσο, στις εν λόγω αγορές δραστηριοποιούνται, και τράπεζες μικρότερης δυναμικότητας, εκτιμάται όμως ότι οι τελευταίες δεν δύνανται να ασκήσουν ικανές ανταγωνιστικές πιέσεις στη νέα οντότητα λόγω του μικρού μεριδίου αγοράς τους (μικρότερο του 5%), αλλά και της υφιστάμενης οικονομικής συγκυρίας που οδηγεί σημαντικό τμήμα των κεφαλαίων στο εξωτερικό. Ως εκ τούτου, μειώνονται, ως αποτέλεσμα της υπό κρίση πράξης, οι δυνατότητες εξεύρεσης εναλλακτικών προμηθευτών στους πελάτες των συμμετεχουσών, αν και δεν εξαλείφονται σε αισθητό βαθμό δεδομένης της παρουσίας των δύο προαναφερόμενων ομίλων.

255. Ειδικότερα, ως προς την επίπτωση της υπό κρίση συγκέντρωσης στο δίκτυο διανομής των καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής τραπεζικής, υπενθυμίζεται ότι η νέα οντότητα θα αποκτήσει την πρώτη θέση αναφορικά, τόσο με τα καταστήματα όσο και τα ATMs (από την τρίτη για την ΕΘΝΙΚΗ και την τέταρτη για τη EUROBANK), με μερίδια σε ορισμένους νομούς που όπως προαναφέρθηκε ξεπερνούν το [25-35]%. Ως εκ τούτου, η νέα οντότητα θα εξασφαλίσει ευρύτατη παρουσία σε όλες τις περιοχές τις χώρας και ένα εκτεταμένο δίκτυο που θα της επιτρέψει την αποτελεσματικότερη διανομή των προϊόντων της και θα της διασφαλίσει μεγαλύτερη πρόσβαση στους τελικούς καταναλωτές, ενισχύοντας έτσι τη θέση της στις ως άνω σχετικές αγορές. Ωστόσο, η ύπαρξη ισχυρών αντίστοιχων σε έκταση δικτύων των Ομίλων ΑΛΦΑ και Πειραιώς δύναται να αντισταθμίσει τη θέση της νέας οντότητας, ασκώντας ανταγωνιστικές πιέσεις και στην υπο-αγορά των καταθέσεων προθεσμίας, όπου αυτή αποκτά ηγετική θέση, αν μάλιστα ληφθεί υπόψη και η ανάγκη των τραπεζών να αντλήσουν κεφάλαια από την αγορά ενόψει της υφιστάμενης οικονομικής συγκυρίας μέσω της παροχής στις επιχειρήσεις ανταγωνιστικών επιτοκίων.

256. Επομένως σε επίπεδο ελληνικής επικράτειας η νέα οντότητα δεν αποκτά από απόψεως δικτύου ισχύ σε τέτοιο βαθμό, ώστε να είναι σε θέση να δρα σε μεγάλη έκταση ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές της[394], Επίσης σε τοπικό επίπεδο, τα σχετικώς υψηλά μερίδια της νέας οντότητας από απόψεως δικτύου εντός ορισμένων Νομών, δεν ενισχύουν σε αισθητό βαθμό τη δύναμη της (προκύπτουσας από τη συγκέντρωση) τράπεζας στις εν λόγω αγορές, ενώ παραμένουν για τους καταναλωτές εναλλακτικές δυνατότητες επιλογής. Επιπλέον, το γεγονός ότι, σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, το δίκτυο της νέας οντότητας (υποκαταστημάτων και ATMs) πρόκειται να συρρικνωθεί σε ποσοστό περίπου […]%, στο πλαίσιο εξορθολογισμού του κόστους[395], αμβλύνει έτι περαιτέρω την πιθανότητα αύξησης της ισχύος της νέας οντότητας[396].

---

[393] Βλ. Ανακοίνωση όπ.π. παρ. 36.

[394] Βλ. απόφαση Δικ. Ευρωπαϊκής Ένωσης C-322/81, Michelin, σκ. 30.

[395] Σύμφωνα με το προαναφερόμενο πρόγραμμα «[…]» (5.10.2012) της γνωστοποιούσας (βλ. […].

[396] Βλ. αναλυτικά ανωτέρω υπό Κεφ. Ζ.4.2., αναφορικά με τις επιπτώσεις της υπό κρίση συγκέντρωσης στο δίκτυο διανομής των προϊόντων καταθέσεων/χορηγήσεων.

257. Ενόψει των προαναφερθέντων, εκτιμάται ότι, παρά την μεταβολή των δεικτών HHI και (Δ) πέραν των τεθέντων ασφαλών ορίων, η υπό κρίση συγκέντρωση δεν αναμένεται να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης της νέας οντότητας, τόσο στην ευρύτερη αγορά των καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής τραπεζικής όσο και στις επιμέρους (υπο-)αγορές αυτής, αν και ιδίως στην υπο-αγορά καταθέσεων προθεσμίας αυτή θα αποκτήσει ηγετική θέση μέσω της συνένωσης των δύο πρώτων σε μερίδια τραπεζών.

ii) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητα δημιουργίας ή ενίσχυσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης)

258. Στο επίπεδο της ευρύτερης αγοράς των καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής τραπεζικής, καθώς και στις υπο-αγορές των καταθέσεων όψεως και προθεσμίας επιχειρηματικής τραπεζικής, οι τρεις μεγαλύτερες τράπεζες (ενιαίο σχήμα Εθνική Τράπεζα-Eurobank, Όμιλος ΑΛΦΑ και Όμιλος Πειραιώς) θα κατέχουν αθροιστικά, μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση, μερίδια ανερχόμενα σε σύνολο καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής: [75-85]%, σε σύνολο καταθέσεων όψεως: [75-85]% και σε σύνολο καταθέσεων προθεσμίας: [75-85]%. Ως εκ τούτου, οι υπό κρίση υπο-αγορές παρουσιάζουν, όπως επισημάνθηκε ανωτέρω[397], υψηλό επίπεδο συγκέντρωσης. Υπενθυμίζεται δε ότι όσο υψηλότερος ο βαθμός συγκέντρωσης, τόσο περισσότερο ευάλωτη είναι μία αγορά στην δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων[398].

259. Συγκεκριμένα, η μεταβολή του δείκτη συγκέντρωσης λόγω της υπό κρίση πράξης είναι σε ποσοστό πέραν του ορίου που προβλέπει η προαναφερθείσα Ανακοίνωση της Ε.Ε. ([700-750] στην ευρύτερη αγορά των καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής, [600-650] στην υπο-αγορά καταθέσεων όψεως και [750-800] στην υπο-αγορά καταθέσεων προθεσμίας - βάσει στοιχείων εννιαμήνου 2012). Επιπροσθέτως, η συγκέντρωση οδηγεί στη μείωση του αριθμού των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων, ενώ ιδίως στην υπο-αγορά των καταθέσεων προθεσμίας εξαλείφεται ο δεύτερος από άποψη μεριδίου αγοράς παίκτης.

260. Επιπλέον, παρατηρείται ύπαρξη εμποδίων εισόδου[399], ενώ παράλληλα η τιμολόγηση (χρεώσεις, επιτόκια) στην υπό κρίση ευρύτερη αγορά και στις υπο-αγορές αυτής είναι διαφανής, καθώς, όπως προαναφέρθηκε, οι οικονομικοί όροι δημοσιεύονται, τόσο από τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα όσο και από την αρμόδια εποπτική αρχή (ήτοι, την Τράπεζα της Ελλάδος)[400]. Περαιτέρω, η αύξηση του συνδυασμένου μεριδίου των ως άνω τραπεζών, συνεπεία της συγκέντρωσης, τόσο στην ευρύτερη αγορά των καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής τραπεζικής όσο και στις υπο-αγορές αυτής, υπερβαίνει τις 10 ποσοστιαίες μονάδες (και κυμαίνεται μεταξύ [5-15]-[15-25] μονάδων).

261. Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, στο σύνολο των ως άνω αγορών τα παραπάνω διαπιστούμενα υψηλά ποσοστά (που υπερβαίνουν σε όλες τις περιπτώσεις το 60%) **θα κατέχουν τρεις επιχειρήσεις** (νέα οντότητα, Όμιλος Πειραιώς και Όμιλος ΑΛΦΑ), γεγονός το οποίο καθιστά τον πιθανό συντονισμό καταρχήν ασταθή[401] [402], λόγω της έλλειψης ισχυρών διαρθρωτικών ή άλλων

---

397 Βλ. αναλυτικά τους πίνακες στο Κεφ. Ζ.5.1.α), β), γ).

398 Απόφαση Ευρ. Επιτροπής M.3333 Sony/BMG (2) παρ. 92. Βλ. ωστόσο και ανωτέρω Κεφ. Ε.4.1, όπου αναφέρεται ότι παρά την ανοδική πορεία του, ο δείκτης για την Ελλάδα, παραμένει χαμηλότερος του αντίστοιχου βαθμού συγκέντρωσης τραπεζικών συστημάτων άλλων χωρών με συναφή πληθυσμό ή/και έκταση.

399 κατά τα διαπιστωθέντα ανωτέρω υπό Ζ.3.2.

400 Βλ. ανωτέρω Κεφ. Ζ.3.5.

401 Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, με βάση και την Ευρωπαϊκή νομολογία, η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τριών ή τεσσάρων προμηθευτών δεν είναι πιθανή, λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών. Η κατάσταση αυτή θα ήταν ασταθής και δυσβάστακτη μακροχρόνια. Βλ. ενδεικτικά προαναφερόμενη απόφαση M.1016 Price Waterhouse/Coopers &Lybrand, σκ. 103.

δεσμών μεταξύ των ανωτέρω επιχειρήσεων[403] που θα διευκόλυναν το συντονισμό και την παρακολούθηση των όρων αυτού, της μη ύπαρξης κόστους μεταστροφής ιδίως στις αγορές των καταθέσεων όψεως και ταμιευτηρίου, της διαμόρφωσης της τιμολόγησης ως ένα βαθμό σε εξατομικευμένη βάση και της αντισταθμιστικής ισχύος την οποία χαίρουν οι πελάτες των τραπεζών στις εν λόγω αγορές και ιδίως οι μεγάλες επιχειρήσεις, οι οποίες έχουν στραφεί λόγω της οικονομικής κρίσης σε παρόχους εκτός της ελληνικής επικράτειας και εν γένει έχουν τη δυνατότητα αλλά και το έμπειρο προσωπικό για τη διαπραγμάτευση των όρων συναλλαγής και την αναζήτηση νέων προμηθευτών και προϊόντων εκτός της ελληνικής επικράτειας.

262. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, εκτιμάται, ότι ιδιαίτερα ενόψει της τρέχουσας δυσμενούς οικονομικής συγκυρίας, η ρευστότητα του οικονομικού περιβάλλοντος και, κυρίως η αστάθεια της ζήτησης των καταθετικών προϊόντων, δυσχεραίνουν σημαντικά το συντονισμό μεταξύ ανταγωνιστών στην εν λόγω αγορά[404]. Χαρακτηριστικό είναι, όπως προαναφέρθηκε, ότι οι καταθέσεις παρουσίασαν μείωση κατά 65-70 δις € κατά τη χρονική περίοδο 2005-2010, ενώ το μέσο επιτόκιο καταθέσεων παρουσιάζει διαρκείς αυξομειώσεις (από 1,3% το 2005 αυξήθηκε σε 3,3 % το 2008, ενώ παρουσιάζει μείωση το 2009), γεγονός που οφείλεται στις διακυμάνσεις του κόστους χρηματοδότησης των εγχώριων τραπεζών[405],[406]. Συνεπώς, εκτιμάται ότι η προσπάθεια των εγχώριων πιστωτικών ιδρυμάτων να προσελκύσουν καταθέσεις δε θα επιτρέψει το μεταξύ τους συντονισμό.

263. Επιπλέον, βάσει των μεριδίων αγοράς όπως προεκτέθηκαν ανωτέρω[407], παρατηρείται λόγω της συγκέντρωσης σημαντική ασυμμετρία μεταξύ του μεριδίου αγοράς της νέας οντότητας και των

[402] Όπως προαναφέρθηκε, σύμφωνα με αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, παρότι η πιθανότητα δημιουργίας οριζοντίων συντονισμένων αποτελεσμάτων μεταξύ τριών ηγετικών εταιριών που θα κατείχαν, μετά την πράξη της συγκέντρωσης, μερίδια αγοράς μεταξύ 70% έως και άνω του 80% εξετάστηκε σε αρκετές περιπτώσεις, η πιθανότητα αυτή αποκλείστηκε στις περισσότερες εξ αυτών, επειδή οι συνθήκες που επικρατούσαν στις επηρεαζόμενες αγορές δεν θεωρήθηκε ότι ευνοούσαν τη δημιουργία συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Βλ. ενδεικτικά νομολογία που παρατίθεται στο Nicholas Levy, The control of Concentrations Between Undertakings, κεφ. 5, παρ. 5.13[8][b].

[403] Βλ. αναλυτικά ανωτέρω Κεφ. Ε.6.

[404] Βλ. και ανωτέρω υπό Ζ.3.1., όπου, σύμφωνα με τη […], και στην επιχειρηματική τραπεζική, οι καταθέσεις έχουν παρουσιάσει κάθετη πτώση άνω του 30% την τελευταία τριετία λόγω της οικονομικής κρίσης και τη διεθνοποίηση της αγοράς που επιτρέπει την φυγή καταθέσεων στο εξωτερικό.

[405] Βλ. προαναφερόμενη Έκθεση Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών, Συνθήκες Αγοράς και Ανταγωνισμός στην ελληνική οικονομία, Μέρος Γ΄: Πληροφορική, Τράπεζες, Ασφάλειες, Εκπαίδευση, Υγεία, Ελεγκτική, σελ.89-90.

[406] Βλ. και ανωτέρω Κεφ. Ζ.2.1., αναφορικά με την επισκόπηση της τελευταίας τριετίας, όπου αναφέρεται ότι βάσει των στοιχείων της ΤτΕ, το 2010, το υπόλοιπο των καταθέσεων και συμφωνιών επαναγοράς νοικοκυριών και επιχειρήσεων σε Νομισματικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα έφθασε τα €247,2 δισ., έναντι €279,5 δισ. το 2009. Η μείωση αυτή συνεχίστηκε με αποτέλεσμα κατά το 2011 το υπόλοιπο των καταθέσεων και συμφωνιών επαναγοράς νοικοκυριών και επιχειρήσεων να προσεγγίζει τα €202 δις. Το έτος 2012, η τάση των καταθέσεων είναι σταθεροποιητική, με τις καταθέσεις τον Οκτώβριο του 2012 να ανέρχονται στα €181,3 δις. Περαιτέρω σχετικά με τα επιτόκια των εμπορικών τραπεζών παρατηρείται ότι η ανοδική πορεία των επιτοκίων των νέων τραπεζικών καταθέσεων στην Ελλάδα, η οποία καταγράφηκε από τα τέλη του 2009, συνεχίστηκε το α’ εξάμηνο του 2012 με φθίνοντα όμως ρυθμό και ακολούθως αντιστράφηκε, με αποτέλεσμα την περίοδο Ιουνίου-Σεπτεμβρίου 2012 τα επιτόκια καταθέσεων να παρουσιάσουν φθίνουσα πορεία (βλ. αναλυτικά ανωτέρω Κεφ. Ζ.2.2.1.)

[407] Υπενθυμίζεται ότι α) στην ευρύτερη αγορά των **καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής τραπεζικής**, τα μερίδια αγοράς της ενιαίας οντότητας, του Ομίλου ΑΛΦΑ και του Ομίλου Πειραιώς ανέρχονται σε ποσοστά [35-45]%, [15-25]% και [5-15]% αντιστοίχως, β) στην υπό-αγορά των **καταθέσεων όψεως επιχειρηματικής τραπεζικής**, τα μερίδια αγοράς της ενιαίας οντότητας, του Ομίλου ΑΛΦΑ και του Ομίλου Πειραιώς ανέρχονται σε ποσοστά [35-45]%, [25-35]% και [5-15]% αντιστοίχως, και γ) στην υπό-αγορά των **καταθέσεων προθεσμίας επιχειρηματικής τραπεζικής**, τα μερίδια αγοράς της ενιαίας οντότητας, του Ομίλου ΑΛΦΑ και του Ομίλου Πειραιώς ανέρχονται σε ποσοστά [35-45]%, [15-25]% και [15-25]% αντιστοίχως.

μεριδίων του Ομίλου ΑΛΦΑ και του Ομίλου Πειραιώς[408], τόσο στην ευρύτερη αγορά των καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής τραπεζικής (όπου η διαφορά μεταξύ της νέας οντότητας και του δεύτερου σε μερίδιο ανταγωνιστή ξεπερνά τις 10 ποσοστιαίες μονάδες, ανέρχεται δε σε άνω των 20 μονάδων σε σχέση με τον τρίτο ανταγωνιστή) όσο και στις υπο-αγορές αυτής, ιδίως στην υπο-αγορά καταθέσεων προθεσμίας όπου η νέα οντότητα αποκτά ηγετική θέση, το μερίδιό της δε υπερβαίνει αυτό του δεύτερου ανταγωνιστή κατά 20 σχεδόν ποσοστιαίες μονάδες[409]. Κατά συνέπεια, η πιθανότητα συντονισμού στις εν λόγω αγορές λόγω της συγκέντρωσης εκτιμάται ότι είναι μικρή.

264. Περαιτέρω, τόσο στην ευρύτερη αγορά των καταθέσεων επιχειρηματικής όσο και στις υπο-αγορές αυτής, το συνδυαστικό μερίδιο των δύο προπορευόμενων ανταγωνιστών είναι χαμηλότερο του [55-65]% και δεν επαρκεί για να προσδώσει σε αυτές τις αγορές χαρακτηριστικά δυοπωλίου[410], λαμβανομένου υπόψη ιδίως του γεγονότος ότι τουλάχιστον ο τρίτος επόμενος ανταγωνιστής έχει σημαντική ισχύ από πλευράς μεριδίων και φάσματος δικτύου.

265. Επιπροσθέτως, παρά το σημαντικό βαθμό ομοιογένειας μεταξύ τουλάχιστον των σημαντικότερων προσφερόμενων προϊόντων, δεν παρατηρείται αντίστοιχη συμμετρία στη διάρθρωση του συνολικού κόστους των ανταγωνιζόμενων επιχειρήσεων, δεδομένου ότι ο δείκτης λειτουργικών εξόδων προς τα λειτουργικά έσοδα των συμμετεχουσών και των πλησιέστερων ανταγωνιστών τους παρουσιάζουν, όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, σημαντικές αποκλίσεις[411], γεγονός που εκτιμάται ότι περιορίζει τη βιωσιμότητα τυχόν συντονισμού μεταξύ των τραπεζών[412] και συνιστά σοβαρή ένδειξη διαφοροποίησης των επιχειρηματικών κινήτρων τους.

266. Επισημαίνεται ακόμα ότι, κατά τις τρεις τελευταίες οικονομικές χρήσεις και κατά το εννιάμηνο του 2012, τα μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών στην υπό κρίση συγκέντρωση εταιριών, τόσο στην ευρύτερη αγορά των καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής τραπεζικής όσο και στις υπο-αγορές αυτής, παρατηρείται ότι δεν εμφανίζουν επαρκή βαθμό σταθερότητας (συγκεκριμένα, στην ευρύτερη αγορά των καταθετικών προϊόντων επιχειρηματικής, το μερίδιο της γνωστοποιούσας Εθνικής Τράπεζας αυξήθηκε από [5-15]% το 2009 σε [15-25]% το εννιάμηνο του 2012, ενώ το μερίδιο της συμμετέχουσας Eurobank παρουσιάζει πτώση από [15-25]% το 2009 σε [15-25]% το εννιάμηνο του 2012, στην αγορά των καταθέσεων όψεως το μερίδιο της Εθνικής τράπεζας ανήλθε

---

[408] Η διαπίστωση ασυμμετρίας των μεριδίων είναι, όπως προαναφέρθηκε, σημαντικός παράγοντας για την εξαγωγή ασφαλούς συμπεράσματος περί ανυπαρξίας πιθανών συντονισμένων αποτελεσμάτων. Ενδεικτικά αναφέρεται η προαναφερόμενη απόφαση της Ευρ. Επιτροπής Μ.4823 YARA/PRAXAIR/JV παρ. 44.

[409] Απόφαση Ευρ. Επιτροπής Μ.3333 Sony/BMG (2) παρ.191 «*...σε γενικές γραμμές εάν ένας ανταγωνιστής έχει θέση ισχύος στην αγορά σε σχέση με τους αντίπαλους ανταγωνιστές του - ίσως λόγω πλεονεκτημάτων κόστους, καθετοποίησης ή οικονομιών κλίμακος ή σκοπού, θα είναι λιγότερο ευεπίφορο το έδαφος για τη δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων*».

[410] Βλ. ενδεικτικά προαναφερόμενη νομολογία που παρατίθεται στο Nicholas Levy, The control of Concentrations Between Undertakings, κεφ. 5, παρ. 5.13[8][a], από όπου προκύπτει ότι συνολικά μερίδια αγοράς δύο εταιριών που κυμαίνονται στο 60% δεν μπορεί να συνιστούν από μόνα τους αποφασιστική ένδειξη για την ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης των εν λόγω επιχειρήσεων.

[411] Βλ. αναλυτικά ανωτέρω Κεφ. Ε.5.

[412] Βλ. όπ.π. απόφαση Ευρ.Επιτροπής Μ.3333 Sony/BMG (2) παρ.191 «*...σε γενικές γραμμές εάν ένας ανταγωνιστής έχει θέση ισχύος στην αγορά σε σχέση με τους αντίπαλους ανταγωνιστές του - ίσως λόγω πλεονεκτημάτων κόστους, καθετοποίησης ή οικονομιών κλίμακος ή σκοπού, θα είναι λιγότερο ευεπίφορο το έδαφος για τη δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων*».

από [15-25]% το 2009 σε [15-25]% το εννιάμηνο του 2012 - ενώ το μερίδιο της Eurobank παραμένει σταθερό κατά την ως άνω χρονική περίοδο – και, τέλος, στην υπο-αγορά των καταθέσεων προθεσμίας το μερίδιο της Εθνικής Τράπεζας αυξήθηκε από [5-15]% το 2009 σε [15-25]% το εννιάμηνο του 2012, ενώ το μερίδιο της συμμετέχουσας Eurobank παρουσιάζει αντίστοιχη πτώση από [25-35]% το 2009 σε [15-25]% το εννιάμηνο του 2012). Τα μερίδια αγοράς, ωστόσο, των συμμετεχουσών στους προαναφερόμενους δύο Ομίλους τραπεζών, εμφανίζουν εν γένει επαρκή βαθμό σταθερότητας, κατά τις τρεις τελευταίες οικονομικές χρήσεις και κατά το εννιάμηνο του 2012, χωρίς ιδιαίτερες ενδείξεις ρευστότητας ή μεταβλητότητας[413].

267. Εν κατακλείδι, δεν καταδεικνύεται συντονισμός μεταξύ των μεγαλύτερων τραπεζών εκάστης εκ των ως άνω αγορών, ούτε πιθανολογείται ότι με την υπό κρίση συγκέντρωση και την αποχώρηση της EUROBANK από τις εξεταζόμενες αγορές θα αυξηθούν οι πιθανότητες συντονισμού μεταξύ των εναπομεινάντων ανταγωνιστών[414]. Από τη μελέτη των δομικών χαρακτηριστικών των ως άνω αγορών δεν μπορεί να εξαχθεί επαρκώς τυχόν δημιουργία οριζοντίων συντονισμένων αποτελεσμάτων.

β) Χρηματοδότηση επιχειρήσεων

i) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητες δημιουργίας ή ενίσχυσης ατομικής δεσπόζουσας θέσης)

268. Βάσει των στοιχείων που παρατέθηκαν ανωτέρω αναφορικά με τα μερίδια των μερών και των ανταγωνιστών τους, στην ευρύτερη αγορά της χρηματοδότησης επιχειρήσεων και στις υπο-αγορές της χρηματοδότησης μικρών-μεσαίων και της χρηματοδότησης μεγάλων επιχειρήσεων, οι συμμετέχουσες θα κατέχουν δυνάμει του συνδυαστικού τους μεριδίου την πρώτη θέση συνεπεία της υπό εξέταση συγκέντρωσης (με μερίδιο, όπως ελέχθη [25-35]% στην ευρύτερη αγορά της χρηματοδότησης επιχειρήσεων και μερίδια [25-35]% και [25-35]% στις υπο-αγορές της χρηματοδότησης μικρών-μεσαίων και της χρηματοδότησης μεγάλων επιχειρήσεων, αντιστοίχως). Συνεπώς τα συνδυαστικά μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων δεν εμφανίζονται ιδιαίτερα υψηλά και άρα σε καμία από τις ανωτέρω αγορές δεν αξιολογείται ότι η νέα οντότητα θα αποκτήσει ηγετική θέση, παρότι η υπό κρίση συγκέντρωση θα οδηγήσει στην αποχώρηση από την αγορά του τρίτου από άποψη μεριδίου ανταγωνιστή, ήτοι της EUROBANK. Επί πλέον, όσον αφορά στα επίπεδα συγκέντρωσης, ο δείκτης HHI δεν υπερβαίνει τις 2.000 μονάδες στην ευρύτερη αγορά της χρηματοδότησης επιχειρήσεων, ενώ η μεταβολή του δείκτη (Δ) είναι ανώτερη των ασφαλών ορίων που προβλέπει η προαναφερθείσα Ανακοίνωση της Ε.Ε[415].

269. Εξάλλου, σε όλες προαναφερόμενες αγορές χρηματοδότησης επιχειρήσεων δραστηριοποιούνται, πλην των συμμετεχουσών, τουλάχιστον δύο ισχυροί ανταγωνιστές, ήτοι οι Όμιλοι ΑΛΦΑ και Πειραιώς με μερίδια που απέχουν λιγότερο από δέκα ποσοστιαίες μονάδες από αυτά της νέας οντότητας στο σύνολο των αγορών με εξαίρεση αυτή στην αγορά χρηματοδότησης μεγάλων επιχειρήσεων όπου η διαφορά από το δεύτερο ανταγωνιστή ανέρχεται στις [5-15] ποσοστιαίες μονάδες περίπου.

[413] Βλ. αναλυτικά τους Πίνακες στο Κεφ. Ζ.5.1.α), β), γ).

[414] Βλ. και απόφαση COMP/M.4844- FORTIS/ ABN AMRO, παρ. 162.

[415] Όπως προαναφέρθηκε, και αναφορικά με τις υπο-αγορές της χρηματοδότησης μικρών-μεσαίων και της χρηματοδότησης μεγάλων επιχειρήσεων, δεδομένων των υπολογισμών για το μερίδιο των λοιπών τραπεζών και της κατηγοριοποίησης που ακολουθεί η […], ο δείκτης HHI δεν απεικονίζει την πραγματική εικόνα της αγοράς.

270. Βάσει των ανωτέρω, εκτιμάται ότι οι ανωτέρω δύο ανταγωνιστές, ήτοι οι Όμιλοι ΑΛΦΑ και Πειραιώς, έχουν αυξημένη ισχύ στην αγορά και θα εξακολουθήσουν να ασκούν ανταγωνιστικές πιέσεις έναντι της νέας οντότητας μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης, διαθέτοντας καθιερωμένα δίκτυα αντίστοιχα του δικτύου αυτής[416] [417]. Στις εν λόγω αγορές δραστηριοποιούνται εξάλλου, πλην των ανωτέρω μεγάλων ανταγωνιστών, και τράπεζες, μικρότερης δυναμικότητας μεν, αλλά με σημαντική παρουσία, μεταξύ των οποίων η CYPRUS POPULAR BANK και η Τράπεζα Κύπρου, οι οποίες στην υπο-αγορά χρηματοδότησης μεγάλων επιχειρήσεων διατηρούν μερίδια άνω του 5%, παρέχοντας δυνατότητες εξεύρεσης εναλλακτικών προμηθευτών στους πελάτες των συμμετεχουσών σε περίπτωση αύξησης των τιμών/χρεώσεων από τις τελευταίες. Επιπλέον, δεν αναμένεται η νέα οντότητα να είναι σε θέση να εμποδίσει την περαιτέρω επέκταση των ανταγωνιστών της ή να περιορίσει την ικανότητά τους να ανταγωνισθούν[418].

271. Ειδικότερα, ως προς την επίπτωση της υπό κρίση συγκέντρωσης στο δίκτυο διανομής στις σχετικές αγορές της χρηματοδότησης επιχειρήσεων, εκτιμάται καταρχάς, ότι οι επιλογές των καταναλωτών θα μειωθούν, λαμβανομένου υπόψη και του γεγονότος ότι παραμένουν, τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο, λιγότεροι ισχυροί αντίπαλοι με ανταγωνιστικά δίκτυα, που διαθέτουν την κατάλληλη εμπειρία, ειδίκευση και τα χρηματοοικονομικά μέσα για την άσκηση ανταγωνιστικής πίεσης στην τράπεζα που θα προκύψει μετά τη συγκέντρωση (στους επιμέρους Νομούς)[419]. Ωστόσο, το γεγονός της δημιουργίας μεγάλου δικτύου της νέας οντότητας αντισταθμίζεται, εκτός από την ύπαρξη ισχυρών δικτύων των Ομίλων ΑΛΦΑ και Πειραιώς, και από την παρουσία αρκετών μικρότερων ανταγωνιστών με αξιόλογη παρουσία και εξειδικευμένες διευθύνσεις εξυπηρέτησης των πελατών.

272. Ως εκ των ανωτέρω και του συνόλου των προσκομισθέντων στοιχείων, εκτιμάται, όπως προαναφέρθηκε, αφενός μεν ότι σε επίπεδο ελληνικής επικράτειας η νέα οντότητα δεν αποκτά από απόψεως δικτύου ισχύ σε τέτοιο βαθμό, ώστε να είναι σε θέση να δρα σε σημαντικό βαθμό ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές της, αφετέρου δε ότι σε τοπικό επίπεδο, τα σχετικώς υψηλά μερίδια της νέας οντότητας από απόψεως δικτύου εντός ορισμένων Νομών, δεν ενισχύουν σε ικανό βαθμό τη δύναμη της (προκύπτουσας από τη συγκέντρωση) τράπεζας στις εν λόγω αγορές ώστε αυτή να αποκτήσει ηγετική παρουσία στις εν λόγω αγορές, ενώ παραμένουν για τους καταναλωτές εναλλακτικές δυνατότητες επιλογής. Επιπλέον, το γεγονός ότι, σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, το δίκτυο της νέας οντότητας (υποκαταστημάτων και ATMs) πρόκειται να συρρικνωθεί σε ποσοστό περίπου […]%, στο πλαίσιο εξορθολογισμού του κόστους[420], αμβλύνει έτι περαιτέρω την πιθανότητα αύξησης της ισχύος της νέας οντότητας.

273. Περαιτέρω, όπως προαναφέρθηκε[421], στην αγορά της χρηματοδότησης επιχειρήσεων πρέπει να συνεκτιμηθεί και ο παράγοντας της αντισταθμιστικής ισχύος ιδίως των μεγάλων επιχειρήσεων έναντι των τραπεζών, όπου οι αγοραστές δύνανται να χρησιμοποιήσουν ως διαπραγματευτικά

[416] Για την επίπτωση της υπό κρίση συγκέντρωσης στο δίκτυο διανομής, βλ. και αναλυτικά ανωτέρω υπό Ζ.3.2.
[417] Βλ. και ανωτέρω αναλυτικά τη νομολογία που παρατίθεται στην υποσημ. 342.
[418] Βλ. Ανακοίνωση όπ.π. παρ. 36.
[419] όπως προαναφέρθηκε στο Κεφ. Ζ.4.3.3. για τα καταθετικά προϊόντα λιανικής τραπεζικής.
[420] Σύμφωνα με το πρόγραμμα «[…]» (5.10.2012) της γνωστοποιούσας (βλ, σχετικό […] της υπ’ αριθ. πρωτ. […].
[421] Βλ. ανωτέρω Κεφ. Ζ.3.6.

όπλα το μέγεθος του όγκου των εργασιών που επιτυγχάνεται μέσω αυτών και το αντίστοιχο ύψος του κέρδους που οι πελάτες αυτοί συνεπάγονται για την τράπεζα[422].

274. Ενόψει όλων των προαναφερθέντων εκτιμάται ότι, παρά την ύπαρξη εμποδίων εισόδου, την απουσία δυνητικού ανταγωνισμού στις ανωτέρω εξεταζόμενες (υπο-)αγορές, τη φάση ωριμότητας που αυτές διανύουν[423] και του γεγονότος ότι στην αγορά των χορηγήσεων επιχειρήσεων το κόστος μεταστροφής είναι υψηλότερο[424] κατά τα διαπιστωθέντα ανωτέρω (υπό Ζ.3. – Ανταγωνιστικές συνθήκες), εκτιμάται ότι η υπό κρίση συγκέντρωση δεν αναμένεται να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης της νέας οντότητας τόσο την ευρύτερη αγορά των χρηματοδοτήσεων επιχειρήσεων, όσο και στις (υπο-)αγορές αυτής.

ii) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητα δημιουργίας ή ενίσχυσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης)

275. Στην ευρύτερη αγορά της χρηματοδότησης επιχειρήσεων και στις υπο-αγορές της χρηματοδότησης μικρών-μεσαίων και χρηματοδότησης μεγάλων επιχειρήσεων, οι τρεις μεγαλύτερες τράπεζες (ενιαίο σχήμα Εθνική Τράπεζα-Eurobank, Όμιλος ΑΛΦΑ και Όμιλος Πειραιώς) θα κατέχουν αθροιστικά, μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση, μερίδια ανερχόμενα σε: [65-75]% στην ευρύτερη αγορά της χρηματοδότησης επιχειρήσεων, [65-75]% στην υπο-αγορά της χρηματοδότησης μικρών-μεσαίων επιχειρήσεων και [65-75]% στην υπο-αγορά της χρηματοδότησης μεγάλων επιχειρήσεων. Ως εκ τούτου, όπως επισημάνθηκε ανωτέρω[425], οι υπό κρίση υπο-αγορές παρουσιάζουν υψηλό επίπεδο συγκέντρωσης. Υπενθυμίζεται ότι, όπως προαναφέρθηκε, όσο υψηλότερος ο βαθμός συγκέντρωσης, τόσο περισσότερο ευάλωτη είναι μία αγορά στην δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων[426].

276. Συγκεκριμένα, η μεταβολή του σχετικού δείκτη λόγω της συγκέντρωσης είναι σε ποσοστό πέραν του ορίου που προβλέπει η προαναφερθείσα Ανακοίνωση της Ε.Ε. (432,88 στην ευρύτερη αγορά της χρηματοδότησης επιχειρήσεων)[427]. Η συγκέντρωση οδηγεί, εξάλλου, στη μείωση του αριθμού των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων με την αποχώρηση της τρίτης από άποψη μεριδίου αγοράς τράπεζας στο σύνολο των ως άνω αγορών.

---

[422] Σύμφωνα με τη […] (βλ. υπ’ αριθμ. […] επιστολή […], κυρίως οι ναυτιλιακές επιχειρήσεις, οι εισηγμένες επιχειρήσεις και οι μεγάλες επιχειρήσεις, έχουν εύκολη πρόσβαση στο διεθνές τραπεζικό σύστημα και όχι μόνο στην ελληνική τραπεζική αγορά. Εάν η ανωτέρω άποψη γίνει αποδεκτή, εκτιμάται ότι ενισχύεται έτι περαιτέρω η αντισταθμιστική ισχύς των μεγάλων επιχειρήσεων, οι οποίες μπορούν πιο εύκολα να στραφούν σε εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης πέραν του εγχώριου τραπεζικού συστήματος.

[423] Όπως προαναφέρθηκε (βλ. ανωτέρω Κεφ. Ζ.3.1.) η ζήτηση χρηματοδότησης επιχειρήσεων περιορίζεται κυρίως στην ανανέωση της χρηματοδότησης υφιστάμενων πελατών λόγω της σημαντικής έλλειψης ρευστότητας.

[424] Βλ. Αναλυτικά ανωτέρω υπό Κεφ. Ζ.3.7.

[425] Βλ. αναλυτικά τους πίνακες του Κεφ. Ζ.5.1.δ).

[426] Βλ. όπ.π. απόφαση Ευρ. Επιτροπής COMP/M.3333 *Sony/BMG (2)* παρ. 92. Βλ. ωστόσο και ανωτέρω Κεφ. Ε.4.1, όπου αναφέρεται ότι παρά την ανοδική πορεία του, ο δείκτης για την Ελλάδα, παραμένει χαμηλότερος του αντίστοιχου βαθμού συγκέντρωσης τραπεζικών συστημάτων άλλων χωρών με συναφή πληθυσμό ή/και έκταση.

[427] Όπως προαναφέρθηκε, όσον αφορά στα επίπεδα συγκέντρωσης, για τη μέτρηση των οποίων χρησιμοποιείται ο δείκτης HHI, ο οποίος στην υπο-αγορά χρηματοδότητσης μικρών-μεσαίων επιχειρήσεων δεν υπερβαίνει τις 2.000 μονάδες, ενώ στην υπο-αγορά της χρηματοδότησης μεγάλων επιχειρήσεων υπερβαίνει οριακά τις 2.000 μονάδες η μεταβολή του δείκτη (Δ) είναι σε ποσοστό πέραν του ασφαλούς ελαχίστου ορίου που προβλέπει η προαναφερθείσα Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Επισημαίνεται, ωστόσο, πως δεδομένων των υπολογισμών για το μερίδιο των λοιπών τραπεζών και της κατηγοριοποίησης που ακολουθεί η […], ο δείκτης HHI δεν απεικονίζει εν προκειμένω στις δύο υπο-αγορές την πραγματική εικόνα της αγοράς.

277. Επιπροσθέτως, παρατηρείται συμμετρία στην ευρύτερη αγορά της χρηματοδότησης επιχειρήσεων (με […] μερίδια μεταξύ των δύο πρώτων ανταγωνιστών και διαφορά από τον τρίτο 10 περίπου ποσοστιαίων μονάδων) και έντονη συμμετρία στην υπο-αγορά της χρηματοδότησης μικρών - μεσαίων επιχειρήσεων (με ταύτιση σχεδόν των μεριδίων των δύο πρώτων ανταγωνιστών (ΕΘΝΙΚΗ και ΠΕΙΡΑΙΩΣ) και απόκλιση μικρότερη των πέντε ποσοστιαίων μονάδων από το μερίδιο του τρίτου). Εξάλλου, η ως άνω συμμετρικότητα ενισχύεται και από τη συμμετρία που παρατηρείται μεταξύ της νέας οντότητας, του Ομίλου ΑΛΦΑ και του Ομίλου Πειραιώς και σε επίπεδο δικτύου καταστημάτων και ATMs, καθώς παρατηρείται […] των μεριδίων των δύο πρώτων ανταγωνιστών (ΕΘΝΙΚΗ και ΠΕΙΡΑΙΩΣ) και απόκλιση μικρότερη των 5 ποσοστιαίων μονάδων από το μερίδιο του τρίτου (ΑΛΦΑ).

278. Εξάλλου, υπέρ της διαπίστωσης συντονισμού κατατείνουν και οι ακόλουθοι παράγοντες: η ύπαρξη εμποδίων εισόδου[428], το γεγονός ότι η αύξηση του συνδυαστικού μεριδίου των δύο προπορευόμενων εταιριών συνεπεία της συγκέντρωσης στην υπο-αγορά της χρηματοδότησης μεγάλων επιχειρήσεων υπερβαίνει τις 10 ποσοστιαίες μονάδες (επαυξάνεται περίπου κατά [15-25] ποσοστιαίες μονάδες στις ως άνω αγορές)[429], το γεγονός ότι τα μερίδια, τόσο των συμμετεχουσών στην υπό κρίση συγκέντρωση εταιριών όσο και των συμμετεχουσών στους προαναφερόμενους δύο Ομίλους τραπεζών, στην ευρύτερη αγορά της χρηματοδότησης επιχειρήσεων και στις υπο-αγορές αυτής εμφανίζουν επαρκή βαθμό σταθερότητας, χωρίς ιδιαίτερες ενδείξεις ρευστότητας ή μεταβλητότητας[430] και η ύπαρξη κόστους μεταστροφής.

279. Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, στο σύνολο των ως άνω αγορών τα παραπάνω διαπιστούμενα υψηλά ποσοστά (που υπερβαίνουν σε όλες τις περιπτώσεις το 60%) **θα κατέχουν τρεις επιχειρήσεις** (νέα οντότητα, Όμιλος ΑΛΦΑ και Όμιλος Πειραιώς), γεγονός το οποίο καθιστά τον πιθανό συντονισμό καταρχήν ασταθή[431] [432], λόγω της μη ύπαρξης διαρθρωτικών ή άλλων δεσμών μεταξύ των ανωτέρω επιχειρήσεων στις υπό εξέταση αγορές ή σε κάποια παραπλήσια αγορά [433], που επιτρέπουν τη διατήρηση και παρακολούθηση των όρων συντονισμού, της αντισταθμιστικής ισχύος που χαίρουν ιδίως οι μεγάλες επιχειρήσεις έναντι των τραπεζών, οι οποίες έχουν τις γνώσεις αλλά και τα μέσα να αναζητήσουν χρηματοδότηση σε προμηθευτές εκτός της ελληνικής αγοράς,

---

[428] κατά τα διαπιστωθέντα ανωτέρω υπό Ζ.3.2.

[429] Όπως προαναφέρθηκε, σύμφωνα με τη νομολογία έχει γίνει δεκτό ότι αύξηση των μεριδίων λόγω της συγκέντρωσης της τάξης του 0-10% θεωρείται καταρχήν ότι δεν συνηγορεί στη δημιουργία συλλογικής δεσπόζουσας θέσης Αναφορικά με τα ποσοστά βλ. αναλυτικά ανωτέρω τους Πίνακες του Κεφ. Ζ.5.1.δ).

[430] Βλ. αναλυτικά τους Πίνακες στο Κεφ. Ζ.5.1.δ)

[431] Όπως προαναφέρθηκε, με βάση και την Ευρωπαϊκή νομολογία, η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τριών ή τεσσάρων προμηθευτών δεν είναι πιθανή, λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών. Η κατάσταση αυτή θα ήταν ασταθής και δυσβάστακτη μακροχρόνια. Βλ. ενδεικτικά προαναφερόμενη απόφαση M.1016 Price Waterhouse/Coopers &Lybrand, σκ. 103.

[432] Όπως προελέχθη, σύμφωνα με αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, παρότι η πιθανότητα δημιουργίας οριζοντίων συντονισμένων αποτελεσμάτων μεταξύ τριών ηγετικών εταιριών που θα κατείχαν, μετά την πράξη της συγκέντρωσης, μερίδια αγοράς μεταξύ 70% έως και άνω του 80% εξετάστηκε σε αρκετές περιπτώσεις, η πιθανότητα αυτή αποκλείστηκε στις περισσότερες εξ αυτών, επειδή οι συνθήκες που επικρατούσαν στις επηρεαζόμενες αγορές δεν θεωρήθηκε ότι ευνοούσαν τη δημιουργία συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Βλ. ενδεικτικά προαναφερόμενη νομολογία που παρατίθεται στο Nicholas Levy, The control of Concentrations Between Undertakings, κεφ. 5, παρ. 5.13[8][b].

[433] Βλ. αναλυτικά ανωτέρω Κεφ. Ε.6.

του ως ένα βαθμό εξατομικευμένου τρόπου με τον οποίο καθορίζονται οι όροι παροχής χρηματοδότησης και της μετριασμένης, σε σχέση με τις αγορές που εξετάσθηκαν σε προηγούμενα υπο-κεφάλαια του παρόντος, διαφάνειας ως προς τους όρους τιμολόγησης (χρεώσεις, επιτόκια)[434].

280. Ειδικότερα, ως προς τη διαφάνεια στην τιμολόγηση, η οποία παρατηρείται στις υπό κρίση αγορές, καθώς, όπως προαναφέρθηκε, οι οικονομικοί όροι δημοσιεύονται, τόσο από τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα όσο και από την αρμόδια εποπτική αρχή (ήτοι, την Τράπεζα της Ελλάδος, υπενθυμίζεται ότι τούτη ενδέχεται να μετριάζεται σε κάποιο βαθμό στη χρηματοδότηση επιχειρήσεων, τόσο σε επίπεδο μικρών-μεσαίων επιχειρήσεων όσο και σε επίπεδο μεγάλων επιχειρήσεων[435], καθώς παρέχονται εξειδικευμένες και στοχευμένες υπηρεσίες, η τιμολόγηση των οποίων εξαρτάται από παράγοντες που εξατομικεύονται στο προφίλ της κάθε υποψήφιας για δανειοδότηση επιχείρησης, όπως το μέγεθός της και η συνεργασία με την τράπεζα σε πολλαπλά επίπεδα).

281. Επιπροσθέτως, στην ευρύτερη αγορά της χρηματοδότησης επιχειρήσεων και στην υπο-αγορά της χρηματοδότησης μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, παρά τη συμμετρία που παρατηρείται, δεν εκτιμάται ότι το συνδυαστικό μερίδιο των δύο προπορευόμενων ανταγωνιστών (ΕΘΝΙΚΗ και ΑΛΦΑ στην πρώτη, ΕΘΝΙΚΗ και ΠΕΙΡΑΙΩΣ στη δεύτερη), που κυμαίνεται στην πρώτη αγορά οριακά κάτω του [55-65]% και στη δεύτερη κοντά στο [45-55]%, είναι επαρκές για να προσδώσει σε αυτές τις αγορές χαρακτηριστικά δυοπωλίου[436], λαμβανομένου υπόψη αφενός του γεγονότος ότι τουλάχιστον ο τρίτος επόμενος ανταγωνιστής έχει σημαντική ισχύ από πλευράς μεριδίων και φάσματος δικτύου και αφετέρου του σημαντικού ανταγωνιστικού περιθωρίου που καταλείπεται και το οποίο ανέρχεται στην πρώτη περίπτωση σε [45-55]% και στη δεύτερη σε [45-55]%. Εξάλλου, στο ανωτέρω συμπέρασμα κατατείνουν και οι προαναφερόμενοι ανωτέρω παράγοντες (έλλειψη οποιωνδήποτε δεσμών στις εν λόγω σχετικές αγορές, μετριασμένη διαφάνεια, εξατομικευμένη ως ένα βαθμό τιμολόγηση), οι οποίοι περαιτέρω εξασθενούν τη δυνατότητα και ικανότητα των δύο πρώτων ανταγωνιστών να συντονίσουν τη συμπεριφορά τους στην αγορά, δεδομένου και του μικρού συνολικού ως άνω μεριδίου τους.

282. Ειδικότερα, στην αγορά των μικρών-μεσαίων επιχειρήσεων, πέραν του ανταγωνιστικού περιθωρίου που υφίσταται κατά τα ανωτέρω στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας αλλά και των λοιπών ως άνω ανταγωνιστικών συνθηκών που δεν ευνοούν το συντονισμό παρά την αρχικά διαπιστούμενη συμμετρία, διαπιστώνεται ότι από άποψη δικτύου σε όλες τις επιμέρους περιφέρειες της επικράτειας είναι παρούσες και μικρότερες ανταγωνίστριες τράπεζες διασφαλίζοντας έτσι ένα περιθώριο ευελιξίας ως προς τους εναλλακτικούς προμηθευτές στους καταναλωτές. Ταυτόχρονα, όπως προκύπτει από την προαναφερόμενη ομοιομορφία του δικτύου διανομής μεταξύ των τριών μεγαλύτερων ανταγωνιστριών επιχειρήσεων, αυτές δραστηριοποιούνται ομοιόμορφα στις περισσότερες περιοχές της ελληνικής επικράτειας, με αποτέλεσμα η (έστω μετριασμένη) διαφάνεια τιμών να μην μπορεί να χρησιμεύσει ως μορφή αντιποίνων. Εξάλλου, δεν υφίσταται ούτε αναμένεται ομοιόμορφη ανάπτυξη σε όλες τις περιοχές της ελληνικής επικράτειας, με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνητρο ανταγωνισμού μεταξύ τους. Τέλος,

---

[434] Βλ. ανωτέρω Κεφ. Ζ.3.5.

[435] Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, η […] δηλώνει ότι υπάρχει πλήρης διαφάνεια ως προς την εκάστοτε τιμολογιακή πολιτική η οποία αφορά στην ενημέρωση των συναλλασσομένων με τα πιστωτικά ιδρύματα για τους όρους που διέπουν τις συναλλαγές τους, ώστε να διασφαλίζεται η βέλτιστη διαφάνεια για τον καταναλωτή και τον ανταγωνισμό. Βλ. και ανωτέρω Κεφ. Ζ.3.5.

[436] Βλ. ενδεικτικά την ανωτέρω νομολογία που παρατίθεται στο Nicholas Levy, The control of Concentrations Between Undertakings, κεφ. 5, παρ. 5.13[8][a], από όπου προκύπτει ότι συνολικά μερίδια αγοράς δύο εταιριών που κυμαίνονται στο 60% δεν μπορεί να συνιστούν από μόνα τους αποφασιστική ένδειξη για την ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης των εν λόγω επιχειρήσεων.

ενδεικτικό των συνθηκών ανταγωνισμού στην εν λόγω αγορά είναι το γεγονός ότι πριν την υπό κρίση συγκέντρωση πρωτοπόρος από άποψη μεριδίου ήταν η […] (με σημαντικό μερίδιο ύψους [5-15]% περίπου προερχόμενο από την […]) με δεύτερη την […] (με σημαντικό μερίδιο ύψους [5-15]% περίπου προερχόμενο από την […]).

283. Περαιτέρω, παρά το σημαντικό βαθμό ομοιογένειας μεταξύ τουλάχιστον των σημαντικότερων προσφερόμενων προϊόντων, δεν παρατηρείται αντίστοιχη συμμετρία στη διάρθρωση του συνολικού κόστους των ανταγωνιζόμενων επιχειρήσεων, δεδομένου ότι ο δείκτης λειτουργικών εξόδων προς τα λειτουργικά έσοδα των συμμετεχουσών και των πλησιέστερων ανταγωνιστών τους παρουσιάζουν, όπως προαναφέρθηκε, σημαντικές αποκλίσεις[437], γεγονός που εκτιμάται ότι περιορίζει τη βιωσιμότητα τυχόν συντονισμού μεταξύ των τραπεζών[438] και συνιστά σοβαρή ένδειξη διαφοροποίησης των επιχειρηματικών κινήτρων τους.

284. Επιπλέον, στην αγορά των μεγάλων επιχειρήσεων, παρατηρείται έντονη ασυμμετρία μεταξύ του μεριδίου αγοράς της νέας οντότητας και των μεριδίων του Ομίλου ΑΛΦΑ και του Ομίλου Πειραιώς (η απόσταση των δύο προπορευόμενων ανέρχεται σε [5-15] περίπου ποσοστιαίες μονάδες ενώ αυτό της τρίτης υπολείπεται από τον πρώτο κατά [15-25] περίπου ποσοστιαίες μονάδες), με αποτέλεσμα ο πιθανός συντονισμός μεταξύ των τριών να καθίσταται ιδιαίτερα ασταθής. Ταυτόχρονα, τα μερίδια αγοράς των δύο πρώτων επιχειρήσεων κυμαίνονται αθροιστικά κάτω από το 60%, γεγονός το οποίο δεν δημιουργεί ισχυρές ενδείξεις για πιθανότητα συντονισμού μεταξύ τους[439]. Διαπιστώνεται, επίσης, η ύπαρξη σημαντικού ανταγωνιστικού περιθωρίου (άνω του 40%), δύο τουλάχιστον ανταγωνίστριες επιχειρήσεις (ΠΕΙΡΑΙΩΣ, CYPRUS POLULAR BANK) διαθέτουν ικανοποιητικά μερίδια (περίπου στο [5-15]% κατά τη διάρκεια των ετών 2010-2012), ενώ υφίσταται και τρίτη ανταγωνίστρια επιχείρηση (ΚΥΠΡΟΥ) που τα τελευταία έτη αυξάνει το μερίδιο αγοράς της από το [0-5]% στο [5-15]% περίπου. Τέλος, όπως διαφαίνεται από τα στοιχεία, η συμμετρία αναφορικά με το δίκτυο δεν επηρεάζει αισθητά τις συνθήκες ανταγωνισμού στην εν λόγω αγορά, καθώς η πλειοψηφία των τραπεζών διατηρεί κεντρικές ή μεγάλες περιφερειακές διευθύνσεις μέσω των οποίων εξυπηρετούνται οι μεγάλες επιχειρήσεις.

285. Τέλος, όπως προαναφέρθηκε[440], λόγω της σημαντικής έλλειψης ρευστότητας, η ζήτηση στη χρηματοδότηση επιχειρήσεων περιορίζεται κυρίως στην ανανέωση της χρηματοδότησης υφιστάμενων πελατών, ενώ οι χορηγήσεις προς τις επιχειρήσεις παρουσιάζουν πτωτική πορεία[441].

286. Εν κατακλείδι, δεν καταδεικνύεται ισχυρή πιθανότητα συντονισμού μεταξύ των μεγαλύτερων τραπεζών ούτε πιθανολογείται ότι με την υπό κρίση συγκέντρωση και την αποχώρηση της

---

[437] Βλ. αναλυτικά ανωτέρω Κεφ. Ε.5.

[438] Βλ. και προαναφερόμενη απόφαση Ευρ.Επιτροπής Μ.3333 Sony/BMG (2*)* παρ.191 «*...σε γενικές γραμμές εάν ένας ανταγωνιστής έχει θέση ισχύος στην αγορά σε σχέση με τους αντίπαλους ανταγωνιστές του - ίσως λόγω πλεονεκτημάτων κόστους, καθετοποίησης ή οικονομιών κλίμακος ή σκοπού, θα είναι λιγότερο ευεπίφορο το έδαφος για τη δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων*».

[439] Βλ. και C-68/94, ο.π., παρ. 226.

[440] Βλ. αναλυτικά ανωτέρω Κεφ. Ζ.3.1., όπου, σύμφωνα με τη […], παρατηρείται πτώση της ζήτησης και στις χορηγήσεις που κυμαίνεται στο 30%, λόγω των οικονομικών συνθηκών που επικρατούν στη χώρα. Η γνωστοποιούσα θεωρεί, επίσης, ότι καθώς η οικονομική κρίση προβλέπεται να συνεχιστεί στο άμεσο μέλλον, κάθε πρόβλεψη για το ρυθμό ζήτησης θα ήταν επισφαλής. Βλ. και Κεφ. Ζ.2.1.

[441] Βλ. και αναλυτικά ανωτέρω Κεφ. Ζ.2.2.2., όπου σχετικά με τη διακύμανση των επιτοκίων χορηγήσεων αναφέρεται ότι τα επιτόκια υποχώρησαν την περίοδο Ιανουαρίου - Οκτωβρίου 2012 σε όλες τις κατηγορίες νέων τραπεζικών δανείων στην Ελλάδα.

EUROBANK από τις εξεταζόμενες αγορές θα αυξηθούν οι πιθανότητες δημιουργίας οριζοντίων συντονισμένων αποτελεσμάτων μεταξύ των εναπομεινάντων ανταγωνιστών[442].

Ζ.6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

287. Ενόψει όλων των ανωτέρω εκτιμάται ότι δεν προκαλούνται σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό της υπό κρίση συγκέντρωσης με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού σε καμία εκ των ανωτέρω εξεταζόμενων επηρεαζόμενων αγορών και υπο-αγορών.

Η. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΤΩΝ ΚΑΡΤΩΝ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΚΑΘΕΤΩΣ ΕΠΗΡΕΑΖΟΜΕΝΕΣ ΑΥΤΩΝ

Η.1. ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

Η.1.1. Εισαγωγικά

288. Οι υπηρεσίες πληρωμών μέσω πιστωτικών και χρεωστικών καρτών δίνουν τη δυνατότητα στον καταναλωτή – κάτοχο της κάρτας (cardholder) ανάληψης μετρητών, πληρωμής αγαθών ή υπηρεσιών χωρίς άμεση χρήση μετρητών. Όταν η κάρτα χρησιμοποιείται ως μέσο πληρωμής, η πληρωμή του επιχειρηματία (merchant) από τον κάτοχο της κάρτας λαμβάνει χώρα με τη διαμεσολάβηση των τραπεζικών ιδρυμάτων και των εταιριών που κατέχουν τα διεθνή σήματα (scheme owners). Ο κάτοχος της κάρτας λαμβάνει υπηρεσίες πληρωμών και πίστωσης από την τράπεζα που εξέδωσε την κάρτα (εκδότρια τράπεζα - issuer), ενώ ο επιχειρηματίας διασφαλίζει την πληρωμή του διαμέσου της εκκαθαρίστριας τράπεζας (acquirer), με την οποία συνεργάζεται. Η εκδότρια τράπεζα μπορεί να ταυτίζεται με την εκκαθαρίστρια τράπεζα (on-us transactions).

289. Επιπλέον, οι τραπεζικές κάρτες παρέχουν τη δυνατότητα στους κατόχους τους να διενεργούν τραπεζικές πράξεις μέσω των Αυτόματων Ταμειολογιστικών Μηχανών (ATM), ευκολία στις συναλλαγές σε όσες περιπτώσεις ο κάτοχος της κάρτας δεν έχει ή δε θέλει να έχει μαζί του μετρητά, εξασφάλιση περιόδου χάριτος αρκετών ημερών χωρίς τόκο από την ημερομηνία έκδοσης του λογαριασμού έως την ημερομηνία πληρωμής, εξυπηρέτηση στις συναλλαγές μέσω Internet ή σε συναλλαγές εξ αποστάσεως, κ.λπ.

290. Οι κάρτες πληρωμής διακρίνονται σε:

α) Χρεωστικές κάρτες, οι οποίες προσφέρουν άμεση πρόσβαση στον τραπεζικό λογαριασμό του χρήστη κάθε στιγμή, αντικαθιστώντας την ανάγκη συναλλαγής με μετρητά ή συνάλλαγμα και δίνουν τη δυνατότητα ανάληψης μετρητών στην Ελλάδα και το εξωτερικό με απευθείας χρέωση του τραπεζικού λογαριασμού[443]. Σε περίπτωση συναλλαγής μέσω χρεωστικής κάρτας, το ποσό της συναλλαγής μεταφέρεται αυτόματα από το λογαριασμό του κατόχου στο λογαριασμό του εμπόρου και δεν πιστώνεται στο λογαριασμό του χρήστη της κάρτας, όπως συμβαίνει στις πιστωτικές κάρτες. Αν δεν υπάρχει διαθέσιμο ποσό στο λογαριασμό, με τον οποίο είναι συνδεδεμένη η χρεωστική κάρτα, η συναλλαγή δεν πραγματοποιείται. Οι περισσότερες χρεωστικές κάρτες μπορούν να συνδεθούν με παραπάνω από έναν τραπεζικούς λογαριασμούς της ίδιας πάντοτε τράπεζας και να χρησιμοποιηθούν για να εξοφλούνται πάγιες μηνιαίες χρεώσεις, όπως λογαριασμοί, αλλά και για την πληρωμή δανείων και πιστωτικών καρτών με αυτόματη χρέωση του

---

[442] Βλ. και απόφαση Μ.4844- FORTIS/ ABN AMRO, παρ. 162.

[443] Σύμφωνα με τη […]), οι χρεωστικές κάρτες στην ελληνική αγορά χρησιμοποιούνται σε ποσοστό άνω του 95% των συναλλαγών ως μέσο ανάληψης μετρητών και γενικότερης διαχείρισης των συνδεδεμένων καταθετικών λογαριασμών (ερώτηση υπολοίπου, ιστορικό συναλλαγών).

τραπεζικού λογαριασμού. Επίσης, με τις χρεωστικές κάρτες μπορούν να πραγματοποιηθούν μέσω των ATM κατάθεση μετρητών, μεταφορά ποσών μεταξύ λογαριασμών, ενημέρωση υπολοίπου και εκτύπωση των τελευταίων κινήσεων λογαριασμών.

β) Πιστωτικές κάρτες, οι οποίες επιτρέπουν στον κάτοχο να πραγματοποιεί αγορές μέχρι ενός συγκεκριμένου ορίου. Το υπόλοιπο εξοφλείται είτε πλήρως εντός συγκεκριμένης προθεσμίας είτε μερικώς, και στην περίπτωση αυτή ο κάτοχος χρεώνεται με τόκους επί του ανεξόφλητου υπολοίπου. Ουσιαστικά, η εκδότρια τράπεζα (issuer) δημιουργεί ένα λογαριασμό ανακυκλούμενης πίστωσης[444] και παρέχει μια ανοικτή πίστωση στον καταναλωτή, την οποία ο κάτοχος της κάρτας δύναται να χρησιμοποιήσει είτε για αγορές είτε για ανάληψη μετρητών. Οι κάρτες αυτές θεωρούνται ένα πολύπλοκο χρηματοπιστωτικό εργαλείο, καθώς η χρήση τους περιλαμβάνει ένα μεγάλο αριθμό διαφορετικών χαρακτηριστικών και κινήτρων (εύρος συναλλαγών, πίστωση, παροχές), ένα μεγάλο αριθμό συνδεδεμένων τιμών (επιτόκια, επιτόκια υπερημερίας, περίοδος χάριτος, ποινή υπέρβασης ορίου, ετήσια συνδρομή κ.ά.) και ποσοτικούς περιορισμούς (πιστωτικά όρια, ελάχιστες καταβολές). Επί πλέον, τα χαρακτηριστικά αυτά και οι σχετικές υπηρεσίες παρέχονται όχι μόνο από τράπεζες αλλά από πληθώρα οργανισμών και επιχειρήσεων[445]. Σήμερα κυκλοφορούν πάρα πολλές παραλλαγές του βασικού μοντέλου της κάρτας με ανοικτή πίστωση[446].

---

[444] Αφορά στις πιστωτικές κάρτες.

[445] B. Scholnick, N. Massoud, A. Saunders, S. Carbo-Valverde, F. Rodriguez-Fernandez The Economics of Credit Cards, Debit Cards and ATMs: A Survey and Some New Evidence, April 2006, Invited Paper Submitted to the 30th Annual Journal of Banking and Finance Conference, Beijing, China, June 6-8 2006

[446] Οι σημαντικότερες εξ’ αυτών είναι:

- **Πιστωτική Κάρτα Affinity.** Πιστωτική κάρτα, η οποία εκδίδεται από κοινού μεταξύ μιας τράπεζας και ενός συλλόγου ή σωματείου ή μη κερδοσκοπικού οργανισμού και η οποία συνήθως έχει μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα. Μέσω της χρήσης της υποστηρίζει τις δραστηριότητες του εκάστοτε οργανισμού.
- **Πιστωτική Κάρτα Συνεργατών (Co-Branded).** Πιστωτική κάρτα που εκδίδεται από κοινού μεταξύ μιας τράπεζας και μιας εμπορικής εταιρίας. Οι κάτοχοι μιας πιστωτικής κάρτας co-branded δικαιούνται διάφορα είδη προνομίων στις συναλλαγές τους με την εμπορική εταιρία που έχει συνεκδόσει την πιστωτική κάρτα. Η κάρτα co-branded μπορεί να χρησιμοποιηθεί και σε οποιαδήποτε άλλη εμπορική επιχείρηση που αποδέχεται πληρωμές μέσω πιστωτικών καρτών, όπως και κάθε άλλη πιστωτική κάρτα.
- **Πιστωτική Κάρτα Ιδιωτικής Ετικέτας (Private Label).** Πιστωτική κάρτα που εκδίδεται από κοινού μεταξύ μιας τράπεζας και μιας εμπορικής εταιρίας. Η διαφορά της από την πιστωτική κάρτα Co-branded είναι ότι η πιστωτική κάρτα Private Label μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο στη συγκεκριμένη επιχείρηση, η οποία την έχει συνεκδώσει.
- **Πιστωτική Κάρτα Business Credit.** Η κάρτα αυτή εκδίδεται αποκλειστικά σε επιχειρηματίες, με ξεχωριστό πιστωτικό όριο εξασφαλίζοντας στον κάτοχο πρόσθετη αγοραστική δύναμη, πάρα πολλές διευκολύνσεις και οφέλη.
- **Πιστωτικές Κάρτες Επιστροφής Χρημάτων.** Οι πιστωτικές κάρτες επιστροφής χρημάτων έχουν ως κύριο χαρακτηριστικό την επιστροφή ενός ποσοστού της αξίας των συναλλαγών που πραγματοποιεί με την κάρτα ο κάτοχός της, ως πίστωση στο λογαριασμό του.
- **Φοιτητικές Πιστωτικές Κάρτες.** Η κύρια διαφορά μιας φοιτητικής πιστωτικής κάρτας από μια κοινή πιστωτική κάρτα είναι ότι απαιτούνται περιορισμένα δικαιολογητικά για την έκδοσή της (αστυνομική ταυτότητα, φοιτητική ταυτότητα και Α.Φ.Μ.), έχει χαμηλό πιστωτικό όριο, συνήθως όχι μεγαλύτερο από 800 ευρώ, και έχει συνήθως δωρεάν συνδρομή για όσο διαρκεί η φοιτητική ιδιότητα.
- **Πιστωτικές Κάρτες Μεταφοράς Υπολοίπου.** Τα προγράμματα μεταφοράς υπολοίπου καρτών προβλέπουν μηδενικό επιτόκιο για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα, που συνήθως διαρκεί μέχρι 12 μήνες, ή πολύ χαμηλό επιτόκιο για κάποια ορισμένη περίοδο, συνήθως μέχρι την αποπληρωμή του μεταφερόμενου ποσού, ή χαμηλότερο επιτόκιο σε σχέση με αυτό της κάρτας που ήδη κατέχει ο καταναλωτής.
- **Πιστωτικές Κάρτες Χωρίς Συνδρομή.** Σχεδόν όλες οι τράπεζες διαθέτουν τις βασικές πιστωτικές τους κάρτες χωρίς συνδρομή για τον πρώτο χρόνο ή και για πάντα, στα πλαίσια ειδικών προσφορών.
- **Προπληρωμένες Κάρτες**. Πολλές τράπεζες διαθέτουν προπληρωμένες κάρτες, οι οποίες προσφέρουν ασφάλεια στις συναλλαγές (ιδιαίτερα εκείνες που πραγματοποιούνται μέσω διαδικτύου), δεν υπόκεινται σε

Η.1.2. Η αγορά της έκδοσης τραπεζικών καρτών (card issuing)

291. Η έκδοση των πιστωτικών και χρεωστικών καρτών (card issuing) περιλαμβάνει, ιδίως, τη διάθεση αυτών στους καταναλωτές και την εξυπηρέτηση πελατών και πραγματοποιείται (συνήθως) με τη χρήση του διεθνούς σήματος και των εμπορικών όρων ιδιωτικών εταιριών κατοχής των ανωτέρω σημάτων (Visa, Mastercard, Diners, American Express)[447].

292. Η έκδοση τραπεζικών καρτών διακρίνεται ανάλογα με το είδος τους **στις επιμέρους υπο-αγορές της έκδοσης πιστωτικών καρτών και χρεωστικών καρτών αντίστοιχα**. Η συγκεκριμένη διάκριση της αγοράς έκδοσης τραπεζικών καρτών βασίζεται στα χαρακτηριστικά τους, καρτών, ιδίως στο γεγονός ότι, σε αντίθεση με τις πιστωτικές κάρτες, η χρήση των χρεωστικών καρτών για τις συναλλαγές του κατόχου είναι δυνατή εφόσον υφίσταται υπόλοιπο στον τραπεζικό λογαριασμό του δικαιούχου με τον οποίο είναι συνδεδεμένες, η δε εκταμίευση των αντίστοιχων χρεώσεων είναι άμεση[448,449]. Συνεπώς, οι πιστωτικές κάρτες ομοιάζουν περισσότερο, όπως προελέχθη, με ανοιχτά καταναλωτικά δάνεια, ενώ οι χρεωστικές κάρτες αποτελούν απλώς μια μέθοδο πληρωμής διάφορη των μετρητών, στο πλαίσιο τήρησης τραπεζικού λογαριασμού.

293. Περαιτέρω, διερευνήθηκε το ενδεχόμενο διάκρισης της αγοράς έκδοσης τραπεζικών καρτών σε:

α) κάρτες προς ιδιώτες (personal cards) και

β) κάρτες προς επιχειρήσεις (corporate cards)

καθώς και ειδικότερα της υπο-αγοράς των πιστωτικών καρτών, σε:

α) πιστωτικές κάρτες γενικής χρήσης (general cards) και

β) πιστωτικές κάρτες ειδικής χρήσης (selective - pure store cards)[450]

ή σε

α) πιστωτικές κάρτες διεθνούς εμβέλειας (με διεθνή αποδοχή -international cards) και

β) πιστωτικές κάρτες εθνικής – εγχώριας εμβέλειας (national cards).

294. Όσον αφορά στις ως άνω διακρίσεις, σημειώνεται καταρχήν ότι υπάρχει έρεισμα για την αντιμετώπισή τους ως διακριτές (υπο-)αγορές, δεδομένης της περιορισμένης μεταξύ τους εναλλαξιμότητας από πλευράς ζήτησης[451]. Οι κάρτες προς ιδιώτες και οι κάρτες προς επιχειρήσεις απευθύνονται σε

πιστωτικό έλεγχο και δεν επιβαρύνουν τον κάτοχό τους με επιτόκιο. Μοναδική προϋπόθεση για να εκδοθούν είναι η κατάθεση χρημάτων σε αυτές, ενώ κατά τη «φόρτισή» τους απαιτείται μια μικρή εισφορά.

[447] Η εταιρία διεθνούς σήματος (scheme owner) είναι υπεύθυνη για:

- την αδειοδότηση και εγγραφή ως μελών ανεξάρτητων χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων προκειμένου για τη χρήση του διεθνούς σήματος της κάρτας, καθώς και την έκδοση και αποδοχή καρτών διαμέσω του δικτύου συναλλαγών,
- την πιστοποίηση μη χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων για την παροχή τεχνικών υπηρεσιών όπως εκκαθάριση και επεξεργασία των συναλλαγών και
- τον καθορισμό των δικτυακών εντολών και των τεχνικών προδιαγραφών για τη χρήση της κάρτας και τη διεξαγωγή ελέγχων σε τράπεζες μέλη, την πιστοποίηση των κατόχων και τη διαμεσολάβηση σε περίπτωση διαφωνιών επί της εκκαθάρισης.

[448] Εκτός εάν έχει συμφωνηθεί χρηματοδότηση μέσω υπεραναλήψεων από τους λογαριασμούς καταθέσεων όψεως.

[449] Βλ. […].

[450] Βλ. απόφαση Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.5384 – BNP PARIBAS/FORTIS, παρ. 16, όπου γίνεται επίσης αναφορά σε προηγούμενη νομολογία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που αφήνει το ζήτημα ανοιχτό.

[451] Βλ. και απαντήσεις […], […], […], […] και […]. Η […] θεωρεί ότι διακριτές αγορές είναι μόνο αυτές της ειδικής και γενικής χρήσης, ενώ η […] αναφέρει ότι οι ευρύτερες αγορές έκδοσης χρεωστικών και πιστωτικών καρτών θα πρέπει να διακριθούν μόνο ως προς την κατηγορία πελάτη (ιδιώτες/επιχειρήσεις). Οι ως άνω

διαφορετική κατηγορία πελατών και αναμένεται να καλύπτουν διαφορετικό είδος καταναλωτικών αναγκών. Επιπλέον, σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, οι όροι έκδοσης καρτών προς επιχειρήσεις διαφέρουν από αυτούς των καρτών προς ιδιώτες, στο βαθμό που διαφέρει η λειτουργία τους[452].

295. Αντίστοιχα, οι κάρτες ειδικής χρήσης εκδίδονται μετά από συμφωνία μεταξύ της εκδότριας τράπεζας και ενός εμπορικού καταστήματος (ή αλυσίδας εμπορικών καταστημάτων), με στόχο την παροχή εκπτώσεων και άλλων παροχών από το κατάστημα προς το συναλλασσόμενο ή/και την παροχή ευνοϊκών πιστωτικών όρων από την εκδότρια τράπεζα προς τους πελάτες του συγκεκριμένου καταστήματος[453]. Η κάρτα αυτή δεν εκδίδεται σε συνεργασία με κάποιο από τα διεθνή σήματα (π.χ. Visa, Mastercard, κ.λπ.) και μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο στο συνεργαζόμενο κατάστημα, αντίθετα με τις κάρτες γενικής χρήσης, οι οποίες χρησιμοποιούνται σε όλες τις συμβεβλημένες με τα διεθνή σήματα επιχειρήσεις, στην Ελλάδα και στο εξωτερικό[454]. Δεδομένου, συνεπώς, ότι στην ελληνική αγορά οι κάρτες ειδικής χρήσης αντικατοπτρίζουν και το σύνολο των καρτών εθνικής εμβέλειας, παρέλκει η διάκριση των καρτών ανά εμβέλεια χρήσης (εθνική/διεθνή).

296. Ωστόσο, ανεξάρτητα από την κατηγοριοποίηση των καρτών, οι τράπεζες χρησιμοποιούν ενιαία κριτήρια για την παροχή της υπηρεσίας έκδοσης καρτών προς τους καταναλωτές, τα οποία βασίζονται στην πιστοληπτική ικανότητα και τα λοιπά χαρακτηριστικά των τελευταίων. Όπως επισημαίνει η […], «*[ο]ποιαδήποτε διαφοροποίηση ενέχει κίνδυνο διακριτικής μεταχείρισης μεταξύ των πελατών με παρόμοια χαρακτηριστικά*»[455]. Εξάλλου, από πλευράς υποκατάστασης προσφοράς,

---

απαντήσεις δόθηκαν στο πλαίσιο της εξέτασης της υπ’ αριθ. πρωτ. […] γνωστοποίησης συγκέντρωσης των τραπεζών Πειραιώς και Αγροτικής. Επιπλέον, σύμφωνα με την […] «*…τόσο η έκδοση πιστωτικών όσο και χρεωστικών καρτών δύναται να διακριθεί σε ειδικότερα προϊόντα… χωρίς αυτό να επηρεάζει την εναλλαξιμότητα των εν λόγω προϊόντων*».

[452] Συγκεκριμένα, υπάρχουν οι εξής βασικές διαφορές :

- τα κριτήρια αρχικής χορήγησης και οι όροι ανανέωσης διαφέρουν, δεδομένου ότι πρόκειται για χορήγηση σε νομικό πρόσωπο με κριτήρια επιχειρηματικής πίστης,
- δεν προσφέρεται η δυνατότητα ελάχιστης καταβολής και δόσεων,
- δεν προβλέπεται εκτοκισμός των συναλλαγών δεδομένου του γεγονότος ότι, τα ποσά των συναλλαγών εξοφλούνται ολοσχερώς στο τέλος κάθε μήνα,
- καθορίζεται συνολικό όριο ανά επιχείρηση το οποίο και ανανεώνεται/επανακαθορίζεται περιοδικά και
- το πιστωτικό όριο της εκάστοτε κάρτας καθορίζεται από την ίδια την επιχείρηση.

(βλ. επιστολή […] με αριθ. πρωτ. […])

[453] Σύμφωνα με […] (βλ. σχετ. την υπ’ αριθ. πρωτ. […] υποβολή στοιχείων), οι όροι έκδοσης των καρτών ειδικής χρήσης διαφέρουν σε σχέση με τις κάρτες γενικής χρήσης, ενώ η […] εντοπίζει μεταξύ των όρων που διαφοροποιούνται και το επιτόκιο. Επιπλέον, επισημαίνεται ότι στην περίπτωση της έκδοσης καρτών ειδικής χρήσης από την […], «*δεν υπάρχουν αμφότερα νομικοί περιορισμοί αναφορικά με την επιλογή πολλαπλών αντισυμβαλλόμενων επιχειρήσεων/εμπόρων και αντίστοιχα εκδοτριών τραπεζών*», ενώ σε σχέση με την […] «*στις περισσότερες περιπτώσεις, οι σχετικές συμβάσεις συνεργασίας περιλαμβάνουν όρους αποκλειστικότητας που δεν επιτρέπουν στον συνεργαζόμενο έμπορο να εκδώσει ανάλογο προϊόν με βασικό ανταγωνιστή της τράπεζας*».

[454] Επισημαίνεται ότι οι κάρτες ειδικής χρήσης δεν θα πρέπει να συγχέονται με τις κάρτες που εκδίδονται από κοινού μεταξύ μιας τράπεζας και μιας εμπορικής εταιρίας (co-branded cards) οι οποίες ναι μεν εξασφαλίζουν στους κατόχους διάφορα είδη προνομίων στις συναλλαγές τους με την εμπορική εταιρία που έχει συνεκδώσει την πιστωτική κάρτα, φέρουν ωστόσο κάποιο διεθνές σήμα καρτών και μπορούν συνεπώς να χρησιμοποιηθούν, όπως και οι γενικής χρήσης, σε οποιαδήποτε άλλη εμπορική επιχείρηση που εξυπηρετεί πληρωμές μέσω καρτών υπό το συγκεκριμένο σήμα.

[455] Βλ. την υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή στο πλαίσιο της εξέτασης της υπ’ αριθ. πρωτ. […] γνωστοποίησης συγκέντρωσης των τραπεζών Πειραιώς και Αγροτικής.

η εναλλαξιμότητα μεταξύ καρτών διάφορων κατηγοριών είναι απόλυτη: η τράπεζα δύναται, με αμελητέο κόστος, να στρέψει την παραγωγή της από τη μία κατηγορία καρτών στην άλλη[456].

297. Εν προκειμένω, παρέλκει η ακριβής οριοθέτηση των αγορών, δεδομένου ότι από την αξιολόγηση των διαθέσιμων στοιχείων, προέκυψε ότι τα μερίδια των επιχειρήσεων στις κατά τα ανωτέρω επιμέρους (ενδεχόμενες) υπο-αγορές δεν διαφοροποιούνται σημαντικά σε σχέση με τη γενικότερη εικόνα που αυτά παρουσιάζουν στις ευρύτερες αγορές έκδοσης χρεωστικών και πιστωτικών καρτών. Ομοίως, η Γνωστοποίηση[457] παραπέμπει στην πρακτική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής[458] και αναφέρει ότι παρόλο που διερευνήθηκε η περαιτέρω κατάτμηση της αγοράς, τελικά η εν λόγω διάκριση δεν εξετάστηκε.

Η.1.3. Η αγορά της παροχής υπηρεσιών αποδοχής καρτών (merchant ή payment card acquiring)

298. Οι υπηρεσίες αποδοχής τραπεζικών καρτών συνιστούν διακριτή αγορά σε σχέση με τις υπηρεσίες έκδοσης καρτών, σύμφωνα και με την πρακτική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής[459]. Οι συγκεκριμένες υπηρεσίες παρέχονται από μέρους του εκκαθαριστή/αποδέκτη, συνήθως πιστωτικού ιδρύματος[460], προς μια συμβεβλημένη εμπορική επιχείρηση, προκειμένου η τελευταία να είναι σε θέση να δέχεται την καταβολή του αντιτίμου των αγαθών ή/και υπηρεσιών της δια της χρήσης τραπεζικών καρτών (πιστωτικών ή χρεωστικών). Οι εν λόγω υπηρεσίες συνήθως ενέχουν:

- την προσέλκυση της εμπορικής επιχείρησης από τον εκκαθαριστή ώστε η εμπορική επιχείρηση να δέχεται πληρωμή μέσω καρτών που κατά κύριο λόγο φέρουν διεθνές σήμα πληρωμών (π.χ. Visa, Mastercard, κ.λπ.),
- την ανάληψη από τον εκκαθαριστή του κινδύνου μη είσπραξης του αντιτίμου των προϊόντων/υπηρεσιών που καταρχήν φέρει η πωλήτρια εμπορική επιχείρηση,

---

[456] Με την άποψη ότι οι ως άνω κατηγορίες προϊόντων δεν συνιστούν διακριτές αγορές συντάσσεται η […], η Probank […], η […], η […] και η […]. Οι ως άνω απαντήσεις δόθηκαν στο πλαίσιο της εξέτασης της υπ’ αριθ. πρωτ. […] γνωστοποίησης συγκέντρωσης των τραπεζών Πειραιώς και Αγροτικής.

[457] Βλ. Έντυπο Γνωστοποίησης με αριθ. πρωτ. […], σελ. […].

[458] Απόφαση απόφαση Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.5384-BNP PARIBAS/FORTIS.

[459] Βλ. αποφάσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.2567-NORDBANKEN/POSTGIROT, παρ. 6, M.5241-AMERICAN EXPRESS/FORTIS/ALPHA CARD, παρ. 23, M.3740-BARCLAYS BANK/FORENINGSSPARBANKEN/JV παρ. 12 και M.4844-FORTIS/ABN AMRO ASSETS.

[460] Στην ελληνική αγορά αποδοχής καρτών (merchant acquiring) δραστηριοποιούνται μόνο πιστωτικά ιδρύματα. Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 3, περίπτωση ε΄ του ν. 3862/2010 για την «*Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στις Οδηγίες 2007/64 /ΕΚ,2007/44/ ΕΚ, 2010/16 /ΕΕ που αφορούν υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, προληπτική αξιολόγηση προτάσεων απόκτησης συμμετοχής σε επιχειρήσεις του χρηματοπιστωτικού τομέα, κ.α.*», στην αγορά παροχής υπηρεσιών έκδοσης ή/και απόκτησης μέσων πληρωμών (μεταξύ των οποίων και οι τραπεζικές κάρτες) δύνανται να δραστηριοποιηθούν και μη τραπεζικοί οργανισμοί, όπως εταιρίες παροχής πιστώσεων και ιδρύματα πληρωμών, εφόσον έχουν αδειοδοτηθεί από την Τράπεζα της Ελλάδος. Με τον ως άνω νόμο, επιβάλλονται ως βασικές προϋποθέσεις για την παροχή υπηρεσιών πληρωμών η αδειοδότηση από την αρμόδια εποπτική αρχή (την Τράπεζα της Ελλάδος), η ύπαρξη εγκατάστασης στην Ελλάδα (άρθρο 10, παρ. 1 του ν. 3862/2010) και η κατοχή αρχικού κεφαλαίου, το ύψος του οποίου, στην περίπτωση παροχής υπηρεσιών αποδοχής μέσων πληρωμής, δεν πρέπει να υπολείπεται του ποσού των € 125.000 (άρθρο 6 στ. γ΄ σε συνδυασμό με το άρθρο 4 παρ. 3, στ. ε΄ του ν. 3862/2010). Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος, στην αγορά παροχής υπηρεσιών αποδοχής καρτών δραστηριοποιούνται οι εξής τράπεζες: 1) Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε., 2) Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε., 3) Alpha Τράπεζα Α.Ε., 4) Γενική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε., 5)Attica Bank, Ανώνυμη Τραπεζική Εταιρία, 6) Τράπεζα Πειραιώς Α.Ε., 7) Cyprus Popular Bank Public Co Ltd, 8) Τράπεζα Eurobank Ergasias Α.Ε., 9) Τράπεζα Millennium Bank Α.Ε., 10) Πανελλήνια Τράπεζα Α.Ε. και 11) Citibank International Plc.

- την πώληση ή εκμίσθωση και εγκατάσταση στις συμβεβλημένες εμπορικές επιχειρήσεις τερματικών μηχανημάτων (Points-of-Sale, POS), μέσω των οποίων λαμβάνει χώρα η συναλλαγή και τη σύνδεσή τους με το ηλεκτρονικό σύστημα του εκκαθαριστή[461] και
- την επεξεργασία των συναλλαγών, τη διόδευσή τους στην εκδότρια της κάρτας τράπεζα, την εκκαθάριση και το συμψηφισμό των λογαριασμών εκδοτών / αποδεκτών των εν λόγω συναλλαγών.

299. Η διαδικασία αποδοχής τραπεζικών καρτών μπορεί να περιγραφεί συνοπτικά ως εξής:

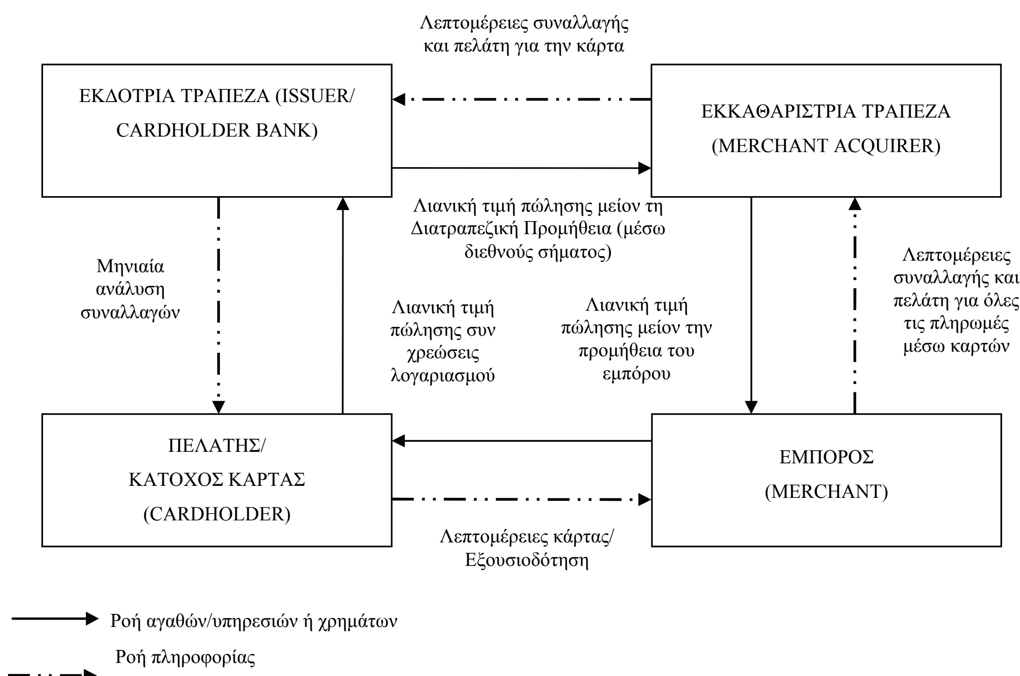
- Ο πελάτης/κάτοχος της τραπεζικής κάρτας (cardholder) χρησιμοποιεί την τραπεζική κάρτα για την αγορά ενός προϊόντος ή μίας υπηρεσίας σε ένα σημείο πώλησης.
- Η τράπεζα που εξέδωσε την κάρτα (issuer) χρεώνει το λογαριασμό του πρώτου με το κόστος της αγοράς, το οποίο αντιστοιχεί στη λιανική τιμή πώλησης.
- Ακολούθως, η εκδότρια τράπεζα (issuer) καταβάλλει, μέσω του εκάστοτε διεθνούς σήματος που φέρει η κάρτα που χρησιμοποιήθηκε για τη συναλλαγή, στην εκκαθαρίστρια τράπεζα (acquirer), με την οποία συνεργάζεται η πωλήτρια εμπορική επιχείρηση (merchant), ποσό ίσο με την ανωτέρω λιανική τιμή πώλησης, μειωμένη κατά το κόστος της συναλλαγής (διατραπεζική προμήθεια - interchange fee), το ύψος του οποίου διαφέρει ανάλογα με το διεθνές σήμα της κάρτας (π.χ. Visa, Mastercard).
- Τέλος, η εκκαθαρίστρια τράπεζα (acquirer) καταβάλλει στην πωλήτρια εμπορική επιχείρηση την αξία της λιανικής τιμής πώλησης, μειωμένη κατά το κόστος της συναλλαγής (merchant service charge).

300. Επισημαίνεται ότι δεν αποκλείεται η εκδότρια και η εκκαθαρίστρια τράπεζα (issuer - acquirer) να ταυτίζονται (on-us transactions). Κατωτέρω παρατίθεται η σχηματική απεικόνιση του συστήματος λειτουργίας αποδοχής τραπεζικών καρτών[462]:

---

[461] Σημειώνεται ότι, εφόσον το τερματικό POS έχει τοποθετηθεί στην πωλήτρια εμπορική επιχείρηση από συγκεκριμένη εκκαθαρίστρια τράπεζα (acquirer) βάσει σχετικής σύμβασης παροχής υπηρεσιών αποδοχής καρτών, τότε συνδέεται μόνο με το δίκτυο της συγκεκριμένης τράπεζας. Αντίθετα, εάν έχει τοποθετηθεί σε εμπορική επιχείρηση από τρίτες εταιρίες - διαβιβαστές μηνυμάτων συναλλαγών (switch centers), εξυπηρετεί όλες τις εκκαθαρίστριες τράπεζες (acquirers), με τις οποίες έχει τυχόν συμβληθεί η εμπορική επιχείρηση (common POS). Μεταξύ των επιχειρήσεων - μη τραπεζικών οργανισμών που δραστηριοποιούνται στην ελληνική αγορά διαβίβασης δεδομένων συναλλαγών συγκαταλέγονται οι εταιρίες […], […], […]. Σε κάθε περίπτωση, η επιλογή της εκκαθαρίστριας τράπεζας (acquirer) για κάθε συναλλαγή γίνεται από την πωλήτρια εμπορική επιχείρηση.

[462] Σημειώνεται ότι εκτός των κατωτέρω συστημάτων, στα οποία εμπλέκονται τέσσερα μέρη (εκδότης, κάτοχος κάρτας, εκκαθαριστής, έμπορος), υφίστανται και τριμερή συστήματα πληρωμών μέσω τραπεζικών καρτών, όπου εκδότης και εκκαθαριστής ταυτίζονται πάντοτε, με χαρακτηριστικότερα παραδείγματα αυτά των καρτών American Express και Diners club. Βλ. ΟΟΣΑ Competition and Efficient Usage of Payment Cards, DAF/COMP (2006) 32, σελ. 23.

301. Η συνολική προμήθεια που η εκκαθαρίστρια τράπεζα χρεώνει τον έμπορο (merchant service charge) ως αμοιβή για την αποδοχή καρτών, απαρτίζεται από:

α) την αμοιβή στην εταιρία του διεθνούς σήματος,

β) την αμοιβή στην εκδότρια τράπεζα (issuer’s reimbursement fee)[463] και

γ) την αμοιβή της εκκαθαρίστριας τράπεζας με την οποία καλύπτει τα λειτουργικά κυρίως κόστη που συνεπάγεται η κάθε συναλλαγή και εξασφαλίζει το τυχόν επιθυμητό περιθώριο κέρδους[464].

302. Σημειώνεται, ότι είναι δυνατό το τεχνικό τμήμα των υπηρεσιών αποδοχής καρτών, ήτοι η επεξεργασία/διόδευση των συναλλαγών, καθώς και η εκκαθάριση και ο συμψηφισμός των λογαριασμών εκδοτών/αποδεκτών, όπως εξάλλου και η εγκατάσταση και σύνδεση των τερματικών μηχανημάτων POS στις εμπορικές επιχειρήσεις, να μην παρέχεται απευθείας από τους εκκαθαριστές, αλλά να ανατίθεται από αυτούς σε τρίτες εταιρίες, μέσω συμβάσεων εξωπορισμού. Οι ως άνω υπηρεσίες παροχής εμπορικού δικτύου συναλλαγών μέσω ηλεκτρονικών και άλλων τερματικών μηχανημάτων (POS Network Service Provision) και παροχής υπηρεσιών επεξεργασίας των σχετικών με την αποδοχή τραπεζικών καρτών δεδομένων (Card Acquiring Processing) συνιστούν διακριτές αγορές[465] και βρίσκονται σε προηγούμενο στάδιο σε σχέση με τις υπηρεσίες

[463] Πρόκειται για τη διατραπεζική προμήθεια (interchange fee) που δίδεται από την εκκαθαρίστρια τράπεζα στην εκδότρια τράπεζα και καθορίζεται από το εκάστοτε διεθνές σήμα που φέρει η κάρτα που χρησιμοποιήθηκε στην συναλλαγή. Επισημαίνεται ότι η εν λόγω προμήθεια αποδίδεται από την εκκαθαρίστρια τράπεζα στην εταιρία διεθνούς σήματος η οποία εν συνεχεία την καταβάλει στην εκδότρια τράπεζα.
[464] Όπως για παράδειγμα κόστος διαχείρισης και επεξεργασίας, κόστος υποδομής κ.ά.
[465] Βλ. απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.4316 ATOS ORIGIN/BANKSYS/BCC, παρ. 19, 34.

αποδοχής καρτών, εφόσον παρέχονται από τρίτες εταιρίες και όχι από τις ίδιες τις εκκαθαρίστριες τράπεζες.

303. Διερευνήθηκε περαιτέρω το ενδεχόμενο διάκρισης της αγοράς παροχής υπηρεσιών αποδοχής καρτών σε επιμέρους υπο-αγορές ανάλογα με:

α) την κατηγορία του πελάτη (ιδιώτες/επιχειρήσεις),

β) τον τύπο της κάρτας (χρεωστική/πιστωτική),

γ) την εμβέλεια χρήσης της κάρτας (εγχώρια/διεθνής), καθώς και

δ) το διεθνές σήμα που φέρει η κάρτα (VISA, MASTERCARD κ.λπ.)[466].

304. Σχετικά με την πρώτη διάκριση, επισημαίνεται ότι δεν υπάρχει οποιαδήποτε έρεισμα που να συνηγορεί υπέρ της διάκρισης υπο-αγορών. Η κατηγορία του πελάτη της εμπορικής επιχείρησης στην οποία γίνεται η αγορά, από άποψης αποδοχής καρτών, είναι αδιάφορη.

305. Επίσης, η κατάτμηση της υπό εξέταση αγοράς ανάλογα με τον τύπο της κάρτας[467], δεν θεωρείται απαραίτητη λαμβάνοντας υπόψη κυρίως τους παράγοντες που επηρεάζουν την υποκατάσταση ζήτησης στην αγορά αποδοχής καρτών, ήτοι τους παράγοντες που λαμβάνουν υπόψη τους οι επιχειρήσεις προκειμένου να επιλέξουν την εκκαθαρίστρια τράπεζα με την οποία θα συνεργαστούν, όπως:

- το επίπεδο εξυπηρέτησης πελατών,
- την προμήθεια που η εκκαθαρίστρια τράπεζα θα τις χρεώνει,
- τη δυνατότητα παροχής πρόσθετων υπηρεσιών διευκόλυνσης από τις εκκαθαρίστριες τράπεζες[468],
- το δίκτυο των υποκαταστημάτων της τράπεζας (π.χ. την υφιστάμενη συνεργασία με γειτονικά της επιχείρησης υποκαταστήματα),
- την υφιστάμενη συνεργασία με την εκάστοτε τράπεζα σε άλλους τομείς δραστηριότητας,
- την παροχή καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών από την τράπεζα[469].

306. Οι επιχειρήσεις προτιμούν να συνεργάζονται με εκκαθαρίστριες τράπεζες, οι οποίες αναλαμβάνουν την αποδοχή καρτών με τη μεγαλύτερη ζήτηση και καλύπτουν κατ’ επέκταση το μεγαλύτερο όγκο

---

[466] Βλ. αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.4814 AIB/FDC/JV, M.4316-ATOS ORIGIN/BANKSYS/BCC, M.5241 AMERICAN EXPRESS/FORTIS/ALPHA CARD και M.5968 ADVENT/BAIN CAPITAL/RBS WORLDPAY. Οι εν λόγω αποφάσεις όμως αφήνουν το ζήτημα της περαιτέρω διάκρισης ανοιχτό.

[467] Με αυτήν την άποψη συγκλίνει και η […] (βλ. σχετ. την υπ’ αριθ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή στο πλαίσιο της εξέτασης της υπ’ αριθ. πρωτ. […] γνωστοποίησης συγκέντρωσης των τραπεζών Πειραιώς και Αγροτικής) η οποία υποστηρίζει ότι *«τόσο οι χρεωστικές όσο και οι πιστωτικές κάρτες αποτελούν εργαλεία πληρωμής, επιτελούν την ίδια λειτουργία (payment instruments) και διευκολύνουν την εκκαθάριση συναλλαγών σε επίπεδο ασφάλειας και ταχύτητας»*.

[468] Αναφορικά με πρόσθετες παροχές που προσφέρονται από τις εκκαθαρίστριες τράπεζες στο πλαίσιο της παροχής υπηρεσιών αποδοχής καρτών, επισημαίνεται ότι, όπως προέκυψε από την εξέταση εκ μέρους της Γ.Δ.Α. της υπ’ αριθ. πρωτ. […] γνωστοποίησης συγκέντρωσης αναφορικά με την κοινή επιχείρηση με διακριτικό τίτλο «Κάρντλινκ Α.Ε.», οι τράπεζες […] και […], που δραστηριοποιούνται στην εν λόγω αγορά δεν παρέχουν επιπλέον προνόμια στις επιχειρήσεις με τις οποίες συνεργάζονται. Αντιθέτως, άλλες τράπεζες, […], παρέχουν ως επιπρόσθετη παροχή τη δυνατότητα προεξόφλησης άτοκων δόσεων. Επιπρόσθετα, η […] σε σχετική ερώτηση ανέφερε μεταξύ των επιπρόσθετων παροχών προς τις επιχειρήσεις και το προαιρετικό άνοιγμα τραπεζικού λογαριασμού με καρνέ επιταγών, καθώς και τις on line υπηρεσίες εμβασμάτων με χρήση της […].

[469] Όπως, λ.χ. η τεχνολογία ανέπαφων συναλλαγών.

συναλλαγών στην αγορά προκειμένου να είναι σε θέση να εξυπηρετήσουν όσο το δυνατόν περισσότερους πελάτες. Προέκυψε από την έρευνα της Υπηρεσίας ότι το σύνολο των εκκαθαριστριών τραπεζών εξυπηρετεί όλους τους τύπους των καρτών (συνεπώς δεν είναι απαραίτητο ο επιχειρηματίας να στραφεί σε διαφορετικό προμηθευτή για την εκκαθάριση των πιστωτικών και των χρεωστικών καρτών), ενώ η προμήθεια της εκκαθαρίστριας τράπεζας δεν διαφοροποιείται ανάλογα με τον τύπο της κάρτας (χρεωστική/πιστωτική) που χρησιμοποιείται στη συναλλαγή, ή τουλάχιστον όχι σε μεγάλο βαθμό[470]. Σχετικά δε με τους λοιπούς παράγοντες επιλογής από μέρους των επιχειρήσεων της συνεργαζόμενης εκκαθαρίστριας τράπεζας, επισημαίνεται ότι αυτοί δεν σχετίζονται με τον τύπο της κάρτας και, συνεπώς, δεν θεωρούνται κρίσιμοι για την περαιτέρω κατάτμηση της αγοράς με βάση την προαναφερθείσα ανάλυση. Από πλευράς υποκατάστασης προσφοράς, η υποκαταστασιμότητα είναι απόλυτη: από τη στιγμή που η εκκαθαρίστρια τράπεζα εκκαθαρίζει τις πιστωτικές κάρτες ενός σήματος, αυτόματα είναι σε θέση να εκκαθαρίζει και τις χρεωστικές κάρτες που έχουν εκδοθεί υπό το συγκεκριμένο σήμα. Συνεπώς, από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η παροχή υπηρεσίας αποδοχής πιστωτικών και χρεωστικών καρτών ανήκουν εν προκειμένω στην ενιαία αγορά αποδοχής καρτών.

307. Αντίστοιχα, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι η εμβέλεια της κάρτας οριοθετεί διακριτές αγορές, δεδομένου ότι, τόσο από την άποψη της υποκατάστασης ζήτησης, όσο και από αυτήν της προσφοράς, η εμβέλεια της κάρτας ουδόλως επηρεάζει τις ανταγωνιστικές συνθήκες, αρκεί αφενός ο επιχειρηματίας κι αφετέρου ο εκκαθαριστής να συμμετέχουν στο «σχήμα» συνεργασίας[471].

308. Όσον αφορά τη διάκριση των αγορών ανάλογα με το σήμα, επισημαίνεται καταρχήν ότι οι επιχειρήσεις, από τη στιγμή που συμμετέχουν στην αγορά της αποδοχής καρτών, προκειμένου να προσελκύσουν όσο δυνατόν περισσότερους πελάτες που προτιμούν την αγορά αγαθών και υπηρεσιών μέσω καρτών και όχι μέσω μετρητών, «υποχρεούνται» να συνεργάζονται και με τα δύο δημοφιλέστερα σήματα, τη VISA και τη MASTERCARD[472]. Απουσία ενός από τα δύο σήματα σημαίνει, κατά κανόνα, απώλεια κρίσιμης μάζας πελατείας. Όλες δε οι εκκαθαρίστριες τράπεζες, σύμφωνα με την έρευνα της Υπηρεσίας, προκειμένου να παρέχουν την υπηρεσία εκκαθάρισης προς όσο το δυνατόν περισσότερες επιχειρήσεις, εκκαθαρίζουν συναλλαγές και των δύο σημάτων[473], αποτέλεσμα αναμενόμενο σε μία αγορά με ισχυρά φαινόμενα δικτύου.

309. Συνεπώς, η διάκριση μεταξύ αγορών που καθορίζονται από τα δύο βασικά σήματα παρέλκει[474], δεδομένου ότι αντιμετωπίζονται από τις τράπεζες και τις επιχειρήσεις ως must-have υπηρεσίες με ίδια

---

[470] Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι, όπως προέκυψε από την εξέτασης της υπ’ αριθ. πρωτ. […] γνωστοποίησης συγκέντρωσης αφορώσας στην κοινή επιχείρηση με διακριτικό τίτλο «Κάρντλινκ Α.Ε.», στην περίπτωση των τραπεζών […] δεν υφίσταται διαφοροποίηση της τελικής προμήθειας ανάλογα με τον τύπο της κάρτας.

[471] Άλλωστε η […] αναφέρει στην υπ’ αριθ. πρωτ. […] επιστολή της ότι «…*και λόγω του ότι οι κάρτες περιορισμένης/εθνικής εμβέλειας αποτελούν πλέον ένα πολύ μικρό ποσοστό της αγοράς αποδοχής καρτών (εκτιμούμε κάτω του 5% […]) η εμβέλεια της κάρτας δεν αποτελεί στοιχείο για πελάτη και επιχείρηση διακριτής υποαγοράς*».

[472] Πάνω από 80% της αποδοχής καρτών αφορά στα σήματα VISA και MASTERCARD.

[473] Ενδεικτικά, σύμφωνα με τις σχετικές απαντήσεις τραπεζών στο πλαίσιο της εξέτασης της γνωστοποίησης συγκέντρωσης αφορώσας στην κοινή επιχείρηση με διακριτικό τίτλο «Κάρντλινκ Α.Ε.», η […] εκκαθαρίζουν ή/και διοδεύουν συναλλαγές με κάρτες που φέρουν και το σήμα […], ενώ η […] εκκαθαρίζει αποκλειστικά συναλλαγές με κάρτα που φέρουν το σήμα της […].

[474] Προς την ίδια κατεύθυνση κινείται και η […], η οποία στην επιστολή της με αριθ. πρωτ. […] επισημαίνει ότι «*αναφορικά με το σήμα της κάρτας θεωρούμε ότι δεν αποτελεί διακριτή υποαγορά, αλλά έχει τη δυνατότητα υποκατάστασης, αφού αποτελούν εναλλακτικά εργαλεία πληρωμής τόσο για την επιχείρηση όσο και για τον κάτοχο της κάρτας/πελάτη και δύναται να υποκατασταθούν/αντικατασταθούν μεταξύ τους*».

χαρακτηριστικά, ενώ οι εμπορικές επιχειρήσεις στρέφονται, για λόγους αποτελεσματικότητας (συνήθως) προς μία τράπεζα για την εκκαθάριση τόσο της VISA όσο και της MASTERCARD. Παράγοντες όπως η τιμολόγηση του σήματος και οι λοιποί όροι εξυπηρέτησης δεν αφορούν εν προκειμένω, διότι η ζήτηση δεν καθορίζεται ενδογενώς από την αλληλεπίδραση μεταξύ εκκαθαρίστριας και επιχείρησης, αλλά εξαρτάται και κατευθύνεται από τη χρήση του εκάστοτε σήματος από τους καταναλωτές[475], οι οποίοι, λαμβάνοντας υπόψη τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που τους προσφέρει το διεθνές σήμα και η εκδότρια της κάρτας τράπεζα, επιλέγουν την κάρτα που προσαρμόζεται στις ανάγκες τους. Έτσι, η ζήτηση των επιχειρήσεων αντανακλά επακριβώς τη ζήτηση των καταναλωτών, οι οποίοι θεωρούν τις κάρτες VISA και MASTERCARD μεταξύ τους εναλλάξιμες[476]. Τα λοιπά διεθνή σήματα καταλαμβάνουν πολύ μικρότερο μερίδιο στη σχετική αγορά[477], επομένως παρέλκει η εξέταση του ενδεχομένου μη συμπερίληψής τους στη σχετική αγορά.

310. Σε κάθε περίπτωση, δεν απαιτείται, εν προκειμένω, δεσμευτική οριοθέτηση των αγορών, δεδομένου ότι με οιοδήποτε εναλλακτικό ορισμό της αγοράς, δε θα μεταβάλλονταν τα αποτελέσματα της αξιολόγησης της επίπτωσης της γνωστοποιηθείσας πράξης στον ανταγωνισμό.

311. Επομένως, η αγορά της παροχής υπηρεσιών αποδοχής καρτών για τους σκοπούς της παρούσας συγκέντρωσης οριοθετείται κατά τα ανωτέρω, λαμβάνοντας υπόψη και την πρακτική της Επιτροπής Ανταγωνισμού[478] και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής[479].

Η.1.4. Γεωγραφικές Αγορές

312. Αναφορικά με την ευρύτερη αγορά των καρτών, όπως προσδιορίστηκε και επιμερίστηκε ανωτέρω, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αξιολογώντας την εν λόγω αγορά υπό οποιαδήποτε υποδιάκριση την έχει χαρακτηρίσει ως εθνική κατά βάση, ακόμη και εάν πιθανολογείται περιθώριο για διεύρυνση των αγορών στο εγγύς μέλλον λόγω των παγκόσμιων εξελίξεων στο χρηματοπιστωτικό τομέα[480,481]. Η

---

[475] Εξάλλου, ενισχυτικά, σημειώνεται ότι παρά το γεγονός ότι από την έρευνα της Υπηρεσίας προέκυψε ότι η τιμολόγηση των διεθνών σημάτων ποικίλει, η ίδια αποτελεί ένα μικρό ποσοστό της συνολικής προμήθειας που παρακρατείται από τον έμπορο.

[476] Βλ. ανάλυση ανωτέρω που αφορά στην αγορά έκδοσης καρτών.

[477] Συγκεκριμένα, με βάση την αξία των συναλλαγών οι κάρτες που φέρουν το σήμα της […] έχουν μερίδιο που κυμαίνεται από […] έως […] ενώ το αντίστοιχο μερίδιο της […] δεν ξεπερνάει το […].

[478] Βλ. απόφαση Ε.Α. 534/VI/2012 – ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ/ ΤΡΑΠΕΖΑ EFG EUROBANK ERGASIAS AE.

[479] Βλ. αποφάσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.2567-NORDBANKEN/POSTGIROT, παρ. 17-18, M.5241-AMERICAN EXPRESS/FORTIS/ALPHA CARD, παρ. 28-31, M.3740-BARCLAYS BANK/FORENINGSSPARBANKEN/JV παρ. 12-15, M.4814-AIB/FDC/JV παρ. 13-14, M.4316-ATOS ORIGIN/BANKSYS/BCC παρ. 23 και M.5968- ADVENT/BAIN CAPITAL/RBS WORLDPAY παρ. 12-13, στις οποίες η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκρινε ότι το ζήτημα της περαιτέρω διάκρισης μπορούσε να παραμείνει ανοιχτό εφόσον με τη γνωστοποιηθείσα πράξη δεν εγείρετο ανησυχία ως προς την απρόσκοπτη λειτουργία του αποτελεσματικού ανταγωνισμού στην αγορά.

[480] Βλ. αποφάσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.5384 BNP PARIBAS/FORTIS, παρ. 73, M.2567 NORDBANKEN/POSTGIROT, M.4844 FORTIS/ABN AMBRO ASSETS και M.5241-AMERICAN EXPRESS/FORTIS /ALPHA CARD).

[481] Σημειώνεται ότι σύμφωνα με τη […] «*…ακολουθώντας την τρέχουσα τάση διεθνοποίησης της εν γένει αγοράς λιανικής τραπεζικής με την μεταφορά καταθέσεων Ελλήνων στο εξωτερικό, η αγορά έκδοσης καρτών έχει ομοίως διευρυνθεί με τάση διεθνοποίησης. Συγκεκριμένα, Έλληνες πελάτες ξένων πιστωτικών ιδρυμάτων έχουν πρόσβαση στους λογαριασμούς τους στο εξωτερικό μέσω χρεωστικών ή και πιστωτικών καρτών που εκδίδονται από τις σχετικές τράπεζες. Κατά συνέπεια, η εν γένει αγορά έκδοσης καρτών μπορεί πλέον να θεωρηθεί ευρύτερη της ελληνικής*».

θέση αυτή ενισχύεται και από το γεγονός ότι ζητήματα σχετικά με την χορήγηση μέσων πληρωμής και την επεξεργασία των συναλλαγών διέπονται κυρίως από την οικεία εθνική νομοθεσία κάθε κράτους μέλους περί προστασίας του καταναλωτή και καταναλωτικής πίστης. Συνεπώς, η σχετική γεωγραφική αγορά των καρτών, συμπεριλαμβανομένων και των επιμέρους διακρίσεων, είναι εθνική, ήτοι καλύπτει το σύνολο της ελληνικής επικράτειας[482].

Η.2. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΚΑΡΤΩΝ

Η.2.1. Υφιστάμενες Ανταγωνιστικές Συνθήκες

313. Σύμφωνα με τη […], οι ανταγωνιστικές συνθήκες στις εν λόγω αγορές ομοιάζουν, εν πολλοίς, με αυτές που ισχύουν στις αγορές της λιανικής τραπεζικής. Όλες οι τράπεζες προσφέρουν εφάμιλλα παρεμφερή τραπεζικά προϊόντα[483], ενώ πολλοί καταναλωτές χρησιμοποιούν περισσότερες της μιας τράπεζας και για τις κάρτες πληρωμών τους και, ως εκ τούτου, ο βαθμός διασποράς των πελατών είναι πολύ μεγάλος. Επιπλέον, οι προτιμήσεις των καταναλωτών καθορίζονται σε σημαντικό βαθμό από τη σχέση τους με την τράπεζα, ενώ τα τελευταία χρόνια, η τιμολογιακή πολιτική και τα προγράμματα πελατειακής πίστης έχουν παρουσιάσει σημαντική ανάπτυξη. Κατά την Επιτροπή, οι υφιστάμενες ανταγωνιστικές συνθήκες στις εν λόγω αγορές έχουν ως εξής:

α) Ωριμότητα αγοράς

314. Οι τραπεζικοί οργανισμοί προχώρησαν, ιδιαίτερα στο παρελθόν, σε μια προσπάθεια αύξησης κυκλοφορίας (ιδιαίτερα) των πιστωτικών καρτών, για διάφορους λόγους, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται:

- Το περιθώριο κέρδους που προκύπτει από τη διαφορά επιτοκίων χορηγήσεων και καταθέσεων. Είναι γεγονός ότι τα επιτόκια των πιστωτικών καρτών είναι πολύ υψηλότερα σε σύγκριση με άλλες κατηγορίες (π.χ. στεγαστικά, απλά καταναλωτικά), ωστόσο, αυξημένα είναι, τόσο τα έξοδα του προϊόντος όσο συχνά και οι επισφάλειες.
- Οι προμήθειες που εισπράττουν οι τράπεζες, τόσο από τις συνδρομές όσο και από τους εμπόρους, ανάλογα με το ύψος των αγορών που πραγματοποιούνται.
- Η πρόθεση των τραπεζών, μέσω των πιστωτικών καρτών, να προχωρήσουν και σε πωλήσεις άλλων προϊόντων τους, όπως για παράδειγμα ασφαλιστικών προϊόντων, καταναλωτικών και στεγαστικών δανείων, κ.λπ.

315. Παράλληλα, τα τελευταία χρόνια, η ευρεία διάδοση των καρτών έχει οδηγήσει σε μια συνεχή επέκταση των παρεχόμενων υπηρεσιών, διευρύνοντας έτσι την κλασική λειτουργία της κάρτας ως μέσου πληρωμών. Έτσι, προστέθηκαν ασφαλιστικές καλύψεις (ταξιδιωτική ασφάλιση, ιατρική και νομική βοήθεια) και καταρτίστηκαν ειδικά προγράμματα συνεργασίας τραπεζών με επιχειρήσεις, ώστε να παρέχονται εκπτώσεις για την αγορά αγαθών ή υπηρεσιών. Η προσπάθεια εμπλουτισμού των καρτών (κυρίως των πιστωτικών) με στοιχεία που δε σχετίζονται άμεσα με την κύρια λειτουργία τους αποσκοπεί κυρίως στη διεύρυνση της πελατείας του τραπεζικού φορέα, στην εξυπηρέτηση και ικανοποίηση του πελάτη και στην προβολή του συνεργαζόμενου φορέα.

---

[482] Αντίστοιχα η γνωστοποιούσα εκτιμά ότι η σχετική γεωγραφική αγορά για τις κάρτες πληρωμών είναι η εγχώρια ελληνική αγορά (βλ. σελ. […] της αρχικής γνωστοποίησης (αριθ. πρωτ. […]) και σελ. […] της συμπληρωματικής γνωστοποίησης (αριθ. πρωτ. […]).

[483] Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει μάλιστα η […]: «*[η] πλειοψηφία των τραπεζών έχει αναπτύξει παρόμοιες πολιτικές και ως εκ τούτου τα προϊόντα είναι υποκατάστατα*».

316. Παραταύτα, η αγορά έκδοσης των πιστωτικών καρτών βρίσκεται σε φάση κάμψης και συρρίκνωσης, και παρουσιάζει αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης τόσο σε αριθμό καρτών όσο και σε τζίρο συναλλαγών. Εκτιμάται ότι το αποτέλεσμα αυτό έχει επέλθει λόγω της παρατηρούμενης έλλειψης ρευστότητας και της εν γένει υφεσιακής πορείας της οικονομίας, αλλά και της αύξησης των επισφαλειών από την πλευρά των τραπεζών και της επιβράδυνσης της κατανάλωσης από πλευράς νοικοκυριών[484].

317. Αντίθετα, δεδομένης της καταρχήν χρήσης των χρεωστικών καρτών ως καρτών ανάληψης μετρητών, αλλά και της φύσης τους ως εργαλείων που δεν απαιτούν πιστοληπτική και πιστοδοτική ικανότητα, η αγορά έκδοσης χρεωστικών καρτών βρίσκεται σε φάση σταθερής ανάπτυξης.

β) Εμπόδια Εισόδου-Δυνητικός Ανταγωνισμός

318. Στις εν λόγω αγορές δραστηριοποιούνται κυρίως τραπεζικά ιδρύματα. Εντούτοις, η πρόσφατη υιοθέτηση νέου νομικού πλαισίου (Ν. 3862/2010), με το οποίο ενσωματώθηκε η Οδηγία της Ε.Ε. περί Υπηρεσιών Πληρωμών (PSD) και έχει επιτραπεί η δραστηριοποίηση στην αγορά παροχής υπηρεσιών έκδοσης μέσων πληρωμών μη τραπεζικών οργανισμών (π.χ. ιδρυμάτων πληρωμών), διευκολύνει την είσοδο δυνητικών ανταγωνιστών στην εν λόγω αγορά, καθώς επιτρέπει την παροχή τέτοιων υπηρεσιών και από μη πιστωτικά ιδρύματα. Ωστόσο, παραμένουν οι εξής προϋποθέσεις δραστηριοποίησης:

- η αδειοδότηση από την Τράπεζα της Ελλάδος,
- η ύπαρξη εγκατάστασης στην Ελλάδα και
- η κατοχή αρχικού κεφαλαίου, ύψους τουλάχιστον € 125.000.

319. Σημειώνεται, ότι ούτε η […][485] εντοπίζει νομικά εμπόδια για τη δραστηριοποίηση νέων ανταγωνιστών στην εν λόγω αγορά, ενώ κρίνει ότι οι κύριοι παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη για την είσοδο νέων ανταγωνιστών στην ελληνική αγορά είναι:

- η τεχνογνωσία και η εκπλήρωση προδιαγραφών τεχνικού και κανονιστικού χαρακτήρα, όπως αυτές τίθενται από τους διεθνείς οργανισμούς,
- το αρχικό κόστος επένδυσης και κόστος συντήρησης αυτής και
- η γνώση του νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου της εγχώριας αγοράς.

320. Παράλληλα, επισημαίνει ότι δεν υπάρχουν νομικοί ή άλλου είδους περιορισμοί αναφορικά με την αλλαγή εκδότριας τράπεζας. Χαρακτηριστικά της αγοράς, όπως ο έντονος ανταγωνισμός, η πληθώρα τραπεζών και κατ’ επέκταση επιλογών ομοειδών προϊόντων και η απουσία επιβάρυνσης σε περίπτωση αλλαγής εκδότριας τράπεζας δίνουν τη δυνατότητα στους πελάτες όχι μόνον της άμεσης ενημέρωσης, σύγκρισης και επιλογής τράπεζας συνεργασίας, αλλά και της αλλαγής αυτής.

321. Παρολ’ αυτά, την τελευταία πενταετία δεν έχει εισέλθει νέος ανταγωνιστής στην αγορά, γεγονός που εκτιμάται ότι δικαιολογείται από την τρέχουσα οικονομική συγκυρία, καθώς σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, η είσοδος νέων ανταγωνιστών δεν ευνοείται λόγω ύπαρξης υψηλού επενδυτικού κινδύνου εν γένει. Ωστόσο, η […] αναφέρει ότι *«στην αγορά πιστωτικών/χρεωστικών καρτών θα μπορούσε να θεωρηθεί πιθανή η είσοδος διεθνών financial institutions τα οποία δύναται να εκδίδουν καρτικά προϊόντα»*.

---

[484] Με αυτήν την άποψη συντάσσεται και η […], η οποία αναγνωρίζει ότι την τελευταία τριετία λόγω της οικονομικής κρίσης που αντιμετωπίζει η ελληνική οικονομία η εν λόγω αγορά παρουσιάζει πτώση.

[485] Βλ. σχετ. […].

γ) Συνθήκες ζήτησης

322. Η επιλογή μεταξύ (πιστωτικών) καρτών που κυκλοφορούν στην αγορά εξαρτάται κυρίως από τα εξής χαρακτηριστικά τους[486]:

- Εκδότρια τράπεζα και δίκτυο αυτής
- Ονομαστικό επιτόκιο
- Ετήσια συνδρομή
- ΣΕΠΠΕ (Συνολικό Ετήσιο Πραγματικό Ποσοστό Επιβάρυνσης, στο οποίο έχουν συνυπολογιστεί και επιπρόσθετες χρεώσεις και έξοδα, πέραν του βασικού επιτοκίου)
- Όριο αγορών
- Όριο ανάληψης μετρητών
- Επιτόκιο ανάληψης μετρητών
- Επιτόκιο μεταφοράς υπολοίπου
- Περίοδος χάριτος
- Ελάχιστη μηνιαία καταβολή
- Άλλα χαρακτηριστικά και προσφορές, για παράδειγμα έξοδα ανάληψης μετρητών, έξοδα χρήσης στο εξωτερικό, προγράμματα επιβράβευσης, συλλογή πόντων, συλλογή αεροπορικών μιλίων, ειδικές εκπτώσεις προγράμματα επιβράβευσης κ.ο.κ.

323. Η επιλογή της κύριας κάρτας συναλλαγών, είτε αυτή είναι πιστωτική, είτε χρεωστική, μοιάζει να είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την κύρια τράπεζα που έχουν επιλέξει οι καταναλωτές, καθώς και με τη σχέση συνεργασίας που έχουν αναπτύξει μαζί της, σύμφωνα με την 9η έρευνα MasterCardBarometer που πραγματοποιήθηκε από τη MasterCard και την FocusBari από το Μάρτιο έως και τον Ιούνιο του 2011 και αφορά στην ελληνική αγορά[487]. Στην εν λόγω έρευνα παρατηρείται ότι σημαντικό ποσοστό συμμετεχόντων (32%) όχι μόνο επιλέγει την κάρτα συναλλαγών του βάσει του συγκεκριμένου κριτηρίου, αλλά θεωρεί ότι αποτελεί και τον πλέον καθοριστικό παράγοντα (29%)[488]. Δεύτερο πιο σημαντικό κριτήριο επιλογής κάρτας εμφανίζεται

[486] Σε γενικές γραμμές, σύμφωνα με […], τα εν λόγω χαρακτηριστικά συγκαταλέγονται σε αυτά που επηρεάζουν την επιλογή τράπεζας από τους πελάτες. Συγκεκριμένα, η […] ενδεικτικά αλλά όχι περιοριστικά, αναφέρει ως παράγοντες επιλογής της τράπεζας από τους πελάτες: τα ειδικά προνόμια και χαρακτηριστικά των προσφερόμενων προϊόντων/υπηρεσιών, τη συνολική σχέση με την τράπεζα, τη φήμη της τράπεζας, το δίκτυο διανομής και πώλησης των προϊόντων/υπηρεσιών, το προσφερόμενο τιμολόγιο.

[487] Το ΒΗΜΑ, Ζήτημα εμπιστοσύνης η επιλογή πιστωτικής κάρτας, 19.7.2011.

[488] Το κριτήριο αυτό, αν και σε κάθε περίπτωση σημαντικό, διαφοροποιείται ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα των καταναλωτών. Οι μεγαλύτερης ηλικίας ερωτηθέντες (ηλικίας 55-70) δίνουν μεγαλύτερο βάρος στο κριτήριο αυτό ως βασικό κριτήριο επιλογής κάρτας (σε ποσοστό 38%), ενώ τα άτομα νεότερης ηλικίας (25-34) ενδιαφέρονται περισσότερο για τα διαθέσιμα σημεία αποδοχής (23%). Ενδιαφέρον επίσης είναι το σχετικό εύρημα που αφορά στους νεαρότερους ακόμα ενήλικες συμμετέχοντες στην έρευνα (ηλικίας 18-24), οι οποίοι δηλώνουν πως δεν έχουν συγκεκριμένα κριτήρια (40%) ως προς την επιλογή της κάρτας συναλλαγών τους, γεγονός που πιθανόν συνδέεται με περιορισμένη γνώση του θέματος ή έλλειψη ενδιαφέροντος για αντίστοιχα προϊόντα.

να είναι το εύρος του δικτύου/σημείων αποδοχής με ποσοστό 20%[489], ενώ ακολουθούν τα χαρακτηριστικά αλλά και οι χρεώσεις των σχετικών προϊόντων με ποσοστό 13%[490].

324. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, οι καταναλωτές δεν φαίνεται να επηρεάζονται τόσο από τις επί πλέον προσφορές/προνόμια, με ένα σημαντικό ποσοστό της τάξεως του 53% να μην έχει ξεχωρίσει κάποια συγκεκριμένα προνόμια ή προσφορές που θα μπορούσαν πιθανότατα να επηρεάσουν την επιλογή της κάρτας τους. Οι (συνδεδεμένες με την κάρτα) παρεχόμενες εκπτώσεις σε λιανικά σημεία πώλησης (κυρίως supermarket), είναι το τελευταίο κριτήριο επιλογής της κάρτας από τους καταναλωτές (11%)[491].

δ) Κόστος μεταστροφής

325. Κατά την Επιτροπή και τη […][492], το κόστος μεταστροφής στις εν λόγω αγορές είναι μικρό. Άλλωστε, οι καταναλωτές στην πράξη έχουν στην κατοχή τους κάρτες από διαφορετικές τράπεζες, οι οποίες χρησιμοποιούνται ανάλογα με τις ανάγκες τους. Οι χρεωστικές κάρτες εκδίδονται με απλή αίτηση του ενδιαφερόμενου, ο οποίος, ως προαπαιτούμενο, αρκεί να διατηρεί καταθετικό λογαριασμό στην οικεία τράπεζα, χωρίς να διενεργείται έλεγχος από μέρους της τελευταίας, εάν διατηρεί κάρτες από άλλες τράπεζες. Ουσιαστικά, όπως και η […] αναφέρει, οι χρεωστικές κάρτες αποτελούν μία προέκταση των καταθετικών λογαριασμών, όπως είναι το βιβλιάριο καταθέσεων ή η αναλυτική κατάσταση κίνησης λογαριασμού ή οι κωδικοί πρόσβασης στο διαδίκτυο. Εξίσου εύκολη είναι και η διακοπή λειτουργίας της κάρτας.

326. Η έκδοση πιστωτικής κάρτας εξαρτάται από το πιστοληπτικό προφίλ του ενδιαφερόμενου, ο οποίος μπορεί να συνεργαστεί με όσες τράπεζες επιθυμεί, χωρίς μάλιστα να είναι απαραίτητη οποιαδήποτε άλλη σχέση του πελάτη με την τράπεζα (π.χ. καταθετική). Εξάλλου, συχνά (ιδιαίτερα στο πρόσφατο παρελθόν, όταν η πιστοληπτική ικανότητα των τραπεζών ήταν αυξημένη), δίδονται κίνητρα (switching benefits) μέσω προσφορών π.χ. προνομιακού επιτοκίου για μεταφορά υπολοίπου ή/ και έκδοσης κάρτας χωρίς ετήσια συνδρομή.

ε) Τιμολόγηση

327. Οι χρεωστικές κάρτες δεν ενέχουν για τον κάτοχο άμεσες χρεώσεις. Ωστόσο, μετακυλίονται σε αυτόν επιβαρύνσεις από τη χρήση τρίτων δικτύων και επιβάλλονται χρεώσεις για αναλήψεις μετρητών από ΑΤΜ τρίτων δικτύων: μέσω του δικτύου ΔΙΑΣ, από ΑΤΜ σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης[493] και από ΑΤΜ εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

328. Σχετικά με τις πιστωτικές κάρτες, σημειώνεται ότι, πέραν των ανωτέρω χρεώσεων, ενδεχομένως χρεώνεται (άμεσα) συνδρομή. Επιπλέον, ο κάτοχος επιβαρύνεται με ένα συμβατικό κυμαινόμενο επιτόκιο επί του εκάστοτε ανεξόφλητου υπολοίπου, με επιτόκιο υπερημερίας σε περίπτωση

---

[489] Στην περιφέρεια, οι καταναλωτές ενδιαφέρονται περισσότερο για το μέγεθος του δικτύου και τον αριθμό των διαθέσιμων υποκαταστημάτων (28%).

[490] Σύμφωνα με τη […], τα τελευταία χρόνια λόγω της οικονομικής συγκυρίας, το πελατειακό κοινό έχει αποκτήσει ιδιαίτερη ευαισθησία σε θέματα τιμολογιακής πολιτικής, με αποτέλεσμα την αύξηση της ελαστικότητας ζήτησης στην εν λόγω αγορά σε σχέση με την τιμή.

[491] Μεγαλύτερη σημασία στο κριτήριο αυτό φαίνεται να δίνουν οι κάτοικοι της περιφέρειας (15%).

[492] Κατά τη […] *«το χρονικό και χρηματικό κόστος μεταστροφής δεν είναι αποτρεπτικό για ενδεχόμενη απόφαση αλλαγής τραπεζικού ιδρύματος»*.

[493] Ίδιες βάσει των κανονισμών SEPA.

καθυστέρησης κατά περίπτωση και με διάφορες επιβαρύνσεις που αφορούν στην εφαρμογή των όρων της σύμβασης πίστωσης και που περιγράφονται αναλυτικά, τόσο στους όρους της σύμβασης όσο και στα προσυμβατικά έγγραφα. Ωστόσο, σημειώνεται ότι η πλειονότητα πλέον των πιστωτικών καρτών συνδέεται με προγράμματα επιβράβευσης, τα οποία παρέχονται χωρίς κόστος για τον πελάτη, ενώ προσφέρουν σημαντική προστιθέμενη αξία. Δεν υπάρχει καμία διαφοροποίηση στους όρους των συγκεκριμένων καρτών και ουδεμία δέσμευση υφίσταται για τον πελάτη, στου οποίου την απόλυτη διακριτική ευχέρεια είναι η χρήση των προγραμμάτων επιβράβευσης.

329. Σύμφωνα με τη […][494], δεν υπάρχουν διαφοροποιήσεις επιτοκίου ανάλογα με τον πελάτη, αλλά ανά προϊόν[495]. Λόγω όμως του μεγάλου ποσοστού υπολοίπων καρτών που βρίσκονται σε καθυστέρηση, τα υπόλοιπα ρυθμίζονται όπως στην περίπτωση των καταναλωτικών δανείων με σημαντική μείωση του επιτοκίου στη βάση της δυνατότητας αποπληρωμής του πελάτη. Επιπλέον, ενδεικτικά τα βασικά ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά που επηρεάζουν την τιμολόγηση στην αγορά έκδοσης καρτών είναι:

- η ύπαρξη προγραμμάτων επιβράβευσης,
- το πακέτο ειδικών προνομίων ή προσφορών της κάρτας, πέραν των βασικών χαρακτηριστικών,
- το οικονομικό/συναλλακτικό προφίλ των μελών κάθε ομάδας,
- το κόστος χρήματος,
- τα γενικά λειτουργικά κόστη,
- οι όροι σύμφωνα με τους οποίους ανταγωνίστριες τράπεζες προσφέρουν ομοειδή προϊόντα,
- η επιλογή για την τοποθέτηση (positioning) του προϊόντος σε σχέση με τα εναλλάξιμα με αυτό προϊόντα.

Η.2.2. Μερίδια αγοράς – Δείκτες HHI

330. Τα μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών[496] και των ανταγωνιστών τους στις αγορές έκδοσης πιστωτικών[497] και χρεωστικών καρτών[498] έχουν ως εξής:

---

[494] Βλ. […].

[495] Ενδεικτικά, ως ήδη έχει αναφερθεί, σύμφωνα με […], οι όροι έκδοσης, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνεται και το επιτόκιο, των καρτών ειδικής χρήσης διαφέρουν απ’ αυτούς των καρτών γενικής χρήσης.

[496] Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα το συνδυασμένο μερίδιο αγοράς στις κάρτες πληρωμών είναι [35-45]% (Εθνική Τράπεζα [15-25]% - Eurobank Ergasias [15-25]%) - στοιχεία 30.6.2012, ενώ το εν λόγω μερίδιο για το 9μηνο του 2012 παρουσιάζεται αυξημένο και συγκεκριμένα φτάνει το [35-45]% (Εθνική Τράπεζα [15-25]% - Eurobank Ergasias [15-25]%).

[497] Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, στην έκδοση πιστωτικών καρτών δραστηριοποιούνται, πλην της ίδιας και της Eurobank Ergasias, οι εξής εταιρίες: Alpha Bank, Εμπορική Τράπεζα (πλέον Όμιλος Alpha Bank), Τράπεζα Πειραιώς, Αγροτική Τράπεζα, Γενική Τράπεζα (πλέον Όμιλος Τράπεζας Πειραιώς), Marfin Egnatia Bank (πλέον Cyprus Popular Bank), First Business Bank, Τράπεζα Κύπρου, Citibank, Millennium Bank, Πανελλήνια Τράπεζα, Hellenic Post Credit, Νέα Proton Τράπεζα, Ελληνική Τράπεζα, Diners Club, Attica Bank, Probank, Tbank.

[498] Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα (βλ. σχετ. την υπ’ αριθ. πρωτ. […] υποβολή στοιχείων) στην έκδοση χρεωστικών καρτών δραστηριοποιούνται όλα τα τραπεζικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα.

α) Έκδοση πιστωτικών καρτών

ΕΚΔΟΣΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΚΑΡΤΩΝ – ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΡΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ										
ΤΡΑΠΕΖΑ	**2009**		**2010**		**2011**		**α΄ εξάμηνο 2012**		**γ' τρίμηνο 2012**	
	Αρ. Καρτών	**Μερ. Αγ.**	**Αρ. Καρτών**	**Μερ. Αγ.**	**Αρ. Καρτών**	**Μερ. Αγ.**	**Αρ. Καρτών**	**Μερ. Αγ.**	**Αρ. Καρτών**	**Μερ. Αγ.**
ΟΜΙΛΟΣ ΑΛΦΑ									[…]	[25-35]%
Alpha Τράπεζα	*[…]*	*[15-25]%*	*[…]*	*[15-25]%*	*[…]*	*[15-25]%*	*[…]*	*[15-25]%*		
Εμπορική Τράπεζα	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*		
EUROBANK - ERGASIAS	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**
ΌΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ									[…]	[5-15]%
Τράπεζα Πειραιώς	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
Αγροτική Τράπεζα	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*		
Γενική Τράπεζα	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*		
CITIBANK	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
MILLENNIUM	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CYPRUS POPULAR BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
PROBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
HSBC BANK plc	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ATTICA BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ[499]	[…]		[…]		[…]		[…]		[…]	
ΌΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (μετά)	**[…]**	**[35-45]%**	**[…]**	**[35-45]%**	**[…]**	**[35-45]%**	**[…]**	**[35-45]%**	**[…]**	**[25-35]%**

ΕΚΔΟΣΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΚΑΡΤΩΝ ΔΕΙΚΤΗΣ ΗΗΙ			
ΔΕΙΚΤΗΣ ΗΗΙ (2011)		**ΔΕΙΚΤΗΣ ΗΗΙ (3Q2012)**	
Προ της συγκέντρωσης	[1600-1800]	Προ της συγκέντρωσης	[1600-1800]
Μετά τη συγκέντρωση	[2200-2400]	Μετά τη συγκέντρωση	[2200-2400]
Μεταβολή (Δ)	**[600-650]**	**Μεταβολή (Δ)**	**[550-600]**

[499] Όπως προκύπτει από το άθροισμα των δηλωθέντων ποσών.

β) Έκδοση χρεωστικών καρτών

ΕΚΔΟΣΗ ΧΡΕΩΣΤΙΚΩΝ ΚΑΡΤΩΝ – ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΡΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ										
ΤΡΑΠΕΖΑ	**2009**		**2010**		**2011**		**α΄ εξάμηνο 2012**		**γ' τρίμηνο 2012**	
	Αρ. Καρτών	**Μερ. Αγ.**	**Αρ. Καρτών**	**Μερ. Αγ.**	**Αρ. Καρτών**	**Μερ. Αγ.**	**Αρ. Καρτών**	**Μερ. Αγ.**	**Αρ. Καρτών**	**Μερ. Αγ.**
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	**[…]**	**[25-35]%**	**[…]**	**[25-35]%**	**[…]**	**[25-35]%**	**[…]**	**[25-35]%**	**[…]**	**[25-35]%**
ΌΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ									[…]	[15-25]%
Τράπεζα Πειραιώς	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
Αγροτική Τράπεζα	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
Γενική Τράπεζα	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*		
ΟΜΙΛΟΣ ΑΛΦΑ									[…]	[15-25]%
Alpha Τράπεζα	*[…]*	*[15-25]%*	*[…]*	*[15-25]%*	*[…]*	*[15-25]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
Εμπορική Τράπεζα	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
EUROBANK - ERGASIAS	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CYPRUS POPULAR BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
MILLENNIUM	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CITIBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
PROBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
HSBC	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ[500]	[…]		[…]		[…]		[…]		[…]	
ΌΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (μετά)	**[…]**	**[35-45]%**	**[…]**	**[35-45]%**	**[…]**	**[35-45]%**	**[…]**	**[35-45]%**	**[…]**	**[35-45]%**

ΕΚΔΟΣΗ ΧΡΕΩΣΤΙΚΩΝ ΚΑΡΤΩΝ ΔΕΙΚΤΗΣ HHI			
ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2011)		**ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (3Q2012)**	
Προ της συγκέντρωσης	[1800-2000]	Προ της συγκέντρωσης	[1800-2000]
Μετά τη συγκέντρωση	[2400-2600]	Μετά τη συγκέντρωση	[2400-2600]
Μεταβολή (Δ)	**[550-600]**	**Μεταβολή (Δ)**	**[550-600]**

500 Όπως προκύπτει από το άθροισμα των δηλωθέντων ποσών.

Η.2.2.1. Η άποψη της γνωστοποιούσας

331. Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα[501], η γνωστοποιηθείσα πράξη θα συμβάλει στη λειτουργία του ανταγωνισμού στην αγορά έκδοσης χρεωστικών και πιστωτικών καρτών, δεδομένου του γεγονότος ότι στην εγχώρια αγορά θα συνεχίσει να δραστηριοποιείται πλήθος τραπεζών.

332. Πιο συγκεκριμένα, κατά τη γνωστοποιούσα, οι «παράγοντες που θα λειτουργήσουν υπέρ του ανταγωνισμού έχουν ως ακολούθως:

- *Δημιουργία οικονομιών κλίμακας, γεγονός το οποίο θα επιφέρει αλλαγή προς όφελος του τελικού καταναλωτή. Ειδικότερα, η εξοικονόμηση πόρων δύναται να αποτελέσει κεφάλαιο για νέες επενδύσεις και ανάπτυξη νέων προϊόντων. Ως συνέπεια η γνωστοποιούσα εκτιμά ότι, οι εν λόγω ευκαιρίες θα λειτουργήσουν προς όφελος της ανάπτυξης και της τεχνολογικής αναβάθμισης της αγοράς και κατ’ επέκταση θα αποτελέσουν την αφετηρία μίας πιο ελκυστικής αγοράς, τόσο για είσοδο νέων ανταγωνιστών όσο και περαιτέρω ενεργοποίησης των υφιστάμενων.*
- *Πρόσβαση τραπεζών του ανταγωνισμού σε πελατολόγιο, το οποίο μέχρι σήμερα κάλυπτε τις ανάγκες του από προϊόντα των δύο τραπεζών (Εθνική Τράπεζα - Eurobank Ergasias). Ειδικότερα, η ενοποίηση της τραπεζικής σχέσης του κοινού πελατολογίου των μερών στο ενιαίο σχήμα, θα δημιουργήσει την ανάγκη εξεύρεσης εναλλακτικής τραπεζικής σχέσης σε ανταγωνιστικά πιστωτικά ιδρύματα».*

333. Επί του δεύτερου εκ των ανωτέρω παραγόντων, η γνωστοποιούσα διευκρινίζει ότι οι δύο τράπεζες, ήτοι η Εθνική Τράπεζα και η Eurobank Ergasias, έχουν γενικότερα σε μεγάλο βαθμό κοινούς πελάτες, αλλά και ειδικότερα στο χώρο των καρτών. Ως εκ τούτου, αναμένεται ότι οι πελάτες του κοινού σχήματος, λόγω της ανάγκης τους ως καταναλωτές να έχουν περισσότερες της μίας κάρτας[502] θα στραφούν σε άλλα πιστωτικά ιδρύματα για την απόκτηση συμπληρωματικών ή εναλλακτικών πιστωτικών καρτών. Η γνωστοποιούσα μάλιστα εκτιμά ότι κάθε 2 κάρτες έκδοσης των δύο τραπεζών θα αντικατασταθούν με 1,5 κάρτες της νέας τράπεζας, μειώνοντας αντίστοιχα το κοινό μερίδιο αγοράς. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η θέση αυτή της γνωστοποιούσας δεν συνάδει με τις αιτιάσεις της περί συμπληρωματικής πελατείας, όπως εκτέθηκαν ανωτέρω στην οικεία Ενότητα της λιανικής τραπεζικής.

Η.2.2.2. Η άποψη των λοιπών ανταγωνιστών

334. Σύμφωνα με τις ληφθείσες απαντήσεις, μέρος των ερωτηθεισών τραπεζών[503] θεωρεί ότι η επικείμενη συγκέντρωση δεν αναμένεται να έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στη λειτουργία του ανταγωνισμού, ενώ, κατά την εκτίμησή τους, δεν θα δημιουργήσει σημαντικά εμπόδια εισόδου σε επιχειρήσεις οι οποίες θα ήθελαν να δραστηριοποιηθούν στην εν λόγω αγορά. Εντούτοις,

---

[501] Βλ. απαντητική επιστολή της Εθνικής Τράπεζας με αριθ. πρωτ. […].

[502] Κατά την εκτίμηση της γνωστοποιούσας, η ανάγκη των καταναλωτών να έχουν περισσότερες της μίας κάρτας σχετίζεται με λόγους ρευστότητας, σε περίπτωση έλλειψης διαθεσίμου ορίου της μίας από αυτές. Παράλληλα, ανάγεται και σε λόγους ασφαλείας, ήτοι ενδεχόμενα τεχνικής φύσης προβλήματα, όπως απομαγνητισμός, μη δυνατότητα λειτουργίας κάποιας κάρτας από συγκεκριμένους εμπόρους εσωτερικού ή εξωτερικού, κτλ.

[503] Συγκεκριμένα οι απαντήσεις των τραπεζών […].

εκφράστηκε και αντίθετη άποψη[504], ήτοι ότι η δραστηριοποίηση λιγότερων τραπεζών με σημαντικά μερίδια αγοράς, θα έχει ως αποτέλεσμα, τόσο τη συγκέντρωση του τραπεζικού κλάδου και τον περιορισμό του ανταγωνισμού όσο και τη δυσχέρανση της εισόδου νέων παικτών. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι σύμφωνα με […][505] η υπό κρίση συγκέντρωση αναμένεται να επηρεάσει «*σε μικρό βαθμό*» την αγορά έκδοσης πιστωτικών και χρεωστικών καρτών, καθώς «*λόγω του μεγέθους των χαρτοφυλακίων των δύο Τραπεζών θα υπάρξουν περισσότεροι κοινοί πελάτες άρα εκτιμάται ότι θα υπάρξει μείωση στα μεγέθη των εκδόσεων*». Όμως, όπως […] επισημαίνει «*οι όγκοι των καρτών επηρεάζονται περισσότερο από την αρνητική κατάσταση της οικονομίας και την αβεβαιότητα*». Την άποψη αυτήν δεν φαίνεται να συμμερίζεται […][506] καθώς υποστηρίζει ότι «*[η] επικείμενη συγκέντρωση θα δημιουργήσει μία Τράπεζα, η οποία θα έχει δεσπόζουσα θέση στην Ελληνική Τραπεζική Αγορά*».

Η.2.2.3. Η απόφαση της Επιτροπής

α) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητες δημιουργίας ή ενίσχυσης ατομικής δεσπόζουσας θέσης)

335. Βάσει των στοιχείων που παρατέθηκαν αναφορικά με τα μερίδια των μερών και των ανταγωνιστών τους, στην υπό εξέταση σχετική αγορά **της έκδοσης πιστωτικών καρτών**, το συνδυαστικό μερίδιο αγοράς των δύο συμμετεχουσών ανέρχεται μετά την υπό κρίση πράξη σε [35-45]% (στοιχεία 2011) και [25-35]% (στοιχεία γ΄ τριμήνου 2012). Συγκεκριμένα, οι συμμετέχουσες ανέρχονται στην πρώτη θέση, από τη δεύτερη (για την Eurobank) και τρίτη (για την Εθνική Τράπεζα) πριν την υπό κρίση πράξη, με σημαντική αύξηση του μεριδίου αγοράς που προκύπτει μετά τη συγκέντρωση κατά [15-25] περίπου ποσοστιαίες μονάδες, ενώ τα μερίδια των δύο επόμενων ανταγωνιστών τους κατά το έτος 2012 απέχουν από αυτά της νέας οντότητας κατά λιγότερο από [5-15] (για τον όμιλο ΑΛΦΑ) και περισσότερο από [15-25] (για τον όμιλο Πειραιώς) ποσοστιαίες μονάδες. Επιπροσθέτως, όπως προαναφέρθηκε, ο δείκτης HHI, ο οποίος είναι ανώτερος των 2.000 μονάδων, παρουσιάζει μεταβολή (Δ) άνω του ασφαλούς ορίου των 250 μονάδων ([600-650] σύμφωνα με τα στοιχεία 2011 και [550-600] σύμφωνα με τα στοιχεία γ΄ τριμήνου 2012).

336. Σύμφωνα με τα ανωτέρω, δεδομένου του γεγονότος ότι η ενιαία τράπεζα κατέχει την πρώτη θέση στην αγορά έκδοσης πιστωτικών καρτών απαιτείται η εξέταση της ενδεχόμενης δημιουργίας ή ενίσχυσης (ατομικής) δεσπόζουσας θέσης στην εν λόγω αγορά, καθώς σύμφωνα με τη νομολογία[507] έχει κριθεί ότι οι συγκεντρώσεις που καταλήγουν στη δημιουργία επιχειρήσεων με μερίδιο αγοράς ακόμα και κάτω από 40% μπορούν να οδηγήσουν στη δημιουργία ή στην ενίσχυση δεσπόζουσας θέσης. Στην περίπτωση αυτή ερευνώνται περαιτέρω παράγοντες, όπως είναι ο βαθμός εξάρτησης από συγκεκριμένο προμηθευτή[508], από συγκεκριμένο προϊόν / υπηρεσία[509], από την ύπαρξη ή μη

[504] Συγκεκριμένα οι απαντήσεις των τραπεζών […]. Επιπλέον, επισημαίνεται ότι η […] θεωρεί όμως ότι μετά τις συγχωνεύσεις παραμένουν διαθέσιμες επαρκείς επιλογές για τον τελικό καταναλωτή.

[505] Βλ. απαντητική επιστολή […].

[506] Βλ. σχετ. την υπ’ αριθ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή.

[507] Βλ. αποφάσεις ΕΕπ. M.1221 Rewe/Meinl, σκ. 98-114, M.2337 Nestle/Ralston Purina, σκ.44-47.

[508] Βλ. απόφαση ΕΕπ. M.1221, ο.π., σκ. 101 επ., όπου ο βαθμός εξάρτησης από συγκεκριμένο προμηθευτή συνδέεται με το βαθμό δυσκολίας της αλλαγής του τρόπου διανομής.

[509] Βλ. απόφαση ΕΕπ. M.1221, ο.π., σκ. 105.

εναλλακτικών προϊόντων[510], μη ύπαρξη άλλων ανταγωνιστών με σημαντικά μερίδια στη σχετική αγορά[511], κλπ.

337. Βάσει των ανωτέρω κριτηρίων διαπιστώνεται ότι, παρότι η νέα οντότητα αποκτά την πρώτη θέση σε αποτέλεσμα της υπό εξέταση συγκέντρωσης από άποψη μεριδίου, οι επόμενοι τρεις ανταγωνιστές κατέχουν σημαντικά μερίδια αγοράς (ιδίως ο όμιλος Alpha Bank και ο όμιλος Πειραιώς) και αντίστοιχο σε έκταση δίκτυο διανομής, γεγονός που περιέχει δυνατότητες εξεύρεσης εναλλακτικών προμηθευτών στους πελάτες των συμμετεχουσών, στην περίπτωση αύξησης των τιμών/χρεώσεων από τις τελευταίες. Σημειωτέον, επίσης, ότι τα μερίδια αγοράς των δύο συμμετεχουσών εταιριών κινούνται πτωτικά τα τελευταία έτη, καθώς το μερίδιο αγοράς της Eurobank διαμορφώθηκε από το [15-25]% περίπου το 2009 στο [15-25]% το 2012, ενώ της Εθνικής Τράπεζας διαμορφώθηκε από το [15-25]% το 2009 στο [15-25]% το 2012. Ταυτόχρονα, το μερίδιο αγοράς των ανταγωνιστών κινείται είτε ανοδικά ([…][512],[…]) είτε παραμένει στα ίδια επίπεδα ([…],[…]). Επιπλέον, παρά την ύπαρξη κάποιων εμποδίων εισόδου στην εν λόγω αγορά, το νέο νομοθετικό πλαίσιο (ν. 3862/2010) που ενσωμάτωσε την Οδηγία της Ε.Ε. περί υπηρεσιών πληρωμών (PSD)[513] δημιουργεί ευνοϊκότερες συνθήκες για την είσοδο δυνητικών ανταγωνιστών στην ευρύτερη αγορά της έκδοσης πιστωτικών καρτών, καθώς επιτρέπει την παροχή τέτοιων υπηρεσιών και από μη πιστωτικά ιδρύματα, τηρουμένων βεβαίως των σχετικών προϋποθέσεων για την παροχή άδειας λειτουργίας από την Τράπεζα της Ελλάδος.

338. Επιπροσθέτως, το χαμηλό κόστος μεταστροφής για τους καταναλωτές και η μη ύπαρξη τυχόν αδιαφανών όρων που μπορεί να εμπεριέχουν την επιβολή άλλου είδους χρεώσεων ή συμβατικών δεσμεύσεων που να συνεπάγονται υψηλό κόστος αλλαγής εκδότη πιστωτικής κάρτας σε συνδυασμό με την πολιτική πολλαπλών πηγών προμήθειας (multi-sourcing strategy) που συνηθίζουν να ακολουθούν αυτοί συντείνουν στην άρση των όποιων αμφιβολιών αναφορικά με τη δυνατότητα της υπό εξέταση πράξης να περιορίσει τον ανταγωνισμό στην εξεταζόμενη εδώ αγορά.

339. Κατά συνέπεια, θεωρείται ότι λόγω της συγκέντρωσης, η ενιαία οντότητα δεν θα αποκτήσει δεσπόζουσα θέση στην αγορά της έκδοσης των πιστωτικών καρτών.

340. Στην **αγορά της έκδοσης χρεωστικών καρτών**, η Εθνική Τράπεζα και η Eurobank, οι οποίες, προ της συγκέντρωσης, βρίσκονται στην πρώτη και τέταρτη θέση, αποκτούν σε συνέχεια της συγκέντρωσης συνολικό μερίδιο [35-45]% (στοιχεία 2011) και [35-45]% (στοιχεία εννιαμήνου 2012), που κατατάσσει την ενιαία οντότητα στην πρώτη θέση. Ακολουθούν ο όμιλος ΑΛΦΑ (με μερίδιο που απέχει κατά περισσότερες από [5-15] ποσοστιαίες μονάδες από αυτό της νέας οντότητας) και στην τρίτη και τέταρτη θέση ο όμιλος Πειραιώς και το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο με μερίδια [15-25]% και [5-15]% αντίστοιχα για το εννιάμηνο 2012. Επιπροσθέτως, ο δείκτης HHI, ο οποίος είναι ανώτερος των 2.000 μονάδων, παρουσιάζει μεταβολή (Δ) άνω του ασφαλούς ορίου των 250 μονάδων ([550-600] σύμφωνα με τα στοιχεία 2011 και [550-600] σύμφωνα με τα στοιχεία

---

510 Ο.π. σκ.106.

511 Βλ. απόφαση ΕΕπ. Μ.2337, ο.π., σκ. 46.

512 της οποίας το μερίδιο παρουσίασε αύξηση […] περίπου ποσοστιαίων μονάδων από το 2009, μη λαμβανομένου υπόψη του συνολικού μεριδίου του Ομίλου.

513 Αν και δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το μερίδιο αγοράς που κατέχουν μη τραπεζικοί οργανισμοί στη θεωρητικά ευρύτερη αγορά της έκδοσης πιστωτικών καρτών από όλους τους παρόχους, θα πρέπει να αξιολογηθεί θετικά η νομοθετική αυτή πρόβλεψη, ως επιχείρημα υπέρ της απουσίας νομικών τουλάχιστον εμποδίων εισόδου, για την αξιολόγηση της μελλοντικής διαμόρφωσης των μεριδίων αγοράς.

γ΄ τριμήνου 2012). Ταυτόχρονα, η αύξηση του μεριδίου που προκύπτει μετά τη συγκέντρωση είναι σημαντική, δεδομένου ότι η EUROBANK κατείχε μερίδιο [5-15]% και [5-15]% για το 2011 και το εννιάμηνο 2012 αντίστοιχα.

341. Δεδομένου του γεγονότος ότι η ενιαία τράπεζα κατέχει, με βάση τα ως άνω, την πρώτη θέση στην αγορά έκδοσης χρεωστικών καρτών, και μάλιστα με διαφορά από την κατέχουσα τη δεύτερη θέση τράπεζα (όμιλος ΑΛΦΑ), απαιτείται η εξέταση της ενδεχόμενης δημιουργίας ή ενίσχυσης (ατομικής) δεσπόζουσας θέσης στην εν λόγω αγορά βάσει των κριτηρίων που προαναφέρθηκαν ανωτέρω στην αγορά της έκδοσης των πιστωτικών καρτών.

342. Συγκεκριμένα, παρότι η νέα οντότητα αποκτά την πρώτη θέση ως αποτέλεσμα της υπό εξέταση συγκέντρωσης από άποψη μεριδίου, το κόστος μεταστροφής για τους τελικούς καταναλωτές είναι αμελητέο, δεν διαπιστώνονται αδιαφανείς όροι συναλλαγής που μπορεί να εμπεριέχουν την επιβολή άλλου είδους χρεώσεων ή συμβατικών δεσμεύσεων που να συνεπάγονται υψηλό κόστος αλλαγής εκδότη χρεωστικής κάρτας και οι επόμενοι δύο ανταγωνιστές κατέχουν σημαντικά μερίδια αγοράς και αντίστοιχο σε έκταση δίκτυο διανομής και συνεπώς θα εξακολουθήσουν να ασκούν αισθητές ανταγωνιστικές πιέσεις έναντι της νέας οντότητας μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης. Εξάλλου, στην εν λόγω αγορά δραστηριοποιείται, πλην των ανωτέρω μεγάλων ανταγωνιστών, και μία τουλάχιστον τράπεζα (το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο), μικρότερης δυναμικότητας μεν, αλλά με αισθητή παρουσία και εν γένει αυξανόμενο μερίδιο αγοράς. Τέλος, η συγκεκριμένη αγορά βρίσκεται σε φάση σταθερής ανάπτυξης, υφίσταται δυνητικός ανταγωνισμός καθώς τα εμπόδια εισόδου είναι αισθητά χαμηλότερα από αυτά της έκδοσης πιστωτικών καρτών, ενώ και στην εν λόγω αγορά οι καταναλωτές συνηθίζουν να ακολουθούν πολιτική πολλαπλών πηγών προμήθειας. Κατά συνέπεια, θεωρείται ότι λόγω της συγκέντρωσης, η ενιαία οντότητα δεν θα αποκτήσει δεσπόζουσα θέση στην αγορά της έκδοσης των χρεωστικών καρτών.

343. Έτσι, από την αξιολόγηση των ανωτέρω παραμέτρων και της δομής των σχετικών υπό εξέταση αγορών δεν προκαλούνται αμφιβολίες σε σχέση με τη δημιουργία οριζόντιων μη συντονισμένων αποτελεσμάτων. Συνεπεία των ανωτέρω, η υπό κρίση συγκέντρωση δεν αναμένεται να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση (ατομικής) δεσπόζουσας θέσης της ενιαίας οντότητας σε καμία εκ των ως άνω ορισθεισών αγορών .

β) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητες δημιουργίας ή ενίσχυσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης)

344. Στην **αγορά της έκδοσης πιστωτικών καρτών**, σε συνέχεια της υπό εξέταση συγκέντρωσης, οι τέσσερεις πρώτοι ανταγωνιστές κατέχουν μερίδιο ανερχόμενο σε [80-90]% ([25-35]% η ενιαία οντότητα, [25-35]% ο όμιλος ΑΛΦΑ, [5-15]% ο όμιλος Πειραιώς και [5-15]% η Citibank). Ως εκ τούτου, η υπό κρίση υπο-αγορά παρουσιάζει, όπως εξάλλου προεκτέθηκε, υψηλό επίπεδο συγκέντρωσης. Συγκεκριμένα, η μεταβολή του δείκτη συγκέντρωσης λόγω της υπό εξέταση πράξης κυμαίνεται σε ποσοστό άνω του ασφαλούς ορίου των 250 μονάδων, ενώ, επιπροσθέτως, η συγκέντρωση οδηγεί στη μείωση του αριθμού των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων με την αποχώρηση της δεύτερης από άποψη μεριδίου επιχείρησης στην αγορά.

345. Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, το παραπάνω διαπιστούμενο υψηλό ποσοστό θα κατέχουν τέσσερεις επιχειρήσεις, γεγονός το οποίο καθιστά τον πιθανό συντονισμό καταρχήν ασταθή[514,515], λόγω των μη εξαιρετικά υψηλών εμποδίων εισόδου και της ύπαρξης δυνητικού ανταγωνισμού, του μικρού κόστους μεταστροφής των καταναλωτών και της εν γένει εύκολης μετακίνησης αυτών (χωρίς αναγκαία άλλη σχέση με την τράπεζα, λ.χ. ταμιευτική), καθώς και της πολιτικής πολλαπλών πηγών προμήθειας που συνηθίζουν να ακολουθούν οι καταναλωτές.

346. Επιπροσθέτως, τα μερίδια αγοράς των τεσσάρων ως άνω δραστηριοποιουμένων στην αγορά της έκδοσης πιστωτικών καρτών τραπεζών δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερη συμμετρία μεταξύ τους, γεγονός το οποίο καθιστά πιθανό συντονισμό μεταξύ τους ιδιαίτερα ασταθή[516]. Επίσης, παρατηρείται σημαντική ασυμμετρία μεταξύ των μεριδίων της νέας οντότητας και ιδίως της τρίτης ανταγωνίστριας τράπεζας (όμιλος Πειραιώς), η οποία συμβάλλει στη μη στοιχειοθέτηση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, ιδιαίτερα αν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι στην εν λόγω αγορά δραστηριοποιείται ικανός αριθμός ανταγωνιστών διαφορετικής δυναμικότητας, ώστε να υπάρχει εξισορρόπηση της ζήτησης στην αγορά.

347. Περαιτέρω, το συνδυαστικό μερίδιο των δύο προπορευόμενων ανταγωνιστών είναι χαμηλότερο του [55-65]% επί του συνόλου της αγοράς, και δεν επαρκεί εν προκειμένω για να προσδώσει σε αυτή χαρακτηριστικά δυοπωλίου, λαμβανομένου υπόψη (πέρα των ανωτέρω συνθηκών) αφενός του γεγονότος ότι τουλάχιστον ο τρίτος και τέταρτος επόμενοι ανταγωνιστές έχουν σημαντική ισχύ από πλευράς μεριδίων ενώ ένας ακόμη ανταγωνιστής με αισθητή παρουσία στην αγορά και αυξανόμενο μερίδιο (Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο) και αφετέρου του σημαντικού ανταγωνιστικού περιθωρίου που καταλείπεται και το οποίο ανέρχεται σε περίπου [35-45]%.

348. Επομένως, η εξέταση των ανωτέρω κατατείνει υπέρ της απουσίας οριζόντιων επιπτώσεων συντονισμένης συμπεριφοράς εκ της συγκέντρωσης στην αγορά της έκδοσης των πιστωτικών καρτών.

349. **Στην αγορά έκδοσης χρεωστικών καρτών,** οι τρείς πρώτοι ανταγωνιστές κατέχουν, σε συνέχεια της υπό κρίση συγκέντρωσης, μερίδιο ανερχόμενο σε [75-85]% ([35-45]% η ενιαία οντότητα, [15-25]% ο όμιλος ΑΛΦΑ και [15-25]% ο όμιλος Πειραιώς) για το 2012. Ως εκ τούτου, η υπό κρίση υπο-αγορά παρουσιάζει, όπως εξάλλου προεκτέθηκε, υψηλό επίπεδο συγκέντρωσης. Συγκεκριμένα, η μεταβολή του δείκτη συγκέντρωσης λόγω της υπό εξέταση πράξης κυμαίνεται σε ποσοστό άνω του ασφαλούς ορίου των 250 μονάδων, ενώ, επιπροσθέτως, η συγκέντρωση οδηγεί στη μείωση του αριθμού των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων με την αποχώρηση της τέταρτης από άποψη μεριδίου επιχείρησης στην αγορά.

---

[514] Με βάση και την Ευρωπαϊκή νομολογία, η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τριών ή τεσσάρων προμηθευτών δεν είναι πιθανή, λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών. Η κατάσταση αυτή θα ήταν ασταθής και δυσβάστακτη μακροχρόνια. Βλ. ενδεικτικά απόφαση ΕΕπ. Μ.1016 Price Waterhouse/Coopers &Lybrand, σκ. 103.

[515] Περαιτέρω, σύμφωνα με αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, παρότι η πιθανότητα δημιουργίας οριζοντίων συντονισμένων αποτελεσμάτων μεταξύ τριών ηγετικών εταιριών που θα κατείχαν, μετά την πράξη της συγκέντρωσης, μερίδια αγοράς μεταξύ 70% έως και άνω του 80% εξετάστηκε σε αρκετές περιπτώσεις, η πιθανότητα αυτή αποκλείστηκε στις περισσότερες εξ αυτών, επειδή οι συνθήκες που επικρατούσαν στις επηρεαζόμενες αγορές δεν θεωρήθηκε ότι ευνοούσαν τη δημιουργία συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Βλ. ενδεικτικά νομολογία που παρατίθεται στο Nicholas Levy, The control of Concentrations Between Undertakings, κεφ. 5, παρ. 5.13[8][b].

[516] Βλ. απόφαση ΕΕπ. /Μ.4823 YARA/PRAXAIR/ JV σκ.44.

350. Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, το παραπάνω διαπιστούμενο υψηλό ποσοστό θα κατέχουν τρεις επιχειρήσεις, γεγονός το οποίο καθιστά τον πιθανό συντονισμό καταρχήν ασταθή, λόγω των χαμηλών (σε σύγκριση με την αγορά έκδοσης πιστωτικών καρτών) εμποδίων εισόδου και της ύπαρξης δυνητικού ανταγωνισμού, της ανυπαρξίας κόστους μεταστροφής των καταναλωτών και της πολιτικής πολλαπλών πηγών προμήθειας που συνηθίζουν να ακολουθούν οι καταναλωτές. Εξάλλου, μετά τη συγκέντρωση θα εξακολουθήσει να δραστηριοποιείται στην αγορά ένας τουλάχιστον ακόμα ανταγωνιστής, μικρότερης δυναμικότητας μεν, αλλά με αυξανόμενο μερίδιο (Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο).

351. Επιπροσθέτως, τα μερίδια αγοράς των τριών ως άνω δραστηριοποιουμένων στην αγορά της έκδοσης χρεωστικών καρτών τραπεζών δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερη συμμετρία μεταξύ τους[517], καθώς η διαφορά του μεριδίου της νέας οντότητας από αυτό της δεύτερης ανταγωνίστριας τράπεζας ξεπερνά αισθητά τις 10 ποσοστιαίες μονάδες. Εξάλλου, παρατηρείται σημαντική ασυμμετρία μεταξύ των μεριδίων της νέας οντότητας και της τρίτης ανταγωνίστριας τράπεζας (όμιλος Πειραιώς), η οποία συμβάλλει στη μη στοιχειοθέτηση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης.

352. Περαιτέρω, το συνδυαστικό μερίδιο των δύο προπορευόμενων ανταγωνιστών κυμαίνεται στο όριο του [55-65]% και δεν επαρκεί λαμβανομένων υπόψη και των υπολοίπων κρατουσών συνθηκών για να προσδώσει στην αγορά γνωρίσματα δυοπωλίου, δεδομένης εξάλλου της παρουσίας ενός ισχυρού ανταγωνιστή (όμιλος Πειραιώς), αλλά και, όπως προαναφέρθηκε, τουλάχιστον ενός μικρότερου καταλείποντας στη σχετική αγορά ανταγωνιστικό περιθώριο της τάξεως του [35-45]% περίπου.

353. Σε κάθε περίπτωση, στην αγορά της έκδοσης χρεωστικών καρτών, όπως ελέχθη και ανωτέρω, δεν υπάρχουν απευθείας χρεώσεις. Επομένως, δεν υφίσταται κατ’ αρχήν αντικείμενο συντονισμού ως προς την τιμολόγηση. Εξάλλου, η ισχύς του κινήτρου για συντονισμό εξαρτάται από το επίπεδο ανάπτυξης της σχετικής αγοράς. Εν προκειμένω, η σχετική αγορά των χρεωστικών καρτών σημειώνεται ότι βρίσκεται σε φάση ανάπτυξης γεγονός που δεν διευκολύνει πιθανό συντονισμό[518].

354. Επομένως, η εξέταση των ανωτέρω κατατείνει υπέρ της απουσίας οριζόντιων επιπτώσεων συντονισμένης συμπεριφοράς εκ της συγκέντρωσης στην αγορά της έκδοσης των χρεωστικών καρτών.

355. Το σύνολο των ως άνω διαπιστώσεων δεν καταδεικνύει συντονισμό των βασικών ανταγωνιστών στις ως άνω επηρεαζόμενες αγορές, ιδίως δεδομένης της τροποποίησης των μεριδίων αγοράς που επιφέρει η υπό εξέταση συγκέντρωση. Βάσει των ανωτέρω, δεν μπορεί να συναχθεί ότι η συγκέντρωση θα μεταβάλει ουσιωδώς τις συνθήκες ανταγωνισμού στις ως άνω αγορές με τη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης.

---

[517] Η διαπίστωση ασυμμετρίας των μεριδίων είναι ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας για την εξαγωγή ασφαλούς συμπεράσματος περί ανυπαρξίας πιθανών συντονισμένων αποτελεσμάτων. Ενδεικτικά αναφέρεται η υπόθεση ΕΕπ. Μ.4823 YARA/PRAXAIR/ JV σκ.44, όπου λαμβανομένης υπόψη της διαρκούς ασυμμετρίας των μεριδίων αγοράς των μερών, θεωρήθηκε απίθανο η δημιουργία μίας κοινής επιχείρησης να οδηγήσει σε αντιανταγωνιστικό συντονισμό μεταξύ των.

[518] Βλ. απόφαση ΕΕπ. Μ.580 ABB/Daimler Benz σκ. 90.

Η.3. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΡΤΩΝ

Η.3.1. Υφιστάμενες Ανταγωνιστικές Συνθήκες

α) Ωριμότητα αγοράς

356. Σύμφωνα με τη […] *«[η] οικονομική συγκυρία έχει επηρεάσει την αγορά αποδοχής καρτών. Η παραδοσιακή αγορά εμφανίζει σημάδια κάμψης»*[519]. Παρόλ’ αυτά παραθέτει ως πιθανούς παράγοντες που δύναται να επηρεάσουν θετικά τη ζήτηση, την εκτιμώμενη αύξηση της χρήσης χρεωστικών καρτών, την περαιτέρω ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου (e-commerce acquiring), καθώς και τις οικονομίες κλίμακας, που είναι εφικτό να δημιουργηθούν σε μεσοπρόθεσμο επίπεδο, και πιθανά θα βοηθήσουν στην διαμόρφωση ενός ελκυστικού περιβάλλοντος σε επίπεδο τιμολόγησης και ανάπτυξης νέων αγορών, με τελικό αποτέλεσμα την τόνωση της ζήτησης.

357. Ομοίως, με την άποψη της […] συγκλίνει και η πλειονότητα των ερωτηθεισών τραπεζών, οι οποίες υποστηρίζουν ότι η αγορά της αποδοχής τραπεζικών καρτών βρίσκεται σε φάση κάμψης, κυρίως λόγω της οικονομικής συγκυρίας και των επιπτώσεών της. Παραταύτα, οι προβλέψεις για την πορεία της ζήτησης είναι θετικές, λόγω παραγόντων όπως η σταδιακή εξοικείωση των καταναλωτών με τη χρήση των τραπεζικών καρτών, η αντικατάσταση των μετρητών ως μέσου πληρωμής και η ανάγκη των καταναλωτών να χρησιμοποιούν τις άτοκες δόσεις που τους παρέχει η χρήση πιστωτικών καρτών.

358. Επιπλέον, ενισχυτικός παράγοντας της ζήτησης μπορεί να θεωρηθεί η εκπεφρασμένη (ατύπως ακόμα) βούληση της πολιτικής ηγεσίας για επέκταση των ηλεκτρονικών συναλλαγών με κάρτες πληρωμών για ποσά πολύ μικρότερα από αυτά που προβλέπονται στην υφιστάμενη νομοθεσία[520].

β)Διαρθρωτικοί Δεσμοί – Συμβάσεις Συνεργασίας

359. Ως προς την ύπαρξη συμβάσεων συνεργασίας, στο πλαίσιο αποδοχής καρτών, η Εθνική Τράπεζα[521] δηλώνει ότι διατηρεί συμφωνία συνεργασίας με τις τράπεζες Εμπορική και Citibank, για τη *«δημιουργία κοινού φορέα αποδοχής καρτών των εν λόγω τραπεζών»*[522] όπως αναφέρει. Περαιτέρω,

---

[519] Βλ. […], στο πλαίσιο της εξέτασης της γνωστοποίησης συγκέντρωσης αναφορικά με την κοινή επιχείρηση με διακριτικό τίτλο «Κάρντλινκ Α.Ε.».

[520] Με βάση το Ν.3842/2010 και τις ΠΟΛ 1091/14.6.2010 και 1027/9.2.2011, σε συναλλαγές επιτηδευματία με ιδιώτες και σε ό,τι αφορά τα φορολογικά στοιχεία που εκδίδονται από επιτηδευματίες για πώληση αγαθών ή παροχή υπηρεσιών προς ιδιώτες (ΑΛΠ, ΑΠΥ κλπ) αξίας 1.500 Ευρώ και άνω (συμπεριλαμβανομένου του ΦΠΑ) εξοφλούνται από τους αγοραστές ή λήπτες αυτών ιδιώτες, αποκλειστικά μέσω τραπεζικού λογαριασμού, με χρεωστικές ή πιστωτικές κάρτες, ή με επιταγές (ισχύς από 1/1/2012). Επιπλέον, αναφορικά με συναλλαγές μεταξύ επιτηδευματιών, για την απόδειξη της νόμιμης και ακριβούς συναλλαγής από το λήπτη φορολογικού στοιχείου, η οποία αφορά αγορά αγαθών ή λήψη υπηρεσιών αξίας 3.000 Ευρώ και άνω, απαιτείται η τμηματική ή ολική εξόφληση να γίνεται μέσω τραπεζικού λογαριασμού ή με έκδοση απλής επιταγής του λήπτη του στοιχείου ή με εκχώρηση επιταγών τρίτων από αυτόν.

[521] Βλ. απαντητική επιστολή της Εθνικής Τράπεζας με αριθ. πρωτ. […].

[522] Πιο συγκεκριμένα, κατά τη γνωστοποιούσα, η δημιουργία του κοινού φορέα προέκυψε με γνώμονα την κάλυψη των ακόλουθων αναγκών:

- την αναγκαιότητα της ορθής κατανομής των επιβαρύνσεων που προκύπτουν για την ανάπτυξη και χρήση ενός σύγχρονου και εκτεταμένου δικτύου τερματικών EFT/POS,
- την ανάγκη για εξυπηρέτηση από καθεμία συσκευή τερματικού EFT/POS των συμβαλλομένων μερών, όλων των συναλλαγών που πραγματοποιούνται και εκκαθαρίζονται με τις κάρτες Visa, MasterCard, Eurocard, Diners, Maestro, JCB, Εμποροκάρτα.

επισημαίνει ότι η ανωτέρω συμφωνία παραμένει ενεργή κυρίως με την τράπεζα Citibank, ενώ έχει αδρανήσει, χωρίς όμως να έχει καταγγελθεί, με την Εμπορική Τράπεζα.

360. Πρόκειται για την από 23.3.1992 σύμβαση[523] υπό τον τίτλο «ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΟ ΔΙΚΤΥΟ ΣΥΣΚΕΥΩΝ EFT/POS» μεταξύ των εταιριών «ΕΘΝΙΚΗ Α.Ε.ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ», «ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ Α.Ε.» και «DINERS CLUB OF GREECE Α.Ε.» με διάρκεια αορίστου χρόνου με βάση την οποία οι εν λόγω εταιρίες αναλαμβάνουν την εγκατάσταση […] τερματικών μηχανημάτων EFT/POS[524] σε συνεργαζόμενες επιχειρήσεις για τους σκοπούς της εξυπηρέτησης των συναλλαγών που πραγματοποιούνται[525] «[…]» (βλ. μέρος Β΄ όρος 4). Επιπλέον, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο μέρος Δ΄ της σύμβασης περί Διαδικαστικών Ρυθμίσεων, «[…]»[526].

361. Επιπλέον, συμφωνίες συνεργασίας υφίστανται με εκδότριες τράπεζες πιστωτικών καρτών για την υποστήριξη προγραμμάτων δόσεων μέσω τερματικών EFT/POS. Ειδικότερα, η εκκαθαρίστρια τράπεζα παρέχει τη δυνατότητα χρέωσης της αξίας μίας συναλλαγής με κάρτα έκδοσης όχι μόνο της ιδίας αλλά και άλλης εγχώριας τράπεζας σε δόσεις, με μέγιστο αριθμό δόσεων τους 36 μήνες. Οι ανωτέρω συμφωνίες συνεργασίας δεν καλύπτονται από συμβάσεις μεταξύ των τραπεζών, δεδομένης της ύπαρξης σχετικών κανόνων (rules, technical specifications) των διεθνών οργανισμών, οι οποίοι κατέχουν ισχύ κανονιστικού χαρακτήρα. Σημειώνεται ότι η γνωστοποιούσα δεν προσκόμισε τους ως άνω κανόνες των διεθνών οργανισμών που επικαλείται στο πλαίσιο της απουσίας σχετικών συμβάσεων.

362. Αναφορικά με την Eurobank Ergasias, επισημαίνεται ότι υπάρχει διαρθρωτικός δεσμός μεταξύ της Eurobank Ergasias και της Alpha Bank μέσω της μη λειτουργικά αυτόνομης κοινής επιχείρησης, «ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΔΙΚΤΥΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ» και διακριτικό τίτλο «ΚΑΡΝΤΛΙΝΚ Α.Ε.» (εφεξής «Κάρντλινκ»). Πιο αναλυτικά, καθένας από τους δύο τραπεζικούς οργανισμούς, Alpha Bank και Eurobank Ergasias, κατέχει ποσοστό ύψους 50% επί του μετοχικού κεφαλαίου της ως άνω κοινής επιχείρησης. Η τελευταία δύναται να παρέχει αποκλειστικά και μόνο στις μητρικές της τράπεζες[527] υπηρεσίες:

---

[523] Η εν λόγω σύμβαση προσκομίσθηκε από την Εθνική Τράπεζα στο πλαίσιο της υπ’ αριθ. πρωτ. […] υποβολής στοιχείων.

[524] […]

[525] […]

[526] […]

[527] Με το από 27.7.2004 (ημ. αριθ. πρωτ. 3931) έγγραφο των Alpha Bank και Eurobank Ergasias, γνωστοποιήθηκε στην Ε.Α., κατ’ άρθρο 21 του ν. 703/1977, όπως ίσχυε, το από 29.6.2004 συμβόλαιο (Καταστατικό) που υπογράφηκε από τις παραπάνω εταιρίες, και το οποίο αφορούσε στην από κοινού σύσταση ανώνυμης εταιρίας, σύμφωνα με τον Κ.Ν. 2190/1920, με την επωνυμία «ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΔΙΚΤΥΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ» και με διακριτικό τίτλο «ΚΑΡΝΤΛΙΝΚ Α.Ε.». Σύμφωνα δε με το από 15.7.2005 (αριθ. πρωτ. […]) έγγραφο που είχαν υποβάλει οι Alpha Bank και Eurobank Ergasias στο πλαίσιο της αμέσως προαναφερθείσας γνωστοποίησης σύστασης της Κάρντλινκ, η εταιρία αυτή δε θα είχε εμπορική δραστηριότητα, πλην της παροχής υπηρεσιών στις ως άνω μητρικές της επιχειρήσεις, και δε θα προσέφερε τις υπηρεσίες της σε άλλες τράπεζες ή τρίτους, ενώ τα έξοδα λειτουργίας της θα καλύπτονταν από μηνιαία αμοιβή που θα κατέβαλλαν οι ως άνω ιδρύτριες τράπεζες. Επί της ως άνω γνωστοποίησης, εκδόθηκε η με αριθμό 321/V/2006 Απόφαση της Ε.Α. (Τμήμα Β΄), με την οποία: α) κρίθηκε ότι η σύσταση της ανωτέρω επιχείρησης ενέπιπτε στην έννοια της σύμπραξης κατ’ άρθρο 1 του ν. 703/1977 όπως ίσχυε, και όχι της συγκέντρωσης, δεδομένου ότι η επιχείρηση αυτή δε θα ήταν λειτουργικά αυτόνομη κατά την έννοια του Κανονισμού (ΕΚ) 139/2004, και β) χορηγήθηκε στη γνωστοποιηθείσα πράξη αρνητική πιστοποίηση κατ’ άρθρο 11 παρ. 1 του ν. 703/1977, όπως ίσχυε.

α) εμπορικού δικτύου συναλλαγών μέσω ηλεκτρονικών και άλλων τερματικών μηχανημάτων Points Of Sale[528] (εφεξής και «**POS Network Service Provision**») και

β) επεξεργασίας των σχετικών με την αποδοχή τραπεζικών καρτών δεδομένων (εφεξής και «**Card Acquiring Processing**»)[529].

363. Οι ως άνω επιμέρους υπηρεσίες συνιστούν εισροές για την υπηρεσία αποδοχής καρτών στην οποία δραστηριοποιούνται οι δύο μητρικές της Κάρντλινκ εταιρίες Alpha Bank και Eurobank Ergasias[530,531].

364. Η Κάρντλινκ παρέχει, είτε με ίδια μέσα είτε μέσω συμβάσεων εξωπορισμού[532] με τις εταιρίες […], […] και […] υπηρεσίες POS Network Service Provision στους τραπεζικούς οργανισμούς Alpha Bank και Eurobank Ergasias[533], ενώ από τον Απρίλιο του 2011, παρέχει υπηρεσίες Card Acquiring Processing στις

---

[528] Η παροχή υπηρεσιών POS Network Service Provision περιλαμβάνει, κυρίως και μεταξύ άλλων, τη σύνδεση των τερματικών POS στις εμπορικές επιχειρήσεις, την παροχή και «φόρτωση» λογισμικού στα τερματικά, καθώς και τη συλλογή και δρομολόγηση των συναλλαγών για λογαριασμό των εκκαθαριστριών τραπεζών.

[529] Η παροχή υπηρεσιών Card Acquiring Processing περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, κυρίως τη διόδευση των συναλλαγών προς τα διεθνή σχήματα (VISA, MASTERCARD), την αποστολή αιτήσεων επιβεβαίωσης στοιχείων, την επαλήθευση stop lists (για κλεμμένες ή παραποιημένες κάρτες), την ταυτοποίηση καρτών, τη σύνταξη και έκδοση λογαριασμών και τιμολογίων, τον υπολογισμό προμηθειών για τις συναλλαγές, την πίστωση επιχειρήσεων με το τελικό προϊόν των συναλλαγών, τη μετάδοση των πληροφοριών πληρωμής για συμψηφισμό και εκκαθάριση με τα διεθνή συστήματα πληρωμών.

[530] Βλ. απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.4316-ATOS ORIGIN/BANKSYS/BCC, παρ. 19, 34.

[531] Επισημαίνεται ότι στο πλαίσιο της εξέτασης εκ μέρους της Γ.Δ.Α. της υπ’ αριθ. πρωτ. […] γνωστοποίησης συγκέντρωσης αναφορικά με την κοινή επιχείρηση με διακριτικό τίτλο «Κάρντλινκ Α.Ε.», οι δραστηριοποιούμενες επιχειρήσεις στις επιμέρους αγορές παροχής υπηρεσιών POS Network Service Provision και Card Acquiring Processing, κρίνουν ότι δεν υφίστανται νομικά εμπόδια εισόδου, ενώ εντοπίζουν σε καθεμία εξ αυτών πραγματικά εμπόδια συνιστάμενα στο υψηλό κόστος εγκατάστασης συστημάτων και υποδομών με ειδικές προδιαγραφές και υψηλά επίπεδα ασφαλείας, στη λήψη της απαιτούμενης πιστοποίησης από τους διεθνείς οργανισμούς, στην ύπαρξη απαιτούμενης τεχνογνωσίας και κατάλληλα καταρτισμένης τεχνικής ομάδας. Επισημαίνεται με την ανωτέρω θέση είναι σύμφωνη και η πλειονότητα των εκκαθαριστριών τραπεζών με βάση την άποψη των οποίων δεν υφίστανται νομικά εμπόδια εισόδου στις εν λόγω αγορές, ενώ σε σχέση με τα πραγματικά εμπόδια εισόδου, αυτά επικεντρώνονται στο υψηλό κόστος της απαιτούμενης επένδυσης.

[532] Η εταιρία […] παρέχει από το […], δυνάμει της από […] Σύμβασης Παροχής Υπηρεσιών, στην Κάρντλινκ, υπηρεσίες POS Network Service Provision. Επιπλέον, οι εταιρίες […] παρέχουν στην Κάρντλινκ υπηρεσίες POS Network Service Provision από το […] και […], αντίστοιχα.

[533] Όπως προέκυψε από τις απαντήσεις των εταιριών που δραστηριοποιούνται στην αγορά παροχής των σχετικών υπηρεσιών (βλ. σχετ. τις υπ’ αριθ. πρωτ. […], […], […], […] και […] υποβολές στοιχείων από μέρους των εταιριών […], […], […], […] και […], στο πλαίσιο της εξέτασης της υπ’ αριθ. πρωτ. […] γνωστοποίησης συγκέντρωσης αναφορικά με την κοινή επιχείρηση με διακριτικό τίτλο «Κάρντλινκ Α.Ε.») είθισται οι εκκαθαρίστριες τράπεζες να λαμβάνουν υπηρεσίες POS Network Service Provision από περισσότερους του ενός παρόχους. Η διαπιστωθείσα πρακτική των εκκαθαριστριών τραπεζών να συνεργάζονται με περισσότερους του ενός παρόχους των σχετικών υπηρεσιών φαίνεται να ερείδεται στην απουσία τεχνικών εμποδίων αλλά και στην προοπτική ενίσχυσης της ανταγωνιστικής τους θέσης στην αγορά αποδοχής καρτών, εφόσον οι πάροχοι συμβάλλονται και απευθείας με εμπορικές επιχειρήσεις - πελάτες των υπηρεσιών αποδοχής καρτών. Αναφορικά με το κόστος προμήθειας των σχετικών υπηρεσιών, ενδεικτικά αναφέρεται ότι το κόστος των υπηρεσιών POS Network Service Provision δεν ξεπερνά, με βάση την έρευνα της Γ.Δ.Α. ποσοστό ύψους 30% επί του συνολικού κόστους παροχής των υπηρεσιών αποδοχής καρτών. Πιο αναλυτικά, η […], […]και […] δηλώνουν ότι το κόστος τους για το POS Network Service Provision δεν ξεπερνάει το […]%. Αντιθέτως, για τη […], αλλά και […], […] και […] το προαναφερθέν ποσοστό εμφανίζεται μεγαλύτερο χωρίς όμως να ξεπερνάει το […]%. Συγκεκριμένα, η […], στην υπ’ αριθ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της, στο πλαίσιο της εξέτασης της υπ’ αριθ. πρωτ. […] γνωστοποίησης συγκέντρωσης, αναφέρει σχετικά: «*[τ]ο POS Network Service Provision κατά προσέγγιση, αγγίζει το 20 - 25% του συνολικού κόστους. Στο ποσοστό συμπεριλαμβάνονται το κόστος προσωπικού των αντίστοιχων υπηρεσιών, το κόστος των εμπλεκόμενων συστημάτων, το κόστος συντήρησης των POS και το κόστος αποστολής τους στην επιχείρηση*».

ως άνω μητρικές της επιχειρήσεις, δυνάμει της από 7.4.2011 σύμβασης εξωπορισμού/υπεργολαβίας[534] που έχει συναφθεί μεταξύ της ίδιας, της […][535], καθώς και των μητρικών της Κάρντλινκ τραπεζών, Alpha Bank και Eurobank Ergasias, ως εγγυητριών[536]. Σημειώνεται ότι η έτερη εκ των μητρικών Eurobank Ergasias δεν εξωπορίζει τις υπηρεσίες Card Acquiring Processing[537].

365. Αναφορικά με τη σύμβαση εξωπορισμού που διέπει τη συνεργασία μεταξύ της […] και της Κάρντλινκ, επισημαίνεται ότι περιλαμβάνει όρο περί αποκλειστικής προμήθειας των οριζόμενων στη σύμβαση υπηρεσιών. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον εν λόγω όρο, η […], κατά τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης, […][538].

366. Επί πλέον, με βάση τον όρο 4.6 της εν λόγω σύμβασης, η […] δεσμεύεται έναντι της Κάρντλινκ ότι […][539]. Η διάρκεια ισχύος της σύμβασης εξωπορισμού/ υπεργολαβίας μεταξύ της Κάρντλινκ, της […] και των μητρικών της Κάρντλινκ επιχειρήσεων, Alpha Bank και Eurobank Ergasias ως εγγυητριών, λήγει το 2014.

367. Επιπλέον, η Eurobank Ergasias έχει συνάψει σύμβαση συνεργασίας με τη Citibank International PLC και τη Diners Club για την αποδοχή συναλλαγών καρτών Diners.

---

[534] Η εν λόγω σύμβαση προσκομίσθηκε στη Γ.Δ.Α. με την υπ’ αριθ. πρωτ. […] υποβολή στοιχείων εκ μέρους των συμμετεχόντων μερών στο πλαίσιο της εξέτασης της υπ’ αριθ. πρωτ. […] γνωστοποιηθείσας συγκέντρωσης αναφορικά με την κοινή επιχείρηση με διακριτικό τίτλο «Κάρντλινκ Α.Ε.».

[535] Επισημαίνεται ότι η […] κατέχει από το 2007 τουλάχιστον, ηγετική θέση στην αγορά παροχής υπηρεσιών επεξεργασίας των σχετικών με την αποδοχή καρτών δεδομένων. Πιο αναλυτικά το μερίδιο της εν λόγω εταιρίας με βάση τον αριθμό συναλλαγών ξεπερνούσε το […] κατά την περίοδο από το 2007 έως το πρώτο εξάμηνο του 2012. Τα σχετικά ποσοστά μεριδίου υπολογιζόμενα με βάση τον πραγματοποιηθέντα κύκλο εργασιών είναι εξίσου υψηλά. Τα ως άνω στοιχεία της αγορά εξήχθησαν από τη Γ.Δ.Α. στο πλαίσιο της εξέτασης της υπ’ αριθ. πρωτ. […] γνωστοποιηθείσας συγκέντρωσης αναφορικά με την κοινή επιχείρηση με διακριτικό τίτλο «Κάρντλινκ Α.Ε.». Εκκαθαρίστριες τράπεζες – πελάτες της […] (βλ. σχετ. την υπ’ αριθ. πρωτ. […] υποβολή στοιχείων της […], στο πλαίσιο της εξέτασης της υπ’ αριθ. πρωτ. […] γνωστοποίησης συγκέντρωσης) ως παρόχου των ως άνω υπηρεσιών είναι από το 2007 οι: […] (κατά τα έτη […] πελάτης ήταν η τράπεζα […] και […]. Επίσης στο έτος […]η εταιρία αναφέρει ως πελάτη και […] διευκρινίζοντας ότι η συνεργασία είναι σε στάδιο υλοποίησης.

[536] Επισημαίνεται ότι με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας της Γ.Δ.Α. στο πλαίσιο της εξέτασης της υπ’ αριθ. πρωτ. […] γνωστοποιηθείσας συγκέντρωσης αναφορικά με την κοινή επιχείρηση με διακριτικό τίτλο «Κάρντλινκ Α.Ε.», οι εκκαθαρίστριες τράπεζες (μεταξύ των οποίων και η γνωστοποιούσα στην υπ’ αριθ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή) εντοπίζουν πρακτικούς αλλά και οικονομικούς λόγους που δικαιολογούν τη συνεργασία μίας εκκαθαρίστριας τράπεζας με έναν και μόνο πάροχο υπηρεσιών επεξεργασίας των σχετικών με την αποδοχή καρτών δεδομένων. Σχετικά επισημαίνεται ότι το ποσοστό που καταλαμβάνει το κόστος των υπηρεσιών Card Acquiring Processing σε σχέση με το συνολικό κόστος παροχής των υπηρεσιών αποδοχής καρτών είναι σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτηθεισών τραπεζών σχετικά υψηλό και μάλιστα υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό των υπηρεσιών POS Network Service Provision. Σύμφωνα μάλιστα με την άποψη της […] (βλ. σχετ. την υπ’ αριθ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή, στο πλαίσιο της εξέτασης της υπ’ αριθ. πρωτ. […] γνωστοποίησης συγκέντρωσης) *«[τ]ο κόστος Card Acquiring Processing, κατά προσέγγιση, αγγίζει το 50-55% του συνολικού κόστους. Στο ποσοστό συμπεριλαμβάνονται το κόστος προσωπικού των αντίστοιχων υπηρεσιών και κόστος των εμπλεκόμενων συστημάτων»*. Σε επίπεδο ανώτερο του 50% προσδιορίζουν το εν λόγω ποσοστό και οι τράπεζες […], […], […]και […]. Περαιτέρω, από 10-50% κυμαίνεται το εν λόγω ποσοστιαίο κόστος για τις τράπεζες […], ενώ για την […], καθώς και […] το εν λόγω ποσοστό είναι κατώτερο του 10%.

[537] Η εν λόγω τράπεζα δηλώνει σχετικά: (βλ. την υπ’ αριθ. πρωτ. […] υποβολή στοιχείων στο πλαίσιο της εξέτασης της υπ’ αριθ. πρωτ. […] γνωστοποιηθείσας συγκέντρωσης αναφορικά με την κοινή επιχείρηση με διακριτικό τίτλο «Κάρντλινκ Α.Ε.»): *«[γ]ια τις υπηρεσίες acquiring processing η τράπεζα πραγματοποιεί τις σχετικές εργασίες εσωτερικά (in house)»*. Παρομοίως επισημαίνεται ότι και η Εθνική Τράπεζα παρέχει τις εν λόγω υπηρεσίες με ίδια μέσα.

[538] Συγκεκριμένα στον όρο 3.1 της σχετικής σύμβασης, υπό τον τίτλο «[…]», ορίζεται: «[…]».

[539] Πιο αναλυτικά στον όρο 4.6 της εν λόγω σύμβασης υπό τον τίτλο «[…]» αναφέρεται: «[…]».

368. Πρόκειται για την από 14.12.2006 Σύμβαση[540] μεταξύ των τραπεζών Alpha Bank, Eurobank Ergasias και Citibank και της εταιρίας «ΝΤΑΪΝΕΡΣ ΚΛΑΠΜ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ» ως αντικείμενο της οποίας ορίζεται (βλ. άρθρο 3): «*[ο]ι Τράπεζες* [ενν. Alpha Bank, Eurobank Ergasias και Citibank] *και η Diners επιθυμούν να συνεργασθούν ώστε αφενός μεν οι κάρτες Diners να γίνονται δεκτές από τα POS των ALPHA BANK και EUROBANK και να πραγματοποιούνται οι συναλλαγές των κατόχων αυτών τόσο σε έντοκες όσο και σε άτοκες δόσεις, αφετέρου δε να εκκαθαρίζονται οι σχετικές συναλλαγές από τη Citibank και αντιστρόφως όλες οι πιστωτικές κάρτες Visa και Mastercard εκδόσεως ALPHA BANK και EUROBANK να γίνονται δεκτές από τα POS της Citibank. Για τον σκοπό αυτό, η Diners θα προβεί σε κατάρτιση Σύμβασης Αποδοχής Καρτών με τις Επιχειρήσεις που διαθέτουν POS Alpha Bank είτε Eurobank εφόσον δεν υπάρχει ήδη μεταξύ τους συνεργασία»[541].*

369. Η διάρκεια της εν λόγω σύμβασης είναι αόριστη, ενώ σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 5 περί […] μετά την πάροδο δεκαοκτώ (18) μηνών από την έναρξη ισχύος της σύμβασης «[…]» (βλ. όρο 5.01.). Επιπλέον με την πάροδο του ως άνω διαστήματος από την έναρξη ισχύος της σύμβασης «[…]» (βλ. όρο 5.05.).

370. Επιπλέον, σύμφωνα με συμφωνηθέντες όρους αμοιβής για τη δυνατότητα χρήσεως των POS της ALPHA BANK ή της EUROBANK «[…] *θα καταβάλει για τα τρία (3) πρώτα έτη εφάπαξ αμοιβή* […]*€ πλέον των νόμιμων επιβαρύνσεων, ανά εκκαθαριζόμενη συναλλαγή με κάρτες* […]*. Η αμοιβή αυτή για το μεταγενέστερο της τριετίας χρόνο μπορεί να διαφοροποιηθεί, δεν μπορεί όμως να είναι ανώτερη του ορίου των* […]*€/ανά εκκαθαριζόμενη συναλλαγή*» (βλ. όρο 6.01.).

γ) Εμπόδια εισόδου - Δυνητικός ανταγωνισμός

371. Όσον αφορά στα εμπόδια εισόδου, ισχύουν εν πολλοίς αυτά που αναφέρθηκαν ανωτέρω για την αγορά έκδοσης καρτών. Κατά την άποψη της […][542], «*…στην περίπτωση που κάποιος οργανισμός/εταιρία διαθέτει τα απαραίτητα κεφάλαια, τεχνογνωσία και πληροί τις προδιαγραφές τεχνικού και κανονιστικού χαρακτήρα, όπως αυτές τίθενται από τους διεθνείς οργανισμούς, για την εκκαθάριση συναλλαγών καρτών, λαμβάνοντας τις σχετικές άδειες από τους ανωτέρω οργανισμούς, μπορεί να δραστηριοποιηθεί στους παραπάνω τομείς, όπως έχει συμβεί και στο παρελθόν*»[543].

372. Όμως αξίζει να επισημανθεί ότι παρά το γεγονός ότι με την εφαρμογή του ν. 3862/2010 δόθηκε η δυνατότητα σε μη τραπεζικούς οργανισμούς (όπως εταιρίες πιστώσεων και ιδρύματα πληρωμών) να εισέλθουν στη σχετική αγορά, σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος δεν έχει ακόμα πραγματοποιηθεί κάποια τέτοια είσοδος[544]. Αντιθέτως, σύμφωνα με τα υποβληθέντα στοιχεία στη

---

[540] Η εν λόγω σύμβαση προσκομίσθηκε στο πλαίσιο της υπ’ αριθ. πρωτ. […] υποβολής στοιχείων.

[541] Με βάση το άρθρο 4 της Σύμβασης το οποίο αναφέρεται στη διαδικασία αποδοχής και εκκαθαρίσεως συναλλαγών, καθώς και λοιπά διαδικαστικά θέματα ορίζονται τα ακόλουθα:

- «[…]»
- «[…]» και
- «[…]».

[542] Βλ. απαντητική επιστολή της […].

[543] Επιπλέον, η […] αναφέρει «*δεν υπάρχουν νομικοί ή άλλου είδους περιοριστικοί παράγοντες, που να αποτρέπουν ή ακόμα και να καθιστούν δύσκολη την πρόσβαση των επιχειρήσεων σε παρόχους εκκαθάρισης συναλλαγών καρτών*».

[544] Ωστόσο όπως η […] δηλώνει (βλ. σχετ. την υπ’ αριθ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή) στην ελληνική αγορά αποδοχής καρτών δραστηριοποιούνται και «δύο ξένοι παίκτες» (cross border acquiring) και συγκεκριμένα, η

Γ.Δ.Α., δύο τράπεζες και συγκεκριμένα η Cyprus Popular Bank (πρώην Marfin Egnatia Bank) και η Proton Bank έπαυσαν να δραστηριοποιούνται στην εν λόγω αγορά εντός του 2012.

373. Αναφορικά με την ύπαρξη δυνητικού ανταγωνισμού, δεν μπορεί να εξαχθεί ασφαλές συμπέρασμα από τις απόψεις των ερωτηθεισών εκκαθαριστριών τραπεζών, καθότι υπάρχουν τράπεζες που υποστηρίζουν ότι δεν υφίσταται δυνητικός ανταγωνισμός στην εν λόγω αγορά[545] και άλλες που εκφράζουν την άποψη ότι δυνητικοί ανταγωνιστές είναι οποιοδήποτε πιστωτικό ίδρυμα δραστηριοποιείται ή πρόκειται να δραστηριοποιηθεί στην ελληνική αγορά[546]. Την τελευταία άποψη φαίνεται να συμμερίζεται και η […][547], η οποία μάλιστα κρίνει[548] ότι η ένταση του δυνητικού ανταγωνισμού είναι σημαντική, δεδομένου ότι:

i) δεν υφίσταται οποιοσδήποτε περιορισμός (π.χ. γεωγραφική παρουσία, ύψος δανείων ή καταθέσεων) που να εμποδίζει τη δραστηριοποίηση στην εν λόγω αγορά πιστωτικού οργανισμού που το επιθυμεί,

ii) οι εργασίες αποδοχής καρτών δύνανται να πραγματοποιηθούν και από μη τραπεζικούς οργανισμούς που έχουν λάβει σχετική άδεια από τους αρμόδιους οργανισμούς (Visa, Mastercard),

iii) οι εν λόγω υπηρεσίες μπορούν να παρασχεθούν και από εταιρίες χωρίς φυσική παρουσία στην Ελλάδα (cross border acquiring) και

iv) η άδεια δραστηριοποίησης που παρέχεται από τους Διεθνείς Οργανισμούς Πληρωμών (Visa, Mastercard κ.ά) μπορεί να αποκτηθεί χωρίς δυσκολία.

δ) Συνθήκες Ζήτησης - Κόστος μεταστροφής

374. Σύμφωνα με […][549], υπάρχει ελαστικότητα ζήτησης σε σχέση με την τιμή στην εν λόγω αγορά, η οποία ενισχύεται και από το πλήθος των εκκαθαριστριών τραπεζών. Ειδικότερα, τα τελευταία χρόνια λόγω της οικονομικής συγκυρίας, το πελατειακό κοινό/έμποροι έχει αποκτήσει ιδιαίτερη ευαισθησία σε θέματα τιμολογιακής πολιτικής, με αποτέλεσμα την αύξηση της ελαστικότητας ζήτησης. Με την εκτίμηση αυτή συμφωνεί και η πλειονότητα των εκκαθαριστριών τραπεζών, υποστηρίζοντας ότι οι υπηρεσίες που προσφέρουν οι εκκαθαρίστριες τράπεζες είναι πανομοιότυπες και οι έμποροι έχουν ανά πάσα στιγμή τη δυνατότητα να επιλέξουν την εκκαθαρίστρια τράπεζα με την οποία θα συνεργάζονται στην περίπτωση αύξησης των χρεώσεων.

375. Σχετικά με την φήμη της εκκαθαρίστριας τράπεζας, η […] υποστηρίζει ότι «*αποτελεί έναν από τους παράγοντες που λαμβάνει υπόψη του ο έμπορος για την επιλογή του όχι όμως τον μοναδικό, αφού τα ειδικά προνόμια και χαρακτηριστικά των προσφερόμενων προϊόντων/υπηρεσιών, η συνολική σχέση με την Τράπεζα, το δίκτυο διανομής και πώλησης των προϊόντων/υπηρεσιών και το προσφερόμενο*

Barclays, κυρίως μέσω συνεργασιών με αεροπορικές εταιρίες (π.χ. “Lufthansa”) και πολυεθνικές επιχειρήσεις ενοικίασης αυτοκινήτων (π.χ. “Hertz”, “Avis”) και η κυπριακή JCC που συνεργάζεται κυρίως με εταιρίες από τον κλάδο του τουρισμού.

[545] Βλ. απαντήσεις από […] στο πλαίσιο της εξέτασης της υπ’ αριθ. πρωτ. […] γνωστοποίησης συγκέντρωσης αναφορικά με την κοινή επιχείρηση με διακριτικό τίτλο «Κάρντλινκ Α.Ε.».

[546] Βλ. απαντήσεις από […] στο πλαίσιο της εξέτασης της υπ’ αριθ. πρωτ. […] γνωστοποίησης συγκέντρωσης αναφορικά με την κοινή επιχείρηση με διακριτικό τίτλο «Κάρντλινκ Α.Ε.».

[547] Βλ. απαντητική επιστολή της […] στο πλαίσιο της εξέτασης της υπ’ αριθ. πρωτ. […] γνωστοποίησης συγκέντρωσης αναφορικά με την κοινή επιχείρηση με διακριτικό τίτλο «Κάρντλινκ Α.Ε.».

[548] Βλ. την υπ’ αριθ. πρωτ. […] υποβολή στοιχείων.

[549] Βλ. απαντητική επιστολή […].

τιμολόγιο, αποτελούν πρόσθετους ενδεικτικούς και όχι περιοριστικούς παράγοντες για την τελική επιλογή». Παρομοίως, μέρος των ερωτηθεισών από τη Γ.Δ.Α. εκκαθαριστριών τραπεζών αναφέρει ότι οι έμποροι συνυπολογίζουν το σύνολο της συνεργασίας που διατηρούν με την εκάστοτε εκκαθαρίστρια τράπεζα και συνεπώς οι πελάτες δεν εξαρτούν την επιλογή της εκκαθαρίστριας τράπεζας μόνο από ενδογενή της αγοράς αποδοχής καρτών κριτήρια: η πίστη μπορεί να απορρέει από την αγαστή συνεργασία σε άλλες αγορές. Άλλες εκκαθαρίστριες τράπεζες όμως υποστηρίζουν ότι δεν μπορεί να υπάρξει πιστή πελατεία στην εν λόγω αγορά. Επίσης, κατά την πλειονότητα των εκκαθαριστριών τραπεζών, η σημασία του σήματος και της φήμης της κάθε εκκαθαρίστριας τράπεζας θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως κριτήρια επιλογής μειωμένης βαρύτητας που ίσως λαμβάνονται υπόψη από τους εμπόρους στην αρχή της συνεργασίας τους με τις τράπεζες.

376. Όσον αφορά το κόστος μεταστροφής, σύμφωνα με την άποψη της πλειονότητας των εκκαθαριστριών τραπεζών, δεν υφίστανται κόστη για τον έμπορο που να σχετίζονται με την αλλαγή συνεργαζόμενης τράπεζας. Άλλωστε, όπως αναφέρει και η […], ο έντονος ανταγωνισμός, η πληθώρα τραπεζών και κατ’ επέκταση επιλογών ομοειδών προϊόντων και η απουσία επιβάρυνσης σε περίπτωση αλλαγής τράπεζας, δίνουν τη δυνατότητα στον πελάτη όχι μόνο της άμεσης ενημέρωσης, σύγκρισης και επιλογής τράπεζας συνεργασίας, αλλά και της αλλαγής εκκαθαρίστριας τράπεζας. Περαιτέρω, η […] σημειώνει ότι σε περίπτωση αλλαγής εκκαθαρίστριας τράπεζας δεν γνωρίζει *«τυχόν κόστος που πιθανά επιβάλλεται από ανταγωνίστριες τράπεζες για έναρξη/συντήρηση συνεργασίας»*, εκτιμά όμως το σχετικό κόστος αλλαγής προμηθευτή της εν λόγω υπηρεσίας ως μη σημαντικό[550].

377. Ωστόσο, η […] επισήμανε ότι η αλλαγή προμηθευτή ενέχει πρακτικές δυσκολίες, οι οποίες εκτιμά ότι αφορούν *«…στον απαιτούμενο χρόνο που χρειάζεται για την ενημέρωση, διαπραγμάτευση, επιλογή και έναρξη συνεργασίας με το νέο προμηθευτή υπηρεσιών αποδοχής τραπεζικών καρτών»*. Με αυτήν την άποψη συγκλίνουν κι άλλες εκκαθαρίστριες τράπεζες, οι οποίες προσέθεσαν και ως επιπλέον δυσκολία το πιθανό κόστος μεταστροφής που μπορεί να προκύψει από εσωτερικές αλλαγές που θα χρειαστεί να πραγματοποιήσει η εμπορική επιχείρηση.

ε) Τιμολόγηση-Αντισταθμιστική ισχύς αγοραστών

378. Η […] αναφέρει[551] ότι τα βασικά ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά που επηρεάζουν την τιμολόγηση στην αγορά αποδοχής καρτών είναι:

- η φήμη και πελατεία της επιχείρησης,
- ο τομέας δραστηριοποίησης της σε σχέση με το ρίσκο,
- το εκτιμώμενο μέγεθος της συνεργασίας,
- το κόστος αποδοχής καρτών εκδόσεως τρίτων τραπεζών,
- οικονομικό/συναλλακτικό προφίλ της επιχείρησης,

[550] Συγκεκριμένα […] αναφέρει στην υπ’ αριθ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή: «*[ο]ι επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες acquiring μπορούν χωρίς σημαντικό κόστος να αλλάξουν προμηθευτή για τη συγκεκριμένη υπηρεσία (low switching costs). Η κάθε επιχείρηση μπορεί να συνεργαστεί με όσους εκκαθαριστές (acquirers) επιθυμεί (οι περισσότερες μεγάλες επιχειρήσεις συνεργάζονται κατά μέσο όσο με τρεις εκκαθαριστές). Κατά συνέπεια, ο ανταγωνισμός δεν εστιάζεται μόνο στην προσέλκυση νέων συνεργασιών, αλλά και στην περαιτέρω ενεργοποίηση των υφιστάμενων. Επιπλέον δεν υφίστανται ούτε πραγματικοί, ούτε νομικοί, ούτε οικονομικοί φραγμοί που θα μπορούσαν να εμποδίσουν τη μετακίνηση πελατείας σε υφιστάμενους ή δυνητικούς ανταγωνιστές των δύο τραπεζών, καθώς αυτές δεν διατηρούν αποκλειστικές συνεργασίες*».

[551] Βλ. σχετ. την υπ’ αριθ. πρωτ. […] υποβολή στοιχείων.

- οικονομικό/συναλλακτικό προφίλ των εκπροσώπων της επιχείρησης και
- τα γενικά λειτουργικά κόστη.

379. Με βάση τα στοιχεία που προσκόμισαν οι ερωτηθείσες τράπεζες, το περιθώριο κέρδους που προέρχεται από την παροχή υπηρεσιών αποδοχής καρτών κυμαίνεται από […] έως […][552]. Ομοίως, η […] δηλώνει[553] ότι η εν λόγω δραστηριότητα της αποφέρει «*…οριακά περιθώρια κέρδους που κατά περίπτωση είναι ακόμα και αρνητικά*», ενώ παράλληλα διευκρινίζει ότι η προμήθεια διαχείρισης (Merchant Service Charge) αποτελεί σήμερα το μοναδικό έσοδο της τράπεζας στην εν λόγω αγορά[554]. Επισημαίνεται ότι κατά τα τελευταία έτη παρατηρείται αποκλιμάκωση των προμηθειών που τόσο η […] όσο και η […] χρεώνουν τις εμπορικές επιχειρήσεις για την παροχή υπηρεσιών αποδοχής καρτών, ενώ την ίδια πορεία εμφανίζονται να ακολουθούν και οι υπόλοιπες μεγάλες τράπεζες […]. Συγκεκριμένα, η πορεία των μεσοσταθμικών τιμών των προμηθειών[555] των ως άνω τραπεζών για το διάστημα των ετών 2008 – 2012, απεικονίζεται αναλυτικά στο ακόλουθο γράφημα (**ΑΠΟΡΡΗΤΟ**):

ΑΠΟΡΡΗΤΟ

380. Σύμφωνα με τις εκκαθαρίστριες τράπεζες, χαρακτηριστικά της επιχείρησης όπως το μέγεθός της, η φήμη και η πελατεία της, και, ιδίως, ο όγκος και η αξία των συναλλαγών της, αποτελούν

[552] Συγκεκριμένα, όπως προέκυψε από την εξέταση της υπ’ αριθ. πρωτ. […] γνωστοποίησης συγκέντρωσης αναφορικά με την κοινή επιχείρηση με διακριτικό τίτλο «Κάρντλινκ Α.Ε.», η […], […], η […] και […] δήλωσαν ότι το περιθώριο κέρδους τους είναι […], η […] το υπολογίζει στο […]%, η […] στο […]%, η […] […]% και η […] στο […]%.

[553] Βλ. σχετ. την υπ’ αριθ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή.

[554] Συγκεκριμένα, η […] αναφέρει ότι «*[η] προμήθεια διαχείρισης που καταβάλλεται στους εμπόρους κυμαίνεται μεταξύ […]% επί του τζίρου και διαμορφώνεται με εξατομικευμένη διαπραγμάτευση*», ενώ σε μεταγενέστερη επιστολή της […]δηλώνει ότι το εν λόγω εύρος κυμάνθηκε μεταξύ […]% κατά το έτος 2012, επισημαίνοντας όμως ότι οι ακραίες τιμές αφορούσαν μεμονωμένες περιπτώσεις εμπόρων. Παρομοίως, στην περίπτωση της […] το αντίστοιχο εύρος της προμήθειας υπήρξε για το 2012 μεταξύ […]%, ενώ εκ μέρους της τράπεζας σημειώνεται ότι «*οι συγκεκριμένες ακραίες τιμές αφορούν χρεώσεις προμηθειών σε ένα πολύ μικρό ποσοστό του συνολικού τζίρου εκκαθάρισης συναλλαγών*».

[555] Ως συντελεστής στάθμισης έχει χρησιμοποιηθεί η αξία συναλλαγών ανά εμπορική επιχείρηση. Στην περίπτωση της […], οι μεσοσταθμικές τιμές της προμήθειας αφορούν στην αποδοχή καρτών υπό τα σήματα Visa και Mastercard. Τα στοιχεία του γραφήματος βασίσθηκαν στις υπ’ αριθ. πρωτ. […] υποβολές στοιχείων […] αλλά και τις […] υποβολές στοιχείων […], αντίστοιχα.

παράγοντες που θα μπορούσαν να της προσδώσουν διαπραγματευτική ισχύ έναντι των προμηθευτών της στη σχετική αγορά. Επί πλέον, θα πρέπει να συνυπολογιστεί και το μεγάλο πλήθος των τραπεζών που προσφέρουν τις εν λόγω υπηρεσίες, γεγονός που δίνει τη δυνατότητα στις εμπορικές επιχειρήσεις να διαπραγματεύονται τους οικονομικούς όρους της συνεργασίας με την εκάστοτε εκκαθαρίστρια τράπεζα που πρόκειται να συνεργαστούν. Ωστόσο, σε επίπεδο κλάδου, δεν μπορεί να εξαχθεί ποσοτικά ασφαλές συμπέρασμα ως προς το ποσοστό των πελατών των τραπεζών που θεωρείται από τις ίδιες ότι κατέχουν διαπραγματευτική ισχύ[556]. Οι συγκεκριμένοι πελάτες, κατά τις εκκαθαρίστριες τράπεζες, αντλούν τη διαπραγματευτική τους ισχύ ακριβώς λόγω της συνεισφοράς τους στον κύκλο εργασιών τους.

381. Η […] υπολογίζει[557] ότι το σύνολο των συνεργαζόμενων με την τράπεζα εμπόρων διαθέτει διαπραγματευτική ισχύ, η οποία επηρεάζεται από πληθώρα παραγόντων, όπως, ενδεικτικά, το πλήθος των τραπεζών που προσφέρουν υπηρεσίες αποδοχής καρτών και διατηρούν παρουσία στα σημεία δραστηριοποίησης της επιχείρησης, την εξατομικευμένη διαπραγμάτευση της επιχείρησης με την τράπεζα, την φήμη και πελατεία της επιχείρησης, τον τομέα δραστηριοποίησης της επιχείρησης, το εκτιμώμενο μέγεθος της συνεργασίας που διαπραγματεύεται η επιχείρηση με την τράπεζα.

382. Εντούτοις, κατά την εκτίμηση της Υπηρεσίας, με εξαίρεση εμπόρους με εκτεταμένο δίκτυο καταστημάτων και ιδιαίτερα σημαντικό αριθμό καθημερινών συναλλαγών (π.χ. μεγάλες αλυσίδες σούπερ μάρκετ), η διαπραγματευτική ισχύς ενός εμπόρου έναντι των εκκαθαριστριών τραπεζών φαίνεται να είναι περιορισμένη. Ωστόσο, με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία δεν είναι δυνατό να πιστοποιηθεί το εύρος της πελατείας αυτής.

στ) Διαφάνεια – ασυμμετρία πληροφόρησης

383. Σύμφωνα με την άποψη της […][558], ο έμπορος λαμβάνει αντίγραφο της σύμβασης συνεργασίας, τυχόν πρόσθετων πράξεων και ενημερώνεται για κάθε θέμα σχετικό με τη συνεργασία του από το δίκτυο καταστημάτων και τα εναλλακτικά δίκτυα[559] της τράπεζας. Ειδικότερα, για την τιμολόγησή του ενημερώνεται είτε σε ημερήσια βάση, σε περίπτωση που το επιθυμεί, είτε σε μηνιαία.

384. Με αυτήν την άποψη συγκλίνει και το σύνολο των εκκαθαριστριών τραπεζών, καθώς υποστηρίζει ότι ο έμπορος ενημερώνεται αναλυτικά, τόσο για τις χρεώσεις όσο και για άλλες σημαντικές πληροφορίες που αφορούν στη συνεργασία[560]. Ως αποτέλεσμα, κατά τις εκκαθαρίστριες τράπεζες[561], δεν υπάρχει ασυμμετρία πληροφόρησης στην αγορά μεταξύ εκκαθαριστριών τραπεζών και εμπόρων-πελατών τους, ούτε ως προς το ύψος των προμηθειών ούτε ως προς τους λοιπούς όρους παροχής υπηρεσιών αποδοχής τραπεζικών καρτών. Εξάλλου, κατά τις ίδιες, λόγω του έντονου ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών ως

---

[556] Ενδεικτικά, όπως προέκυψε από την εξέταση της υπ’ αριθ. πρωτ. […] γνωστοποίησης συγκέντρωσης αναφορικά με την κοινή επιχείρηση με διακριτικό τίτλο «Κάρντλινκ Α.Ε.», η […] αναφέρει ότι το […]% των πελατών της πραγματοποιεί το […]% του κύκλου εργασιών της, ενώ η […] υπολογίζει ότι το […]% των πελατών της πραγματοποιεί το […]% του κύκλου εργασιών της, ενώ η […] αναφέρει ότι το […]% των πελατών της πραγματοποιεί το […]% του κύκλου εργασιών της.

[557] Βλ. σχετ. την υπ’ αριθ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή στο πλαίσιο της εξέτασης της υπ’ αριθ. πρωτ. […] γνωστοποίησης συγκέντρωσης αφορώσας στην κοινή επιχείρηση με διακριτικό τίτλο «Κάρντλινκ Α.Ε.».

[558] Βλ. σχετ. την υπ’ αριθ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή.

[559] Ενδεικτικά, phone banking, υπηρεσία υποστήριξης επιχειρήσεων για τις υπηρεσίες αποδοχής καρτών, internet banking.

[560] Όπως για παράδειγμα πλήθος συναλλαγών, αξία και ημερομηνία συναλλαγών συναλλαγές ανά διεθνές σήμα.

[561] […].

προς το ύψος των προμηθειών στον τομέα της αποδοχής καρτών, οι επιχειρήσεις γίνονται αποδέκτες συνεχών προσφορών από διαφορετικές τράπεζες, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να γίνεται λόγος για ασυμμετρία πληροφόρησης ως προς το ύψος των προμηθειών.

385. Ωστόσο, εκτιμάται από την Υπηρεσία ότι από τη στιγμή της υπογραφής της σύμβασης μεταξύ εκκαθαρίστριας τράπεζας και επιχείρησης, δεν υφίσταται διαφάνεια μεταξύ των ιδίων των εκκαθαριστριών τραπεζών λόγω της αποτύπωσης των όρων παροχής των σχετικών υπηρεσιών σε διμερείς συμβάσεις συνεργασίας περιλαμβάνουσες συχνά ρήτρες εμπιστευτικότητας, παρά την όποια τυχόν διαφάνεια μεταξύ των εκκαθαριστριών στο προγενέστερο στάδιο.

Η.3.2. Μερίδια αγοράς – Δείκτες HHI

386. Τα μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών και των ανταγωνιστών τους[562] στις αγορές αποδοχής πιστωτικών και χρεωστικών καρτών έχουν ως εξής:

ΑΠΟΔΟΧΗ ΚΑΡΤΩΝ - ΑΞΙΑ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ (σε χιλιάδες €) ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ										
ΤΡΑΠΕΖΑ	2009		2010		2011		α΄ εξάμηνο 2012		γ΄ τρίμηνο 2012	
	Ύψος Συν/γων	Μερ. Αγ.	Ύψος Συν/γων	Μερ. Αγ.	Ύψος Συν/γων	Μερ. Αγ.	Ύψος Συν/γων	Μερ. Αγ.	Ύψος Συν/γων	Μερ. Αγ.
ΟΜΙΛΟΣ ΑΛΦΑ									*[…]*	*[35-45%]*
Alpha Τράπεζα	*[…]*	*[25-35%]*	*[…]*	*[25-35%]*	*[…]*	*[35-45%]*	*[…]*	*[25-35%]*		
Εμπορική Τράπεζα	*[…]*	*[5-15%]*	*[…]*	*[5-15%]*	*[…]*	*[5-15%]*	*[…]*	*[5-15%]*		
EUROBANK	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**
ΕΘΝΙΚΗ	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**
ΟΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ									*[…]*	*[5-15%]*
Τράπεζα Πειραιώς	*[…]*	*[5-15%]*	*[…]*	*[5-15%]*	*[…]*	*[5-15%]*	*[…]*	*[5-15%]*		
Αγροτική Τράπεζα.	*[…]*	*[0-5%]*	*[…]*	*[0-5%]*	*[…]*	*[0-5%]*	*[…]*	*[0-5%]*		
Γενική Τράπεζα.	*[…]*	*[0-5%]*	*[…]*	*[0-5%]*	*[…]*	*[0-5%]*	*[…]*	*[0-5%]*		
CITIBANK	[…]	[5-15%]	[…]	[5-15%]	[…]	[5-15%]	[…]	[5-15%]	[…]	[5-15%]
MILLENNIUM	[…]	[0-5%]	[…]	[0-5%]	[…]	[0-5%]	[…]	[0-5%]	[…]	[0-5%]
CYPRUS POPULAR	[…]	[0-5%]	[…]	[0-5%]	[…]	[0-5%]	[…]	[0-5%]	[…]	[0-5%]
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ	[…]	[0-5%]	[…]	[0-5%]	[…]	[0-5%]	[…]	[0-5%]	[…]	[0-5%]
ΤΑΧ. ΤΑΜ/ΡΙΟ	[…]	[0-5%]	[…]	[0-5%]	[…]	[0-5%]	[…]	[0-5%]	[…]	[0-5%]
ΤΡΑΠ. ΑΤΤΙΚΗΣ	[…]	[0-5%]	[…]	[0-5%]	[…]	[0-5%]	[…]	[0-5%]	[…]	[0-5%]
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ[563]	**[…]**		**[…]**		**[…]**		**[…]**		**[…]**	
ΌΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (μετά)	**[…]**	**[35-45]%**	**[…]**	**[35-45]%**	**[…]**	**[35-45]%**	**[…]**	**[35-45]%**	**[…]**	**[35-45]%**

[562] Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα οι εταιρίες που δραστηριοποιούνται στην εγχώρια αγορά αποδοχής πιστωτικών και χρεωστικών καρτών είναι οι εξής: Alpha Bank, Εμπορική Τράπεζα (πλέον Όμιλος Alpha Bank), Τράπεζα Πειραιώς, Γενική Τράπεζα (πλέον Όμιλος Τράπεζας Πειραιώς), Marfin Εγνατία Bank (πλέον Cyprus Popular Bank), Citibank, Millennium Bank, Νέα Proton Bank, Probank, Πανελλήνια Τράπεζα, Tbank. Επιπλέον, ως ήδη έχει αναφερθεί, κατά τη γνωστοποιούσα στην ελληνική αγορά αποδοχής καρτών δραστηριοποιούνται και οι εταιρίες Barclays και JCC.

[563] Όπως προκύπτει από το άθροισμα των δηλωθέντων ποσών.

ΑΞΙΑ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ ΚΑΡΤΩΝ ΔΕΙΚΤΗΣ HHI			
ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2011)		**ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (3Q2012)**	
Προ της συγκέντρωσης	[2600-2800]	Προ της συγκέντρωσης	[2800-3000]
Μετά τη συγκέντρωση	[3200-3400]	Μετά τη συγκέντρωση	[3400-3600]
Μεταβολή (Δ)	**[700-750]**	**Μεταβολή (Δ)**	**[650-700]**

Η.3.3. Αξιολόγηση επιπτώσεων

Η.3.3.1. Η άποψη της γνωστοποιούσας

387. Σύμφωνα τη γνωστοποιούσα[564], η αγορά αποδοχής καρτών είναι δυναμική και τεχνολογικά καθοδηγούμενη γεγονός το οποίο έχει ως αποτέλεσμα τη συμπίεση του περιθωρίου κέρδους και κατ’ επέκταση τον περιορισμό των επενδύσεων.

388. Ως συνέπεια των ανωτέρω, η Εθνική Τράπεζα θεωρεί, όπως και στην περίπτωση της έκδοσης καρτών, ότι η γνωστοποιηθείσα πράξη θα συμβάλει στη λειτουργία του ανταγωνισμού, στην αγορά αποδοχής χρεωστικών και πιστωτικών καρτών, λόγω των διενεργούμενων οικονομιών κλίμακος και της ανάγκης εξεύρεσης εναλλακτικών τραπεζικών σχέσεων. Αναλυτικότερα, η γνωστοποιούσα αναφέρει:

- θα δημιουργηθούν οικονομίες κλίμακος, γεγονός το οποίο θα επιφέρει αλλαγή προς όφελος συνεργαζόμενων επιχειρήσεων. Πιο συγκεκριμένα, η εξοικονόμηση πόρων δύναται να αποτελέσει κεφάλαιο για νέες επενδύσεις, δραστηριοποίηση σε νέες αγορές, περαιτέρω ανάπτυξη υφιστάμενων αγορών κ.ο.κ.. Ως συνέπεια εκτιμά, οι εν λόγω ευκαιρίες θα λειτουργήσουν προς όφελος της ανάπτυξης και της τεχνολογικής αναβάθμισης της αγοράς και κατ’ επέκταση θα αποτελέσουν την αφετηρία μίας πιο ελκυστικής αγοράς, τόσο για είσοδο νέων ανταγωνιστών όσο και περαιτέρω ενεργοποίησης των υφιστάμενων.
- θα υπάρξει πρόσβαση τραπεζών του ανταγωνισμού σε πελατολόγιο, το οποίο μέχρι σήμερα κάλυπτε τις ανάγκες του από προϊόντα των δύο τραπεζών, ήτοι της Εθνικής Τράπεζας και της Eurobank Ergasias. Ειδικότερα, η ενοποίηση της τραπεζικής σχέσης του κοινού πελατολογίου των μερών στο ενιαίο σχήμα, θα δημιουργήσει την ανάγκη εξεύρεσης εναλλακτικής τραπεζικής σχέσης σε ανταγωνιστικά πιστωτικά ιδρύματα.

389. Περαιτέρω, ενισχυτικά των ανωτέρω η γνωστοποιούσα αναφέρει ότι η αγορά της αποδοχής καρτών από πλευρά ζήτησης είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστική, καθότι στην εν λόγω αγορά δεν υφίστανται είτε πραγματικοί είτε νομικοί είτε οικονομικοί φραγμοί μετακίνησης της πελατείας και συνεργασίας με περισσότερες της μίας εκκαθαρίστριες τράπεζες. Επιπλέον τονίζει την απουσία εμποδίων εισόδου νέων επιχειρήσεων στην εν λόγω αγορά.

Η.3.3.2. Η άποψη των λοιπών ανταγωνιστών

390. Σύμφωνα με τις ληφθείσες απαντήσεις των ερωτηθεισών τραπεζών, ισχύουν εν πολλοίς αυτά που αναφέρθηκαν και στην αγορά της έκδοσης πιστωτικών και χρεωστικών καρτών. Ενδεικτικά, η αγορά αποδοχής καρτών σύμφωνα με […][565] «*…θα επηρεαστεί από την ενοποίηση των στόλων των*

---

[564] Βλ. σχετ. την υπ’ αριθ. πρωτ. […] υποβολή στοιχείων.

[565] Άποψη που αντιπροσωπεύει και τις τράπεζες […].

κοινών τερματικών σημείων (POS). Στα σημεία πώλησης με δύο κοινά τερματικά θα μείνει ένα. Αυτό είναι ένα βήμα εξυγίανσης της αγοράς αποδοχής καθώς διευκολύνεται η διαχείριση της διαδικασίας αποδοχής στο επίπεδο του εμπόρου. Πιθανή επίπτωση για τον ανταγωνισμό, λόγω των οικονομιών κλίμακας, ενδέχεται να υπάρξει επειδή η νέα Τράπεζα θα μπορεί να εισάγει τερματικά καλύτερης τεχνολογίας και να προσφέρει χαμηλότερες προμήθειες στους εμπόρους».

Η.3.3.3. Η απόφαση της Επιτροπής

α) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς (δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης)

391. Βάσει των στοιχείων που παρατέθηκαν αναφορικά με τα μερίδια των μερών και των ανταγωνιστών τους, στη σχετική αγορά της αποδοχής καρτών, το συνδυαστικό μερίδιο αγοράς των δύο συμμετεχουσών ανέρχεται σε [35-45]% (εννιάμηνο 2012) με συνέπεια η νέα οντότητα να διατηρεί τη δεύτερη θέση που κατείχε πριν τη συγκέντρωση η Eurobank, μετά τον προπορευόμενο όμιλο ΑΛΦΑ. Η μεταβολή του δείκτη HHI υπερβαίνει κατά πολύ το όριο των 250 μονάδων ([7505-800] με στοιχεία 2011 και [650-700] με στοιχεία εννιαμήνου 2012).

392. Βάσει των ανωτέρω και ιδίως του γεγονότος ότι η ενιαία οντότητα θα κατέχει μετά τη συγκέντρωση μερίδιο μικρότερο κατά περίπου τέσσερεις ποσοστιαίες μονάδες από τον όμιλο ΑΛΦΑ, αξιολογείται ότι η εν λόγω πράξη δεν δύναται να περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό μέσω της δημιουργίας ή ενίσχυσης δεσπόζουσας θέσης.

393. Ωστόσο, πέραν της συμβολής στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης, μια συγκέντρωση δύναται να περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό, εφόσον λαμβάνει χώρα σε μία ολιγοπωλιακή αγορά και οδηγεί στην κατάργηση σημαντικών ανταγωνιστικών πιέσεων που ασκούσαν προηγουμένως μεταξύ τους τα μέρη, σε συνδυασμό με τη μείωση της ανταγωνιστικής πίεσης επί των υπολοίπων ανταγωνιστών. Στην περίπτωση αυτή, ακόμα και αν υπάρχει ελάχιστη πιθανότητα συντονισμού μεταξύ των μελών του ολιγοπωλίου, η εξάλειψη ενός σημαντικού παράγοντα ανταγωνισμού συνιστά επίπτωση μη συντονισμένης συμπεριφοράς η οποία καταλαμβάνεται από το άρθρο 7 παρ. 1 του Ν. 3959/2011[566].

394. Εν προκειμένω, η υπό εξέταση πράξη οδηγεί στη μείωση του αριθμού των μεγαλύτερων παικτών στην υπό εξέταση αγορά από τέσσερεις (Όμιλος ΑΛΦΑ, Eurobank, Εθνική Τράπεζα, Όμιλος Πειραιώς) σε τρεις (Όμιλος ΑΛΦΑ, νέα οντότητα, Όμιλος Πειραιώς). Επιπροσθέτως, η εν λόγω αγορά χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό συγκέντρωσης τόσο πριν όσο και μετά την υπό κρίση πράξη, καθώς ο δείκτης HHI ξεπερνά τις 2000 μονάδες και στις δύο περιπτώσεις, ενώ και το επίπεδο της μεταβολής (Δ) του ως άνω δείκτη καταδεικνύει ότι η εν λόγω πράξη θα επιφέρει σημαντική μεταβολή στη δομή της υπό εξέταση αγοράς.

395. Και τούτο διότι η υπό εξέταση πράξη οδηγεί στην αποχώρηση από την αγορά μίας εκ των «συστημικών» αποκαλούμενων τραπεζών με το δεύτερο μεγαλύτερο μερίδιο στην εδώ εξεταζόμενη αγορά. Από τα στοιχεία δε αναφορικά με την πορεία των επιτοκίων στην κατοχή της Γ.Δ.Α. προκύπτει σαφώς ότι η αποχωρούσα τράπεζα ασκούσε σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις στην εν λόγω αγορά προσφέροντας

---

[566] Βλ. σχετικά Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (2004/C 31/03), παρ. 25. Βλ. επίσης αποφάσεις ΕΕπ. M.3512 VNU / WPP / JV, σκ. 17 επ. και M.3916 T-Mobile Austria/Tele.ring, σκ. 40 επ.

κατά μέσο όρο […] προμήθειες κατά το διάστημα 2008-2011, οι οποίες μάλιστα παρουσιάζουν και μικρή αποκλιμάκωση. Επιπλέον, η εν λόγω τράπεζα αύξησε το μερίδιό της την τελευταία τετραετία κατά περίπου […] ποσοστιαίες μονάδες, ενώ οι υπόλοιποι τρεις μεγαλύτεροι παίκτες στην αγορά παρουσίασαν είτε οριακή αύξηση ([…]), είτε σχετική σταθερότητα ([…]) είτε ακόμα και μείωση ([…]). Προσθέτως, όπως θα καταδειχθεί αναλυτικά κατωτέρω, οι δύο μεγαλύτεροι παίκτες στην εν λόγω αγορά θα αποκτήσουν μετά τη συγκέντρωση εξαιρετικά συμμετρικά μερίδια αγοράς, ενώ η μόνη άλλη τράπεζα που φαίνεται να ασκεί κάποια ανταγωνιστική πίεση είναι η Citibank, της οποίας οι προμήθειες που χρεώνει παρουσιάζουν […] από το 2010 και εφεξής, ανερχόμενες πλέον […], αν και το μερίδιο αγοράς της έχει σημειώσει μείωση […] ποσοστιαίων μονάδων περίπου τα τελευταία τέσσερα έτη και υπερβαίνει πλέον οριακά το […]% το 2012. Όλες οι υπόλοιπες εκκαθαρίστριες τράπεζες έχουν μερίδια αισθητά μικρότερα του 5% και ως εκ τούτου αξιολογείται ότι δεν μπορούν να ασκήσουν ικανές ανταγωνιστικές πιέσεις.

396. Επιπροσθέτως, αξιολογείται ότι τα εξαιρετικά χαμηλά περιθώρια κέρδους που προέρχονται από την αποδοχή καρτών σε συνδυασμό με την αποκλιμάκωση των χρεώσεων των μεγαλύτερων τραπεζών που παρατηρείται από το 2008 και το υψηλό κόστος που απαιτείται για την εγκατάσταση ή αναβάθμιση του δικτύου POS και την εκκαθάριση των συναλλαγών[567] μειώνουν το κίνητρο και δεν ευνοούν την ανάπτυξη επιθετικών τιμολογιακών πολιτικών εκ μέρους των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων για την προσέλκυση μεγαλύτερης πελατειακής βάσης. Η εκτίμηση αυτή μπορεί να μετριασθεί μόνο αν αξιολογηθεί ως πιθανή η επέκταση της εν λόγω αγοράς στο μέλλον μέσω της ευρύτερης χρήσης των χρεωστικών καρτών και της επέκτασης των ηλεκτρονικών συναλλαγών με κάρτες πληρωμών.

397. Τέλος, σημειώνεται ότι αν και τα εμπόδια εισόδου στην εν λόγω αγορά δεν αξιολογούνται ως ιδιαιτέρως υψηλά, η ένταση του δυνητικού ανταγωνισμού σε αυτή αναμένεται να είναι χαμηλή λόγω και της κάμψης που παρουσιάζει η εν λόγω αγορά λόγω της τρέχουσας οικονομικής συγκυρίας (αν και υφίστανται κάποιες ενδείξεις για μελλοντική επέκταση είτε λόγω της ευρύτερης χρήσης των χρεωστικών καρτών είτε λόγω της αναμενόμενης υποχρεωτικής διενέργειας συναλλαγών με κάρτες πληρωμών για αγορές μικρότερης από τη σημερινή θεσμοθετηθείσα αξία), ενώ κατά το έτος 2012 αποχώρησαν από την εν λόγω αγορά δύο μικρότεροι υφιστάμενοι ανταγωνιστές.

398. Αντίθετα, παρατηρείται ότι δεν υφίσταται τουλάχιστον από οικονομική άποψη υψηλό κόστος μεταστροφής για τους πελάτες των εκκαθαριστριών τραπεζών (αν και αξιολογείται ότι υφίσταται από διαχειριστική άποψη σχετικό κόστος), η ζήτηση αξιολογείται ως ελαστική λόγω και της ευαισθητοποίησης των πελατών ως προς τους όρους τιμολόγησης οι οποίοι φαίνεται να είναι διαφανείς ως προς αυτούς, ενώ ταυτόχρονα ακολουθούν και πολιτική πολλαπλών πηγών προμήθειας. Ωστόσο, η σημασία του σήματος και της φήμης διαδραματίζει κάποιο ρόλο ιδίως στην αρχή της συνεργασίας του εμπόρου με κάποια τράπεζα, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία των εμπόρων δεν διαθέτει αντισταθμιστική ισχύ έναντι των εκκαθαριστριών. Συνεπώς, δεν αξιολογείται ότι τα προαναφερθέντα χαρακτηριστικά της ζήτησης δύνανται να αντισταθμίσουν τα όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω περί της δομής του ανταγωνισμού στην εν λόγω αγορά.

---

[567] Υπενθυμίζεται ότι η παροχή υπηρεσιών δικτύου POS και η εκκαθάριση των συναλλαγών αποτελεί απαραίτητη εισροή για την παροχή υπηρεσιών αποδοχής καρτών, το κόστος δε της εν λόγω παρεχόμενης υπηρεσίας μειώνεται με την επέκταση του δικτύου και την εκκαθάριση μεγαλύτερου αριθμού συναλλαγών.

399. Καθώς ωστόσο διαπιστώνονται κατωτέρω οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς δεν απαιτείται εν προκειμένω η περαιτέρω εξέταση του βαθμού στον οποίο η Eurobank συνιστούσε ένα σημαντικό παράγοντα ανταγωνισμού στην εν λόγω αγορά, ο οποίος ασκούσε σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις στις υπόλοιπες μεγάλες δραστηριοποιούμενες στην αγορά τράπεζες, και η πιθανολόγηση της πρόκλησης από την υπό κρίση συγκέντρωση μη συντονισμένων αποτελεσμάτων με συνέπεια το σημαντικό περιορισμό του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά αποδοχής καρτών.

β) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς (δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης)

400. Στην αγορά της αποδοχής καρτών οι τρείς μεγαλύτερες τράπεζες θα κατέχουν αθροιστικά μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση μερίδια ανερχόμενα σε ποσοστό [85-95]% (όμιλος ΑΛΦΑ [35-45]%, όμιλος ΕΤΕ [35-45]%, όμιλος Πειραιώς [5-15]%, σύμφωνα με στοιχεία εννιαμήνου 2012), ενώ οι δύο πρώτες άνω του [75-85]%, με αποτέλεσμα να πρόκειται για μια εξαιρετικά συγκεντρωμένη αγορά. Πιο συγκεκριμένα, το συνδυαστικό μερίδιο των δύο προπορευόμενων ανταγωνιστών ανέρχεται σε ποσοστό οριακά ανώτερο του [75-85]% επί του συνόλου της αγοράς, με συνέπεια να υφίσταται σοβαρό έρεισμα για την εξέταση της πιθανότητας συντονισμού λόγω της δημιουργίας συλλογικής δεσπόζουσας θέσης (δυοπώλιο), λαμβανομένων υπόψη και λοιπών παραγόντων που ενισχύουν την πιθανότητα συντονισμού μεταξύ των δύο προπορευόμενων επιχειρήσεων στην εν λόγω αγορά, πέραν των όσων αναφέρθηκαν ανωτέρω σχετικά με την πρόκληση από την υπό εξέταση πράξη μη συντονισμένων αποτελεσμάτων στην αγορά αποδοχής καρτών.

401. Η υπό εξέταση συγκέντρωση μεταβάλει ουσιωδώς τις ανταγωνιστικές συνθήκες στη συγκεκριμένη αγορά, καθώς οι τρεις πρώτες σε μερίδια τράπεζες στην εν λόγω αγορά (όμιλος ΑΛΦΑ, Eurobank και Εθνική Τράπεζα) κατείχαν ήδη πριν την υπό εξέταση συγκέντρωση συνολικό μερίδιο που ξεπερνούσε το [75-85]%, ενώ με την ολοκλήρωση της υπό εξέταση συγκέντρωσης, το ίδιο μερίδιο κατέχεται από δύο επιχειρήσεις (όμιλος ΑΛΦΑ και όμιλος ΕΤΕ). Το γεγονός αυτό αξιολογείται ότι δύναται να συμβάλλει σημαντικά στη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης μετά τη συγκέντρωση. Συγκεκριμένα, ενώ προ της συγκέντρωσης, τα μερίδια αγοράς των τριών προπορευόμενων στην αγορά της αποδοχής καρτών τραπεζών δεν παρουσιάζουν καμία συμμετρία μεταξύ τους (η απόκλιση του μεριδίου αγοράς του πρώτου ανέρχεται σε [15-25] περίπου ποσοστιαίες μονάδες από το δεύτερο και [25-35] περίπου από τον τρίτο ανταγωνιστή[568]), μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση τα μερίδια του ομίλου ΑΛΦΑ και της ενιαίας οντότητας ΕΤΕ-EUROBANK καθίστανται εξαιρετικά συμμετρικά. Συνεπώς, η υπό κρίση συγκέντρωση αφενός μειώνει τον αριθμό των ανταγωνιστών με την αποχώρηση από την αγορά μίας εκ των σημαντικότερων τραπεζών, αφετέρου ενισχύει σημαντικά τη συμμετρία των μεριδίων αγοράς μεταξύ των δύο προπορευόμενων τραπεζών.

402. Πλέον των προαναφερθέντων, μετά την υπό κρίση συγκέντρωση, θα δραστηριοποιείται στην αγορά ένας μόνο ανταγωνιστής με σημαντική παρουσία (Όμιλος Πειραιώς), το μερίδιο αγοράς του οποίου, ωστόσο, θα απέχει από αυτά των δύο προπορευόμενων τραπεζών από [25-35] περίπου (από τη δεύτερη) έως [25-35] περίπου (από την πρώτη) ποσοστιαίες μονάδες βάσει των στοιχείων του εννιαμήνου 2012. Επιπροσθέτως, η μόνη άλλη τράπεζα που παραμένει στην εν λόγω αγορά και φαίνεται να ασκεί κάποια ανταγωνιστική πίεση είναι η Citibank, της οποίας, ωστόσο, το μερίδιο

[568] λαμβάνοντας υπόψη τα μερίδια των Ομίλων

αγοράς υπερβαίνει οριακά το [5-15]% το 2012. Όλες οι υπόλοιπες εκκαθαρίστριες τράπεζες έχουν μερίδια […] μικρότερα του 5% και ως εκ τούτου αξιολογείται ότι δεν μπορούν να ασκήσουν ικανές ανταγωνιστικές πιέσεις, ενώ κατά το 2012 σημειώθηκαν και δύο αποχωρήσεις από την εν λόγω αγορά μικρών παικτών. Συνεπώς, θεωρείται ότι οι εν λόγω επιχειρήσεις πολύ δύσκολα θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο τα προσδοκώμενα αποτελέσματα τυχόν συντονισμού μεταξύ των δύο προπορευόμενων τραπεζών. Στην ίδια κατεύθυνση, σημειώνεται και η μειωτική τάση των μεριδίων των μικρότερων ανταγωνιστών (όμιλος Πειραιώς και Citibank, της τελευταίας κατά […] περίπου ποσοστιαίες μονάδες) κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο τα αποτελέσματα του πιθανού συντονισμού. Επί πλέον, σημειώνεται ότι μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση στην αγορά της αποδοχής καρτών δεν δραστηριοποιείται ικανός αριθμός ανταγωνιστών διαφορετικής δυναμικότητας, ώστε να υπάρχει εξισορρόπηση της ζήτησης στην αγορά, γεγονός που επιτείνει τη δυνατότητα συντονισμού μεταξύ των προπορευόμενων τραπεζών.

403. Επιπλέον, η σχετική αγορά, όπως αναλύθηκε ανωτέρω, φέρει χαρακτηριστικά που συμβάλλουν περαιτέρω στην πιθανότητα συντονισμού. Συγκεκριμένα: α) η αγορά βρίσκεται σε φάση ωριμότητας και κάμψης[569], β) δεν έχει παρατηρηθεί κάποια είσοδος τα τελευταία έτη, ενώ αντίθετα έχουν παύσει την συγκεκριμένη δραστηριότητα δύο τουλάχιστον ανταγωνιστές (Cyprus Popular Bank και Proton), γ) υφίσταται κάποιο κόστος μεταστροφής, έστω και διαχειριστικό, όπως αποδέχεται, τόσο η γνωστοποιούσα όσο και οι υπόλοιπες εκκαθαρίστριες τράπεζες, δ) η σημασία του σήματος και της φήμης διαδραματίζει κάποιο ρόλο ιδίως στην αρχή της συνεργασίας του εμπόρου με κάποια τράπεζα, ε) η συντριπτική πλειοψηφία των εμπόρων δεν διαθέτει αντισταθμιστική ισχύ έναντι των υφιστάμενων τραπεζών τόσο πριν όσο και ιδίως εάν λάβει κανείς υπόψη την υφιστάμενη συγκέντρωση στην αγορά αποδοχής καρτών, στ) η παρεχόμενη υπηρεσία χαρακτηρίζεται από μεγάλο βαθμό ομοιογένειας.

404. Περαιτέρω, οι δύο προπορευόμενες μετά τη συγκέντρωση επιχειρήσεις (Εθνική Τράπεζα και Alpha Bank) θα συμμετέχουν σε κοινή επιχείρηση (Κάρντλινκ), γεγονός που εγκαθιδρύει την ύπαρξη δεσμού μεταξύ του εν λόγω δυοπωλίου αυξάνοντας την πιθανότητα συντονισμού μεταξύ τους στην αγορά αποδοχής καρτών. Η εν λόγω κοινή επιχείρηση (Κάρντλινκ) παρέχει στις μητρικές της υπηρεσίες POS Network Service Provision και Card Acquiring Processing. Οι εν λόγω υπηρεσίες συνιστούν εισροές της αγοράς αποδοχής καρτών. Συμμετέχοντας, επομένως, στην εν λόγω κοινή επιχείρηση (και όντας μέλη του διοικητικού συμβουλίου της Κάρντλινκ) οι δύο τράπεζες αποκτούν γνώση του κόστους προμήθειας (και ως εκ τούτου της εν δυνάμει κατώτατης τιμής) του ανταγωνιστή τους στην αγορά αποδοχής καρτών. Επιπροσθέτως, θα αμβλυνθεί η όποια ασυμμετρία ως προς τη δομή του κόστους παραγωγής των υπηρεσιών αποδοχής καρτών μεταξύ των δύο προπορευόμενων τραπεζών, καθώς και οι δύο πλέον θα προμηθεύονται τις ως άνω εισροές από τη θυγατρική τους, κοινό προμηθευτή και των δύο ο οποίος δε θα δύναται να τιμολογεί διακριτικά μεταξύ τους, ενώ παράλληλα θα είναι σε θέση να επωφεληθούν από κοινού των όποιων οικονομιών κλίμακος επιφέρει η λειτουργία της Κάρντλινκ. Εξάλλου, η συμμετοχή στην Κάρντλινκ δύναται να λειτουργήσει και ως μηχανισμός παρακολούθησης και αποτροπής τυχόν παρεκκλίσεων από τους συμφωνηθέντος όρους συντονισμού.

[569] Δες ωστόσο ανωτέρω αναφερόμενες προοπτικές επέκτασης.

405. Ταυτόχρονα, η όποια τυχόν διαπιστωθείσα ανωτέρω διαφάνεια στην αγορά αποδοχής καρτών μεταξύ των τραπεζικών ιδρυμάτων επιτείνεται από το γεγονός ότι στην ισχύουσα σύμβαση μεταξύ της Κάρντλινκ και […] υφίσταται ρήτρα του […], αποτέλεσμα της οποίας είναι οι μητρικές της Κάρντλινκ τράπεζες […]) στην αγορά αποδοχής καρτών. Σημειώνεται, εξάλλου, ότι η […] είναι η επιχείρηση με το μεγαλύτερο (συντριπτικά) μερίδιο στην αγορά παροχής υπηρεσιών επεξεργασίας των, σχετικών με την αποδοχή τραπεζικών καρτών, δεδομένων, ενώ πέραν της Κάρντλινκ και των μητρικών της παρέχει τις εν λόγω υπηρεσίες και σε ικανό αριθμό (μεγαλύτερο του 5) άλλων τραπεζών**.** Συνεπώς, μέσω του ως άνω όρου οι μητρικές της Κάρντλινκ τράπεζες […], και θα δύνανται ως εκ τούτου να διαγνώσκουν τη […], πελατών της […], στην εν λόγω αγορά, ενώ ταυτόχρονα αυξάνονται τα κίνητρα μεταξύ τους συντονισμού για την αποτροπή και αντιμετώπιση τυχόν επιθετικής τιμολογιακής πολιτικής εκ μέρους τους. Με τον τρόπο αυτό, μειώνεται για τις δύο μητρικές της Κάρντλινκ η ανταγωνιστική απειλή στην αγορά αποδοχής καρτών από κάποιες εκ των τραπεζών που δραστηριοποιούνται στην εν λόγω αγορά[570].

406. Πλην των ανωτέρω, οι δύο εταιρίες που θα συναποτελούν το δυοπώλιο στην αγορά αποδοχής καρτών μετά την υπό κρίσιν συγκέντρωση (Εθνική Τράπεζα και Alpha Bank) θα συνεργάζονται στο πλαίσιο σύμβασης συνεργασίας για την εγκατάσταση POS που είχε υπογράψει στο παρελθόν η Εθνική Τράπεζα με την Εμπορική Τράπεζα (πλέον όμιλος ΑΛΦΑ) και τη Citibank. Ο κοινός αυτός «φορέας», αν και αδρανής επί του παρόντος κατά τη δήλωση της γνωστοποιούσας, δύναται να λειτουργήσει ως ένας επιπλέον δεσμός μεταξύ του δυοπωλίου στην ίδια σχετική αγορά, εφόσον ληφθεί απόφαση ενεργοποίησης του, αυξάνοντας έτι περαιτέρω τα κίνητρα και τη δυνατότητα συντονισμού μεταξύ των μελών του ολιγοπωλίου. Στο πλαίσιο της εν λόγω σύμβασης[571], συμφωνούνται, μεταξύ άλλων, […] και άλλα ζητήματα. Η σύμβαση αυτή αποτελεί **διαρθρωτικό δεσμό**, ο οποίος αυξάνει έτι περαιτέρω την όποια τυχόν διαπιστωθείσα διαφάνεια στη σχετική αγορά και μειώνει την όποια ασυμμετρία κόστους στην παροχή των υπηρεσιών POS Network Service Provision μεταξύ κατ’ αρχήν των μελών του δυοπωλίου.

407. Συγκεκριμένα, μέσω της εν λόγω σύμβασης δύναται να μειωθεί η όποια αδιαφάνεια ως προς τους όρους παροχής και τοποθέτησης μηχανημάτων POS αλλά και ως προς άλλους όρους συνεργασίας με τις συνεργαζόμενες στο δίκτυο των καρτών (εμπορικές) επιχειρήσεις. Ως προς το τελευταίο σημειώνεται ότι, λόγω της τυποποίησης βάσει κοινών προσυμφωνημένων όρων των συμβάσεων που υπογράφονται με τις συνεργαζόμενες επιχειρήσεις αναφορικά με τη χρήση, την συντήρηση των συσκευών POS και τις υποχρεώσεις των επιχειρήσεων έναντι των συμβαλλομένων μερών, δεν μπορεί να αποκλεισθεί η πιθανότητα οι όροι των συμβάσεων να είναι κοινοί και για POS που εγκαθιστούν μεμονωμένα τα μέρη (ανεξάρτητα δηλαδή από τη σύμβαση), αφού σύμφωνα με το όρο Α.4 οι συσκευές αυτές (που εγκαθίστανται δηλαδή ανεξάρτητα) εντάσσονται στο σύστημα της εν λόγω συμβάσεως. Δεν αποκλείεται, επίσης, εκ της διατυπώσεως του όρου Β.3, οι υποχρεώσεις των συνεργαζόμενων επιχειρήσεων (είτε αυτοί επιλέγονται από κοινού βάσει του όρου Α.2 είτε μεμονωμένα βάσει του όρου Α.4) έναντι των συμβαλλομένων μερών να εκτείνονται στο σύνολο των όρων συνεργασίας (πχ. τιμολόγηση).

---

[570] Όπως προαναφέρθηκε η Κάρντλινκ διατηρεί συμβάσεις συνεργασίας και με άλλες εταιρίες που παρέχουν υπηρεσίες POS Network Service Provision, ωστόσο από τα στοιχεία στην κατοχή της Γ.Δ.Α. δεν εκτιμάται ότι αυτές εμπεριέχουν αντίστοιχους όρους.

[571] Η εν λόγω σύμβαση έχει συναφθεί στις 23.3.1992. Ο όρος Ε προβλέπει ότι: «*[…]*». Η σύμβαση αυτή δεν έχει καταγγελθεί έως σήμερα.

408. Περαιτέρω, μέσω της εν λόγω σύμβασης δύναται να επέλθει συμμετρία ως προς το δίκτυο των ανωτέρω μηχανημάτων μεταξύ των μελών του δυοπωλίου (η οποία ως εκ τούτου επιτείνει περαιτέρω την ως άνω διαπιστωθείσα συμμετρία μεριδίων). Επιπροσθέτως, καθίσταται δυνατή η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των μελών του δυοπωλίου για την πελατειακή τους βάση, ενώ θα λαμβάνονται από κοινού και οι όποιες επιχειρηματικές αποφάσεις για μελλοντική επέκταση του δικτύου, με συνέπεια να εξαλείφονται πλήρως τα όποια κίνητρα ανταγωνισμού μεταξύ των μελών του δυοπωλίου για επέκταση του δικτύου έκαστου και προσέλκυση πελατών μέσω επιθετικής τιμολόγησης. Η ως άνω δε ανταλλαγή πληροφοριών και συναπόφαση περί των όρων παροχής των εν λόγω υπηρεσιών και επέκτασης του δικτύου αυτών δύναται να λειτουργήσει και ως μηχανισμός παρακολούθησης και αποτροπής παρεκκλίσεων από τους συμφωνηθέντες όρους συναλλαγής, αν μάλιστα ληφθεί υπόψη και ο προαναφερόμενος όρος περί δυνατότητας μεν μεμονωμένης τοποθέτησης μηχανημάτων POS με παράλληλη ωστόσο υποχρέωση ενημέρωσης των λοιπών συμβαλλομένων περί τούτου.

409. Παράλληλα, μέσω της ως άνω σύμβασης αυξάνεται η διαφάνεια στην πολιτική επέκτασης δικτύου και παροχής των εν λόγω υπηρεσιών μεταξύ των μελών του δυοπωλίου και της Citibank, η οποία όπως προαναφέρθηκε φαίνεται να είναι ο ένας από τους δύο σημαντικότερους ανταγωνιστές του δυοπωλίου στην αγορά παροχής υπηρεσιών αποδοχής καρτών. Η εν λόγω διαφάνεια σε συνδυασμό με τη λήψη από κοινού αποφάσεων και την ανταλλαγή πληροφοριών για την πελατειακή βάση δύναται να εξαλείψει τις όποιες ανταγωνιστικές πιέσεις τυχόν δέχεται το δυοπώλιο από τη δραστηριοποίηση της Citibank στην εν λόγω αγορά, αφού θα επιτρέπει στα μέλη του ολογοπωλίου να ελέγχουν τυχόν επέκταση της ανταγωνίστριάς τους στην αγορά, ισχυροποιώντας έτσι αισθητά τη συλλογική δεσπόζουσα θέση που κατέχουν.

410. Τα ανωτέρω επιτείνονται από τη σύμβαση συνεργασίας[572] για την εγκατάσταση τερματικών μηχανημάτων POS που μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση, θα δεσμεύει τις δύο εταιρίες που θα αποτελούν το δυοπώλιο στη σχετική αγορά (Εθνική Τράπεζα-Alpha Bank), την Citibank International PLC και την Diners, με αντικείμενο την […][573] […]. Κατά τα προαναφερθέντα, η ως άνω σύμβαση συνιστά διαρθρωτικό δεσμό ανάμεσα στις εταιρίες που θα αποτελούν το δυοπώλιο στην αγορά της αποδοχής των καρτών, μειώνει την ανταγωνιστική απειλή που δύναται να δεχθεί το δυοπώλιο από μία εκ των ανταγωνιστριών επιχειρήσεων (Citibank) και άρει την όποια αδιαφάνεια στην αγορά αποδοχής καρτών και κατ’ επέκταση τη δυνατότητα δημιουργίας και ενίσχυσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης στην εν λόγω αγορά.

411. Για τους ως άνω λόγους, οι παρούσες παράμετροι και ιδιαιτερότητες της συγκεκριμένης αγοράς, και ιδίως η μορφολογία των διαρθρωτικών δεσμών (οι οποίοι μπορεί να λειτουργήσουν και ως μηχανισμοί αντιποίνων), ο βαθμός συγκέντρωσης, ο βαθμός συμμετρίας της θέσης των κυριότερων ανταγωνιστών, ο βαθμός επαύξησης του μεριδίου της ενιαίας τράπεζας, ο εναπομένων ανταγωνισμός, η διαφάνεια της αγοράς[574] και τα λοιπά χαρακτηριστικά αυτής, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η συγκέντρωση θα μεταβάλει ουσιωδώς τις συνθήκες ανταγωνισμού στην υπό

---

[572] Η εν λόγω σύμβαση υπεγράφη στις 14-12-2006. Ο όρος 7 προβλέπει: «*[…]*». Η εν λόγω σύμβαση δεν έχει καταγγελθεί έως σήμερα.

[573] Μετά την υπό κρίση συγκέντρωση, συμβαλλόμενη της εν λόγω συμβάσεως καθίσταται η Εθνική Τράπεζα.

[574] Τουλάχιστον αυτή που δημιουργείται από τους διαρθρωτικούς δεσμούς που αναλύθηκαν στο παρόν κεφάλαιο.

εξέταση αγορά της αποδοχής καρτών, με την δημιουργία και ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης της νέας οντότητας και του κυριότερου ανταγωνιστή (Alpha Bank).

Η.3.4. Ανάληψη δεσμεύσεων

412. Με βάση τα ανωτέρω στοιχεία του φακέλου της κρινόμενης υπόθεσης, τη συζήτηση στην ακροαματική διαδικασία και τα υπομνήματα της εξαγοράζουσας εταιρίας, καθώς και τη σχετική Εισήγηση της ΓΔΑ, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση, δύναται να περιορίσει τον ανταγωνισμό με τη δημιουργία συνθηκών οι οποίες μπορούν να συμβάλλουν στη μελλοντική δυνατότητα ενδεχόμενου συντονισμού και συλλογικής δεσπόζουσας θέσης μεταξύ του ενιαίου τραπεζικού σχήματος ΕΤΕ/ Eurobank με το ήδη εγκριθέν σχήμα Alfa Bank / Εμπορική Τράπεζα στην αγορά αποδοχής καρτών, και ειδικότερα στις υπο-αγορές επεξεργασίας δεδομένων συναλλαγών καρτών και αποδοχής υπηρεσιών εμπορικού δικτύου συναλλαγών μέσω ηλεκτρονικών και άλλων τερματικών points-of-sale (pos network service provision) αντίστοιχα. Τέθηκε, εντεύθεν από μέρους της Επιτροπής η ανάγκη ανάληψης συγκεκριμένων δεσμεύσεων (διορθωτικών μέτρων) από την εξαγοράζουσα ως προϋπόθεση έγκρισης της γνωστοποιηθείσας συγκέντρωσης.

413. Κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας, όπως και σε προηγούμενες συναντήσεις της με στελέχη της ΓΔΑ, η εξαγοράζουσα ΕΤΕ εξέφρασε πράγματι τη βούληση να αναλάβει διορθωτικά μέτρα με σκοπό την άρση των αμφιβολιών της Επιτροπής Ανταγωνισμού σχετικά με την επικείμενη συγκέντρωση ως προς τη συγκεκριμένη κατηγορία εργασιών, υπέβαλε δε στις 14.02.2013 (αριθμ. πρωτ. 35) τις τελικές της δεσμεύσεις, σύμφωνα με το άρθρο 8 παρ. 4 και 8 του ν. 3959/2011, προκειμένου να εγκριθεί από την Επιτροπή Ανταγωνισμού η γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση.

414. Ειδικότερα, τα μέρη πρότειναν ενώπιον τις Επιτροπής τις ακόλουθες δεσμεύσεις (σημεία Α – Ε):

Α. Τα μέρη αναλαμβάνουν τη δέσμευση να προβούν, μετά τη κοινοποίηση του διατακτικού της απόφασης στη γνωστοποιούσα, σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες για την μεταβίβαση της συμμετοχής της Eurobank στην εταιρία Cardlink σε τρίτο αγοραστή («Εκποίηση Cardlink»).

Β. Για το χρονικό διάστημα από την κατά τα ανωτέρω κοινοποίηση έως την ολοκλήρωση της Εκποίησης Cardlink, τα μέρη αναλαμβάνουν:

1. Να μην πραγματοποιούν την επεξεργασία δεδομένων συναλλαγών καρτών (Card Acquiring Processing) μέσω της Cardlink, ούτε κατά το διάστημα που θα παραμείνουν δύο νομικά πρόσωπα, ούτε μετά την σχεδιαζόμενη συγχώνευσή τους.
2. Να θέσουν σε εφαρμογή, εντός δεκαπέντε (15) ημερών από την κοινοποίηση του διατακτικού της απόφασης, πρόσθετα μέτρα προστασίας («Σινικά Τείχη» ή «Chinese Walls»), πέραν των υποχρεώσεων εχεμύθειας που απορρέουν από τα ισχύοντα συμφωνητικά συνεργασίας μεταξύ της Cardlink και των μητρικών της τραπεζών, ώστε να διασφαλιστεί ότι αποτρέπεται οποιοσδήποτε τυχόν κίνδυνος διάχυσης «Απόρρητων Πληροφοριών» από την ή μέσω της Cardlink προς τρίτους και προς τις μητρικές της.

Ως «Απόρρητες Πληροφορίες» νοούνται:

(α) Οι πληροφορίες, τα στοιχεία, οι μέθοδοι, οι τεχνικές και η διαδικασία που ακολουθούν τα μέρη και η άλλη μητρική της Cardlink, Alpha Bank, για την οργάνωσή τους, την προϊοντική και τιμολογιακή τους πολιτική, τα επιχειρηματικά τους σχέδια και στρατηγική, την τεχνογνωσία τους, τις συνεργασίες τους, το σχεδιασμό, την ανάπτυξη και διάθεση των υπηρεσιών τους, καθώς και κάθε πληροφορία που αφορά ή σχετίζεται με την πελατεία τους, την επιχειρηματική δραστηριότητα και το προσωπικό που απασχολούν,

(β) Οι πληροφορίες που αφορούν τους όρους των συμβάσεων μεταξύ αφενός των μητρικών της τραπεζών αλλά και οποιασδήποτε άλλης τράπεζας, και αφετέρου των εμπόρων, ιδίως αναφορικά με τις προμήθειες και τους λοιπούς οικονομικούς όρους των εν λόγω συμβάσεων σε σχέση με τις υπηρεσίες αποδοχής καρτών, επεξεργασίας των σχετικών με την αποδοχή καρτών δεδομένων, καθώς και της παροχής υπηρεσιών εμπορικού δικτύου συναλλαγών μέσω τερματικών (POS),

(γ) Οι πληροφορίες που αφορούν στο πελατολόγιο και στην εμπορική και τιμολογιακή πολιτική της Cardlink (συμπεριλαμβανομένης της τιμολογιακής πολιτικής της έναντι της άλλης μετόχου, Alpha Bank), καθώς και στις συμβάσεις μεταξύ της Cardlink και τρίτων παρόχων των ως άνω υπηρεσιών, με εξαίρεση τις πληροφορίες που αναγκαίως παρέχονται από την Cardlink στην Eurobank στο πλαίσιο των υπηρεσιών που παρέχει η Cardlink προς την Eurobank δυνάμει της μεταξύ τους σύμβασης συνεργασίας.

415. Ειδικότερα, για την υλοποίηση της ως άνω δέσμευσης, τα Μέρη αναλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την υποχρέωση:

(i) Να μεριμνήσουν ώστε η Cardlink να διατηρήσει την ανεξαρτησία της αναφορικά με τη χρήση και λειτουργία διακριτού και αυτόνομου πληροφορικού συστήματος, που δεν θα εντάσσεται στα πληροφορικά συστήματα κανενός εκ των συμμετεχόντων σε αυτήν μερών.

(ii) Να μην παράσχουν στην Cardlink οποιαδήποτε εντολή ή πληρεξουσιότητα ώστε αυτή να συμβάλλεται, συναλλάσσεται ή να αναλαμβάνει εν γένει οποιαδήποτε υποχρέωση στο όνομα και για λογαριασμό των μετόχων της στην αγορά υπηρεσιών αποδοχής καρτών (Merchant Acquiring) ή να εισπράττει δικαιώματα ή αμοιβές για λογαριασμό τους αναφορικά με υπηρεσίες αποδοχής καρτών (Merchant Acquiring), καθώς και να τροποποιήσουν οποιεσδήποτε διατάξεις συμβάσεων έρχονται τυχόν σε αντίθεση με την ως άνω δέσμευση. Επίσης, να φροντίσουν ώστε η Cardlink να μην αποδέχεται εντολή ή πληρεξουσιότητα κατά τα ανωτέρω από οποιαδήποτε τρίτη τράπεζα σχετικά με την αγορά υπηρεσιών αποδοχής καρτών.

(iii) Να απέχουν, ανεξαρτήτως των ανωτέρω, από οποιαδήποτε ενέργεια μέσω της οποίας θα ελάμβαναν γνώση Απόρρητων Πληροφοριών (συμπεριλαμβανομένων ενεργειών κατά την άσκηση των μετοχικών τους δικαιωμάτων επί της Cardlink στο πλαίσιο διαχειριστικού, λογιστικού ή άλλου ελέγχου).

(iv) Να διορίσουν ως μέλη στο Διοικητικό Συμβούλιο της Cardlink πρόσωπα που δεν θα συμμετέχουν στη διαμόρφωση της εμπορικής πολιτικής στην εν γένει αγορά καρτών του ενιαίου ομίλου ΕΤΕ/Eurobank. Τα εν λόγω μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, όπως και το

προσωπικό της Cardlink, δεσμεύονται να μην κοινοποιούν στα Μέρη Απόρρητες Πληροφορίες και να τηρούν εχεμύθεια έναντι αυτών.

(v) Να τροποποιήσουν τις υφιστάμενες συμβάσεις συνεργασίας, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται το απόρρητο των ανωτέρω πληροφοριών που περιέχονται στην Cardlink έναντι οποιουδήποτε τρίτου, περιλαμβανομένης της άλλης μητρικής τράπεζας, Alpha Bank.

Γ. Περαιτέρω, τα μέρη αναλαμβάνουν, από την ίδια κοινοποίηση, τη δέσμευση να προβούν εντός περιόδου δύο (2) μηνών σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες για την λύση:

(i) της από 14.12.2006 σύμβασης αορίστου χρόνου που έχει συνάψει από τη μία πλευρά η Eurobank, με τις Alpha Bank και Citibank International PLC και από την άλλη πλευρά, η εταιρία «ΝΤΑΪΝΕΡΣ ΚΛΑΜΠ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ» για την αποδοχή συναλλαγών καρτών Diners, και

(ii) της από 23.3.1992 σύμβασης αορίστου χρόνου που έχει συνάψει η ΕΤΕ μέσω της «ΕΘΝΙΚΗ Α.Ε. ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ» με τις «ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΜΑΡΚΕΤΙΓΚ Α.Ε.», θυγατρική εταιρεία της Εμπορικής Τράπεζας και, άρα, του ομίλου εταιρειών Alpha Bank, και «DINERS CLUB OF GREECE A.E.» για την εγκατάσταση τερματικών μηχανημάτων EFT/POS σε συνεργαζόμενες με τις εταιρίες αυτές και τους ομίλους τους επιχειρήσεις.

Δ. Τα μέρη θα διορίσουν Επιβλέποντα Εντολοδόχο για την παρακολούθηση της τήρησης των προαναφερόμενων υπό στοιχεία Α, Β και Γ δεσμεύσεων.

Ε. Τα μέρη δεσμεύονται, επίσης, να εξασφαλίζουν το δικαίωμα των πελατών τους να επιλέγουν απρόσκοπτα, και χωρίς να υπόκεινται σε διακριτική μεταχείριση, ασφαλιστική εταιρία στις συμβάσεις δανείων, στις οποίες αυτά ζητούν ασφαλιστική κάλυψη κατά πυρός, σεισμού και συναφών κινδύνων ενυπόθηκου ακινήτου.

416. Για την αξιολόγηση των όποιων τυχόν δεσμεύσεων προτείνονται από τα μέρη, η Ε.Α. ακολουθεί τις γενικές αρχές και τις προϋποθέσεις/όρους αποδεκτού που εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (και οι υπόλοιπες αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης), με βάση τη σχετική νομολογία των Ευρωπαϊκών Δικαστηρίων και τη σωρευτική εμπειρία από την αξιολόγηση διορθωτικών μέτρων σε προηγούμενες γνωστοποιήσεις συγκεντρώσεων, λαμβάνοντας κάθε φορά υπόψη τις συγκεκριμένες συνθήκες της κρινόμενης υπόθεσης[575].

417. Εν προκειμένω, κατά την ομόφωνη κρίση των μελών της Επιτροπής, οι ως άνω δεσμεύσεις, για τις οποίες ο Εισηγητής και τα συνεπικουρούντα αυτόν μέλη της Γενικής Διεύθυνσης τοποθετήθηκαν θετικά, επιλύουν τα προβλήματα ανταγωνισμού στην αγορά αποδοχής καρτών, όπως αυτά περιγράφονται στην ενότητα Η.3.3.3 (β) ανωτέρω, και συνεπώς είναι αποδεκτές. Και τούτο, διότι πράγματι, με τη προαναφερόμενη δέσμη μέτρων, παύει να υφίσταται η δυνατότητα και το κίνητρο των συμμετεχουσών στην Cardlink εταιριών να συντονίσουν τη συμπεριφορά τους (πιο συγκεκριμένα, παύει να υφίσταται μηχανισμός που ενδεχομένως να οδηγήσει τα μέρη και τον ανταγωνιστικό τραπεζικό όμιλο της ΑΛΦΑ

---

[575] Βλ. ενδεικτικά υπ’ αριθ. 515/VI/2011 Απόφαση ΕΑ, κεφάλαιο V. Βλ. επίσης σχετικά και Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (22.10.2008) σχετικά με τα διορθωτικά μέτρα που είναι αποδεκτά βάσει του Κανονισμού (ΕΚ) 139/2004 του Συμβουλίου και του Κανονισμού (ΕΚ) 82/2004 της Επιτροπής, σημ. 6 (με σχετικές παραπομπές σε πάγια ενωσιακή πρακτική και νομολογία).

BANK/Εμπορική Τράπεζα σε συντονισμό συμπεριφοράς τους, όσο και το κίνητρο των ίδιων εταιριών να συντονίζουν τη συμπεριφορά τους αυτή).

Θ. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ (FACTORING)

Θ.1. ΣΧΕΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

Θ.1.1. Εισαγωγικά

418. Η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring) αποτελεί χρηματοδοτική υπηρεσία βραχυπρόθεσμου χαρακτήρα, η οποία διέπεται από το ν. 1905/1990[576], όπως ισχύει. Οι υπηρεσίες factoring απευθύνονται κυρίως σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις[577] και συνιστούν μια τριμερή συνεργασία μεταξύ του προμηθευτή, του οφειλέτη του και ενός εξειδικευμένου χρηματοοικονομικού ενδιάμεσου/πράκτορα, ο οποίος αναλαμβάνει τη λογιστική παρακολούθηση, διαχείριση και είσπραξη των επί πιστώσει βραχυπρόθεσμων εμπορικών απαιτήσεων (trade receivables).[578] Συγκεκριμένα, οι εν λόγω υπηρεσίες περιλαμβάνουν όλες ή ορισμένες εκ των κάτωθι εργασιών: την εκχώρηση απαιτήσεων από τον προμηθευτή στον πράκτορα (με ή χωρίς δικαίωμα αναγωγής), την παροχή εξουσιοδότησης από τον προμηθευτή στον πράκτορα για την είσπραξη απαιτήσεων, τη χρηματοδότηση του προμηθευτή μέσω προεξόφλησης των (εκχωρηθεισών) απαιτήσεων αυτού κατά των πελατών του, τη λογιστική ή νομική παρακολούθηση των απαιτήσεων του προμηθευτή και τη διαχείρισή τους από τον πράκτορα, την ολική ή μερική κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου του προμηθευτή από τον πράκτορα.

419. Μεταξύ του πράκτορα και του προμηθευτή καταρτίζεται «σύμβαση-πλαίσιο», με την οποία καθορίζονται οι όροι συνεργασίας των μερών, όπως το είδος του factoring, το ανώτατο ποσό (πλαφόν), μέχρι το οποίο δέχεται ο πράκτορας να χρηματοδοτήσει τον προμηθευτή, η αμοιβή και οι προμήθειες του πράκτορα και ο τρόπος με τον οποίο θα γίνεται η εκχώρηση των απαιτήσεων[579]. Δεδομένου του διαρκούς χαρακτήρα της σχέσης που δημιουργείται με τη σύμβαση factoring, της συνεχούς εκχώρησης απαιτήσεων του προμηθευτή στον πράκτορα και της αντίστοιχης πίστωσης του προμηθευτή με τα ποσά που εισπράττονται ή πρόκειται να εισπραχθούν[580], η εξυπηρέτηση της σύμβασης factoring γίνεται συνήθως με την τήρηση από τον πράκτορα ενός ανοικτού λογαριασμού στο όνομα του προμηθευτή[581].

420. Οι υπηρεσίες factoring διακρίνονται, μεταξύ άλλων, στις εξής κατηγορίες[582]:

---

[576] «*Για τη σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων και άλλες διατάξεις*», (ΦΕΚ/147/Α).

[577] Σύμφωνα με τη Διεθνή Ένωση Factoring Factors Chain International (FCI), Annual Review - 2011, σελ. 11.

[578] Βλ. και διαδικτυακούς τόπους της Διεθνούς Ένωσης Factoring (www.fci.nl), της Ελληνικής Ένωσης Factoring (www.hellenicfactors.gr) και τις ιστοσελίδες τραπεζών-πρακτόρων.

[579] Βλ. ΑΠ 880/2010.

[580] Ο τρόπος εκχώρησης εξαρτάται από το συμφωνηθέν είδος factoring, αφαιρουμένων των αμοιβών, προμηθειών και προεξοφλητικών τόκων.

[581] Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 1 του ν. 1905/1990, η συγκεκριμένη δραστηριότητα μπορεί να ασκηθεί μόνο από τράπεζες που έχουν εγκατασταθεί και λειτουργούν νόμιμα στην Ελλάδα και από ανώνυμες εταιρίες με αποκλειστικό σκοπό την παροχή των εν λόγω υπηρεσιών.

[582] Βλ. διαδικτυακούς τόπους της Διεθνούς Ένωσης Factoring (www.fci.nl) και της Ελληνικής Ένωσης Factoring (www.hellenicfactors.gr).

α) Εγχώριο factoring, το οποίο αφορά στην κάλυψη των αναγκών των επιχειρήσεων στην εγχώρια αγορά,

β) Διεθνές factoring, το οποίο αφορά στην κάλυψη των αναγκών των επιχειρήσεων στις συναλλαγές τους με το εξωτερικό, με περαιτέρω διάκριση σε:

- Εξαγωγικό factoring: απευθύνεται σε εξαγωγικές επιχειρήσεις που πωλούν με όρους ανοικτής πίστωσης και
- Εισαγωγικό factoring: απευθύνεται σε εισαγωγικές επιχειρήσεις που αγοράζουν με όρους ανοικτής πίστωσης.

421. Ανάλογα δε με την ανάληψη ή μη του πιστωτικού κινδύνου, το factoring διακρίνεται σε:

α) Factoring με δικαίωμα αναγωγής (with recourse), δηλαδή χωρίς τη μεταβίβαση από τον προμηθευτή στον πράκτορα του κινδύνου αφερεγγυότητας του οφειλέτη και

β) Factoring χωρίς δικαίωμα αναγωγής (non-recourse), δηλαδή με μεταβίβαση από τον προμηθευτή στον πράκτορα του κινδύνου αφερεγγυότητας του οφειλέτη.

422. Περαιτέρω, ανάλογα με το χρόνο εξόφλησης των απαιτήσεων από τον πράκτορα προς τον προμηθευτή, το factoring διακρίνεται σε:

α) Factoring με προεξόφληση, αν η πίστωση του λογαριασμού του προμηθευτή γίνεται αμέσως μετά την εκχώρηση, δηλαδή τη χορήγηση στον πράκτορα αντιγράφων των τιμολογίων ή καταστάσεων με τις εκχωρούμενες αξιώσεις, και

β) Factoring χωρίς προεξόφληση, αν ο πράκτορας εξοφλεί τις απαιτήσεις (πιστώνει με το ποσό τους το λογαριασμό του προμηθευτή), κατά το χρόνο που γίνονται αυτές ληξιπρόθεσμες.

423. Επιπλέον, μεταξύ των εργασιών του factoring συγκαταλέγονται και η χρηματοδότηση εφοδιαστικής αλυσίδας (Reverse factoring), η διαχείριση ταμειακών ροών (Back-to-back factoring), η χρηματοδότηση τιμολογίων με ή χωρίς δικαίωμα αναγωγής (Invoice Financing) και το forfaiting[583].

Θ.1.2. Οριοθέτηση αγοράς

424. Σύμφωνα με τη σχετική πρακτική της Ε.Α.[584] και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής[585], η παροχή του συνόλου των εν λόγω υπηρεσιών μπορεί να συνιστά ενιαία και διακριτή αγορά υπηρεσιών, ενώ η βασική ως άνω προσέγγιση υιοθετείται και για τους σκοπούς εξέτασης της υπό κρίση συγκέντρωσης, χωρίς να απαιτείται εν προκειμένω να γίνει περαιτέρω κατάτμηση. Ιδίως δε, έχει

[583] Το forfaiting αφορά προεξόφληση απαιτήσεων και σύμφωνα με τη Διεθνή Ένωση Forfaitors (International Forfaitors Association) χαρακτηρίζεται από 100% χρηματοδότηση χωρίς δικαίωμα αναγωγής (non-recourse), δηλαδή με μεταβίβαση από τον προμηθευτή στον πράκτορα του κινδύνου αφερεγγυότητας του οφειλέτη, μπορεί να έχει μέσο-μακροπρόθεσμο χαρακτήρα (έως και 10 έτη), συνήθως συνοδεύεται από εγγύηση τράπεζας αλλά και κάποιο αποδεικτικό το οποίο είναι μεταβιβάσιμο και διαπραγματεύσιμο στη δευτερογενή αγορά, αφορά ποσά που κυμαίνονται από 100.000 δολάρια έως 200 εκατομμύρια δολάρια και τα ποσά χρηματοδότησης εκφράζονται σε δολάρια ή ευρώ ή κάποιο άλλο ισχυρό νόμισμα. Στην ελληνική αγορά σήμερα, στην κατηγορία του forfaiting δραστηριοποιείται μόνο η […], θυγατρική της […],η […] και η […].

[584] Βλ. απόφαση Ε.Α. 67/ΙΙ/1999 ΆΛΦΑ ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΙΣΤΕΩΣ/ΙΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ, σελ. 4 και απόφαση Ε.Α. 534/VI/2012 – ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ/ ΤΡΑΠΕΖΑ EFG EUROBANK ERGASIAS ΑΕ παρ. 86.

[585] Βλ. αποφάσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.3894-UNICREDITO/HVB, παρ. 29, M.4155-BNP PARIBAS/BNL, παρ. 15, M.6244 - BNP PARIBAS/ FORTIS COMMERCIAL FINANCE HOLDING, παρ. 15 επ. και M.4844-FORTIS/ABN AMRO ASSETS, παρ. 31-32.

κριθεί ότι οι υπηρεσίες factoring λειτουργούν μεν συμπληρωματικά προς τις λοιπές υπηρεσίες παροχής χρηματοδότησης, ωστόσο, διακρίνονται από αυτές, όπως επίσης και από τις υπηρεσίες ασφάλισης πιστώσεων[586]. Συναφώς, η εκ των σχετικά ερωτηθεισών εταιριών […] θεωρεί ότι η εν λόγω αγορά είναι μερικώς εναλλάξιμη με την ευρύτερη αγορά παροχής πιστώσεων, δεδομένου ότι μέσω του factoring παρέχεται στους πελάτες μιας τράπεζας ένα επιπλέον μέσο χρηματοδότησης.

425. Θα μπορούσε ενδεχομένως να υποστηριχθεί ότι η αγορά του εγχώριου factoring διακρίνεται από αυτήν του διεθνούς factoring, δεδομένου ότι απευθύνεται σε διαφορετικές επιχειρήσεις (αφενός σε αυτές με έδρα στην Ελλάδα που συναλλάσσονται με ελληνικές επιχειρήσεις κι αφετέρου σε εκείνες που συναλλάσσονται με εταιρίες με έδρα το εξωτερικό)[587]. Ωστόσο ο ακριβής ορισμός των σχετικών αγορών παρέλκει, δεδομένου ότι, σύμφωνα με τα συλλεχθέντα στοιχεία, υπό οποιαδήποτε θεώρηση, η αξιολόγηση των συνεπειών της γνωστοποιηθείσας πράξης στη λειτουργία του ανταγωνισμού δεν αλλάζει.

426. Σχετικά με τον ορισμό γεωγραφικής αγοράς, σημειώνεται ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αποφανθεί σε παρεμφερείς υποθέσεις συγκεντρώσεων ότι η αγορά της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων είναι συνήθως εγχώρια[588]. Καθώς η υπηρεσία της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων παρέχεται, ως επί το πλείστον, σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις, σχετικά μικρός αριθμός πελατών είναι ικανού μεγέθους για να αξιοποιήσει διασυνοριακές υπηρεσίες factoring. Συνεπώς, στην υπό εξέταση υπόθεση, η εν λόγω γεωγραφική αγορά είναι εθνική και καλύπτει το σύνολο της ελληνικής επικράτειας[589].

427. Σημειώνεται, ότι τα δύο μέρη που συμμετέχουν στην συγκέντρωση αποτελούν πλήρως καθετοποιημένες τραπεζικές μονάδες στην αγορά πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων[590]. Ο Όμιλος της ΕΤΕ δραστηριοποιείται στην πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων μέσω της κατά 100% θυγατρικής εταιρίας με την επωνυμία «Εθνική Factors Α.Ε.», η οποία συστάθηκε την 19.5.2009. Ο Όμιλος Eurobank δραστηριοποιείται στην πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων μέσω της θυγατρικής του εταιρίας με την επωνυμία «Eurobank Factors Α.Ε.Π.Ε.Α.»[591].

Θ.1.3. Η άποψη της γνωστοποιούσας

428. Η […] καταρχάς σημειώνει ότι η δραστηριότητα factoring στην ελληνική αγορά είναι πολύ μικρή σε σχέση με το σύνολο της ευρύτερης αγοράς επιχειρηματικών δανείων για ανάγκες κεφαλαίου κίνησης. Εξάλλου, όσον αφορά το εγχώριο factoring, η χρηματοδοτική ανάγκη των πελατών μπορεί να εξυπηρετηθεί και με άλλα τραπεζικά προϊόντα, όπως παροχή πιστώσεων μέσω αλληλόχρεου λογαριασμού για ανάγκες

---

[586] Βλ. απόφαση Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.4844-FORTIS/ABN AMRO ASSETS, παρ. 30.

[587] Βλ. υπ΄αριθ. […] επιστολής […] κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Τράπεζα Πειραιώς - Γενική Τράπεζα.

[588] Βλ. αποφάσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.3894–UNICREDITO/HVB. παρ. 42, M.4155-BNP PARIBAS/BNL παρ. 23, M.4844-FORTIS/ABN AMRO ASSETS, παρ. 84, M.2577-GE CAPITAL/HONEYWELL και απόφαση Ε.Α. 534/VI/2012 ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ/ΤΡΑΠΕΖΑ EFG EUROBANK ERGASIAS AE, παρ. 96.

[589] Σημειώνεται ότι η ΕΘΝΙΚΗ θεωρεί ότι ακριβής ορισμός της σχετικής γεωγραφικής αγοράς δεν απαιτείται δεδομένου ότι υπό κανένα πιθανό ορισμό αυτής δε δημιουργείται πιθανότητα παρεμπόδισης λειτουργίας του ανταγωνισμού. Σε κάθε περίπτωση η ΕΤΕ συμφωνεί με τη θέση των μερών στην υπόθεση Fortis/ABN AMRO Aseets ότι η αγορά θα πρέπει να θεωρηθεί ευρωπαϊκή και όχι εγχώρια, ιδίως σε ό,τι αφορά το factoring μεγάλων επιχειρήσεων. Βλ. σελ […] του υπ΄αρ. πρωτ. […] εντύπου γνωστοποίησης.

[590] Βλ. σελ […] απαντητικής επιστολής ΕΤΕ.

[591] Βλ. σελ […] απαντητικής επιστολής ΕΤΕ. Οι υπηρεσίες πρακτορείας παρέχονταν απευθείας από την ΕΤΕ, Διεύθυνση Επιχειρηματικών Πιστοδοτήσεων, Υποδιεύθυνση Ειδικών Πιστοδοτικών Εργασιών.

κεφαλαίου κίνησης. Αντίστοιχα, στο εξαγωγικό factoring, υπάρχει υποκατάστατο τραπεζικό προϊόν και για το σκέλος της χρηματοδότησης και για το σκέλος της ασφάλισης[592].

429. Περαιτέρω, αν και κοινό αντικείμενο εγχωρίου και εξαγωγικού factoring αποτελεί η παροχή ρευστότητας, ο διαχειριστικός και διασφαλιστικός τρόπος διαφέρει για τις δύο περιπτώσεις (υπάρχει δίκτυο ανταποκριτών στην περίπτωση του εξαγωγικού factoring). Αντίστοιχα, για το εισαγωγικό factoring δεν υπάρχει η έννοια της ρευστότητας και ο ρόλος είναι αμιγώς διαχειριστικός και εξασφαλιστικός (δεν υπάρχει ο χαρακτήρας της παροχής ρευστότητας). Όσον αφορά στη διάκριση της ευρύτερης αγοράς του Factoring σε εγχώριο Factoring, διεθνές Factoring και Forfaiting (αλλά και τη διάκριση σε εισαγωγικό και εξαγωγικό Factoring εντός της εγχώριας σχετικής αγοράς διεθνούς Factoring), σύμφωνα με την άποψη της […], μολονότι οι υπηρεσίες εγχώριου και διεθνούς Factoring διαφέρουν ως προς την εντοπιότητα των αγοραστών σε σχέση με την εντοπιότητα των εκχωρητών δεν συνιστούν διακριτές υπο-αγορές λόγω του γεγονότος ότι:

α) ο Νόμος 1905/1990 δεν προβλέπει περιορισμούς σε εταιρείες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων ή πιστωτικά ιδρύματα στην παροχή υπηρεσιών εγχωρίου ή διεθνούς Factoring,

β) όλες οι εταιρείες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων και τα πιστωτικά ιδρύματα που δραστηριοποιούνται στη συγκεκριμένη αγορά παρέχουν υπηρεσίες εγχωρίου και διεθνούς Factoring ταυτόχρονα και

γ) σημαντικό μέρος πελατών (εκχωρητών) κάνει χρήση υπηρεσιών εγχωρίου και διεθνούς Factoring ταυτόχρονα.

430. Αναφορικά δε με την ύπαρξη διακριτής υποαγοράς forfaiting, η […] σημειώνει ότι λόγω του ότι τα μεγέθη της αγοράς forfaiting υπολείπονται σημαντικά των αντίστοιχων μεγεθών της αγοράς factoring, δεν στοιχειοθετείται διακριτή υποαγορά.[593]

431. Τέλος, η ΕΤΕ θεωρεί ότι ακριβής ορισμός της σχετικής γεωγραφικής αγοράς δεν απαιτείται, δεδομένου ότι υπό κανένα πιθανό ορισμό αυτής δεν δημιουργείται πιθανότητα παρεμπόδισης λειτουργίας του ανταγωνισμού. Σε κάθε περίπτωση, η ΕΤΕ συμφωνεί με την θέση των μερών στην υπόθεση FORTIS/ABN AMBRO Assets ότι η αγορά θα πρέπει να θεωρηθεί ευρωπαϊκή και όχι εγχώρια, ιδίως σε ό,τι αφορά το Factoring μεγάλων επιχειρήσεων[594], αναφέροντας ότι στη χώρα μας δραστηριοποιούνται στην αγορά πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων και αλλοδαπές

---

[592] Όσον αφορά στη **χρηματοδοτική λειτουργία** του Factoring, το υποκατάστατο τραπεζικό προϊόν είναι η χρηματοδότηση εξαγωγών. Δυνητικά, το μέρος των εξαγωγών αγαθών της χώρας που αφορούν στις επί πιστώσει πληρωμές, μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο χρηματοδότησης.

Όσον αφορά στην **ασφαλιστική λειτουργία** του Factoring, υπάρχει επίσης υποκατάστατη υπηρεσία

α) από τον Οργανισμό Ασφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων (ΟΑΕΠ),

β) από τις Εταιρείες Ασφάλισης Πιστώσεων που δραστηριοποιούνται στη Χώρα (Atradius, Euler Hermes) και

γ) από Τράπεζες του εξωτερικού με δικαιούχους Έλληνες εξαγωγείς, μέσω ανοίγματος Ενέγγυων Πιστώσεων.

Επίσης, εξαγωγές ελληνικών επιχειρήσεων ασφαλίζονται και ενίοτε χρηματοδοτούνται και από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα του εξωτερικού (BNP Ιρλανδίας, Coface, Santander κ.α.). Τα σχετικά μεγέθη είναι υπολογίσιμα αν και δεν είναι διαθέσιμα από έναν κεντρικό φορέα. Για το δε εισαγωγικό factoring, άμεσα υποκατάστατο προϊόν είναι οι πάσης φύσης τραπεζικές εγγυήσεις (Ενέγγυες Πιστώσεις, Εγγυητικές Επιστολές, Stand By Letters of Guarantees).

[593] Βλ. […].

[594] Βλ. σελ […] υπ’ αριθ. […] γνωστοποίησης συγκέντρωσης.

τράπεζες, με ή χωρίς εγκατάσταση, καθώς και αλλοδαπές εταιρείες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων[595].

Θ.2. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Θ.2.1. Συμμετέχουσες Επιχειρήσεις

432. Όπως προκύπτει από την έρευνα της Γ.Δ.Α., στην ελληνική αγορά πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων δραστηριοποιούνται, έμμεσα ή άμεσα, 15 συνολικά τραπεζικά ιδρύματα:

- Ο Όμιλος της ΕΤΕ δραστηριοποιείται στην πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων τόσο απευθείας όσο και μέσω της κατά 100% θυγατρικής εταιρείας με την επωνυμία «Εθνική Factor Α.Ε», ενώ
- Ο Όμιλος Eurobank μέσω της θυγατρικής του εταιρίας με την επωνυμία EFG Factors.
- Η Cyprus Popular Bank δραστηριοποιείται στην αγορά τόσο η ίδια όσο και μέσω της θυγατρικής της, Marfin Factors & Forfaiters SA.
- Δύο επί πλέον τράπεζες δραστηριοποιούνται στην αγορά μέσω θυγατρικών τους (Πειραιώς Factoring, ABC Factors της Alpha Τράπεζα).
- Δέκα τράπεζες δραστηριοποιούνται απευθείας (Τράπεζα Κύπρου, Εμπορική Τράπεζα, Αγροτική Τράπεζα, Γενική Τράπεζα, Τράπεζα Αττικής, HSBC Bank, Τράπεζα Millenium, Citibank, Probank και Πανελλήνια Τράπεζα).

433. Όπως σημειώνει η […][596] στη χώρα μας δραστηριοποιούνται στην αγορά πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων και αλλοδαπές Τράπεζες, με (Τράπεζα Κύπρου, HSBC Bank) ή χωρίς (Royal Bank of Scotland) εγκατάσταση, καθώς και αλλοδαπές εταιρίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, μέχρι τώρα χωρίς εγκατάσταση (όπως η γερμανική BS Concept Factoring GmbH ή η γαλλική Coface).

Θ.2.2. Εμπόδια Εισόδου - Δυνητικός Ανταγωνισμός

434. Στην ελληνική αγορά μπορούν να παρέχουν υπηρεσίες factoring τράπεζες και εταιρείες Factoring από όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. (ν. 3601/2007), είτε με εγκατάστασή τους (ίδρυση υποκαταστήματος) στην Ελλάδα είτε όχι. Ως εμπόδια εισόδου στην αγορά μπορούν να θεωρηθούν:

- το βασικό κόστος εισόδου, δηλαδή η καταβολή του ελάχιστου μετοχικού κεφαλαίου, όπως αυτό καθορίζεται για τις τράπεζες από την ΠΔ/ΤΕ 2471/10.04.2001 και το ν. 3601/2007 και για τις εταιρίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων δυνάμει του άρθρου 4 § 3 ν. 1905/1990 από την ΠΔ/ΤΕ 2622/21.12.2009[597] και
- η παροχή άδειας λειτουργίας από την Τράπεζα της Ελλάδος.

435. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της […], πέραν των ανωτέρων προϋποθέσεων δραστηριοποίησης, τα εμπόδια εισόδου και εξέλιξης στην αγορά είναι ανύπαρκτα. Η […] εκτιμά ότι η είσοδος νέας

[595] Βλ. σελ […] υπ’ αριθ. […] γνωστοποίησης συγκέντρωσης.
[596] Βλ. […].
[597] Σύμφωνα με τα οριζόμενα στην ΠΔΤΕ 2622/2009 για τις εταιρείες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, ποσό ίσο προς το ένα τέταρτο του εκάστοτε ισχύοντος για τα πιστωτικά ιδρύματα, ήτοι, σήμερα, ποσό τέσσερα εκατομμύρια πεντακόσιες χιλιάδες ευρώ (4.500.000 €) καταβεβλημένο σε μετρητά ή το ήμισυ αυτού, ήτοι, σήμερα, ποσό δύο εκατομμυρίων διακοσίων πενήντα χιλιάδων ευρώ (2.250.000 €), εφόσον έχει γίνει χρήση της διακριτικής ευχέρειας της παρ. 4 του άρθρου 4 του Ν.1905/1990 (δηλαδή κάλυψη της διαφοράς με εισφορά σε είδος εφόσον αυτό χρησιμοποιηθεί από την ίδια την εταιρία για την κάλυψη των αναγκών της).

επιχείρησης χρειάζεται 6 με 12 μήνες[598]. […] εκτιμούν ότι στην επόμενη διετία δεν προβλέπεται είσοδος νέας επιχείρησης factoring στην εγχώρια αγορά λόγω του αβέβαιου οικονομικού περιβάλλοντος της χώρας και της γενικότερης ανασύνταξης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.[599]

436. Κατά την άποψη της […][600], τα ανύπαρκτα εμπόδια εισόδου και τα μηδενικά κόστη αλλαγής factor, καθώς και η εύκολη υποκατάσταση από παρεμφερή προϊόντα όπως οι τραπεζικές χρηματοδοτήσεις με ενέχυρο αξιόγραφα και ασφάλειες πιστώσεων, δημιουργούν ένα μακροπρόθεσμα υγιές περιβάλλον ανταγωνισμού, κάτι που αποδεικνύεται από το γεγονός ότι πολλοί επιχειρηματικοί πελάτες συνεργάζονται με πλέον του ενός πράκτορα[601]. Κατά την […], η έλλειψη ουσιωδών εμποδίων εισόδου επιτρέπει την εξ αποστάσεως δραστηριοποίηση. Στον ελληνικό χώρο έχουν κατά καιρούς δραστηριοποιηθεί Τράπεζες του εξωτερικού όπως η ABN AMRO, η Unicredit, η BNP Paribas καθώς και αρκετές άλλες, όπως και εταιρίες Factoring όπως η GE Factofrance[602]. Είναι δε πιθανό, κατά την άποψή της, εφόσον οι συνθήκες της ελληνικής οικονομίας το επιτρέψουν, νέοι πάροχοι με εξειδίκευση στο συγκεκριμένο προϊόν διεθνώς να εισέλθουν στην ελληνική αγορά πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων. Η άποψη της […] εδράζεται στο γεγονός ότι η ελληνική αγορά πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων παρουσιάζει θετικές προοπτικές ανάπτυξης, ιδίως με τη σταδιακή μείωση της χρήσης μεταχρονολογημένων επιταγών ως μέσο πληρωμής, οι οποίες συνηθέστατα χρησιμοποιούνται ως εξασφάλιση για την παροχή πίστωσης από τα πιστωτικά ιδρύματα.[603]

437. Παρόμοια άποψη περί έλλειψης εμποδίων εισόδου εκφράζουν πέραν από τη […], η […], όπως και η […][604]. Περαιτέρω, η […], επεσήμανε ότι η σχετικά πρόσφατη είσοδος στην αγορά:

- της ΕΤΕ με την ίδρυση της «ΕΘΝΙΚΗ FACTORS ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ» το 2009, η οποία μέσα σε τρία χρόνια αναπτύχθηκε ραγδαία κατέχοντας σήμερα μερίδιο 14% της αγοράς και
- της «MARFIN FACTORS & FORFAITERS A.E.», η οποία από την έναρξη της δραστηριοποίησης της απέκτησε ικανοποιητικό μερίδιο στην αγορά,

αποδεικνύει την έλλειψη σημαντικών εμποδίων εισόδου.

438. Σύμφωνα με τη […], ενδεικτικά παραδείγματα της δυναμικής εισόδου νέων παικτών στην ελληνική αγορά αποτελούν η πρόσφατη δημιουργία - εντός του 2011- τμήματος Factoring στην

---

598 Βλ. […].
599 Βλ. […].
600 Μέλη της οποίας τυγχάνουν 10 εκ των 15 επιχειρήσεων.
601 Βλ. […].
602 Η ενδεχόμενη δε είσοδος νέων παικτών, σύμφωνα πάλι με την […], εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις επικείμενες ενέργειες συγκέντρωσης των μητρικών τραπεζών αλλά και τη σταθεροποίηση του εγχώριου οικονομικού περιβάλλοντος.
603 Βλ. […].
604 Η οποία σημειώνει ότι παρουσία στην ελληνική αγορά πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων έχουν και αλλοδαπές τράπεζες, είτε αμέσως, με ή χωρίς εγκατάσταση (όπως η HSBC Bank plc., η Τράπεζα Κύπρου Ltd.), είτε μέσω της συμμετοχής τους σε ελληνικές τραπεζικές εταιρίες καθώς και αλλοδαπές εταιρίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, μέχρι τώρα χωρίς εγκατάσταση, έχοντας την έδρα τους σε άλλο κράτος (περίπου 370 πιστωτικά ιδρύματα γνωστοποίησαν προς την ΤτΕ ενδιαφέρον για παροχή υπηρεσιών χωρίς εγκατάσταση). Επισημαίνεται ότι ο βαθμός δραστηριοποίησης των ξένων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων κατά το 2012, έχει αποδυναμωθεί λόγω της συγκυρίας.

Probank και το μεγάλο μερίδιο που κατέλαβε η εταιρία HSBC (στην κατηγορία του εξαγωγικού factoring) τα τελευταία τρία χρόνια[605].

Θ.2.3. Ωριμότητα αγοράς

439. Δεδομένου ότι, ειδικά για τις τράπεζες, το factoring αποτελεί στρατηγικό προϊόν λόγω μεγαλύτερου ελέγχου επί του πιστωτικού κινδύνου σε σχέση με τη τραπεζική χρηματοδότηση, η αγορά factoring δεν ακολουθεί την πορεία ύφεσης του υπόλοιπου τραπεζικού τομέα. Ακόμη και υπό το παρόν δυσμενές οικονομικό περιβάλλον, τα χαρακτηριστικά του προϊόντος και κυρίως η εξασφάλιση ρευστότητας για τις επιχειρήσεις με την προεξόφληση εμπορικών απαιτήσεων, η αποτελεσματική διαχείριση των χρηματορροών καθώς και τα χαμηλά ποσοστά επισφαλειών, έχουν καταστήσει το προϊόν ελκυστικό τόσο από την πλευρά των επιχειρήσεων όσο και από την πλευρά του χρηματοπιστωτικού τομέα, σε σχέση με τα παραδοσιακά τραπεζικά προϊόντα.

440. Ωστόσο, σύμφωνα με τη […], από το 2011 και λόγω της δυσμενούς οικονομικής κατάστασης στην Ελλάδα, η αγορά αυτή παρουσίασε πτωτικές τάσεις, ενόψει των υψηλών επισφαλειών και της ραγδαίας μείωσης των παρεχόμενων πιστωτικών ορίων από τις ασφαλιστικές εταιρίες προς τις εταιρίες factoring, η οποία απορρέει από τον υψηλό κίνδυνο πιστοληπτικής ικανότητας της Ελληνικής οικονομίας. Ως εκ τούτου, η αγορά παρουσιάζει συγκέντρωση από την πλευρά της ζήτησης και αποτελείται από λίγους μεγάλους φερέγγυους πελάτες, τυχόν μετατόπιση των οποίων επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό τα μερίδια αγοράς των εταιρειών που δραστηριοποιούνται στην αγορά[606].

441. Σύμφωνα με την […][607] το 2011 αποτέλεσε χρονιά σταθερότητας για την αγορά πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων όσον αφορά το διαχειριζόμενο κύκλο εργασιών. Το συγκεκριμένο γεγονός αν εξεταστεί συνδυαστικά με τη συρρίκνωση του ύψους του ΑΕΠ, καθιστά το Factoring ως ένα χρηματοοικονομικό προϊόν που διατηρεί τη δυναμική του. Σύμφωνα εντούτοις με στοιχεία της […], το α΄ εξάμηνο του 2012 σημειώθηκε μείωση του ύψους των διαχειριζόμενων απαιτήσεων σε ποσοστό […]% περίπου, ως αποτέλεσμα της μείωσης του όγκου της επιχειρηματικής δραστηριότητας στη χώρα μας. Οι προοπτικές ωστόσο της συγκεκριμένης αγοράς είναι, κατά την άποψή της […], θετικές, λαμβάνοντας υπ’ όψιν την προοπτική περιορισμού της χρήσης των μεταχρονολογημένων επιταγών ως μέσο πληρωμής, την προσφυγή των επιχειρήσεων στην πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων για τη χρηματοδότηση επί των παρεχομένων σε αγοραστές πιστώσεων, καθώς και την τάση δυναμικής αύξησης του κύκλου εργασιών του εξαγωγικού Factoring.

Θ.2.4. Διαφοροποίηση προϊόντων

442. Σύμφωνα με τη […], στην πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων παρέχονται προϊόντα και υπηρεσίες που ανταποκρίνονται αφενός στις ανάγκες της επιχειρηματικής πελατείας, αφετέρου στη διάθεση ανάληψης κινδύνου από πλευράς του πράκτορα. Παράλληλα, είναι δυνατή η παραμετροποίηση των προϊόντων σε τέτοιο βαθμό που να εξυπηρετούν τις ιδιαίτερες ανάγκες του κάθε επιχειρηματικού πελάτη. Επίσης, κατά τη […], τα προϊόντα των μερών και των ανταγωνιστών είναι απολύτως ανταγωνιστικά μεταξύ τους, διαφοροποιούμενα κυρίως ως προς το κόστος αυτών, το ποσοστό

---

[605] Βλ. […].
[606] Βλ. […].
[607] Βλ. […].

χρηματοδότησης επί της αξίας των εκχωρημένων απαιτήσεων, των μεθόδων διαχείρισης των απαιτήσεων που εκχωρούνται και κυρίως του επιπέδου της εξυπηρέτησης[608,609.]

Θ.2.5. Τιμολόγηση - Διαφάνεια

443. Στο Factoring υφίστανται δύο στοιχεία που διαμορφώνουν την τιμολόγηση[610] των παρεχόμενων υπηρεσιών:

α) Η προμήθεια προεξόφλησης (επιτόκιο), η οποία αντικατοπτρίζει το κόστος άντλησης ρευστότητας του πράκτορα, το κόστος του αναλαμβανόμενου πιστωτικού κινδύνου, καθώς και το κόστος κεφαλαιακής επάρκειας. Δεδομένου ότι πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων στη χώρα μας ασκούν είτε Τράπεζες (μέσω εξειδικευμένων Τμημάτων/Διευθύνσεών τους) είτε θυγατρικές εταιρείες Τραπεζών, οι οποίες και αντλούν χρηματοδότηση από τις μητρικές Τράπεζες, το κόστος άντλησης κεφαλαίων σχετίζεται με το κόστος άντλησης κεφαλαίων των (μητρικών στην περίπτωση εταιρειών Factoring) Τραπεζών.

β) Η προμήθεια διαχείρισης, η οποία αντικατοπτρίζει το λειτουργικό κόστος του πράκτορα για τη διαχείριση των επιχειρηματικών απαιτήσεων[611] και το ενδεχόμενο κόστος ασφάλισης[612] (σε περιπτώσεις factoring χωρίς δικαίωμα αναγωγής) και σχετίζεται με εξατομικευμένους ανά πελάτη παράγοντες όπως π.χ. ο αριθμός των οφειλετών οι απαιτήσεις έναντι των οποίων έχουν εκχωρηθεί, η γεωγραφική διασπορά αυτών, οι συμφωνημένοι με τους οφειλέτες όροι συναλλαγών (εμπορικές συμφωνίες), το πλήθος των διαχειριζόμενων παραστατικών και η πολυπλοκότητα των διενεργούμενων εισπράξεων[613].

444. Η τιμολόγηση της προμήθειας προεξόφλησης καθώς και της προμήθειας διαχείρισης είναι προϊόν εξατομικευμένης διαπραγμάτευσης με κάθε πελάτη και (κατά την άποψη της […]) αντικείμενο έντονου ανταγωνισμού[614]. Ως αντικείμενο εξατομικευμένης διαπραγμάτευσης διαφέρει για κάθε σχέση συνεργασίας λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό και την γεωγραφική διασπορά των οφειλετών, τον όγκο των διαχειριζόμενων παραστατικών, τους όρους των εμπορικών συμφωνιών προμηθευτή–οφειλέτη, ήτοι τον τρόπο πληρωμής, καθώς και την αξιολόγηση του πιστωτικού κινδύνου των εμπλεκομένων μερών[615].

---

[608] Βλ. […].

[609] Επίσης, λαμβάνοντας υπόψη παράγοντες όπως το ύψος των διαχειριζόμενων απαιτήσεων, το φάσμα των παρεχόμενων υπηρεσιών, το εύρος του διαμορφούμενου κόστους υπηρεσιών, και τη διείσδυση στην επιχειρηματική πελατεία, η […] αναφέρει ως στενότερους ανταγωνιστές […].

[610] Βλ. […] και […].

[611] Στο θέμα της διαχείρισης, βασικοί παράγοντες κοστολόγησης αποτελούν η μηχανογραφική υποδομή και το στελεχιακό δυναμικό (τόσο σε επίπεδο τεχνογνωσίας όσο και σε πληθυσμό).

[612] Επίσης στο θέμα της ασφάλισης κινδύνων, η κοστολόγηση εξαρτάται από την πολιτική ανάληψης κινδύνων του κάθε παίκτη και το κόστος τρίτων συνασφαλιστών/αντασφαλιστών.

[613] Η προμήθεια διαχείρισης επιβάλλεται επί της ονομαστικής αξίας των απαιτήσεων και ενσωματώνει τα πραγματικά κόστη διαχείρισης των απαιτήσεων όπως αυτά προκύπτουν από το μέγεθος και την πολυπλοκότητα της διαχείρισης, αλλά και το ενδεχόμενο κόστος ασφάλισης (για τις περιπτώσεις του factoring χωρίς δικαίωμα αναγωγής). Για αυτόν το λόγο, η προμήθεια διαχείρισης έχει μεγάλο εύρος, που μπορεί να κυμαίνεται από 0,1% έως 1,5% και πλέον επί των εκχωρημένων απαιτήσεων.

[614] Βλ. […].

[615] Στην περίπτωση που υπεισέρχονται τρίτοι (ανταποκριτές Factors του εξωτερικού, εταιρείες Ασφαλειών Πιστώσεων), το κόστος τους είναι αποτέλεσμα διαπραγμάτευσης η οποία με τη σειρά της βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στον ιστορικό όγκο συνεργασίας.

445. Σύμφωνα με τη […], τα ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά[616] πελατών βάσει των οποίων γίνεται η τιμολόγηση των υπηρεσιών πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων είναι, ιδίως:
- η πιστοληπτική ικανότητα του εκχωρητή,
- η πιστοληπτική ικανότητα των οφειλετών οι απαιτήσεις έναντι των οποίων εκχωρούνται,
- η διασπορά των απαιτήσεων μεταξύ των οφειλετών,
- το πλήθος των προς διαχείριση παραστατικών (τιμολογίων, επιταγών κλπ),
- η συχνότητα των διενεργούμενων εισπράξεων,
- ο αριθμός και η συχνότητα των αιτημάτων που επιβάλλονται από πλευράς του εκχωρητή,
- η πολυπλοκότητα της εφαρμογής των συμφωνημένων μεταξύ προμηθευτή και οφειλέτη όρων συνεργασίας,
- η εντοπιότητα των οφειλετών,
- η χρήση υπηρεσιών ανταποκριτή πράκτορα (ιδιαίτερα για τις περιπτώσεις εξαγωγικού Factoring).

446. Οι ανωτέρω, ενδεικτικά αναφερόμενοι, παράγοντες επηρεάζουν το κόστος ανάλογα με τον τρόπο επιβάρυνσης του λειτουργικού κόστους της Εθνικής Factors Α.Ε για την εκτέλεση των όρων συμβάσεων πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων με πελάτες, τον αναλαμβανόμενο πιστωτικό κίνδυνο και την ευχέρεια άντλησης κεφαλαίων.

447. Κατά τη […], ο πελάτης ενημερώνεται γραπτώς για τους όρους συνεργασίας πριν την έναρξή της. Οι τιμολογιακοί όροι αναγράφονται ευκρινώς στην σύμβαση factoring και οποιαδήποτε αύξηση πέρα των συμβατικά συμφωνηθέντων απαιτεί τη γραπτή συναίνεση του πελάτη μέσω πρόσθετης πράξης.[617]

448. Σύμφωνα με την […][618] δυνάμει του Ν.1905/1990 υπηρεσίες Factoring δύνανται να παρέχουν είτε εταιρείες με αποκλειστικό σκοπό την άσκηση της δραστηριότητας αυτής, είτε Τράπεζες, αμφότερες δε οι κατηγορίες συμμορφώνονται με την ΠΔΤΕ 2501/2002[619]. Δυνάμει της ως άνω Πράξης, όπως αναφέρει και η […][620], υπάρχει **διαφάνεια** όσον αφορά στην τιμολογιακή πολιτική[621], την πελατεία, την προσφορά αλλά και τους λοιπούς όρους των σχετικών υπηρεσιών μεταξύ αφενός των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων και αφετέρου των πελατών τους. της. Μεταξύ δε των ανταγωνιστών, τα μέλη της Ελληνικής Ένωσης Factoring, στο πλαίσιο των καταστατικών τους υποχρεώσεων, αποστέλλουν στην τελευταία περιοδικά, αναλυτικά στοιχεία διαχειριζόμενου κύκλου εργασιών.

Θ.2.6. Κόστος μεταστροφής

449. Σύμφωνα με τη […][622], το κόστος μεταστροφής ως παράγοντας που επηρεάζει τη μετακίνηση πελατών από πράκτορα σε πράκτορα είναι ανύπαρκτο σε οικονομικό επίπεδο, δεδομένου ότι δεν υπάρχει κανένα άμεσο/έμμεσο οικονομικό κόστος, ενώ παράλληλα δεν υφίστανται συμβατικές ή άλλες δεσμεύσεις μεταξύ της […] και των πελατών της που να δυσχεραίνουν τη μετακίνηση αυτών

[616] Βλ. […].
[617] Βλ. […].
[618]Βλ. […].
[619] *«Ενημέρωση των συναλλασσομένων με τα πιστωτικά ιδρύματα για τους όρους που διέπουν τις συναλλαγές τους»*.
[620] Βλ. […].
[621] Βλ. ανωτέρω τιμολογιακή πολιτική.
[622] Βλ. […].

σε άλλο πράκτορα[623]. Άλλωστε, κατά τη […], οι πελάτες είναι ελεύθεροι να συνεργασθούν με περισσότερες εταιρίες factoring ταυτόχρονα[624] ή να διακόψουν τη συνεργασία τους με μία εταιρία ανέξοδα και να αρχίσουν συνεργασία με άλλη. Είναι πιθανόν ωστόσο να συνεπάγεται για τον πελάτη λειτουργικό κόστος ενημέρωσης των πελατών του.

450. Οι ως άνω απόψεις των […] ενισχύονται και από την […], η οποία σημειώνει ότι σύμφωνα με την ακολουθούμενη στην αγορά πρακτική δεν υφίσταται άμεσο ή έμμεσο κόστος μεταστροφής και, ως εκ τούτου, παρέχεται δυνατότητα στους πελάτες αλλαγής παρόχου, καθώς και συνεργασίες με περισσότερους από έναν παρόχους ταυτόχρονα, στο βαθμό που τηρούνται οι διατάξεις του Ν. 1905/1990 (άρθρο 3). Επίσης, σύμφωνα με την […], οι συμβάσεις πρακτορείας είναι συνήθως αόριστης διάρκειας, η δε καταγγελία από πλευράς του πελάτη είναι εφικτή και τα αποτελέσματα της καταγγελίας λαμβάνουν χώρα εφόσον δεν υφίστανται εκκρεμότητες του πελάτη έναντι του παρόχου[625].

Θ.2.7. Συνθήκες ζήτησης – διασπορά πελατών

451. Αναφορικά με τη σημασία των προτιμήσεων των πελατών σε παράγοντες όπως η πίστη στο σήμα, η παροχή εξυπηρέτησης, η παροχή πλήρους φάσματος προϊόντος ή τα αποτελέσματα του δικτύου, αυτή είναι αντίστοιχη των προτιμήσεων για πιστοδοτικά τραπεζικά προϊόντα, με ιδιαίτερη έμφαση στην παροχή εξυπηρέτησης και στους όρους που θα τεθούν για την έγκριση του αιτήματος σύναψης σύμβασης[626]. Η πίστη στο σήμα είναι άρρηκτα συνδεδεμένη κατ’ αρχήν με την ποιότητα εξυπηρέτησης, αλλά και την εν γένει πίστη στο σήμα του μητρικού Τραπεζικού Ιδρύματος .

452. Η εταιρεία «[…]» (στην οποία παρέχονται υπηρεσίες Factoring χωρίς αναγωγή), αντιπροσωπεύει περίπου το […]% του συνολικού διαχειριζόμενου κύκλου εργασιών της ΕΘΝΙΚΗ FACTORS, ενώ κατά το υπόλοιπο ποσοστό υφίσταται διασπορά στην πελατειακή βάση. Η Eurobank Factors δεν είχε αξιοσημείωτη μεταβολή στην διασπορά των πελατών της λόγω της δυσμενούς οικονομικής κατάστασης.

---

[623] Όσον αφορά στην […], οι συμβάσεις Factoring είναι συμβάσεις πλαίσιο, αόριστης διάρκειας, στις οποίες προβλέπεται η παροχή από την […] στον πελάτη/προμηθευτή, εντός συμφωνημένων (πιστωτικού και χρηματοδοτικού) ορίων και τιμολογιακών όρων συνεργασίας. Οι συμβάσεις αυτές δεν δεσμεύουν τον προμηθευτή για την προεξόφληση μελλοντικών απαιτήσεών του και μπορούν να καταγγελθούν από τον προμηθευτή οποτεδήποτε απροθέσμως, χωρίς οποιαδήποτε επιβάρυνσή του. Οι συνέπειες δε της καταγγελίας είναι οι εξής:

- Η […] παύει να δέχεται εκχώρηση νέων απαιτήσεων.
- Οι όροι της καταγγελθείσας σύμβασης Factoring εξακολουθούν να ισχύουν για τις απαιτήσεις που έχουν εκχωρηθεί στην […] μέχρι τον χρόνο της καταγγελίας. Η […] έχει το δικαίωμα να καταγγείλει τη σύμβαση οποτεδήποτε χωρίς σπουδαίο λόγο, αλλά η καταγγελία αυτή δεν επηρεάζει τις ήδη εκχωρημένες απαιτήσεις, επομένως δεν δημιουργείται εις βάρος του πελάτη υποχρέωση για επιστροφή προεξοφλήματος ή προμήθειας προεξόφλησης ή διαχείρισης.
- Οι τυχόν μη ληξιπρόθεσμες κατά το χρόνο της καταγγελίας οφειλές του πελάτη/προμηθευτή καθίστανται αμέσως ληξιπρόθεσμες και απαιτητές.

[624] Σύμφωνα με τη […], το ποσοστό των επιχειρήσεων που συνεργάζονται με περισσότερες εταιρίες factoring δεν είναι επίσημα καταγεγραμμένο, αλλά για μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις εκτιμάται στο 60%.

[625] Βλ. […].

[626] Βλ. […].

Θ.3. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΤΟΥ FACTORING

Θ.3.1. Μερίδια αγοράς– Δείκτης HHI

453. Όπως προκύπτει από τα υποβληθέντα στη Γ.Δ.Α. στοιχεία από όλες τις δραστηριοποιούμενες στην αγορά επιχειρήσεις, τα μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων και των κυριότερων ανταγωνιστών τους, από το έτος 2009 έως και το τρίτο τρίμηνο του 2012, είναι τα εξής:

ΚΥΚΛΟΙ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (εκατ. €) ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ FACTORING								
ΟΜΙΛΟΣ (Επιχείρηση)	**2009**		**2010**		**2011**		**Γ' Τρίμηνο 2012**	
	Κυκ.εργ.	**Μερ.αγ.**	**Κυκ.εργ.**	**Μερ.αγ.**	**Κυκ.εργ.**	**Μερ.αγ.**	**Κυκ.εργ.**	**Μερ.αγ.**
EUROBANK - ERGASIAS (EFG Factors AE)	**[…]**	**[25-35]%**	**[…]**	**[25-35]%**	**[…]**	**[25-35]%**	**[…]**	**[25-35]%**
ΟΜΙΛΟΣ ΑΛΦΑ							[…]	[15-25]%
Alpha Τράπεζα (ABC Factors)	*[…]*	*[15-25]%*	*[…]*	*[15-25]%*	*[…]*	*[15-25]%*		
Εμπορική Τράπεζα	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[15-25]%	[…]	[5-15]%
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ. (Εθνική Factors)	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**
CYPRUS POPULAR BANK (Marfin Factors & Forfaiters SA)	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
HSBC	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΟΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ							[…]	[0-5]%
Τράπεζα Πειραιώς (Πειραιώς Factoring)	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[0-5]%*		
Αγροτική Τράπεζα.	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*		
Γενική Τράπεζα.	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*		
MILLENNIUM	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
PROBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ATTICA BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CITIBANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ	[…]		[…]		[…]		[…]	
ΌΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (μετά)	[…]	**[35-45]%**	[…]	**[35-45]%**	[…]	**[35-45]%**	[…]	**[35-45]%**

FACTORING ΔΕΙΚΤΗΣ HHI			
ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2011)		**ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (3Q2012)**	
Προ της συγκέντρωσης	[1800-2000]	Προ της συγκέντρωσης	[1800-2000]
Μετά τη συγκέντρωση	[2600-2800]	Μετά τη συγκέντρωση	[2600-2800]
Μεταβολή (Δ)	[650-700]	**Μεταβολή (Δ)**	[800-850]

Θ.3.2. Αξιολόγηση επιπτώσεων

Θ. 3.2.1. Η άποψη της γνωστοποιούσας

454. Κατά την κρίση των μερών, δεδομένου ότι:

α) Στην αγορά δραστηριοποιούνται δυναμικά το τελευταίο διάστημα και αλλοδαποί ανταγωνιστές, όπως η RBS και η HSBC, οι οποίοι εκμεταλλεύονται το γεγονός ότι έχουν φθηνότερη πρόσβαση στο κεφάλαιο. Παράλληλα, η κοινοτική νομοθεσία επιτρέπει την παροχή υπηρεσιών factoring και προεξόφλησης απαιτήσεων γενικότερα και από εταιρείες factoring/τράπεζες που δεν έχουν έδρα την Ελλάδα[627].

β) Οι περισσότεροι πελάτες συνεργάζονται με δύο και περισσότερες εταιρείες factoring, συνεπώς ανά πάσα στιγμή μπορούν να στρέψουν μέρος ή το σύνολο των αναγκών τους σε άλλες πλην των ΕΤΕ / Eurobank εταιρείες.

γ) Η δραστηριότητα factoring είναι πολύ μικρή σε σχέση με το σύνολο της ευρύτερης αγοράς επιχειρηματικών δανείων που αποτελεί ανταγωνιστική ως προς την παροχή ρευστότητας αγορά.

δ) Οι δραστηριοποιούμενοι στο factoring βρίσκονται σε διαφορετική φάση ωριμότητας.

ε) Οι δυνητικοί πελάτες των υπηρεσιών factoring ουδόλως έχουν εξαντληθεί, δεδομένου ότι η αγορά βρίσκεται σε στάδιο «εκπαίδευσης» ως προς τις υπηρεσίες factoring. Επομένως, οι ανταγωνιστές στοχεύουν κατά πρώτον στη διεύρυνση της ίδιας της αγοράς και κατά δεύτερον στην απόσπαση πελατών από τον ανταγωνισμό[628],

στ) Υπάρχει μεγάλη διασπορά πελατών ενώ το κόστους μετακίνησης πελατών από έναν πράκτορα σε άλλον είναι ανύπαρκτο,

η γνωστοποιηθείσα πράξη δεν αναμένεται να επηρεάσει δυσμενώς τις μέχρι σήμερα παραμέτρους λειτουργίας του ανταγωνισμού στην αγορά πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων.

455. Περαιτέρω τα μέρη σημειώνουν ότι αναμένεται μείωση του χαρτοφυλακίου χορηγήσεων από το ενιαίο σχήμα λόγω μείωσης της έκθεσης σε ρίσκο ανά πελάτη (concentration risk).Θεωρούν πολύ πιθανή τη μείωση του πιστωτικού κινδύνου έναντι συγκεκριμένων επιχειρήσεων στις οποίες τα δύο μέρη έχουν από κοινού σημαντικά ποσά χρηματοδοτήσεων, γεγονός που θα στρέψει τις επιχειρήσεις αυτές σε άλλους ανταγωνιστές.[629]

Θ.3.2.2. Η άποψη των λοιπών ανταγωνιστών

456. Η εκτίμηση της […] σχετικά με τις επιπτώσεις της πραγματοποίησης της υπο κρίση συγκέντρωσης στην αγορά πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων συνοψίζεται στην άποψη ότι αυτή δεν αναμένεται να επηρεάσει δυσμενώς τις παραμέτρους λειτουργίας του ανταγωνισμού, τόσο στη βραχυπρόθεσμη όσο και στη μακροπρόθεσμη λειτουργία αυτού[630].

---

[627] Αναφέρονται τα παραδείγματα των GE FACTOFRANCE, BNP (IRELAND), NORDISK, ABN, UNICREDIT οι οποίες είχαν εξ’ αποστάσεως δραστηριοποίηση στο factoring με έλληνες αντισυμβαλλόμενους πελάτες. Σημειώνεται ωστόσο ότι, η παρούσα δυσμενής οικονομική κατάσταση της χώρας έχει λειτουργήσει ανασταλτικά για εξ’ αποστάσεως δραστηριοποίηση αλλοδαπών εταιρειών factoring.

[628] Βλ. […] απαντητικής επιστολής ΕΤΕ.

[629] Βλ. […] γνωστοποίησης συγκέντρωσης.

[630] Βλ. […].

Θ.3.2.3. Η απόφαση της Επιτροπής

α) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς (δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης)

457. Βάσει των στοιχείων που προαναφέρθηκαν αναφορικά με τα μερίδια των μερών και των ανταγωνιστών τους, η ενιαία οντότητα θα κατέχει την πρώτη θέση σε συνέχεια της υπό κρίση συγκέντρωσης με αθροιστικό μερίδιο ύψους [35-45] %. Επιπλέον, οι δύο επόμενοι ανταγωνιστές της νέας οντότητας κατέχουν μερίδια αγοράς που διαφέρουν από αυτό της νέας οντότητας […] κατά [15-25] ποσοστιαίες μονάδες περίπου (ο όμιλος της ALPHA) και κατά [25-35] περίπου ποσοστιαίες μονάδες (η Τράπεζα ΚΥΠΡΟΥ). Συνεπώς, η νέα οντότητα μέσω της ένωσης της πρώτης και της τέταρτης από άποψη μεριδίων εταιριών στην εν λόγω αγορά (την πρώτη θέση προ της υπό κρίση συγκέντρωσης κατέχει η τράπεζα Eurobank μέσω της θυγατρικής της επιχείρησης EFG FACTORS A.E με μερίδιο ύψους [25-35]% - στοιχεία εννεαμήνου 2012, ενώ την τέταρτη θέση η ΕΘΝΙΚΗ μέσω της θυγατρικής της επιχείρησης Εθνική Factors Α.Ε με ποσοστό [5-15]%) αποκτά ηγετική θέση στην εν λόγω αγορά. Το αθροιστικό μερίδιο των συμμετεχουσών επιχειρήσεων σε συνδυασμό με τη μεταβολή (Δ) του δείκτη HHI (ο οποίος υπερβαίνει το όριο των 2.000 μονάδων) που ξεπερνά το ασφαλές όριο των 250 μονάδων[631] ([650-700] μονάδες με βάση τα στοιχεία του 2011 και [800-850] με βάση τα στοιχεία του γ΄ τριμήνου 2012) συνιστούν ενδείξεις ισχυρού βαθμού συγκέντρωσης στην εν λόγω αγορά.

458. Επιπροσθέτως, η συρρίκνωση της αγοράς από πλευράς ζήτησης σε λίγους φερέγγυους πελάτες σε συνδυασμό με την εδραιωμένη θέση των θυγατρικών επιχειρήσεων των συμμετεχουσών στην αγορά του factoring, κυρίως λόγω της πίστης στο σήμα και των αποτελεσμάτων δικτύου, καταδεικνύει μία συγκεντρωμένη αγορά. Επιπλέον, το συνδυαστικό μερίδιο που θα αποκτήσει η ενιαία οντότητα μετά τη συγκέντρωση σε συνδυασμό με το γεγονός ότι τα προϊόντα τους δεν εμπίπτουν σε αισθητά διαφοροποιημένες κατηγορίες και θα μπορούσαν να θεωρηθούν ιδιαίτερα αποτελεσματικά υποκατάστατα, ενισχύει το επιχείρημα περί υψηλού βαθμού συγκέντρωσης[632].

459. Παρόλα αυτά διαπιστώνεται η απουσία ισχυρών εμποδίων εισόδου, καθώς οι ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις και η παροχή αδείας από τον εποπτικό φορέα για τη σύσταση μίας επιχείρησης δεν μπορούν να θεωρηθούν εν προκειμένω ως αποτρεπτικός παράγων για τη δραστηριοποίηση στην αγορά. Σε επίρρωση τούτου τα τελευταία έτη εισήλθαν στη σχετική αγορά του factoring η θυγατρική επιχείρηση της μίας εκ των συμμετεχουσών (ΕΘΝΙΚΗ FACTORS Α.Ε.Π.Α.Ε.), η οποία πέτυχε μερίδιο αγοράς της τάξης του [5-15]% μέσα σε μία τριετία, η MARFIN FACTORS & FORFAITERS A.E, καθώς και θυγατρικές αλλοδαπών πιστωτικών ιδρυμάτων όπως προαναφέρθηκε. Επιπροσθέτως, η υπό εξέταση σχετική αγορά διέρχεται φάση ανάπτυξης και συνιστά ελκυστικό επενδυτικό περιβάλλον, κυρίως λόγω της σταδιακής εξάλειψης των μεταχρονολογημένων επιταγών ως μέσου χρηματοδότησης, αν και, σύμφωνα με την άποψη της γνωστοποιούσας, από το 2011 και εφεξής παρατηρήθηκε πτωτική τάση. Εξάλλου η ποσοστιαία απόσταση μεταξύ του μεριδίου αγοράς των υπό συγκέντρωση εταιρειών και του επόμενου μεγάλου ανταγωνιστή κυμαίνεται οριακά σε [15-25] ποσοστιαίες μονάδες , που δεν προκαλεί εκ πρώτης όψεως ιδιαίτερη ανησυχία για την αποτελεσματική λειτουργία της αγοράς από πλευράς

[631] Βλ. ανωτ. Ανακοίνωση της Ε.Ε. (2004 C 31/03) παρ. 20.

[632] Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις της Ε.Ε. M.3191 Philip Morris/Papastratos παρ.20 και M.3544 BayerHealthcare/RocheOTC παρ.40-45, όπου και στις δύο περιπτώσεις υπερκεράστηκαν υψηλά μερίδια εκάστης υπό συγχώνευση οντότητας στη σχετική αγορά, με το επιχείρημα ότι τα προϊόντα των μερών αφορούν διαφορετικές προϊοντικές αγορές και σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να θεωρηθούν υποκατάστατα μεταξύ τους.

ανταγωνισμού.[633] Επί πλέον η μη ύπαρξη σημαντικού κόστους μεταστροφής προμηθευτή, όπως επιβεβαιώνει και […] η μη δέσμευση των πελατών με τον υφιστάμενο πάροχο για τυχόν μελλοντικές οφειλές, η ύπαρξη διαφάνειας ως προς την τιμολόγηση, η ύπαρξη κατά την γνωστοποιούσα λίγων και φερέγγυων πελατών η μετακίνηση των οποίων δύναται να επηρεάσει αισθητά το μερίδιο των επιχειρήσεων στην αγορά[634] και η παράλληλη συνεργασία επιχειρήσεων με πλέον του ενός πράκτορα ενισχύουν τη διαπίστωση ότι η υπό κρίση συγκέντρωση δεν αναμένεται να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση (ατομικής) δεσπόζουσας θέσης της ενιαίας οντότητας στην ως άνω ορισθείσα για τους σκοπούς της παρούσης σχετική αγορά, παρότι η νέα οντότητα αποκτά ηγετική θέση μέσω της αποχώρησης της πρώτης σε δύναμη επιχείρησης από την αγορά.

β) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς (δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης)

460. Στην αγορά της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων οι τέσσερις μεγαλύτερες τράπεζες δραστηριοποιούμενες είτε απευθείας είτε μέσω θυγατρικών τους επιχειρήσεων θα κατέχουν αθροιστικά μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση μερίδια ανερχόμενα σε ποσοστό ύψους [85-95]% (ενιαία οντότητα [35-45]%, Όμιλος Alpha [15-25]%, Τράπεζα Κύπρου [5-15]% και Marfin Factors & Forfaiters SA [5-15]%), οι τρεις μεγαλύτερες [75-85]% (ενιαία οντότητα [35-45]%, Όμιλος Alpha [15-25]% και Τράπεζα Κύπρου [5-15]%) και οι δύο μεγαλύτερες [65-75]% (ενιαία οντότητα [35-45]% και Όμιλος Alpha [15-25]%). Ως εκ τούτου, οι υπό κρίση υπο-αγορές παρουσιάζουν υψηλό επίπεδο συγκέντρωσης. Συγκεκριμένα, όπως προεκτέθηκε, η μεταβολή (Δ) του δείκτη HHI (ο οποίος υπερβαίνει το όριο των 2.000 μονάδων) ξεπερνά το ασφαλές όριο των 250 μονάδων[635].

461. Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, το παραπάνω διαπιστούμενο υψηλό μερίδιο αγοράς θα κατέχουν μετά τη συγκέντρωση τέσσερεις επιχειρήσεις, γεγονός το οποίο καθιστά τον πιθανό συντονισμό καταρχήν ασταθή[636], λόγω των μη αισθητά υψηλών εμποδίων εισόδου, του μειωμένου κόστους μεταστροφής των πελατών, της μετριασμένης διαφάνειας μεταξύ των ανταγωνιζόμενων τραπεζών και της έλλειψης δεσμών μεταξύ των ως άνω επιχειρήσεων που θα επέτρεπαν τη διατήρηση και παρακολούθηση των όρων συντονισμού.

462. Συγκεκριμένα, όπως προαναφέρθηκε, στην υπό εξέταση αγορά, η τιμολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών είναι εξατομικευμένη για την προσαρμογή στις απαιτήσεις και ανάγκες εκάστου

---

[633] Βλ. Nicholas Levy, The control of Concentrations Between Undertakings, κεφ. 5, σελ.264 και ΠΕΚ υποθ.T-102/96 Gencor Ltd κ.Επιτροπής, σκ. 202. Στις περιπτώσεις που η «απόσταση» μεταξύ του μεριδίου αγοράς των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων και του επόμενου μεγάλου ανταγωνιστή υπερβαίνει σε ποσοστιαία βάση το 20%, τότε υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα δημιουργίας αμφιβολιών για την αποτελεσματική λειτουργία του ανταγωνισμού.

[634] Βάσει των στοιχείων που προσκόμισε η γνωστοποιούσα ένα σημαντικό τμήμα του κύκλου εργασιών της στην εν λόγω αγορά σχετίζεται με έναν μόνο πελάτη.

[635] Βλ. ανωτ. Ανακοίνωση της Ε.Ε. (2004 C 31/03) παρ. 20.

[636] Με βάση και την Ευρωπαϊκή νομολογία, η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τριών ή τεσσάρων προμηθευτών δεν είναι πιθανή, λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών. Η κατάσταση αυτή θα ήταν ασταθής και δυσβάστακτη μακροχρόνια. Ενδεικτικά αναφέρεται η απόφαση Μ.1016 Price Waterhouse/Coopers &Lybrand, σκ. 103, ό.π.

πελάτη[637], γεγονός που θα δυσχέραινε τυχόν συντονισμό μεταξύ των βασικών μερών της αγοράς. Υφίσταται μεν διαφάνεια ως προς την τιμολογιακή πολιτική, την πελατεία και την προσφορά των υπηρεσιών factoring, η οποία ενισχύεται από το νομοθετικό πλαίσιο και από την υποχρέωση των εταιριών –μελών της Ένωσης Επιχειρήσεων Factoring να αποστέλλουν αναλυτικά στοιχεία διαχείρισης του κύκλου εργασιών τους, πλην όμως η εξατομικευμένη διαπραγμάτευση των συμβατικών όρων της παρεχόμενης υπηρεσίας (αλλά και η δυνατότητα παραμετροποίησης των προϊόντων ώστε να εξυπηρετούν τις ιδιαίτερες ανάγκες του κάθε επιχειρηματικού πελάτη) διαφοροποιεί το προϊόν ανά προμηθευτή /πελάτη και καθιστά δυσχερέστερο πιθανό συντονισμό μεταξύ των μερών της αγοράς[638].

463. Επιπλέον, δεν φαίνεται να υφίσταται στη σχετική αγορά αποτρεπτικός μηχανισμός (deterrence), ενδεικτικά αναφερομένης τυχόν σχέσης εξάρτησης των ανταγωνιστών από την ενιαία οντότητα, που θα μπορούσε να αποτελεί κίνητρο μη απόκλισης των μερών από την υιοθετημένη κοινή πολιτική στην εν λόγω αγορά.

464. Επιπροσθέτως, τα μερίδια αγοράς των δραστηριοποιουμένων στη σχετική αγορά επιχειρήσεων[639] δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερη συμμετρία, καθώς η απόσταση μεταξύ της ενιαίας οντότητας και των δύο επόμενων ανταγωνιστών κυμαίνεται στις [15-25] ποσοστιαίες μονάδες και [25-35] ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα. Εξάλλου, η νέα οντότητα καθίσταται επικεφαλής της αγοράς, με ηγετική θέση σε αυτή, καθιστώντας τον συντονισμό μεταξύ των ανωτέρω εταιριών ιδιαίτερα δύσκολο[640]. Κατά συνέπεια, η πιθανότητα συντονισμού στις εν λόγω αγορές λόγω της συγκέντρωσης εκτιμάται ότι είναι μικρή, λαμβανομένου υπόψη και του γεγονότος ότι οι δύο επόμενοι ανταγωνιστές έχουν σημαντική ισχύ από πλευράς μεριδίων και η αγορά παρίσταται δυναμική επιτρέποντας την είσοδο και εδραίωση ημεδαπών αλλά και αλλοδαπών ανταγωνιστών, όπως αναλύθηκε ανωτέρω [641]. Σημειώνεται, ότι η αγορά του factoring, παρά το γεγονός ότι εμφανίζει πτωτικές κατά την […] τάσεις, εντούτοις δεν ακολουθεί την πορεία ύφεσης του υπόλοιπου τραπεζικού τομέα, διατηρεί ως

---

[637] Βλ. σχετ. αποφ. Ε.Ε. Μ.4844 Fortis/ABNAMBRO, παρ.197 και Μ.4523 Travelport/Worldspan παρ.161, όπου αξιολογήθηκε ότι η πολυπλοκότητα της δομής τιμολόγησης δεν επιτρέπει την διαφάνεια της αγοράς καθώς είναι απαραίτητες πολλές προσθήκες για την ικανή διεξαγωγή της δραστηριότητας (στη σχετική αγορά).

[638] Σημειώνεται ότι ο συντονισμός είναι ευκολότερος όταν τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που παρέχονται είναι ομοιογενή παρά ετερογενή, καθώς τα ομογενοποιημένα προϊόντα δυσχεραίνουν τις στρατηγικές διαφοροποίησης- που μπορεί να συντελέσουν στη συγκάλυψη επιχειρούμενων αυξήσεων τιμών από μεμονωμένα μέρη του ολιγοπωλίου. Βλ. σχετ. αποφ. Ε.Ε. Μ.619 Gencor/Lonrho παρ. 141.

[639] Η διαπίστωση ασυμμετρίας των μεριδίων είναι ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας για την εξαγωγή ασφαλούς συμπεράσματος περί ανυπαρξίας πιθανών συντονισμένων αποτελεσμάτων. Ενδεικτικά αναφέρεται η απόφαση της Ευρ. Επιτροπής Μ.4823 YARA/PRAXAIR/ JV παρ.44, όπου λαμβανομένης υπόψη της διαρκούς ασυμμετρίας των μεριδίων αγοράς των μερών, θεωρήθηκε απίθανο η δημιουργία μίας κοινής επιχείρησης να οδηγήσει σε αντιανταγωνιστικό συντονισμό.

[640] Απόφαση Ευρ. Επιτροπής Μ.3333 Sony/BMG (2) παρ.191 «*...σε γενικές γραμμές εάν ένας ανταγωνιστής έχει θέση ισχύος στην αγορά σε σχέση με τους αντίπαλους ανταγωνιστές του - ίσως λόγω πλεονεκτημάτων κόστους, καθετοποίησης ή οικονομιών κλίμακος ή σκοπού, θα είναι λιγότερο ευεπίφορο το έδαφος για τη δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων*».

[641] Εξάλλου, η ισχύς του κινήτρου για συντονισμό συναρτάται και με το επίπεδο ανάπτυξης της σχετικής αγοράς. Ώριμες αγορές όπου η ανάπτυξη έχει τελματώσει ή που παρουσιάζουν σε κάποιο βαθμό οπισθοχώρηση χαρακτηρίζονται συνήθως από υψηλότερο βαθμό σταθερότητας σε σχέση με αγορές με έντονο επεκτατικό χαρακτήρα, που μπορεί να αυξήσει το ρίσκο του συντονισμού. Βλ. απόφαση Ευρ.Επιτροπής Μ.580 ABB/Daimler Benz παρ. 90.

προϊόν την ελκυστικότητά του, ενώ η δυναμική του διαγράφεται, σύμφωνα και με την […], θετική και δυναμική.

465. Περαιτέρω, αν και το συνδυαστικό μερίδιο των δύο προπορευόμενων ανταγωνιστών κυμαίνεται οριακά κάτω του [65-75]% δεν επαρκεί για να προσδώσει στην εδώ εξεταζόμενη αγορά χαρακτηριστικά δυοπωλίου[642], λαμβανομένης υπόψη ιδίως της διαφοράς των μεταξύ τους μεριδίων αλλά και του ύψους μεριδίου του τρίτου ανταγωνιστή και της παρουσίας αρκετών μικρότερων ανταγωνιστών κάποιοι από τους οποίους με σημαντική κεφαλαιακή βάση, όπως ο […]. Στο πλαίσιο αυτό, αξίζει να σημειωθεί η δραστηριοποίηση για πρώτη φορά το 2011 της […] στην εν λόγω αγορά.

466. Εν κατακλείδι, δεν πιθανολογείται συντονισμός μεταξύ των μεγαλύτερων παικτών στην ως άνω για τους σκοπούς της παρούσης, σχετική αγορά, ούτε μπορεί να εξαχθεί με ασφάλεια το συμπέρασμα ότι η αποχώρηση της συγχωνευόμενης επιχείρησης θα ενέτεινε τον συντονισμό μεταξύ των ανταγωνιστών που εναπόμειναν[643]. Από την ενδελεχή μελέτη των δομικών χαρακτηριστικών της ως άνω αγοράς και δεδομένης της ύπαρξης ενός ικανού αριθμού ανταγωνιστών δεν μπορεί να εξαχθεί τυχόν δημιουργία οριζοντίων συντονισμένων αποτελεσμάτων.

467. Βάσει του συνόλου των ως άνω διαπιστώσεων συνάγεται ότι η συγκέντρωση δεν θα μεταβάλει ουσιωδώς τις συνθήκες ανταγωνισμού στην ως άνω αγορά με τη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής ή συλλογικής δεσπόζουσας θέσης.

---

[642] Βλ. ενδεικτικά νομολογία που παρατίθεται στο Nicholas Levy, The control of Concentrations Between Undertakings, κεφ. 5, παρ. 5.13[8][a], από όπου προκύπτει ότι συνολικά μερίδια αγοράς δύο εταιριών που κυμαίνονται στο 60% δεν μπορεί να συνιστούν από μόνα τους αποφασιστική ένδειξη για την ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης των εν λόγω επιχειρήσεων.

[643] Βλ. και απόφαση Μ.4844 FORTIS/ ABN AMRO, παρ. 162.

I. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΤΩΝ ΑΜΟΙΒΑΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

I.1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ – ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

468. Σύμφωνα με το άρθρο 2 του Ν. 4099/2012[644], ο οποίος πρόσφατα (1/1/2013) αντικατέστησε το ν. 3283/2004[645] ως το βασικό ρυθμιστικό πλαίσιο αναφορικά με τη λειτουργία της αγοράς που εξετάζεται εν προκειμένω, το αμοιβαίο κεφάλαιο είναι η συμβατική μορφή ενός Οργανισμού Συλλογικής Επένδυσης σε Κινητές Αξίες (ΟΣΕΚΑ)[646], ήτοι ομάδα περιουσίας που αποτελείται από κινητές αξίες, μέσα χρηματαγοράς και μετρητά και της οποίας τα επιμέρους στοιχεία ανήκουν εξ αδιαιρέτου σε περισσότερους του ενός μεριδιούχους[647]. Επί της ουσίας, ένα Αμοιβαίο Κεφάλαιο λειτουργεί ως ένας οργανισμός - εταιρία, ο οποίος μέσω της πώλησης «μετοχών» - μεριδίων του, συγκεντρώνει κεφάλαια, τα οποία επενδύει σε μετοχές, ομόλογα και άλλες κινητές αξίες. Ο κάθε επενδυτής αγοράζει «μετοχές» - μερίδια του οργανισμού που αντιπροσωπεύουν ένα ποσοστό του κεφαλαίου του.

469. Το Αμοιβαίο κεφάλαιο (συμβατική μορφή ΟΣΕΚΑ) δεν αποτελεί νομικό πρόσωπο και οι μεριδιούχοι εκπροσωπούνται δικαστικώς και εξωδίκως, ως προς τις έννομες σχέσεις από τη διαχείριση του Αμοιβαίου Κεφαλαίου και τα δικαιώματά τους επί του ενεργητικού του, από την εταιρία διαχείρισής του[648], η οποία, όταν έχει λάβει άδεια λειτουργίας στην Ελλάδα, σύμφωνα με το άρθρο 12 του

---

[644] Ν.4099/12 «*Οργανισμοί συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες και ανώνυμες εταιρίες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων*» (ΦΕΚ 250/Β/2012).

[645] Έως τις 31/12/2012 ο νόμος 3283/2004 «*Ανώνυμες εταιρείες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, οργανισμοί συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες, αμοιβαία κεφάλαια και άλλες διατάξεις*», ο οποίος ενσωμάτωσε στην ελληνική νομοθεσία η Οδηγία 85/611/ΕΟΚ, ρύθμιζε τα σχετικά με τα Αμοιβαία Κεφάλαια και τις εταιρίες διαχείρισής τους (ΑΕΔΑΚ). Από την 1/1/2013, τέθηκε σε ισχύ ο Ν. 4099/2012, με τον οποίο ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία η Οδηγία 2009/65/ΕΚ και εισήχθηκαν κάποιες βασικές καινοτομίες στην σχετική με τα Αμοιβαία Κεφάλαια νομοθεσία.

[646] Άρθρο 2 παρ. 3: «*Οι οργανισμοί που αναφέρονται στην παράγραφο 2 μπορούν να λαμβάνουν συμβατική μορφή (αμοιβαία κεφάλαια διαχειριζόμενα από εταιρεία διαχείρισης) ή μορφή καταπιστεύματος (unit trust) ή καταστατική μορφή (εταιρεία επενδύσεων)*», δηλαδή «*οι οργανισμοί α) οι οποίοι έχουν ως μοναδικό σκοπό να επενδύουν συλλογικά τα κεφάλαια που συγκεντρώνουν από το κοινό σε κινητές αξίες ή/και σε άλλα ευχερώς ρευστοποιήσιμα χρηματοπιστωτικά στοιχεία που αναφέρονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 59 και των οποίων η λειτουργία βασίζεται στην αρχή της κατανομής των κινδύνων, και β) των οποίων τα μερίδια, ύστερα από αίτηση των μεριδιούχων, εξαγοράζονται ή εξοφλούνται, άμεσα ή έμμεσα, με στοιχεία του ενεργητικού των οργανισμών αυτών. Προς αυτές τις εξαγορές ή εξοφλήσεις εξομοιώνονται οι ενέργειες ενός ΟΣΕΚΑ που στοχεύουν στο να μην αποκλίνει αισθητά η χρηματιστηριακή τιμή των μεριδίων του από την καθαρή αξία του ενεργητικού του*».

[647] Βλ. Άρθρο 4 του Ν.4099/2012. Αντίστοιχο ορισμό έδινε και το άρθρο 12 του Ν.3283/2004.

[648] Βλ. άρθρο 4 και άρθρο 3 στοιχ β και γ του Ν. 4099/2012, όπου «*β) "Εταιρεία διαχείρισης": κάθε εταιρεία κράτους - μέλους της οποίας η κύρια δραστηριότητα συνίσταται στη διαχείριση ΟΣΕΚΑ που έχουν τη μορφή αμοιβαίων κεφαλαίων ή/και εταιρειών επενδύσεων (διαχείριση συλλογικών χαρτοφυλακίων) και η οποία δύναται να παρέχει επιπροσθέτως τις υπηρεσίες που αναφέρονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 12. Η κύρια δραστηριότητα μιας εταιρείας διαχείρισης περιλαμβάνει τις λειτουργίες που αναφέρονται στην περίπτωση β΄ της παραγράφου 1 του άρθρου 12. Ως εταιρεία διαχείρισης τρίτου κράτους νοείται κάθε εταιρεία που έχει λάβει άδεια λειτουργίας από τις Αρμόδιες Αρχές τρίτου κράτους για τη διαχείριση οργανισμών συλλογικών επενδύσεων. γ) "Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων" (ΑΕΔΑΚ): η εταιρεία διαχείρισης, η οποία έχει λάβει άδεια λειτουργίας στην Ελλάδα σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 4 του ν. 3283/2004 (Α` 210) και του άρθρου 12 του παρόντος νόμου*». Βλ και άρθρο 3 στοιχ. 4 και 5 του ν. 3283/2004, όπου «*4) "Εταιρεία διαχείρισης": η εταιρεία της οποίας η κύρια δραστηριότητα συνίσταται στη διαχείριση Ο.Σ.Ε.Κ.Α. και η οποία δύναται να παρέχει και τις υπηρεσίες που αναφέρονται στο άρθρο 4. 5) "Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων (εφεξής "Α.Ε.Δ.Α.Κ.")": η εταιρεία διαχείρισης η οποία έχει λάβει άδεια λειτουργίας στην Ελλάδα σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου.*» Σημειώνεται

Ν.4099/2012, ονομάζεται Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων (ΑΕΔΑΚ)[649]. Σύμφωνα με το ίδιο άρθρο, οι ΑΕΔΑΚ έχουν ως αποκλειστικό σκοπό τη διαχείριση ΟΣΕΚΑ εγκεκριμένων βάσει της Οδηγίας 2009/65/ΕΚ, καθώς και άλλων οργανισμών συλλογικών επενδύσεων που δεν καλύπτονται από τη συγκεκριμένη Οδηγία. Η διαχείριση περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τη διαχείριση επενδύσεων, τη διοίκηση του ΟΣΕΚΑ, νομικές υπηρεσίες, λογιστική διαχείριση, εξυπηρέτηση πελατών κ.ά. καθώς και την έκδοση και εξαγορά μεριδίων Αμοιβαίων Κεφαλαίων[650]. Κατά συνέπεια, ο διαχειριστής ενός Αμοιβαίου Κεφαλαίου είναι και ο εκδότης των μεριδίων του.

470. Πέραν των ΟΣΕΚΑ που αναπτύσσονται στη Ελλάδα από ΑΕΔΑΚ, όπως προκύπτει από τα δημοσιευμένα στοιχεία της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, στην ελληνική αγορά διατίθενται μερίδια αλλοδαπών Ο.Σ.Ε.Κ.Α., βάσει μη αποκλειστικών[651] συμβάσεων διανομής που έχουν συναφθεί μεταξύ αφενός των αλλοδαπών εταιριών διαχείρισής τους (χρηματοοικονομικών οίκων του εξωτερικού)[652] και αφετέρου των:

α) ΑΕΔΑΚ,

β) εταιριών παροχής επενδυτικών υπηρεσιών (Α.Ε.Π.Ε.Υ.) και

γ) ημεδαπών πιστωτικών ιδρυμάτων.

471. Παράλληλα, στην ελληνική αγορά, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της Ένωσης Θεσμικών Επενδυτών, διατίθεται σημαντικός αριθμός αμοιβαίων κεφαλαίων με έδρα και άδεια λειτουργίας σε άλλο κράτος-μέλος της ΕΕ (όπως Λουξεμβούργο και Ιρλανδία) όπου, ωστόσο, η διαχείρισή τους ανήκει σε ελληνικές ΑΕΔΑΚ[653].

ότι, όπως αναφέρεται στο άρθρο 4, *«Οι μεριδιούχοι του ΟΣΕΚΑ δεν ευθύνονται για πράξεις ή παραλείψεις της εταιρείας διαχείρισης ή του θεματοφύλακα κατά την άσκηση των καθηκόντων τους»*.

[649] Σύμφωνα με το άρθρο 14 του 4099/2012 η ΑΕΔΑΚ διέπεται συμπληρωματικά και από τις διατάξεις του Ν.2190/20, ενώ άδεια λειτουργίας δίνεται από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς εφόσον η ΑΕΔΑΚ έχει την καταστατική της έδρα και κεντρική διοίκηση στη Ελλάδα. Άδεια λειτουργίας απαιτείται και στην περίπτωση μετατροπής υφιστάμενης εταιρίας σε ΑΕΔΑΚ. Αντίστοιχη ρύθμιση περιείχετο στο άρθρο 4 του Ν.3284/2004.

[650] Κατά παρέκκλιση των ανωτέρω, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, μία ΑΕΔΑΚ δύναται, κατόπιν αδείας από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς να παράσχει, επιπρόσθετα τις ακόλουθες και μόνο υπηρεσίες:

α) διαχείριση χαρτοφυλακίων επενδύσεων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που ανήκουν σε συνταξιοδοτικά ταμεία και

β) παρεπόμενες υπηρεσίες οι οποίες συνίστανται στην παροχή επενδυτικών συμβουλών για ένα ή περισσότερα από τα χρηματοοικονομικά μέσα που αναφέρονται στο άρθρο 5 του ν. 3606/2007, καθώς και φύλαξη και διοικητική διαχείριση μεριδίων οργανισμών συλλογικών επενδύσεων.

[651] Σύμφωνα με την απαντητική επιστολή της […] δεν υπάρχουν κατά κανόνα συμβάσεις αποκλειστικότητας. Αντίστοιχα, σύμφωνα με την απαντητική επιστολή της […], σε ορισμένες περιπτώσεις υπάρχουν συμβάσεις αποκλειστικότητας με αλλοδαπούς ΟΣΕΚΑ και εγχώρια δίκτυα διανομής σε συγκεκριμένες κατηγορίες αμοιβαίων κεφαλαίων. Από την έρευνα της Γ.Δ.Α. και τα δημοσιευμένα στοιχεία της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, αυτές οι συμβάσεις αποκλειστικότητας αφορούν αλλοδαπούς ΟΣΕΚΑ οι οποίοι έχουν δημιουργηθεί σε χώρα-μέλος της ΕΕ από εκεί **θυγατρικές ελληνικών τραπεζικών ομίλων** και των οποίων τη διαχείριση έχουν ελληνικές ΑΕΔΑΚ του κάθε ομίλου (πχ. τα NBG International της Εθνικής Τράπεζας, τα LF Fund of Funds της Eurobank και τα PiraeusInvest της Τράπεζας Πειραιώς), καθώς επίσης και αλλοδαπούς ΟΣΕΚΑ που έχουν αναπτύξει αλλοδαπές μητρικές εταιρίες και διατίθενται στην ελληνική αγορά μέσω των εδώ υποκαταστήματων τους και θυγατρικών τους (όπως για παράδειγμα 4 ΟΣΕΚΑ εκ των 75 συνολικά υποκεφαλαίων της Amundi International καθώς και 26 της HSBC και 7 της Millenium).

[652] Ενδεικτικά, αναφέρονται οι: BLACKROCK, CREDIT SUISSE, FRANKLIN TEMPLETON, GOLDMAN SACHS, JP MORGAN, PICTET, SCHRODER, UBS.

[653] Όπως προκύπτει από τα στοιχεία της ιστοσελίδας της Ένωσης Θεσμικών Επενδυτών, οι όμιλοι της Τράπεζα Πειραιώς, της Eurobank Ergasiας και της Εθνικής Τράπεζα έχουν αναπτύξει μέσω θυγατρικών τους σε κράτη – μέλη της ΕΕ τους ΟΣΕΚΑ PiraeusInvest, LF και LF Fund of Funds και τέλος NBG International δίνοντας τη διαχείριση επενδύσεων τους στις αντίστοιχες ελληνικές ΑΕΔΑΚ.

472. Πέραν της μορφής του ως αμοιβαίου κεφαλαίου, ο ΟΣΕΚΑ μπορεί να λάβει και τη μορφή καταπιστεύματος (unit trust) ή ανώνυμης εταιρίας επενδύσεων[654]. Οι εταιρίες επενδύσεων είναι μορφές «αμοιβαίου κεφαλαίου κλειστού τύπου», δηλαδή, υπάρχει συγκεκριμένο ύψος μετοχικού κεφαλαίου (ενεργητικού), ήτοι, σε περίπτωση κάλυψής του, προκειμένου να αποκτηθούν μερίδια-μετοχές, πρέπει είτε να γίνει αύξηση μετοχικού κεφαλαίου ή ο υπάρχων μέτοχος-μεριδιούχος να πουλήσει το μερίδιό του.

473. Ο Ν. 4099/2012, στο άρθρο 4, εισάγει στην ελληνική νομοθεσία μια νέα έννοια, τον ΟΣΕΚΑ της μορφής της ανώνυμης εταιρείας επενδύσεων μεταβλητού κεφαλαίου (ΑΕΕΜΚ) στα πρότυπα της ευρωπαϊκής SICAV (Societe d’Investissement Capital Variable), η οποία διέπεται συμπληρωματικά από τις διατάξεις του 2190/1920 και έχει ως αποκλειστικό σκοπό τη διαχείριση του δικού της χαρτοφυλακίου (είτε απευθείας είτε μέσω εταιρίας διαχείρισης), αλλά δεν επιτρέπεται να αναλαμβάνει τη διαχείριση περιουσιακών στοιχείων για λογαριασμό τρίτου. Σε αντίθεση με τις εταιρίες επενδύσεων, οι ΑΕΕΜΚ είναι μορφές «αμοιβαίου κεφαλαίου ανοικτού τύπου», δηλαδή το μετοχικό τους κεφάλαιο (ενεργητικό) μεταβάλλεται ανάλογα με τα μερίδια που αγοράζουν ή πουλάνε οι μεριδιούχοι, ακριβώς όπως στα Αμοιβαία Κεφάλαια.

474. Εκτός από τη δυνατότητα δραστηριοποίησης των ΑΕΕΜΚ, με την ψήφιση του Ν.4099/2012, επήλθαν σημαντικές αλλαγές στη λειτουργία της αγοράς, οι σημαντικότερες εκ των οποίων είναι[655]:

1. Η απάλειψη των περιορισμών ως προς τον βασικό μέτοχο (51%) της ΑΕΔΑΚ.

2. Η μείωση του ελάχιστου ύψους μετοχικού κεφαλαίου των ΑΕΔΑΚ, από 1.200.000 € (άρθρο 5 του 3283/2004) σε 500.000 ευρώ.

3. Η μείωση του ελάχιστου ύψους ενεργητικού του αμοιβαίου κεφαλαίου, από 1.200.000 € (άρθρο 12 παρ 3 του 3283/2004) σε 300.000 ευρώ.

4. Η επέκταση του δικτύου διάθεσης Α/Κ, τα οποία δύνανται να διατίθενται πλέον και μέσω ανωνύμων εταιρειών επενδυτικής διαμεσολάβησης (ΑΕΕΔ)[656].

5. Η εισαγωγή της δομής Κύριου–Τροφοδοτικού ΟΣΕΚΑ (Master – Feeder Structure). Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 66 παρ 1 και 2 του Ν.4099/2012, τροφοδοτικός ΟΣΕΚΑ είναι ο ΟΣΕΚΑ ή ένα επενδυτικό τμήμα του, ο οποίος έχει λάβει έγκριση από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς να επενδύσει, κατά παρέκκλιση των άρθρων 2, 59, 61, 63 και 64, τουλάχιστον ογδόντα πέντε τοις εκατό (85%) του ενεργητικού του σε μερίδια άλλου ΟΣΕΚΑ ή επενδυτικού τμήματος του (κύριος ΟΣΕΚΑ)[657,658].

---

[654] Βλ. αρ.2 παρ.3 ν. 4099/2012. Οι μορφές αυτές προβλέπονταν και στον 3283/2005 (άρθρο 2 παρ. 4).

[655] Ένωση Θεσμικών Επενδυτών, Διμηνιαία Έκδοση Ενημέρωσης, Τεύχος 98, Μάρτιος 2012, Σχολιασμός επί του τελικού σχεδίου νόμου (πριν τη δημόσια διαβούλευση).

[656] Επισημαίνεται ότι με τον 3283/2004 (άρθρο 15 παρ 4) οριζόταν ότι ως αντιπρόσωποι για τη διάθεση μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων δύναντο να ενεργούν μόνο πιστωτικά ιδρύματα, Α.Ε.Δ.Α.Κ., οι ασφαλιστικές εταιρείες και Α.Ε.Π.Ε.Υ (δεν γινόταν αναφορά στις ΑΕΕΔ).

[657] Σύμφωνα με το άρθρο 66 παρ. 4 και 5, κύριος ΟΣΕΚΑ είναι ένας ΟΣΕΚΑ ή επενδυτικό τμήμα του, ο οποίος:

α) έχει μεταξύ των μεριδιούχων του τουλάχιστον έναν (1) τροφοδοτικό ΟΣΕΚΑ,

β) δεν είναι ο ίδιος τροφοδοτικός ΟΣΕΚΑ και

γ) δεν κατέχει μερίδια τροφοδοτικού ΟΣΕΚΑ.

Για τον κύριο ΟΣΕΚΑ ισχύουν οι ακόλουθες παρεκκλίσεις:

6. Αντικαθίσταται το Απλοποιημένο Ενημερωτικό Δελτίο του ΟΣΕΚΑ από το έγγραφο των Βασικών Πληροφοριών για τους Επενδυτές (Key Investor Information Document) (άρθρο 80), σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 78 της Οδηγίας 2009/65/ΕΚ.

7. Δίνεται η δυνατότητα δημιουργίας διαφορετικών κατηγοριών μεριδίων ΟΣΕΚΑ (classes) (άρθρο 6.3).

8. Δημιουργούνται νέα προϊόντα (structured UCITS).

9. Διευρύνονται οι δυνατότητες υποβολής αιτήσεων συμμετοχής και εξαγοράς μεριδίων[659] (άρθρα 7 και 8 του Ν. 4099/2012).

10. Επιτρέπονται οι διασυνοριακές συγχωνεύσεις ΟΣΕΚΑ, κατόπιν προηγούμενης άδειας από τις Αρμόδιες Αρχές του κράτους καταγωγής εκάστου απορροφώμενου ΟΣΕΚΑ, κατά τη διαδικασία που ορίζεται στα άρθρα 46 έως και 53 του Ν. 4099/2012.

11. Απλοποιείται[660] η διαδικασία διασυνοριακής διάθεσης μεριδίων ή μετοχών ΟΣΕΚΑ (άρθρα 89, 90 και 91).

12. Ενδυναμώνεται η συνεργασία και ανταλλαγή απορρήτων πληροφοριών μεταξύ των αρμόδιων εποπτικών αρχών (άρθρα 17, 20 και 93 του Ν.4099/2012).

13. Οι ΑΕΔΑΚ δύνανται να πλέον να συστήνουν ΟΣΕΚΑ σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ από αυτό της έδρας τους (άρθρα 34 του Ν4099/2012).

14. Αντίστοιχα, εταιρίες διαχείρισης με έδρα σε άλλο κράτος-μέλος δύνανται να ασκούν τη δραστηριότητα διαχείρισης συλλογικών χαρτοφυλακίων στην Ελλάδα (άρθρα 33 και 33 του Ν4099/2012).

α) Εάν ο κύριος ΟΣΕΚΑ έχει τουλάχιστον δύο (2) τροφοδοτικούς ΟΣΕΚΑ ως μεριδιούχους, η περίπτωση α΄ της παραγράφου 2 και η περίπτωση β΄ της παραγράφου 6 του άρθρου 2 δεν εφαρμόζονται και, ως εκ τούτου, ο κύριος ΟΣΕΚΑ έχει την επιλογή της συγκέντρωσης ή όχι κεφαλαίων από άλλους επενδυτές.

β) Εάν κύριος ΟΣΕΚΑ που έχει λάβει άδεια λειτουργίας σε άλλο κράτος - μέλος δεν συγκεντρώνει ο ίδιος κεφάλαια από το κοινό στην Ελλάδα, παρά μόνον μέσω ενός ή περισσοτέρων τροφοδοτικών ΟΣΕΚΑ, δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 89 έως και 92 και το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 100 του Ν. 4099/2012.

Σύμφωνα δε με τη παράγραφο 6 του άρθρου 66 τόσο ο κύριος όσο και ο τροφοδοτικός ΟΣΕΚΑ δύνανται να έχουν αδειοδοτηθεί είτε στην Ελλάδα είτε σε άλλο κράτος - μέλος. Στη δεύτερη περίπτωση, αντί των διατάξεων του 4099/2012 που αναφέρονται στις ανωτέρω παραγράφους, ισχύουν οι αντίστοιχες διατάξεις της Οδηγίας 2009/65/ΕΚ.

[658] Το υπόλοιπο δεκαπέντε τοις εκατό (15%) των στοιχείων του ενεργητικού του μπορεί να επενδυθεί σε ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα στοιχεία:

α) ρευστά διαθέσιμα, σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 59,

β) παράγωγα χρηματοπιστωτικά μέσα, που χρησιμοποιούνται μόνο για λόγους αντιστάθμισης κινδύνων, σύμφωνα με την περίπτωση ζ΄ της παραγράφου 1 του άρθρου 59 και τις παραγράφους 2 και 3 του άρθρου 60,

γ) κινητή και ακίνητη περιουσία που είναι απαραίτητη για την άσκηση δραστηριοτήτων του, εφόσον ο τροφοδοτικός ΟΣΕΚΑ είναι ΑΕΕΜΚ.

[659] Βλ. απαντητική επιστολή […] και Διμηνιαία Έκδοση Ενημέρωσης Ένωσης Θεσμικών Επενδυτών, Τεύχος 98, Μάρτιος 2012, Σχολιασμός επί του τελικού σχεδίου νόμου (πριν τη δημόσια διαβούλευση).

[660] Βλ. απαντητική επιστολή […] και Διμηνιαία Έκδοση Ενημέρωσης Ένωσης Θεσμικών Επενδυτών, Τεύχος 98, Μάρτιος 2012, Σχολιασμός επί του τελικού σχεδίου νόμου (πριν τη δημόσια διαβούλευση).

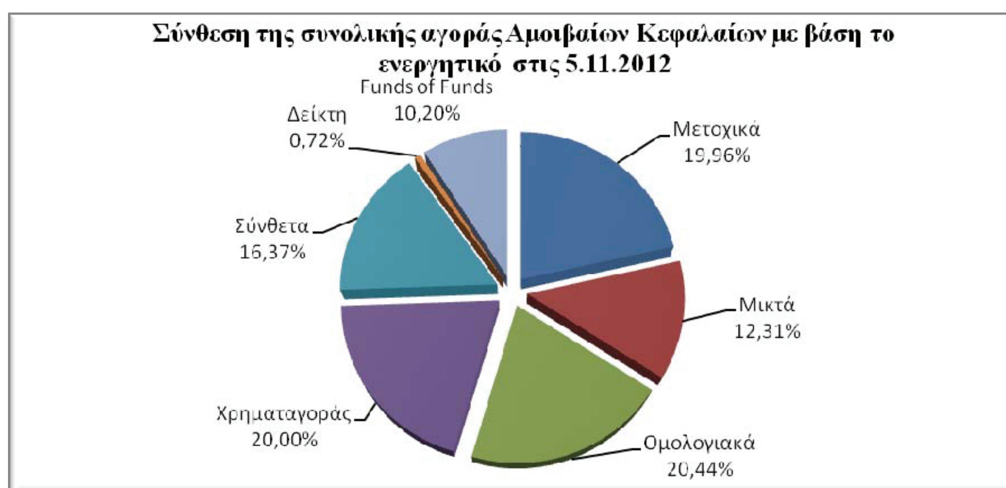
I.2. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

I.2.1. ΟΣΕΚΑ ανά είδος

475. Τα αμοιβαία κεφάλαια, ανάλογα με το *είδος των χρηματοπιστωτικών μέσων* στα οποία επενδύουν το ενεργητικό τους άμεσα ή έμμεσα (με τη χρήση παράγωγων χρηματοπιστωτικών μέσων), κατατάσσονται στις εξής κατηγορίες[661]:

- **Μετοχικά** (επενδύουν κυρίως[662] σε μετοχές),
- **Ομολογιακά** (επενδύουν κυρίως σε μακροχρόνιους τίτλους σταθερού **εισοδήματος**),
- **Αμοιβαία Κεφάλαια Χρηματαγοράς** (επενδύουν κυρίως σε τίτλους της χρηματαγοράς και διακρίνονται στις υποκατηγορίες Διαχείρισης Βραχυπρόθεσμων Διαθεσίμων και Διαχείρισης Διαθεσίμων),
- **Μικτά** (ενεργούν σε συνδυασμό των προηγούμενων κατηγοριών),
- **Σύνθετα Αμοιβαία Κεφάλαια** (μπορούν να επενδύουν σε όλα τα χρηματοπιστωτικά μέσα που προβλέπονται στο ν. 3283/2004),
- **Αμοιβαία Κεφάλαια Κεφαλαίων** - Funds of Funds (επενδύουν σε μερίδια άλλων Αμοιβαίων Κεφαλαίων ή οργανισμών συλλογικών επενδύσεων της ίδιας ή διαφορετικής εταιρείας διαχείρισης)
- **Αμοιβαία Κεφάλαια Δείκτη** (παθητικά επενδυτικά κεφάλαια που παρακολουθούν ένα δείκτη).

476. Σήμερα στην ελληνική αγορά διατίθενται 287 ελληνικά και άνω των 1200 αλλοδαπών κεφαλαίων[663], ενώ η σύνθεση της συνολικής αγοράς Αμοιβαίων Κεφαλαίων με βάση το ενεργητικό κατά την 5η Νοεμβρίου 2012, αποτυπώνεται στο παρακάτω γράφημα[664]:

---

[661] Απόφαση 6/587/2.6.2011 του Δ.Σ. της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (ΦΕΚ 1428Β/16.6.2011) με θέμα την κατηγοριοποίηση αμοιβαίων κεφαλαίων (http://www.hcmc.gr).

[662] Η έκφραση «κυρίως» υπονοεί ποσοστό τουλάχιστον 65% επί του συνολικού ενεργητικού του Αμοιβαίου Κεφαλαίου, το οποίο υπολογίζεται κατά μέσο όρο τριμηνίας και θα πρέπει να είναι επενδεδυμένο στην αντίστοιχη κατηγορία τίτλων/μέσων. Βλέπε απόφαση 129/14.4.1998 της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, http://www.hcmc.gr/photos/Apofaseis1998/files/129_14.4.98_ak.pdf

[663] Η αναφορά γίνεται σε υποκεφάλαια.

[664] http://www.ethe.org.gr

477. Εντός των διαφορετικών κατηγοριών, ο ρόλος της διαφοροποίησης των προϊόντων όσον αφορά τα χαρακτηριστικά ή την ποιότητα είναι ελάχιστος. Τα προϊόντα των μερών που συμμετέχουν στη συγκέντρωση είναι πλήρως υποκατάστατα[665]. Διαφοροποίηση μεταξύ των προϊόντων υφίσταται στο βαθμό κινδύνου που είναι διατεθειμένος να αναλάβει ο επενδυτής ο οποίος θα επιλέξει και το ανάλογο προϊόν που ταιριάζει στο επενδυτικό του προφίλ, καθώς και στο εύρος των προϊόντων, στην τιμολόγηση και στη διαχρονική απόδοση τους[666].

Ι.2.2. Ανταγωνίστριες επιχειρήσεις

478. Ο συνολικός αριθμός των εταιριών διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων μειώθηκε το 2012 σε 20 εταιρίες έναντι 22 το 2010 και 25 εταιριών το 2006. Σύμφωνα με στοιχεία της Ένωσης Θεσμικών Επενδυτών[667], στην Ελλάδα δραστηριοποιούνται σήμερα οι κάτωθι Α.Ε.Δ.Α.Κ., οι οποίες έχουν συσταθεί και λειτουργούν κατά το ελληνικό δίκαιο:

Marfin Global Asset Management Α.Ε.Δ.Α.Κ.	HSBC(Ελλάς) Α.Ε.Δ.Α.Κ.
Εθνική Asset Management Α.Ε.Δ.Α.Κ.	Τ.Τ. ΕΛΤΑ Α.Ε.Δ.Α.Κ.
Alpha Asset Management Α.Ε.Δ.Α.Κ.	Probank Α.Ε.Δ.Α.Κ.
Ευρωπαϊκή Πίστη Asset Management Α.Ε.Δ.Α.Κ.	ΑΤΕ Α.Ε.Δ.Α.Κ.
Πειραιώς Asset Management Α.Ε.Δ.Α.Κ.	Metlife Alico Α.Ε.Δ.Α.Κ.
Attica Wealth Management Α.Ε.Δ.Α.Κ.	Allianz Α.Ε.Δ.Α.Κ.
Κύπρου Asset Management Α.Ε.Δ.Α.Κ.	ING Α.Ε.Δ.Α.Κ.
Millenium Α.Ε.Δ.Α.Κ.	International Α.Ε.Δ.Α.Κ.
Eurobank Efg Asset Management Α.Ε.Δ.Α.Κ.	Amundi Ελλας Α.Ε.Δ.Α.Κ.

479. Αμοιβαία κεφάλαια διαχειρίζεται και η Α.Ε.Δ.Α.Κ. Ασφαλιστικών Οργανισμών[668], η οποία ωστόσο δε συμπεριλαμβάνεται στην παρούσα ανάλυση, δεδομένου ότι έχει αντικείμενο τη διαχείριση Αμοιβαίων Κεφαλαίων των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης[669], τα μερίδια των οποίων ανήκουν αποκλειστικά στο φορέα ή φορείς κοινωνικής ασφάλισης που τα συγκροτούν και δεν διατίθενται στο ευρύ κοινό[670].

---

665 Βλ. […].

666 Βλ απαντητική επιστολή […], […].

667 http://www.ethe.org.gr. Από 1/1/2007 στο συνολικό ενεργητικό των Α.Ε.Δ.Α.Κ. καθώς και στις υφιστάμενες κατηγορίες, συμπεριλαμβάνονται τα Αμοιβαία Κεφάλαια που έχουν ιδρυθεί σε άλλες χώρες (π.χ. Λουξεμβούργο, Ιρλανδία) και τα οποία διαχειρίζονται ελληνικές Α.Ε.Δ.Α.Κ.

668 Η Α.Ε.Δ.Α.Κ. Ασφαλιστικών Οργανισμών, με σκοπό κατά το καταστατικό της «την ενεργητική διαχείριση των Αποθεματικών των Ασφαλιστικών Οργανισμών», ιδρύθηκε το 2000 με συμμετοχή των ασφαλιστικών Οργανισμών ΙΚΑ (30%), ΟΓΑ (15%) και ΟΑΕΕ (15%) και με τη συμμετοχή της Εθνικής Τράπεζας (40%), δεδομένου ότι, όπως προέβλεπε το αρ. 9 της ΥΑ 78548/Β 1105/1992 «*[σ]τις Εταιρείες Διαχείρισης Α.Κ. που θα συστήνουν οι Φ.Κ.Α. συμμετέχει υποχρεωτικά Πιστωτικό Ίδρυμα που λειτουργεί νόμιμα στην Ελλάδα*». Τον Ιούλιο του 2009 αυξήθηκε το ποσοστό των μετόχων Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης λόγω προσαρμογής του ποσοστού της ΕΤΕ από το 40% στο 20%, οπότε πλέον οι Φορείς ελέγχουν το 80% του μετοχικού κεφαλαίου. (http://www.hpmf.gr/Profile).

669 Κατά τις διατάξεις περί σύστασης και λειτουργίας Ανώνυμων Εταιριών Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων (ν. 1902/90, ν. 2076/92, ν. 2679/99, Υπ. Απόφαση Νο 78548/Β/105/92, ν. 3283/2004, ν. 3586/2007) - (http://www.hpmf.gr/Profile).

670 Βλ. άρθρο 3α της Υπ. Απόφασης 78548/Β 1105, ΦΕΚ Β/758/92.

480. Επί πλέον, σύμφωνα με τα στοιχεία της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, η διάθεση των μεριδίων αλλοδαπών Ο.Σ.Ε.Κ.Α. στην Ελλάδα την 30.6.2012 ανερχόταν σε περίπου 5,3 δις ευρώ. Διατίθενται από τις εξής επιχειρήσεις:

ΤΡΑΠΕΖΕΣ	ΑΕΔΑΚ
Marfin Egnatia Bank A.E	Κύπρου Asset Management Α.Ε.Δ.Α.Κ
Εθνική Τράπεζα Της Ελλάδος Α.Ε	Πειραιώς Asset Management Α.Ε.Δ.Α.Κ.
Alpha Bank A.E	HSBC(Ελλάς) Α.Ε.Δ.Α.Κ.
HSBC Bank Plc	Allianz Α.Ε.Δ.Α.Κ.
Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο Α.Τ.Ε.	ING Α.Ε.Δ.Α.Κ.
Millenium Bank A.E	Amundi Ελλας Α.Ε.Δ.Α.Κ.
Eurobank Ergasias A.E	ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΕΣ
Citibank International Plc	Solidus Securities Α.Ε.Π.Ε.Υ
Γενική Τράπεζα Της Ελλάδος Α.Ε	Prelium Α.Ε.Π.Ε.Υ
	Κύκλος Χρηματιστηριακή Α.Ε.Π.Ε.Υ
	New Mellon Asset & Wealth Management Α.Ε.Π.Ε.Υ

481. Ο Όμιλος ΕΤΕ δραστηριοποιείται τόσο στην αγορά υπηρεσιών διαχείρισης χαρτοφυλακίου όσο και σ’ αυτή των αμοιβαίων κεφαλαίων μέσω της θυγατρικής του «Εθνική Asset Management ΑΕΔΑΚ». Η «Εθνική Asset Management ΑΕΔΑΚ» διαχειρίζεται 19 αμοιβαία κεφάλαια «ΔΗΛΟΣ» με έδρα την Ελλάδα, 2 αμοιβαία κεφάλαια με αναπαραγωγή δείκτη επίσης με έδρα την Ελλάδα και 6 αμοιβαία κεφάλαια με έδρα το Λουξεμβούργο[671]. Παράλληλα, μέσω της μητρικής εταιρίας, διαθέτει στην ελληνική αγορά μερίδια των BNP, UBS, Blackrock, Allianz, Schroders και Pictet.

482. Ο Όμιλος Eurobank δραστηριοποιείται τόσο στην αγορά υπηρεσιών διαχείρισης χαρτοφυλακίου όσο και σ’ αυτή των αμοιβαίων κεφαλαίων μέσω της θυγατρικής του «Eurobank Asset Management Α.Ε.Δ.Α.Κ». Η EUROBANK ASSET MANAGEMENT ΑΕΔΑΚ διαχειρίζεται 12 δικά της αμοιβαία κεφάλαια με έδρα την Ελλάδα και 57 δικά της αμοιβαία κεφάλαια με έδρα το Λουξεμβούργο[672], ενώ παράλληλα διαχειρίζεται 17 αμοιβαία κεφάλαια της Interamerican (8 με έδρα το Λουξεμβούργο και 9 με έδρα την Ελλάδα), 2 της Prelium με έδρα το Λουξεμβούργο και από 1 της Polbank και της BancPost (θυγατρικές του Ομίλου)[673]. Παράλληλα, διαθέτει στην ελληνική αγορά μέσω της μητρικής και της Eurobank Equities μερίδια μεταξύ άλλων των Amundi, BNP, Blackrock, DB, Franklin Templeton, Goldman Sachs, JP Morgan, UBS, Allianz, Schroders κ.α.

Ι.2.3. Εμπόδια εισόδου

483. Η είσοδος στην εν λόγω σχετική αγορά κρίνεται τόσο από τη γνωστοποιούσα όσο και από τους ανταγωνιστές ως ιδιαιτέρως εύκολη, καθώς η ίδρυση εταιρίας διαχείρισης ρυθμίζεται πλέον από τον Ν.4099/2012 και διέπεται από τους ίδιους κανόνες που ισχύουν σε όλες τις χώρες της Ε.Ε. και

[671] Βλ. […] απάντηση Εθνικής Τράπεζας και ιστοσελίδα Ένωσης Θεσμικών Επενδυτών (www.ethe.org.gr). Επισημαίνεται πως η αναφορά γίνεται σε αριθμό υποκεφαλαίων.

[672] Βλ. […] απάντηση Εθνικής Τράπεζας.

[673] Βλ. […] απάντηση Εθνικής Τράπεζας και ιστοσελίδα Ένωσης Θεσμικών Επενδυτών (www.ethe.org.gr). Επισημαίνεται πως η αναφορά γίνεται σε αριθμό υποκεφαλαίων, για τον Νοέμβριο του 2012.

σε καμία περίπτωση από δυσμενέστερες διατάξεις[674]. Συγκεκριμένα, όπως επισημαίνεται τόσο από τη γνωστοποιούσα όσο και από ανταγωνιστές της με την ενσωμάτωση της Οδηγίας 2009/611/ΕΚ (UCITS IV) υπάρχουν σημαντικές βελτιώσεις στη δυνατότητα ανάπτυξης της αγοράς Αμοιβαίων Κεφαλαίων και αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ. Ειδικότερα, η μείωση του αρχικού ενεργητικού των Αμοιβαίων Κεφαλαίων, η χορήγηση σε σχετικά σύντομο χρόνο της άδειας σύστασής τους, η απάλειψη των περιορισμών ως προς τον βασικό μέτοχο, η σημαντική μείωση των απαιτούμενων κεφαλαίων για τη σύσταση ΑΕΔΑΚ, η αδειοδότηση ενός ΟΣΕΚΑ χωρίς να απαιτείται η εταιρία διαχείρισης να έχει την καταστατική της έδρα ή να ασκεί οποιαδήποτε δραστηριότητα στην Ελλάδα, το «διαβατήριο ΟΣΕΚΑ», δηλαδή η διασυνοριακή πώληση μεριδίων, και οι διασυνοριακές συγχωνεύσεις αποτελούν τα θεμέλια για την ανάπτυξη των αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ και την κατοχύρωσή τους ως υποκατάστατα των εγχώριων αμοιβαίων κεφαλαίων.

484. Κατά την άποψη της Υπηρεσίας, στο βαθμό που υπάρχουν εμπόδια εισόδου και δραστηριοποίησης στη σχετική αγορά, το νέο νομοθετικό πλαίσιο τα έχει αναμφίβολα αμβλύνει[675]. Συγκεκριμένα:

I.2.3.1. Ίδρυση και λειτουργία ΑΕΔΑΚ

485. Κατά το άρθρο 13 του Ν.4099/2012, για τη σύσταση μίας ΑΕΔΑΚ απαιτείται άδεια[676] της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς[677] και ελάχιστο μετοχικό κεφάλαιο ολοσχερώς καταβληθέν σε μετρητά ύψους 500.000 ευρώ[678]. Αντίθετα, σύμφωνα με την προϊσχύουσα ελληνική νομοθεσία (Ν.3283/2004) για τη σύσταση μίας ΑΕΔΑΚ απαιτούταν, πλην της άδειας της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, ελάχιστο μετοχικό κεφάλαιο ολοσχερώς καταβληθέν σε μετρητά ύψους 1.200.000 € (άρθρο 5.1).

486. Η άδεια λειτουργίας χορηγείται από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς[679], εφόσον η ΑΕΔΑΚ έχει την καταστατική της έδρα και την κεντρική της διοίκηση στην Ελλάδα και ισχύει σε όλα τα κράτη-μέλη

---

[674] Βλ. απαντητική επιστολή […] (κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Τράπεζας Πειραιώς-ΑΤΕ).

[675] Βλ και απαντητική επιστολή […].

[676] Σύμφωνα το άρθρο 14 του Ν.4099/2012, μια ΑΕΔΑΚ διέπεται από τις διατάξεις Ν.4099/2012 και συμπληρωματικά από τις διατάξεις του Ν. 2190/1920. Για να εκδοθεί άδεια σύστασης ΑΕΔΑΚ, σύμφωνα με τις διατάξεις του κ.ν. 2190/1920, απαιτείται να έχει χορηγηθεί προηγουμένως άδεια λειτουργίας ΑΕΔΑΚ από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς.

[677] Με τα άρθρα 14 επ., καθορίζεται η διαδικασία και τα στοιχεία που πρέπει να γνωστοποιήσει η ΑΕΔΑΚ στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς για τη χορήγησης της άδειας. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς οφείλει να απαντήσει για τη χορήγηση ή μη της άδειας εντός έξι μηνών από τη υποβολή της αίτησης.

[678] Κατ’ εξαίρεση, για τις υφιστάμενες ΑΕΔΑΚ το ανωτέρω όριο εφαρμόζεται και για ίδια κεφάλαια τους. Όταν δε η αξία των χαρτοφυλακίων υπερβαίνει τα 250 εκ € η ΑΕΔΑΚ οφείλει να αυξήσει τα ίδια κεφάλαιά της κατά ποσό που αντιστοιχεί στο 0,02% του ποσού κατά το οποίο η αξία των χαρτοφυλακίων της υπερβαίνει το όριο των 250 εκ €., εφόσον το σύνολο του μετοχικού της κεφαλαίου και του ποσού της αύξησης δεν υπερβαίνει τα 10 εκ €.

[679] Μαζί με την αίτηση για την χορήγηση άδειας λειτουργίας και λαμβάνοντας υπόψιν το είδος των ΟΣΕΚΑ που προτίθεται να διαχειρίζεται, η ΑΕΔΑΚ υποβάλλει επιχειρηματικό σχέδιο, κατάλογο υπηρεσιών που θα παρέχει, στοιχεία των μετόχων της και έκθεση για την οργανωτική της δομή και τα τεχνικά και οικονομικά μέσα από τα οποία να προκύπτει πως διαθέτει:

α) Τις κατάλληλες και επαρκείς διοικητικές και λογιστικές διαδικασίες, μηχανισμούς ελέγχου και ασφάλειας για την ηλεκτρονική επεξεργασία των δεδομένων, καθώς και κατάλληλους μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου που περιλαμβάνουν, ιδίως, κανόνες για τις προσωπικές συναλλαγές των υπαλλήλων της ΑΕΔΑΚ ή για την κατοχή ή διαχείριση επενδύσεων σε χρηματοπιστωτικά μέσα με σκοπό την επένδυση ιδίων κεφαλαίων της και που εξασφαλίζουν τουλάχιστον ότι για κάθε συναλλαγή στην οποία συμμετέχει ο ΟΣΕΚΑ είναι δυνατή η εξακρίβωση της προέλευσης της, των συναλλασσομένων, της φύσης της, καθώς και του τόπου και χρόνου πραγματοποίησης της, και ότι τα στοιχεία του ενεργητικού των ΟΣΕΚΑ που διαχειρίζεται η ΑΕΔΑΚ επενδύονται σύμφωνα με τον κανονισμό ή τα καταστατικά τους έγγραφα, καθώς και σύμφωνα με τις διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας και

(Ευρωπαϊκό Διαβατήριο)[680]. Η χορήγηση της άδειας κοινοποιείται από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς στην Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών.

487. Σημειωτέον επίσης ότι ο Ν. 4099/2012 αίρει τον προϋφιστάμενο περιορισμό σχετικά με την μετοχική σύνθεση της ΑΕΔΑΚ. Μέχρι τις 31/12/2012, δυνάμει του αρ. 5 παρ 5 του 3283/2004, το 51% του μετοχικού κεφαλαίου μίας ΑΕΔΑΚ έπρεπε να ανήκει:

α) σε ένα ή περισσότερα πιστωτικά ιδρύματα ή ασφαλιστικές εταιρίες ή ΑΕΠΕΥ, ή

β) σε μία ή περισσότερες εταιρίες συμμετοχών, ή

γ) σε ένα ή περισσότερα ασφαλιστικά ταμεία.

488. Όσον αφορά ση λειτουργία τους, οι ΑΕΔΑΚ δύνανται να πλέον να συστήνουν ΟΣΕΚΑ σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ από αυτό της έδρας τους. Συγκεκριμένα, βάσει του άρθρου 34[681], οι ΑΕΔΑΚ δύνανται να ασκούν τη δραστηριότητα διαχείρισης συλλογικών χαρτοφυλακίων σε άλλο κράτος-μέλος στο πλαίσιο της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών ή με σύσταση υποκαταστήματος, συμμορφούμενες με τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (αναφορικά με την οργάνωση τους), και με τους κανόνες του κράτους μέλους καταγωγής του ΟΣΕΚΑ (αναφορικά με τη σύσταση και λειτουργία του ΟΣΕΚΑ). Η ΑΕΔΑΚ η οποία προτίθεται να αναλάβει τη διαχείριση ΟΣΕΚΑ εγκατεστημένου σε άλλο κράτος-μέλος, υποβάλλει στις Αρμόδιες Αρχές του κράτους αυτού τα έγγραφα που προβλέπονται στην νομοθεσία του[682] και εποπτεύεται από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ως προς την επάρκεια των ρυθμίσεων και την οργάνωσή της.

Ι.2.3.2. Σύσταση αμοιβαίου κεφαλαίου

489. Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 5 του Ν.4099/2012, η εταιρεία διαχείρισης, προκειμένου να λάβει άδεια σύστασης **αμοιβαίου κεφαλαίου**, υποβάλλει στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, στην ελληνική γλώσσα, τα παρακάτω[683]:

α) Κανονισμό του αμοιβαίου κεφαλαίου, υπογεγραμμένο από την εταιρεία διαχείρισης και τον θεματοφύλακα[684],

---

β) Δομή και οργάνωση τέτοια ώστε να μειώνεται ο κίνδυνος ζημίας των συμφερόντων των ΟΣΕΚΑ ή των πελατών της από συγκρούσεις συμφερόντων μεταξύ της ΑΕΔΑΚ και των πελατών της, μεταξύ δύο πελατών της, μεταξύ ενός πελάτη και ενός ΟΣΕΚΑ ή μεταξύ δύο ΟΣΕΚΑ.

[680] Βλ. σελ. 8 της αιτιολογικής έκθεσης του Ν.4099/2012.

[681] Ν. 4099/2012 άρθρο 34 «*Διαχείριση ΟΣΕΚΑ άλλου κράτους - μέλους από ΑΕΔΑΚ και υποβαλλόμενα στοιχεία (άρθρο 19 της Οδηγίας 2009/65/ΕΚ)*».

[682] Σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 20 της Οδηγίας 2009/65/ΕΚ.

[683] Αντίστοιχα με όσα ισχύουν για τα αμοιβαία κεφάλαια, σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ.6 Ν.4099/2012, για να λάβει άδεια λειτουργίας μία **ΑΕΕΜΚ**, υποβάλει στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς:

α) Καταστατικά έγγραφα της ΑΕΕΜΚ,

β) Δήλωση πιστωτικού ιδρύματος ότι δέχεται να κατατίθενται σε αυτό τα στοιχεία του ενεργητικού της ΑΕΕΜΚ και να ασκεί καθήκοντα θεματοφύλακα της,

γ) Δήλωση εταιρίας διαχείρισης ότι δέχεται να ορισθεί ως εταιρεία διαχείρισης της ΑΕΕΜΚ, στην περίπτωση που η ΑΕΕΜΚ δεν προτίθεται να ασκεί η ίδια τη διαχείριση της, καθώς και το σχέδιο της σχετικής σύμβασης μεταξύ της υπό σύσταση ΑΕΕΜΚ και της εταιρείας διαχείρισης,

δ) Αναλυτικό κατάλογο των στοιχείων του αρχικού μετοχικού κεφαλαίου της ΑΕΕΜΚ ύψους τουλάχιστον τριακοσίων χιλιάδων (300.000) ευρώ εφόσον έχει ορισθεί εταιρεία διαχείρισης ή, εναλλακτικά, τουλάχιστον οκτακοσίων χιλιάδων (800.000) ευρώ εφόσον δεν έχει ορισθεί εταιρεία διαχείρισης[683].

Σύμφωνα με το άρ. 4, μία ΑΕΕΜΚ λαμβάνει άδεια λειτουργίας μόνον εφόσον η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς έχει εγκρίνει τα καταστατικά της έγγραφα, τον θεματοφύλακα και την εταιρεία διαχείρισης, εφόσον έχει ορισθεί.

[684] Οι αρμοδιότητες και υποχρεώσεις του Θεματοφύλακα ορίζονται στα άρθρα 36 έως 38 του 4099/2012.

β) Δήλωση πιστωτικού ιδρύματος ότι δέχεται να κατατίθενται σε αυτό τα στοιχεία του ενεργητικού του αμοιβαίου κεφαλαίου και να ασκεί καθήκοντα θεματοφύλακα του,

γ) Αναλυτικό κατάλογο των στοιχείων του ενεργητικού του αμοιβαίου κεφαλαίου, το οποίο πρέπει να είναι συνολικής αξίας τουλάχιστον τριακοσίων χιλιάδων (300.000) ευρώ[685].

490. Παρατηρείται ότι, σε σύγκριση με το προϋφιστάμενο νομικό πλαίσιο, το κατά νόμο ελάχιστο ύψος ενεργητικού του αμοιβαίου κεφαλαίου έχει μειωθεί σε 300.000 ευρώ από 1.200.000 € (άρθρο 12 παρ 3 του 3283/2004).

Ι.2.3.3. Δραστηριοποίηση από εταιρία διαχείρισης άλλου κράτους-μέλους - διανομή αλλοδαπού ΟΣΕΚΑ

491. Επίσης, σύμφωνα με την παρ. 8 του άρθρου 4 του Ν.4099/2012, **εταιρία διαχείρισης** με καταστατική έδρα σε άλλο κράτος - μέλος που έχει λάβει άδεια λειτουργίας σύμφωνα με τις διατάξεις της Οδηγίας 2009/65/ΕΚ και του ίδιου του κράτους-μέλους, έχει τη δυνατότητα σύστασης όλων των τύπων των ΟΣΕΚΑ ή/και ορισμού της ως εταιρείας διαχείρισης ΟΣΕΚΑ, κατόπιν άδειας της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς[686], εφόσον υποβάλλει την έγγραφη σύμβαση με τον θεματοφύλακα του ΟΣΕΚΑ καθώς και πληροφορίες σχετικές με τυχόν ανάθεση των λειτουργιών της διαχείρισης επενδύσεων και της διοίκησης του ΟΣΕΚΑ. Κατά συνέπεια, εταιρίες διαχείρισης με έδρα σε άλλο κράτος μέλος δύνανται να ασκούν τη δραστηριότητα διαχείρισης συλλογικών χαρτοφυλακίων στην Ελλάδα, είτε στο πλαίσιο της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, ή με σύσταση υποκαταστήματος, υποκείμενες στις διατάξεις του κράτους καταγωγής τους (όσον αφορά την οργάνωσή τους) και των διατάξεων της ελληνικής νομοθεσίας (όσον αφορά τη σύσταση στην Ελλάδα του ΟΣΕΚΑ).

492. Επί πλέον, βάσει του άρθρου 7 (παρ 4) του Ν.4099/2012, η εταιρία διαχείρισης, μπορεί να **διαθέσει** (αν δεν επιλέξει να δραστηριοποιηθεί απευθείας) μερίδια του ΟΣΕΚΑ μέσω εγχώριων πιστωτικών ιδρυμάτων, εταιριών διαχείρισης, ασφαλιστικών εταιριών, εταιριών παροχής επενδυτικών

---

[685] Σύμφωνα με τη παρ. 7 του άρθρου 4 του Ν.4099/2012, ένα αμοιβαίο κεφάλαιο λαμβάνει άδεια σύστασης μόνον εφόσον η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς έχει εγκρίνει την εταιρεία διαχείρισης, τον κανονισμό και τον θεματοφύλακά του αμοιβαίου κεφαλαίου. Γενικότερα, για την αδειοδότηση ΟΣΕΚΑ, ελέγχεται η νομιμότητα του κανονισμού ή των καταστατικών του εγγράφων, η νόμιμη σύνθεση και το ύψος του ενεργητικού του ή του αρχικού μετοχικού του κεφαλαίου και η επαρκής μέριμνα για τη διαφύλαξη των συμφερόντων των μεριδιούχων του.

[686] Σύμφωνα με το άρθρο 33 του Ν4099/2012, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς εφόσον το κρίνει αναγκαίο δύναται να ζητήσει από τις Αρμόδιες Αρχές του κράτους μέλους καταγωγής της εταιρίας διαχείρισης διευκρινίσεις και σχετικά με τα ανωτέρω έγγραφα, και σχετικά με το κατά πόσο το είδος του ΟΣΕΚΑ για τη διαχείριση του οποίου ζητεί την άδεια, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της άδειας λειτουργίας της. Σε κάθε περίπτωση, σύμφωνα με το άρθρο 32, η εταιρεία διαχείρισης οφείλει να συμμορφώνεται τόσο με τις υποχρεώσεις που ορίζονται στον κανονισμό ή καταστατικά έγγραφα του ΟΣΕΚΑ και το ενημερωτικό του δελτίο όσο με τις διατάξεις της νομοθεσίας του κράτους-μέλους καταγωγής της (όσον αφορά την οργάνωσή της) και με τις διατάξεις του Ν.4099/2012 καθώς και των αποφάσεων που εκδίδονται κατ΄ εξουσιοδότησή του νόμου και αφορούν μεταξύ άλλων στη σύσταση και αδειοδότηση του ΟΣΕΚΑ, την έκδοση και εξαγορά των μεριδίων, τις επενδυτικές πολιτικές και όρια, τους περιορισμούς στη δανειοληψία, δανειοδότηση, την αποτίμηση του ενεργητικού και τη λογιστική διαχείριση του ΟΣΕΚΑ, τη διανομή ή και επανεπένδυση των εσόδων, τις υποχρεώσεις σε θέματα ενημέρωσης και υποβολής στοιχείων μεταξύ των οποίων το ενημερωτικό δελτίο, τις βασικές πληροφορίες και τις περιοδικές εκθέσεις. τις σχέσεις με τους μεριδιούχους, ρυθμίσεις σχετικά με διαφήμιση και προώθηση των μεριδίων, σε συγχώνευση, αναδιάρθρωση ή λύση του και την άσκηση των δικαιωμάτων ψήφου και των λοιπών δικαιωμάτων των μεριδιούχων.

υπηρεσιών (ΕΠΕΥ) και ανωνύμων εταιρειών επενδυτικής διαμεσολάβησης (ΑΕΕΔ)[687]. Ο ΟΣΕΚΑ πρέπει να έχει λάβει άδεια λειτουργίας σε άλλο κράτος-μέλος, τα δε μερίδιά του διατίθενται κατόπιν κοινοποίησης στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς[688] και αφού η τελευταία έχει λάβει από τις Αρμόδιες Αρχές του κράτους-μέλους καταγωγής του ΟΣΕΚΑ τις πληροφορίες που ορίζονται του Ν.4099/2012[689]. Σημειώνεται ότι για την αδειοδότηση ΟΣΕΚΑ δεν απαιτείται η εταιρεία διαχείρισης του να έχει την καταστατική της έδρα ή να έχει αναθέσει ή να ασκεί οποιαδήποτε δραστηριότητα στην Ελλάδα. Παρατηρείται δε ότι με το νέο νομοθετικό πλαίσιο οι επιχειρήσεις οι οποίες δύνανται να διανέμουν ΟΣΕΚΑ διευρύνονται, δεδομένου ότι στο προϋφιστάμενο νομικό πλαίσιο δεν προβλεπόταν διανομή από ΑΕΕΔ.

493. Όπως επισημαίνει […], ο ΟΣΕΚΑ μπορεί να διαφημίζεται στην Ελλάδα τηρώντας τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας που αφορούν τη διαφήμιση και υποχρεούται να λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα ώστε να εξασφαλίζονται στους επενδυτές (μεριδιούχους ή μετόχους) που βρίσκονται στην Ελλάδα οι πληρωμές, η εξαγορά ή εξόφληση των μεριδίων ή των μετοχών του (σύμφωνα με τον κανονισμό και τα καταστατικά έγγραφα αντιστοίχως), καθώς και η δημοσίευση στην ελληνική γλώσσα του εντύπου «Βασικές Πληροφορίες προς τους επενδυτές».

I.2.4. Ωριμότητα αγοράς

494. Η αγορά των αμοιβαίων κεφαλαίων αναπτύχθηκε στην Ελλάδα την δεκαετία του 1970, αλλά ενεργοποιήθηκε ουσιαστικά την δεκαετία του 1990. Σύμφωνα με τη […], στην παρούσα χρονική συγκυρία, η κρίση έχει επηρεάσει και την αγορά των ημεδαπών ΟΣΕΚΑ και λοιπών επενδυτικών προϊόντων στην Ελλάδα, τόσο λόγω της αβεβαιότητας όσο και του ότι τα διαθέσιμα ποσά προς μακροπρόθεσμη αποταμίευση και επένδυση έχουν συρρικνωθεί[690]. Οι εξαγορές αμοιβαίων κεφαλαίων ξεπέρασαν κατά πολύ τις εισροές καθώς οι επενδυτές αναζήτησαν ασφαλέστερες μορφές κατάθεσης. Ως αποτέλεσμα, η ανάπτυξη νέων Αμοιβαίων Κεφαλαίων περιορίστηκε λόγω της μειωμένης ζήτησης και έτσι η αγορά κρίνεται πως είναι σε φάση κάμψης επηρεασμένη από το γενικότερο οικονομικό κλίμα[691].

495. Λαμβάνοντας υπόψη την τάση της αγοράς των αμοιβαίων κεφαλαίων από το 2005 έως και το α΄ εξάμηνο του 2012, παρατηρείται μια σημαντική συρρίκνωση της αγοράς από €27,1 δις (μόνο ελληνικής διαχείρισης εκείνη την περίοδο) στα €8,8 δις (ελληνικής και ξένης διαχείρισης), η οποία ερμηνεύεται βάσει των οικονομικών συνθηκών που επικρατούν στην Ελλάδα. Ως αποτέλεσμα της έλλειψης ρευστότητας, τα επενδυτικά προϊόντα που διατίθενται στην Ελλάδα, μέσω διαφόρων παρόχων, φαίνεται πως έχουν χάσει κατά πολύ την ελκυστικότητά τους. Όπως χαρακτηριστικά εξηγούν […], οι εγχώριοι πάροχοι των επενδυτικών προϊόντων, όπως Πιστωτικά Ιδρύματα, ΑΕΔΑΚ, ΕΠΕΥ, Ασφαλιστικές Εταιρίες, δεν είναι σε θέση να αντιστρέψουν αυτήν την διαφαινόμενη τάση, ενώ επισημαίνουν ότι σύμφωνα με στοιχεία της Ένωσης Θεσμικών Επενδυτών

[687] Επισημαίνεται ότι με τον 3283/2004 (άρθρο 15 παρ 4) οριζόταν ότι μερίδια του Α/Κ μπορούσαν να διατεθούν και διαμέσου αντιπροσώπων της, ενώ ως αντιπρόσωποι δύνονται να ενεργούν μόνο τα πιστωτικά ιδρύματα, οι Α.Ε.Δ.Α.Κ., οι ασφαλιστικές εταιρείες και οι Α.Ε.Π.Ε.Υ (δεν γινόταν αναφορά στις ΑΕΕΔ).

[688] άρθρο 89 του Ν.4099/2012

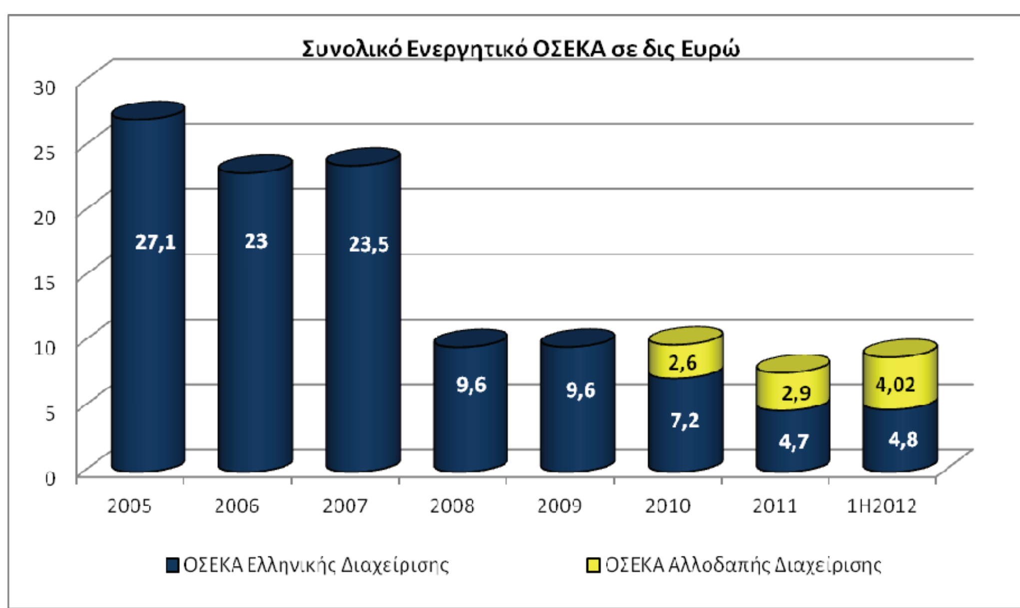
[689] Ήτοι πληροφορίες σχετικά με τις ρυθμίσεις για τη διάθεση των μεριδίων και των κατηγοριών μεριδίων, βεβαίωση ότι ο ΟΣΕΚΑ πληροί τους όρους της Οδηγίας 2009/65/ΕΚ, τον κανονισμό, ενημερωτικό δελτίο, εξαμηνιαία και ετήσια έκθεση μεταφρασμένα στην ελληνική ή αγγλική γλώσσα, τις βασικές πληροφορίες για τους επενδυτές μεταφρασμένες στην ελληνική γλώσσα. με επιμέλεια του ΟΣΕΚΑ. Βλ. και την 17/633/20-12-2012 σχετική απόφαση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς.

[690] Βλ. […].

[691] Βλ. […] (κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Τράπεζας Πειραιώς – ΑΤΕ).

(ΕΘΕ) από το 2005 έως το τέλος 2011, από την μείωση των επενδύσεων το 94% οφείλεται σε εισροές & εκροές, ενώ μόνο το 6% οφείλεται στην πτώση των χρηματαγορών[692].

496. Πέραν ωστόσο της μείωσης που εμφανίζεται στο σύνολο των ΟΣΕΚΑ που διατίθενται στην Ελλάδα, από το 2010 που δημοσιεύονται τα στοιχεία των αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ παρατηρείται μία στροφή προς τους ΟΣΕΚΑ αλλοδαπής διαχείρισης (βλ. πίνακα που ακολουθεί) καθώς φαίνεται πως οι Έλληνες επενδυτές προτιμούν τις υπηρεσίες και τα πλεονεκτήματα που τους προσφέρονται από παρόχους που δραστηριοποιούνται σε άλλες χώρες εκτός Ελλάδος. Χαρακτηριστικό είναι πως το 2010 το 74% του συνολικού ενεργητικού ήταν ελληνικής διαχείρισης και μόνο το 26% αλλοδαπής, το 2011 η ελληνική διαχείριση έχει μειωθεί στο 62% έναντι 38% της αλλοδαπής ενώ το α΄ εξάμηνο του 2012 η ελληνική διαχείριση έχει σημειώσει περαιτέρω μείωση στο 54% έναντι αύξησης στο 46% της αλλοδαπής. Η αύξηση, κατά τη […], οφείλεται κυρίως στην συνεχώς εντονότερη παρουσία των ξένων ΟΣΕΚΑ στην ελληνική αγορά, στο ενδιαφέρον των ελλήνων για επενδύσεις σε ξένες αγορές και τέλος στην έμμεση φυγή κεφαλαίων λόγω της κρίσης με όχημα αλλοδαπά Α/Κ[693].

497. Κάτω από τις παρούσες συνθήκες, η όποια συνεισφορά των τοπικών δικτύων διάθεσης κυρίως ημεδαπών, αλλά και αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ, κατά τη […] μειώνεται δραστικά. Εάν δε ληφθεί υπόψη ότι τα εν λόγω δίκτυα έχουν ως κύριους στόχους να διαθέσουν επιπλέον μια ευρεία γκάμα άλλων επενδυτικών, τραπεζικών και ασφαλιστικών προϊόντων, η σημασία των προτιμήσεων των καταναλωτών/επενδυτών (κυρίως για επενδύσεις στο εξωτερικό) αναδεικνύεται ακόμη περισσότερο[694].

[692] Βλ. […].
[693] Πηγή: ιστοσελίδα Ένωσης Θεσμικών Επενδυτών. Επισημαίνεται ότι: α) δεν έχει ληφθεί υπόψη η ΑΕΔΑΚ Ασφαλιστικών Οργανισμών, β) η κατηγοριοποίηση έχει γίνει με βάση την έδρα διαχείρισης και όχι την έδρα του ΟΣΕΚΑ, γ) δεν υπάρχουν δημοσιευμένα στοιχεία για του αλλοδαπούς ΟΣΕΚΑ πριν το 2010.
[694] Βλ. […].

Ι.2.4. Δυνητικός Ανταγωνισμός

498. Οι δραστηριοποιούμενες στην αγορά εταιρίες θεωρούν ότι η ελληνική αγορά δεν είναι επί του παρόντος ελκυστική ώστε να παροτρύνει την είσοδο και να αυξήσει την πιθανότητα εισόδου σε αυτήν άλλων επιχειρήσεων (τουλάχιστον με την έννοια της εγκατάστασης και υπό την προϋπόθεση ότι μπορούν να συνάψουν συμφωνία με εγχώριο δίκτυο διανομής), τόσο λόγω των υπαρχόντων οικονομικών συγκυριών όσο και του αντίστοιχου (προϊσχύοντος) θεσμοθετημένου πλαισίου. Αποτέλεσμα αυτού είναι τα τελευταία πέντε χρόνια να μην έχει πραγματοποιηθεί κάποια σημαντική είσοδος στην ευρύτερη ελληνική αγορά[695]. Παρ’ όλα αυτά πληθώρα ξένων οίκων, μέσω των ελληνικών ΑΕΔΑΚ, πιστωτικών ιδρυμάτων και ΑΕΠΕΥ, έχουν εισέλθει στην Ελληνική οικονομική πραγματικότητα την τελευταία πενταετία, μέσω όμως της διασυνοριακής διάθεσης Α/Κ από χώρες της ΕΕ και ΕΟΧ[696], κυρίως δηλαδή με αύξηση του κεφαλαίου επένδυσης σε αλλοδαπά ΟΣΕΚΑ (επί της ουσίας εκροή κεφαλαίων πελατών στο εξωτερικό για διασφάλιση από τον κίνδυνο της κρίσης)[697].

499. Στον αντίποδα ωστόσο της δυσμενούς συγκυρίας, εκτιμάται πως με την ψήφιση του Ν. 4099/2012 και την άρση κάποιων σημαντικών περιορισμών που έθεταν ο 3283/2004 και πριν από αυτόν ο Ν.1969/1991, όπως η συμμετοχή πιστωτικού ιδρύματος, ασφαλιστικής ή ασφαλιστικών ταμείων κατά 51% στο μετοχικό κεφάλαιο μιας ΑΕΔΑΚ, δίνεται η δυνατότητα δραστηριοποίησης και άλλων εταιριών στην διαχείριση αμοιβαίων κεφαλαίων[698]. Σε συνδυασμό με την μείωση του απαιτούμενου ύψους μετοχικού κεφαλαίου και των ιδίων κεφαλαίων των εταιριών διαχείρισης και την μείωση του ελάχιστου ύψους ενεργητικού ενός αμοιβαίου κεφαλαίου δίνεται σαφώς η δυνατότητα ενίσχυσης των ανταγωνιστικών πιέσεων μέσω της δραστηριοποίησης νέων εταιριών και ανάπτυξης νέων προϊόντων.

500. Παράλληλα, όπως δηλώνει η […], η είσοδος νέων ξένων εταιριών είναι πιθανή την επόμενη διετία υπό την προϋπόθεση ότι θα υπάρξει σταδιακή αποκλιμάκωση των επιτοκίων καταθετικών προϊόντων, βελτίωση του γενικότερου χρηματοοικονομικού περιβάλλοντος στην ελληνική αγορά και, τέλος. σταθεροποίηση της πορείας της ελληνικής κεφαλαιαγοράς[699].

501. Ενδεικτικό της εισόδου αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ είναι, όπως αναφέρει η […], το γεγονός ότι πριν από πέντε χρόνια η διείσδυση των ξένων ΟΣΕΚΑ ήταν ιδιαίτερα μικρή με ενεργητικό που δεν ξεπερνούσε το € 1 δις, όταν το σύνολο της ελληνικής αγοράς ανερχόταν στα € 24 δις. Με στοιχεία 30.06.2012 το ενεργητικό των ξένης διαχείρισης ΟΣΕΚΑ στην Ελλάδα ανέρχεται σε € 4,018 δις (άνω των 1200 κεφαλαίων), όταν το ενεργητικό των ελληνικής διαχείρισης ΟΣΕΚΑ είναι € 4,802 δις (άνω των 300 Α/Κ)[700], άρα το μερίδιο αγοράς των ξένων ΟΣΕΚΑ είναι 43,83% επί του συνόλου τα οποία καλύπτουν τις ίδιες βασικές επενδυτικές κατηγορίες (Μετοχικά, Ομολογιακά, Μικτά, Διαχείρισης Διαθεσίμων κ.λ.π.)[701].

---

[695] βλ απαντητική επιστολή […] και […], […], […].
[696] Σύμφωνα με τις Οδηγίες 2009/65/ΕΚ και 2004/39/ΕΚ (βλ. απαντητική επιστολή […].
[697] Βλ. απαντητική επιστολή […] και […].
[698] Βλ. και απαντητική επιστολή […].
[699] Βλ. […]. Η ευχερέστερη ωστόσο δυνατότητα διασυνοριακής διάθεσης Α/Κ που προβλέπει το νέο νομοθετικό πλαίσιο, ενδεχομένως να λειτουργήσει και προς όφελος των ελληνικών ΑΕΔΑΚ καθώς τα Α/Κ που αναπτύσσουν θα έχουν ευκολότερη πρόσβαση σε άλλες αγορές της ΕΕ (βλ. απαντητική επιστολή […].
[700] Χωρίς να συμπεριληφθεί η ΑΕΔΑΚ Ασφαλιστικών Οργανισμών.
[701] Βλ. […].

I.2.5. Παραγωγή-Ανάπτυξη

502. Η παραγωγή/ανάπτυξη των αμοιβαίων κεφαλαίων γίνεται εσωτερικά στις εταιρίες διαχείρισης από εξειδικευμένες ανά προϊόν ή υπηρεσία ομάδες στελεχών που αναλαμβάνουν τον εντοπισμό των αναδυομένων αναγκών των πελατών, τον σχεδιασμό, την δημιουργία και την παράδοση προϊόντων στα δίκτυα διανομής. Ο τρόπος παραγωγής εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες του τυπικού πελάτη, οι οποίες αναλύονται βάσει δημογραφικών, οικονομικών και σειρά ποιοτικών χαρακτηριστικών, σταθμίζοντας τις ανάγκες της αγοράς και την τμηματοποίηση πελατών που η Τράπεζα επιθυμεί να ελκύσει και να διακρατήσει.[702]

503. Ο διττός σκοπός είναι η αναγνώριση των οικονομικά και στρατηγικά ελκυστικών τομέων της αγοράς και η εξειδικευμένη στόχευσή τους με εμπορικά ισορροπημένες, από την άποψη των ορίων ρίσκου και απόδοσης, υπηρεσίες και προϊόντα, λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά των αντίστοιχων προϊόντων αμοιβαίων κεφαλαίων (ελληνικών και αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ). Τα βασικά κριτήρια για την ανάπτυξη των αμοιβαίων κεφαλαίων συνίστανται στην ανάλυση των συνθηκών που επικρατούν στις χρηματαγορές – κεφαλαιαγορές, στη διερεύνηση των σύγχρονων αναγκών των επενδυτών, στην αξιοποίηση των ενδεχόμενων ευκαιριών, προκειμένου να επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή απόδοση και κάλυψη των αναγκών των επενδυτών[703].

504. Θεωρητικά, η παραγωγική ικανότητα στην παροχή των υπηρεσιών είναι απεριόριστη. Στην πράξη, όπως και στις περισσότερες τραπεζικές και χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, η παραγωγή και διάθεση εξαρτάται ουσιαστικά από τη διαθέσιμη ρευστότητά των παρόχων, από τη ζήτηση και την εν γένει κατάσταση της εγχώριας και διεθνούς οικονομίας, από τους ισχύοντες κανονιστικούς περιορισμούς (ύψος ιδίων κεφαλαίων, επίπεδα ανάληψης ρίσκου, επενδυτικό ενδιαφέρον κ.α.). Όπως δηλώνουν δε […], δεν είναι δυνατή η παροχή ασφαλούς πρόβλεψης ως προς την παραγωγική τους ικανότητα[704].

505. Συνήθως, ο κύκλος ζωής των ημεδαπών και αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ είναι μεγάλος σε διάρκεια, καθώς εξ’ ορισμού τα επενδυτικά προϊόντα αυτά καλύπτουν μακροπρόθεσμες επενδυτικές ανάγκες. Αυτό έχει ως επακόλουθο, […], σε ετήσια βάση ο αριθμός των νέων ΟΣΕΚΑ που αναπτύσσει να αντιστοιχεί μόνο στο 5-10% των υφισταμένων ΟΣΕΚΑ της εταιρίας. Η ανάπτυξη, συνήθως, είναι προϊόν συνεργασίας της εταιρίας με το δίκτυο διανομής σε μια προσπάθεια να καλύψουν τις ανάγκες των πελατών[705].

I.2.6. Πώληση - Διάθεση

506. Γενικά οι Εταιρείες Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων διαθέτουν τα προϊόντα τους μέσω Τραπεζών, Ασφαλιστικών Εταιρειών, ΑΕΠΕΥ και ΑΕΔΑΚ, ενώ με τον Ν. 4099/2012 στο δίκτυο διάθεσης εντάχτηκαν και οι ΑΕΕΔ[706]. Όσον αφορά στον τρόπο πώλησης των προϊόντων και υπηρεσιών, τα μέρη εξυπηρετούνται από εταιρείες που ανήκουν στους ομίλους των μερών.

[702] Βλ. […].
[703] Bl. […] kai […], […], […], […].
[704] Βλ. […].
[705] Βλ. […].
[706] Βλ. […].

507. Η Εθνική Asset Management ΑΕΔΑΚ σχεδιάζει, αναπτύσσει και διαχειρίζεται η ίδια τα προϊόντα τα οποία διαθέτει στην αγορά. Για τη διάθεση των Αμοιβαίων Κεφαλαίων η Εταιρεία χρησιμοποιεί κυρίως το δίκτυο καταστημάτων της ΕΤΕ, σε ποσοστό περίπου 90%, και δευτερευόντως άλλες Εταιρείες του Ομίλου, όπως την Εθνική Ασφαλιστική και την Εθνική Χρηματιστηριακή, ενώ δεν διαθέτει δικά της υποκαταστήματα[707]. Αντίστοιχα, η Eurobank ΑΕΔΑΚ δραστηριοποιείται και αυτή από το πρώτο στάδιο σχεδίασης και δημιουργίας των επενδυτικών προϊόντων που αναπτύσσει και διαχειρίζεται, τα οποία διατίθενται στο επενδυτικό κοινό μέσω διαφόρων καναλιών προώθησης[708]. Για τη προώθηση των Αμοιβαίων Κεφαλαίων, χρησιμοποιείται κυρίως το δίκτυο της μητρικής τράπεζας αλλά και της θυγατρικής της ασφαλιστικής εταιρίας Eurolife[709]. Επισημαίνεται δε ότι τα μέρη έχουν υιοθετήσει μια σχετικά κοινή και πολυδιάστατη προσέγγιση της τραπεζικής, έχοντας αναπτύξει παραδοσιακά μοντέλα προώθησης προϊόντων και υπηρεσιών μέσω καταστημάτων αλλά και ειδικά σχεδιασμένα κέντρα επενδυτικής τραπεζικής (private banking), σε συνδυασμό με εναλλακτικά δίκτυα όπως οι τηλεφωνικές υπηρεσίες (phone banking και mobile banking) και το διαδίκτυο (e-banking).

508. Οι συνθήκες στην προώθηση ημεδαπών και αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ και εν γένει επενδυτικών προϊόντων είναι ανταγωνιστικές στην τοπική αγορά, καθώς τόσο τραπεζικά δίκτυα όσο και ασφαλιστικά δίκτυα, δύνανται να προωθούν, με ανταγωνιστικούς όρους και δίχως υποχρέωση σύναψης αποκλειστικών συμβάσεων, πληθώρα διαφορετικών ΟΣΕΚΑ. Κατά τα μέρη, η σημασία του δικτύου περιορίζεται στη σημασία της προσωπικής επαφής με την εταιρία/εκπρόσωπο και την πλήρη και σωστή εξυπηρέτηση του πελάτη[710], ενώ τα εναλλακτικά δίκτυα χρησιμοποιούνται από τους επενδυτές κυρίως για ενημέρωση επί του προσωπικού χαρτοφυλακίου τους.

509. Σύμφωνα με στοιχεία που παρείχαν τόσο τα μέρη όσο και ανταγωνιστές τους, δεν υφίστανται κατά κανόνα συμβάσεις αποκλειστικής διάθεσης. Κάθε ξένος ΟΣΕΚΑ, αλλά και εγχώριος μπορεί να συνεργάζεται με παραπάνω από έναν αντιπρόσωπο. Περαιτέρω, δεν συνηθίζεται οι εκδότες αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ να υπογράφουν συμβάσεις αποκλειστικότητας με τους κατά τόπους διανομείς[711], ενώ κατά κύριο λόγο οι συμβάσεις είναι αορίστου χρόνου. Ωστόσο οι εταιρείες που συνάπτουν τις σχετικές συμβάσεις είναι δύσκολο να αποδεσμευτούν από τις υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτές, καθώς είναι υποχρεωμένες σε κάθε περίπτωση να παρέχουν στους υφιστάμενους μεριδιούχους τόσο τη δυνατότητα πληροφόρησης (π.χ. τιμές, μεταβολές κανονισμού Α/Κ κλπ) όσο και τη δυνατότητα εξαγοράς[712].

Ι.2.7. Τιμολόγηση – Κόστος μεταστροφής

510. Η τιμολόγηση των προϊόντων και υπηρεσιών γίνεται λαμβάνοντας υπ’ όψιν, κυρίως, τις εξωγενείς συνθήκες ανταγωνισμού, όπως και το κόστος των τραπεζών για όλη την διάρκεια του προϊόντος. Στο κόστος αυτό περιλαμβάνεται το κόστος άντλησης ρευστότητας, το διοικητικό κόστος, το πιστωτικό κόστος, καθώς και το κόστος κεφαλαιακής επάρκειας. Η καθαρή τιμή του μεριδίου που καλείται να πληρώσει ο υποψήφιος επενδυτής είναι το πηλίκο του συνολικού ενεργητικού του Α/Κ,

---

[707] Βλ. […] απάντηση Εθνικής Τράπεζας.
[708] Βλ. […] απάντηση Εθνικής Τράπεζας.
[709] Βλ. […] απάντηση Εθνικής Τράπεζας.
[710] Βλ. […] απάντηση Εθνικής Τράπεζας, […], […], […].
[711] Βλ. […], […], […], […].
[712] Βλ. απαντητική επιστολή […].

προς τον συνολικό αριθμό μεριδίων της ίδιας ημέρας[713]. Βάσει της καθαρής τιμής του μεριδίου (η οποία αναγράφεται στις εφημερίδες καθημερινά) υπολογίζεται η απόδοση του Α/Κ καθώς και οι προμήθειες διάθεσης και εξαγοράς[714].

511. Τα αμοιβαία κεφάλαια σύμφωνα με τη παγκόσμια πρακτική και κατά την εκτίμηση όλων των ερωτηθέντων, τιμολογούνται αφ’ ενός βάσει της κατηγορίας επένδυσης στην οποία εξειδικεύονται (π.χ. μετοχικά, ομολογιακά, αναδυόμενων αγορών ή αναπτυγμένων χωρών κ.λ.π)., δηλαδή της επενδυτικής κατηγορίας στην οποία ανήκει το αμοιβαίο κεφάλαιο, και αφετέρου βάσει του ύψους των υπό διαχείριση κεφαλαίων[715].

512. Το κόστος διαχείρισης κλιμακώνεται, με πιο προσιτή προμήθεια στα Α/Κ Διαχείρισης Διαθεσίμων (χαμηλό ρίσκο, χαμηλή προμήθεια), ενώ ακολουθούν τα Ομολογιακά Α/Κ, τα Α/Κ Μικτά, και τέλος η μεγαλύτερη προμήθεια διαχείρισης καταβάλλεται στα Μετοχικά Α/Κ. Παράλληλα, οι προμήθειες είναι αντιστρόφως ανάλογες με το ύψος των υπό διαχείριση κεφαλαίων. Διαφοροποιήσεις παρατηρούνται όσον αφορά στις προμήθειες διάθεσης και εξαγοράς των διαφόρων κατηγοριών Α/Κ, οι οποίες εξαρτώνται από τη στρατηγική προώθησης των προϊόντων την εκάστοτε περίοδο. Άλλοι παράγοντες είναι η διαχρονική απόδοση του Α/Κ, η φήμη του διαχειριστή, η προσπάθεια προσέλκυσης πελατών, το κόστος των υπηρεσιών της εταιρίας διαχείρισης κ.α[716].

513. Αντίστοιχα, μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών Α/Κ δεν παρουσιάζεται διακριτή διαφοροποίηση ούτε ως προς την αμοιβή διαχείρισης ούτε ως προς τις προμήθειες διάθεσης και εξαγοράς σε όλες τις χώρες της Ε.Ε., στις οποίες διατίθενται Α/Κ και υπάρχει ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων[717]. Η τιμολόγηση των ΟΣΕΚΑ δεν είναι σύνθετη και έχει διαφανείς και συγκρίσιμους όρους μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών εταιριών διαχείρισης, ενώ οι επενδυτές έχουν την δυνατότητα να απεμπλακούν από την επένδυση οιαδήποτε στιγμή, με εξαιρετικά χαμηλό και συνήθως μηδενικό έμμεσο ή άμεσο κόστος μεταστροφής (no switching costs)[718]. Σε κάθε περίπτωση, η όποια επιβάρυνση αντιμετωπίζει ο επενδυτής συνίσταται στις προμήθειες εξαγοράς και διάθεσης που θα κληθεί έτσι και αλλιώς να καλύψει με την απόφαση είτε ρευστοποίησης του μεριδίου είτε επένδυσης. Σε περίπτωση μεταφοράς μεταξύ προϊόντων του ιδίου παρόχου υπάρχει σχετική διαδικασία ανάλογα με την περίπτωση[719].

514. Όπως δήλωσαν […], αλλά προκύπτει και από ενημερωτικά δελτία αμοιβαίων κεφαλαίων, οι βασικοί παράγοντες προσδιορισμού του τελικού κόστους προμήθειας των αμοιβαίων κεφαλαίων είναι οι εξής[720]:

---

[713] Η αξία του ενεργητικού του Α/Κ, δηλαδή η συνολική περιουσία του σε τρέχουσες αξίες, αποτιμάται καθημερινά βάσει του αθροίσματος των τιμών των αξιογράφων που συνθέτουν το Α/Κ (ομόλογα, τόκοι, μετρητά, μετοχές, συνάλλαγμα κλπ.) και μεταβάλλεται τόσο από την διακύμανση της αξίας των επενδύσεων όσο και από τις συμμετοχές και εξαγορές της κάθε ημέρας. (www.ethe.org.gr)

[714] Τα Αμοιβαία Κεφάλαια δεν δίνουν τόκο αλλά κέρδος και το κέρδος μετριέται σαν απόδοση και δεν είναι τίποτα άλλο από την αύξηση που έχει επιτευχθεί στα χρήματα του μεριδιούχου, δηλαδή η διαφορά στην τιμή καθώς και το μέρισμα που λαμβάνει κάθε χρόνο. (www.ethe.org.gr)

[715] Όσο υψηλότερο το ενεργητικό του Α/Κ τόσο χαμηλότερες οι προμήθειες (βλ. και απαντητική επιστολή […]

[716] Βλ. […].

[717] Βλ. […]

[718] Απόδειξη της εύκολης μεταστροφής, όπως δηλώνει η […], είναι οι συνολικές εξαγορές για τα έτη 2010 και 2011 οι οποίες, ανήλθαν στο 49% και 32% των κεφαλαίων υπό διαχείριση αντίστοιχα (βλ. […]).

[719] Βλ απαντητική επιστολή […].

[720] Βλ και 534/VI/2012 ALPHA EUROBANK.

- Κόστος επενδυτικής διαχείρισης[721] (συντελεστής βαρύτητας […]%) το οποίο συναρτάται με την επενδυτική κατηγορία και την αγορά στην οποία εξειδικεύεται το κάθε Α/Κ. Τα Α/Κ Διαχείρισης Διαθεσίμων έχουν το χαμηλότερο κόστος διαχείρισης. Ακολουθούν τα Ομολογιακά Α/Κ, τα Α/Κ Μικτού τύπου και τέλος τα Μετοχικά Α/Κ, που κατά κανόνα έχουν και το υψηλότερο κόστος διαχείρισης.
- Κόστος διοικητικής υποστήριξης (συντελεστής βαρύτητας […]%), το οποίο συμπεριλαμβάνει τα επί μέρους κόστη των διοικητικών υπηρεσιών και γενικών εξόδων της Εταιρείας, όπως εκκαθάριση συναλλαγών, λογιστήριο, τήρηση μητρώου μεριδιούχων, εξυπηρέτηση πελατών, εποπτεία και υποστήριξη (επί παραδείγματι των δικτύων διανομής).
- Κόστος θεματοφυλακής (συντελεστής βαρύτητας […]%).
- Κόστος πρόσκτησης εργασιών (συντελεστής βαρύτητας […]%), το οποίο περιλαμβάνει την αμοιβή των αντιπροσώπων μέσω των οποίων γίνεται η διάθεση των αμοιβαίων κεφαλαίων και είναι προμήθειες διαχείρισης, διάθεσης και εξαγοράς.

515. Η τιμολόγηση των Α/Κ σε επίπεδο προμηθειών διάθεσης / εξαγοράς διαμορφώνεται και καθορίζεται σε συνεργασία με την ΑΕΔΑΚ και το εκάστοτε δίκτυο πώλησης[722].

516. Όπως δηλώνουν […], η τιμολόγηση των αμοιβαίων κεφαλαίων είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστική λόγω της πληθώρας προϊόντων, του μεγάλου αριθμού παρόχων που δραστηριοποιούνται, της υποχρεωτικής και θεσμικής διαφάνειας της τιμολόγησης των προϊόντων, καθώς και του μεγάλου εύρους του επενδυτικού κοινού στο οποίο απευθύνονται[723].

517. Η συνήθης τακτική, χωρίς όμως αυτό να είναι υποχρεωτικό, είναι η προμήθεια διάθεσης – εφόσον υφίσταται - ή να είναι ένα σταθερό ποσοστό ή μεταβαλλόμενο ανάλογα με το ποσό επένδυσης, έχοντας σαφώς καθορίσει το εύρος του επενδυόμενου ποσού καθώς και το αντίστοιχο ποσοστό της προμήθειας (sliding scale, όσο μεγαλύτερο το ποσό επένδυσης, τόσο μικρότερη η προμήθεια διάθεσης). Αντίστοιχα, η προμήθεια εξαγοράς δύναται να είναι επίσης ένα σταθερό ποσοστό ή μεταβαλλόμενο ανάλογα με το χρόνο διακράτησης της επένδυσης (όσο μεγαλύτερος ο χρόνος επένδυσης, τόσο μικρότερη η προμήθεια εξαγοράς) [724].

518. Βάσει των στοιχείων που παρείχαν […], οι περισσότερες εταιρείες διαχείρισης Α/Κ –αλλοδαπές και ελληνικές– ακολουθούν παραπλήσια εμπορική πολιτική, και οι πελάτες έχουν τη δυνατότητα να επενδύσουν με την ίδια ευκολία και το ίδιο περίπου κόστος τόσο σε ημεδαπούς όσο και σε αλλοδαπούς ΟΣΕΚΑ. Ενδεικτικά, οι προμήθειες που χρεώνει η Eurobank και οι θυγατρικές της έχουν ως εξής:

[721] Η Εταιρεία Διαχείρισης (ημεδαπή ή αλλοδαπή) λαμβάνει «αμοιβή διαχείρισης» για κάθε ημεδαπό ή αλλοδαπό Α/Κ που διαχειρίζεται. Η αμοιβή αυτή βαρύνει το ενεργητικό του Α/Κ (ως περιουσία) και επομένως δεν επηρεάζεται, ούτε από τον τόπο διαθέσεως των μεριδίων του Α/Κ, ούτε από τον φορέα που τα διαθέτει, τόσο εντός της Ελλάδος όσο και εντός του συνόλου της Ε.Ε.

[722] Βλ. […].

[723] Βλ. […].

[724] Βλ. […].

ΔΙΚΤΥΟ EUROBANK				
Κατηγορίες Αμοιβαίων	**Αμοιβές διαχείρισης**		**Προμήθειες (Διάθεσης /Εξαγοράς)**	
	Αλλοδαποί ΟΣΕΚΑ	**Ημεδαποί ΟΣΕΚΑ**	**Αλλοδαποί ΟΣΕΚΑ**	**Ημεδαποί ΟΣΕΚΑ**
Απόλυτης απόδοσης (Absolute Return)	[…]% - […]%	[…]%	[…]% - […]%	[…]% - […]%
Ομολογιακά	[…]% - […]%	[…]% - […]%	[…]% - […]%	[…]% - […]%
Διαχείριση Διαθεσίμων	[…]% - […]%	[…]% - […]%	[…]%	[…]%
Μετοχικά / Μικτά	[…]% - […]%	[…]% - […]%	[…]% - […]%	[…]% - […]%
Α/Κ Χρηματιστηριακών δεικτών	[…]% - […]%	[…]*	[…]%	[…]*

519. Επιπλέον, παρατηρείται ότι ο Δείκτης Συνολικών Εξόδων Αμοιβαίων Κεφαλαίων (ΔΣΕ), ήτοι το πηλίκο του συνολικού λειτουργικού του κόστους προς το μέσο όρο του καθαρού ενεργητικού του, είναι παραπλήσιος για όλα τα προϊόντα της ίδιας κατηγορίας που διατίθενται στην ελληνική αγορά. Ενδεικτικά, για τα ομολογιακά Α/Κ, ο Δείκτης Συνολικών Εξόδων έχει ως εξής:

Εταιρία	**Ονομασία Α/Κ**	**Δ.Σ.Ε.**
ΕΘΝΙΚΗ ASSET MAN/MENT ΑΕΔΑΚ	Α/Κ ΔΗΛΟΣ EUROBOND – ΟΜΟΛΟΓΙΑΚΟ	[…]
EFG ASSET MANAGEMENT ΑΕΔΑΚ	GREEK GOVERNMENT BOND FUND	[…]
ALPHA ASSET MAN/MENT ΑΕΔΑΚ	ALPHA ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΕΤΑΙΡΙΚΩΝ ΟΜΟΛΟΓΩΝ ΟΜΟΛΟΓΙΑΚΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	[…]
JP MORGAN	STRATEGIC INCOME OPPORTUNITIES FUND	[…]
GOLDMAN SACHS	CORE FIXED INCOME PLUS	[…]
UBS (LUX)	GLOBAL BOND	[…]
BLACKROCK GLOBAL FUNDS	HIGH YIELD BOND FUND	[…]
ING	ING (L)Ομολογιακό Renta fund - Cap USD	[…]
PICTET	Pictet - EUR Bonds - R	[…]
INTERAMERICAN	Interamerican Σταθερό - Ομολογιακό Εσωτερικού	[…]
Πηγή: Ενημερωτικά Δελτία Εταιρειών		

520. Η ελαστικότητα της ζήτησης σε σχέση με την τιμή, σύμφωνα με […][725], είναι αρκετά υψηλή. Λόγω του τρόπου τιμολόγησης των ΟΣΕΚΑ και της υποχρεωτικής διαφάνειας (βλ. επόμενη ενότητα), τα επίπεδα των τιμών δεν δύναται να διαφοροποιηθούν ούτε σε επίπεδο ΕΕ. Οι ως τώρα παρατηρήσεις έχουν δείξει ότι δεν υπάρχει σχέση μεταξύ τιμής και ελαστικότητας ζήτησης, καθώς καθοριστικό ρόλο στην ζήτηση παίζει η μεσοπρόθεσμή και η μακροπρόθεσμη απόδοση του ΟΣΕΚΑ.

Ι.2.8. Διαφάνεια

521. Όπως προκύπτει από το προϊσχύον και το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο, οι εταιρίες διαχείρισης υποχρεούνται στη δημοσίευση των πληροφοριών που αφορούν στα προϊόντα που προσφέρουν, μέσω των Βασικών Πληροφοριών για τον Επενδυτή, αλλά και των ενημερωτικών δελτίων, καθώς και των εξαμηνιαίων και ετήσιων εκθέσεων των αμοιβαίων κεφαλαίων.

[725] Βλ. απάντηση […].

522. Όπως επιβεβαιώνει η […], όλα τα στοιχεία σχετικά με τα προϊόντα που προσφέρουν οι Εταιρείες Διαχείρισης, καθώς και η τιμολογιακή τους πολιτική είναι αναρτημένα στις ιστοσελίδες των εταιρειών[726]. Επιπλέον είναι αναρτημένοι κανονισμοί καθώς και απλοποιημένα ενημερωτικά δελτία των αμοιβαίων κεφαλαίων. Στην ιστοσελίδα της Ένωσης Θεσμικών Επενδυτών περιέχονται, μεταξύ άλλων, στοιχεία που αφορούν μερίδια αγοράς των εταιρειών διαχείρισης, αποδόσεις των Α/Κ και άλλα συναφή στατιστικά στοιχεία. Συνεπώς οι πελάτες έχουν πλήρη ενημέρωση και υπάρχει πλήρης διαφάνεια[727]. Αντίστοιχα, οι ξένοι ΟΣΕΚΑ, οι οποίοι διαθέτουν στην Ελλάδα μερίδια κεφαλαίων τους, έχουν την υποχρέωση να παρέχουν όλη την παραπάνω πληροφόρηση στην ελληνική γλώσσα, συνεπώς ο Έλληνας επενδυτής έχει τη δυνατότητα να συγκρίνει όχι μόνο μεταξύ τους τα ελληνικά αλλά και τα ελληνικά με τα ξένα Α/Κ[728].

523. Κατά συνέπεια, η αγορά χαρακτηρίζεται από διαφάνεια. Κατά μία άποψη ωστόσο, δεν υπάρχει απόλυτη διαφάνεια μεταξύ ανταγωνιστών, καθώς οι προμήθειες που χρεώνονται ακολουθούν ένα εύρος τιμών και εφαρμόζονται με διαφορετικό τρόπο από τράπεζα σε τράπεζα[729]

524. Κατά τη εκτίμηση δε των μερών η (κατά την γνωστοποίηση) αναμενόμενη εναρμόνιση της Ελλάδος με την ΕΕ οδηγία περί ΟΣΕΚΑ IV (η οποία πραγματοποιήθηκε με τον Ν.4099/2012) θα δημιουργήσει συνθήκες ακόμη μεγαλύτερης διαφάνειας και ενημέρωσης των επενδυτών και θα απλουστεύσει την σύγκριση τους σε ακόμα μεγαλύτερο βαθμό[730].

Ι.2.9. Συνθήκες ζήτησης

525. Λόγω της τρέχουσας οικονομικής ύφεσης, η αρνητική στάση των επενδυτών απέναντι σε επενδύσεις επί αμοιβαίων κεφαλαίων έχει ως αποτέλεσμα η ζήτησή τους να είναι μειωμένη, ενώ δεν αναπτύσσονται νέα προϊόντα[731].

526. Βασικοί παράγοντες για την επιλογή ενός παρόχου Α/Κ είναι συνήθως οι επιτευχθείσες αποδόσεις, η ποιότητα της διαχείρισης των επενδυτικών προϊόντων που παρέχονται, η ειδίκευση σε συγκεκριμένες αγορές, αλλά και η από μέρους της ΑΕΔΑΚ παροχή ορθών επενδυτικών συμβουλών. Το μέγεθος μιας ΑΕΔΑΚ δεν είναι καθοριστικό για την επιλογή ενός ΟΣΕΚΑ, ενώ η εξυπηρέτηση πριν και μετά την πώληση διαδραματίζει μικρό ρόλο, λόγω και των αυτοματοποιημένων εν πολλοίς διαδικασιών. Μάλιστα, σύμφωνα με τη […], το έμψυχο δυναμικό, η ευελιξία, η ευστοχία καθώς και αποτελεσματικότητα της διαχείρισης, μπορούν να δώσουν το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα ακόμα και σε μικρότερες ΑΕΔΑΚ. Συνεπώς, το εμπορικό σήμα έχει ιδιαίτερη σημασία στην επιλογή των επενδυτών καθώς αντανακλά την αξιοπιστία, την εμπειρία και την ποιότητα επενδυτικής διαχείρισης της κάθε εταιρείας. Ωστόσο, κατά την άποψη κάποιων ερωτηθεισών εταιριών, ο υποψήφιος επενδυτής επενδύει σε αμοιβαία κεφάλαια μέσω της τράπεζας με την οποία εν γένει συνεργάζεται[732].

[726] Βλ. […].
[727] Αντίστοιχη θέση εκφράζουν και […], καθώς κάθε σχετικό έντυπο ελέγχεται από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, υπάρχει τακτική ενημέρωση των μεριδιούχων βάσει νομοθεσίας, τόσο ως προς την τιμολογιακή πολιτική όσο και ως προς τους γενικότερους όρους, την απόδοση και το κίνδυνο που ενέχει η κάθε επένδυση σε αμοιβαίο κεφάλαιο (βλ ενδεικτικά απαντητικές επιστολές […], […], […]).
[728] Βλ. […].
[729] Βλ […].
[730] Βλ. […].
[731] Βλ. […].
[732] Βλ. ενδεικτικά απάντηση[…].

527. Όσον αφορά την εταιρία διαχείρισης, κάποιοι καταναλωτές φαίνεται να δίνουν μεγάλη βαρύτητα σε αναγνωρισμένα σήματα και στην φήμη μεγάλων επιχειρήσεων/διαχειριστών αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ π.χ. UBS, JP Morgan. Εξάλλου, θα μπορούσε κάποιος να διακρίνει μια ελαφρά προτίμηση κάποιων καταναλωτών για τις επιχειρήσεις/ διαχειριστές αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ έναντι αυτών των ημεδαπών, μόνο εκ του λόγου της «εθνικότητάς» τους.

Ι.2.10. Βαθμός συγκέντρωσης ή διασποράς των πελατών και κατανομή τους

528. Οι κατηγορίες πελατών που μπορούν να διακριθούν είναι κατ’ ουσίαν όλες οι κατηγορίες πελατών του χρηματοπιστωτικού τομέα, ενώ ο βαθμός διασποράς των πελατών είναι πολύ μεγάλος. Οι ιδιώτες, οι μικρομεσαίες και οι μεγάλες επιχειρήσεις είναι όλοι πιθανές κατηγορίες επενδυτών[733]. Οι πελάτες ανήκουν σε όλες τις εισοδηματικές κατηγορίες, σε διάφορες ηλικιακές ομάδες, και στα δύο φύλα, ενώ μεγάλα ποσοστά ενεργητικού κατέχουν οι θεσμικοί πελάτες (συνταξιοδοτικά ταμεία, αποθεματικά ασφαλιστικών εταιρειών) [734].

529. Το πελατολόγιο της Εθνικής Asset Management ΑΕΔΑΚ υπερβαίνει τους […] επενδυτές – μεριδιούχους. Κατά την 30η Σεπτεμβρίου 2012, η Εθνική Asset Management διαχειριζόταν κεφάλαια για περίπου […] θεσμικούς και πάνω από […] ιδιώτες επενδυτές συνολικής αξίας περίπου €[…] δις (συνδυαστικά σε Αμοιβαία Κεφάλαια και Διαχειριστικούς Λογαριασμούς)[735]. Η Εθνική Asset Management ΑΕΔΑΚ έχει δύο μεγάλους πελάτες, τη μητρική τράπεζα και την Ασφαλιστική εταιρεία του ομίλου, την ΕΘΝΙΚΗ ΑΕΓΑ, οι οποίοι κατέχουν αντίστοιχα το […]% και το […]% του ενεργητικού των Αμοιβαίων Κεφαλαίων της Εταιρείας. Κατά συνέπεια, σημαντικό μέρος του κύκλου εργασιών της ΑΕΔΑΚ είναι εσωτερικός[736].

530. Το πελατολόγιο της Eurobank για τις 30/6/2012 υπερβαίνει τους […] επενδυτές-μεριδούχους, ενώ μόλις […] επένδυσαν σε Α/Κ ξένης διαχείρισης[737]. Όπως δηλώνουν και ανταγωνιστές στην εν λόγω αγορά, δεδομένου ότι τα αμοιβαία κεφάλαια είναι κατά κανόνα προϊόν λιανικής (“Retail”), ο βαθμός διασποράς πελατών είναι μεγάλος[738], ενώ οι τελευταίοι μπορεί να κατηγοριοποιηθούν σε θεσμικούς και ιδιώτες επενδυτές[739].

Ι.3. ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΓΟΡΩΝ

Ι.3.1. Η άποψη της γνωστοποιούσας

531. Κατά την άποψη της γνωστοποιούσας, η αγορά των αμοιβαίων κεφαλαίων αποτελεί μέρος της εν γένει αγοράς υπηρεσιών διαχείρισης χαρτοφυλακίου και όχι διακριτή αγορά, αφού οι ιδιώτες και θεσμικοί επενδυτές αποβλέπουν στη διαχείριση ενός συνόλου (χαρτοφυλακίου) περιουσίας τους που αποτελείται από διάφορα επιμέρους προϊόντα τα οποία είναι εναλλάξιμα[740]. Επιπρόσθετα, όπως σημειώνει η γνωστοποιούσα, η διασπορά που επιτυγχάνει ένα αμοιβαίο κεφάλαιο, π.χ. μετοχικό, μπορεί εναλλακτικά να επιτευχθεί, για λογαριασμό του επενδυτή, από την τραπεζική υπηρεσία που θα αναλάβει την τοποθέτηση του κεφαλαίου του σε διαφορετικά αξιόγραφα,

---

[733] Βλ. […]
[734] Βλ. […].
[735] Βλ. […] απάντηση Εθνικής Τράπεζας.
[736] Βλ. […] απάντηση Εθνικής Τράπεζας.
[737] Βλ. […] απάντηση Εθνικής Τράπεζας.
[738] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[739] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[740] Λ.χ. εάν η απόδοση ενός αμοιβαίου κεφαλαίου δεν είναι ικανοποιητική, ο επενδυτής θα το αντικαταστήσει με ένα άλλο προϊόν, όπως π.χ. κάποιο ομόλογο ή μετοχές.

επιτυγχάνοντας αντίστοιχη διασπορά κινδύνου. Με άλλα λόγια, υπό τις σημερινές συνθήκες, τα αμοιβαία κεφάλαια δεν αποτελούν αποκλειστική επενδυτική επιλογή. Το επενδυτικό κοινό αντιμετωπίζει τα αμοιβαία κεφάλαια ως ένα από τα πολλά χρηματοπιστωτικά μέσα που είναι προσβάσιμα υπό παρόμοιες διαδικασίες στην προσιτή σε αυτόν αγορά στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

532. Σε κάθε περίπτωση, η ΕΤΕ υποστηρίζει ότι τα αμοιβαία κεφάλαια δεν μπορούν να διακριθούν σε αυτά που αναπτύσσονται από ελληνικές εταιρείες και σε εκείνα που αναπτύσσονται από ξένες εταιρείες, αφού στην ελληνική αγορά διακινούνται εξίσου αμοιβαία κεφάλαια ξένων εταιρειών, τα οποία είναι εναλλάξιμα με αυτά των ελληνικών[741].

533. Όσον αφορά τον ορισμό της γεωγραφική αγοράς, η ΕΤΕ θεωρεί ότι ακριβής ορισμός της δεν απαιτείται, δεδομένου ότι αφενός η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αποφανθεί ότι η αγορά διαχείρισης χαρτοφυλακίου είναι είτε εθνικής είτε διεθνούς / ευρωπαϊκής εμβέλειας ενώ σε πρόσφατες υποθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η άποψη που κυρίως υποστηρίχθηκε τάχθηκε υπέρ του υπερεθνικού χαρακτήρα της[742] αφήνοντας εντέλει τον ορισμό της σχετικής αγοράς ανοιχτό, και αφετέρου υπό κανένα πιθανό ορισμό αυτής δεν δημιουργείται πιθανότητα παρεμπόδισης λειτουργίας του ανταγωνισμού. Το αυτό ισχύει, όπως αναφέρει η ΕΤΕ, και για την υπό-αγορά των αμοιβαίων κεφαλαίων εφόσον ήθελε κριθεί ότι αποτελεί χωριστή αγορά της αγοράς υπηρεσιών διαχείρισης χαρτοφυλακίου[743].

534. Σε κάθε περίπτωση η ΕΤΕ υποστηρίζει ότι τόσο η αγορά υπηρεσιών διαχείρισης χαρτοφυλακίου όσο και η ενδεχόμενη υπό-αγορά αμοιβαίων κεφαλαίων είναι τουλάχιστον ευρωπαϊκή και όχι εθνική. Συγκεκριμένα, βάσει των οδηγιών UCITS της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η αγορά των συλλογικών επενδύσεων (μέρος της οποίας αποτελούν τα αμοιβαία κεφάλαια) είναι πανευρωπαϊκή, δεδομένου ότι εάν ένα αμοιβαίο κεφάλαιο λάβει άδεια σύστασης σε ένα κράτος μέλος, μπορεί να διαθέτει τα μερίδιά του σε όλα τα κράτη μέλη[744].

535. Κατά συνέπεια, υπό τις σημερινές συνθήκες λειτουργίας της αγοράς, ο έλληνας επενδυτής μπορεί ευχερώς να προσφύγει σε όλες τις αγορές (ήτοι και αγορές εκτός Ελλάδας) και σε όλα τα αμοιβαία κεφάλαια, ελληνικών και ξένων εταιρειών, που διατίθενται στην Ελλάδα, αλλά και στο εξωτερικό. Συνεπώς, η λειτουργία του ανταγωνισμού δεν είναι δυνατόν να παρεμποδιστεί από τη στιγμή που το ελληνικό ευρύ επενδυτικό κοινό έχει το ίδιο άμεση και εύκολη πρόσβαση, τόσο σε ελληνικά όσο και σε ευρωπαϊκά αμοιβαία κεφάλαια και η αγορά δεν μπορεί υπό οποιαδήποτε οριοθέτηση να θεωρηθεί μόνο εγχώρια ή αποτελούμενη μόνο από τα ελληνικά αμοιβαία κεφάλαια[745].

---

[741] Βλ. Α΄ υποβολή Γνωστοποίησης […] και Β΄ υποβολή Γνωστοποίησης […].

[742] Αποφάσεις ΕΕ υπ’ αρίθμ. Μ.5384 – BNP Paribas/Fortis,M.4844 – Fortis /ABN AMRO Assets.

[743] Βλ. Α΄ υποβολή Γνωστοποίησης […]. Η γνωστοποιούσα υποστηρίζει ότι στην ημεδαπή αγορά διατίθενται δεκάδες αμοιβαία κεφάλαια, που έχουν λάβει άδεια σύστασης σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το ύψος των υπό διαχείριση αμοιβαίων κεφαλαίων των αλλοδαπών UCITS στην ελληνική αγορά υπερβαίνει τα 3 δις €, δηλαδή το 60% του συνολικού ενεργητικού των ελληνικών αμοιβαίων κεφαλαίων.

[744] Βλ. Β΄ υποβολή Γνωστοποίησης […].

[745] Βλ. Β΄ υποβολή Γνωστοποίησης [...].

I.3.2. Η απόφαση της Επιτροπής

I.3.2.1. Ορισμός σχετικής αγοράς προϊόντος

α) Είδη αμοιβαίων κεφαλαίων

536. Σύμφωνα με την Επιτροπή, οι ως άνω επιμέρους κατηγορίες - είδη αμοιβαίων κεφαλαίων (μετοχικά, ομολογιακά, δείκτη, μικτά κλπ) δεν συνιστούν διακριτές σχετικές αγορές, καθώς έχουν παρεμφερή χαρακτηριστικά και είναι εναλλάξιμα, τόσο από πλευράς ζήτησης όσο και από πλευράς προσφοράς. Ενιαίο ορισμό έχει υιοθετήσει συναφώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε παλαιότερες αποφάσεις της[746].

β) Διεύρυνση της αγοράς: αλλοδαποί ΟΣΕΚΑ

537. Η αγορά περιλαμβάνει το σύνολο των Αμοιβαίων Κεφαλαίων (ελληνικών και αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ), ανεξαρτήτως έδρας και διαχείρισης, που είναι διαθέσιμα στην ελληνική επικράτεια, δεδομένου ότι από τα συλλεχθέντα στοιχεία αποδεικνύεται ότι υπάρχει μεγάλος βαθμός εναλλαξιμότητας, από πλευράς ζήτησης και πρόσβασης του επενδυτικού κοινού, μεταξύ των Αμοιβαίων Κεφαλαίων που αναπτύσσονται από ελληνικές εταιρίες και εκείνων που αναπτύσσονται και αποτελούν αντικείμενο διαχείρισης από ξένες εταιρίες και τα οποία διατίθενται στην ελληνική αγορά. Πέραν των αμοιβαίων κεφαλαίων ελληνικής παραγωγής και διαχείρισης, στην αγορά αυτή εντάσσονται και οι ΟΣΕΚΑ τους οποίους διαχειρίζονται οι ελληνικές ΑΕΔΑΚ, δεδομένου ότι από πλευράς υποκατάστασης ζήτησης τα προϊόντα θεωρούνται εναλλάξιμα.

538. Συγκεκριμένα, τόσο τα **ελληνικά** Αμοιβαία Κεφάλαια όσο και οι **αλλοδαποί ΟΣΕΚΑ ξένης διαχείρισης** είναι διαθέσιμα στην ελληνική αγορά μέσω των τραπεζικών ιδρυμάτων, ασφαλιστικών εταιριών, ΑΕΔΑΚ, ΑΕΠΕΥ και πλέον με τον Ν.4099/2012 και μέσω ΑΕΕΔ[747] και επιπλέον διαφημίζονται ανοικτά στο επενδυτικό κοινό. Εξάλλου, τόσο έως και την 31/12/2012 (βάσει του ν. 3283/2004)[748] όσο και από 1/1/2013 (βάσει του Ν. 4099/2012), και για τις δύο κατηγορίες δημοσιεύεται υποχρεωτικά στην ελληνική γλώσσα η ουσιώδης πληροφόρηση για τους επενδυτές[749].

539. Σε κάθε περίπτωση, σύμφωνα και με τις απόψεις των ανταγωνιστριών στην εν λόγω αγορά, τα αλλοδαπά ΟΣΕΚΑ είναι πλήρως εναλλάξιμα με τα ελληνικά αμοιβαία κεφάλαια από την άποψη

---

[746] Βλ. αποφάσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.4844-FORTIS/ABN AMRO ASSETS, παρ. 35, 37, 41 και 67, M.5384-BNP PARIBAS/FORTIS, παρ. 9 και 59, M.3894–UNICREDITO/HVB, παρ. 9 και 35.

[747] Ως δίκτυα διανομής των εν λόγω προϊόντων χρησιμοποιούνται συνήθως τα δίκτυα καταστημάτων των τραπεζικών και ασφαλιστικών ιδρυμάτων, ενώ μέρος των προϊόντων διατίθενται και από τις ΑΕΔΑΚ και ΑΕΠΕΥ απευθείας.

[748] Βλ. άρθρα 30, 31 και 35.

[749] Συγκεκριμένα σύμφωνα με τα άρθρα 80 και 89του Ν.4099/2012 το έντυπο «Βασικές πληροφορίες για τους Επενδυτές» συντάσσεται στη ελληνική γλώσσα και περιλαμβάνει ενδεδειγμένες πληροφορίες για τα βασικά χαρακτηριστικά του ΟΣΕΚΑ ούτως ώστε οι επενδυτές να είναι σε θέση να κατανοούν τη φύση και τους κινδύνους του προσφερόμενου προϊόντος και να λαμβάνουν αποφάσεις έχοντας πλήρη γνώση. Οι πληροφορίες αυτές περιλαμβάνουν την επωνυμία του ΟΣΕΚΑ, σύντομη περιγραφή του επενδυτικού σκοπού και της επενδυτικής πολιτικής του, παρουσίαση των προηγούμενων αποδόσεων ή όπου απαιτείται σεναρίων απόδοσης, τα έξοδα, προμήθειες και σχετικές επιβαρύνσεις και τη σχέση κινδύνου – απόδοσης της επένδυσης καθώς και τη κατάλληλη καθοδήγηση σχετικά με τους κινδύνους που συνδέονται με τη συγκεκριμένη επένδυση. Επιπλέον αναφέρονται σαφώς ο τόπος και ο τρόπος πρόσβασης σε περαιτέρω πληροφόρηση συμπεριλαμβανομένων μεταξύ άλλων του τόπου και τρόπου πρόσβασης στο ενημερωτικό δελτίο καθώς και στην ετήσια και εξαμηνιαία έκθεση του ΟΣΕΚΑ οι οποίες μπορούν να ληφθούν δωρεάν κατόπιν αιτήματος καθώς και της γλώσσας στην οποία είναι διαθέσιμες (σύμφωνα με το άρθρο 90 στην ελληνική ή αγγλική γλώσσα).

του πελάτη στο βαθμό που η πρόσβαση σε αυτά είναι εξίσου εύκολη και αφορούν την ίδια κατηγορία επένδυσης. Οι Έλληνες επενδυτές συμπεριλαμβάνουν ήδη στην έρευνα αγοράς που κάνουν για την εξεύρεση της καλύτερης δυνατής επένδυσης και διεθνή αμοιβαία κεφάλαια εξειδικευμένων οίκων εξωτερικού. Εξάλλου, στην Ελλάδα σήμερα σύμφωνα με τα στοιχεία της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς εκπροσωπούνται κατά προσέγγιση 30 ξένοι οίκοι. Η διάθεση δε και η αντιπροσώπευση αλλοδαπών αμοιβαίων κεφαλαίων βασίζεται σε ταυτόχρονες συνεργασίες με τις περισσότερες ελληνικές τράπεζες ή θυγατρικές τους.

540. Περαιτέρω όπως προκύπτει από την έρευνα της ΓΔΑ, η τιμολόγηση (προμήθειες διάθεσης, εξαγοράς και διαχείρισης) και η φορολόγηση για ομοειδείς κατηγορίες αφενός αμοιβαίων κεφαλαίων ελληνικής διαχείρισης και αφετέρου των αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ δεν παρουσιάζει σημαντική διαφοροποίηση[750], ενώ δεν φαίνεται να υπάρχουν σημαντικά νομικά εμπόδια εισόδου για τα αλλοδαπά αμοιβαία κεφάλαια[751].

541. Τέλος, αναφορικά με τις ΑΕΕΜΚ (SICAV), όπου λόγω της μέχρι 31/12/12 ισχύουσας νομοθεσίας, αφορούν αποκλειστικά αλλοδαπούς ΟΣΕΚΑ, επισημαίνεται ότι συμπεριφέρονται ως συμβατικές μορφές ΟΣΕΚΑ (αμοιβαία κεφάλαια), ενώ παράλληλα στα ενημερωτικά δελτία που δημοσιεύονται στις ιστοσελίδες τραπεζών και ΑΕΔΑΚ που τους διανείμουν, χαρακτηρίζονται ως αμοιβαία κεφάλαια[752]. Κατ’ επέκταση, γίνεται δεκτό ότι οι υποψήφιοι μεριδιούχοι τα εκλαμβάνουν ως αμοιβαία κεφάλαια. Επισημαίνεται, ότι SICAV της Εθνικής Τράπεζας με έδρα το Λουξεμβούργο καταχωρούνται από την Ένωση Θεσμικών Επενδυτών ως αμοιβαία κεφάλαια[753].

γ) Σχέση με την αγορά της διαχείρισης χαρτοφυλακίου

542. Η σχετική αγορά των αμοιβαίων κεφαλαίων διακρίνεται σαφώς από αυτήν της διαχείρισης χαρτοφυλακίου. Βλ. επόμενη ενότητα «*Αξιολόγηση επιπτώσεων της συγκέντρωσης στην αγορά της διαχείρισης χαρτοφυλακίου*».

---

[750] Μάλιστα, σύμφωνα με την […] και τη […], κάποιες φορές η τιμολόγηση (προμήθειες) των αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ ενδέχεται να είναι χαμηλότερη των ελληνικών κεφαλαίων (βλ. απαντητικές επιστολές […] και […]). Όσον αφορά τη φορολόγηση, ο Ν.2238/1994 – Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος – Άρθρο 6 παρ 3 προβλέπει ότι «*Τα κέρδη αμοιβαίων κεφαλαίων του Ν. 3283/2004 (ΦΕΚ 210 Α΄)* [ήδη 4099/2012] *και του Ν. 2778/1999 (ΦΕΚ 295 Α΄), καθώς και η πρόσθετη αξία που αποκτούν οι μεριδιούχοι αυτών των αμοιβαίων κεφαλαίων από την εξαγορά των μεριδίων τους σε τιμή ανώτερη της τιμής κτήσης, επιφυλασσομένων των διατάξεων της παραγράφου 3 του άρθρου 33 του Ν. 3283/2004 και της παραγράφου 2 του άρθρου 20 του Ν. 2778/1999. Η πιο πάνω απαλλαγή ισχύει και για τα αμοιβαία κεφάλαια που είναι εγκατεστημένα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή σε κράτος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου / Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΟΧ/ΕΖΕΣ)*».

[751] βλ απαντητικές επιστολές […], […]. […] αναφέρει πως λόγω υψηλότερων αμοιβών διαχείρισης κάποιων ΟΣΕΚΑ καθώς και χρονικών περιορισμών σε αρκετές περιπτώσεις όσον αφορά εξαγορές μεριδίων δεν μπορούν να θεωρηθούν πλήρως εναλλάξιμα αλλά ίσως συμπληρωματικά.

[752] Βλ. ενδεικτικά πληροφοριακό σημείωμα για μέθοδο διανομής των μεριδίων της Goldman Sachs SICAV, όπου αναφέρεται σε διάθεση του Αμοιβαίου κεφαλαίου και την ανακοίνωση συγχώνευσης υποκεφαλαίων του Αμοιβαίου Κεφαλαίου SGAM το οποίο είναι Εταιρία Επενδύσεων Μεταβλητού Κεφαλαίου (SICAV) της Societe Generale με κεφάλαιο της Amundi. Επίσης, στο σύνολο των ενημερωτικών δελτίων αναγράφεται «*Τα Αμοιβαία Κεφάλαια δεν έχουν εγγυημένη απόδοση και οι προηγούμενες αποδόσεις δεν διασφαλίζουν τις μελλοντικές*». Βλ. ενδεικτικά ενημερωτικά δελτία NBG International Funds SICAV), UBS (LUX)Strategy SICAV καθώς και www.naftemporiki.gr/finance/mtfCategories

[753] Βλ. και απαντητική επιστολή […] όπου από την πλευρά του υποψήφιου επενδυτή οι ΑΕΕΜΚ (SICAV) μπορούν να θεωρηθούν εναλλάξιμες με τα Α/Κ.

Ι.3.2.3. Ορισμός γεωγραφικών αγορών

543. Αναφορικά με τη σχετική αγορά της **διάθεσης των αμοιβαίων κεφαλαίων** σε προηγούμενες αποφάσεις της η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αφήσει ανοικτό το ζήτημα της εθνικής ή ευρύτερης εμβέλειας της υπό εξέταση αγοράς, καθώς δεν προέκυπτε ζήτημα περιορισμού του ανταγωνισμού είτε σε εθνικό είτε σε ευρύτερο επίπεδο[754]. Η Ε.Α, στο πλαίσιο της εξέτασης μόνο της επιμέρους σχετικής αγοράς της ανάπτυξης και διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων έχει κρίνει στο παρελθόν ότι από γεωγραφικής απόψεως η εν λόγω αγορά είναι εθνικής εμβέλειας[755]. Εν προκειμένω, για τους σκοπούς της παρούσας απόφασης και λαμβανομένης υπόψη της προσβασιμότητας του επενδυτικού κοινού σε τέτοιου είδους προϊόντα (σχεδόν αποκλειστικά) μέσω των ημεδαπών διαφορετικών δικτύων διάθεσης, η αγορά χαρακτηρίζεται ως εγχώρια, καλύπτουσα το σύνολο της ελληνικής επικράτειας.

544. Όσον αφορά στην αγορά της **ανάπτυξης και διαχείρισης των αμοιβαίων κεφαλαίων**, λαμβάνοντας υπόψη:

- το νέο νομοθετικό πλαίσιο που αμβλύνει σημαντικά τα εμπόδια εισόδου και δραστηριοποίησης νέων (ελληνικών και αλλοδαπών) εταιριών διαχείρισης,
- τη διείσδυση των αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ τα τελευταία χρόνια στην ελληνική αγορά, τα οποία είναι ευθέως ανταγωνιστικά των ελληνικών αμοιβαίων κεφαλαίων,
- την ευκολία με την οποία ένας ημεδαπός (και αντίστοιχα αλλοδαπός) διανομέας μπορεί να εξασφαλίσει συνεργασίες με αλλοδαπούς (ημεδαπούς) διαχειριστές,
- τις λοιπές ανταγωνιστικές συνθήκες όπως εκτέθηκαν ανωτέρω υπό Ι.2. και Ι.3.2.1. και
- τις απόψεις της γνωστοποιούσας και των λοιπών επιχειρήσεων που απάντησαν σχετικά,

η Επιτροπή θεωρεί ότι οι ανταγωνιστικές πιέσεις που δέχονται οι ημεδαπές επιχειρήσεις που σχεδιάζουν και αναπτύσσουν αμοιβαία κεφάλαια από τα υφιστάμενα ευθέως ανταγωνιστικά αλλοδαπά ΟΣΕΚΑ, οδηγούν σε μια ευρύτερη οριοθέτηση της αγοράς από γεωγραφική άποψη με εμβέλεια ευρύτερη από την ελληνική. Συνεπώς, παρέλκει η περαιτέρω εξέταση της συγκεκριμένης αγοράς, δεδομένου ότι, υπό οιονδήποτε εναλλακτικό γεωγραφικό ορισμό της (λ.χ. πανευρωπαϊκή), τα μερίδια των μερών είναι πολύ μικρά.

Ι.4. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΑΜΟΙΒΑΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

Ι.4.1. Μερίδια αγοράς – Δείκτες HHI

Ι.4.1.1. Η ευρύτερη αγορά διάθεσης Αμοιβαίων Κεφαλαίων

545. Όπως προκύπτει από την Ένωση Θεσμικών Επενδυτών, την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς και τις δηλώσεις των μερών και ανταγωνιστών τους, τα μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών επιχειρήσεων και των κυριότερων ανταγωνιστών τους, από το έτος 2009 έως και το πρώτο εξάμηνο του 2012, στην ευρύτερη αγορά διάθεσης Αμοιβαίων Κεφαλαίων, είναι[756]:

---

[754] Βλ. αποφάσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής Μ. 5384-BNP PARIBAS/FORTIS, M.4844 -FORTIS/ABN AMRO ASSETS, M.1453-AXA/GRE, ενώ η Μ.1043- BAT/ZÜRICH θεωρεί ότι η γεωγραφική αγορά είναι ευρύτερη της εθνικής.

[755] Βλ. αποφάσεις Ε.Α. 534/VI/2012 ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ/ΤΡΑΠΕΖΑ EFG EUROBANK ERGASIAS AE (παρ. 100), 488/VI/2010 ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ/ASPIS BANK, 425/V72008 ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ /PROTON BANK, 335/V72007 FBBANK/ASPIS BANK, 326/V/2007 Π&Κ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ/ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.

[756] Σύμφωνα με την ιστοσελίδα της Ένωσης Θεσμικών Επενδυτών, την 1/7/2012 η Τ.Τ. ΕΛΤΑ ΑΕΔΑΚ ανέλαβε τη διαχείριση των Α/Κ της T-Funds ΑΕΔΑΚ και στις 26/7/2012 η MetLife Alico ΑΕΔΑΚ ανέλαβε την διαχείριση των Α/Κ της Proton ΑΕΔΑΚ.

Ύψος ενεργητικού μεριδίων στη λήξη περιόδου *(εκατ. €)* και μερίδια αγοράς Αμοιβαίων Κεφαλαίων						
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	2010		2011		Α΄εξάμηνο 2012	
	Ενεργητικό	Μερ.αγ.	Ενεργητικό	Μερ.αγ.	Ενεργητικό	Μερ.αγ.
EUROBANK - ERGASIAS/ EUROBANK ASSET MANAGEMENT ΑΕΔΑΚ	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[25-35]%**	**[…]**	**[25-35]%**
ΟΜΙΛΟΣ ΑΛΦΑ	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ/ ΕΘΝΙΚΗ ASSET MANAGEMENT ΑΕΔΑΚ	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**
CYPRUS POPULAR BANK /MARFIN GLOBAL ASSET MANAGEMENT ΑΕΔΑΚ	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΟΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
CITIBANK	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
HSBC /HSBC (ΕΛΛΑΣ) ΑΕΔΑΚ	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ/ΤΤ - ΕΛΤΑ ΑΕΔΑΚ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
MILLENNIUM BANK/MILLENIUM ΑΕΔΑΚ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
PROBANK / PROBANK ΑΕΔΑΚ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ATTICA BANK / ATTICA WEALTH MANAGEMENT ΑΕΔΑΚ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ / ΚΥΠΡΟΥ ASSET MANAGEMENT ΑΕΔΑΚ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
Υπόλοιπες	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ[757]	**9.777,88**		**7.631,39**		**8.819,64**	
ΟΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (μετά)	[…]	**[35-45]%**	[…]	**[35-45]%**	[…]	**[35-45]%**

546. Οι σχετικοί με τα έτη 2011 και 2012 δείκτες HHI έχουν ως ακολούθως:

Διάθεση Αμοιβαίων Κεφαλαίων - ΔΕΙΚΤΗΣ HHI			
ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2011)		ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2Q2012)	
Προ της συγκέντρωσης	[1400-1600]	Προ της συγκέντρωσης	[1400-1600]
Μετά τη συγκέντρωση	[2200-2400]	Μετά τη συγκέντρωση	[2200-2400]
Μεταβολή (Δ)	**[700-750]**	**Μεταβολή (Δ)**	**[650-700]**

[757] Το ύψος Ενεργητικού Αμοιβαίων Κεφαλαίων ελληνικής και αλλοδαπής διαχείρισης για τις ανωτέρω περιόδους αντιστοιχεί στο άθροισμα των Α/Κ ελληνικής διαχείρισης, όπως καταγράφονται στη λήξη της κάθε περιόδου από την Ένωση Θεσμικών Επενδυτών και των Α/Κ αλλοδαπής διαχείρισης (ΟΣΕΚΑ) τα οποία εμπορεύονται και διαθέτουν στην ελληνική αγορά οι αναφερόμενες στον πίνακα Τράπεζες. Από την έρευνα της ΓΔΑ προέκυψε πως για τις σχετικές χρονικές περιόδους, τρεις τράπεζες έχουν, εκτός από τη διαχείριση των Α/Κ που αναπτύσσουν οι ίδιες, και τη διαχείριση κάποιων αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ (η Eurobank των LF, η Εθνική των NBG International και η Τράπεζα Πειραιώς των Piraeus Invest), που καταγράφονται επίσης ως ελληνικής διαχείρισης. Ως συνέπεια αυτού, μέρος των ποσών που αντιστοιχούν στο ύψος του ενεργητικού των εν λόγω Α/Κ υπολογίζονται τόσο στο σύνολο αγοράς Α/Κ ελληνικής διαχείρισης (όπως παρατίθεται από την Ένωση Θεσμικών Επενδυτών) όσο και στο σύνολο αγοράς αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ (όπως παρατίθεται από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς). Επομένως, προκειμένου να μην υπολογιστεί το ύψος ενεργητικού των μεριδίων τους εις διπλούν (double-counting), αυξάνοντας πλασματικά το μέγεθος της ευρύτερης αγοράς διάθεσης Α/Κ, τα εν λόγω ποσά έχουν αφαιρεθεί από το σύνολο της αγοράς (όπως υπολογίζεται από την επεξεργασία των στοιχείων της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς).Επίσης στο σύνολο αγοράς δεν έχει υπολογιστεί το ύψος ενεργητικού των Αμοιβαίων Κεφαλαίων της ΑΕΔΑΚ Ασφαλιστικών Οργανισμών καθώς τα μερίδιά τους δεν διατίθενται στο ευρύ κοινό.

Ι.4.2. Αξιολόγηση επιπτώσεων

Ι.4.2.1. Η άποψη της γνωστοποιούσας

547. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς της γνωστοποιούσας, το αθροιστικό μερίδιο της ΕΤΕ και της Eurobank στη σχετική αγορά ανέρχεται σε [25-35]%. Η γνωστοποιούσα αναφέρει ως πηγές της για τον υπολογισμό των μεριδίων αυτών την Ένωση Θεσμικών Επενδυτών και την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, χωρίς, ωστόσο, να αναφέρει τον τρόπο υπολογισμού της[758].

548. Με δεδομένη την αυξητική τάση του ενεργητικού των ξένων ΑΕΔΑΚ που καταγράφεται το τελευταίο διάστημα, τη μη ύπαρξης εμποδίων εισόδου στην αγορά νέων ανταγωνιστών, καθώς και την πληθώρα των υποκατάστατων επενδυτικών προϊόντων και των εναλλακτικών επιλογών για τους πελάτες, συνάγεται το συμπέρασμα ότι η γνωστοποιηθείσα συγχώνευση αναμένεται να έχει ελάχιστη ή και μηδενική επίπτωση στη λειτουργία του ανταγωνισμού στην αγορά.

549. Τέλος, η γνωστοποιούσα επισημαίνει ότι ένα σημαντικό μέρος του συνολικού ενεργητικού της ΕΘΝΙΚΗΣ Asset Management ΑΕΔΑΚ, ανήκει στην Εθνική Τράπεζα και σε λοιπές ενδοομιλικές εταιρίες, με αποτέλεσμα το πραγματικό μερίδιο αγοράς της Εταιρείας να είναι μικρότερο.

Ι.4.2.2. Η άποψη των λοιπών ανταγωνιστών

550. Από τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν κατόπιν της σχετικής έρευνας της Γ.Δ.Α. οι εκτιμήσεις των ανταγωνιστών των μερών για την υπό κρίση συγκέντρωση ποικίλουν. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις ορισμένων από τους ανταγωνιστές, καθώς ο ανταγωνισμός που αναπτύσσεται σήμερα είναι ιδιαιτέρως έντονος, σημαντικοί παράγοντες, όπως η πρόσβαση ή μη σε πηγές χρηματοδοτήσεως, η φήμη και αξιοπιστία, καθώς και η προσφορά παρομοίων παρεχομένων υπηρεσιών ή προϊόντων, ικανοποιούνται από πολλές επιχειρήσεις του κλάδου με αποτέλεσμα η Εθνική/Eurobank να έχει να αντιμετωπίσει σημαντικούς ανταγωνιστές σε όλες τις αγορές. Εξάλλου, δεν αναμένεται να δημιουργήσει επιγενόμενα εμπόδια εισόδου, καθώς αυτά σχετίζονται κυρίως με την υφιστάμενη οικονομική συγκυρία και τις συνθήκες και δυσκολίες που αυτή έχει επιφέρει στο σύνολο του τραπεζικού κλάδου[759].

551. Κατά τη γνώμη, ωστόσο, κάποιων εκ των ανταγωνιστών των μερών στη σχετική αγορά, θα υπάρξει υψηλή συγκέντρωση στην αγορά λόγω του υψηλού κοινού μεριδίου των μερών, καθώς η νέα οντότητα αναμένεται να ελέγχει άνω του 40% της αγοράς Α/Κ[760], με αποτέλεσμα την ανάπτυξη οικονομιών κλίμακας και άμεση συνέπεια την μείωση του κόστους διαχείρισης και κατ’ επέκταση την μείωση των τιμών των παρεχόμενων υπηρεσιών[761] και την δυνατότητα εφαρμογής ακόμα και επιθετικής τιμολογιακής πολιτικής[762]. Επίπτωση των ανωτέρω θα είναι η ενίσχυση του ολιγοπωλιακού χαρακτήρα[763] της αγοράς, η αύξηση των εμποδίων εισόδου, καθώς και η δυσχέρανση της πρόσβασης σε δίκτυα διάθεσης μικρότερων ή ανεξάρτητων εταιριών, καθώς παραδοσιακά τα εγχώρια Α/Κ πωλούνται από τις μητρικές εταιρίες των ΑΕΔΑΚ που τα

---

[758] Βλ. ανωτέρω ενότητα για τον υπολογισμό του μεριδίου των μερών, σύμφωνα με την εκτίμηση της Γ.Δ.Α.

[759] Βλ. απαντητική επιστολή […] και […].

[760] Βλ. απαντητικές επιστολές […], […].

[761] Βλ. απαντητική επιστολή […].

[762] Βλ. απαντητική επιστολή […].

[763] Βλ. απαντητικές επιστολές […], […]. Κατά την […] στην αγορά των Α/Κ οι προμήθειες είναι παρόμοιες ενώ οποιαδήποτε προσπάθεια για νέα και καινοτόμα προϊόντα αντιγράφονται σε τέτοιο βαθμό που η αγορά λειτουργεί σχεδόν συντονισμένα.

αναπτύσσουν, με αποτέλεσμα την μείωση των κινήτρων για ανάπτυξη νέων προϊόντων από μικρότερες εταιρίες[764].

552. Επιπτώσεις εκτιμάται πως θα υπάρξουν και στο επίπεδο του αριθμού των Α/Κ που διατίθενται στην ελληνική αγορά, καθώς οι Τράπεζες δεν έχουν κίνητρο να διατηρήσουν όλα τα Α/Κ (από τη στιγμή που πολλά εξυπηρετούν τον ίδιο σκοπό και έχουν παραπλήσια σύνθεση)[765]. Αναμένεται, συνεπώς, να επιλέξουν να διατηρήσουν τα πιο προσοδοφόρα περιορίζοντας το κόστος διαχείρισης και ανθρωπίνων πόρων κατ’ επέκταση όμως και τις επιλογές των επενδυτών[766], για τους οποίους, ωστόσο, γίνεται πιο εύκολη η σύγκριση των προϊόντων[767].

553. Σε κάθε περίπτωση, υπάρχει και η εκτίμηση πως οι συνέργειες[768] που θα επιτευχθούν και η αισιοδοξία της ενδυνάμωσης της χώρας με μεγάλους «παίκτες»[769] θα είναι θετικές για τους καταναλωτές. Επιπλέον θετική εκτιμάται πως θα είναι και η επίπτωση στην αγορά τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα, καθώς λόγω της οικονομικής συγκυρίας, πέρα από το ότι θα τονωθεί η ψυχολογία των επενδυτών, η δημιουργία ενός ενιαίου ισχυρού ομίλου μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικότερα κατά την διάρκεια της ύφεσης και να οδηγήσει σε εκμετάλλευση ευκαιριών όταν η κρίση υποχωρήσει[770]. Σε κάθε περίπτωση δεν πρέπει να μειώνεται η σημασία του νέου νόμου 4099/2012 με τον οποίο δίνεται η ευχέρεια δραστηριοποίησης και σε μη τραπεζικές εταιρίες με χαμηλότερα κεφάλαια, γεγονός που κρίνεται πιο θετικό και σημαντικό για τον ανταγωνισμό από ότι οι όποιες συμφωνίες για συνεργασίες μεγάλων τραπεζών[771].

554. Συμπερασματικά, και βάσει των ανωτέρω και χωρίς να ληφθεί υπόψη η πρόσφατη αλλαγή του νομικού πλαισίου, ως ενδεχόμενες αρνητικές επιπτώσεις της συγκέντρωσης αναφέρθηκαν η μείωση του αριθμού Α/Κ, η μείωση των επιλογών των επενδυτών, η συρρίκνωση των δικτύων πώλησης, η μείωση της πρόσβασης σε αυτά (ανεξαρτήτως του μεγέθους του δικτύου), η ενίσχυση του ολιγοπωλιακού χαρακτήρα της αγοράς, η αύξηση της πιθανότητας επιθετικής τιμολόγησης και η μείωση της έντασης του ανταγωνισμού, ενώ ως ενδεχόμενες θετικές επιπτώσεις της συγκέντρωσης αναφέρθηκαν η μεταφορά κεφαλαίων σε ανταγωνιστές, η ύπαρξη συνεργειών, η μείωση του κόστους χρηματοδότησης, η ευκολότερη σύγκριση των όρων των υπηρεσιών από τους επενδυτές, η ισχυροποίηση εθνικών εταιριών μέσω της δημιουργίας μεγαλύτερών και ισχυρότερων σχημάτων που θα είναι πλέον βιώσιμα και τέλος η ενδυνάμωση της χώρας με ισχυρούς παίκτες.

I.2.2.3. Η απόφαση της Επιτροπής

α) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς (δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης)

555. Βάσει των στοιχείων που παρατέθηκαν ανωτέρω αναφορικά με τα μερίδια των μερών και των ανταγωνιστών τους, μετά τη γνωστοποιηθείσα πράξη, οι συμμετέχουσες κατατάσσονται στην πρώτη θέση με αθροιστικό μερίδιο αγοράς [35-45]%. Επιπλέον οι δύο επόμενοι ανταγωνιστές της νέας οντότητας κατέχουν μερίδια αγοράς που διαφέρουν από αυτό της νέας οντότητας κατά [5-15] ποσοστιαίες μονάδες περίπου (ο Όμιλος ALPHA) και κατά [25-35] ποσοστιαίες μονάδες και

[764] Βλ. απαντητικές επιστολές […],[…].
[765] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[766] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[767] Βλ. απαντητικές επιστολές […],[…],[…],[…].
[768] Βλ. απαντητική επιστολή […], και […].
[769] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[770] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[771] Βλ. απαντητική επιστολή […].

άνω (η Cyprus Popular Bank Marfin Global Asset Management ΑΕΔΑΚ). Συνεπώς, η νέα οντότητα μέσω της ένωσης της πρώτης και της τρίτης από άποψη μεριδίων εταιριών στην εν λόγω αγορά (την πρώτη θέση προ της υπό κρίση συγκέντρωσης κατέχει η τράπεζα Eurobank με μερίδιο ύψους [25-35]% - στοιχεία α΄ εξαμήνου του 2012, ενώ την τρίτη θέση η ΕΘΝΙΚΗ με ποσοστό [5-15]%) αποκτά ηγετική θέση στην εν λόγω αγορά. Το αθροιστικό μερίδιο των συμμετεχουσών επιχειρήσεων σε συνδυασμό με τη μεταβολή (Δ) του δείκτη HHI (που κείται πλέον του ορίου των 2.000 μονάδων) η οποία ξεπερνά το ασφαλές όριο των 250 μονάδων[772] ([700-750] μονάδες με βάση τα στοιχεία του 2011 και [650-700] μονάδες με βάση τα στοιχεία του α΄ εξαμήνου 2012) συνιστούν ενδείξεις υψηλού βαθμού συγκέντρωσης στην εν λόγω αγορά.

556. Επιπροσθέτως, η υπό εξέταση σχετική αγορά χαρακτηρίζεται από έντονη τάση συρρίκνωσης λόγω των κρατουσών οικονομικών συνθηκών, ενώ παράλληλα παρατηρείται μεταβολή της ζήτησης με κατεύθυνση προς τα αλλοδαπά ΟΣΕΚΑ. Συνεπεία των ανωτέρω, τα επενδυτικά προϊόντα ελληνικής διαχείρισης που διατίθενται στην Ελλάδα δεν λαμβάνουν σημαντική θέση στις προτιμήσεις των πελατών-επενδυτών. Η πτωτική τάση σε συνδυασμό με την εδραιωμένη θέση των συμμετεχουσών στην ευρύτερη αγορά των αμοιβαίων κεφαλαίων, κυρίως λόγω της πίστης στο σήμα (των πιστωτικών ιδρυμάτων) και των αποτελεσμάτων δικτύου, καταδεικνύει μία συγκεντρωμένη αγορά. Επιπλέον το συνδυαστικό μερίδιο που θα αποκτήσει η ενιαία οντότητα μετά τη συγκέντρωση σε συνδυασμό με το γεγονός ότι τα προϊόντα τους δεν εμπίπτουν σε αισθητά διαφοροποιημένες κατηγορίες και θα μπορούσαν να θεωρηθούν ιδιαίτερα αποτελεσματικά υποκατάστατα, ενισχύει το επιχείρημα περί υψηλού βαθμού συγκέντρωσης[773].·

557. Παρόλα αυτά, η θεσμοθέτηση ενός ευνοϊκότερου ρυθμιστικού/εποπτικού πλαισίου που προβλέπεται στα πλαίσια του νέου νόμου 4099/2012 συντείνει στην εξάλειψη σε ικανοποιητικό βαθμό μέρους των νομικών εμποδίων εισόδου. Οι αλλαγές του νέου θεσμικού πλαισίου, που πλέον βρίσκονται σε πλήρη εναρμόνιση με το ενωσιακό δίκαιο και τις εποπτικές ρυθμίσεις των λοιπών κρατών μελών, εστιάζουν μεταξύ άλλων στην υιοθέτηση της έννοιας του ενιαίου διαβατηρίου στην παροχή των υπηρεσιών διάθεσης αμοιβαίων κεφαλαίων και στην μείωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων για την ίδρυση επιχείρησης διαχείρισης Α/Κ, ευνοώντας την πιθανή είσοδο νέων ανταγωνιστών. Ως εκ τούτου, υφίσταται πλέον η δυνατότητα για την είσοδο και μεγάλων, ευρωπαϊκών εταιριών διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων (αρκετοί από τους οποίους διαθέτουν και εμπειρία και εξειδίκευση στον εν λόγω τομέα) και δεν υφίστανται σημαντικά εμπόδια εισόδου τους στην ελληνική αγορά. Με δεδομένο ότι η ελληνική αγορά έχει παρουσιάσει συρρίκνωση τα τελευταία έτη, υφίστανται περιθώρια ανάπτυξης στην ελληνική αγορά των αμοιβαίων κεφαλαίων[774].

558. Επιπλέον, η απάλειψη από το νόμο της προϋπόθεσης του βασικού μετόχου, ήτοι της πλειοψηφικής συμμετοχής πιστωτικού ιδρύματος ή ασφαλιστικής εταιρίας στο μετοχικό κεφάλαιο ΑΕΔΑΚ, πιθανολογείται ότι θα αποτελέσει ιδιαίτερα σημαντικό κίνητρο για την εγκατάσταση στην αγορά

---

[772] Βλ. ανωτ. Ανακοίνωση της Ε.Ε. (2004 C 31/03) παρ. 20.

[773] Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις της Ε.Ε. M.3191 Philip Morris/Papastratos παρ.20 και M.3544 BayerHealthcare/RocheOTC παρ.40-45, όπου και στις δύο περιπτώσεις υπερκεράστηκαν υψηλά μερίδια εκάστης υπό συγχώνευση οντότητας στη σχετική αγορά, με το επιχείρημα ότι τα προϊόντα των μερών αφορούν διαφορετικές προϊοντικές αγορές και σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να θεωρηθούν υποκατάστατα μεταξύ τους.

[774] Βλ. και M.3894, ο.π., παρ.63-66.

επιχειρήσεων, ενώ μειώνεται αντίστοιχα ο κίνδυνος περιοριστικών αποτελεσμάτων στον ανταγωνισμό λόγω της προηγούμενης «αναγκαστικής» ύπαρξης καθετοποιημένων πιστωτικών ιδρυμάτων ή ασφαλιστικών επιχειρήσεων στην εν λόγω αγορά. Επίσης, παρέχεται η δυνατότητα και σε άλλης νομικής μορφής επιχειρήσεις (ΑΕΕΔ) να δραστηριοποιηθούν στην εν λόγω αγορά, ενώ παράλληλα ευνοούνται και οι ελληνικές εταιρίες που δύνανται πλέον να διαχειρίζονται ευκολότερα συλλογικό χαρτοφυλάκιο μέσω θυγατρικών τους ή ελεύθερης παροχής υπηρεσιών στην αλλοδαπή. Συνεπεία αυτών ωφελείται ο επενδυτής/καταναλωτής, καθώς αποκτά μεγαλύτερη πρόσβαση σε ευρύτερο προϊοντικό φάσμα, λόγω της ενιαίας άδειας και της επακόλουθης μείωσης της σημασίας των τοπικών δικτύων διάθεσης.

559. Επιπροσθέτως, τη μετακίνηση των καταναλωτών ευνοούν αφενός η έλλειψη σημαντικού κόστους μεταστροφής μεταξύ εταιριών διαχείρισης αλλά και μεταξύ αμοιβαίων κεφαλαίων, είτε ελληνικής διαχείρισης είτε αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ, και η μη ύπαρξη αποκλειστικών συμβάσεων διάθεσης μεταξύ αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ και ημεδαπών τραπεζικών ή ασφαλιστικών επιχειρήσεων, με συνέπεια να αμβλύνεται, έτι περαιτέρω, τυχόν πιθανότητα δημιουργίας οριζοντίων μη συντονισμένων αποτελεσμάτων[775]. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύει και η μη διακριτή τιμολόγηση μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ, τόσο ως προς την αμοιβή διαχείρισης όσο και ως προς τις προμήθειες διάθεσης και εξαγοράς, δεδομένης της ελεύθερης κίνησης κεφαλαίων, καθώς και η εκ του νόμου υποχρέωση παροχής πληροφόρησης για τα μερίδια, τις αποδόσεις και λοιπά στατιστικά στοιχεία των αλλοδαπών ΟΣΕΚΑ στην ελληνική γλώσσα.

560. Εξάλλου, πέραν του διαπιστούμενου ανωτέρω δυνητικού ανταγωνισμού, εκτιμάται ότι οι ανωτέρω δύο ανταγωνιστές, ήτοι ο Όμιλος ΑΛΦΑ και η Cyprus Popular Bank Marfin Global Asset Management ΑΕΔΑΚ, παρά τη διαπιστούμενη ανωτέρω απόσταση των μεριδίων τους από τη νέα οντότητα, έχουν ικανή παρουσία στην αγορά (η δεύτερη εξ αυτών δε με μερίδιο που παρουσιάζει αυξητικές τάσεις την περίοδο 2010-2012) και θα εξακολουθήσουν να ασκούν ανταγωνιστικές πιέσεις έναντι της νέας οντότητας μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης, διαθέτοντας κυρίως η πρώτη καθιερωμένα δίκτυα αντίστοιχα του δικτύου αυτής. Επιπροσθέτως, στην εν λόγω αγορά δραστηριοποιούνται, πλην των ανωτέρω ανταγωνιστών, και τράπεζες, μεταξύ των οποίων ο Όμιλος Πειραιώς και η CITIBANK, μικρότερης δυναμικότητας μεν στην εν λόγω αγορά, αλλά με σημαντική παρουσία και εν γένει αυξανόμενα μερίδια αγοράς, παρέχοντας δυνατότητες εξεύρεσης εναλλακτικών προμηθευτών στους πελάτες των συμμετεχουσών, στην περίπτωση αύξησης των τιμών/χρεώσεων από τις τελευταίες και δεδομένου του περιορισμένου κόστους μεταστροφής των πελατών σε έτερο προμηθευτή. Θα πρέπει τέλος να επισημανθεί ότι η θέση του ενός εκ των δύο μερών, ήτοι της Εθνικής Τράπεζας, έχει αποδυναμωθεί την τελευταία τριετία (αν και η αντίθετη τάση παρατηρείται για το μερίδιο της EUROBANK κατά το ίδιο χρονικό διάστημα), ενώ όπως προεκτέθηκε έχει σταδιακά ενισχυθεί το μερίδιο αγοράς των τριών επόμενων ανταγωνιστών. Συνεπώς, αν και η νέα οντότητα αποκτά μετά την υπό κρίση συγκέντρωση ηγετική θέση στην εν λόγω αγορά, πλην όμως η σταθερή ανοδική πορεία των λοιπών ανταγωνιστών και η εξασθένιση

[775] Ενδεικτικά απόφαση της Ε.Ε Μ.986 AGFA-Gevaert/DuPont, παρ.63-71, όπου κρίθηκε ότι περιοριστικός (του ανταγωνισμού) παράγων για την αλλαγή προμηθευτή είναι μεταξύ άλλων οι αποκλειστικές συμβάσεις διανομής με τους προμηθευτές. Επιπλέον όταν η διαπίστωση (προ της γνωστοποιηθείσας πράξης συγκέντρωσης) πραγματικής δυνατότητας αλλαγής προμηθευτή συνιστά ένδειξη ότι τα έξοδα μεταστροφής δεν είναι σημαντικό εμπόδιο για την αλλαγή μεταξύ προμηθευτών (σχετ. απόφαση της Ευρ.Επιτροπής Μ.4731 Google/ Doubleclick, παρ.210).

του ενός εκ των δύο συμμετεχόντων στη συγκέντρωση μερών αμβλύνει σε ένα βαθμό τις όποιες ανησυχίες περί περιορισμού του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά[776].

561. Συμπερασματικά, η εξέταση των χαρακτηριστικών της σχετικής αγοράς δεν εγείρει εν προκειμένω σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού. Η υπό κρίση συγκέντρωση δεν αναμένεται, έτσι να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση (ατομικής) δεσπόζουσας θέσης της ενιαίας οντότητας στην ως άνω ορισθείσα για τους σκοπούς της παρούσης ευρύτερη αγορά των αμοιβαίων κεφαλαίων, παρότι η νέα οντότητα θα αποκτήσει ηγετική θέση σε αυτή με την αποχώρηση της πρώτης από άποψη μεριδίου αγοράς επιχείρησης.

β) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς (δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης)

562. Στην αγορά της διάθεσης αμοιβαίων κεφαλαίων οι τέσσερις μεγαλύτερες τράπεζες θα κατέχουν αθροιστικά μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση μερίδια (CR4) ανερχόμενα σε ποσοστό ύψους [65-75]% (ενιαία οντότητα [35-45]%, Όμιλος Alpha [15-25]%, Cyprus Popular Bank Marfin Global Asset Management ΑΕΔΑΚ [5-15]% και Όμιλος Πειραιώς [5-15]%). Ως εκ τούτου, η υπό κρίση αγορά παρουσιάζουν υψηλό επίπεδο συγκέντρωσης. Συγκεκριμένα, όπως προεκτέθηκε, η μεταβολή (Δ) του δείκτη HHI (που κείται πλέον του ορίου των 2.000 μονάδων) ξεπερνά το ασφαλές όριο των 250 μονάδων[777].

563. Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, το παραπάνω διαπιστούμενο υψηλό μερίδιο αγοράς θα κατέχουν μετά τη συγκέντρωση τέσσερεις επιχειρήσεις, γεγονός το οποίο καθιστά τον πιθανό συντονισμό καταρχήν ασταθή[778], λόγω της ύπαρξης δυνητικού ανταγωνισμού, της έλλειψης νομικών εμποδίων εισόδου, του μειωμένου κόστους μεταστροφής των πελατών και της έλλειψης δεσμών μεταξύ των ως άνω επιχειρήσεων που θα επέτρεπαν τη διατήρηση και παρακολούθηση των όρων συντονισμού.

564. Συγκεκριμένα, λαμβανομένου υπόψη και του γεγονότος ότι οι τρεις επόμενοι ανταγωνιστές παρουσιάζουν εξελικτική πορεία και η αγορά διευρύνεται λόγω του νέου ευνοϊκότερου νομοθετικού πλαισίου, πιθανολογείται ότι επιτρέπεται η είσοδος και εδραίωση ημεδαπών αλλά και αλλοδαπών ανταγωνιστών, όπως αναλύθηκε ανωτέρω. Εξάλλου, η ισχύς του κινήτρου για συντονισμό συναρτάται και με το επίπεδο ανάπτυξης της σχετικής αγοράς. Ώριμες αγορές όπου η ανάπτυξη έχει τελματώσει ή παρουσιάζουν σε κάποιο βαθμό οπισθοχώρηση χαρακτηρίζονται συνήθως από υψηλότερο βαθμό σταθερότητας σε σχέση με αγορές με έντονο επεκτατικό χαρακτήρα, που μπορεί να αυξήσει το ρίσκο του συντονισμού[779]. Εν προκειμένω, η αγορά πιθανολογείται ότι θα επεκταθεί λόγω της ενίσχυσης του θεσμού του ενιαίου διαβατηρίου που διευκολύνει την διασυνοριακή παροχή και διάθεση μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων.

---

[776] Βλ. ενδεικτικά απόφαση της Ευρ.Επιτροπής M.3287 AGCO/VALTRA, παρ.27-44 33, όπου συνδυαστικά μερίδια της τάξεως του 35-45% και 50-60% αντίστοιχα στις σχετικές αγορές της εν λόγω συγκέντρωσης, υπερκεράσθηκαν λόγω της εξασθένισης της θέσης του ενός εκ των συμμετεχόντων μερών στις εν λόγω αγορές.

[777] Βλ. ανωτ. Ανακοίνωση της Ε.Ε. (2004 C 31/03) παρ. 20.

[778] Με βάση και την Ευρωπαϊκή νομολογία, η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τριών ή τεσσάρων προμηθευτών δεν είναι πιθανή, λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών. Η κατάσταση αυτή θα ήταν ασταθής και δυσβάστακτη μακροχρόνια. Ενδεικτικά αναφέρεται η απόφαση M.1016 Price Waterhouse/Coopers &Lybrand, σκ. 103, ό.π.

[779] Απόφαση Ευρ. Επιτροπής M.580, ABB/Daimler Benz παρ. 90.

565. Εξάλλου, παρά τον υψηλό βαθμό υποκαταστασιμότητας των προς διάθεση προϊόντων στη σχετική αγορά, οι πελάτες/επενδυτές δύνανται να αντιδράσουν σε πιθανή αύξηση τιμών/προμηθειών αλλά και σε περιορισμό της προσφοράς, στρεφόμενοι προς ανταγωνιστικά προϊόντα, κυρίως αλλοδαπής διαχείρισης, αποτρέποντας τυχόν συντονισμό των βασικών ανταγωνιστών προς την κατεύθυνση της παράλληλης τιμολόγησης ή και επαύξησης αυτής[780].

566. Επιπλέον, δεν φαίνεται να υφίσταται στη σχετική αγορά αποτρεπτικός μηχανισμός (deterrence), ενδεικτικά αναφερομένης τυχόν σχέσης εξάρτησης των ανταγωνιστών από την ενιαία οντότητα, που θα μπορούσε να αποτελεί κίνητρο μη απόκλισης των μερών από την υιοθετημένη κοινή πολιτική στην εν λόγω αγορά. Επιπροσθέτως, τα μερίδια αγοράς των δραστηριοποιουμένων στη σχετική αγορά[781] παρουσιάζουν έντονη ασυμμετρία, καθώς η απόσταση μεταξύ της ενιαίας οντότητας και του αμέσως επόμενου ανταγωνιστή ανέρχεται σε [15-25] περίπου ποσοστιαίες μονάδες ενώ του δεύτερου από τον τρίτο ανταγωνιστή σε [5-15] περίπου ποσοστιαίες μονάδες. Εξάλλου, η νέα οντότητα καθίσταται επικεφαλής της αγοράς, με ηγετική θέση σε αυτή, καθιστώντας τον συντονισμό μεταξύ των ανωτέρω εταιριών ιδιαίτερα δύσκολο[782]. Κατά συνέπεια, η πιθανότητα συντονισμού στις εν λόγω αγορές λόγω της συγκέντρωσης εκτιμάται ότι είναι μικρή.

567. Περαιτέρω, το συνδυαστικό μερίδιο των δύο προπορευόμενων ανταγωνιστών κυμαίνεται οριακά στο επίπεδο του [55-65]% και δεν επαρκεί για να προσδώσει στην εδώ εξεταζόμενη αγορά χαρακτηριστικά δυοπωλίου[783], λαμβανομένης υπόψη ιδίως της διαφοράς των μεταξύ τους μεριδίων αλλά και του εναπομείνοντος σημαντικού ανταγωνιστικού περιθώριο (ύψους περίπου [35-45]%).

568. Εν κατακλείδι, δεν πιθανολογείται συντονισμός μεταξύ των μεγαλύτερων παικτών στην ως άνω για τους σκοπούς της παρούσης σχετική αγορά, ούτε μπορεί να εξαχθεί με ασφάλεια το συμπέρασμα ότι η αποχώρηση της συγχωνευόμενης επιχείρησης θα ενέτεινε τον συντονισμό μεταξύ των εναπομεινάντων ανταγωνιστών[784]. Από την ενδελεχή μελέτη των δομικών χαρακτηριστικών της ως άνω αγοράς και δεδομένης της ύπαρξης ενός ικανού αριθμού ανταγωνιστών δεν μπορεί να πιθανολογηθεί τυχόν δημιουργία οριζοντίων συντονισμένων αποτελεσμάτων. Βάσει του συνόλου των ως άνω διαπιστώσεων συνάγεται ότι η συγκέντρωση δεν θα μεταβάλει ουσιωδώς τις συνθήκες ανταγωνισμού στην ως άνω αγορά με τη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής ή συλλογικής δεσπόζουσας θέσης.

---

[780] Ενδεικτικά βλ. απόφαση Μ. 2420 Mitsui/CVRD/Caemi παρ. 223-246.

[781] Η διαπίστωση ασυμμετρίας των μεριδίων είναι ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας για την εξαγωγή ασφαλούς συμπεράσματος περί ανυπαρξίας πιθανών συντονισμένων αποτελεσμάτων. Ενδεικτικά αναφέρεται η απόφαση της Ευρ. Επιτροπής Μ.4823 YARA/PRAXAIR/ JV παρ.44, όπου λαμβανομένης υπόψει της διαρκούς ασυμμετρίας των μεριδίων αγοράς των μερών, θεωρήθηκε απίθανο η δημιουργία μίας κοινής επιχείρησης να οδηγήσει σε αντιανταγωνιστικό συντονισμό μεταξύ των.

[782] Απόφαση Ευρ. Επιτροπής Μ.3333 Sony/BMG (2) παρ.191 «*...σε γενικές γραμμές εάν ένας ανταγωνιστής έχει θέση ισχύος στην αγορά σε σχέση με τους αντίπαλους ανταγωνιστές του - ίσως λόγω πλεονεκτημάτων κόστους, καθετοποίησης ή οικονομιών κλίμακος ή σκοπού, θα είναι λιγότερο ευεπίφορο το έδαφος για τη δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων*».

[783] Βλ. ενδεικτικά νομολογία που παρατίθεται στο Nicholas Levy, The control of Concentrations Between Undertakings, κεφ. 5, παρ. 5.13[8][a], από όπου προκύπτει ότι συνολικά μερίδια αγοράς δύο εταιριών που κυμαίνονται στο 60% δεν μπορεί να συνιστούν από μόνα τους αποφασιστική ένδειξη για την ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης των εν λόγω επιχειρήσεων.

[784] Βλ. και απόφαση Μ.4844- FORTIS/ ABN AMRO, παρ. 162.

ΙΑ. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ

ΙΑ.1. ΣΧΕΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

ΙΑ.1.1. Εισαγωγικά

569. Οι υπηρεσίες διαχείρισης χαρτοφυλακίου αφορούν τη διαχείριση και παροχή συμβουλών για τη δημιουργία επενδυτικών χαρτοφυλακίων, καθώς και στην εκτέλεση/υλοποίηση των συμβουλών αυτών, βάσει συγκεκριμένου πλαισίου επενδυτικών κατευθύνσεων/στόχων που ορίζονται από συμβάσεις διαχείρισης χαρτοφυλακίων μεταξύ των εταιριών διαχείρισης και των εκάστοτε πελατών[785]. Οι υπηρεσίες αυτές διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες[786]:
   - τη Διακριτική Διαχείριση[787] ή Πλήρους Εξουσιοδότησης ή Εν Λευκώ (Discretionary) και
   - τη Συμβουλευτική Διαχείριση (Advisory).

570. Οι διαχειριστές είτε επενδύουν εκ μέρους του πελάτη (στην πρώτη περίπτωση), είτε προσφέρουν συμβουλές (στη δεύτερη), ενώ έχουν την ευχέρεια να προτείνουν ή να επιλέξουν μεταξύ πολυάριθμων εναλλακτικών τύπων επενδυτικών προϊόντων τα οποία προσφέρονται στην αγορά και προβλέπονται στις διατάξεις της Οδηγίας υπ’ αρ. 2004/39/ΕΚ «Markets in Financial Instruments Directive» (εφεξής ως «MiFiD») και στο άρθρο 5 του ν. 3606/2007. Έτσι, τα υπό διαχείριση χαρτοφυλάκια περιλαμβάνουν δυναμικούς συνδυασμούς[788] των επενδυτικών προϊόντων τα οποία μπορεί να είναι καταθέσεις (ταμιευτηρίου, προθεσμιακές, overnight), αμοιβαία κεφάλαια και γενικότερα μερίδια Οργανισμών Συλλογικών Επενδύσεων, ETF's (Exchange Traded Funds), ομολογίες και έντοκα γραμμάτια, μετοχές στην Ελλάδα και το εξωτερικό, πράξεις επί συναλλαγματικών ισοτιμιών, παράγωγα προϊόντα (συμβόλαια δικαιωμάτων προαίρεσης – options, συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης – futures, συμβόλαια ανταλλαγής – swaps και κάθε άλλη σύμβαση παράγωγου μέσου) και άλλα[789], προσαρμοσμένα στο επενδυτικό προφίλ και τις επιλογές του κάθε πελάτη. Επί της ουσίας, η διαχείριση χαρτοφυλακίου είναι η επαγγελματική διαχείριση της περιουσίας θεσμικών και ιδιωτών πελατών, μέσω ατομικών επενδυτικών λογαριασμών ή συλλογικών επενδυτικών οργανισμών.

ΙΑ.1.2. Ορισμός σχετικής αγοράς

571. Σε προηγούμενες αποφάσεις τους, τόσο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και η Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού, έχουν εξετάσει την αγορά διάθεσης αμοιβαίων κεφαλαίων (Α/Κ) και την αγορά διαχείρισης χαρτοφυλακίου ως διακριτές αγορές[790].

572. Η ορθότητα της πρακτικής αυτής ενισχύεται (τουλάχιστον όσον αφορά την ελληνική πραγματικότητα) από τα εξής:

---

785 Βλ. απόφαση ΕΑ 534/VI/2012 AlphaBank-Eurobank και αποφάσεις ΕΕ M.5384-BNP Paribas/Fortis, M.4844-Fortis/ABN AMRO Assets, M.3894-Unicredito/HVB, M.5580-Blackrock/Barclays Global Investors.

786 Βλ. απαντητικές επιστολές […],[…],[…],[…],[…],[…],[…].

787 Υπό την έννοια της διαχείρισης κατά την διακριτική ευχέρεια της διαχειρίστριας κατά το άρθρο 4.1(δ) του Ν. 3606/2007.

788 Βλ. απαντητική επιστολή […],[…],[…],[…].

789 Σύμφωνα με την […]στην αγορά συμπεριλαμβάνονται εμπορεύματα και πρώτες ύλες (commodity), επενδυτικά προϊόντα ακίνητης περιουσία και εταιρίες επιχειρηματικών συμμετοχών (venture capital). Βλ. απαντητική επιστολή […].

790 Βλ. απόφαση Μ-5384/BNP Paribas- Fortis, M-4844/Fortis-ABN AMRO Assets, M-3894/Unicredito-HBV και ΕΑ. 534/VI/2012.

1. Βάσει της ελληνικής νομοθεσίας δεν δύνανται όλες οι εταιρίες που αναπτύσσουν, διαχειρίζονται και διαθέτουν στην ελληνική αγορά Α/Κ να παρέχουν και υπηρεσίες διαχείρισης χαρτοφυλακίου[791]. Χαρακτηριστικό δε είναι το γεγονός ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ένωσης Θεσμικών Επενδυτών, από τις 20 ΑΕΔΑΚ που τυγχάνουν μέλη της, οι 15 είναι διευρυμένου σκοπού, κατά το άρθρο 12 παρ1α. του Ν. 4099/2012, δυνάμενες να παρέχουν υπηρεσίες διαχείρισης χαρτοφυλακίου. Από την άλλη πλευρά, υπηρεσίες διαχείρισης χαρτοφυλακίου παρέχουν και οι ΑΕΠΕΥ οι οποίες δεν έχουν βάσει νόμου[792] δικαίωμα διαχείρισης Α/Κ.
2. Τα Α/Κ είναι σε μεγάλο βαθμό προϊόντα retail[793]. Απευθύνονται σε επενδυτές λιανικής (retail investors) και η διάθεσή τους απαιτεί αυστηρές διαδικασίες διαχείρισης και ενημέρωσης[794]. Ο επενδυτής μπορεί και περιστασιακά ακόμα να αγοράσει μερίδιά του και ανά πάσα στιγμή να τα πουλήσει, σε αντίθεση με τη διαχείριση χαρτοφυλακίου η οποία είναι υπηρεσία και βασίζεται σε συμβατική σχέση[795] μεταξύ της εταιρίας asset management και του επενδυτή. Χαρακτηριστικό δε είναι ότι σύμφωνα με την απάντηση ενός εκ των ανταγωνιστών[796], οι πελάτες των Αμοιβαίων Κεφαλαίων μπορεί να διαθέσουν από 1.000 € και πάνω, ενώ οι πελάτες της διαχείρισης χαρτοφυλακίου συνήθως διαθέτουν κεφάλαια από 30.000 € και άνω.
3. Το Α/Κ ως προϊόν, στην κάθε κατηγορία στην οποία ανήκει, είναι συγκεκριμένο. Επενδύει μεν σε άλλα προϊόντα, ώστε να επιτυγχάνεται η διαφοροποίηση κινδύνου, η διαφοροποίηση αυτή όμως ενσωματώνει μέσα ένα έτοιμο -τυποποιημένο - προς παροχή προϊόν προς τον επενδυτή. Πρόκειται, δηλαδή, για συλλογική επένδυση (pool of assets) με συγκεκριμένα επίπεδα κινδύνου και κατανομή επενδύσεων μέσω των οποίων επιτυγχάνεται η διαφοροποίηση κινδύνου και οικονομίες κλίμακος με αποτέλεσμα τη μείωση του κόστους[797]. Αντιθέτως, η διαχείριση χαρτοφυλακίου ως υπηρεσία διαμορφώνεται με βάση τις συγκεκριμένες κάθε φορά ανάγκες του εκάστοτε επενδυτή-πελάτη και του συγκεκριμένου

---

[791] Σύμφωνα με το άρθρο 12 παρ1α. του Ν. 4099/2012 «*Η ΑΕΔΑΚ έχει ως αποκλειστικό σκοπό τη διαχείριση ΟΣΕΚΑ, εγκεκριμένων βάσει της Οδηγίας 2009/65/ΕΚ, καθώς και άλλων οργανισμών συλλογικών επενδύσεων […]*», ενώ σύμφωνα με την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου κατά παρέκκλιση των διατάξεων της παρ. 1, δύναται να λάβει από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς άδεια για την παροχή, επιπρόσθετα των οριζόμενων στην παράγραφο 1, μόνο υπηρεσιών όπως διαχείριση χαρτοφυλακίων επενδύσεων και παρεπόμενων υπηρεσιών, οι οποίες ορίζονται ως παροχή επενδυτικών συμβουλών για ένα ή περισσότερα από τα χρηματοοικονομικά μέσα που αναφέρονται στο άρθρο 5 του ν. 3606/2007 και φύλαξη και διοικητική διαχείριση μεριδίων οργανισμών συλλογικών επενδύσεων.

[792] Άρθρο 105 Ν. 4099/2012, Μετατροπή ΑΕΠΕΥ σε ΑΕΔΑΚ (άρθρο 114 της Οδηγίας 2009/65/ΕΚ) «*Οι ανώνυμες εταιρείες παροχής επενδυτικών υπηρεσιών, όπως ορίζονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 2 του ν. 3606/2007, που έχουν λάβει άδεια για να παρέχουν μόνον τις υπηρεσίες που προβλέπονται στις περιπτώσεις δ` και ε` της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του ν. 3606/2007, δύνανται, βάσει του παρόντος νόμου, να λαμβάνουν άδεια λειτουργίας ΑΕΔΑΚ. Στην περίπτωση αυτή, οι εν λόγω εταιρείες παραιτούνται από την άδεια λειτουργίας που τους έχει χορηγηθεί από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς βάσει του ν. 3606/2007 και δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 22 του ν. 3606/2007*».

[793] Βλ. απαντητική επιστολή […]

[794] Βλ. 5th Annual Review May 2012 «Asset Management in Europe», European Fund and Asset Management Association (EFAMA).

[795] Βλ. ενδεικτικά απαντητική επιστολή […],[…].

[796] Βλ. απαντητική επιστολή […].

[797] Βλ. 5th Annual Review May 2012 «Asset Management in Europe», European Fund and Asset Management Association (EFAMA).

πλαισίου επενδυτικών κατευθύνσεων και στόχων (προφίλ κινδύνου, κατανομής των κεφαλαίων του επενδυτή κλπ) που ορίζονται από τις σχετικές συμβάσεις, ξεχωριστά από τα κεφάλαια άλλων επενδυτών[798].

4. Η τιμολόγηση των Α/Κ εξαρτάται από το ύψος του ενεργητικού και τον αριθμό των μεριδίων (που καθορίζουν και την καθαρή τιμή του μεριδίου) και τις προμήθειες και αμοιβές οι οποίες υπολογίζονται πάνω στην τιμή του μεριδίου αναλόγως της κατηγορίας και κινδύνου και κινδύνου του Α/Κ. Αντιθέτως, η τιμολόγηση των υπηρεσιών Asset Management εξαρτάται από το είδος της διαχείρισης (συμβουλευτική ή διακριτική), το μέγεθος και το φάσμα των εργασιών που περιλαμβάνει.

573. Είναι εμφανές πως η αγορά διαχείρισης χαρτοφυλακίου εμφανίζει πολλές αλληλεπικαλύψεις με άλλες σχετικές αγορές όσον αφορά τα προϊόντα στα οποία επενδύονται τα υπό διαχείριση κεφάλαια των επενδυτών (αμοιβαία κεφάλαια, καταθέσεις, μετοχές, ομόλογα κλπ). Για τις ανάγκες της παρούσας συνεπώς, η αγορά εξετάζεται από την πλευρά των κεφαλαίων των επενδυτών, θεσμικών και ιδιωτών, τα οποία οι εταιρίες διαχείρισης χαρτοφυλακίου κατανέμουν στα διάφορα επενδυτικά προϊόντα, ήτοι από την πλευρά διαχείρισης ατομικών χαρτοφυλακίων επενδυτών και όχι συλλογικών χαρτοφυλακίων ΟΣΕΚΑ τα οποία εξάλλου αποτελούν κατεξοχήν προϊόντα retail. Η οριοθέτηση αυτή άλλωστε είναι σύμφωνη με την κατηγοριοποίηση που ακολουθεί η Ένωση Θεσμικών Επενδυτών, τη διάκριση που ακολουθεί η EFAMA, αλλά και η Ε.Α με προηγούμενες αποφάσεις της[799].

Ι.1.3. Ορισμός γεωγραφικών αγορών

574. Η αγορά της **διαχείρισης χαρτοφυλακίων** έχει οριοθετηθεί σε προηγούμενες αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είτε ως εθνικής εμβέλειας είτε ως τουλάχιστον ευρωπαϊκής ή και διεθνούς, αν και συχνά έχει αφεθεί το θέμα ανοικτό, καθώς δεν προέκυπτε ζήτημα περιορισμού του ανταγωνισμού είτε σε εθνικό είτε σε ευρύτερο επίπεδο[800]. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού αντίστοιχα έχει κρίνει σε προηγούμενες αποφάσεις της τη συγκεκριμένη αγορά ως εθνικής εμβέλειας[801].

575. Η Εθνική Τράπεζα, στο υπ’ αριθμ. πρωτ. […] έντυπο γνωστοποίησης συγκέντρωσης, διατυπώνει τη θέση πως η αγορά υπηρεσιών διαχείρισης χαρτοφυλακίου είναι τουλάχιστον ευρωπαϊκή. Με τη θέση αυτή συμφωνούν και κάποιοι από τους ανταγωνιστές[802]. Στην προκειμένη περίπτωση, οι σχετικές αγορές, στις οποίες ανήκουν τα προϊόντα που αποτελούν αντικείμενο των υπηρεσιών του asset management (όπως καταθέσεις, αμοιβαία κεφάλαια που διατίθενται στην ελληνική αγορά, καθώς και ομόλογα, μετοχές και παράγωγα προϊόντα που τελούν υπό διαπραγμάτευση στην ελληνική αγορά), θεωρήθηκε, για τους σκοπούς της παρούσας, ότι έχουν εθνική διάσταση. Αν και για ορισμένα προϊόντα δύναται να θεωρηθεί ότι η σχετική γεωγραφική αγορά είναι ενδεχομένως ευρύτερη της ελληνικής, οι εν προκειμένω σχετικές υπηρεσίες παρέχονται κατ’ εξοχήν μέσω

---

[798] Βλ. 5th Annual Review May 2012 «Asset Management in Europe», European Fund and Asset Management Association (EFAMA).

[799] Βλ. απόφαση 534/VI/2012 AlphaBank-Eurobank.

[800] Βλ. αποφάσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής M. 5384 BNP PARIBAS/FORTIS, παρ.75, M.4844 FORTIS/ABN AMRO ASSETS, παρ.91, και M.1453 AXA/GRE, ενώ η M.1043 BAT/ZÜRICH, παρ.10, θεωρεί ότι η γεωγραφική αγορά είναι ευρύτερη της εθνικής. Στη δε απόφαση M.3894 UNICREDITO/HVB, παρ. 40, αναφέρεται ότι υπάρχουν αντίστοιχα προηγούμενα που υποστηρίζουν την κάθε θέση ανάλογα με το τι ισχύει κάθε φορά.

[801] Βλ. απόφαση ΕΑ 534/VI/2012 AlphaBank-Eurobank.

[802] Τη ίδια θέση εκφράζει η […] και η […].

εθνικών υποκαταστημάτων ή άλλων εθνικής εμβέλειας δικτύων. Κατά συνέπεια, για τις ανάγκες της παρούσας, ως σχετική γεωγραφική αγορά θεωρείται η ελληνική επικράτεια.

ΙΑ.2. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

ΙΑ.2.1. Νομικό Πλαίσιο

576. Το σχετικό νομικό πλαίσιο που διέπει τη δραστηριοποίηση στις υπηρεσίες διαχείρισης χαρτοφυλακίου περιλαμβάνει ρυθμίσεις που ανευρίσκονται στο Ν. 3606/2007, στο Ν. 3601/2007, στο Ν. 4099/22.12.2012[803] και στην Οδηγία MiFiD 2004/39/ΕΚ. Η διαχείριση χαρτοφυλακίων αποτελεί, σύμφωνα με άρθρο 4.1 (δ) του Ν. 3606/2007, επενδυτική υπηρεσία, η οποία περιλαμβάνει ένα ή περισσότερα από τα χρηματοπιστωτικά μέσα που αναφέρονται στο άρθρο 5 του ίδιου νόμου, ενώ σύμφωνα με το άρθρο 8 του ίδιου νόμου, η καθ’ οιονδήποτε τρόπο κατ’ επάγγελμα παροχή επενδυτικών υπηρεσιών και άσκηση επενδυτικών δραστηριοτήτων στην Ελλάδα επιτρέπεται μόνο από[804]:

α) Ανώνυμες Εταιρίες Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών (Α.Ε.Π.Ε.Υ.), στα πλαίσια του Ν. 3606/2007[805]**,** επιχειρήσεις επενδύσεων της Οδηγίας 2004/39/ΕΚ, οι οποίες εδρεύουν σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και επιχειρήσεις επενδύσεων που εδρεύουν σε τρίτες χώρες είτε με εγκατάσταση (ίδρυση υποκαταστήματος) στην Ελλάδα είτε χωρίς εγκατάσταση[806].

β) Πιστωτικά Ιδρύματα (στα πλαίσια του Ν. 3601/2007[807]), πιστωτικά ιδρύματα της Οδηγίας 2006/48/ΕΚ, τα οποία εδρεύουν σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και πιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν σε τρίτες χώρες είτε με εγκατάσταση (ίδρυση υποκαταστήματος) στην Ελλάδα είτε χωρίς εγκατάσταση[808].

γ) ΑΕΔΑΚ διευρυμένου σκοπού του νόμου 4099/2012[809], καθώς και εταιρίες διαχείρισης ΟΣΕΚΑ της οδηγίας 2009/65/ΕΚ, οι οποίες εδρεύουν σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είτε με εγκατάσταση (ίδρυση υποκαταστήματος) στην Ελλάδα, είτε χωρίς εγκατάσταση[810].

577. Επιπλέον, όπως αναφέρει η […][811], οι σχετικές υπηρεσίες παρέχονται και από χρηματιστηριακές εταιρίες που έχουν και άδεια παροχής επενδυτικών υπηρεσιών (ΑΧΕΠΕΥ). Επισημαίνεται, ότι οι

---

[803] Ο οποίος αντικατέστησε τον Ν. 3283/2004 – βλ. ενότητα Αμοιβαίων Κεφαλαίων ανωτέρω.

[804] Βλ. άρθρο 8 Ν. 3606/2007 και απαντητικές επιστολές […],[…],[…],[…], […],[…].

[805] Βλ. άρθρα 2, 4 και 9 επ. σε συνδυασμό με τις αποφάσεις 1/452/1.11.2007 και 2/452/1.11.2007 της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς.

[806] Αφού προηγηθεί η κοινοποίηση στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς της πρόθεσής τους να παρέχουν επενδυτικές υπηρεσίες στην Ελλάδα, σύμφωνα με τη διαδικασία που περιγράφεται στα άρθρα 31 και 32 του Ν. 3606/2007 (για κράτη μέλη της ΕΕ), ή αφού έχουν λάβει τη σχετική άδεια από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 32 παρ.7 του Ν.3606/2007 (για τρίτες χώρες).

[807] Βλ. άρθρα 2 και 11 σε συνδυασμό με τις αποφάσεις 1/452/1.11.2007 και 2/452/1.11.2007 της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς.

[808] Αφού προηγηθεί κοινοποίηση της πρόθεσής τους αυτής στην Τράπεζα της Ελλάδος, σύμφωνα με τη διαδικασία που περιγράφεται στα άρθρα 13 και 15 του Ν. 3601/2007 (για κράτη μέλη της ΕΕ), ή έχουν λάβει σχετική άδεια από την Τράπεζα της Ελλάδος, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 14 του Ν. 3601/2007 (για τρίτες χώρες).

[809] Βλ. άρθρο 12 παρ. 2(α) του νέου νόμου 4099/2012 και άρθρο 4 παρ. 2 (α) Ν. 3283/2004 σε συνδυασμό με τις αποφάσεις 1/452/1.11.2007 και 2/452/1.11.2007 της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς.

[810] Αφού προηγηθεί η κοινοποίηση στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς της πρόθεσής τους να παρέχουν επενδυτικές υπηρεσίες στην Ελλάδα, σύμφωνα με τη διαδικασία που περιγράφεται στα άρθρα 25, 26 και 27 του Ν. 4099/2012 (στα άρθρα 39, 40 και 41 Ν. 3283/2004).

[811] Βλ. απαντητική επιστολή […].

Ανώνυμες Εταιρίες Επενδυτικής Διαμεσολάβησης (ΑΕΕΔ)[812] επιτρέπεται να παρέχουν επενδυτικές υπηρεσίες που συνίστανται αποκλειστικά στη λήψη και διαβίβαση εντολών επί κινητών αξιών και μεριδίων που εκδίδονται από οργανισμούς συλλογικών επενδύσεων και στην παροχή επενδυτικών συμβουλών που αφορούν κινητές αξίες και μερίδια που εκδίδονται από οργανισμούς συλλογικών επενδύσεων (άρθρο 36 ν. 3606/2007). Ως εκ τούτου, για τις ανάγκες εξέτασης της παρούσας και σύμφωνα με τον προεκτεθέντα ορισμό της αγοράς, οι ΑΕΕΔ δεν περιλαμβάνονται στις δραστηριοποιούμενες επιχειρήσεις της σχετικής αγοράς.

ΙΑ.2.2. Εμπόδια Εισόδου

578. Σύμφωνα με τις δραστηριοποιούμενες στην αγορές εταιρίες, ως εμπόδιο εισόδου θα μπορούσε να θεωρηθεί το ιδιαίτερα απαιτητικό κανονιστικό πλαίσιο[813], το οποίο τελεί υπό τον αυστηρό έλεγχο των εποπτικών αρχών, έχοντας στόχο την προστασία των επενδυτών[814]. Πέραν των ανωτέρω προϋποθέσεων, κατά την πλειοψηφία των δραστηριοποιούμενων εταιριών, άλλα ουσιαστικά εμπόδια ή περιορισμοί δεν υφίστανται[815]. Εντούτοις, από μία ανταγωνίστρια επιχείρηση αναφέρθηκε ότι η επιτυχημένη δραστηριοποίηση προϋποθέτει τη δημιουργία ισχυρού brand name, δικτύου εξεύρεσης και εξυπηρέτησης πελατών, ένταξη ικανών στελεχών και αυξημένο αρχικό κόστος διαφήμισης, λαμβανομένου πάντα υπόψη ότι σε κλάδους με μεγαλύτερη συγκέντρωση, τα μερίδια αγοράς των κυρίων παικτών στην αγορά δεν μεταβάλλονται εύκολα διαχρονικά[816]. Κατά την εκτίμηση της Υπηρεσίας, εξαιρουμένου του αυστηρού κανονιστικού πλαισίου, δεν υφίστανται ιδιαίτερα εμπόδια εισόδου στην εν λόγω αγορά.

ΙΑ.2.3. Δυνητικός Ανταγωνισμός

579. Τα τελευταία χρόνια δεν υπήρξε σημαντική είσοδος νέων εταιριών στην αγορά του asset management[817]. Σημαντικές εργασίες στη συγκεκριμένη αγορά διαχείρισης κεφαλαίων ανέπτυξαν κυρίως θυγατρικές Τραπεζικών Ομίλων (μεταξύ αυτών η […], η οποία αδειοδοτήθηκε στο τέλος του 2008 για την παροχή επενδυτικών υπηρεσιών και ενεργοποιήθηκε από το 2009[818]), όμως λόγω της επιδεινούμενης οικονομικής κρίσης, η αγορά έχει συρρικνωθεί, καθώς οι επενδυτές προτίμησαν μεθόδους ασφαλέστερης τοποθέτησης των κεφαλαίων τους, μειώνοντας σημαντικά τα υπο-διαχείριση κεφάλαια στο εσωτερικό[819].

580. Κατά τις δραστηριοποιούμενες στην αγορά εταιρίες, δεν είναι δυνατόν να εκτιμηθεί ούτε ο αριθμός ούτε ο χρόνος εισόδου νέων επιχειρήσεων στην αγορά διαχείρισης χαρτοφυλακίου[820], καθώς υπό

[812] Βλ. απαντητική επιστολή […],[…]

[813] Ενδεικτικά αναφέρεται: Για Πιστωτικά Ιδρύματα, ελάχιστο μετοχικό κεφάλαιο ύψους 18 εκ. € (άρθρο 5(4) του Ν. 3601/2007), για ΑΕΔΑΚ ελάχιστο μετοχικό κεφάλαιο ύψους 500,000 € (άρθρο 13 του Ν. 4099/2012) και για ΑΕΠΕΥ, εφόσον η δραστηριότητά της περιορίζεται στη λήψη και διαβίβαση εντολών, παροχή συμβουλών ή διαχείριση χαρτοφυλακίου, χωρίς να κατέχει σε κάθε περίπτωση κεφάλαια ή χρηματοπιστωτικά μέσα πελατών, το ελάχιστο μετοχικό κεφάλαιο ανέρχεται σε τριακόσιες χιλιάδες (300.000) ευρώ, διαφορετικά σε ανέρχεται σε 1 εκ €. (άρθρο 10(1) και 10(3) του. Ν. 3606/2007). Επίσης βλ. αναλυτικά για 1) Πιστωτικά Ιδρύματα, Κεφάλαιο «Αγορές Καταθέσεων-Χορηγήσεων», 2) ΑΕΔΑΚ, Κεφάλαιο «Αγορά ΑμοιβαίωνΚεφαλαίων» και 3) ΑΕΠΕΥ, Κεφαλαίο «Χρηματιστηριακές Υπηρεσίες».

[814] Βλ. ενδεικτικά απαντητικές επιστολές […],[…],[…],[…], […],[…] κ.α.

[815] Βλ. ενδεικτικά απαντητικές επιστολές […],[…],[…], […].

[816] Βλ. απαντητική επιστολή […]

[817] Βλ. απαντητική επιστολή […],[…],[…].

[818] Βλ. απαντητική επιστολή […].

[819] Βλ. απαντητική επιστολή […].

[820] Βλ. απαντητική επιστολή […],[…].

την παρούσα οικονομική συγκυρία δεν κρίνεται τουλάχιστον για το άμεσο μέλλον πιθανή μία τέτοια κίνηση[821], δεδομένου ότι η είσοδος στο χώρο νέων εταιριών είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη πορεία της ελληνικής οικονομίας και τη παραμονή ή όχι της χώρας στην Ευρωζώνη[822]. Σύμφωνα με τις ανταγωνίστριες της ΕΤΕ, η καταστατική ελευθερία διακίνησης κεφαλαίων στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει ως επακόλουθο την άρση των γεωγραφικών περιορισμών στην αγορά[823]. Σε γενικές γραμμές, οι ξένες επιχειρήσεις που ενδιαφέρονταν να εισέλθουν το έχουν πραγματοποιήσει ήδη είτε απευθείας είτε μέσω αντιπροσώπων[824,825]. Τα τελευταία δύο χρόνια, η κατακόρυφη άνοδος του ελληνικού συναλλαγματικού ρίσκου, συνέβαλε στην αύξηση της δραστηριοποίησης στην ελληνική επικράτεια αλλοδαπών επιχειρήσεων, με βασικό αντικείμενο υπεροχής τη μεταφορά και τήρηση των επενδύσεων σε θεματοφύλακες εξωτερικού[826]. Το στοιχείο αυτό αναδεικνύει τη δυνατότητα εισόδου και νέων επιχειρήσεων στο μέλλον[827]. Παράλληλα, ενδεχόμενη βελτίωση της ελληνικής οικονομίας, σε συνδυασμό με αναζήτηση υψηλότερων αποδόσεων από επενδυτές με ανοχή στον κίνδυνο, είναι πιθανό να οδηγήσει στο ίδιο αποτέλεσμα[828], ωστόσο δεν αναμένεται να επηρεαστούν ριζικά οι τάσεις στην αγορά[829].

581. Υπάρχει ωστόσο η εκτίμηση πως με τη συγκέντρωση των Τραπεζικών Ομίλων που θα τελούν υπό την αυστηρή εποπτεία του Δημοσίου, δημιουργείται χώρος για μικρότερα και πιο ευέλικτα σχήματα, κυρίως προς ιδιώτες πελάτες αλλά και σε νομικά πρόσωπα, σε συνεργασία είτε με τις υφιστάμενες εταιρίες είτε με εταιρίες της αλλοδαπής[830] που κατέχουν ισχυρή τεχνογνωσία στο χώρο της διαχείρισης επενδύσεων[831].

582. Παράλληλα, πρέπει να συνεκτιμηθεί ότι η αλλαγή του νομοθετικού πλαισίου που διέπει τις ΑΕΔΑΚ[832], ενδεχομένως να οδηγήσει σε αύξηση των εταιριών που δραστηριοποιούνται στο χώρο της διαχείρισης χαρτοφυλακίου[833].

ΙΑ.2.4. Τυπικοί πελάτες

583. Οι υπηρεσίες διαχείρισης χαρτοφυλακίου απευθύνονται σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα με διαθέσιμα κεφάλαια προς επένδυση που επιζητούν τοποθέτηση των χρημάτων τους πέραν από την αποταμίευση αναζητώντας επαγγελματική κι εξατομικευμένη διαχείριση του χαρτοφυλακίου τους, με πλήρη διαφάνεια των επενδύσεών τους, χωρίς να έχουν την ευθύνη και τη φροντίδα της διαρκούς παρακολούθησης ή της απ’ ευθείας δραστηριοποίησης[834]. Ανάλογα συνεπώς με το επενδυτικό τους προφίλ και τη σχέση ρίσκου-απόδοσης που επιθυμούν, τον χρονικό ορίζοντα, την

[821] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[822] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[823] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[824] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[825] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[826] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[827] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[828] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[829] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[830] Όπως αναφέρει η […] υπάρχουν κράτη-μέλη που χαρακτηρίζονται τόσο από την εξειδίκευσή τους στο συγκεκριμένο τομέα, όσο και από ισχυρά και εξειδικευμένα τραπεζικά ιδρύματα (όπως το Λουξεμβούργο).
[831] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[832] Βλ. ενότητα Αγορά Αμοιβαίων Κεφαλαίων .
[833] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[834] Βλ. απαντητικές επιστολές […], […], […].

ανάγκη εισοδήματος καθώς και την απόδοση της επένδυσης που προσδοκούν, τους προτείνονται συγκεκριμένες στρατηγικές διαχείρισης[835].

584. Οι τυπικοί πελάτες-αποδέκτες των υπηρεσιών **διαχείρισης χαρτοφυλακίου** είναι ιδιώτες με υψηλά ποσά προς επένδυση[836], Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου ή Ιδιωτικού Δικαίου, επιχειρήσεις, Ασφαλιστικά Ταμεία και Ασφαλιστικοί Οργανισμοί[837]. Σε κάθε περίπτωση, οι πελάτες αυτοί θα πρέπει να πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια για την παροχή των υπηρεσιών αυτών, άλλοτε καθορισμένα από τον ίδιο το νόμο[838] και άλλοτε σχετιζόμενα με την ίδια τη δυνατότητα επένδυσης (π.χ. οικονομική ευρωστία).

---

[835] Βλ. απαντητικές επιστολές […],[…],[…].

[836] Βλ. απαντητική επιστολή […]. Η κατηγοριοποίηση των πελατών σύμφωνα με τα άρθρα 6 και 7 του Ν. 3606/2007 και βάσει συγκεκριμένων κριτήριων είναι: επαγγελματίες πελάτες, πελάτες που ζητούν να αντιμετωπίζονται ως επαγγελματίες και ιδιώτες. Σε κάθε μία εκ των ανωτέρω κατηγοριών διαφέρουν τα επίπεδα προστασίας που τους παρέχουν οι κανόνες συμπεριφοράς των ΕΠΕΥ με υψηλότερο των ιδιωτών και χαμηλότερο των επαγγελματιών.

[837] Βλ. απαντητικές επιστολές […], […], […], […], […], […].

[838] Βλ. απαντητική επιστολή […] και άρθρα 6 και 7 του Ν. 3606/2007. Συγκεκριμένα: Σύμφωνα με το άρθρο 6 του Ν.3606/2007, ως επαγγελματίες πελάτες θεωρούνται οι ακόλουθες επιχειρήσεις: πιστωτικά ιδρύματα, ΕΠΕΥ, άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ασφαλιστικές επιχειρήσεις, οργανισμοί συλλογικών επενδύσεων και οι εταιρίες διαχείρισης τους, συνταξιοδοτικά ταμεία και οι εταιρίες διαχείρισης τους, διαπραγματευτές σε χρηματιστήρια εμπορευμάτων και συναφών παραγώγων, τοπικές επιχειρήσεις, ανώνυμες εταιρίες επενδύσεων χαρτοφυλακίου και άλλοι θεσμικοί επενδυτές, μεγάλες επιχειρήσεις που πληρούν σε ατομική βάση τουλάχιστον δύο από τα ακόλουθα κριτήρια: σύνολο ισολογισμού: 20.000.000 ευρώ, καθαρό κύκλο εργασιών: 40.000.000 ευρώ, ίδια κεφάλαια: 2.000.000 ευρώ, εθνικές και περιφερειακές κυβερνήσεις, δημόσιοι φορείς που διαχειρίζονται το δημόσιο χρέος, κεντρικές τράπεζες, διεθνείς και υπερεθνικοί οργανισμοί, όπως η Παγκόσμια Τράπεζα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, άλλοι θεσμικοί επενδυτές των οποίων κύρια δραστηριότητα είναι η επένδυση, σε χρηματοπιστωτικά μέσα, συμπεριλαμβανομένων οντοτήτων που έχουν ως αποκλειστικό σκοπό την τιτλοποίηση στοιχείων ενεργητικού ή άλλες χρηματοδοτικές συναλλαγές. Σύμφωνα δε με το άρθρο 7 του Ν.3606/2007, δύναται να αντιμετωπιστούν ως επαγγελματίες πελάτες οι πελάτες που δεν εντάσσονται στο άρθρο 6, περιλαμβανομένων των δημόσιων φορέων και των ιδιωτών επενδυτών ατομικά εάν η ΕΠΕΥ πεισθεί ευλόγως μετά από κατάλληλη αξιολόγηση της ικανότητας, της πείρας και των γνώσεων του πελάτη, ότι, λαμβανομένης υπόψη της φύσης των σχεδιαζόμενων συναλλαγών ή υπηρεσιών, ο πελάτης είναι ικανός να λάβει μόνος του επενδυτικές αποφάσεις και να κατανοήσει τους κινδύνους που αυτές ενέχουν και εφόσον τηρούνται τα καθοριζόμενα από το ίδιο άρθρο κριτήρια και διαδικασίες Συγκεκριμένα, ως κριτήρια για την αξιολόγηση της πείρας και των γνώσεων μπορεί να χρησιμοποιούνται ανάλογα τα κριτήρια καταλληλότητας που χρησιμοποιούνται στους διαχειριστές και στους διευθυντές εταιριών που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας από αρμόδια αρχή. Στην περίπτωση μιας μικρής οντότητας, το πρόσωπο που αποτελεί αντικείμενο της ανωτέρω αξιολόγησης είναι το πρόσωπο που εξουσιοδοτείται να διενεργεί συναλλαγές για λογαριασμό της. Πριν δεχθεί την παραίτηση από την προστασία αυτή, η ΕΠΕΥ οφείλει να λάβει κάθε εύλογο μέτρο για να βεβαιωθεί ότι ο πελάτης που επιθυμεί να αντιμετωπιστεί ως επαγγελματίας πληροί δύο τουλάχιστον από τα ακόλουθα κριτήρια:(α) ο πελάτης πραγματοποίησε κατά μέσον όρο 10 συναλλαγές επαρκούς όγκου ανά τρίμηνο στη σχετική αγορά στη διάρκεια των τελευταίων τεσσάρων τριμήνων, (β) η αξία του χαρτοφυλακίου χρηματοπιστωτικών μέσων του πελάτη, οριζόμενο ως καταθέσεις μετρητών συν χρηματοπιστωτικά μέσα, υπερβαίνει τις πεντακόσιες χιλιάδες (500.000) ευρώ, (γ) ο πελάτης κατέχει ή κατείχε επί ένα (1) έτος τουλάχιστον επαγγελματική θέση στο χρηματοπιστωτικό τομέα η οποία απαιτεί γνώση των σχεδιαζόμενων συναλλαγών ή υπηρεσιών. Οι επαγγελματίες πελάτες οφείλουν να γνωστοποιούν στην ΕΠΕΥ κάθε μεταβολή που μπορεί να επηρεάσει την ταξινόμηση τους. Εάν η ΕΠΕΥ διαπιστώσει ότι ένας πελάτης δεν πληροί πλέον τους όρους βάσει των οποίων ταξινομήθηκε ως επαγγελματίας πελάτης, λαμβάνει κατάλληλα μέτρα και ιδίως τον ταξινομεί ως ιδιώτη πελάτη και τον ενημερώνει σχετικά.

ΙΑ.2.5. Διαφοροποίηση υπηρεσιών

585. Οι δραστηριοποιούμενες επιχειρήσεις δεν μπορούν να διαφοροποιηθούν σημαντικά στην παροχή υπηρεσιών διαχείρισης χαρτοφυλακίου, δεδομένου ότι διέπονται από συγκεκριμένο νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο, το οποίο περιορίζει τη διαφοροποίηση της συγκεκριμένης αγοράς[839] σε θέματα όπως π.χ. ο έλεγχος καταλληλότητας και συμβατότητας που οφείλει κάθε εταιρία να πραγματοποιεί για κάθε πελάτη χωριστά και ο προσδιορισμός του επενδυτικού τους προφίλ. Τα μοντέλα διαχείρισης τα οποία ακολουθούνται, συνεπώς, χαρακτηρίζονται από κάποιους περιορισμούς και εξυπηρετούν συγκεκριμένες στρατηγικές, στις οποίες παρατηρούνται ομοιότητες όσον αφορά τα γενικά τους στοιχεία (αμυντικές, ισορροπημένες, επιθετικές στρατηγικές)[840]. Η όποια διαφοροποίηση παρατηρείται είναι κυρίως ποιοτική και συνίσταται σε μία σειρά παραγόντων, όπως:

α) στο επίπεδο παροχής παρεπόμενων υπηρεσιών (π.χ. λογιστική παρακολούθηση και ενημέρωση για την πορεία κάθε ενός χαρτοφυλακίου) και στη δυνατότητα της εταιρίας να ελέγχει, παρακολουθεί και ενημερώνει τους επενδυτές[841],

β) στο διαφορετικό φάσμα υπηρεσιών που παρέχεται, καθώς υπάρχουν εταιρίες που παρέχουν μόνο συμβουλευτικές υπηρεσίες διαχείρισης χαρτοφυλακίου (advisory asset management) ή διακριτικής διαχείρισης (discretionary asset management), ή και όλα τα παραπάνω[842] και

γ) στις επενδυτικές επιλογές και στο διαφορετικό τρόπο υλοποίησής τους, καθώς και στο επίπεδο εξειδίκευσης στις ιδιαίτερες ανάγκες καθενός πελάτη, όπως για παράδειγμα:

- ανάλογα με το ύψος των κεφαλαίων και τα όρια αποδοχής κινδύνου του πελάτη[843],
- στο είδος των κινητών αξιών που δύναται να συνθέτουν χαρτοφυλάκια διαχείρισης ή προσφερόμενων συμβουλών (μετοχές, ομόλογα, αμοιβαία κεφάλαια, παράγωγα, συνάλλαγμα, δομημένα προϊόντα) ή ακόμα και σε εμπορεύματα, πράσινη ενέργεια κοκ[844],
- ανάλογα με τη στόχευση και εξειδίκευση στις ιδιαίτερες ανάγκες των πελατών, όπως π.χ. θεσμικοί/ιδιώτες πελάτες[845],
- στην πρόσβαση σε αγορές όπως για παράδειγμα εξειδίκευση στην ελληνική, στην παγκόσμια αγορά ή σε αναδυόμενες αγορές[846],

και γενικότερα στην ποιότητα, εμπειρία και τεχνογνωσία του στελεχιακού δυναμικού, καθώς και στην αμεσότητα ανταπόκρισης στις απαιτήσεις και ανάγκες των πελατών.

586. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, εκτιμάται ότι δεν υπάρχει μεγάλη διαφοροποίηση στις παρεχόμενες από τις δραστηριοποιούμενες επιχειρήσεις υπηρεσίες.

---

[839] Βλ. απαντητικές επιστολές […],[…],[…].
[840] Βλ. απαντητικές επιστολές […], […].
[841] Βλ. απαντητική επιστολή […], […].
[842] Βλ. απαντητική επιστολή […], […].
[843] Βλ. απαντητικές επιστολές […], […].
[844] Βλ. απαντητικές επιστολές […], […].
[845] Βλ. απαντητική επιστολή […], […], […].
[846] Βλ. απαντητικές επιστολές […].

ΙΑ.2.6. Τιμολόγηση

587. Κατά τη […][847], η ελληνική αγορά χαρακτηρίζεται από έντονο ανταγωνισμό. Συνεπώς, οι τιμές μπορεί μεν να διαφέρουν από τράπεζα σε τράπεζα και από προϊόν σε προϊόν, διατηρούνται όμως σε εξαιρετικά ανταγωνιστικό επίπεδο. Ταυτόχρονα, η κάθε τράπεζα οφείλει να συνεκτιμήσει στην τιμολογιακή της πολιτική, πέραν των συνθηκών ανταγωνισμού, το σύνολο του κόστους παραγωγής της, το οποίο περιλαμβάνει το κόστος άντλησης ρευστότητας, το διοικητικό κόστος, το πιστωτικό κόστος, καθώς και το κόστος κεφαλαιακής επάρκειας. Επιπλέον, η τιμολόγηση γίνεται βάσει και των ποιοτικών και ποσοτικών χαρακτηριστικών του κάθε πελάτη. Σε κάθε περίπτωση, η […] αναφέρει ότι οι υπηρεσίες διαχείρισης χαρτοφυλακίου, σύμφωνα με τη παγκόσμια πρακτική, τιμολογούνται κατά κανόνα ανάλογα με τις κατηγορίες επενδύσεων στις οποίες εξειδικεύονται (π.χ. μετοχικά, ομολογιακά, αναδυόμενων ή αναπτυγμένων αγορών κλπ).

588. Σύμφωνα με τους ανταγωνιστές της ΕΤΕ, η τιμολόγηση των υπηρεσιών διαχείρισης χαρτοφυλακίου καθορίζεται από μία σειρά παραγόντων, μεταξύ των οποίων, ενδεικτικά και όχι περιοριστικά, αναφέρονται οι εξής:

- το είδος υπηρεσίας (Διακριτική ή Συμβουλευτική)[848],
- οι γενικότερες ανάγκες και απαιτήσεις του επενδυτή, τόσο από άποψη επικοινωνίας και πληροφόρησης, όσο και από άποψη συγκεκριμένων αναγκών σε σύνθετες στρατηγικές και μεθόδους διαχείρισης του κινδύνου[849],
- το μέγεθος των εργασιών και κεφαλαίων που ανατίθενται για διαχείριση[850],
- το φάσμα των υπηρεσιών που ζητείται[851],
- το κόστος του φορέα για την παροχή της υπηρεσίας[852],
- ο κίνδυνος του χαρτοφυλακίου που διαμορφώνεται από τις κατηγορίες των επενδύσεων που συνθέτουν το χαρτοφυλάκιο και εξαρτώνται από το προφίλ του επενδυτή[853],
- η εικόνα/φιλοσοφία που θέλει να διαμορφώσει η εταιρία προς τους πελάτες (signaling: υψηλότερη ποιότητα /υψηλότερη τιμολόγηση)[854] και
- οι τιμές του ανταγωνισμού[855].

---

[847] Βλ. […].

[848] Βλ. απαντητική επιστολή […].

[849] Βλ. απαντητική επιστολή […], […], […].

[850] Συνήθως, οι εταιρίες διαμορφώνουν κλιμακωτά σχήματα προμηθειών (όσο μεγαλύτερο το μέγεθος, τόσο ευνοϊκότερη η τιμολόγηση των υπηρεσιών για τον πελάτη). Βλ. απαντητικές επιστολές […], […], […], […].

[851] Για παράδειγμα, ένας πελάτης που θέτει υπό διαχείριση ένα κεφάλαιο, αλλά επιπλέον διαθέτει και κεφάλαιο για επενδύσεις με Λήψη και Διαβίβαση μπορεί να ζητήσει και να λάβει πιο ελκυστική τιμολόγηση από έναν πελάτη που θέτει μόνο ένα κεφάλαιο για διαχείριση. Βλ. απαντητική επιστολή […].

[852] Βλ. απαντητική επιστολή […], […], […], […]. Συναφώς, σύμφωνα με την […], έμπειροι και εξειδικευμένοι συνεργάτες, μητρική εταιρία, υψηλή αυτοματοποίηση, συμβάλλουν στην ευελιξία και ελκυστικότητα της τιμολόγησης (βλ. απαντητική επιστολή υπ’ αρ. πρωτ. […]).

[853] Όσο πιο συντηρητικές οι επιλογές, τόσο χαμηλότερος ο κίνδυνος και τα περιθώρια κέρδους και αντίστοιχα τόσο μικρότερες οι χρεώσεις. Βλ. απαντητική επιστολή […], […], […].

[854] Βλ. απαντητική επιστολή […].

[855] Βλ. απαντητική επιστολή […], […], […], […], […].

ΙΑ.2.7. Σημασία προτιμήσεων – πίστη σε σήμα

589. Η στρατηγική που ακολουθεί μια εταιρία διαπλάθει τη φήμη και την εικόνα της, μέσα από την ικανοποίηση και την εμπιστοσύνη των πελατών της στην ποιότητα και στις αποδόσεις της[856]. Η δημιουργία ενός ισχυρού ονόματος και αναγνωρίσιμου σήματος συνδέεται με την αντίληψη παρεχόμενης εμπιστοσύνης και ασφάλειας[857]. Σύμφωνα με τα πορίσματα έρευνας από το Economist Intelligence Unit, τα βασικά σημεία της οποίας παρέθεσε στην απάντησή της μία εκ των ανταγωνιστών[858], η έλλειψη γνώσεων και εκπαίδευσης των επενδυτών όσον αφορά τη διαχείριση της περιουσίας τους, τους οδηγεί να αναζητούν κάποιο «σήμα». Οι περισσότερο εύρωστοι οικονομικά επενδυτές, αντιθέτως, φαίνεται πως κατέχουν μεγαλύτερη εμπειρία και γνώσεις και αποφεύγουν επιλογές βάσει απλά ενός «σήματος» και επιλέγουν εταιρίες με αποδοτικότερες και ευρέος φάσματος υπηρεσίες.

590. Επίσης, προτιμήσεις των επενδυτών διαμορφώνονται και βάσει άλλα κριτήρια όπως η παροχή ελκυστικά τιμολογημένων προϊόντων και υπηρεσιών, η συνολική αποτίμηση (ιστορική και τρέχουσα) των αποδόσεων, η αποτελεσματικότητα στην επίτευξη των επενδυτικών στόχων του χαρτοφυλακίου και η προσφερόμενη ποιότητα των υπηρεσιών στο συγκεκριμένο τομέα[859]. Σημαντικό ρόλο, επίσης, διαδραματίζουν η παροχή πλήρους φάσματος υπηρεσιών και η επαγγελματική σχέση και προσωποποιημένη εξυπηρέτηση που παρέχουν οι Προσωπικοί Σύμβουλοι[860].

591. Κατά συνέπεια, εκτιμάται από την Επιτροπή ότι η πίστη στο σήμα και η φήμη[861], στο βαθμό που συνδέονται με τη διαχρονική αξιοπιστία και το αίσθημα ασφάλειας που παρέχει ένας χρηματοπιστωτικός οργανισμός επηρεάζουν τις επιλογές των επενδυτών. Ειδικά σε περιόδους αστάθειας, το καλό όνομα, η απουσία αρνητικής δημοσιότητας, η παλαιότητα σε συνδυασμό με τη δυνατότητα κάλυψης των ιδιαιτέρων αναγκών καθενός πελάτη, έχει επίσης σημαντικό ρόλο στις επιλογές των επενδυτών[862].

Ι.3. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ

Ι.4.1. Μερίδια αγοράς – Δείκτες HHI

592. Όπως προκύπτει από στοιχεία της […], και τις απαντήσεις των ανταγωνιστών, τα μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών επιχειρήσεων και των κυριότερων ανταγωνιστών τους, από το έτος 2009 έως και το εννιάμηνο 2012, στην αγορά διαχείρισης χαρτοφυλακίου, είναι τα εξής:

---

856 Βλ. απαντητική επιστολή […],[…]

857 Βλ. απαντητική επιστολή […], […],[…].

858 Βλ. απαντητική επιστολή […]. Σημειώνεται πως το πρωτότυπο κείμενο της έρευνας δεν κατέστη εφικτό να ανεβρεθεί από την Γ.Δ.Α.

859 Βλ. απαντητική επιστολή […],[…],[…],[…],[…],[…],[…].[…].

860 Βλ. απαντητική επιστολή […],[…],[…],[…],[…],[…].

861 Κατά τη […] και την […] είναι μεν σημαντικοί, αλλά δεν αποτελούν τους κυρίαρχους και αποφασιστικούς παράγοντες στις προτιμήσεις των επενδυτών.

862 Βλ. απαντητική επιστολή […],[…],[…], […],[…]. Αντίθετη γνώμη διατύπωσαν οι […],[…], οι οποίες σημειώνουν πως το σήμα και η φήμη δεν αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες στις προτιμήσεις των επενδυτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΥΠΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ (*Assets Under Management*) σε € ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ										
Μέλη Ένωσης	**2009**		**2010**		**2011**		**Α' εξάμηνο 2012**		**Εννεάμηνο 2012**	
	AUM	**Μερ. Αγ.**	**AUM**	**Μερ. Αγ.**	**AUM**	**Μερ. Αγ.**	**AUM**	**Μερ. Αγ.**	**AUM**	**Μερ. Αγ.**
EUROBANK ASSET MANAGEMENT Α.Ε.Δ.Α.Κ.	**[…]**	**[25-35]%**	**[…]**	**[25-35]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**
AMUNDI ΕΛΛΑΣ Α.Ε.Δ.Α.Κ.	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[5-15]%	[…]	[15-25]%
ALLIANZ Α.Ε.Δ.Α.Κ.	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΕΘΝΙΚΗ ASSET MANAGEMENT Α.Ε.Δ.Α.Κ.	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**
HSBC (ΕΛΛΑΣ) Α.Ε.Δ.Α.Κ.	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΙΣΤΗ ASSET MNG'T Α.Ε.Δ.Α.Κ.	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ALPHA ASSET MNG'T Α.Ε.Δ.Α.Κ.	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
MARFIN GAM Α.Ε.Δ.Α.Κ.	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ATTICA WEALTH MAN/MENT ΑΕΔΑΚ.	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΚΥΠΡΟΥ ΑΕΔΑΚ.	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΟΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (ΠΕΡΑΙΩΣ ΚΑΙ ΑΤΕ ASSET MGMT)	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ALPHA TRUST Α.Ε.Π.Ε.Υ.	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
EPIC ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ Α.Ε.Π.Ε.Υ.	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
NEW MELLON Α.Ε.Π.Ε.Υ.	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
EUROCORP Α.Ε.Π.Ε.Υ.	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
SOLIDUS SEC/TIES Α.Ε.Π.Ε.Υ[863].			[…]	[0-5]%						
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ	**[…]**		**[…]**		**[…]**		**[…]**		**[…]**	
ΟΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (ΜΕΤΑ)	**[…]**	**[35-45]%**	**[…]**	**[35-45]%**	**[…]**	**[25-35]%**	**[…]**	**[25-35]%**	**[…]**	**[25-35]%**

Διαχείριση Χαρτοφυλακίου - ΔΕΙΚΤΗΣ HHI			
ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2011)		**ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (3Q2012)**	
Προ της συγκέντρωσης	[1200-1400]	**Προ της συγκέντρωσης**	[1200-1400]
Μετά τη συγκέντρωση	[1600-1800]	**Μετά τη συγκέντρωση**	[1600-1800]
Μεταβολή (Δ)	**[450-500]**	**Μεταβολή (Δ)**	**[450-500]**

593. Ο Όμιλος της Εθνικής Τράπεζας[864] δραστηριοποιείται στην αγορά υπηρεσιών διαχείρισης χαρτοφυλακίου μέσω της θυγατρικής της «Εθνική Asset Management ΑΕΔΑΚ», η οποία χειρίζεται

[863] Η SOLIDUS SECURITIES Α.Ε.Π.Ε.Υ, δεν είναι μέλος της Ε.Θ.Ε. από το 2011 (βλ. απάντηση […]). Σύμφωνα δε με την απάντηση της […].

[864] Βλ. απάντηση Εθνική Τράπεζας ([…]).

αμοιβαία κεφάλαια και άλλα επενδυτικά προϊόντα που διατίθενται στους πελάτες της Τράπεζας μέσω του δικτύου υποκαταστημάτων της τελευταίας. Ο Όμιλος Eurobank[865] δραστηριοποιείται στην αγορά υπηρεσιών διαχείρισης χαρτοφυλακίου και παροχής επενδυτικών συμβουλών μέσω της θυγατρικής του «Eurobank Asset Management Α.Ε.Δ.Α.Κ.», η οποία πρόεκυψε από την συνένωση της Eurobank EFG Asset Management ΑΕΠΕΥ και της Eurobank EFG ΑΕΔΑΚ το 2011, ενώ προ του 2011 τις σχετικές υπηρεσίες παρείχε η Eurobank EFG Asset Management ΑΕΠΕΥ.

594. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ένωσης Θεσμικών Επενδυτών, στη συγκεκριμένη αγορά δραστηριοποιούνται 15 συνολικά ΑΕΔΑΚ διευρυμένου σκοπού και 4 ΑΕΠΕΥ, μέλη της Ένωσης. Κατά συνέπεια, κατά τη γνωστοποιούσα[866], δεν απεικονίζεται η πραγματική εικόνα της αγοράς, καθώς δραστηριοποιούνται αρκετές ΑΕΠΕΥ, οι οποίες δεν είναι μέλη της Ένωσης Θεσμικών Επενδυτών.

595. Από την έρευνα της Γ.Δ.Α. προκύπτει πως πράγματι υπάρχει πληθώρα ΑΕΠΕΥ, οι οποίες παρέχουν υπηρεσίες διακριτικής ή/και συμβουλευτικής διαχείρισης χαρτοφυλακίου, όπως ενδεικτικά η ΒΕΤΑ ΑΧΕΠΕΥ[867], η ΜΕΓΑΤΡΑΣΤ - ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ Α.Χ.Ε.Π.Ε.Υ[868], PRELIUM ΑΕΠΕΥ[869], η NUNTIUS ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗ Α.Ε[870], η Oxygen Capital Α.Ε.Π.Ε.Υ[871] κ.ά. Το στοιχείο αυτό επιβεβαιώνεται και από την European Fund & Asset Management Association (EFAMA)[872], σύμφωνα με την οποία το 2011 στην Ελλάδα δραστηριοποιούνταν 60 εταιρίες διαχείρισης χαρτοφυλακίου. Σύμφωνα δε με εκτιμήσεις των ανταγωνιστών, η αγορά διαχείρισης χαρτοφυλακίου είναι κατά πολύ ευρύτερη απ’ ότι παρουσιάζεται από την Ένωση Θεσμικών Επενδυτών και ενδεχομένως να προσεγγίζει τα 5 δις[873].

596. Ως εκ τούτου, ενόψει του γεγονότος ότι η Υπηρεσία δεν ήταν δυνατόν να συλλέξει αξιόπιστα στοιχεία για τη δραστηριοποίηση όλων των επιχειρήσεων του κλάδου, σημειώνεται ότι το (πραγματικό) μερίδιο αγοράς των μερών εκτιμάται ως κατά τι χαμηλότερο από αυτό που παρατίθεται στον ανωτέρω πίνακα των εκτιμήσεων της Υπηρεσίας.

ΙΑ.3.2. Αξιολόγηση επιπτώσεων

ΙΑ.3.2.1. Η άποψη της γνωστοποιούσας

597. Όπως προαναφέρθηκε[874], η ΕΤΕ υποστηρίζει ότι η αγορά των αμοιβαίων κεφαλαίων δεν πρέπει να εξετάζεται χωριστά από την αγορά διαχείρισης χαρτοφυλακίου, λόγω ομοιογένειας και εναλλαξιμότητας των προϊόντων που διακινούνται με τις υπηρεσίες διαχείρισης χαρτοφυλακίου, μέρος των οποίων τα αμοιβαία κεφάλαια. Σε κάθε περίπτωση, υποστηρίζει πως οι αγορές αυτές πρέπει να θεωρηθούν ευρύτερες της εθνικής, γιατί οι επενδυτές αναζητούν προϊόντα ελληνικών και ξένων εταιρειών, οι ξένες εταιρείες και τράπεζες προσφέρουν τα προϊόντα αυτά απευθείας σε

865 Βλ. απάντηση Εθνική Τράπεζας ([…]) και http://www.eurobankam.gr/el/content/66/istoriko
866 Βλ. απάντηση Εθνική Τράπεζας ([…]).
867 http://www.betasecurities.com/el/services
868 http://www.mto.gr/
869 http://www.prelium.gr/services/prelium-investment-strategy
870 http://www.nuntius.gr/allfininstr.php
871 http://www.oxycap.gr/el/menu/portfolio-management.html
872 Βλ. 5th Annual Review May 2012 «Asset Management in Europe», European Fund and Asset Management Association (EFAMA).
873 Βλ. απαντητική επιστολή […], […].
874 Βλ. Κεφάλαιο «Ι. Αγορά Αμοιβαίων κεφαλαίων».

Έλληνες επενδυτές και δεν υφίστανται έξοδα που να επηρεάζουν αρνητικά την ευχερή υποκαταστασιμότητα των προϊόντων αυτών. Εφόσον η αγορά θεωρηθεί ευρύτερη της ελληνικής, τα μερίδια των μερών είναι αμελητέα.

I.4.2.2. Οι απόψεις των ανταγωνιστών

598. Η υπό εξέταση συγκέντρωση αποτελεί μια επιπλέον ένδειξη των εξελίξεων στον Ελληνικό τραπεζικό κλάδο, με στόχευση τη δημιουργία σημαντικών οικονομιών κλίμακας και τη σταθεροποίηση του τραπεζικού συστήματος μέσω της δημιουργίας μεγαλύτερων τραπεζικών ομίλων για την εξασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας και του ανταγωνισμού του Ελληνικού τραπεζικού τομέα[875].

599. Οι όποιες αρνητικές επιπτώσεις της συγχώνευσης, κατά τους ανταγωνιστές, δεν κρίνονται σημαντικές[876] και περιορίζονται σε μείωση της ευελιξίας στις παρεχόμενες υπηρεσίες, εφόσον ο μεγάλος όγκος των πελατών δυσχεραίνει την ανάπτυξη προσωποποιημένων υπηρεσιών[877]. Κατά συνέπεια, κάποιοι από τους ανταγωνιστές εκτιμούν πως, σε τραπεζικό επίπεδο, οι υπηρεσίες διαχείρισης χαρτοφυλακίου των υπό συγχώνευση τραπεζών θα μειωθούν και θα υπάρξει μετακίνηση πελατών από την υπό εξαγορά τράπεζα προς ανεξάρτητες εταιρίες διαχείρισης και μικρότερα εταιρικά σχήματα[878]. Επομένως, δεν προβλέπεται να επηρεαστεί ο ήδη έντονος ανταγωνισμός και οι παρεχόμενες υπηρεσίες διαχείρισης προς τους πελάτες[879].

600. Ένας επίσης από τους ανταγωνιστές εκφράζει την άποψη ότι οι τραπεζικοί οργανισμοί δεν δημιούργησαν ποτέ κάποιο ιδιαίτερα ανταγωνιστικό προϊόν αναφορικά με την Διαχείριση Χαρτοφυλακίων. Αντιθέτως, εστίασαν στην παροχή συμβουλευτικών και μόνο υπηρεσιών, ενώ το μεγαλύτερο μέρος των εργασιών τους εστιάσθηκε στην λήψη και διαβίβαση εντολών μέσα από τις Private Banking ή Personal Banking υπηρεσίες, τους οι οποίες δεν είχαν ποτέ την ίδια στόχευση με εκείνη των Α.Ε.Δ.Α.Κ, καθώς οι απαιτήσεις των πελατών ήταν πάντοτε ιδιαίτερα διαφοροποιημένες και ευρείες, ώστε να αναζητούνται οι καλύτερες προϋποθέσεις συνεργασίας όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό[880].

ΙΑ.3.2.3. Η θέση της Επιτροπής

α) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητες δημιουργίας ή ενίσχυσης ατομικής δεσπόζουσας θέσης)

601. Βάσει των στοιχείων που παρατέθηκαν ανωτέρω αναφορικά με τα μερίδια των μερών και των ανταγωνιστών τους, μετά τη γνωστοποιηθείσα πράξη, οι συμμετέχουσες κατατάσσονται στην πρώτη θέση (από την τέταρτη Εθνική και την πρώτη η EUROBANK) με αθροιστικό μερίδιο αγοράς [25-35]% και ακολουθούν οι AMUNDI ΕΛΛΑΣ ΑΕΔΑΚ και η ALLIANZ ΑΕΔΑΚ με μερίδια που απέχουν λιγότερο από είκοσι ποσοστιαίες μονάδες από αυτό της νέας οντότητας. Οι λοιπές τράπεζες ακολουθούν με μερίδια χαμηλότερα του [5-15]% ή και μικρότερα[881].

---

[875] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[876] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[877] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[878] Βλ. απαντητική επιστολή […], […].
[879] Βλ. απαντητική επιστολή […], […].
[880] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[881] Βλ. αναλυτικά Πίνακα στο Κεφ. Ι.4.1.

602. Όσον αφορά στα επίπεδα συγκέντρωσης, ο δείκτης HHI[882] εν προκειμένω δεν υπερβαίνει τις 2.000 μονάδες, όπως προκύπτει από τον ως άνω πίνακα[883], ενώ η μεταβολή του δείκτη (Δ) είναι σε ποσοστό πέραν του ασφαλούς ελαχίστου ορίου που προβλέπει η προαναφερθείσα Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ([450-500] με στοιχεία εννιαμήνου 2012 και [450-500] με στοιχεία 2011) και καταδεικνύει υψηλό βαθμό συγκέντρωσης στην εν λόγω αγορά, τα χαρακτηριστικά της οποίας χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης.

603. Η υπό εξέταση σχετική αγορά χαρακτηρίζεται από τάση συρρίκνωσης λόγω των κρατουσών οικονομικών συνθηκών. Η πτωτική τάση, σε συνδυασμό με την εδραιωμένη θέση των συμμετεχουσών στην αγορά διαχείρισης χαρτοφυλακίου, κυρίως λόγω της πίστης στο σήμα[884], καταδεικνύει καταρχήν την ύπαρξη συγκεντρωμένης αγοράς. Επιπλέον, το συνδυαστικό μερίδιο που θα αποκτήσει η ενιαία οντότητα μετά τη συγκέντρωση, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι οι παρεχόμενες υπηρεσίες δεν εμπίπτουν σε αισθητά διαφοροποιημένες κατηγορίες και θα μπορούσαν να θεωρηθούν αποτελεσματικά υποκατάστατα, ενισχύει το επιχείρημα περί υψηλού βαθμού συγκέντρωσης[885]. Περαιτέρω, στη σχετική αγορά υφίστανται νομικά εμπόδια εισόδου, γεγονός το οποίο σε συνδυασμό με την φάση ωριμότητας και συρρίκνωσης, στην οποία βρίσκεται η εν λόγω αγορά, συμβάλλει στην μείωση της ανταγωνιστικής απειλής που δύναται να δεχθεί η νέα οντότητα.

604. Ωστόσο, η εν λόγω αγορά χαρακτηρίζεται από την απουσία λοιπών πραγματικών εμποδίων εισόδου[886], γεγονός που αποδεικνύεται από τη δραστηριοποίηση αλλοδαπών επιχειρήσεων στην ελληνική αγορά τα τελευταία χρόνια[887]. Δεδομένης, μάλιστα, της πολυφωνίας που επικρατεί στην αγορά λόγω της δραστηριοποίησης επιχειρήσεων διαφορετικού σκοπού (πιστωτικά ιδρύματα, ΑΕΔΑΚ, ΑΕΠΕΥ), εκτιμάται ότι παρέχονται δυνατότητες εξεύρεσης εναλλακτικών προμηθευτών στους πελάτες των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση εταιριών, σε περίπτωση αύξησης των τιμών/χρεώσεων από τις τελευταίες[888]. Πρέπει, επίσης, να συνεκτιμηθεί ότι η αλλαγή του νομοθετικού πλαισίου που διέπει τις ΑΕΔΑΚ[889], ενδεχομένως να οδηγήσει σε αύξηση των εταιριών που δραστηριοποιούνται στο χώρο της διαχείρισης χαρτοφυλακίου. Επιπλέον, δεν αναμένεται η νέα οντότητα να είναι σε θέση να εμποδίσει την περαιτέρω επέκταση των ανταγωνιστών της ή να περιορίσει την ικανότητά τους να ανταγωνισθούν[890].

605. Περαιτέρω, παρατηρείται ότι κατά τις τρεις τελευταίες οικονομικές χρήσεις και κατά το εννεάμηνο του 2012, τα μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών στην υπό κρίση συγκέντρωση εταιριών έχουν μειωθεί αισθητά κατά […] περίπου ποσοστιαίες μονάδες. Αντίθετα, έχει σταδιακά ενισχυθεί το μερίδιο αγοράς

---

[882] Βλ. Ανακοίνωση όπ. π. παρ.19-21.

[883] Βλ. αναλυτικά Πίνακα στο Κεφ. I.4.1.

[884] Βλ. αναλυτικά ανωτέρω Κεφ. IA.2.7.

[885] Βλ.ενδεικτικά αποφάσεις της Ε.Ε. M.3191 *Philip Morris/Papastratos* παρ.20 και M.3544 *BayerHealthcare /RocheOTC* παρ.40-45, όπου και στις δύο περιπτώσεις υπερκεράστηκαν υψηλά μερίδια εκάστης υπό συγχώνευση οντότητας στη σχετική αγορά, με το επιχείρημα ότι τα προϊόντα των μερών αφορούν διαφορετικές προϊοντικές αγορές και σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να θεωρηθούν υποκατάστατα μεταξύ τους.

[886] Με εξαίρεση το απαιτητικό κανονιστικό πλαίσιο, το οποίο τελεί υπό τον αυστηρό έλεγχο εποπτικών αρχών και της Τράπεζας της Ελλάδος, βλ. αναλυτικά ανωτέρω Κεφ. IA.2.2.

[887] Βλ. αναλυτικά ανωτέρω Κεφ. IA.2.3.

[888] Βλ. και ανωτέρω αναλυτικά τη νομολογία που παρατίθεται στην ενότητα Ζ ανωτέρω, όπου έγινε δεκτό ότι μερίδια της τάξεως του 30-50% δεν μπορούσαν να θεωρηθούν προβληματικά δεδομένου ότι οι ανταγωνιστές είχαν μερίδιο 10-20%, ενώ ταυτόχρονα υπήρχαν και μεγάλες τράπεζες που ανταγωνίζονταν την επιχείρηση που προέκυπτε μετά την συγκέντρωση.

[889] Βλ. ενότητα Ι. Αγορά Αμοιβαίων Κεφαλαίων .

[890] Βλ. Ανακοίνωση όπ.π. παρ. 36.

άλλων μικρότερης δυναμικότητας ανταγωνιστών των ανωτέρω εταιριών, όπως της ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΙΣΤΗ ASSET MNGT ΑΕΔΑΚ, της ALLIANZ ΑΕΔΑΚ, και της HSBC (ΕΛΛΑΣ) ΑΕΔΑΚ[891]. Το γεγονός αυτό αμβλύνει, έτι περαιτέρω, τυχόν ανησυχίες περί περιορισμού του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά[892]. Επισημαίνεται συναφώς ότι στην εν λόγω αγορά οι δύο επόμενοι ανταγωνιστές (AMUNDI, ALLIANZ) κατείχαν κατά την περίοδο 2009-2012 μερίδια αγοράς που βρίσκονται σταθερά σε απόσταση μικρότερη των […] ποσοστιαίων μονάδων από τη νέα οντότητα (όπως αυτή θα προκύψει μετά την συγκέντρωση), ενώ ο αμέσως επόμενος ανταγωνιστής (HSBC) ανήκει σε διεθνή τραπεζικό όμιλο, με εμπειρία (και) στον εν λόγω τομέα έχοντας αυξήσει το μερίδιο αγοράς του κατά […] περίπου ποσοστιαίες μονάδες από το 2009 έως το 2012.

606. Εν κατακλείδι, η εξέταση των χαρακτηριστικών της σχετικής αγοράς δεν εγείρει εν προκειμένω κατά την ομόφωνη απόφαση της Επιτροπής σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού, αν μάλιστα ληφθεί υπόψη και το αχαρτογράφητο τμήμα της αγοράς. Κατά συνέπεια, η υπό κρίση συγκέντρωση δεν αναμένεται να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση (ατομικής) δεσπόζουσας θέσης της ενιαίας οντότητας στην ως άνω ορισθείσα για τους σκοπούς της παρούσης αγορά της διαχείρισης χαρτοφυλακίου.

β) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητα δημιουργίας ή ενίσχυσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης)

607. Στην αγορά της διαχείρισης χαρτοφυλακίου, όπως ορίστηκε ανωτέρω για τους σκοπούς της παρούσης, οι τρεις μεγαλύτερες εταιρίες - ήτοι το ενιαίο σχήμα, η AMUNDI ΕΛΛΑΣ ΑΕΔΑΚ και η ALLIANZ ΑΕΔΑΚ - θα κατέχουν αθροιστικά, μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση, μερίδια ανερχόμενα σε σύνολο [55-65]%. Ως εκ τούτου, η υπό κρίση αγορά φαίνεται καταρχάς να παρουσιάζει σχετικά υψηλό βαθμό συγκέντρωσης.

608. Ωστόσο, το εν λόγω υψηλό μερίδιο αγοράς **θα κατέχουν τρεις επιχειρήσεις**, γεγονός το οποίο καθιστά τον πιθανό συντονισμό καταρχήν ασταθή[893] για τους λόγους που αναλύονται κατωτέρω.

609. Κατ’ αρχήν, βάσει των ανωτέρω στοιχείων, παρατηρείται σημαντική ασυμμετρία μεταξύ του μεριδίου αγοράς της νέας οντότητας και των μεριδίων των εταιριών AMUNDI ΕΛΛΑΣ ΑΕΔΑΚ και ALLIANZ ΑΕΔΑΚ[894] στην αγορά της διαχείρισης χαρτοφυλακίου. Κατά συνέπεια, η πιθανότητα συντονισμού στην εν λόγω αγορά λόγω της συγκέντρωσης εκτιμάται ότι είναι μικρή.

610. Άλλωστε, το συνδυαστικό μερίδιο των δύο προπορευόμενων, μετά τη συγκέντρωση, ανταγωνιστών είναι χαμηλότερο του [45-55]% και δεν επαρκεί για να προσδώσει στην αγορά

---

[891] Βλ. αναλυτικά Πίνακα στο Κεφ. Ι.4.1.

[892] Βλ. ενδεικτικά απόφαση της Ευρ. Επιτροπής M.3287 AGCO/VALTRA, παρ.27-44, όπου συνδυαστικά μερίδια της τάξεως του 35-45% και 50-60% αντίστοιχα στις σχετικές αγορές της εν λόγω συγκέντρωσης, υπερκεράσθηκαν λόγω της εξασθένισης της θέσης του ενός εκ των συμμετεχόντων μερών στις εν λόγω αγορές.

[893] Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, με βάση και την Ευρωπαϊκή νομολογία, η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τριών ή τεσσάρων προμηθευτών δεν είναι πιθανή, λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών. Η κατάσταση αυτή θα ήταν ασταθής και δυσβάστακτη μακροχρόνια. Βλ. ενδεικτικά προαναφερόμενη απόφαση M.1016 Price Waterhouse/Coopers &Lybrand, σκ. 103.

[894] Η διαπίστωση ασυμμετρίας των μεριδίων είναι, όπως προαναφέρθηκε, σημαντικός παράγοντας για την εξαγωγή ασφαλούς συμπεράσματος περί ανυπαρξίας πιθανών συντονισμένων αποτελεσμάτων. Ενδεικτικά αναφέρεται η απόφαση της Ευρ. Επιτροπής M.4823 YARA/PRAXAIR/JV παρ. 44.

χαρακτηριστικά δυοπωλίου[895], λαμβανομένου υπόψη ιδίως του γεγονότος ότι τουλάχιστον ο τρίτος επόμενος ανταγωνιστής έχει σημαντική ισχύ.

611. Επιπλέον, λαμβάνοντας υπόψη τα ιστορικά στοιχεία των τριών τελευταίων ετών[896] παρατηρούνται αυξομειωτικές τάσεις, που δεν προσιδιάζουν σε συνθήκες συμμετρίας, ενώ οι δύο προπορευόμενοι ανταγωνιστές έχουν απωλέσει μερίδια της τάξης των […] και […] ποσοστιαίων μονάδων τα τελευταία τέσσερα έτη. Σε κάθε περίπτωση, δεν επαρκούν τα μερίδια αγοράς, ως έχουν διαμορφωθεί με τις κρατούσες συνθήκες, για να προσδώσουν στην αγορά γνωρίσματα ολιγοπωλίου, καθώς, όπως προαναφέρθηκε, στην αγορά της διαχείρισης χαρτοφυλακίου δραστηριοποιείται πληθώρα επιχειρήσεων διαφορετικής δυναμικότητας, ώστε να υπάρχει εξισορρόπηση της ζήτησης στην αγορά, αναμένεται αύξηση του αριθμού των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων αλλά και αύξηση της δραστηριοποίησης στην ελληνική επικράτεια αλλοδαπών επιχειρήσεων. Παρά τον υψηλό βαθμό υποκαταστασιμότητας των προς διάθεση υπηρεσιών στη σχετική αγορά, όπως προαναφέρθηκε, οι πελάτες/επενδυτές δύνανται να αντιδράσουν σε πιθανή αύξηση τιμών/προμηθειών, στρεφόμενοι προς ανταγωνιστικά προϊόντα, κυρίως αλλοδαπής διαχείρισης, αποτρέποντας τυχόν συντονισμό των βασικών ανταγωνιστών προς την κατεύθυνση της παράλληλης τιμολόγησης ή και επαύξησης αυτής[897].

612. Εν κατακλείδι, δεν καταδεικνύεται συντονισμός μεταξύ των μεγαλύτερων εταιριών στην ως άνω αγορά, ούτε πιθανολογείται ότι με την υπό κρίση συγκέντρωση θα αυξηθούν οι πιθανότητες συντονισμού μεταξύ των εναπομεινάντων ανταγωνιστών[898]. Από τη μελέτη των δομικών χαρακτηριστικών της ως άνω αγοράς και δεδομένης της έλλειψης πραγματικών εμποδίων εισόδου και της ύπαρξης ενός ικανού αριθμού ανταγωνιστών, δεν μπορεί να εξαχθεί επαρκώς τυχόν δημιουργία οριζοντίων συντονισμένων αποτελεσμάτων.

613. Κατά συνέπεια, από το σύνολο των ως άνω διαπιστώσεων συνάγεται ότι η συγκέντρωση δεν θα μεταβάλει ουσιωδώς τις συνθήκες ανταγωνισμού στην ως άνω αγορά με τη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης.

---

[895] Βλ. ενδεικτικά προαναφερόμενη νομολογία που παρατίθεται στο Nicholas Levy, The control of Concentrations Between Undertakings, κεφ. 5, παρ. 5.13[8][a], από όπου προκύπτει ότι συνολικά μερίδια αγοράς δύο εταιριών που κυμαίνονται στο 60% δεν μπορεί να συνιστούν από μόνα τους αποφασιστική ένδειξη για την ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης των εν λόγω επιχειρήσεων.

[896] Βλ. αναλυτικά τα στοιχεία του Πίνακα ανωτέρω υπό Κεφ. I.4.1.

[897] Ενδεικτικά βλ. απόφαση Μ. 2420 Mitsui/CVRD/Caemi παρ. 223-246.

[898] Βλ. και απόφαση Μ.4844 FORTIS/ ABN AMRO, παρ. 162.

ΙΒ. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΤΗΣ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ

ΙΒ.1. ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

ΙΒ.1.1. Ορισμός αγορών

614. Οι υπηρεσίες επενδυτικής τραπεζικής λειτουργούν προς υποστήριξη δημοσίων και ιδιωτικών επιχειρήσεων, καθώς και κρατών, για την εξεύρεση κεφαλαίων μέσω αναδοχής ή διαμεσολάβησης για την έκδοση μετοχών ή/και ομολόγων/ομολογιών, ενώ αφορούν και σε θέματα συγχωνεύσεων-εξαγορών. Περιλαμβάνουν, επίσης, υποστηρικτικές υπηρεσίες (ancillary services) σε συναλλαγές σε διάφορα εργαλεία της χρηματαγοράς/κεφαλαιαγοράς. Λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές αποφάσεις της ΕΑ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής[899], η αγορά της επενδυτικής τραπεζικής μπορεί να διακριθεί περαιτέρω στις υπο-αγορές:

i) παροχής συμβουλών για την πραγματοποίηση εξαγορών και Συγχωνεύσεων (M&A advice),

ii) παροχής συμβουλών για την αρχική δημόσια προσφορά μετοχών στο κοινό (Initial Public Offering advice),

iii) παροχής συμβουλών έκδοσης μετοχών και ομολογιών.

iv) αναδοχής έκδοσης μετοχών και ομολόγων για τις εισηγμένες και υπό εισαγωγή στο χρηματιστήριο αξιών εταιρίες (arranging new issues of stocks and bonds).

615. Ωστόσο, ενόψει της προβληματικής που αναπτύσσεται κατωτέρω στην παρούσα ενότητα, δεν απαιτείται δεσμευτική οριοθέτηση της αγοράς.

616. Όσον αφορά στη γεωγραφική αγορά, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει κρίνει ότι τα περισσότερα τμήματα της είναι ενδεχομένως διεθνή, αλλά έχουν εξεταστεί και υπό εθνικό πρίσμα[900]. Η ΕΑ έχει κρίνει στο παρελθόν ότι είναι εθνικής εμβέλειας[901]. Για τις ανάγκες της παρούσας, δεν απαιτείται δεσμευτική οριοθέτηση της αγοράς, δεδομένου ότι, ακόμα και υπό το στενότερο ορισμό (ελληνική επικράτεια, στην οποία θα επικεντρωθεί η παρούσα ανάλυση), δε δημιουργούνται αμφιβολίες ως προς την επίπτωση της συγκέντρωσης στη λειτουργία του ανταγωνισμού.

ΙΒ.1.2. Η άποψη της γνωστοποιούσας

617. Η ΕΤΕ θεωρεί ότι η σχετική γεωγραφική αγορά επενδυτικών υπηρεσιών είναι τουλάχιστον ευρωπαϊκή. Ωστόσο, ακριβής ορισμός δεν απαιτείται στη συγκεκριμένη περίπτωση, δεδομένου ότι υπό κανένα πιθανό ορισμό της αγοράς τα μέρη δεν εκτιμούν ότι συνιστά επηρεαζομενη αγορά και, κατά συνέπεια, δεν δημιουργείται πιθανότητα παρεμπόδισης λειτουργίας του ανταγωνισμού. Σε κάθε περίπτωση, η ΕΤΕ θεωρεί ότι η γεωγραφική αγορά επενδυτικής τραπεζικής πρέπει να θεωρηθεί τουλάχιστον ευρωπαϊκή. Τα μέρη δεν αναμένεται να έχουν μερίδιο αγοράς ίσο ή μεγαλύτερο του 15% στην αγορά αυτή. Ακόμα και εάν η αγορά ήθελε θεωρηθεί εθνική, με τον

---

[899] Βλ. Απόφαση ΕΑ 534/VI/2012 ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ/ΤΡΑΠΕΖΑ EFG EUROBANK ERGASIAS και αποφάσεις M.3894 Unicredito/HVB, παρ. 33, M.5384 BNP PARIBAS/FORTIS, παρ. 66 και M.597 Swiss Bank Corporation/S.G. Warburg, παρ. 8.

[900] Βλ. αποφάσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.5384-BNP PARIBAS/FORTIS, παρ. 78, M.4843-RBS/ABN AMRO ASSETS, παρ. 23 και M.3894-UNICREDITO/HVB, παρ. 42.

[901] Βλ. απόφαση ΕΑ 534/VI/2012.

συνυπολογισμό των ξένων εταιρειών που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα, το μερίδιο των μερών δεν εκτιμάται να υπερβαίνει το 15%[902].

ΙΒ.2. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

ΙΒ.2.1. Δραστηριοποιούμενες επιχειρήσεις

618. Στη σχετική αγορά δραστηριοποιούνται και οι δύο συμμετέχουσες επιχειρήσεις[903]. Η ΕΤΕ, έως την τρέχουσα χρονική περίοδο, δραστηριοποιείται μέσω εσωτερικής διεύθυνσης επενδυτικής, ωστόσο, από το 2013 και έπειτα, σύμφωνα με την υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική της επιστολή, αναμένεται να δραστηριοποιηθεί μέσω της «ΕΘΝΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗ ΑΕΠΕΥ». Ο Όμιλος Eurobank δραστηριοποιείται στην παροχή επενδυτικών υπηρεσιών μέσω της θυγατρικής του «Eurobank Equities Α.Ε.Π.Ε.Υ»[904].

619. Από τα στοιχεία που συλλέχθηκαν κατά την έρευνα της Γ.Δ.Α. στην αγορά επενδυτικής τραπεζικής και στις υπο-αγορές αυτής, δραστηριοποιείται πληθώρα επιχειρήσεων διαφορετικής νομικής μορφής χωρίς περιορισμούς ως προς την έδρα τους. Για παράδειγμα, δραστηριοποιούνται, τόσο εγχώρια όσο και αλλοδαπά πιστωτικά ιδρύματα, ΑΕΠΕΥ, καθώς και μεγάλες ή και μικρότερες επιχειρήσεις παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών (επίσης εγχώριες και αλλοδαπές), όπως, μεταξύ άλλων, η KPMG, η Deloitte, και η Grant Thornton[905], αλλά και διεθνείς επενδυτικοί και χρηματοπιστωτικοί οίκοι όπως οι Goldman Sachs, JP Morgan, Nomura, Keefe-Bruyette & Woods[906].

620. Οι κυριότεροι ανταγωνιστές των μερών στην αγορά της επενδυτικής τραπεζικής, σύμφωνα με την άποψη των ημεδαπών ανταγωνιστών τους, είναι:
   - Για την Εθνική Τράπεζα: Bank of America, Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, Eurobank, AlphaBank, UBS, Merrill Lynch, Morgan Stanley, HSBC, Goldman Sachs, Τράπεζα Πειραιώς
   - Για την Eurobank: UBS, JP Morgan, Alpha Bank, Merrill Lynch, Morgan Stanley, HSBC, Goldman Sachs, Τράπεζα Πειραιώς.

ΙΒ.2.2. Προσφάτως πραγματοποιηθείσες συναλλαγές

621. Στην υπό-αγορά **των Εξαγορών και Συγχωνεύσεων**, σύμφωνα με τα παρασχεθέντα στοιχεία από την ίδια την ΕΤΕ αλλά και από την έρευνα της Γ.Δ.Α., η Διεύθυνση Επενδυτικής Τραπεζικής της

---

902 Βλ. υπ’ αριθμ. πρωτ. […] έντυπο γνωστοποίησης συγκέντρωσης.

903 Βλ. υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της Εθνικής Τράπεζας.

904 στην οποία χορηγήθηκε η υπ’ αριθμ. […] για παροχή κύριων και παρεπόμενων επενδυτικών υπηρεσιών στο πλαίσιο του νόμου 2396/1996. Η άδεια αυτή τροποποιήθηκε στο πλαίσιο συγχώνευσης με την εταιρεία Eurobank EFG Telesis Α.Ε.Π.Ε.Υ. προσθέτοντας ουσιαστικά κάποια νέα χρηματοπιστωτικά μέσα (άρθρο 5 ν. 3606/2007) για τις ήδη παρεχόμενες υπηρεσίες (βλ […] επιστολή Εθνικής Τράπεζας).

905 http://www.kpmg.com/gr/el/services/advisory/transactions-restructuring/corporate-finance/pages/default.aspx,
http://www.grant-thornton.gr/0fls/c1.asp?subid=74&catid=94&catid2=58&l=2,
http://www.deloitte.com/view/en_GR/gr/services/consulting/strategy/merger-acquisition-strategy/index.htm,
http://www.cgk.gr/el/buyouts-mergers,
http://www.fms.gr/gr/exagores.html,
http://www.planet.gr/gr/index.php?option=com_content&task=view&id=191&Itemid=235.

906 Γενικά, οι εταιρείες οι οποίες παρέχουν ή δύνανται να παρέχουν τις ανωτέρω επενδυτικές υπηρεσίες είναι οι Επιχειρήσεις Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών (ΕΠΕΥ), τα πιστωτικά ιδρύματα και οι χρηματιστηριακοί σύμβουλοι (βλ. άρθρο 3 Ν.3606/2007).

ΕΤΕ παρείχε συμβουλές για M&As το 2009 στο […], καθώς και στον […]. Το 2010 παρείχε συμβουλευτικές υπηρεσίες στην […] σε δύο περιπτώσεις, στην πρώτη σχετικά με τη δημόσια πρόταση για την […] και στη δεύτερη περίπτωση σχετικά με τη συγχώνευση δια απορροφήσεως από τα […]. Επιπροσθέτως, παρείχε τις εν λόγω υπηρεσίες και στην […]. σχετικά με την εξαγορά της […]. Το 2011 παρείχε τις σχετικές υπηρεσίες στην […] σχετικά με τη δημόσια πρόταση για την […] και στο […] σχετικά με την προαιρετική δημόσια πρόταση που υπέβαλε η […]. Τέλος, κατά το α΄ εξάμηνο του 2012 παρείχε συμβουλές και πάλι στο […] σχετικά με την υποχρεωτική αυτή τη φορά δημόσια πρόταση που υπέβαλε η […]. Η Eurobank αντίστοιχα παρείχε μεταξύ άλλων υπηρεσίες συμβούλου το 2009 για τη υποχρεωτική δημόσια πρόταση για την απόκτηση των μετοχών της Singular Logic από την MIG Technology Holdings και το 2010 για την προαιρετική δημόσια πρόταση για τις «Εκδόσεις Λυμπέρης Α.Ε.»[907].

622. Οι περιπτώσεις παροχής υπηρεσιών **αναδοχής έκδοσης μετοχών και ομολόγων** για τις εισηγμένες και υπό εισαγωγή στο χρηματιστήριο αξιών εταιρίες είναι εξαιρετικά περιορισμένες, ιδίως λόγω της ευρύτερης μακροοικονομικής κατάστασης και της επιλογής ως αναδόχων διεθνών οίκων. Συγκεκριμένα, η ΕΤΕ το 2009 ήταν συντονιστής/ κύριος ανάδοχος στην αρχική δημόσια προσφορά μετοχών της […][908] κατά την περίοδο εξέτασης και στην οποία συμμετείχαν […].

623. Από τα στοιχεία που συνέλεξε η Γ.Δ.Α.[909] **στον τομέα της αναδοχής** γενικότερα οι ελληνικές τράπεζες είχαν ελάχιστη συμμετοχή κατά την υπό εξέταση περίοδο. Συγκεκριμένα, σε τρεις αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου το 2009 συμμετείχαν ως ανάδοχοι ξένες τράπεζες. Αναλυτικότερα, στην αύξηση μετοχικού κεφαλαίου (ΑΜΚ)
- της […] με αναδόχους τις Credit Suisse, Goldman Sachs, JP Morgan, Morgan Stanley, Citigroup και UBS,
- της […] με αναδόχους τις ABN AMRO, BNP Paribas, Deutsche Bank, Jefferies και Merill Lynch και
- της […] με αναδόχους τις JP Morgan, Merill Lynch, Deutsche Bank, Citigroup Nomura και UBS.

624. Το 2010 στην ΑΜΚ της […] συμμετείχαν ως ανάδοχοι ξένες τράπεζες (Credit Suisse, Deutsche Bank, Goldman Sachs, Morgan Stanley, Barclays, Citigroup, HSBC, Keefe, Bruyette & Woods, Mediobanca και UBS), με μοναδική εξαίρεση το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο.

625. Το 2011 πραγματοποιήθηκαν δύο ΑΜΚ όπου μόνο στη μία υπήρξε ελληνική συμμετοχή. Συγκεκριμένα, οι ΑΜΚ που πραγματοποιήθηκαν ήταν οι εξής:
- της […] με αναδόχους τις Barclays, Credit Suisse, Goldman Sachs, Morgan Stanley, Keefe, Bruyette & Woods, Mediobanca, ING, Macquarie και MPS Capital και
- της […] με αναδόχους τις Eurobank, Alpha Bank, ΕΤΕ, Τράπεζα Πειραιώς και Marfin.

626. Όσον αναφορά **στις συμβουλές για αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου εισηγμένων εταιριών,** η ΕΤΕ παρείχε υπηρεσίες συμβούλου έκδοσης και εγγυητή κάλυψης για την ΑΜΚ της […] και συμβούλου έκδοσης για την […] το 2011. Παράλληλα, ήταν co-lead manager για την ΑΜΚ της […] και τις ομολογιακές εκδόσεις της […] και της […] το 2009.

---

[907] βλ. http://www.eurobankequities.gr/idiotes/idiotes/etairies/enhmerwtika-entypa/pliroforiaka-deltia.aspx.

[908] Όπως προέκυψε από την έρευνα της Γ.Δ.Α. η […]. Βλ. υπ’ αριθμ. πρωτ. […], υπ’ αριθμ. πρωτ. […].

[909] Βλ. υπ’ αριθμ. πρωτ. […] και απάντηση […], στο πλαίσιο εξέτασης της συγκέντρωσης Τράπεζας Πειραιώς – ΑΤΕ.

627. Στις συμβουλευτικές υπηρεσίες για ΑΜΚ εισηγμένων στο χρηματιστήριο εταιρειών, η Eurobank παρείχε υπηρεσίες συμβούλου σε ΑΜΚ της […], της […], της […] και της […]. Το 2010 παρείχε συμβουλευτικές υπηρεσίες σε ΑΜΚ της […]και της […]. Το 2011 παρείχε συμβουλευτικές υπηρεσίες στην ΑΜΚ της […] (από κοινού με τις […],[…],[…]και […]).

628. Οι υπηρεσίες παροχής συμβουλών για **αρχική δημόσια προσφορά** σε οργανωμένη αγορά (IPOs) είναι εξαιρετικά περιορισμένες λόγω της ευρύτερης μακροοικονομικής κατάστασης που επικρατεί στην Ελλάδα.

629. Όπως προκύπτει και από τα ανωτέρω, αλλά και από τα στοιχεία που προσκόμισαν ανταγωνιστές των μερών κατά την έρευνα της Γ.Δ.Α., η εν λόγω αγορά χαρακτηρίζεται από έντονη μεταβλητότητα τόσο ως προς τη συχνότητα των συναλλαγών και τα μεγέθη τους, αλλά και ως προς τον αριθμό και την ταυτότητα των πελατών. Γενικά δεν υφίσταται διαρκής και μόνιμη πελατειακή σχέση και οι συνεργασίες διαμορφώνονται βάσει ad hoc συμβατικών σχέσεων. Ενδεικτική είναι η περίπτωση της […], όπου σύμβουλοι το 2009 ήταν τόσο η […] όσο και η […], ή η περίπτωση της […] η οποία το 2009 απευθύνθηκε […] για ΑΜΚ και το 2011 […], ενώ το 2010 για συμβουλές σε θέμα συγχώνευσης με την εταιρία […] στην […]. Άλλη περίπτωση είναι η […] η οποία απευθύνθηκε στην […] για θέματα συγχώνευσης το 2009, αλλά το ίδιο έτος για ΑΜΚ σε ξένες τράπεζες.

ΙΒ.2.3. Εμπόδια Εισόδου

ΙΒ.2.3.1. Νομικά εμπόδια

630. Η παροχή των υπηρεσιών της επενδυτικής τραπεζικής πραγματοποιείται βάσει της Οδηγίας 2006/48/ΕΕ, όπως αυτή ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία με τον Ν. 3601/2007, σε συνδυασμό με την Οδηγία 2004/39/ΕΕ, όπως αυτή ενσωματώθηκε επίσης στην ελληνική νομοθεσία με τον Ν.3606/2007.

631. Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 15 του Ν. 3601/2007, επιτρέπεται η διασυνοριακή παροχή των υπηρεσιών επενδυτικής τραπεζικής, όσον αφορά πιστωτικά ιδρύματα κράτους-μέλους της ΕΕ με ή χωρίς εγκατάσταση, κατόπιν σχετικής γνωστοποίησης από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους καταγωγής του παρόχου προς την Τράπεζα της Ελλάδος. Στην περίπτωση δε που το πιστωτικό ίδρυμα κράτους-μέλους της ΕΕ πρόκειται να παρέχει τις εν λόγω υπηρεσίες μέσω ίδρυσης υποκαταστήματος (με εγκατάσταση), οι αρμόδιες αρχές της χώρας καταγωγής οφείλουν να κοινοποιήσουν στην Τράπεζα της Ελλάδος όλες τις πληροφορίες που απαιτούνται, σύμφωνα με τα οριζόμενα στα άρθρα 12 και 13 του Ν. 3601/2007.

632. Στην περίπτωση των Εταιριών Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών (ΕΠΕΥ) κράτους-μέλους της ΕΕ, με ή χωρίς εγκατάσταση, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 31 του Ν. 3606/2007, επιτρέπεται η παροχή των ανωτέρω υπηρεσιών (εφόσον καλύπτονται από την άδεια λειτουργίας της στο κράτος καταγωγής της) μετά τη διαβίβαση στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς σχετικής γνωστοποίησης από την αρμόδια αρχή του κράτους - μέλους καταγωγής, ενώ σύμφωνα με το άρθρο 32, οι όροι και η διαδικασία για την εγκατάσταση (ίδρυση υποκαταστήματος) καθορίζονται με απόφαση του ΔΣ της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς.

633. Όσον δε αφορά στην παροχή υπηρεσιών επενδυτικής τραπεζικής από πιστωτικά ιδρύματα ή ΕΠΕΥ που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας από την αρμόδια αρχή τρίτου κράτους, απαιτείται πρόσθετη

άδεια από την Τράπεζα της Ελλάδος ή την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, αντιστοίχως, η οποία χορηγείται υπό την αίρεση της πλήρωσης ορισμένων πρόσθετων υποχρεώσεων που αναφέρονται στους οικείους νόμους[910].

634. Εξαίρεση αποτελεί ο τομέας της εναλλακτικής (μη οργανωμένης) αγοράς[911], στον οποίο σύμφωνα με το άρθρο 34 του Κανονισμού Λειτουργίας της δύναται να δραστηριοποιηθούν ως σύμβουλοι, πέραν των πιστωτικών ιδρυμάτων και ΕΠΕΥ, και ελεγκτικές εταιρείες ή εταιρίες συμβούλων (όπως για παράδειγμα Deloitte, Ernst&Young, KPMG, PwC)[912].

635. Το σύνολο των υπηρεσιών που συγκαταλέγονται στην επενδυτική τραπεζική δεν παρέχονται αδιακρίτως από όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα, καθώς κάποιες συγκεκριμένες συναλλαγές εξ’ αυτών υπόκεινται σε περιορισμούς ή απαιτούν ειδικές άδειες. Συγκεκριμένα:

- Στην **παροχή συμβουλών για την πραγματοποίηση συγχωνεύσεων και εξαγορών** (M&A advice), οι υπηρεσίες που αφορούν συγκεκριμένα στην παροχή συμβουλών για δημόσιες προτάσεις παρέχονται κατά τα προβλεπόμενα στις διατάξεις του Ν. 3606/2007 (ιδίως άρθρο 4, παρ. 2, περ. γ) και του Ν. 3601/2007 (ιδίως άρθρο 11, παρ. 1, περ. θ[913]). Στις λοιπές συγχωνεύσεις και εξαγορές, σε περίπτωση κατά την οποία οι μετασχηματιζόμενες εταιρίες είναι εισηγμένες, οι υπηρεσίες για την αποτίμηση παρέχονται από νομικό πρόσωπο, που δύναται να παρέχει στην Ελλάδα ή σε άλλο κράτος μέλος της Ευρώπης την επενδυτική υπηρεσία του άρθρου 4 του Ν. 3606/2007 ή ελεγκτικούς οίκους (παρ. 4.1.4.1.3 του Κανονισμού του ΧΑ[914]).
- Οι υπηρεσίες **παροχής συμβουλών για την αρχική δημόσια προσφορά μετοχών στο κοινό** (IPO advice) και έκδοση μετοχών και ομολογιών παρέχονται από ΕΠΕΥ βάσει του Ν. 3606/2007 (ιδίως άρθρο 4 παρ. 1 περ. ε, στ και ζ και παρ. 2, περ. στ)[915] και Πιστωτικά Ιδρύματα βάσει του Ν. 3601/2007 (ιδίως άρθρο 11, παρ. 1, περ. η)[916].

---

[910] Βλ. απαντητική επιστολή […] και άρθρο 14 Ν. 3601/2007 και άρθρο 32(7) Ν. 3606/2007.

[911] Πρόκειται για τον Πολυμερή Μηχανισμό Διαπραγμάτευσης (ΠΜΔ) του ΧΑ, όπως ορίζεται στο άρθρο 2(11) του Ν. 3606/2007. Η Εναλλακτική Αγορά απευθύνεται σε αναπτυσσόμενες ή μικρές επιχειρήσεις ή σε όσες θέλουν να έχουν αντικειμενική αποτίμηση της αξίας τους ή να αποκτήσουν τη σχετική εμπειρία για ενδεχόμενη μετάβασή τους στη Κύρια (Οργανωμένη) Αγορά, και υπόκειται σε λιγότερο αυστηρές υποχρεωτικές προϋποθέσεις εισαγωγής και παραμονής σε αυτή απ’ ότι στην οργανωμένη Κύρια Αγορά του χρηματιστηρίου (www.athex.gr/ena/).

[912] Βλ. 7η τροποποίηση Κανονισμού Λειτουργίας Εναλλακτικής Αγοράς. (http://www.ase.gr/content/gr/announcements/Files/EN%20A%20Κανονες%206η%20τροποποίηση%202012%20%2024112011clean%20_2.pdf) Επί του παρόντος, σύμφωνα με την ιστοσελίδα της Εναλλακτικής Αγοράς, ως Σύμβουλος φαίνεται η Grant Thornton. Βλ. και απαντητική επιστολή […].

[913] Σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο «*Δραστηριότητες πιστωτικών ιδρυμάτων*»: «*θ. παροχή συμβουλών σε επιχειρήσεις όσον αφορά τη διάρθρωση του κεφαλαίου, τη βιομηχανική στρατηγική και συναφή θέματα παροχής συμβουλών, καθώς και υπηρεσιών στον τομέα της συγχώνευσης και της εξαγοράς επιχειρήσεων*» και «*η. συμμετοχές σε εκδόσεις τίτλων και παροχή συναφών υπηρεσιών περιλαμβανομένων ειδικότερα και των υπηρεσιών αναδόχου εκδόσεων τίτλων*».

[914] 7η Έκδοση Κανονισμού Χρηματιστηρίου Αθηνών - παρ. 4.1.4.1.3. Αύξηση μετοχικού κεφαλαίου με σκοπό συγχώνευση ή απορρόφηση εταιρίας. «*(3) Στις περιπτώσεις που στην αποτίμηση συγχωνευόμενης εταιρίας η εκτίμηση του παγίου ενεργητικού της γίνεται σε τρέχουσες τιμές, εκτίμηση της περιουσίας αυτής διενεργείται από εκτιμητή του Σώματος Ορκωτών Εκτιμητών ή από αντίστοιχο αναγνωρισμένο εκτιμητικό οίκο.*»

[915] Σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο:«*Επενδυτικές υπηρεσίες και δραστηριότητες και παρεπόμενες υπηρεσίες 1.Ως επενδυτικές υπηρεσίες και δραστηριότητες νοούνται οι εξής: (α) Η λήψη και διαβίβαση εντολών, η οποία συνίσταται στη λήψη και διαβίβαση εντολών για λογαριασμό πελατών, για κατάρτιση συναλλαγών σε χρηματοπιστωτικά μέσα. (β) Η εκτέλεση εντολών για λογαριασμό πελατών, η οποία συνίσταται στην κατάρτιση συμβάσεων αγοράς ή πώλησης ενός ή περισσότερων χρηματοπιστωτικών μέσων για λογαριασμό πελατών. (γ) Η διαπραγμάτευση για ίδιο*

- Οι υπηρεσίες **αναδοχής έκδοσης μετοχών και ομολογιών για τις εισηγμένες και υπό εισαγωγή στο χρηματιστήριο αξιών εταιρίες** (arranging new issues of stocks and bonds) παρέχονται από πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων, βάσει του Ν.3606/2007, άρθρο 4, παρ. 1, περ. (στ) και περ. (ζ), και του Ν.3601/2007, άρθρο 11, παρ. 1, περ. (η). Επίσης, οι Ανάδοχοι/Σύμβουλοι πρέπει να συμμορφώνονται με τον Κανονισμό Αναδοχών (3/460/10.01.2008 απόφαση Δ.Σ. της Ε.Κ.[917]) και το Ν.3401/2005.

636. Οι λοιπές συμβουλευτικές υπηρεσίες που δεν αναφέρονται ρητά ανωτέρω και για τις οποίες δεν υφίσταται κάποιο συγκεκριμένο νομικό πλαίσιο (π.χ. συμβουλές για συγχωνεύσεις όχι κατόπιν δημόσιας πρότασης ή αποτιμήσεις μη εισηγμένων εταιριών κλπ), δύναται να παρασχεθούν από εταιρίες συμβούλων (νομικών, τεχνικών, οικονομικών κ.ά.), καθώς δεν απαιτείται κάποια άδεια από αρμόδια ελληνική αρχή.

637. Συνεπώς, ως νομικό εμπόδιο εισόδου που αντιμετωπίζει μια επιχείρηση που επιθυμεί να δραστηριοποιηθεί στην παροχή των επενδυτικών υπηρεσιών μπορεί ενδεχομένως να θεωρηθεί η

λογαριασμό, η οποία συνίσταται στη διαπραγμάτευση από ΕΠΕΥ με κεφάλαια της ενός ή περισσότερων χρηματοπιστωτικών μέσων προς κατάρτιση συναλλαγών επ` αυτών. (δ) Η διαχείριση χαρτοφυλακίων, η οποία συνίσταται στη διαχείριση, κατά τη διακριτική ευχέρεια της ΕΠΕΥ, χαρτοφυλακίων πελατών, στο πλαίσιο εντολής τους, που περιλαμβάνουν ένα ή περισσότερα χρηματοπιστωτικά μέσα.(ε) Η παροχή επενδυτικών συμβουλών, η οποία συνίσταται στην παροχή προσωπικών συμβουλών σε πελάτη, είτε κατόπιν αιτήσεως του είτε με πρωτοβουλία της ΕΠΕΥ, σχετικά με μία ή περισσότερες συναλλαγές που αφορούν χρηματοπιστωτικά μέσα. (στ) Η αναδοχή χρηματοπιστωτικών μέσων ή η τοποθέτηση χρηματοπιστωτικών μέσων με δέσμευση ανάληψης. (ζ) Η τοποθέτηση χρηματοπιστωτικών μέσων χωρίς δέσμευση ανάληψης. (η) Η λειτουργία πολυμερούς μηχανισμού διαπραγμάτευσης (ΠΜΔ) 2. Ως παρεπόμενες υπηρεσίες νοούνται οι εξής: (α) Η φύλαξη και διοικητική διαχείριση χρηματοπιστωτικών μέσων για λογαριασμό πελατών, περιλαμβανομένης της παροχής υπηρεσιών θεματοφύλακα και παροχής συναφών υπηρεσιών όπως η διαχείριση χρηματικών διαθεσίμων ή παρεχόμενων ασφαλειών. (β) Η παροχή πιστώσεων ή δανείων σε επενδυτή προς διενέργεια συναλλαγής σε ένα ή περισσότερα χρηματοπιστωτικά μέσα, στην οποία μεσολαβεί η ΕΠΕΥ, η οποία παρέχει την πίστωση ή το δάνειο. (γ) Η παροχή συμβουλών σε επιχειρήσεις σχετικά με τη διάρθρωση του κεφαλαίου τους, την κλαδική στρατηγική και συναφή θέματα, καθώς και παροχή συμβουλών και υπηρεσιών σχετικά με συγχωνεύσεις και εξαγορές επιχειρήσεων. (δ) Η παροχή υπηρεσιών ξένου συναλλάγματος εφόσον συνδέονται με την παροχή επενδυτικών υπηρεσιών. (ε) Η έρευνα στον τομέα των επενδύσεων και χρηματοοικονομική ανάλυση ή άλλες μορφές γενικών συστάσεων που σχετίζονται με συναλλαγές σε χρηματοπιστωτικά μέσα. (στ) Η παροχή υπηρεσιών σχετιζόμενων με την αναδοχή. (ζ) Η παροχή επενδυτικών και παρεπόμενων υπηρεσιών σχετικά με τα υποκείμενα μέσα των παραγώγων που περιλαμβάνονται στις περιπτώσεις ε` έως ζ και ι` του άρθρου 5, εφόσον σχετίζονται με την παροχή επενδυτικών ή παρεπόμενων υπηρεσιών.»

[916] Σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο: *«Δραστηριότητες πιστωτικών ιδρυμάτων 1. Ο κατάλογος δραστηριοτήτων για την εφαρμογή των άρθρων 12 έως 20 του παρόντος νόμου έχει ως εξής: α. αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων β. χορήγηση δανείων ή λοιπών πιστώσεων συμπεριλαμβανομένων και των πράξεων πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων γ. χρηματοδοτική μίσθωση (leasing) δ. "υπηρεσίες πληρωμών", περιλαμβανομένης της μεταφοράς κεφαλαίων ε. έκδοση και διαχείριση άλλων μέσων πληρωμής (ταξιδιωτικών και τραπεζικών επιταγών), εφόσον η δραστηριότητα αυτή δεν καλύπτεται από την προηγούμενη περίπτωση δ`.στ. εγγυήσεις και αναλήψεις υποχρεώσεων ζ. συναλλαγές για λογαριασμό του ίδιου του ιδρύματος ή της πελατείας του, που αφορούν: i. μέσα χρηματαγοράς (αξιόγραφα, πιστοποιητικά καταθέσεων κ.λπ.), ii. συνάλλαγμα, iii. προθεσμιακά συμβόλαια χρηματοπιστωτικών τίτλων ή χρηματοπιστωτικά δικαιώματα, iv. συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων και συναλλάγματος, v. κινητές αξίες. η. συμμετοχές σε εκδόσεις τίτλων και παροχή συναφών υπηρεσιών περιλαμβανομένων ειδικότερα και των υπηρεσιών αναδόχου εκδόσεων τίτλων θ. παροχή συμβουλών σε επιχειρήσεις όσον αφορά τη διάρθρωση του κεφαλαίου, τη βιομηχανική στρατηγική και συναφή θέματα παροχής συμβουλών, καθώς και υπηρεσιών στον τομέα της συγχώνευσης και της εξαγοράς επιχειρήσεων ι. διαμεσολάβηση στις διατραπεζικές αγορές ια. διαχείριση χαρτοφυλακίου ή παροχή συμβουλών για τη διαχείριση χαρτοφυλακίου ιβ. φύλαξη και διαχείριση κινητών αξιών ιγ. συλλογή και επεξεργασία εμπορικών πληροφοριών, περιλαμβανομένων και των υπηρεσιών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας πελατών ιδ. εκμίσθωση θυρίδων ιε. έκδοση ηλεκτρονικού χρήματος ιστ. οι δραστηριότητες, πέραν των προαναφερθεισών, που προβλέπονται στις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 2 του ν. 2396/1996 (ΦΕΚ 73 Α`), όπως ισχύει».*

[917] http://www.ethe.org.gr/files/pdf/_2008121143620.pdf

υποχρέωση ανάληψης συγκεκριμένης νομικής μορφής, καθώς και η ανάγκη λήψης άδειας λειτουργίας από τις εκάστοτε αρμόδιες εποπτεύουσες Αρχές για συγκεκριμένες λειτουργίες που καλείται να εκτελέσει[918]. Ωστόσο, κατά την εκτίμηση της Υπηρεσίας, τα νομικά εμπόδια δεν είναι τόσο σημαντικά ούτως ώστε να περιορίζουν την πρόσβαση στην αγορά μεγάλων αλλοδαπών και διεθνών επενδυτικών και χρηματοπιστωτικών οίκων.

ΙΒ.2.3.2. Πραγματικά εμπόδια

638. Στο πλαίσιο της παροχής ενός πλήρους φάσματος επενδυτικών υπηρεσιών, ως προϋπόθεση τίθεται η ύπαρξη στελεχών εξαιρετικών ικανοτήτων με εμπειρία και εξειδικευμένη τεχνογνωσία, καθώς και τη δυνατότητα πρόσβασης στις διεθνείς αγορές επενδυτών. Σύμφωνα με μία γνώμη[919], στα πραγματικά εμπόδια εισόδου συγκαταλέγονται οι εδραιωμένες πελατειακές σχέσεις και η παροχή ευρύτερου φάσματος υπηρεσιών.

639. Ειδικά για συναλλαγές μεσαίου και μικρού μεγέθους, ο ανταγωνισμός για την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, ιδιαίτερα στον τομέα Εξαγορών & Συγχωνεύσεων είναι μεγάλος καθότι, εκτός των εγχώριων τραπεζών, δραστηριότητα έχουν αναπτύξει και ελεγκτικές εταιρείες (Deloitte, Ernst&Young, KPMG, PwC), αλλά και μικρότερες ιδιωτικές εταιρίες (π.χ. Axia Ventures κλπ)[920].

ΙΒ.2.4. Νέοι Παίκτες – Δυνητικός Ανταγωνισμός

640. Σύμφωνα με τα στοιχεία που συνέλλεξε η Γ.Δ.Α. από τις δραστηριοποιούμενες στη συγκεκριμένη αγορά εταιρίες[921], η δυσμενής οικονομική συγκυρία επηρέασε τον όγκο συναλλαγών της αγοράς επενδυτικών υπηρεσιών στην Ελλάδα. Ωστόσο, ακριβώς εξαιτίας της οικονομικής συγκυρίας δημιουργήθηκαν ευκαιρίες δραστηριοποίησης (εξαγορές, συγχωνεύσεις και σχεδιασμοί ιδιωτικοποιήσεων)[922] για εταιρίες οι οποίες στο παρελθόν δεν είχαν δραστηριοποιηθεί στην αγορά επενδυτικών υπηρεσιών στην Ελλάδα. Πράγματι, κατά τη διάρκεια των τελευταίων 5 ετών υπήρξαν ορισμένες επιχειρήσεις οι οποίες στο παρελθόν δεν είχαν δραστηριοποιηθεί στην αγορά επενδυτικών υπηρεσιών στην Ελλάδα ούτε είχαν συμμετάσχει σε συναλλαγές που πραγματοποιήθηκαν στην ελληνική αγορά. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται οι Moelis, Blackrock Services, Bucephale Finance, Axia Ventures, Virtus Partners, Alvarez & Marsal και Lead Finance[923]. Επίσης, από πληροφορίες στην αγορά μέσω σχετικών ανακοινώσεων συναλλαγών και νέων αναθέσεων υπηρεσιών συμβούλου, διαπιστώνεται η ύπαρξη νέων ελληνικών συμβουλευτικών εταιρειών (τύπου «boutiques»), οι οποίες εμφανίζονται να έχουν αυξημένη δραστηριότητα όσον αφορά συγκεκριμένα προϊόντα (π.χ. εξαγορές και συγχωνεύσεις)[924]. Ως εκ τούτου, κατά την άποψη των ανταγωνιστών των μερών, υπάρχει σοβαρό ενδεχόμενο περαιτέρω κατακερματισμού του κλάδου στο μέλλον, ιδιαίτερα δε στα πλαίσια της παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών αναδιάρθρωσης (restructuring), στις οποίες θα μπορούσαν να δραστηριοποιηθούν και πρώην στελέχη τραπεζών ως ελεύθεροι επαγγελματίες[925].

---

[918] Βλ. απαντητικές επιστολές […],[…],[…],[…],[…],[…],[…].
[919] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[920] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[921] Βλ ενδεικτικά απαντητικές επιστολές […],[…],[…], […],[…],[…],[…].
[922] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[923] Βλ απαντητική επιστολή […],[…].
[924] Βλ απαντητική επιστολή […].
[925] Βλ. απαντητική επιστολή […].

641. Το κατά πόσο οι κατά την τελευταία πενταετία είσοδοι είχαν σημαντική επίπτωση στην αγορά δεν είναι εφικτό να υπολογιστεί, δεδομένου ότι δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία για τη συγκεκριμένη αγορά, καθώς χαρακτηρίζεται από όρους εμπιστευτικότητας.

642. Σε γενικές γραμμές όμως, η Επιτροπή εκτιμά, ότι η είσοδος νέων επιχειρήσεων, είτε ελληνικών είτε αλλοδαπών είναι πιθανή, ενδεχομένως και σε χρονικό ορίζοντα δύο ετών[926], κυρίως στο πλαίσιο διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που θα εξασφαλίσουν τις θεσμικές και οικονομικές προϋποθέσεις για μια σύγχρονη ανταγωνιστική οικονομία, την άμεση βελτίωση της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης και την απλοποίηση του νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου και τέλος την αποκατάσταση των ομαλών συνθηκών ρευστότητας και γενικότερα την εδραίωση των προϋποθέσεων για διατηρήσιμη ανάπτυξη. Στα ανωτέρω πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός πως όταν γίνονται αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου εισηγμένων εταιριών, μέρος των υπηρεσιών αναδοχής ή άλλων αντίστοιχων συμβουλευτικών υπηρεσιών ανατίθεται σε ξένες τράπεζες ή χρηματιστηριακές εταιρίες[927].

ΙΒ.2.5. Σημασία Προτιμήσεων - Σημασία Σήματος και Πίστης

643. Για υπηρεσίες Εξαγορών & Συγχωνεύσεων, οι εταιρίες επιλέγουν σύμβουλο κατά κύριο λόγο με βάση τα εξής χαρακτηριστικά[928]:
   - Ικανότητα στελεχών
   - Διαχρονική σχέση εμπιστοσύνης και ικανότητα ανάπτυξης ιδεών και εξεύρεσης λύσεων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που ανακύπτουν κατά το σχεδιασμό και την υλοποίηση των ανωτέρω πράξεων (“idea generation”)
   - Γνώση του κλάδου και εμπειρία σε παρόμοιες συναλλαγές.

644. Για υπηρεσίες που σχετίζονται με άντληση κεφαλαίων από τις αγορές, οι εκδότες επιλέγουν ανάδοχο κατά κύριο λόγο με βάση τα εξής χαρακτηριστικά:
   - Πρόσβαση σε μεγάλη γκάμα πιθανών επενδυτών
   - Δυνατότητα επίτευξης της καλύτερης δυνατής τιμής έκδοσης του σχετικού αξιόγραφου (μετοχής ή ομόλογου)
   - Δυνατότητα συνεργασίας μέσα σε κοινοπρακτικό σχήμα αναδόχων.

645. Η επιλογή βέβαια από τον πελάτη του παρόχου της υπηρεσίας επενδυτικής τραπεζικής δεν περιορίζεται στους ανωτέρω παράγοντες[929] (αν και δίνεται μεγάλη βαρύτητα στο σήμα, καθώς συνδέεται με την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών), αλλά επηρεάζεται και από άλλους, μεταξύ των οποίων, συγκαταλέγονται οι εξής:
   - οι προς κάλυψη ανάγκες, για παράδειγμα πρόσβαση ή μη στις διεθνείς αγορές,
   - το κόστος[930]
   - η ικανότητα της Τράπεζας να προτείνει στον πελάτη εξατομικευμένες λύσεις κατάλληλα προσαρμοσμένες στις προσωπικές του ανάγκες με υψηλή φερεγγυότητα (εμπιστοσύνη) και

[926] Βλ. απαντητική επιστολή […] και […].
[927] Βλ απαντητική επιστολή […]
[928] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[929] Βλ απαντητική επιστολή […],[…],[…],[…],[…],[…],[…],[…]
[930] Κατά τη […], η ζήτηση επενδυτικών υπηρεσιών δεν επηρεάζεται πολύ από την τιμή, αλλά από τις επικρατούσες συνθήκες της αγοράς (τιμές μετοχών, κόστος χρήματος, πιστωτικές συνθήκες, συγκέντρωση κλάδου κλπ), που διαμορφώνουν τις ανάγκες των εταιριών, ενώ οι εγχώριες τράπεζες έχουν περιορισμένο ρόλο, καθώς οι διεθνείς τράπεζες διαμορφώνουν τις τιμές του κλάδου (Price setters). Βλ. υπ’ αριθμ. πρωτ. […].

- η εξυπηρέτηση που παρέχουν οι Προσωπικοί τους Σύμβουλοι.

646. Γενικά, σύμφωνα με τα μέρη, δεν υφίσταται σε μεγάλο βαθμό πιστή πελατεία στην παροχή επενδυτικών υπηρεσιών, ενώ το σήμα δεν συμβάλλει καθοριστικά στην επιλογή συμβούλου, γεγονός που οφείλεται κυρίως στον υψηλό ανταγωνισμό, αλλά και στην υψηλή διασπορά της πελατειακής βάσης. Μόνο στον τομέα των Κεφαλαιαγορών και Ομολογιακών Εκδόσεων διαπιστώνεται ότι εταιρίες που είναι συχνοί εκδότες (serial issuers), επιλέγουν κατά κύριο λόγο αναδόχους με τους οποίους έχουν συνεργαστεί στο παρελθόν. Ωστόσο, κατά την εκτίμησή τους, δεδομένης της ύπαρξης των διεθνών οίκων και του μικρού μεριδίου αγοράς των ελληνικών εταιριών παροχής επενδυτικών υπηρεσιών στην αγορά, ακόμα και στην περίπτωση που το σήμα λαμβάνεται υπόψη από τους πελάτες, λειτουργεί εν τέλει προς όφελος των ευρέως γνωστών διεθνών οίκων[931].

647. Εκτιμήσεις, ωστόσο, ανταγωνιστών[932] αναφέρουν πως, σε γενικές γραμμές, οι πελάτες επικεντρώνονται στο να κτίζουν και να διατηρούν μακροχρόνιες σχέσεις με τις επιχειρήσεις εκείνες που έχουν παρουσία, δυνατότητες και ιστορικό προηγούμενων επιδόσεων (track record) σε συναλλαγές που αφορούν σε όλο το φάσμα προϊόντων που σχετίζεται με τις ανάγκες τους. Η αναγνώριση του σήματος του παρόχου των υπηρεσιών και τυχόν σχέση χρηματοδότησης με αυτόν θεωρούνται επίσης παράγοντες επιλογής προμηθευτή από τους πελάτες της σχετικής αγοράς.

ΙΒ.2.6. Συμφωνίες συνεργασίας - Διαφάνεια

648. Στις υπό εξέταση αγορές, τα μέρη εκτιμούν πως δεν υφίστανται συμβάσεις αποκλειστικής διανομής. Κατά περίπτωση και κατά την άσκηση της συνήθους δραστηριότητάς τους, οι εταιρίες που δραστηριοποιούνται στην αγορά επενδυτικής τραπεζικής (συμπεριλαμβανομένων των τραπεζών) συνάπτουν συμφωνίες με τον εκάστοτε πελάτη τους για συγκεκριμένο έργο[933]. Οι εγχώριες τράπεζες παρέχουν συνήθως τις υπηρεσίες τους σαν μέλη κοινοπραξίας με διεθνείς τράπεζες, εκτός και εάν πρόκειται για συναλλαγές μεσαίας / μικρής κλίμακας[934].

649. Η ανάληψη υπηρεσιών επενδυτικής τραπεζικής και οι όροι παροχής τους καλύπτονται από όρους εμπιστευτικότητας και έλλειψη διαφάνειας, ιδίως σε ό,τι αφορά στην παροχή επενδυτικών υπηρεσιών σε μη εισηγμένες εταιρείες[935].

ΙΒ.2.7. Κόστος Μεταστροφής

650. Η αγορά επενδυτικής τραπεζικής χαρακτηρίζεται από τα μέρη ως χαμηλού κόστους μεταστροφής, με αποτέλεσμα η αλλαγή παρόχου να είναι χρονικά άμεση και χρηματικά αδάπανη[936], εφόσον βέβαια πρόκειται για αλλαγή παρόχου μετά τη λήξη της κάθε φορά συγκεκριμένης συνεργασίας.

ΙΒ.2.8. Διασπορά - Κατανομή Πελατών – Εποχικότητα ζήτησης

651. Ο βαθμός διασποράς των πελατών, κατά τα μέρη, είναι πολύ μεγάλος και αφορά κυρίως επιχειρήσεις, ωστόσο κρίνεται ως ελάσσονος σημασίας, καθώς **μια περίοδος μπορεί να διαφέρει από την επόμενη για κάθε τράπεζα που δραστηριοποιείται στον τομέα αυτό**. Τα τελευταία δε

---

[931] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[932] Βλ απαντητική επιστολή […],[…].
[933] Βλ. απάντηση […].
[934] Βλ. απάντηση […].
[935] Βλ. […] και […].
[936] Βλ. […].

τρία χρόνια το Ελληνικό Δημόσιο / ευρύτερος δημόσιος τομέας, λόγω του υλοποιούμενου προγράμματος αποκρατικοποιήσεων, καλύπτει σημαντικό μέρος τουλάχιστον του κύκλου εργασιών της επενδυτικής τραπεζικής της ΕΤΕ στον τομέα των Εξαγορών & Συγχωνεύσεων[937].

652. Ειδικότερα, η ΕΤΕ αναφέρει πως η συμμετοχή του Ελληνικού Δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα στον κύκλο εργασιών της στον τομέα Εξαγορών & Συγχωνεύσεων (M&As) διαμορφώνεται κατ’ έτος σε […]% για το 2009, […]% για το 2010, […]% για το 2011 και […]% για το α΄ εξάμηνο 2012.

653. Η **δομή της πελατειακή βάσης δεν είναι σταθερή**[938] και σε καμία περίπτωση δεν προσομοιάζει μίας παραγωγικής εταιρείας με δεδομένα προϊόντα σε τελικούς πελάτες. Αντιθέτως, ο αριθμός και η σύνθεση των πελατών είναι δυναμικοί και εξαρτώνται από μία σειρά γενικών παραγόντων όπως οι επικρατούσες οικονομικές συνθήκες, οι ειδικές κλαδικές τάσεις, το κόστος χρηματοδότησης, οι συνθήκες ρευστότητας, οι εκάστοτε ανάγκες των εταιριών κτλ., αλλά και ειδικότερων, όπως κατά πόσο τελικά πραγματοποιούνται εξαγορές, συγχωνεύσεις και δημόσιες προσφορές.

ΙΒ.2.9. Τιμολόγηση

654. Η τιμολόγηση των επενδυτικών υπηρεσιών καθορίζονται με βάση διάφορους παράγοντες, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται οι εμπορικές και τιμολογιακές πολιτικές των επιχειρήσεων, η φύση και το μέγεθος (αξία) εκάστης συναλλαγής, η πολυπλοκότητά της, ο κίνδυνος και η ευθύνη που αναλαμβάνεται από την εκτέλεση των υπηρεσιών (ειδικά στην περίπτωση της αναδοχής), το χρονοδιάγραμμα για την ολοκλήρωσής της, το ανθρώπινο δυναμικό που απαιτείται για την ολοκλήρωσή της σε επίπεδο αριθμού, εμπειρίας, χρόνου και εξειδίκευσης, το ιστορικό προηγούμενων επιδόσεων (track record) του συμβούλου/ οργανωτή σε όμοιες συναλλαγές, η κατανόηση των ιδιαιτεροτήτων του κλάδου, όπως τις αντιλαμβάνεται ο πελάτης, και οι στόχοι εν γένει του πελάτη, η οικονομική δυνατότητα του παρόχου της υπηρεσίας σε περιπτώσεις χρηματοδοτήσεων, αλλά και ο ανταγωνισμός, το γενικότερο οικονομικό κλίμα και συγκυρία, η πιθανότητα επιτυχούς ολοκλήρωσής της, και η σχέση με τον πελάτη[939].

ΙΒ.3. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ

ΙΒ.3.1. Μερίδια αγοράς – Δείκτες HHI

655. Σημειώνεται καταρχήν ότι, όπως εκτιμά και η γνωστοποιούσα, η απεικόνιση της ευρύτερης αγοράς και των υπο-αγορών είναι εξαιρετικά δυσχερής. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η ανάληψη των σχετικών υπηρεσιών καλύπτεται από όρους εμπιστευτικότητας και χαρακτηρίζεται από έλλειψη διαφάνειας, ειδικά όσον αφορά την παροχή τους προς μη εισηγμένες εταιρίες. Δεν υπάρχουν διαθέσιμες έρευνες ή μελέτες για τις αγορές, ούτε σαφής προσδιορισμός των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων και των ληπτών των υπηρεσιών.

656. Ενδεικτικά, για τις υπηρεσίες **παροχής συμβουλών επί συγχωνεύσεων και εξαγορών**, τα στοιχεία της αγοράς δεν μπορούν να αποτελέσουν ασφαλή βάση εκτίμησης, λόγω του ότι αυτά περιορίζονται στις εξαγορές εισηγμένων εταιριών. Κάθε δε συλλογή στοιχείων δεν μπορεί να γίνει παρά με τρόπο αποσπασματικό (από δημοσιευθέντα πληροφοριακά δελτία) και ενέχει κίνδυνο

[937] Βλ. υπ’ αριθμ. πρωτ. […] έντυπο γνωστοποίησης συγκέντρωσης, σελ. […].
[938] Βλ απαντητική επιστολή […].
[939] Βλ απαντητική επιστολή […], […], […], […], […],[…],[…],[…].

εσφαλμένης εκτίμησης, δεδομένου ότι, ακόμα και στα σχετικά δελτία που είναι υποχρεωμένες να εκδίδουν οι εισηγμένες επιχειρήσεις για την πραγματοποίηση συγχωνεύσεων, συχνά δεν αναγράφονται οι σύμβουλοι έκδοσης. Το πρόβλημα επιτείνεται λόγω της μη συμπερίληψης στην αγορά πελατών-μη εισηγμένων επιχειρήσεων, οι οποίοι δεν είναι καν υποχρεωμένοι να εκδίδουν τα αντίστοιχα δελτία. Επίσης, δεν υπάρχουν δημοσιευμένα στοιχεία σχετικά με προμήθειες για συμβουλές επί εξαγορών και συγχωνεύσεων, οι οποίες εν τέλει δεν πραγματοποιήθηκαν.

657. Η ενεργός δε παρουσία ξένων οίκων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών ιδίως σε συγχωνεύσεις και εξαγορές μεγάλων επιχειρήσεων έχει περιορίσει ιδιαίτερα την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών από τις εγχώριες εταιρίες. Παράλληλα, στην έρευνα που ακολουθεί, δεν ήταν δυνατόν να αποτυπωθεί η συνεισφορά στην αγορά της πλειονότητας των αλλοδαπών εταιριών (τραπεζικών και μη) που έχουν δραστηριοποιηθεί τα τελευταία χρόνια στην επενδυτική τραπεζική.

658. Τα ως άνω ισχύουν εν πολλοίς και για τις λοιπές υπο-αγορές[940]. Επίσης, πολλές φορές, η τιμολόγηση είναι ενιαία, περιλαμβάνοντας υπηρεσίες που εμπίπτουν σε περισσότερες της μίας υπο-αγορές. Συνεπώς, η ανάλυση που ακολουθεί επικεντρώνεται στην απεικόνιση της ευρύτερης αγοράς της επενδυτικής τραπεζικής, λαμβάνοντας υπόψη τις ανωτέρω αναφερόμενες δυσχέρειες υπολογισμού του πραγματικού μεριδίου των ανταγωνιστών εντός αυτής. Στην απεικόνιση της αγοράς επενδυτικής τραπεζικής που παρατίθεται κατωτέρω, περιλαμβάνονται οι προμήθειες από συμβουλές για πραγματοποίηση Συγχωνεύσεων και Εξαγορών (M&A Advice), συμβουλές για αρχική δημόσια προσφορά μετοχών (IPO advice), συμβουλές για αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου και εκδόσεις ομολογιών εισηγμένων εταιριών, υπηρεσίες αναδοχής για έκδοση μετοχών και ομολογιών (εισηγμένων και προς εισαγωγή στο χρηματιστήριο εταιριών) καθώς και προμήθειες από λοιπές συμπληρωματικές υπηρεσίες οι οποίες συνίστανται κατά κύριο λόγο σε αποτιμήσεις εταιριών, επιχειρηματικά σχέδια και συμβουλές έκδοσης μετοχών/μετατρέψιμων ομολογιακών δανείων μη εισηγμένων στο χρηματιστήριο εταιριών.

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ – ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΓΔΑ σε €								
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	2009		2010		2011		α΄ εξάμηνο 2012	
	Προμήθειες	Μερ. Αγ.	Προμήθειες	Μερ. Αγ.	Προμήθειες	Μερ. Αγ.	Προμήθειες	Μερ. Αγ.
DEUTSCHE BANK AG	[…]	[35-45]%	[…]	[35-45]%	[…]	[5-15]%	[…]	[25-35]%

[940] Ενδεικτικά, η δραστηριοποίηση αλλοδαπών επιχειρήσεων στην αγορά αναδοχής έκδοσης μετοχών δεν ήταν δυνατόν να χαρτογραφηθεί. Συγκεκριμένα, οι ληφθείσες προμήθειές τους από τις ενδεικτικά αναφερόμενες αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου

- της […] το 2009 με αναδόχους τις Credit Suisse, Goldman Sachs, JP Morgan, Morgan Stanley, Citigroup και UBS,
- της […] το 2009 με αναδόχους τις ABN AMRO, BNP Paribas, Deutsche Bank AG, Jefferies και Merill Lynch,
- της […] το 2009 με αναδόχους τις JP Morgan, Merill Lynch, Morgan Stanley, Deutsche Bank AG, Citigroup, Nomura και UBS,
- της […] το 2010 με αναδόχους τις Credit Suisse, Deutsche Bank AG, Goldman Sachs, Morgan Stanley, Barclays, Citigroup, HSBC, Keefe-Bruyette & Woods, Mediobanca, UBS αλλά και το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, και
- της […] το 2011 με αναδόχους τις Barclays, Credit Suisse, Goldman Sachs, Morgan Stanley, Keefe-Bruyette & Woods, Mediobanca, ING, Macquarie και MPS Capital

.

ΟΜΙΛΟΣ EUROBANK	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[25-35]%**	**[…]**	**[5-15]%**
ΟΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**
ΟΜΙΛΟΣ ALPHA	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
PWC	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
BNP Paribas	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%
ERNST&YOUNG	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
CYPRUS POPULAR	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%
HSBC	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
DELLOITTE	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
EUROCORP	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
KPMG	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΤΑΧ. ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	[…]	[0-5]%	[…]	[15-25]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ATTICA BANK	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
MILLENNIUM	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΣΥΝΟΛΟ	[…]		[…]		[…]		[…]	
ΟΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (μετά)	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[35-45]%**	**[…]**	**[15-25]%**

659. Επίσης, σύμφωνα με τα στοιχεία του παρείχε η […] (με βάση μελέτη της […][941]), τα οποία παρατίθενται στον κάτωθι πίνακα, οι κυριότεροι ανταγωνιστές στην σχετική αγορά είναι ξένες τράπεζες.

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ – ΕΚΤΙΜΗΣΗ […] σε εκ €

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	2009		2010		2011		α΄ εξάμηνο 2012	
	Προμήθειες	Μερ. Αγ.	Προμήθειες	Μερ. Αγ.	Προμήθειες	Μερ. Αγ.	Προμήθειες	Μερ. Αγ.
[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[15-25]%
[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%
[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	[15-25]%
[…]	[…]	[15-25]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[15-25]%	[…]	[5-15]%
[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
Eurobank	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[15-25]%	[…]	[0-5]%
National Bank of Greece	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%
[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]		[…]	
ΣΥΝΟΛΟ	[…]		[…]		[…]		[…]	

[941] […].

ΟΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (μετά)	[…]	**[15-25]%**	[…]	[5-15]%	[…]	[15-25]%	[…]	[5-15]%

660. Σημειώνεται, ότι τα στοιχεία που παρατίθεται στους δύο ανωτέρω πίνακες δεν είναι συγκρίσιμα δεδομένου ότι:
   - Στον πίνακα με τις εκτιμήσεις της Γενικής Διεύθυνσης της Επιτροπής, αντίθετα με αυτόν της […], περιλαμβάνονται και προμήθειες από τις μη πραγματοποιηθείσες συναλλαγές, ενώ
   - Στον πίνακα με τις εκτιμήσεις της […], αντίθετα με αυτόν της Υπηρεσίας, περιλαμβάνονται οι ομολογιακές εκδόσεις του ελληνικού δημοσίου.

661. Ωστόσο, ενόψει των ανωτέρω αναφερόμενων περιορισμών, αλλά και του γεγονότος ότι η Υπηρεσία δεν ήταν δυνατόν να συλλέξει αξιόπιστα στοιχεία για τη δραστηριοποίηση σημαντικών επιχειρήσεων του κλάδου, όπως των […] και […] (πρώτη και δεύτερη αντίστοιχα βάσει των εκτιμήσεων της […]), **το (πραγματικό) μερίδιο αγοράς των μερών εκτιμάται ως σημαντικά χαμηλότερο από αυτό που παρατίθεται στον πίνακα των εκτιμήσεων της Υπηρεσίας**.

662. Σε κάθε περίπτωση, από τους ανωτέρω πίνακες προκύπτει ότι η αγορά χαρακτηρίζεται από υψηλή διακύμανση στα μερίδια των συμμετεχουσών, καθώς παρατηρούνται ακραίες διαχρονικά μεταβολές στα μερίδιά τους (βλ. ενδεικτικά […],[…],[…],[…]).

ΙΒ.3.2. Αξιολόγηση επιπτώσεων

ΙΒ.3.2.1. Η άποψη της γνωστοποιούσας

663. Η γνωστοποιούσα εκτιμά ότι η επενδυτική τραπεζική δεν αποτελεί επηρεαζόμενη αγορά και ως εκ τούτου η συγχώνευση δεν θα έχει καμία επίπτωση στον ανταγωνισμό στην σχετική αγορά.

ΙΒ.3.2.2. Η άποψη των λοιπών ανταγωνιστών

664. Καμία από τις ανταγωνίστριες των μερών επιχειρήσεις δεν εξέφρασε προβληματισμούς ως προς τη δυνατότητα της υπό εξέταση συγκέντρωσης να περιορίσει (βραχυπρόθεσμα ή/και μακροπρόθεσμα) τη λειτουργία του αποτελεσματικού ανταγωνισμού στην αγορά της επενδυτικής τραπεζικής και των υπο–αγορών αυτής. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την […], όσον αφορά τους μεγάλους εταιρικούς πελάτες, τις εισηγμένες εταιρίες και το δημόσιο τομέα, αυτοί απευθύνονται κυρίως σε αλλοδαπά πιστωτικά ιδρύματα με αποτέλεσμα να μην τίθεται ζήτημα επηρεασμού του ανταγωνισμού από την συγχώνευση Εθνικής Τράπεζας και Eurobank-Ergasias. Αντίστοιχα όσον αφορά τις μεσαίου και μικρού μεγέθους επιχειρήσεις, όπου ενδεχομένως να μπορούσε να προκύψει κάποιο πρόβλημα, η δραστηριοποίηση πληθώρας συμβουλευτικών εταιριών αποδυναμώνει την όποια ισχυρή θέση θα υπήρχε δυνατότητα να αποκτήσουν τα μέρη[942].

665. Σύμφωνα μάλιστα με τη […], η επενδυτική τραπεζική έχει υποστεί μεγάλη ύφεση, καθώς η σημαντική πίεση, τόσο σε μακροοικονομικό όσο και σε μικροοικονομικό επίπεδο έχουν οδηγήσει σε μείωση των πραγματικών επενδύσεων. Κατά συνέπεια, οι συγχωνεύσεις των Τραπεζικών οργανισμών δεν αναμένεται να δυσχεράνουν μια αγορά η οποία, την παρούσα στιγμή, κινείται σε αρνητικά πρόσημα. Αντιθέτως, με την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών και την συγκέντρωση δυνάμεων είναι πιθανότερο να υπάρξουν θετικές επιπτώσεις στην αγορά αυτή και με τη βελτίωση

[942] Βλ. επιστολή υπ’ αρ. πρωτ […]

του μακροοικονομικού περιβάλλοντος ενδεχομένως να είναι ακόμα ισχυρότερες[943]. Την άποψη ότι η συγχώνευση τραπεζικών ομίλων θα αποβεί επωφελής (έστω και ανακλαστικά) για την αγορά, μέσω της επαναπροσέλκυσης κεφαλαίων λόγω βελτιωμένου χρηματοοικονομικού περιβάλλοντος, εξέφρασαν οι […],[…] και […][944].

666. Επίσης, σύμφωνα με τη […], οι υπηρεσίες Τραπεζικής Επενδυτικής είναι προσωποπαγείς, δηλαδή εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τα πρόσωπα των ειδικευμένων στελεχών που παρέχουν τις υπηρεσίες. Κατά συνέπεια, οι νέες μεγάλες εταιρίες ωφελούνται μόνο όταν το track record των στελεχών τους είναι ικανό να διατηρήσει και να προσελκύσει κεφάλαια[945].

ΙΒ.3.2.3. Η απόφαση της Επιτροπής

α) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητες δημιουργίας ή ενίσχυσης ατομικής δεσπόζουσας θέσης)

667. Βάσει των στοιχείων που παρατέθηκαν ανωτέρω αναφορικά με τα μερίδια των μερών και των ανταγωνιστών τους, μετά τη σκοπούμενη συγκέντρωση, η νέα οντότητα θα καταλάβει τη δεύτερη θέση με μερίδιο [15-25]% (από την τέταρτη που κατείχε πριν από τη συγκέντρωση η Εθνική και τη δεύτερη η Eurobank) και απόσταση από τον πρώτο ανταγωνιστή που υπολογίζεται σε πάνω από δέκα ποσοστιαίες μονάδες. Τα μερίδια των ανταγωνιστών που ακολουθούν κυμαίνονται σε επίπεδα κοντά στο [5-15]% και πολύ μικρότερα. Συνεπώς, στο σύνολο της αγοράς της επενδυτικής τραπεζικής, οι συμμετέχουσες δεν αποκτούν την πρώτη θέση συνεπεία της υπό εξέταση συγκέντρωσης[946].

668. Βάσει των ανωτέρω και ιδίως του γεγονότος ότι η ενιαία οντότητα θα κατέχει μετά τη συγκέντρωση μερίδιο μικρότερο κατά περίπου […] ποσοστιαίες μονάδες από τον προπορευόμενο ανταγωνιστή, αξιολογείται ότι η εν λόγω πράξη δεν δύναται να περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό μέσω της δημιουργίας ή ενίσχυσης δεσπόζουσας θέσης. Σε κάθε περίπτωση και με στενότερο ορισμό της σχετικής αγοράς στις πιθανές υπο-διακρίσεις που αναφέρθηκαν παραπάνω, επί τη βάσει υπολογισμού των περιορισμένα διαθεσίμων στοιχείων, το μερίδιο που θα αποκτήσει η ενιαία οντότητα δεν μεταβάλλει το ως άνω συμπέρασμα για την μη διαπίστωση οριζοντίων μη συντονισμένων αποτελεσμάτων.

669. Ωστόσο, πέραν της συμβολής στη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης, μια συγκέντρωση δύναται να περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό, εφόσον λαμβάνει χώρα σε μία ολιγοπωλιακή αγορά και οδηγεί στην κατάργηση σημαντικών ανταγωνιστικών πιέσεων που ασκούσαν προηγουμένως μεταξύ τους τα μέρη, σε συνδυασμό με τη μείωση της ανταγωνιστικής πίεσης επί των υπολοίπων ανταγωνιστών. Στην περίπτωση αυτή, ακόμα και αν υπάρχει ελάχιστη πιθανότητα συντονισμού μεταξύ των μελών του ολιγοπωλίου, η εξάλειψη ενός σημαντικού παράγοντα ανταγωνισμού συνιστά επίπτωση μη συντονισμένης συμπεριφοράς η οποία καταλαμβάνεται από το άρθρο 7 παρ. 1 του Ν. 3959/2011[947].

---

[943] Βλ. επιστολή υπ’ αρ. πρωτ […].
[944] Βλ. επιστολές υπ’ αρ. πρωτ. […], […] και […]
αντίστοιχα.
[945] Βλ. επιστολή υπ’ αρ. πρωτ […].
[946] Βλ. αναλυτικά Πίνακα στο Κεφ. ΙΒ.3.1.
[947] Βλ. σχετικά Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (2004/C 31/03), παρ. 25. Βλ. επίσης αποφάσεις Ε.Επ. M.3512 VNU / WPP / JV, σκ. 17 επ. και M.3916 T-Mobile Austria/Tele.ring, σκ. 40 επ.

670. Εν προκειμένω, η εξέταση των χαρακτηριστικών της σχετικής αγοράς, η οποία έχει πληγεί σημαντικά από την χρηματοπιστωτική κρίση, φαίνεται ότι δεν εγείρει αμφιβολίες ως προς το συμβατό της υπό κρίση συγκέντρωσης με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού. Η ευρύτερα ορισθείσα αγορά της επενδυτικής τραπεζικής χαρακτηρίζεται από την απουσία σημαντικών εμποδίων εισόδου, γεγονός που αποδεικνύεται από την ενεργό δράση αλλοδαπών οίκων επενδυτικών υπηρεσιών και λοιπών μη τραπεζικών οργανισμών, όπως για παράδειγμα θυγατρικών πολυεθνικών ελεγκτικών εταιρειών. Δεδομένης της πολυμορφίας που επικρατεί στην αγορά λόγω της δραστηριοποίησης επιχειρήσεων διαφορετικού σκοπού (πιστωτικά ιδρύματα, συμβουλευτικές εταιρείες, ελεγκτικές επιχειρήσεις), της διασποράς των πελατών, του γεγονότος ότι οι συμμετέχουσες εταιρίες δεν φαίνεται να είναι άμεσοι ανταγωνιστές στην υπό κρίση αγορά ή η δραστηριοποίησή τους σε αυτή να φέρει τα χαρακτηριστικά επιχείρησης «αποστάτη» (maverick)[948], της έλλειψης συμβάσεων αποκλειστικότητας και λαμβανομένου υπόψη του ότι ο ανταγωνισμός αναπτύσσεται κατά τη διεκδίκηση του πελάτη με τον οποίο στη συνέχεια συνάπτονται σχετικές συμβάσεις έργου με συνέπεια τα μερίδια των δραστηριοποιούμενων να παρουσιάζουν υψηλές διακυμάνσεις και ακραίες διαχρονικά μεταβολές, η υπό κρίση συγκέντρωση δεν αναμένεται να οδηγήσει περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό στην εν λόγω αγορά.

β) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητα δημιουργίας ή ενίσχυσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης)

671. Στο σύνολο της αγοράς της επενδυτικής τραπεζικής, όπως ορίστηκε ανωτέρω για τους σκοπούς της παρούσης, οι τέσσερεις μεγαλύτερες τράπεζες (η DEUTSCHE BANK AG, το ενιαίο σχήμα Εθνική Τράπεζα-Eurobank, ο Όμιλος Πειραιώς και ο Όμιλος ΑΛΦΑ) θα κατέχουν αθροιστικά, μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση, μερίδια ανερχόμενα σε σύνολο [65-75]%. Ως εκ τούτου, η υπό κρίση αγορά φαίνεται καταρχάς να παρουσιάζει υψηλό βαθμό συγκέντρωσης.

672. Ωστόσο, το παραπάνω διαπιστούμενο υψηλό ποσοστό **θα κατέχουν τέσσερεις επιχειρήσεις**, γεγονός το οποίο καθιστά τον πιθανό συντονισμό καταρχήν ασταθή[949], λόγω εν προκειμένω της φύσης του ανταγωνισμού στην εν λόγω αγορά (competing for the market, not in the market), της έλλειψης σημαντικών εμποδίων εισόδου[950], της έλλειψης διαφάνειας όσον αφορά στην ανάληψη υπηρεσιών επενδυτικής τραπεζικής και των όρων παροχής τους, του χαμηλού κόστους μεταστροφής των πελατών ανά προς ανάθεση έργο[951], της μη ύπαρξης συμβάσεων αποκλειστικότητας, της διασποράς των πελατών[952], της διαπίστωσης εισόδου νέων ανταγωνιστών στην αγορά τα τελευταία έτη[953], της έντασης του ανταγωνισμού ιδίως από την πλευρά πολυεθνικών εταιριών που δραστηριοποιούνται στην παροχή των εν λόγω υπηρεσιών και της ύπαρξης ενός ικανού αριθμού διεθνών και εγχώριων ανταγωνιστών.

---

[948] Βλ. ανωτέρω υπό ΙΒ.2.1.

[949] Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, με βάση και την Ευρωπαϊκή νομολογία, η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τριών ή τεσσάρων προμηθευτών δεν είναι πιθανή, λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών. Η κατάσταση αυτή θα ήταν ασταθής και δυσβάστακτη μακροχρόνια. Βλ. ενδεικτικά προαναφερόμενη απόφαση Μ.1016 *Price Waterhouse/Coopers &Lybrand*, σκ. 103.

[950] Βλ. ανωτέρω Κεφ. ΙΒ.2.3.

[951] Βλ. ανωτέρω Κεφ. ΙΒ.2.7.

[952] Βλ. ανωτέρω Κεφ. ΙΒ.2.8.

[953] Βλ. ανωτέρω Κεφ. ΙΒ.2.4.

673. Περαιτέρω, παρότι παρατηρείται ένας μικρός βαθμός συμμετρίας στην εν λόγω αγορά, δεν εκτιμάται ότι το συνδυαστικό μερίδιο των δύο προπορευόμενων ανταγωνιστών, που κυμαίνεται σε ποσοστό μικρότερο του 60%, είναι επαρκές για να προσδώσει σε αυτές τις αγορές χαρακτηριστικά δυοπωλίου[954], λαμβανομένου υπόψη ιδίως του γεγονότος ότι τουλάχιστον οι δύο επόμενοι ανταγωνιστές έχουν αισθητή ισχύ από πλευράς μεριδίων. Κατά συνέπεια, η πιθανότητα συντονισμού στις εν λόγω αγορές συνεπεία της συγκέντρωσης εκτιμάται ότι είναι μικρή.

674. Επιπλέον, λαμβάνοντας υπόψη τα ιστορικά στοιχεία των τριών τελευταίων ετών[955] υπήρχαν έντονες αυξομειωτικές τάσεις των μεριδίων αγοράς, που δεν προσιδιάζουν σε συνθήκες συμμετρίας. Η σχετική αγορά, επομένως, εμφανίζει μη σταθερότητα και ωριμότητα, γεγονός το οποίο δεν συμβάλλει στην πιθανότητα συντονισμού γενικότερα στην σχετική, αλλά και μεταξύ των δύο προπορευόμενων στην αγορά επιχειρήσεων. Σε κάθε περίπτωση, δεν επαρκούν τα μερίδια αγοράς, ως έχουν διαμορφωθεί με τις κρατούσες συνθήκες, για να προσδώσουν στην αγορά γνωρίσματα ολιγοπωλίου, καθώς όπως προαναφέρθηκε στην αγορά της επενδυτικής τραπεζικής δραστηριοποιείται πληθώρα επιχειρήσεων διαφορετικής δυναμικότητας, ώστε να υπάρχει εξισορρόπηση της ζήτησης στην αγορά.

675. Εν κατακλείδι, δεν καταδεικνύεται συντονισμός μεταξύ των μεγαλύτερων τραπεζών στην ως άνω αγορά, ούτε πιθανολογείται ότι με την υπό κρίση συγκέντρωση και την αποχώρηση της EUROBANK από τις εξεταζόμενες αγορές θα αυξηθούν οι πιθανότητες συντονισμού μεταξύ των εναπομεινάντων ανταγωνιστών[956]. Από τη μελέτη των δομικών χαρακτηριστικών των ως άνω αγορών αλλά και τα λοιπά χαρακτηριστικά αυτών, δεν μπορεί να εξαχθεί επαρκώς τυχόν δημιουργία οριζοντίων συντονισμένων αποτελεσμάτων.

676. Κατά συνέπεια, εκ του συνόλου των ως άνω διαπιστώσεων συνάγεται ότι η συγκέντρωση δεν θα μεταβάλει ουσιωδώς τις συνθήκες ανταγωνισμού στην ως άνω αγορά με συνέπεια τον αισθητό περιορισμό του ανταγωνισμού σε αυτή.

ΙΓ. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

ΙΓ.1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΑΓΟΡΩΝ

677. Σύμφωνα με τη σχετική πρακτική της Ε.Α[957] και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής[958], οι χρηματιστηριακές υπηρεσίες συνιστούν διακριτή επιμέρους αγορά, η οποία δύναται να περιλάβει

[954] Βλ. ενδεικτικά την ανωτέρω νομολογία που παρατίθεται στο Nicholas Levy, The control of Concentrations Between Undertakings, κεφ. 5, παρ. 5.13[8][a], από όπου προκύπτει ότι συνολικά μερίδια αγοράς δύο εταιριών που κυμαίνονται στο 60% δεν μπορεί να συνιστούν από μόνα τους αποφασιστική ένδειξη για την ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης των εν λόγω επιχειρήσεων.

[955] Βλ. αναλυτικά τα στοιχεία του Πίνακα ανωτέρω υπό Κεφ. ΙΒ.3.1.

[956] Βλ. και απόφαση M.4844- FORTIS/ ABN AMRO, παρ. 162.

[957] Βλ. αποφάσεις Ε.Α. 549/VI/2012 – ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΑΕ/ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΕ, σελ. 58, 534/VI/2012 – ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ/ΤΡΑΠΕΖΑ EFG EUROBANK ERGASIAS AE, παρ. 87, 326/V/2007- Π & Κ/ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, σελ. 5, 67/II/1999 ΑΛΦΑ ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΙΣΤΕΩΣ/ΙΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, σελ. 3, 89/ II/1999 CONSOLIDATED EUROFINANCE HOLDINGS S.A./ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Α.Ε.

[958] Βλ. αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.4844 FORTIS/ABN AMRO ASSETS παρ. 64-65, M. 4843 RBS/ABN AMRO ASSETS, παρ. 18, M. 5384 BNP PARIBAS/FORTIS, παρ. 66, M.3894 UNICREDITO/HVB, παρ. 30. Στην πρώτη απόφαση μάλιστα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αφήσει ανοικτό το ενδεχόμενο να συνιστούν διακριτές αγορές, εντός της ευρύτερης αγοράς χρηματιστηριακών υπηρεσιών, η εμπορία αξιογράφων, ομολόγων και παραγώγων (trading in securities, bonds and derivatives), η εμπορία ξένου συναλλάγματος (foreign exchange trading) και τα εργαλεία χρηματαγοράς (money market instruments).

μεταξύ άλλων την εμπορία αξιογράφων, ομολόγων και παραγώγων. Πιο συγκεκριμένα, τα ανωτέρω εργαλεία χρησιμοποιούνται για το σχεδιασμό επενδυτικών χαρτοφυλακίων, και επιλέγονται κυρίως με βάση τη ροπή προς τον κίνδυνο που παρουσιάζει ο επενδυτής, καθώς και τον επενδυτικό του ορίζοντα και διαφοροποιούνται ανάλογα με το επίπεδο κινδύνου/απόδοσης, λήξης και διαπραγματευσιμότητας[959].

678. Η ελληνική αγορά παροχής χρηματιστηριακών υπηρεσιών διέπεται κυρίως από το ν. 3606/2007[960], ο οποίος ρυθμίζει τις ποιοτικές και ποσοτικές προϋποθέσεις άσκησης των εν λόγω υπηρεσιών, καθώς και από το ειδικότερο κανονιστικό πλαίσιο της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς και του Χρηματιστηρίου Αξιών και Παραγώγων[961].

679. Σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 13 του ν.3606/2007[962], οι κατηγορίες κινητών αξιών οι οποίες είναι δεκτικές διαπραγμάτευσης στην κεφαλαιαγορά[963], εξαιρουμένων των μέσων πληρωμής είναι:

- οι μετοχές και άλλοι τίτλοι ισοδύναμοι με μετοχές εταιριών, προσωπικών εταιριών και άλλων οντοτήτων, καθώς και πιστοποιητικά κατάθεσης αυτών,
- τα ομόλογα ή άλλες μορφές τιτλοποιημένου χρέους, καθώς και πιστοποιητικά κατάθεσης αυτών και
- κάθε άλλη κινητή αξία που παρέχει δικαίωμα αγοράς ή πώλησης παρόμοιων μεταβιβάσιμων κινητών αξιών ή που είναι δεκτική διακανονισμού με ρευστά διαθέσιμα και που προσδιορίζεται με αναφορά προς κινητές αξίες, νομίσματα, επιτόκια ή αποδόσεις, εμπορεύματα ή άλλους δείκτες ή μεγέθη.

680. Οι υπηρεσίες εμπορίας των ανωτέρω αξιών παρέχονται σε θεσμικούς επενδυτές, εταιρικούς (επαγγελματίες) πελάτες και ιδιώτες πελάτες[964], που είτε δεν έχουν απευθείας πρόσβαση στις αγορές είτε εκτιμούν ότι η παρουσία των εταιριών που τις παρέχουν, ως διαμεσολαβητών, θα βοηθήσει στην καλύτερη ολοκλήρωση της συναλλαγής[965]. Πιο συγκεκριμένα, η παροχή των χρηματιστηριακών υπηρεσιών πραγματοποιείται στην Ελλάδα από:

- Ανώνυμες Εταιρίες Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών (Α.Ε.Π.Ε.Υ.),
- Πιστωτικά ιδρύματα,
- Ανώνυμες Εταιρίες Επενδυτικής Διαμεσολάβησης (Α.Ε.Ε.Δ.) πρώην Ε.Λ.Δ.Ε[966],
- Ανώνυμες Εταιρίες Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων (Α.Ε.Δ.Α.Κ.), κατά τις διακρίσεις που προβλέπονται στην κείμενη νομοθεσία και την άδεια λειτουργίας τους[967] και

---

[959] Βλ. Σ. Θωμαδάκη-Μ. Ξανθάκη, «Αγορές Χρήματος και Κεφαλαίου», 2005, σελ. 31.
[960] Με το νόμο αυτόν («*Αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων και άλλες διατάξεις»)* ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία η Οδηγία 2004/39/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (Οδηγία MiFiD).
[961] Ως προς την ελληνική αγορά, βλ. Κανονισμό Χρηματιστηρίου Αθηνών και τις εκάστοτε αποφάσεις που εκδίδονται σε εφαρμογή του.
[962] «*Αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων και άλλες διατάξεις*».
[963] Κεφαλαιαγορά είναι ο μηχανισμός με τον οποίο συγκεντρώνονται χρηματοοικονομικοί πόροι οι οποίοι κατόπιν επενδύονται σε παραγωγικά κεφάλαια (βλ. Σ. Θωμαδάκη-Μ. Ξανθάκη, «Αγορές Χρήματος και Κεφαλαίου», 2005, σελ. 31).
[964] Για τις έννοιες αυτές και το ύψος προστασίας που παρέχεται σε κάθε κατηγορία πελάτη βλ. ν. 3606/2007.
[965] Βλ. ενδεικτικά, απόφαση Ε.Α. 534/VI/2012 παρ. 442 και 326/2007, σελ. 9, καθώς και αποφάσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής Μ.6168, παρ. 15, Μ.4844, παρ. 64, και Μ.3894 UNICREDITO/ HVB, παρ. 30-32.
[966] Εταιρίες Λήψης και Διαβίβασης Εντολών.

- Επιχειρήσεις Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών (Ε.Π.Ε.Υ.) που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας και εποπτεύονται από την αρμόδια αρχή άλλου κράτους - μέλους της Ε.Ε.

681. Εκ των ανωτέρω, οι βασικοί φορείς παροχής χρηματιστηριακών υπηρεσιών στην Ελλάδα είναι οι αδειοδοτημένες από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Α.Ε.Π.Ε.Υ., που δύνανται να παράσχουν πλήρες φάσμα επενδυτικών και παρεπόμενων χρηματιστηριακών υπηρεσιών, ανάλογα με το μετοχικό κεφάλαιο που διαθέτουν[968]. Παράλληλα, σημαντικοί παράγοντες της αγοράς είναι και οι Α.Ε.Ε.Δ. οι οποίες, σύμφωνα με το άρθρο 36 παρ. 2 του ν. 3606/2007[969], παρέχουν μέρος από τις ανωτέρω επενδυτικές υπηρεσίες[970] αλλά δεν επιτρέπεται να κατέχουν κεφάλαια και χρηματοπιστωτικά μέσα πελατών τους.

682. Πρακτικά, δεδομένου ότι αφενός το σύνολο της αγοράς εμπορίας μετοχών και ομολόγων, όπως καταγράφεται από το Χρηματιστήριο Αθηνών, μετράται σε αξία συναλλαγών και αφετέρου το σύνολο της αγοράς παραγώγων μετράται σε αριθμό συμβολαίων (και συνεπώς δεν είναι δυνατή η άθροιση των στοιχείων), η προσέγγιση της ισχύος των συμμετεχουσών επιχειρήσεων στην εν λόγω αγορά θα πραγματοποιηθεί στα επίπεδα:

α) της εμπορίας μετοχών,

β) της εμπορίας ομολόγων και

γ) της εμπορίας παραγώγων,

όπως άλλωστε έχει πράξει στο παρελθόν η ΕΑ[971].

683. Όσον αφορά στη γεωγραφική αγορά[972], η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει κρίνει ότι η αγορά παροχής χρηματιστηριακών υπηρεσιών μπορεί να είναι εγχώρια ή διεθνής[973]. Επειδή όμως συχνά οι εν λόγω

---

[967] Σύμφωνα με το άρθρο 8 του ν. 3606/2007, «*1. Με εξαίρεση τις ΕΠΕΥ που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας και εποπτεύονται από την αρμόδια αρχή άλλου κράτους – μέλους, η καθ’ οιονδήποτε τρόπο κατ’ επάγγελμα παροχή επενδυτικών υπηρεσιών και άσκηση επενδυτικών δραστηριοτήτων στην Ελλάδα επιτρέπεται μόνο στις ΑΕΠΕΥ και στα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς και στις ΑΕΕΔ και στις ΑΕΔΑΚ, κατά τις διακρίσεις που προβλέπονται στην κείμενη νομοθεσία και την άδεια λειτουργίας τους. 2. Όποιος με πρόθεση παρέχει επενδυτικές υπηρεσίες ή ασκεί επενδυτικές δραστηριότητες κατά παράβαση της προηγούμενης παραγράφου τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον ενός (1) έτους. Σε περίπτωση που οι επενδυτικές υπηρεσίες ή δραστηριότητες παρέχονται ή ασκούνται από νομικά πρόσωπα, με την ποινή του προηγούμενου εδαφίου τιμωρείται όποιος ασκεί τη διοίκηση ή διαχείριση του νομικού προσώπου*».

[968] Σύμφωνα με το άρθρο 10 του ν. 3606/2007, «*1. Το μετοχικό κεφάλαιο Α.Ε.Π.Ε.Υ. ανέρχεται τουλάχιστον σε ένα εκατομμύριο (1.000.000) ευρώ. 2. Το μετοχικό κεφάλαιο Α.Ε.Π.Ε.Υ. η οποία προβαίνει σε διαπραγμάτευση για ίδιο λογαριασμό, σε αναδοχή χρηματοπιστωτικών μέσων ή τοποθέτηση χρηματοπιστωτικών μέσων με δέσμευση ανάληψης, ή σε λειτουργία Π.Μ.Δ. ανέρχεται τουλάχιστον σε τρία εκατομμύρια (3.000.000) ευρώ. 3. Το μετοχικό κεφάλαιο Α.Ε.Π.Ε.Υ. η οποία παρέχει μόνο την επενδυτική υπηρεσία της λήψης και διαβίβασης εντολών, παροχής συμβουλών ή διαχείρισης χαρτοφυλακίου, χωρίς να κατέχει σε κάθε περίπτωση κεφάλαια ή χρηματοπιστωτικά μέσα πελατών, ανέρχεται σε τριακόσιες χιλιάδες (300.000) ευρώ*».

[969] Σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο «*2. Οι ΑΕΕΔ επιτρέπεται να παρέχουν επενδυτικές υπηρεσίες που συνίστανται αποκλειστικά στη λήψη και διαβίβαση εντολών επί κινητών αξιών και μεριδίων που εκδίδονται από οργανισμούς συλλογικών επενδύσεων και στην παροχή επενδυτικών συμβουλών που αφορούν κινητές αξίες και μερίδια που εκδίδονται από οργανισμούς συλλογικών επενδύσεων. Οι ΑΕΕΔ δεν επιτρέπεται να κατέχουν κεφάλαια και χρηματοπιστωτικά μέσα πελατών τους*».

[970] Συγκεκριμένα, οι Α.Ε.Ε.Δ. επιτρέπεται να παρέχουν υπηρεσίες που συνίστανται αποκλειστικά στη λήψη και διαβίβαση εντολών επί κινητών αξιών και μεριδίων που εκδίδονται από Οργανισμούς Συλλογικών Επενδύσεων και στην παροχή επενδυτικών συμβουλών που αφορούν σε κινητές αξίες και μερίδια που εκδίδονται από Οργανισμούς Συλλογικών Επενδύσεων.

[971] Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις Ε.Α. 549/VI/2012 – ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΑΕ/ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΕ, σελ.59, και 534/VI/2012 – ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ/ΤΡΑΠΕΖΑ EFG EUROBANK ERGASIAS AE., σελ.37 και απόφαση Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.4844 FORTIS/ ABN AMRO ASSETS, παρ. 65.

υπηρεσίες παρέχονται μέσω εθνικών υποκαταστημάτων ή άλλων εθνικής εμβέλειας δικτύων, για τους σκοπούς της παρούσας ανάλυσης, η σχετική γεωγραφική αγορά ορίζεται ως εθνικής εμβέλειας, όπως άλλωστε έχει αποδεχθεί η ΕΑ σε προηγούμενες αποφάσεις της[974].

ΙΓ.2. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

684. Στη σχετική αγορά των εν γένει χρηματιστηριακών υπηρεσιών δραστηριοποιείται η ΕΘΝΙΚΗ, διαμέσω της θυγατρικής της ΕΘΝΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗ Α.Ε.Π.Ε.Υ. και η EUROBANK-ERGASIAS, διαμέσω της θυγατρικής της EUROBANK EQUITIES Α.Ε.Π.Ε.Υ[975]. Επίσης, σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα[976], στην εν λόγω σχετική αγορά, ούτε η ίδια ούτε η EUROBANK δραστηριοποιούνται σε αγορές προηγούμενου ή επόμενου σταδίου, δεδομένου ότι έχουν *«άμεση πρόσβαση σε πελάτες (προηγούμενο στάδιο) και η εκκαθάριση (επόμενο στάδιο) πραγματοποιείται κεντρικά από το Χρηματιστήριο Αθηνών»*. Τέλος, η ΕΘΝΙΚΗ αναφέρει ότι δεν υφίστανται συμφωνίες συνεργασίας της Εθνικής Χρηματιστηριακής ή της Eurobank Equities με κάποια τράπεζα, όσον αφορά την εν λόγω αγορά.[977]

ΙΓ.2.1. Ωριμότητα αγοράς

685. Η […] αναφέρει[978] ότι η αγορά παροχής χρηματιστηριακών υπηρεσιών είναι μια ώριμη αγορά, με χαμηλές αποδόσεις, στην οποία απαιτείται συρρίκνωση μέσω συνενώσεων και συνεργειών καθώς και

[972] Όσον αφορά τη σχετική γεωγραφική αγορά, η ΕΘΝΙΚΗ με την υπ’ αρ. πρωτ. […] γνωστοποίηση υποστηρίζει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε γενικές γραμμές θεωρεί ότι οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες αποτελούν διεθνείς αγορές, αλλά σε κάποιες περιπτώσεις έχει εξετάσει την εθνική αγορά. Υπό αυτό το πρίσμα, η ΕΘΝΙΚΗ αναφέρει στην υπ’ αρ. πρωτ. […] γνωστοποίηση ότι η αγορά χρηματοοικονομικών υπηρεσιών θα πρέπει να θεωρείται ευρύτερη της Ελληνικής, η οποία περιλαμβάνει το Χρηματιστήριο Αθηνών και τους λοιπούς εγχώριους μηχανισμούς διαπραγμάτευσης. Αυτό το στηρίζει στο γεγονός ότι οι έλληνες επενδυτές έχουν την δυνατότητα δραστηριοποίησης σε αγορές του εξωτερικού, ενώ και οι ξένοι επενδυτές έχουν την δυνατότητα δραστηριοποίησης στην Ελληνική αγορά, χωρίς τη διαμεσολάβηση ελληνικών χρηματιστηριακών εταιριών (στην δεύτερη περίπτωση σύμφωνα με την Γνωστοποιούσα έχει εφαρμογή ο ν. 3606/2007, ο οποίος ενσωματώνει την Οδηγία MiFiD). Σε κάθε περίπτωση, στο υπ’ αρ. πρωτ. […] έντυπο γνωστοποίησης, η ΕΘΝΙΚΗ υποστηρίζει ότι παρέλκει ο προσδιορισμός της σχετικής γεωγραφικής αγοράς δεδομένου ότι υπό κανένα ορισμό αυτής *«[…] δεν δημιουργείται πιθανότητα παρεμπόδισης λειτουργίας του ανταγωνισμού.»*.

[973] Βλ. ενδεικτικά, απόφαση M.3894 UNICREDITO/HVB, M.4843-RBS/ABN AMRO ASSETS, και M.5384 BNP PARIBAS/FORTIS.

[974] Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις Ε.Α. 549/VI/2012 – ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΑΕ/ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΕ, σελ.63, και 534/VI/2012 – ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ/ΤΡΑΠΕΖΑ EFG EUROBANK ERGASIAS AE., σελ.41.

[975] Βλ. υπ’αρ.πρωτ. […] επιστολή παροχής στοιχείων της ΕΘΝΙΚΗΣ. Η ΕΘΝΙΚΗ αναφέρει ότι ο όμιλος της ΕΤΕ δραστηριοποιείται στην αγορά χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (παροχή χρηματιστηριακών και επενδυτικών υπηρεσιών σχετικών με τη λήψη, διαβίβαση και εκτέλεση εντολών για λογαριασμό πελατών, διαχείριση χαρτοφυλακίων, παροχή επενδυτικών συμβουλών, αναδοχές, φύλαξη και διαχείριση χρηματοπιστωτικών μέσων), έμμεσα, μέσω της θυγατρικής του «ΕΘΝΙΚΗ Α.Χ.Ε.Π.Ε.Υ.». Ο όμιλος EUROBANK δραστηριοποιείται στη διεξαγωγή χρηματιστηριακών συναλλαγών κάθε είδους σε χρηματιστήρια αξιών και παραγώγων, καθώς και στην παροχή επενδυτικών υπηρεσιών, μέσω της θυγατρικής του «EUROBANK EQUITIES Α.Ε.Π.Ε.Υ.». Επίσης, σύμφωνα με την απόφαση ΕΑ 534/VI/2012, σελ. 184, η Eurobank δεν δραστηριοποιείται στην εμπορία ξένου συναλλάγματος και εργαλείων χρηματαγοράς.

[976] Βλ. υπ’ αρ. πρωτ. […] επιστολή παροχής στοιχείων της ΕΘΝΙΚΗΣ.

[977] Με την υπ’ αρ. πρωτ. […] επιστολή παροχής στοιχείων της ΕΘΝΙΚΗΣ, στην οποία διευκρινίζει ότι στα πλαίσια της άσκησης της συνήθους δραστηριότητας τους, οι δυο εταιρίες συνεργάζονται με διάφορες εταιρίες λήψης και διαβίβασης εντολών, αλλά και τράπεζες.

[978] Με την υπ’αρ.πρωτ. […] απαντητική επιστολή της κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Τράπεζα Πειραιώς-ΑΤΕ.

περικοπή εξόδων. Σύμφωνα με την ίδια, η ζήτηση των χρηματιστηριακών υπηρεσιών εξαρτάται κυρίως από την αίσθηση της οικονομίας, τις οικονομικές συνθήκες, τα διαθέσιμα εισοδήματα και τις προοπτικές της οικονομίας και συνεπώς «*η αγορά βρίσκεται σε φάση σημαντικής κάμψης, με τις χρηματιστηριακές συναλλαγές διαρκώς συρρικνούμενες*»[979]. Με την άποψη αυτή συμφωνεί και η […][980], η οποία αναφέρει ότι οι προοπτικές της ελληνικής οικονομίας δεν προδιαγράφουν σημαντική αύξηση της ζήτησης για τις τραπεζικές υπηρεσίες, μεταξύ των οποίων και οι χρηματιστηριακές, στο εγγύς μέλλον.

ΙΓ.2.2. Εμπόδια Εισόδου

686. Η είσοδος στις ελληνικές αγορές εκτέλεσης χρηματιστηριακών υπηρεσιών (μετοχών και παραγώγων) προϋποθέτει:

α) τη χορήγηση άδειας παροχής της συγκεκριμένης υπηρεσίας από την αρμόδια προς τούτο Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς,

β) την καταβολή των απαιτούμενων αρχικών εισφορών στο «Επικουρικό Κεφάλαιο Εκκαθάρισης Χ.Α.» και στο «Συνεγγυητικό Κεφάλαιο Εξασφάλισης Επενδυτικών Υπηρεσιών»,

γ) την προμήθεια και εγκατάσταση του (ηλεκτρονικού κυρίως) εξοπλισμού που είναι απαραίτητος για την παροχή των υπηρεσιών και

δ) την πρόσληψη του ελάχιστου εξειδικευμένου προσωπικού που απαιτείται προκειμένου να παρέχονται οι υπηρεσίες κατά τα οριζόμενα στο οικείο κανονιστικό πλαίσιο.[981]

687. Σύμφωνα με την […], η χρηματιστηριακή αγορά χαρακτηρίζεται από χαμηλά εμπόδια εισόδου[982], ενώ δεν παρουσιάζει ιδιαίτερες οικονομίες κλίμακας λόγω του μικρού μεγέθους της και της ευκολίας πρόσβασης[983].

ΙΓ.2.3. Δυνητικός ανταγωνισμός

688. Η […][984] αναφέρει ότι κατά το παρελθόν εισήλθαν νέοι ανταγωνιστές λόγω της αύξησης του όγκου των συναλλαγών, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την είσοδο «εξ αποστάσεως μελών» («remote membership»)[985] προ πενταετίας. Πιο συγκεκριμένα, μεγάλοι επενδυτικοί οίκοι του εξωτερικού (π.χ. Deutsche Bank, Societe General, Bank of America, Merrill Lynch, Credit Suisse, UBS, CitiGroup, Credit Agricole Cheuvreux), εκμεταλλευόμενοι το θεσμό του αναπτύσσουν, από το 2008, δραστηριότητα στη διαπραγμάτευση μετοχών στο ΧΑ, με τα ακόλουθα μερίδια στη διαπραγμάτευση μετοχών:[986]

Έτος	Αξία συναλλαγών σε μετοχές (remote membership)	Μερίδιο
2008	4.392.709.039,66	2,81%

[979] Βλ. υπ’αρ. πρωτ. […].
[980] Με την υπ’αρ.πρωτ. […] απαντητική επιστολή της.
[981] Βλ. υπ.αρ.πρωτ. […].
[982] Βλ. υπ’αρ.πρωτ. […].
[983] Βλ. υπ’ αρ.πρωτ. […].
[984] Βλ. υπ’ αρ.πρωτ. […].
[985] Μέλος του ΧΑ που δεν έχει νόμιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα (εξ αποστάσεως μέλος, remote member), μπορεί να εκτελεί τις προβλεπόμενες από τον Κανονισμό του ΣΑΤ ενέργειες στο πλαίσιο της εκκαθάρισης και του διακανονισμού των χρηματιστηριακών συναλλαγών που έχει πραγματοποιήσει στο ΧΑ, καθώς και κάθε σχετική δικαιοπραξία ή υλική πράξη για την οποία απαιτείται φυσική παρουσία, μέσω ενός μόνο θεματοφύλακα, που ενεργεί ως αντιπρόσωπος, στο όνομα και για λογαριασμό του εξ αποστάσεως μέλους (http://www.helex.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=680&Itemid=10247&lang=el).
[986] Βλ. υπ’αρ. πρωτ. […].

2009	13.422.314.238,67	13,22%
2010	13.409.239.889,39	19,09%
2011	7.817.266.199,23	18,90%
Α΄ εξάμηνο 2012	1.872.195.490,41	14,53%

689. Συνεπώς, η […] πιστεύει ότι αν υπάρξουν αντίστοιχες συνθήκες και στο μέλλον τότε θα πραγματοποιηθεί είσοδος νέων ανταγωνιστών. Επίσης, σύμφωνα με την […] πιθανολογείται η είσοδος διαχειριστών πλατφόρμας συναλλαγών (π.χ. Saxobank) για την εξυπηρέτηση ιδιωτών πελατών που συναλλάσσονται μέσω διαδικτύου.[987]

ΙΓ.2.4. Διαφάνεια

690. Σύμφωνα με την […][988], η τιμολόγηση και οι λοιποί όροι παροχής υπηρεσιών στις σχετικές αγορές που απευθύνονται σε ιδιώτες και επιχειρήσεις, χαρακτηρίζονται από διαφάνεια. Πιο συγκεκριμένα, η […] αναφέρει ότι για την ίδια, τα εν λόγω στοιχεία είναι διαθέσιμα στους αγοραστές/πελάτες μέσω της ιστοσελίδας της τράπεζας, μέσω του τιμολογίου της τράπεζας, μέσω της προσυμβατικής ενημέρωσης και μέσω παροχής αναλυτικής ενημέρωσης από τους υπευθύνους των καταστημάτων. Αντίστοιχη και η άποψη της γνωστοποιούσας, η οποία αναφέρει ότι η σχετική αγορά χρηματιστηριακών συναλλαγών χαρακτηρίζεται από πλήρη διαφάνεια ως προς τους όρους παροχής των υπηρεσιών και τα χαρακτηριστικά τους (ιδίως λόγω του βαθμού κανονιστικής ρύθμισης που αφήνει ελάχιστα περιθώρια διαφοροποίησης κατά την παροχή των υπηρεσιών) καθώς και ως προς τη τιμολογιακή πολιτική των χρηματιστηριακών εταιριών, καθώς οι περισσότερες δημοσιοποιούν τις εν λόγω πληροφορίες μέσω διαδικτύου[989].

ΙΓ.2.5. Διαπραγματευτική ισχύς-κόστος μεταστροφής

691. Η […] αναφέρει[990] ότι το κόστος μεταστροφής είναι ελάχιστο, αν όχι μηδαμινό, ιδίως σε ότι αφορά επενδύσεις στα Ελληνικά χρηματιστήρια. Πιο συγκεκριμένα, η μεταστροφή των πελατών δεν εμποδίζεται για λόγους κόστους ή χρόνου κι εξάλλου είναι σύνηθες για τους πελάτες να διατηρούν σχετικούς λογαριασμούς με περισσότερες εταιρίες παροχής χρηματιστηριακών υπηρεσιών. Από την άλλη, σύμφωνα με τη […], οι διεθνείς θεσμικοί επενδυτές και επενδυτικές τράπεζες διαθέτουν πολύ μεγάλη αντισταθμιστική ισχύ λόγω του μεγέθους των εργασιών που διενεργούν. Αποτέλεσμα της αντισταθμιστικής αυτής ισχύος που αυξάνεται λόγω του μηδαμινού κόστους μεταστροφής, είναι η υποχώρηση των προμηθειών των χρηματιστηριακών εταιριών[991].

ΙΓ.2.6. Διαφοροποίηση

692. Σύμφωνα με την […][992], διαπιστώνεται ότι υπάρχει διαφοροποίηση σε επίπεδο προϊόντος και πρόσβασης σε αγορές (π.χ. εξειδίκευση στην ελληνική αγορά, στη διεθνή, στις αναδυόμενες αγορές, σε μετοχές, σε ομόλογα, σε αμοιβαία κεφάλαια, σε συνάλλαγμα, σε εμπορεύματα κοκ.).

---

[987] Βλ. απαντητική επιστολή […].

[988] Βλ. απαντητική επιστολή […].

[989] Βλ. απαντητική επιστολή […]. Ειδικότερα, η […] αναφέρει ότι στην ιστοσελίδα της είναι καταχωρημένο το Δελτίο Προσυμβατικής Πληροφόρησης Πελατών για τη διενέργεια επενδυτικών υπηρεσιών, υπόδειγμα της σύμβασης παροχής επενδυτικών υπηρεσιών σε χρηματοπιστωτικά μέσα, καθώς και το ισχύον Τιμολόγιο Βασικών Εργασιών. Επιπροσθέτως, σε κάθε πελάτη που συνάπτει σύμβαση παροχής υπηρεσιών παραδίδεται το κείμενο της Πολιτικής Βέλτιστης Εκτέλεσης Εντολών τις οποίες έχει αναπτύξει η τράπεζα.

[990] Με την υπ’αρ.πρωτ. […] και την […]

[991] Βλ. απαντητική επιστολή […].

[992] Βλ. απαντητική επιστολή […].

Επίσης, υπάρχει η δυνατότητα διαφοροποίησης σε ότι αφορά τους πελάτες κάθε αγοράς (π.χ. για μικρότερα ή μεγαλύτερα όρια αποδοχής πελάτη, θεσμικοί/ιδιώτες πελάτες). Αντίθετα, η […][993] υποστηρίζει ότι ο ρόλος της διαφοροποίησης των προϊόντων όσον αφορά τα χαρακτηριστικά ή την ποιότητα είναι ελάχιστος, με αποτέλεσμα τα προϊόντα να είναι πλήρως υποκατάστατα.

ΙΓ.2.7. Κόστος - Τιμολόγηση

693. Η […] αναφέρει ότι ο κύριος προσδιοριστικός παράγων του κόστους παροχής χρηματιστηριακών υπηρεσιών αποτελεί το κόστος εργασίας (συμμετοχή στο κόστος […]%) και το κόστος υποδομών (συμμετοχή […]%), καθώς, επίσης, και ότι η […] δεν διαθέτει πλεονέκτημα σχετικά με το κόστος εργασίας και το κόστος υποδομών έναντι των ανταγωνιστών της[994]. Πιο συγκεκριμένα, το μέσο κόστος ανά εργαζόμενο βρίσκεται στα επίπεδα του σχετικού κόστους των υπολοίπων χρηματιστηριακών υπηρεσιών[995]. Επίσης, αναφορικά με το κόστος υποδομών, οι βασικότερες υποδομές είναι η πρόσβαση και η εκκαθάριση που παρέχονται επ’ αμοιβή από το ΧΑΑ.[996]

694. Από την πλευρά της ζήτησης, η […] δηλώνει ότι τα ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά των πελατών βάσει των οποίων γίνεται η τιμολόγηση των προϊόντων/υπηρεσιών είναι:

α) η ιδιότητα του επενδυτή,
β) ο προσδοκώμενος ή πραγματοποιούμενος όγκος συναλλαγών και
γ) το μέγεθος του χαρτοφυλακίου[997].

Επιπροσθέτως, το ύψος των προμηθειών επηρεάζεται σημαντικά από τον διεθνή ανταγωνισμό[998].

695. Σύμφωνα με τη […], η τιμολόγηση φαίνεται να αποτελεί για τους πελάτες τον αποφασιστικό παράγοντα επιλογής του παρόχου χρηματιστηριακών υπηρεσιών[999]. Τέλος, σύμφωνα με την […][1000], οι όροι τιμολογήσεως και παροχής υπηρεσιών δύνανται να διαφοροποιούνται ανά αγοραστή/πελάτη ανάλογα με τον όγκο εργασιών του, της συνολικής ή δυνητικής σχέσεως του με την τράπεζα (για τους ιδιώτες) και από την μεταξύ τους διαπραγμάτευση (για τις επιχειρήσεις).

ΙΓ.2.8. Άμεσοι ανταγωνιστές – Φήμη και πίστη στο σήμα

696. Σύμφωνα με την […][1001], για το διάστημα από 2008 έως 30.6.2012, επί του συνόλου άνω των 70 εταιριών, οι έξι τουλάχιστον στις δέκα πρώτες χρηματιστηριακές, ανήκουν σε τράπεζες και κατέχουν αθροιστικά μέσο σταθμικό ποσοστό […]% της συνολικής αγοράς. Αυτό κατά την […] σημαίνει ότι υπάρχει ένα σημαντικό τμήμα επενδυτών που προτιμάει ασφάλεια στις συναλλαγές του, βασισμένο στη φήμη του αντισυμβαλλόμενου ως φερέγγυου πιστωτικού ιδρύματος. Συνακόλουθα, κατά τη […], η πίστη στο σήμα αποτελεί σημαντικό παράγοντα στην προτίμηση

---

[993] Βλ. υπ’ αρ. […].
[994] Βλ. υπ’αρ.πρωτ. […].
[995] Βλ. απαντητική επιστολή […] (ημερομηνία αναφοράς 31.12.2011) κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Τράπεζα Πειραιώς-ΑΤΕ .
[996] Βλ. υπ’αρ.πρωτ. […].
[997] Βλ. υπ’αρ.πρωτ. […].
[998] Βλ. υπ’αρ.πρωτ. […].
[999] Βλ. υπ’αρ.πρωτ. […] κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Τράπεζα Πειραιώς-ΑΤΕ .
[1000] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[1001] Βλ. υπ’αρ.πρωτ. […].

των πελατών[1002]. Επίσης, σημαντική είναι η σχέση του πελάτη με το πρόσωπο που τον εξυπηρετεί, καθώς και η πληρότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών/προϊόντων[1003].

697. Στην ίδια κατεύθυνση, η […][1004] αναφέρει ότι οι προτιμήσεις των πελατών διαμορφώνονται κυρίως από την παροχή πλήρους φάσματος ελκυστικά τιμολογημένων προϊόντων και υπηρεσιών, τον επαγγελματισμό και την προσωπική εξυπηρέτηση που παρέχουν οι εξειδικευμένοι σύμβουλοι της τράπεζας, καθώς και την πίστη στο σήμα της τράπεζας. Επίσης, η […] δηλώνει ότι ανταγωνιστές της είναι οι περισσότερες τραπεζικές ή μη χρηματιστηριακές εταιρίες (καθώς εξυπηρετεί πελατολόγιο retail, θεσμικούς αλλά και παράγωγα στην Ελληνική αγορά αλλά και σε ξένες αγορές)[1005] και ότι το σήμα και η φήμη παίζουν σημαντικό ρόλο στην παροχή χρηματιστηριακών υπηρεσιών[1006]. Σύμφωνα με την […], πρόκειται για μια αγορά που στηρίζεται στην εμπιστοσύνη και επομένως, το σήμα ελκύει πελατεία, ιδιαίτερα αυτή που δεν είναι εξειδικευμένη (retail). Συνεπώς, υπάρχει πιστή πελατεία, η οποία τις περισσότερες των περιπτώσεων οφείλεται στην ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης με συγκεκριμένους εκπροσώπους των εταιριών ή λόγω της ευρύτερης συνεργασίας με την τράπεζα. Όμως, από την άλλη πλευρά η […] στην ως άνω επιστολή αναφέρει ότι η δύναμη του σήματος έχει εξασθενήσει σημαντικά τα τελευταία χρόνια, με αποτέλεσμα την συνακόλουθη πτώση του μεριδίου αγοράς. Όσον αφορά το σήμα, η […][1007] αναφέρει ως βασικό ανταγωνιστή στην παροχή χρηματιστηριακών υπηρεσιών την […], ενώ όσον αφορά το φάσμα των παρεχόμενων υπηρεσιών και την τιμή, ως βασικούς ανταγωνιστές της θεωρεί την […] και την […], αντίστοιχα.

698. Τέλος, σύμφωνα με την υπ’ αρ. πρωτ. […] επιστολή παροχής στοιχείων της ΕΘΝΙΚΗ, οι σημαντικότεροι ανταγωνιστές της:

- στην αγορά διαμεσολάβησης μετοχών είναι α) με κριτήριο το φάσμα των παρεχόμενων υπηρεσιών: η […], η […].[…], η […], η […] και […], β) με κριτήριο την τιμή: η […], η […].[…], η […] και η […], γ) με κριτήριο το σήμα: η […], η […], η […], η […] και η […].
- στην αγορά ομολόγων, είναι η […], η […], η […], η […], η […] και άλλες.
- στην αγορά διαμεσολάβησης παραγώγων είναι α) με κριτήριο το φάσμα των παρεχόμενων υπηρεσιών: η […], η […],[…], η […] και η […], β) με κριτήριο την τιμή: η […], η […], η […], η […] και η […], γ) με κριτήριο το σήμα: η […], η […], η […], η […].

699. Επίσης, σύμφωνα με την ανωτέρω επιστολή της γνωστοποιούσας, οι σημαντικότεροι ανταγωνιστές της EUROBANK στις ως άνω αγορές είναι η […], η […], η […], η […], η […] και η […].

[1002] Με την υπ’αρ.πρωτ. […] απαντητική επιστολή της κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Τράπεζα Πειραιώς-ΑΤΕ.

[1003] Επίσης, στην υπ’αρ.πρωτ. […] αναφέρει ότι ο βαθμός διασποράς των πελατών είναι πολύ μεγάλος.

[1004] Βλ. απαντητική επιστολή […].

[1005] Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά το retail, ως βασικούς ανταγωνιστές της θεωρεί τις μικρότερες μη τραπεζικές χρηματιστηριακές, όπως η […] και η […], ενώ όσον αφορά τους Έλληνες θεσμικούς επενδυτές ως βασικούς ανταγωνιστές της θεωρεί τις τραπεζικές χρηματιστηριακές καθώς επίσης και τις […],[…],[…] και […]. Τέλος, όσον αφορά τους ξένους θεσμικούς δεν υπάρχει κάποιος συγκεκριμένος ανταγωνιστής.

[1006] Βλ. απαντητική επιστολή […].

[1007] Με την υπ’αρ.πρωτ. […] απαντητική επιστολή της

ΙΓ.2.9. Δίκτυο

700. Η ΕΘΝΙΚΗ αναφέρει ότι η Εθνική Χρηματιστηριακή ΑΕΠΕΥ και η Eurobank Equities ΑΕΠΕΥ εκτός από τα υποκαταστήματα, τα ηλεκτρονικά μέσα συναλλαγών (online trading) και τα call centers, συνεργάζονται και με συνδεδεμένους αντιπροσώπους, ΑΕΕΔ (πρώην ΕΛΔΕ) και ΑΕΠΕΥ, σύμφωνα με το ν.3606/2007. Επίσης, σύμφωνα με την ΕΘΝΙΚΗ το μέγεθος του δικτύου του σχήματος ΕΘΝΙΚΗ-EUROBANK δεν αναμένεται να έχει επίδραση στην εν λόγω αγορά, δεδομένου ότι μεγάλο μέρος των υπηρεσιών παρέχονται μέσω εναλλακτικών δικτύων[1008] και ότι οι πελάτες δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στο ύψος των προμηθειών και την παροχή ορθών επενδυτικών συμβουλών[1009].

ΙΓ.3. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

ΙΓ.3.1. Μερίδια αγοράς – Δείκτες HHI

ΙΓ.3.1.1. Εμπορία Μετοχών και Ομολόγων

701. Όσον αφορά στις συναλλαγές σε μετοχές και ομόλογα, τα μερίδια των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων υπολογίζονται κυρίως με βάση το ποσοστό συμμετοχής εκάστης επιχείρησης που πραγματοποιεί συναλλαγές στο Χρηματιστήριο Αθηνών στη συνολική αξία των εν λόγω συναλλαγών, ενώ η σχετική κατάταξη δημοσιοποιείται μηνιαία. Η αθροιστική αξία των συναλλαγών μετοχών και ομολόγων καθώς και τα μερίδια των δραστηριοποιούμενων στις εν λόγω αγορές επιχειρήσεων παρατίθενται αναλυτικά στην ιστοσελίδα του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών[1010]. Στους δύο κάτωθι πίνακες παρατίθεται συνοπτικά τα μερίδια των συμμετεχουσών και των βασικότερων ανταγωνιστών τους στις εν λόγω αγορές για τα έτη 2010, 2011 και το γ΄ τρίμηνο του 2012:

ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΗ ΑΞΙΑ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ (ΣΕ ΕΥΡΩ) ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ						
ΕΤΑΙΡΙΕΣ	**2010**		**2011**		**3ο τρίμηνο 2012**	
	Αξία συν/γών	**Μερ. Αγ.**	**Αξία συν/γών**	**Μερ. Αγ.**	**Αξία συν/γών**	**Μερ. Αγ.**
EUROBANK EFG ΧΡΗΜ/ΚΗ ΑΕΠΕΥ	**9.732.433.030,17**	**13,86%**	**5.787.152.400,22**	**13,99%**	**2.894.809.026,01**	**16,58%**
ΕΘΝΙΚΗ ΧΡΗΜ/ΚΗ Α.Ε.Π.Ε.Υ.	**8.621.514.016,02**	**12,27%**	**5.176.715.348,67**	**12,51%**	**2.110.034.439,80**	**12,08%**
ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.	9.253.920.900,91	13,18%	5.685.178.580,53	13,74%	2.006.428.898,63	11,49%
EUROXX Χ.Α.Ε.Π.Ε.Υ.	3.711.342.846,54	5,28%	2.596.077.374,43	6,28%	1.153.777.710,96	6,61%
ΟΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ						
Πειραιώς Α.Ε.Π.Ε.Υ	4.448.673.248,95	6,33%	2.463.087.988,75	5,95%	928.786.977,78	5,32%
Αγροτική Τράπεζα/ΑΤΕ Χρηματιστηριακή ΑΕΠΕΥ	510.591.200,46	0,73%	359.500.789,60	0,87%	177.883.198,80	1,02%
ΟΜΙΛΟΣ ALPHA						
Alpha Finance ΑΕΠΕΥ	4.530.055.276,06	6,45%	2.044.324.330,25	4,94%	801.442.644,95	4,59%
Εμπορική Τράπεζα	605.953.754,98	0,86%	480.340.735,70	1,16%	131.562.898,19	0,75%
HSBC-ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ ΧΡΗΜ/ΚΗ Α.Ε.Π.Ε.Υ	2.539.738.016,03	3,62%	1.264.121.933,63	3,06%	692.356.083,02	3,96%

[1008] Βλ. υπ’αρ.πρωτ. […] επιστολή παροχής στοιχείων της ΕΘΝΙΚΗΣ.
[1009] Βλ. υπ’αρ.πρωτ. […] γνωστοποίηση της ΕΘΝΙΚΗΣ.
[1010] Τα εν λόγω στοιχεία δημοσιοποιούνται μηνιαία στην ιστοσελίδα του Χρηματιστηρίου Αθηνών και αφορούν τόσο στη συνολική αγορά όσο και στο σύνολο των εταιριών που δραστηριοποιούνται σε αυτή.

CHEUVREUX S.A./CREDIT AGRICOLE CHEUVREUX SA	2.988.566.452,21	4,25%	1.400.009.756,47	3,38%	450.614.084,18	2,58%
SOLIDUS SEC/TIES ΑΧΕΠΕΥ	798.163.684,74	1,14%	605.311.778,43	1,46%	380.672.613,61	2,18%
UBS LIMITED	2.302.215.707,99	3,28%	1.069.926.283,11	2,59%	362.062.437,91	2,07%
CITIGROUP GLOBAL MARKET LTD	1.285.290.902,21	1,83%	1.740.230.829,63	4,21%	328.483.231,38	1,88%
ΒΕΤΑ ΧΡΗΜ/ΚΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	1.148.002.386,84	1,63%	558.200.714,88	1,35%	326.620.281,24	1,87%
ΚΑΠΠΑ ΧΡΗΜ/ΚΗ Α.Ε.Π.Ε.Υ.	1.171.053.029,43	1,67%	775.039.932,89	1,87%	245.397.846,16	1,41%
CREDIT SUISSE SEC/TIES (EUROPE) LIMITED	319.718.371,36	0,46%	626.290.104,83	1,51%	202.799.301,84	1,16%
MARFIN - CLR (FINANCIAL SERVICES LTD) - LAIKI FINANCIAL SERVICES	783.078.404,76	1,11%	488.658.606,33	1,18%	196.535.341,06	1,13%
PROTON / ΝΕΑ PROTON ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ	906.072.554,43	1,29%	536.972.485,07	1,30%	103.543.042,72	0,59%
MERRILL LYNCH / BANK OF AMERICA	1.632.718.494,85	2,32%	510.028.551,98	1,23%	87.361.610,56	0,50%
ΛΟΙΠΕΣ	12.949.218.685,62	18,44%	7.202.872.898,01	17,41%	3.881.899.903,70	22,23%
ΣΥΝΟΛΟ	**70.238.320.964,56**		**41.370.041.423,41**		**17.463.071.572,50**	
ΟΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (μετά)	**18.353.947.046,19**	**26,13%**	**10.963.867.748,89**	**26,50%**	**5.004.843.465,81**	**28,66%**

ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΗ ΑΞΙΑ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ ΟΜΟΛΟΓΩΝ (ΣΕ ΕΥΡΩ) ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ						
ΕΤΑΙΡΙΕΣ	**2010**		**2011**		**3ο τρίμηνο 2012**	
	Αξία συν/γών	**Μερ. Αγ.**	**Αξία συν/γών**	**Μερ. Αγ.**	**Αξία συν/γών**	**Μερ. Αγ.**
THE CYPRUS INVEST & SEC. CORP. LTD (CISCO)	4.757.251,39	15,21%	8.377.710,96	27,09%	6.273.653,12	41,85%
ΚΥΠΡΟΥ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗ ΑΕΠΕΥ	10.109.725,56	32,31%	7.993.074,47	25,84%	2.763.617,07	18,43%
MARFIN - CLR FINANCIAL SERVICES LTD/LAIKI FINANCIAL SERVICES	1.862.762,64	5,95%	4.322.966,36	13,98%	1.481.893,74	9,89%
ΟΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ					957.001,61	6,38%
Πειραιώς Α.Ε.Π.Ε.Υ	127.051,23	0,41%	283.894,05	0,92%		
Αγροτική Τράπεζα/ΑΤΕ Χρημ/κή ΑΕΠΕΥ	0	0,00%	0	0,00%		
EUROBANK EFG ΧΡΗΜ/ΚΗ ΑΕΠΕΥ	**3.871.880,04**	**12,38%**	**530.231,59**	**1,71%**	**718.660,50**	**4,79%**
MEGA EQUITY SEC. & FINANCIAL SERVICES LTD	2.151.756,37	6,88%	2.555.818,50	8,26%	559.852,07	3,73%
PROCHOICE ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗ ΛΤΔ	8.935,64	0,03%	649.143,23	2,10%	385.590,37	2,57%
ΟΜΙΛΟΣ ALPHA					310.497,03	2,07%
Alpha Finance ΑΕΠΕΥ	1.258.903,80	4,02%	1.069.449,05	3,46%		
Εμπορική Τράπεζα	4.960,00	0,02%	185.054,25	0,60%		
ARGUS STOCKBROKERS LTD	1.403.962,25	4,49%	856.926,76	2,77%	303.566,69	2,02%
ATLANTIC SECURITIES LIMITED	874.956,19	2,80%	719.047,61	2,32%	292.272,60	1,95%
SHARELINK SEC. & FINANCIAL SERVICES LTD	1.220.722,79	3,90%	1.282.825,62	4,15%	174.164,40	1,16%
ΕΘΝΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗ Α.Ε.Π.Ε.Υ.	**305.459,95**	**0,98%**	**189.683,10**	**0,61%**	**40.215,87**	**0,27%**
ΛΟΙΠΕΣ	3.328.680,45	10,64%	1.913.682,75	6,19%	730.231,69	4,87%
ΣΥΝΟΛΟ	**31.287.008,30**	**100%**	**30.929.508,30**	**100%**	**14.991.216,76**	**100%**

ΟΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (μετά)	**4.177.339,99**	**13,35%**	**719.914,69**	**2,33%**	**758.876,37**	**5,06%**

702. Οι δείκτες HHI για τις εν λόγω αγορές έχουν ως εξής[1011]:

	ΑΓΟΡΑ ΜΕΤΟΧΩΝ		**ΑΓΟΡΑ ΟΜΟΛΟΓΩΝ**	
	ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2011)	**ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (3Q2012)**	**ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2011)**	**ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (3Q2012)**
Προ της συγκέντρωσης	[700-750]	[700-750]	[1600-1800]	[2200-2400]
Μετά τη συγκέντρωση	[1000-1200]	[1000-1200]	[1600-1800]	[2200-2400]
Μεταβολή (Δ)	**[350-400]**	**[350-400]**	**[0-50]**	**[0-50]**

ΙΓ.3.1.2. Εμπορία Παραγώγων

703. Στην αγορά των παραγώγων δραστηριοποιούνται περίπου 40 εταιρίες στη συντριπτική τους πλειοψηφία χρηματιστηριακών και επενδυτικών υπηρεσιών. Ο συνολικός αριθμός συμβολαίων για τις πέντε βασικότερες κατηγορίες παραγώγων που αφορά στις περιόδους 2011 και α΄ εξάμηνο του 2012 δημοσιεύονται αναλυτικά στην ιστοσελίδα του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών. Στους δύο κάτωθι πίνακες παρατίθεται συνοπτικά τα μερίδια των συμμετεχουσών και των βασικότερων ανταγωνιστών τους στις εν λόγω αγορές για τα έτη 2011 και 2012:

ΠΑΡΑΓΩΓΑ – ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΥΜΒΟΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ				
ΕΤΑΙΡΙΑ	**2011**		**3ο τρίμηνο 2012**	
	Αρ. Συμβολαίων	**Μερ. Αγ.**	**Αρ. Συμβολαίων**	**Μερ. Αγ.**
ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.	4.186.562	21,86%	4.067.137	20,10%
ΕΘΝΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗ Α.Ε.Π.Ε.Υ.	**3.168.456**	**16,54%**	**3.387.208**	**16,74%**
EUROBANK EFG ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗ ΑΕΠΕΥ	**2.182.375**	**11,39%**	**2.758.688**	**13,63%**
ΟΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (ΠΕΙΡΑΙΩΣ-ΑΓΡΟΤΙΚΗ-ΓΕΝΙΚΗ)	3.028.814	15,81%	1.849.815	9,14%
EUROXX Χ.Α.Ε.Π.Ε.Υ. - EUROXX SECURITIES S.A.	1.078.275	5,63%	1.205.724	5,96%
ΒΕΤΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	565.787	2,95%	1.050.862	5,19%
ΟΜΙΛΟΣ ΑΛΦΑ (ΑΛΦΑ FINANCE ΑΕΠΕΥ - ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.)	864.951	4,52%	994.468	4,91%
SOLIDUS SECURITIES ΑΧΕΠΕΥ	959.142	5,01%	917.495	4,53%
HSBC ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗ Α.Ε.Π.Ε.Υ. – ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ	373.916	0,00%	548.401	2,71%
ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΑΧΕΠΕΥ	382.686	2,00%	413.287	2,04%
ΠΗΓΑΣΟΣ Α.Χ.Ε.Π.Ε.Υ.	178.867	0,93%	339.238	1,68%
MEGA EQUITY SEC. & FINANCIAL SERVICES LTD	84.090	0,44%	316.651	1,56%
CAPITAL Α.Χ.Ε.Π.Ε.Υ.	157.020	0,82%	244.729	1,21%
EUROCORP ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗ Α.Ε.	67.729	0,35%	243.962	1,21%
ΕΛΛΗΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΧΡΗΜ/ΡΙΑΚΗ Α.Ε.Π.Ε.Υ.	67.157	0,35%	189.320	0,94%
ΚΥΚΛΟΣ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗ Α.Ε.Π.Ε.Υ.	111.981	0,58%	184.502	0,91%
ΔΡΑΞ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗ Α.Ε.Π.Ε.Υ.	16.409	0,09%	126.086	0,62%
ΚΥΠΡΟΥ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗ ΑΕΠΕΥ	71.007	0,37%	114.188	0,56%
PRELIUM Α.Ε.Π.Ε.Υ.	105.070	0,55%	47.844	0,24%
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.	**41.683**	**0,22%**	**48.291**	**0,24%**
ΛΟΙΠΕΣ	1.462.953	7,64%	1.187.760	5,87%
ΣΥΝΟΛΟ	**19.154.930**	100,00%	**20.235.656**	100,00%
ΟΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (ΜΕΤΑ)	**5.392.514**	**28,15%**	**6.194.187**	**30,61%**

[1011] Δείκτης HHI έχει υπολογιστεί επί του συνόλου των δραστηριοποιούμενων εταιριών και όχι μόνο από τις παρατιθέμενες στους ανωτέρω πίνακες πίνακα μεριδίων.

ΑΓΟΡΑ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ - ΔΕΙΚΤΗΣ HHI[1012]			
ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2011)		**ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (3Q2012)**	
Προ της συγκέντρωσης	**[1200-1400]**	Προ της συγκέντρωσης	**[1000-1200]**
Μετά τη συγκέντρωση	**[1600-1800]**	Μετά τη συγκέντρωση	**[1400-1600]**
Μεταβολή (Δ)	**[350-400]**	**Μεταβολή (Δ)**	**[450-500]**

ΙΓ.3.2. Αξιολόγηση επιπτώσεων

ΙΓ.3.2.1. Η άποψη της γνωστοποιούσας

704. Η γνωστοποιούσα με βάση τον ορισμό των σχετικών αγορών, όπως αυτές έχουν κριθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Επιτροπή Ανταγωνισμού, αναγνωρίζει ότι η αγορά χρηματοοικονομικών υπηρεσιών για το α΄ εξάμηνο του 2012 είναι επηρεαζόμενη και παραθέτει τα ακόλουθα μερίδια:[1013]

Μερίδια αγοράς χρηματοοικονομικών υπηρεσιών								
	2010	**%**	**2011**	**%**	**6M2012**	**%**	**9M2012**	**%**
Εθνική	8.622	12,3%	5.177	12,5%	1.574	12,27%	2.110	12,1%
Eurobank	9.732	13,9%	5.787	14,0%	2.142	13,9%	2.895	16,6%
Σύνολο Αγοράς	70.238		41.370		12.905		17.463	
Όμιλος ΕΤΕ (μετά)	18.354	**26,2%**	10.964	**26,5%**	3.716	**28,8%**	5.005	**28,7%**

705. Η Εθνική θεωρεί ότι η σκοπούμενη συγκέντρωση δεν θα οδηγήσει σε στρέβλωση του ανταγωνισμού στις επηρεαζόμενες αγορές[1014].

ΙΓ.3.2.2. Η άποψη των λοιπών ανταγωνιστών

706. Η […] αναφέρει ότι ο ανταγωνισμός στις επιμέρους αγορές, μεταξύ των οποίων και η αγορά χρηματιστηριακών υπηρεσιών, είναι ιδιαιτέρως έντονος[1015], με αποτέλεσμα το σχήμα Εθνικής/Eurobank να έχει να αντιμετωπίσει σημαντικούς ανταγωνιστές στις αγορές αυτές[1016]. Συνεπώς, σύμφωνα με την […] η επικείμενη συγκέντρωση δεν θα δημιουργήσει επιγενόμενα εμπόδια εισόδου στην εν λόγω αγορά[1017]. Όσον αφορά τα εμπόδια αναπτύξεως, η […] με την ίδια ως άνω επιστολή της αναφέρει ότι αυτά σχετίζονται κυρίως με την υφιστάμενη οικονομική συγκυρία και τις συνθήκες και δυσκολίες που αυτή έχει επιφέρει στο σύνολο του τραπεζικού κλάδου. Στην ίδια κατεύθυνση, η τράπεζα […][1018], η […][1019] και η […][1020] δηλώνουν ότι η υπό εξέταση συγκέντρωση δεν θα δημιουργήσει σημαντικές δυσχέρειες στην αγορά παροχής

[1012] Δείκτης HHI έχει υπολογιστεί επί των παρατιθέμενων στον πίνακα μεριδίων και όχι επί του συνόλου των δραστηριοποιούμενων εταιριών.
[1013] Βλ. υπ’αρ. πρωτ. […] γνωστοποίηση της ΕΘΝΙΚΗΣ. Σύμφωνα με υπολογισμούς της ΕΘΝΙΚΗΣ η μεταβολή του δείκτη HHI μετά τη συγκέντρωση, με στοιχεία 30.6.2012 είναι 405.
[1014] Με την υπ’αρ.πρωτ. […] γνωστοποίηση συγκέντρωσης.
[1015] Λόγω και της παρουσία ξένων τραπεζικών ιδρυμάτων ή εταιριών.
[1016] Με την υπ’αρ.πρωτ. […] απαντητική επιστολή της.
[1017] Με την υπ’ αρ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της.
[1018] Με την υπ’ αρ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της.
[1019] Με την υπ’ αρ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της.
[1020] Με την υπ’ αρ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της.

χρηματιστηριακών υπηρεσιών ή εμπόδια εισόδου σε επιχειρήσεις, οι οποίες θα ήθελαν να δραστηριοποιηθούν στην εν λόγω αγορά.

707. Από την άλλη πλευρά, η […][1021] δηλώνει ότι οι δυο υπό συγχώνευση τράπεζες θα ελέγχουν σημαντικότατο μερίδιο αγοράς στις συναλλαγές στο ελληνικό χρηματιστήριο, αφού η συνένωση τους θα δημιουργήσει ένα πολύ μεγάλο οργανισμό στη συγκεκριμένη αγορά, με μερίδιο κοντά στο 20%[1022]. Σύμφωνα με την εκτίμηση της […][1023] και της […][1024] το σχήμα Eurobank-Εθνική, σε ενοποιημένη βάση, διαμορφώνει στην αγορά παροχής χρηματιστηριακών υπηρεσιών (μετοχές) μερίδιο 29% για το 11μηνο 2012. Στην ίδια κατεύθυνση, η […][1025] θεωρεί ότι θα έχει σημαντική επίπτωση στην παροχή χρηματιστηριακών υπηρεσιών, διότι θα δημιουργήσει «*κυρίαρχη θέση*» με μερίδιο περίπου 30% στις συναλλαγές του Χ.Α.

ΙΓ.3.2.3. Η θέση της Επιτροπής

α) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητες δημιουργίας ή ενίσχυσης ατομικής δεσπόζουσας θέσης)

708. Βάσει των στοιχείων που προπαρατέθηκαν αναφορικά με τα μερίδια των μερών και των ανταγωνιστών τους, στην **αγορά της αξίας συναλλαγών μετοχών**, το συνδυαστικό μερίδιο αγοράς των δύο συμμετεχουσών ανέρχεται σε 26,50% (στοιχεία 2011) και 28,66% (στοιχεία εννιαμήνου 2012) με συνέπεια η νέα οντότητα να διατηρεί την πρώτη θέση που κατείχε προ της συγκέντρωσης η Eurobank με δεύτερη την ΕΘΝΙΚΗ. Ακολουθούν η Επενδυτική Τράπεζα Ελλάδος, ο όμιλος Πειραιώς, η Euroxx και ο όμιλος Alpha με μερίδια αγοράς που κυμαίνονται από 12% έως 6% περίπου βάσει των στοιχείων εννιαμήνου 2012, παρουσιάζουν ως εκ τούτου στο σύνολό τους μικρή πτώση σε σχέση με τα στοιχεία του 2011. Ο δείκτης HHI, ο οποίος είναι οριακά ανώτερος των 1.000 μονάδων, παρουσιάζει μεταβολή (Δ) άνω του ασφαλούς ορίου των 250 μονάδων ([350-400] σύμφωνα με τα στοιχεία 2011 και [400-450] σύμφωνα με τα στοιχεία εννιαμήνου 2012). Σύμφωνα με τα ανωτέρω, δεδομένου του γεγονότος ότι η ενιαία οντότητα κατέχει, την πρώτη θέση στην αγορά της αθροιστικής αξίας συναλλαγών μετοχών, απαιτείται η εξέταση του ενδεχομένου δημιουργίας ή ενίσχυσης (ατομικής) δεσπόζουσας θέσης στην εν λόγω αγορά, καθώς σύμφωνα με τη νομολογία[1026] έχει κριθεί ότι οι συγκεντρώσεις που καταλήγουν στη δημιουργία επιχειρήσεων με μερίδιο αγοράς ακόμα και κάτω από 40% μπορούν να οδηγήσουν στη δημιουργία ή στην ενίσχυση δεσπόζουσας θέσης. Στην περίπτωση αυτή ερευνώνται περαιτέρω παράγοντες, όπως είναι ο βαθμός εξάρτησης από συγκεκριμένο προμηθευτή[1027], από συγκεκριμένο προϊόν /

[1021] Με την υπ’ αρ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της.

[1022] Η […], στην ως άνω επιστολή της αναφέρει ότι το ενδεχόμενο αυτό παρότι θα δημιουργήσει βραχυπρόθεσμα κάποια προβλήματα στον ανταγωνισμό, μακροπρόθεσμα θα αποτελέσει ανασταλτικό παράγοντα καθώς ελλείψει ευελιξίας θα δοθεί η ευκαιρία σε μικρότερα σχήματα να αποσπάσουν πελατεία (προσφέροντας ποιοτικότερες υπηρεσίες και πιο άμεση σχέση με τον πελάτη).

[1023] Με την υπ’ αρ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της.

[1024] Με την υπ’αρ.πρωτ. […] απαντητική επιστολή της.

[1025] Με την υπ’ αρ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της.

[1026] Βλ. αποφάσεις ΕΕπ. Μ.1221 Rewe/Meinl, σκ. 98-114, Μ.2337 Nestle/Ralston Purina, σκ.44-47.

[1027]Βλ. απόφαση ΕΕπ. Μ.1221, ο.π., σκ. 101 επ., όπου ο βαθμός εξάρτησης από συγκεκριμένο προμηθευτή συνδέεται με το βαθμό δυσκολίας της αλλαγής του τρόπου διανομής.

υπηρεσία[1028], από την ύπαρξη ή μη εναλλακτικών προϊόντων[1029], μη ύπαρξη άλλων ανταγωνιστών με σημαντικά μερίδια στη σχετική αγορά[1030], κλπ.

709. Συγκεκριμένα, η εν λόγω αγορά φέρει χαρακτηριστικά που συντείνουν στη διαπίστωση πιθανότητας δημιουργίας μη συντονισμένων αποτελεσμάτων λόγω της συγκεντρώσεως και συγκεκριμένα: α) η αγορά βρίσκεται σε φάση ωριμότητας και συρρίκνωσης, γεγονός το οποίο μειώνει τις πιθανότητες εισόδου νέων ανταγωνιστών, β) υφίστανται νομικά εμπόδια εισόδου, γ) καταγράφεται από τις περισσότερες τράπεζες ότι σημαντικό τμήμα των πελατών βασίζεται στη φήμη ενός φερέγγυου πιστωτικού ιδρύματος επιλέγοντας κατά το δυνατόν ασφάλεια στις συναλλαγές και δ) τα δύο μέρη της παρούσας συγκεντρώσεως μπορούν να θεωρηθούν άμεσοι ανταγωνιστές κυρίως βάσει του φάσματος παροχής υπηρεσιών και του σήματος (αλλά και βάσει τιμής θεωρείται από την γνωστοποιούσα η εξαγοραζόμενη ως σημαντικός ανταγωνιστής).

710. Παρόλα αυτά, και παρότι η νέα οντότητα αποκτά την πρώτη θέση σε συνέπεια της υπό εξέταση συγκέντρωσης από άποψη μεριδίου, δεν πιθανολογείται η δημιουργία δεσπόζουσας θέσης στην υπό εξέταση σχετική αγορά κυρίως διότι: α) ο κύριος ανταγωνιστής της ενιαίας οντότητας (Επενδυτική Τράπεζα Ελλάδος) είναι ισχυρός και αναμένεται να ασκήσει σημαντική ανταγωνιστική πίεση (έχει μερίδιο αγοράς που απέχει σταθερά από αυτό της νέας οντότητας κατά λιγότερο από 20 ποσοστιαίες μονάδες), ενώ στη σχετική αγορά δραστηριοποιούνται μικρότεροι αλλά σημαντικοί ανταγωνιστές, όπως η Euroxx και ο όμιλος Πειραιώς, με μερίδια μεγαλύτερα του 5%, β) υφίσταται πράγματι δυνητικός και πραγματικός ανταγωνισμός από το θεσμό των «εξ αποστάσεως μελών» (remote membership) ενώ κατά την τελευταία πενταετία δραστηριοποιούνται έντονα στην εγχώρια αγορά ξένοι επενδυτικοί οίκοι οι οποίοι διαπραγματεύτηκαν το 2012 το 15% των μετοχών του ΧΑ, γ) το κόστος μεταστροφής είναι μικρό έως μηδαμινό, δ) υφίσταται αντισταθμιστική ισχύς των διεθνών θεσμικών επενδυτών και των επενδυτικών τραπεζών, ε) είναι πρέγματι σύνηθες οι πελάτες να ακολουθούν στρατηγική πολλαπλών πηγών προμήθειας και στ) το δίκτυο των υποκαταστημάτων δεν αποτελεί ισχυρό πλεονέκτημα στην εν λόγω αγορά λόγω της ύπαρξης εναλλακτικών δικτύων παροχής των εν λόγω υπηρεσιών.

711. Για όλους τους ως άνω λόγους, η προκείμενη συγκέντρωση δεν αναμένεται να προκαλέσει επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς στην αγορά της αθροιστικής αξίας συναλλαγών μετοχών.

712. Στην **αγορά της αξίας συναλλαγών ομολόγων**, βάσει των ίδιων στοιχείων αναφορικά με τα μερίδια των μερών και των ανταγωνιστών τους, το συνδυαστικό μερίδιο αγοράς των δύο συμμετεχουσών ανέρχεται σε 2,33% (στοιχεία 2011) και 5,06% (στοιχεία γ΄ τριμήνου 2012). Ο δείκτης HHI, ο οποίος είναι ανώτερος των 2.000 μονάδων, παρουσιάζει αμελητέα μεταβολή (Δ), πάντα εντός του ασφαλούς ορίου των 250 μονάδων ([0-50] σύμφωνα με τα στοιχεία 2011 και [0-50] σύμφωνα με τα στοιχεία γ΄ τριμήνου 2012). Εν όψει των προαναφερθέντων, και δεδομένου ότι η ενιαία οντότητα, μετά την ολοκλήρωση της γνωστοποιηθείσας συγκέντρωσης έχει μερίδιο αγοράς 5,06% (σύμφωνα με τα στοιχεία γ΄ τριμήνου 2012), η αγορά της αξίας συναλλαγών ομολόγων συνιστά μη επηρεαζόμενη από την υπό κρίση συγκέντρωση αγορά. Συνεπώς, η περαιτέρω εξέταση του ενδεχομένου δημιουργίας ή ενίσχυσης (ατομικής) δεσπόζουσας θέσης της ενιαίας οντότητας στην εν λόγω αγορά παρέλκει, ενώ η υπό εξέταση συγκέντρωση δεν αναμένεται

[1028] Βλ. απόφαση ΕΕπ. Μ.1221, ο.π., σκ. 105.
[1029] Ο.π. σκ.106.
[1030] Βλ. απόφαση ΕΕπ Μ.2337, ο.π., σκ. 46.

να προκαλέσει επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς στην αγορά της αθροιστικής αξίας συναλλαγών ομολόγων.

713. Στην **αγορά της εμπορίας παραγώγων**, βάσει των στοιχείων που παρατέθηκαν ανωτέρω αναφορικά με τα μερίδια των μερών και των ανταγωνιστών τους, το συνδυαστικό μερίδιο αγοράς των δύο συμμετεχουσών ανέρχεται σε 28,15% (στοιχεία 2011) και 30,61% (στοιχεία γ΄ τριμήνου 2012), που τις τοποθετεί στην πρώτη θέση (από τη δεύτερη που κατείχε η ΕΘΝΙΚΗ προ της συγκέντρωσης και την τρίτη η EUROBANK). Ακολουθούν η Επενδυτική Τράπεζα Ελλάδος με μερίδιο που απέχει δέκα περίπου ποσοστιαίες μονάδες από αυτό της νέας οντότητας, ο όμιλος Πειραιώς και η Euroxx, με μερίδια αγοράς άνω του 6% περίπου. Ο δείκτης HHI, ο οποίος είναι ανώτερος των 1.000 μονάδων αλλά κατώτερος των 2.000, παρουσιάζει μεταβολή (Δ) άνω του ασφαλούς ορίου των 250 μονάδων ([350-400] σύμφωνα με τα στοιχεία 2011 και [450-500] σύμφωνα με τα στοιχεία γ΄ τριμήνου 2012). Σύμφωνα με τα ανωτέρω, δεδομένου του γεγονότος ότι η ενιαία οντότητα κατέχει, την πρώτη θέση στην αγορά της αθροιστικής αξίας συναλλαγών μετοχών, απαιτείται η εξέταση του ενδεχομένου δημιουργίας ή ενίσχυσης (ατομικής) δεσπόζουσας θέσης στην εν λόγω αγορά, καθώς λαμβανομένων υπόψη και των λοιπών χαρακτηριστικών της εν λόγω αγοράς δεν μπορεί κατ’ αρχήν να αποκλεισθεί η δημιουργία δεσπόζουσας θέσης με μερίδιο μικρότερο του 40%, κατά τα προεκτεθέντα.

714. Η εν λόγω αγορά φέρει χαρακτηριστικά που συγκλίνουν στην πιθανολόγηση δημιουργίας μη συντονισμένων αποτελεσμάτων λόγω της συγκεντρώσεως και συγκεκριμένα: α) η αγορά βρίσκεται σε φάση ωριμότητας και συρρίκνωσης, γεγονός το οποίο μειώνει την ένταση του δυνητικού ανταγωνισμού, β) υφίστανται νομικά εμπόδια εισόδου, γ) καταγράφεται από τις περισσότερες τράπεζες ότι σημαντικό τμήμα των πελατών βασίζεται στη φήμη ενός φερέγγυου πιστωτικού ιδρύματος και προτιμά κατά το δυνατόν, ασφάλεια στις συναλλαγές και δ) η εξαγοραζόμενη αποτελούσε μία από τις βασικές ανταγωνίστριες της εξαγοράζουσας στην εν λόγω αγορά.

715. Παρόλα αυτά, και παρότι η νέα οντότητα αποκτά την πρώτη θέση σε συνέπεια της υπό εξέταση συγκέντρωσης από άποψη μεριδίου, δεν πιθανολογείται η δημιουργία δεσπόζουσας θέσης στην υπό εξέταση σχετική αγορά κυρίως διότι: α) ο κύριος ανταγωνιστής της ενιαίας οντότητας (Επενδυτική Τράπεζα Ελλάδος) είναι ισχυρός με μερίδιο που απέχει δέκα περίπου ποσοστιαίες μονάδες από αυτό της νέας οντότητας και ως εκ τούτου αναμένεται να ασκήσει σημαντική ανταγωνιστική πίεση, ενώ στη σχετική αγορά δραστηριοποιούνται μικρότεροι αλλά σημαντικοί ανταγωνιστές, όπως η Euroxx και ο όμιλος Πειραιώς, β) το κόστος μεταστροφής είναι μικρό έως μηδαμινό, γ) υφίσταται αντισταθμιστική ισχύς των διεθνών θεσμικών επενδυτών και των επενδυτικών τραπεζών, δ) είναι σύνηθες οι πελάτες να ακολουθούν στρατηγική πολλαπλών πηγών προμήθειας και ε) το δίκτυο των υποκαταστημάτων δεν αποτελεί ισχυρό πλεονέκτημα στην εν λόγω αγορά λόγω της ύπαρξης εναλλακτικών δικτύων παροχής των εν λόγω υπηρεσιών.

716. Για όλους τους ως άνω λόγους, η προκείμενη συγκέντρωση δεν αναμένεται να προκαλέσει επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς στην αγορά της εμπορίας παραγώγων.

β) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητες δημιουργίας ή ενίσχυσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης)

717. Στην **αγορά της αξίας συναλλαγών μετοχών**, οι τέσσερις μεγαλύτεροι ανταγωνιστές θα κατέχουν αθροιστικά μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση μερίδιο το οποίο θα ανέρχεται σε ποσοστό 53,34% (στοιχεία 2011) και 53,1% (στοιχεία γ΄ τριμήνου 2012). Παράλληλα, διαπιστώνεται ότι κανένας από τους λοιπούς ανταγωνιστές δεν κατέχει μερίδιο αγοράς υψηλότερο του 6%.

718. Περαιτέρω, η εν λόγω επηρεαζόμενη αγορά παρουσιάζει διαφάνεια, δεδομένου ότι, όπως ελέχθη ανωτέρω (υπό ΙΔ.2. –Ανταγωνιστικές Συνθήκες), η τιμολόγηση και οι λοιποί όροι παροχής υπηρεσιών στη σχετική αγορά είναι στοιχεία που είναι διαθέσιμα μέσω ιστοσελίδων, των τιμολογίων των τραπεζών, της προσυμβατικής ενημέρωσης και της παροχής αναλυτικής ενημέρωσης από τους υπευθύνους των καταστημάτων. Παράλληλα, η αγορά της αξίας συναλλαγών μετοχών διανύει φάση ωριμότητας, χωρίς προοπτικές αύξησης της ζήτησης, ενώ υφίστανται νομικά εμπόδια εισόδου που ενισχύονται από την πίστη σημαντικού μέρους των πελατών στο σήμα και τη φήμη ενός φερέγγυου πιστωτικού ιδρύματος.

719. Παρόλα αυτά, η συγκέντρωση προκαλεί επίταση της ασυμμετρίας μεταξύ των μεριδίων αγοράς της ενιαίας οντότητας (26,50% για το 2011) και των μεριδίων αγοράς των τριών μεγαλύτερων ανταγωνιστών της (Επενδυτική Τράπεζα Ελλάδος, όμιλος Πειραιώςκαι Euroxx) με την νέα οντότητα να καθίσταται επικεφαλής της αγοράς, με αποτέλεσμα τυχόν συντονισμός μεταξύ των ανταγωνιστών που κατέχουν συνολικά το 53,34% της αγοράς της αξίας συναλλαγών μετοχών να καθίσταται μη βιώσιμος και ασταθής λόγω του σχετικά μεγάλου αριθμού των εμπλεκόμενων. Επιπλέον, στην εν λόγω αγορά υφίσταται πολύ μεγάλο ανταγωνιστικό περιθώριο (περίπου 50%) με πολλές επιχειρήσεις να ασκούν την συγκεκριμένη δραστηριότητα. Είναι χαρακτηριστικό ότι βάσει του νομοθετικού πλαισίου, την εν λόγω δραστηριότητα μπορούν να ασκήσουν πέραν των τραπεζικών ιδρυμάτων, Α.Ε.ΠΕ.Υ, Α.Ε.Ε.Δ, Α.Ε.Δ.Α.Κ και ΕΠΕΥ, ενώ επισημαίνεται ότι 22% περίπου της σχετικής αγοράς είναι κατακερματισμένο σε πολλές μικρές επιχειρήσεις. Επιπλέον, το κόστος μεταστροφής είναι από ελάχιστο έως μηδαμινό, υφίσταται δυνητικός και πραγματικός ανταγωνισμός από το θεσμό των «εξ αποστάσεως μελών» (remote membership), υφίσταται αντισταθμιστική ισχύς των διεθνών θεσμικών επενδυτών και των επενδυτικών τραπεζών, είναι πράγματι σύνηθες οι πελάτες να ακολουθούν στρατηγική πολλαπλών πηγών προμήθειας και το δίκτυο των υποκαταστημάτων δεν αποτελεί ισχυρό πλεονέκτημα στην εν λόγω αγορά λόγω της ύπαρξης εναλλακτικών δικτύων παροχής των εν λόγω υπηρεσιών. Για όλους τους ανωτέρω λόγους, εκτιμάται ότι η υπό κρίση συγκέντρωση δεν θα επιφέρει οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς στην ως άνω αγορά. Στην **αγορά της αξίας συναλλαγών ομολόγων**, εν όψει των προαναφερθέντων και δεδομένου ότι η ενιαία οντότητα μετά την ολοκλήρωση της γνωστοποιηθείσας συγκέντρωσης έχει μερίδιο αγοράς 5,06% (σύμφωνα με τα στοιχεία γ΄ τριμήνου 2012), η αγορά της αξίας συναλλαγών ομολόγων συνιστά μη επηρεαζόμενη από την υπό κρίση συγκέντρωση αγορά. Συνεπώς, η περαιτέρω εξέταση του ενδεχομένου δημιουργίας ή ενίσχυσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης στην εν λόγω αγορά παρέλκει, ενώ η υπό εξέταση συγκέντρωση δεν αναμένεται να προκαλέσει επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς στην αγορά της αθροιστικής αξίας συναλλαγών ομολόγων.

720. Στην **αγορά της εμπορίας παραγώγων**, οι τέσσερις μεγαλύτεροι ανταγωνιστές θα κατέχουν αθροιστικά μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση μερίδιο το οποίο θα ανέρχεται σε ποσοστό 71,45%

(στοιχεία 2011) και 65,81% (στοιχεία γ΄ τριμήνου 2012). Παράλληλα, η εν λόγω επηρεαζόμενη αγορά παρουσιάζει διαφάνεια, δεδομένου ότι, όπως ελέχθη ανωτέρω (υπό ΙΔ.2. –Ανταγωνιστικές Συνθήκες), η τιμολόγηση και οι λοιποί όροι παροχής υπηρεσιών στη σχετική αγορά είναι στοιχεία που είναι διαθέσιμα μέσω ιστοσελίδων, των τιμολογίων των τραπεζών, της προσυμβατικής ενημέρωσης και της παροχής αναλυτικής ενημέρωσης από τους υπευθύνους των καταστημάτων. Επίσης, η αγορά της εμπορίας παραγώγων διανύει φάση ωριμότητας, χωρίς προοπτικές αύξησης της ζήτησης, ενώ υφίστανται νομικά εμπόδια εισόδου που ενισχύονται από την πίστη σημαντικού μέρους των πελατών στο σήμα και τη φήμη ενός φερέγγυου πιστωτικού ιδρύματος.

721. Παρόλα αυτά, η συγκέντρωση προκαλεί επίταση της ασυμμετρίας μεταξύ των μεριδίων αγοράς της ενιαίας οντότητας (30,61% για το 2012) και των μεριδίων αγοράς του τρίτου και τέταρτου από τους μεγαλύτερους ανταγωνιστές της (όμιλος Πειραιώς και Euroxx) με την νέα οντότητα να καθίσταται επικεφαλής της αγοράς, με αποτέλεσμα τυχόν συντονισμός μεταξύ των ανταγωνιστών της αγοράς της εμπορίας παραγώγων να καθίσταται μη βιώσιμος και ασταθής λόγω του σχετικά μεγάλου αριθμού των εμπλεκόμενων.

722. Περαιτέρω, στην εν λόγω αγορά μετά τη συγκέντρωση οι δύο πρώτοι (ΕΘΝΙΚΗ και ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ) θα κατέχουν αθροιστικά μερίδιο περίπου 50%, ενώ το μερίδιο των ανταγωνιστών θα κυμαίνεται σε επίπεδα κάτω του 10%. Εντούτοις, η δημιουργία του εν λόγω δυοπωλίου δεν φαίνεται να καθιστά πιθανό τον συντονισμό μεταξύ τους κυρίως διότι στην εν λόγω αγορά υφίσταται πολύ μεγάλο ανταγωνιστικό περιθώριο (περίπου 50%) με πολλές επιχειρήσεις να ασκούν την συγκεκριμένη δραστηριότητα. Είναι χαρακτηριστικό ότι βάσει του νομοθετικού πλαισίου, την εν λόγω δραστηριότητα μπορούν να ασκήσουν πέραν των τραπεζικών ιδρυμάτων, Α.Ε.ΠΕ.Υ, Α.Ε.Ε.Δ, Α.Ε.Δ.Α.Κ και ΕΠΕΥ, ενώ επισημαίνεται ότι 22% περίπου της σχετικής αγοράς είναι κατακερματισμένο σε πολλές μικρές επιχειρήσεις. Επιπλέον, κατά δήλωση της γνωστοποιούσας, το κόστος μεταστροφής είναι από ελάχιστο έως μηδαμινό, υφίσταται δυνητικός και πραγματικός ανταγωνισμός από το θεσμό των «εξ αποστάσεως μελών» (remote membership), υφίσταται αντισταθμιστική ισχύς των διεθνών θεσμικών επενδυτών και των επενδυτικών τραπεζών, είναι σύνηθες οι πελάτες να ακολουθούν στρατηγική πολλαπλών πηγών προμήθειας και το δίκτυο των υποκαταστημάτων δεν αποτελεί ισχυρό πλεονέκτημα στην εν λόγω αγορά λόγω της ύπαρξης εναλλακτικών δικτύων παροχής των εν λόγω υπηρεσιών.. Για όλους τους ανωτέρω λόγους, η υπό κρίση συγκέντρωση δεν θα επιφέρει οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς στην ως άνω αγορά.

ΙΔ. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΑΓΟΡΑ ΤΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΣΦ/ΚΗΣ ΔΙΑΜ/ΣΗΣ

ΙΔ.1. ΑΓΟΡΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

ΙΔ.1.1 Εισαγωγικά- Νομοθετικό Πλαίσιο

723. Το ισχύον ημεδαπό νομοθετικό πλαίσιο για τους όρους παροχής ασφαλιστικών και αντασφαλιστικών εργασιών στην Ελλάδα ρυθμίζεται κατά βάση από το ν.δ. 400/1970 «*Περί*

ιδιωτικής επιχειρήσεως ασφαλίσεως»[1031], όπως ισχύει, δυνάμει του οποίου έχουν ενσωματωθεί στην ελληνική νομοθεσία οι Κοινοτικές Οδηγίες περί πρωτασφάλισης και αντασφάλισης στους κλάδους Ζωής και Ζημιών αντίστοιχα[1032].

724. Σύμφωνα με την διάταξη του αρθρ. 2 ν.δ. 400/70, εργασίες ασφαλίσεως μπορούν στην Ελλάδα να παρέχουν αποκλειστικά:
- ελληνικές ασφαλιστικές εταιρείες,
- ελληνικοί ασφαλιστικοί συνεταιρισμοί,
- κοινοτικές ασφαλιστικές επιχειρήσεις δυνάμει της ενιαίας τους άδειας,
- η Ένωση Ασφαλιστικών Lloyds του Λονδίνου και
- ασφαλιστικές επιχειρήσεις με έδρα τρίτη, εκτός ΕΕ, χώρα, οι οποίες όμως έχουν εγκατασταθεί στην Ελλάδα σύμφωνα με τις διατάξεις του ίδιου νομοθετικού διατάγματος.

725. Σύμφωνα με το αρθρ. 3 παρ. 1 ν.δ. 400/70, η λειτουργία ελληνικής ασφαλιστικής επιχείρησης προϋποθέτει άδεια που χορηγείται από την αρμόδια εποπτική αρχή κατά κλάδο ασφάλισης (κατά ζημιών, ζωής). Η άδεια ισχύει για το σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ενιαία άδεια), ήτοι η ενδιαφερόμενη επιχείρηση δύναται να ασκήσει τις δραστηριότητές της σε άλλο κράτος-μέλος, είτε με καθεστώς εγκατάστασης (ίδρυση υποκαταστήματος), είτε με καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις[1033].

726. Η άσκηση αντασφαλιστικής δραστηριότητας αφορά στην ανάληψη κινδύνων που εκχωρούνται από ασφαλιστική επιχείρηση ή από μία άλλη αντασφαλιστική επιχείρηση[1034]. Με εξαίρεση τις

[1031] Σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθ. 2, δεν διέπονται από το ν.δ.400/1970 οι Ελληνικές επιχειρήσεις που πληρούν σωρευτικά τους εξής όρους:
- Ασκούν μόνο τον κλάδο βοήθειας από τις ασφαλίσεις κατά ζημιών.
- Η δραστηριότητά τους ασκείται σε καθαρά τοπικά πλαίσια νομού και παρέχουν τις υπηρεσίες τους μόνο σε είδος και
- Τα ετήσια έσοδά τους από την παροχή των υπηρεσιών βοήθειας σε πρόσωπα που βρίσκονται σε δυσχερή θέση δεν υπερβαίνουν τις 200.000 Ευρωπαϊκές Λογιστικές Μονάδες.

[1032] Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στα πλαίσια της αναθεώρησης του εποπτικού πλαισίου για τις ασφαλιστικές και αντασφαλιστικές επιχειρήσεις, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο προέβησαν στην ψήφιση της Οδηγίας 2009/138/ΕΚ σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριοτήτων ασφάλισης και αντασφάλισης, ευρέως γνωστής και ως Οδηγίας Φερεγγυότητα ΙΙ (Solvency II Directive). Η εν λόγω Οδηγία καταργεί όλες τις Οδηγίες Πρωτασφάλισης και Αντασφάλισης στους Κλάδους Ζωής και Ζημιών, ωστόσο η ημερομηνία έναρξης ισχύος της δεν έχει ακόμα αποσαφηνιστεί, κι ως εκ τούτου δεν έχει ακόμα μεταφερθεί στο ελληνικό δίκαιο (η Οδηγία Omnibus II του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου προτείνει τη μετάθεση έναρξη ισχύος της Solvency II στις αρχές του 2014).

[1033] Το ΝΔ περιέχει ρυθμίσεις, πέραν της ασφάλισης και της αντασφάλισης, και για τον ειδικότερο κλάδο της κλάδο της αλληλασφάλισης ή αμοιβαίας ασφάλισης. Ο κλάδος περιλαμβάνει αμοιβαίες συμφωνίες μεταξύ δύο ή περισσοτέρων συμβαλλόμενων να ασφαλίσουν ο ένας τον άλλον από ναυτικές ζημιές, και ιδίως όσων κινδύνων δεν περιλαμβάνονται στον κλάδο ζημιάς των ναυτασφαλίσεων. Σύμφωνα με το ν.δ. 400/1970, η αλληλασφάλιση ασκείται στην Ελλάδα είτε:
α) από ελληνικό αλληλασφαλιστικό συνεταιρισμό που έχει συσταθεί σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο και έχει αποκλειστικό σκοπό την αλληλασφάλιση μόνο των μελών του και μόνο για την κάλυψη κινδύνων κατά ζημιών, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 35, 36 και 37 του ν.δ. 400/1970, ή
β) από κοινοτικές αλληλασφαλιστικές επιχειρήσεις που έχουν την έδρα τους σε άλλο κράτος μέλος και έχουν λάβει άδεια λειτουργίας, χωρίς να ενδιαφέρει αν ασκούν μόνο κλάδους ζημιών ή και ζωής.

[1034] Συγκεκριμένα, η αντασφάλιση αποτελεί το μηχανισμό μέσω του οποίου επιτυγχάνεται η διατήρηση του επιπέδου κινδύνου που αναλαμβάνει η κάθε ασφαλιστική εταιρεία, λόγω των ασφαλιστικών καλύψεων, στα επιθυμητά επίπεδα. Οι αντασφαλιστές αναλαμβάνουν μέρος του ασφαλιζόμενου κινδύνου έναντι αντασφαλίστρου, ενώ συμμετέχουν στις αποζημιώσεις και στα μη δεδουλευμένα ασφάλιστρα.

ασφαλιστικές και αντασφαλιστικές επιχειρήσεις που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας και εποπτεύονται από την αρμόδια αρχή άλλου κράτους –μέλους, η καθ’ οιονδήποτε τρόπο κατ’ επάγγελμα άσκηση αντασφάλισης στην Ελλάδα επιτρέπεται μόνο εφόσον διενεργείται από αντασφαλιστικές ή ασφαλιστικές επιχειρήσεις, μόνο όμως για τον κλάδο για τον οποίο αυτές έχουν αδειοδοτηθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.δ. 400/1970.[1035]

727. Με το ν.3867/2010 (ΦΕΚ Α΄ 128) συστήθηκε στην Τράπεζα της Ελλάδος η Διεύθυνση Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης, η οποία είναι επιφορτισμένη με το έργο της αδειοδότησης και εποπτείας των ελληνικών ασφαλιστικών ή αντασφαλιστικών επιχειρήσεων και αλληλασφαλιστικών οργανισμών, καθώς και των υποκαταστημάτων αυτών στην αλλοδαπή, και της εποπτείας των αλλοδαπών ασφαλιστικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα με καθεστώς εγκατάστασης. Αναφορικά με τις κοινοτικές ασφαλιστικές ή αντασφαλιστικές επιχειρήσεις που παρέχουν τις υπηρεσίες τους στην ημεδαπή είτε μέσω ίδρυσης υποκαταστήματος είτε μέσω ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, η δραστηριοποίησή τους επιτρέπεται υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις που τάσσονται στο οικείο νομοθετικό πλαίσιο[1036], ενώ η εποπτεία της δραστηριότητας των εν λόγω επιχειρήσεων εναπόκειται στις εποπτικές αρχές των κρατών-μελών στα οποία εδρεύουν.

ΙΔ.1.2. Ορισμός Σχετικών αγορών

ΙΔ.1.2.1. Γενικά – Πρακτική της ΕΑ και της ΕΕ

728. Σύμφωνα με πάγια πρακτική της Ε.Α.[1037] και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής[1038], η ευρύτερη αγορά της παροχής ασφαλιστικών υπηρεσιών διακρίνεται περαιτέρω στις επιμέρους υπο-αγορές:

(α) πρωτασφαλίσεων κατά κινδύνων ζωής, η οποία περιλαμβάνει τους εξής κλάδους, όπως καθορίζονται στο νομοθετικό πλαίσιο:

- κλάδος ζωης[1039],
- κλάδος γάμου και γεννήσεως,
- κλάδος ασφάλισης ζωής, προσόδων, γάμου και γεννήσεως που συνδέονται με επενδύσεις σύμφωνα με το άρθρο 13γ του ν.δ. 400/1970[1040],

[1035] Με τον ν.3746/2009 (ΦΕΚ Α΄ 27/16-2-2009) προστέθηκε στο ν.δ. 400/1970 το δωδέκατο κεφάλαιο για τη ρύθμιση της ανάληψης και άσκησης δραστηριοτήτων αντασφάλισης στην Ελλάδα, κατόπιν ενσωμάτωσης στο ελληνικό δίκαιο της Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2005/68 ΕΚ.

[1036] Κεφάλαιο έβδομο του ΝΔ 400./1970.

[1037] Βλ. ενδεικτικά Αποφάσεις ΕΑ 26/1996, 85/1997, 7/ΙΙ/1998, 133/ΙΙ/2000, 179/ΙΙΙ/2001, 380/V/2008 και 417/V/2008, αλλά και τις πιο πρόσφατες 534 /VI/2012 Alpha-Eurobank και 549/VII/2012 Πειραιώς-Αγροτική.

[1038] Βλ.ενδεικτικά τις πιο πρόσφατες αποφάσεις της Ε.Ε M.6694 Helvetia/Certain parts of GAN Eurocourtage’s Marine Insurance Portfolio παρ. 8.9, M.6649 Allianz/Insurance Portfolio and Brokerage Services of Gan Eurocourtage παρ. 8, M.4284 AXA/Winterthur παρ.7, M.4844 Fortis /AbnAmbroAssets παρ.71-73, M.6053 CVC/Apollo/BritInsurance παρ.12 και M.5293 Santander/Alliance&Leicester παρ.15.

[1038] Βλ.ενδεικτικά αποφάσεις της Ε.Ε M.6649 Allianz/Insurance Portfolio and Brokerage Services of Gan Eurocourtage παρ. 9, M.4284 AXA/Winterthur παρ.9, M. 5925/ Metlife/Alico/Delam παρ. 10, M.6217 BALOISE HOLDING /NATEUS / NATEUS LIFE παρ.12.

[1039] Που περιλαμβάνει κυρίως τις ασφαλίσεις επιβίωσης, θανάτου, τις μεικτές (θανάτου και επιβίωσης) και την ασφάλιση ζωής με επιστροφή του ασφαλίστρου. Επίσης περιλαμβάνει τις ασφαλίσεις προσόδων και τις ασφαλίσεις σωματικών βλαβών, θανάτου ένεκα ατυχήματος, αναπηρίας ένεκα ατυχήματος και ασθενείας, εφόσον οι εν λόγω ασφαλίσεις συνάπτονται συμπληρωματικά στις ασφαλίσεις ζωής των κλάδων Ι1 και Ι2 (δηλαδή επιβίωσης/θανάτου και προσόδων).

[1040] Αφορά σε εργασίες όπου α) οι παροχές που περιλαμβάνονται στο ασφαλιστήριο συμβόλαιο είναι απευθείας συνδεδεμένες με την αξία των μεριδίων (μονάδων) ενός αμοιβαίου κεφαλαίου, ελληνικού ή άλλου κράτους-μέλους ή και

- κλάδος ασφάλισης υγείας (ασθένεια/ατύχημα)[1041],
- κλάδος τοντίνας[1042],
- κλάδος κεφαλαιοποίησης[1043],
- κλάδος διαχειρίσεως ομαδικών συνταξιοδοτικών ταμείων (κεφαλαίων)[1044],
- κλάδος ομαδικών προγραμμάτων πρόνοιας[1045] και
- κλάδος παρομοίων εργασιών με την κοινωνική ασφάλιση[1046].

(β) πρωτασφαλίσεων κατά κινδύνων ζημιών, η οποία περιλαμβάνει το σύνολο των κινδύνων ως καθορίζονται στο νομοθετικό πλαίσιο, ήτοι:

Ατυχήματα	Σιδηροδρομικά οχήματα	Λοιπές ζημίες αγαθών
Ασθένειες	Χερσαία οχήματα	Μεταφερόμενα εμπορεύματα
Αεροσκάφη	Αστική ευθύνη από χερσαία αυτοκίνητα οχήματα	Πυρκαγιά και στοιχεία της φύσεως
Πλοία	Αστική ευθύνη από αεροσκάφη	Διάφορες χρηματικές απώλειες
Πιστώσεις	Αστική ευθύνη από θαλάσσια, λιμναία και ποτάμια σκάφη	Νομική προστασία
Εγγυήσεις	Γενική αστική ευθύνη	Βοήθεια

(γ) αντασφαλίσεων η οποία περιλαμβάνει αντασφαλίσεις των ανωτέρω περιγραφόμενων κινδύνων.

729. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει σημειώσει σε πληθώρα αποφάσεών της ότι από πλευράς προσφοράς οι προϊοντικές αγορές θα μπορούσαν να θεωρηθούν ευρύτερες, και καλύπτουν τον κυρίως κλάδο ασφάλισης (ζωής, κατά ζημιάς, αντασφάλιση), δεδομένου ότι έχει τεκμηριωθεί ότι οι όροι παροχής ασφάλισης ανά κλάδο είναι μάλλον ομοειδείς και οι μεγάλες ασφαλιστικές επιχειρήσεις καλύπτουν όλα τα είδη ασφαλιζόμενων κινδύνων. Συνεπώς θα μπορούσαν διαφορετικοί κίνδυνοι να περιλαμβάνονται στην ίδια σχετική αγορά προϊόντος/υπηρεσίας[1047].

με την αξία περιουσιακών στοιχείων που περιλαμβάνονται σε ένα εσωτερικό κεφάλαιο της ασφαλιστικής επιχείρησης, συνήθως διηρημένο σε μονάδες (μερίδια) ή β) οι παροχές που περιλαμβάνονται στο ασφαλιστήριο συμβόλαιο είναι απευθείας συνδεδεμένες με ένα δείκτη χρεογράφου ή κάποια αξία αναφοράς άλλη από αυτές που αναφέρονται υπό (α).

[1041] Αφορά σε εργασίες διαρκούς ασφάλισης υγείας οι οποίες είναι διαχειριζόμενες όπως οι ασφαλίσεις ζωής [(τεχνικό επιτόκιο, πίνακες νοσηρότητας (ανικανότητας), μαθηματικά αποθέματα] και δεν υπόκεινται σε ακύρωση από τον ασφαλιστή. Επίσης περιλαμβάνει εργασίες των κλάδων 1 (ατυχήματα) και 2 (ασθένειες) των ασφαλίσεων κατά ζημιών (της παραγράφου 1 του άρθρου 13 του ν.δ. 400/1970).

[1042] Τοντίνα είναι ένα σχέδιο (ασφαλιστήριο συμβόλαιο) με βάση το οποίο ένας αριθμός ατόμων συνεισφέρει σε ένα λογαριασμό κεφαλαίου, το πιστωτικό υπόλοιπο του οποίου στο τέλος μιας προκαθορισμένης υπό το σχέδιο περιόδου, κατανέμεται μεταξύ των επιζώντων υπό μορφή κεφαλαίου ή μιας προσόδου.

[1043] Αφορά σε εργασίες κεφαλαιοποίησης οι οποίες βασίζονται σε αναλογιστικούς υπολογισμούς και με τους οποίους αναλαμβάνονται υποχρεώσεις για ορισμένο χρονικό διάστημα και για ορισμένο ποσό έναντι εφάπαξ ή περιοδικών από πριν καθορισμένων καταβολών.

[1044] Περιλαμβάνει τη διαχείριση των επενδύσεων ή και των αποθεματικών ασφαλιστικών ταμείων, έργο των οποίων είναι η καταβολή παροχών σε περίπτωση θανάτου, ανικανότητας, επιβίωσης, διακοπής ή μείωσης της εργασίας σε εκείνους που έχουν συμβληθεί σε αυτά.

[1045] Η δραστηριότητα αυτή αφορά τη διαχείριση συλλογικών κεφαλαίων, ήτοι συνίσταται στην ανάληψη χρηματοοικονομικής δραστηριότητας με συλλογή ασφαλίστρων προς σύσταση κεφαλαίων, όπου η παροχή του ασφαλιστή καταβάλλεται, εάν κάποιο μέλος αποχωρήσει από την εργασία του ή αποχωρήσει με τη συμπλήρωση της ηλικίας.

[1046] Περιλαμβάνει εργασίες, οι οποίες συνίστανται σε παροχές που εξαρτώνται από τη διάρκεια της ανθρώπινης ζωής και ορίζονται ή προβλέπονται από τη νομοθεσία περί κοινωνικής ασφάλισης, εφόσον οι εργασίες αυτές βασίζονται σε ιδιωτική σύμβαση.

[1047] Βλ.ενδεικτικά αποφάσεις της Ε.Ε M.6649 Allianz/Insurance Portfolio and Brokerage Services of Gan Eurocourtage παρ. 9, M.4284 AXA/Winterthur παρ. 9, M. 5925 Metlife/Alico/Delam παρ. 10, M.6217 BALOISE HOLDING /NATEUS / NATEUS LIFE παρ.12.

730. Από την πλευρά της ζήτησης όμως, η Ε.Ε. σε προηγούμενες αποφάσεις της έχει σημειώσει ότι όσον αφορά τις ασφαλίσεις κατά κινδύνων ζωής και τις ασφαλίσεις κατά κινδύνων ζημιών, δύναται να γίνει υποδιάκριση σε όσες επιμέρους αγορές υπάρχουν διαφορετικοί καλυπτόμενοι κίνδυνοι, καθώς τα χαρακτηριστικά των επιμέρους ασφαλιστηρίων συμβολαίων είναι εντελώς διαφορετικά, και η ασφάλιση κατά συγκεκριμένου κινδύνου από την πλευρά του καταναλωτή/ασφαλισμένου δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να θεωρηθεί υποκατάστατη σε σχέση με την ασφαλιστική κάλυψη κατά ενός άλλου κινδύνου. Στο παρελθόν η Ε.Ε. έχει προβεί σε αξιολόγηση των αποτελεσμάτων μίας συγκέντρωσης στη σχετική αγορά ακολουθώντας την κατηγοριοποίηση βάσει του εθνικού νομοθετικού πλαισίου, στο οποίο έχουν ενσωματωθεί οι κοινοτικές Οδηγίες[1048].

731. Αναφορικά με την ασφάλιση ζωής η Ε.Ε. έχει παραδοσιακά διακρίνει μεταξύ ομαδικών ασφαλειών ζωής και ατομικών ασφαλίσεων ζωής[1049], ενώ σε άλλες περιπτώσεις έχει υπεισέλθει στην αξιολόγηση της αγοράς με βάση την κατηγοριοποίηση των προϊόντων σε προϊόντα ασφάλισης ζωής, επενδυτικά προϊόντα και συνταξιοδοτικά προγράμματα. Όσον αφορά την ασφάλιση ζημιών[1050] έχει προταθεί η διάκριση σε επιμέρους κλάδους ανάλογα με τον ασφαλιζόμενο κίνδυνο, ήτοι ασφάλιση για τους κινδύνους της ασθένειας και του ατυχήματος, χερσαίων οχημάτων, θαλάσσια, αεροπορική και ασφάλιση μεταφορών, αστικής ευθύνης, πιστώσεων και ταξιδιωτική.

732. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει στο παρελθόν διαφοροποιήσει την αγορά της αντασφάλισης από την αγορά της πρωτασφάλισης κατά κινδύνων ζημιών και της πρωτασφάλισης κατά κινδύνων ζωής, δεδομένου ότι συνιστά μορφή διαχείρισης κινδύνων υπό την έννοια ότι μετακυλύει τον κίνδυνο από τον ασφαλιστή στον αντασφαλιστή,[1051] αλλά έχει αφήσει ανοικτό το ζήτημα εάν θα πρέπει γίνει διάκριση σε αντασφάλιση κατά κινδύνων ζωής και κατά κινδύνων ζημιών.

733. Σε παλαιότερες αποφάσεις της ΕΑ οι οποίες αφορούν στον ασφαλιστικό κλάδο, δεν πραγματοποιείται, κατά κανόνα, διάκριση σε επιμέρους σχετικές αγορές εντός των ανωτέρω ευρύτερων αγορών (ζωής, ζημιάς και αντασφάλισης). Συναφώς, στις πρόσφατες συγκεντρώσεις που αφορούν συγκεντρώσεις μεταξύ τραπεζικών ιδρυμάτων, η αξιολόγηση της κάθε πιθανής υποδιάκρισης των αγορών της πρωτασφάλισης κατά κινδύνων ζωής, της πρωτασφάλισης κατά κινδύνων ζημιών καθώς και της αντασφάλισης δεν είχε κριθεί σκόπιμη[1052].

734. Όσον αφορά στη **γεωγραφική αγορά**, η ΕΑ, σε σειρά αποφάσεών της[1053], έχει κρίνει ότι η σχετική γεωγραφική αγορά αφορά το σύνολο της ελληνικής επικράτειας, ως αποτέλεσμα των εθνικών δικτύων διανομής, των εδραιωμένων δομών της αγοράς, των διαφόρων φύσεων οικονομικών

[1048] Ενδεικτικά αναφέρονται M.2768 Generali/Banca Intesa/Intesa Vita, M.1712 Generali/INA.
[1049] Βλ. απόφαση της Ε.Ε. M.4284 παρ.11 και 12.
[1050] Βλ. ενδεικτικά απόφαση της Ε.Ε. M.2225 Fortis/ASR.
[1051] Υπενθυμίζεται ότι η σχετική αγορά της αντασφάλισης συνίσταται στην παροχή (αντ)ασφαλιστικής κάλυψης σε τρίτο μέρος (τον ασφαλιστή) για το σύνολο ή μέρος του αναληφθέντος κινδύνου δυνάμει ενός ή περισσοτέρων ασφαλιστηρίων συμβολαίων που αυτός έχει εκδώσει.
[1052] Βλ. αποφάσεις ΕΑ 534 /VI/2012 Alpha-Eurobank και 549/VII/2012 Πειραιώς-Αγροτική.
[1053] Βλ. τις υπ’ αριθμ. 26/1996, 85/1997, 7/II/1998, 133/II/2000, 179/III/2001, 380/V/2008, 417/V/2008, 449/V/2009 και 534/VI/2012 αποφάσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού.

εμποδίων και των διαφορετικών κανονιστικών συστημάτων[1054]. Αντίστοιχα, και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενώ αναγνωρίζει ότι η ασφαλιστική αγορά καθίσταται διαρκώς πιο προσβάσιμη και ανοικτή στον ενδοκοινοτικό ανταγωνισμό, εμμένει στην πρακτική και την θεωρητική της προσέγγιση και κρίνει ότι οι αγορές της ασφάλισης κατά κινδύνων ζωής και κατά κινδύνων ζημιών είναι εθνικές κατά βάση, λόγω των ιδιαιτέρων δικτύων διανομής, των καθιερωμένων δομών της αγοράς, των οικονομικών εμποδίων και των διαφορετικών εποπτικών πλαισίων[1055]. Η γεωγραφική αγορά της αντασφάλισης έχει αξιολογηθεί ως παγκόσμια από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε προηγούμενες αποφάσεις της, λόγω της ανάγκης ομαδοποίησης κινδύνων σε παγκόσμια βάση[1056].

ΙΔ.1.2.2. Η άποψη της γνωστοποιούσας

735. Η γνωστοποιούσα αναφέρεται, χωρίς να παίρνει σαφή θέση επί του ορισμού της σχετικής αγοράς στην ως άνω διάκριση της Ε.Α. και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

736. Επι πλέον, σύμφωνα με την ΕΤΕ[1057] οι **ασφαλίσεις ζωής** δύνανται να κατηγοριοποιηθούν σε:

- Ατομικές ασφαλίσεις ιδιωτών (πχ ατομικά ασφαλιστήρια ζωής και υγείας, ατομικά προγράμματα συνταξιοδότησης)
- Ομαδικές Ασφαλίσεις που μπορούν να διακριθούν σε:
    - Προσωπικό επιχειρήσεων (πχ ομαδικά συμβόλαια ζωής, υγείας ή συνταξιοδότησης)
    - Μέλη συλλόγων, οργανώσεων ή πελάτες μίας επιχείρησης (πχ ομαδικές ασφαλίσεις ζωής δανειοληπτών, ασφαλίσεις υγείας μελών συλλόγων).

737. Ειδικά για τις ασφαλίσεις ζωής, σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, τα προϊόντα της κάθε κατηγορίας μπορούν εν γένει να υποκαθιστούν το ένα το άλλο. Για παράδειγμα ένα ομαδικό ασφαλιστήριο ζωής που καλύπτει έναν εργαζόμενο μίας επιχείρησης μπορεί να υποκαταστήσει ένα αντίστοιχο ατομικό ασφαλιστήριο ζωής. Ιδιαίτερα όμως στις ασφαλίσεις υγείας, η υποκατάσταση σπάνια είναι πλήρης καθώς τα ατομικά ασφαλιστήρια κατά κανόνα περιλαμβάνουν περισσότερες καλύψεις με υψηλότερα όρια.

738. Οι **ασφαλίσεις οχημάτων** επίσης διακρίνονται σε επιμέρους κατηγορίες:

- Ατομικές ασφαλίσεις οχημάτων (πχ ασφαλίσεις προσωπικών αυτοκινήτων, ασφαλίσεις μεμονωμένων Φ.ΙΧ.)
- Ομαδικές ασφαλίσεις (στόλοι οχημάτων) που μπορούν να διακριθούν σε:
    - Οχήματα μίας επιχείρησης ή ενός φορέα (πχ Φ.Δ.Χ. μίας εταιρίας, μηχανήματα έργου επιχείρησης, οχήματα δήμων κ.α.)
    - Οχήματα συγκεκριμένης ομάδας με κοινά χαρακτηριστικά (οχήματα προσωπικού επιχείρησης, μελών συλλόγου κ.α.).

[1054] Αντίστοιχα επιχειρήματα χρησιμοποιεί και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για να ορίσει τις εν λόγω αγορές ως εγχώριες (βλ. ενδεικτικά αποφάσεις M.759 SUN ALLIANCE/ROYAL INSURANCE και M.2343 TORO ASSICURAZIONI /LLOYD ITALICO).

[1055] Βλ. Ενδεικτικά αποφάσεις της Ε.Ε. M.6649 Allianz/Insurance Portfolio and Brokerage Services of GAN Eurocourtage παρ. 18 και M.6053 CVC/Apollo/BritInsurance παρ 17.

[1056] Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις ΕΕ M.5925 MetLife/Alico/Delam, παρ.15, M.5083 Groupama/OTP Garancia, παρ.16; M.4059 Swiss Re/GE Insurance Solutions, παρ. 11.

[1057] Βλ. σελ. 97-99 της υπ’ αριθ. 9634/5.12.2012 απαντητικής επιστολής της ΕΤΕ.

739. Οι πρωτασφαλίσεις και αντασφαλίσεις κατά λοιπών ζημιών μπορούν να διακριθούν σε:
- ασφαλίσεις ιδιωτών (πχ ασφαλίσεις περιουσίας όπως κατοικιών),
- ασφαλίσεις επαγγελματικές (μεταφορών, επαγγελματικής αστικής ευθύνης γιατρών, μηχανικών, δικηγόρων, ασφάλιση λαθών και παραλείψεων Διοικητικών Συμβουλίων κλπ),
- ασφαλίσεις επιχειρήσεων (εμπορικών, βιοτεχνικών, βιομηχανικών, παροχής υπηρεσιών, εγκαταστάσεων παραγωγής ενέργειας όπως αιολικών και φωτοβολταϊκών συστημάτων, κατασκευής τεχνικών έργων, λειτουργίας έργων όπως φραγμάτων, αυτοκινητοδρόμων, μηχανογραφικών συστημάτων, ιατρικού εξοπλισμού κλπ) και
- ασφαλίσεις ομαδικές (πχ ομαδική ασφάλιση των κατοικιών ενός οικισμού, όταν ο αντισυμβαλλόμενος είναι ο φορέας διαχείρισής του ή η ομαδική ασφάλιση της επαγγελματικής αστικής ευθύνης μίας κατηγορίας επαγγελματιών, όπως γιατρών, όταν ο αντισυμβαλλόμενος είναι ο επαγγελματικός τους σύλλογος ή επίσης η ομαδική ασφάλιση των μαθητών ενός γεωγραφικού διαμερίσματος έναντι ατυχήματος), οι οποίες όμως δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένες στην ελληνική αγορά.

740. Όσον αφορά στη σχετική γεωγραφική αγορά, η ΕΤΕ αναγνωρίζει ότι έχει στο παρελθόν οριστεί σε εθνικό επίπεδο, ωστόσο σημειώνει ότι θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η αγορά των ασφαλιστικών εργασιών είναι πλέον ευρύτερη της εθνικής, αφού ο κύριος όγκος των ασφαλιστικών προϊόντων διανέμονται κυρίως εκτός δικτύου καταστημάτων τραπεζών και μέσω και ηλεκτρονικών δικτύων, ενώ οι ασφαλιζόμενοι αναζητούν όλο και περισσότερο προγράμματα αλλοδαπών ασφαλιστικών εταιρειών που προσφέρονται πλέον και στην Ελλάδα μέσω των δικτύων αυτών.

ΙΔ.1.2.3. Η απόφαση της Επιτροπής

741. Ενόψει της πρακτικής τόσο της ΕΕ όσο και της ΕΑ, η Γενική Διεύθυνση συνέλλεξε στοιχεία αναφορικά με όλες τις ενδεχόμενες υποαγορές των ευρύτερων αγορών ζωής, ζημιάς και αντασφάλισης, προκειμένου να πραγματοποιηθεί διακριτή αξιολόγηση των εκάστοτε υπηρεσιών. Ωστόσο, από την αξιολόγησή τους, προέκυψε ότι, στην περίπτωση της πιθανής υποδιάκρισης της εκάστοτε αγοράς σε επιμέρους σχετικές αγορές ανάλογα με το είδος της παρεχόμενης ασφαλιστικής κάλυψης κατά συγκεκριμένου κινδύνου ή ανάλογα με το είδος του προγράμματος (λ.χ. ατομικό/ομαδικό), τα αποτελέσματα της αξιολόγησης (πλην ελαχίστων ενδεχόμενως υπο-αγορών[1058]) δεν διαφέρουν σημαντικά από την ανάλυση του οικείου κλάδου-ευρύτερη αγορά στην οποία ανήκουν. Ως εκ τούτου, η ανάλυση των επιπτώσεων της συγκέντρωσης βασίζεται στις ευρύτερες αγορές ζωής, κατά ζημιάς και αντασφάλισης, ενώ, σε όποια ενδεχόμενη υπο-αγορά διαπιστώθηκε, βάσει του ύψους των αθροιστικών μεριδίων αγοράς των μερών, ότι απαιτείται ειδικότερη αξιολόγηση προκειμένου να εξεταστεί το ενδεχόμενο στρέβλωσης του ανταγωνισμού συνεπεία της υπό κρίση πράξης, η εν λόγω υπο-αγορά εξετάζεται μεμονωμένα.

742. Σε κάθε περίπτωση, για τις ανάγκες εξέτασης της παρούσας, δεν απαιτείται ακριβής ορισμός των σχετικών αγορών υπηρεσιών, δεδομένου ότι ακόμα και υπό τη στενότερη οριοθέτησή τους, δεν πιθανολογείται ότι η υπό κρίση πράξη θα περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό σε αυτές.

[1058] Βλ. ανάλυση κατωτέρω σχετικά με τις υπο-αγορές ατομικών και ομαδικών ασφαλίσεων ζωής, αμφότερες ανήκουσες στην ευρύτερη αγορά ασφαλίσεων ζωής.

743. Όσον αφορά στη σχετική γεωγραφική αγορά, αυτή ορίζεται ως εθνικής εμβέλειας, όπως έχει κριθεί σε παλιότερες αποφάσεις της ΕΕ και της ΕΑ. Σημειώνεται ότι, ειδικά για την ευρύτερη αγορά των αντασφαλίσεων, δεν αποκλείεται η αγορά να είναι ευρύτερης εμβελείας, εντούτοις η ακριβής οριοθέτηση παρέλκει εν προκειμένω, δεδομένου ότι ακόμα και υπό τη στενότερη θεώρηση, η υπό κρίση πράξη δεν πιθανολογείται ότι θα δημιουργήσει δυσχέρειες στη λειτουργία του ανταγωνισμού.

ΙΔ.1.2. Ανταγωνιστικές Συνθήκες

ΙΔ.1.2.1. Δραστηριοποιούμενες επιχειρήσεις – εγγύς ανταγωνιστές

744. Σύμφωνα με […] και […] το 2011 δραστηριοποιούνταν στην ελληνική ασφαλιστική αγορά 69 ασφαλιστικές εταιρίες, εκ των οποίων οι 19 ξένες και μόνο ένας συνεταιρισμός.

745. Στην αγορά **πρωτασφαλίσεων ζωής** δραστηριοποιούνταν συνολικά 24 εταιρίες (13 αμιγώς ζωής και 11 με μικτή άδεια ζωής και γενικών ασφαλίσεων[1059]), οι πραγματικά ενεργές όμως ήταν λιγότερες από 20. Με βάση τα στοιχεία του έτους 2011, οι πέντε πρώτες εταιρίες κατέχουν το [65-75]% της αγοράς και οι δέκα πρώτες το [85-95]%[1060] ενώ οι 8 από αυτές ανήκουν σε πολυεθνικούς ομίλους με σημαντική ευρωπαϊκή παρουσία.

746. Στην αγορά **πρωτασφαλίσεων κατά ζημίας** δραστηριοποιούνται συνολικά 56 εταιρίες (45 αποκλειστικά για ασφαλίσεις ζημιών και οι 11 μεικτές). Με βάση τα στοιχεία του 2011 οι 5 μεγαλύτερες κατείχαν το [35-45]% της αγοράς, οι 10 το [55-65]%[1061] και οι 20 το [85-95]%. Την παρούσα χρονική στιγμή χαρακτηρίζεται από έντονο ανταγωνισμό, τόσο με την παρουσία πολυεθνικών ομίλων όσο και με πληθώρα ελληνικών εταιριών που δραστηριοποιούνται έντονα στην συγκεκριμένη αγορά, ειδικά στις εργασίες κλάδων ασφάλισης πυρός και αυτοκινήτων.

747. Στην **αγορά αντασφαλίσεων** δραστηριοποιούνται κυρίως αλλοδαπές εταιρίες με εξαιρετικά ευρεία γκάμα αντασφαλιστικών δομών και συμβάσεων, ανάλογα με τις ανάγκες κάθε αντασφαλιζόμενου χαρτοφυλακίου κινδύνων, τα ζητούμενα επίπεδα κάλυψης καθώς και τη ζητούμενη διασπορά των κινδύνων αυτών.

748. Σχετικά με τη δραστηριοποίηση των μερών στις εν λόγω αγορές, σημειώνεται ότι ο Όμιλος ΕΤΕ δραστηριοποιείται μέσω της θυγατρικής μικτής ασφαλιστικής επιχείρησής του «ΕΘΝΙΚΗ Α.Ε.Ε.Γ.Α.» στους κλάδους πρωτασφαλίσεων ζωής, γενικών πρωτασφαλίσεων κατά κινδύνων ζημιών και αντασφαλίσεων, ενώ η Eurobank δραστηριοποιείται μέσω των ακόλουθων θυγατρικών[1062]:

- Eurolife ERB Ανώνυμος Εταιρία Ασφαλίσεων Ζωής: Σύναψη ασφαλίσεων ζωής σε όλους τους κλάδους και σύναψη αντασφαλίσεων κάθε είδους και κλάδου και αντιπροσώπευση άλλων ημεδαπών και αλλοδαπών ασφαλιστικών και αντασφαλιστικών επιχειρήσεων.
- Eurolife ERB Ανώνυμος Εταιρία Γενικών Ασφαλίσεων: Σύναψη ασφαλίσεων ζημιών σε όλους τους κλάδους, σύναψη αντασφαλίσεων και αντιπροσώπευση άλλων ημεδαπών και αλλοδαπών ασφαλιστικών και αντασφαλιστικών επιχειρήσεων.

[1059] Ήτοι επιχειρήσεις που είχαν αδειοδοτηθεί προ της έναρξης ισχύος του π.δ. 188/85.

[1060] Οι δέκα μεγαλύτερες είναι […]

[1061] οι δέκα μεγαλύτερες είναι […]

[1062] Βλ. […] απαντητικής επιστολής ΕΤΕ.

749. Σύμφωνα με τη […], οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις που αποτελούν θυγατρικές ομίλων χωρών της Ε.Ε. δύνανται να αναζητούν στη μητρική επιχείρηση και να βρίσκουν στήριξη κεφαλαίων και τεχνογνωσία για την ανάπτυξη και προώθηση καινοτόμων προϊόντων με αποτέλεσμα να αποτελούν σημαντικούς ανταγωνιστές των εγχώριων ασφαλιστικών επιχειρήσεων. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι οι θυγατρικές ομίλων χωρών της Ε.Ε. κέρδισαν σημαντικό μερίδιο αγοράς στην ευρύτερη αγορά της ασφάλισης σε βάρος των ανταγωνιστών τους εντός του 2012 (3,8 ποσοστιαίες μονάδες το α΄ εξάμηνο του 2012) ενώ οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις οι οποίες είναι θυγατρικές εγχώριων τραπεζικών ιδρυμάτων απώλεσαν μερίδιο αγοράς 2 ποσοστιαίων μονάδων. Με βάση τα στοιχεία χρήσης α΄ εξαμήνου 2012, ως σημαντικότερος ανταγωνιστής ασφαλιστικός όμιλος της ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΓΕΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΩΝ αλλά και των δύο θυγατρικών ασφαλιστικών επιχειρήσεων της EUROBANK, αναγνωρίζεται ο ασφαλιστικός […] όμιλος της […][1063] (ανήκει στον […][1064]), με μερίδια αγοράς [5-15]% και [5-15]% στις δραστηριότητες ασφαλίσεων ζωής και ζημιών αντίστοιχα. Επίσης ασφαλιστικές εταιρίες όπως η […] αποτελούν πολύ σημαντικές ανταγωνιστικές ασφαλιστικές επιχειρήσεις οι οποίες δραστηριοποιούνται στην ασφαλιστική αγορά κατέχοντας υψηλά μερίδια, δημιουργώντας ένα περιβάλλον ισχυρού ανταγωνισμού.

750. Αντίστοιχα, κατά την άποψη των ερωτηθεισών σχετικά ασφαλιστικών εταιριών, οι κυριότεροι ανταγωνιστές της Εθνικής Τράπεζας και της EUROBANK είναι κυρίως οι ασφαλιστικές εταιρίες των τραπεζικών ομίλων καθώς και οι αλλοδαποί όμιλοι που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα[1065], οι οποίοι διαθέτουν σημαντική φήμη και ισχυρό σήμα και στην πλειοψηφία τους παρέχουν παρόμοιο φάσμα προϊόντων ή παρεχόμενων υπηρεσιών και τιμολόγηση και ασκούν αξιόλογη ανταγωνιστική πίεση[1066] [1067].

ΙΔ.1.2.2. Εμπόδια εισόδου-Είσοδος νέων επιχειρήσεων-Δυνητικός Ανταγωνισμός

751. Όπως επεσήμανε τόσο η […][1068] αλλά και η πλειοψηφία ασφαλιστικών επιχειρήσεων[1069], που ερωτήθηκαν τα βασικότερα εμπόδια εισόδου προκύπτουν από την ασφαλιστική νομοθεσία η οποία καθορίζει τους όρους και τις προϋποθέσεις αδειοδότησης και δραστηριοποίησης και την υποχρέωση για διαρκή συμμόρφωση των εταιριών υπό την εποπτεία της Τράπεζας της Ελλάδος. Η […] σημειώνει επίσης ότι «*πέραν της κεφαλαιακής επάρκειας και της νομιμότητας με την κατοχή των απαιτούμενων αδειών, τα δίκτυα πωλήσεων των προϊόντων αποτελούν ένα σημαντικό παράγοντα δραστηριοποίησης*». Πέραν των ανωτέρω προϋποθέσεων εκτιμάται ότι δεν υπάρχουν λοιπά εμπόδια εισόδου ή περιορισμοί για κάποια επιχείρηση που επιθυμεί να δραστηριοποιηθεί στην Ελληνική ασφαλιστική αγορά.

1063 Άποψη με την οποία συμφωνεί και η […].

1064 Ο εν λόγω όμιλος σύμφωνα με τη […] καλύπτει όλο το φάσμα των ασφαλιστικών δραστηριοτήτων που καλύπτουν οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις των δυο υπό εξέταση πιστωτικών ιδρυμάτων, διαθέτοντας καινοτόμα προϊόντα, τεχνογνωσία από τη μητρική επιχείρηση και λοιπές υπηρεσίες που στηρίζουν την εξυπηρέτηση των ασφαλιστηρίων συμβολαίων που διαθέτουν.

1065 Βλ. απάντηση […].

1066 Βλ. απάντηση […]

1067 Μόνο η […] αναφέρει ως ισχυρότερο ανταγωνιστή της […] την […].

1068 Βλ. […].

1069 Βλ. απαντήσεις […].

752. Οι τελευταίες είσοδοι εντός της ασφαλιστικής αγοράς πραγματοποιήθηκαν από ξένους Ομίλους μέσω εξαγορών ελληνικών επιχειρήσεων και ήταν εκείνη της AXA Ασφαλιστικής το 2007 μέσω εξαγοράς της Alpha Ασφαλιστικής, και της Groupama το 2007[1070] μέσω εξαγοράς της ΦΟΙΝΙΞ ασφαλιστικής. Σύμφωνα με τις περισσότερες από τις ερωτηθείσες σχετικά εταιρίες, υπό το πρίσμα της τρέχουσας οικονομικής συγκυρίας, της μείωσης της συνολικής παραγωγής ασφαλίστρων και τον ανταγωνισμό που επικρατεί στην ελληνική ασφαλιστική αγορά, δεν υπάρχουν μεγάλες πιθανότητες εισόδου ανταγωνίστριας επιχείρησης στην αγορά στο άμεσο μέλλον[1071].

ΙΔ.1.2.3 Ωριμότητα αγοράς

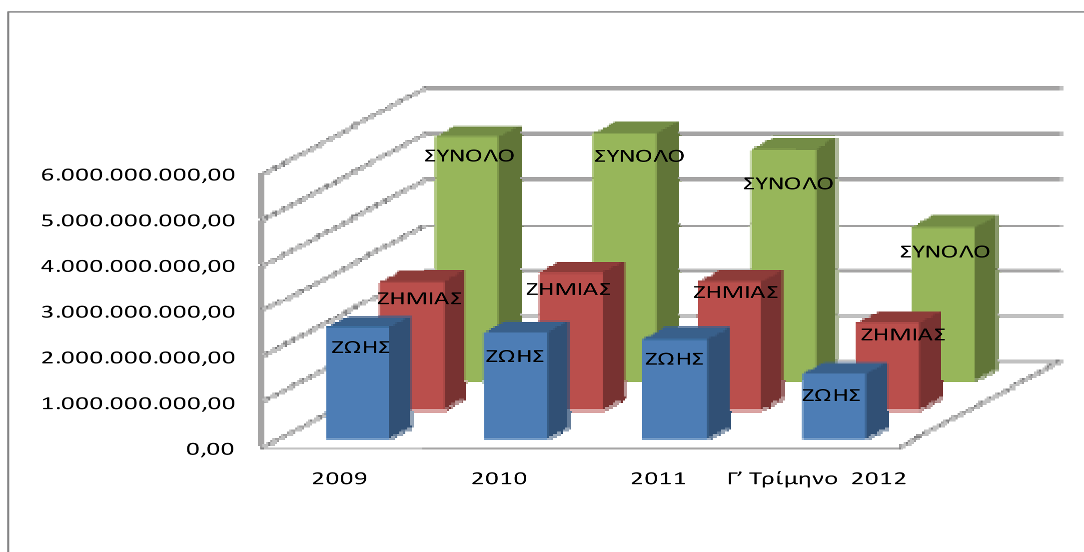
753. Η συνεχιζόμενη οικονομική κρίση σε συνδυασμό με τα μέτρα ανασυγκρότησης και σταθερότητας, η πτώση του ΑΕΠ για τέταρτη συνεχόμενη χρονιά και η απότομη μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος επηρέασαν αρνητικά την αγορά. Η πληγείσα αγοραστική δύναμη των καταναλωτών και η συνεχιζόμενη αβεβαιότητα έχουν ως συνέπεια τη μεσοπρόθεσμη μείωση της ζήτησης για ασφαλιστικά προϊόντα. Δεδομένων των ανωτέρω συνθηκών, σύμφωνα με την […] οι παραδοσιακές προσεγγίσεις και προϊόντα φαίνεται να έχουν μπει σε δυναμική κορεσμού ενώ οι νέες ευκαιρίες που ανακύπτουν (επαναπροσδιορισμός συνταξιοδοτικών δομών και Πυλώνας ΙΙΙ) δεν έχουν εισέλθει ακόμα σε διαδικασία ουσιαστικής αξιολόγησης και ολοκλήρωσης.

754. Σύμφωνα με την […] πριν την παρούσα οικονομική συγκυρία και την ύφεση, η αγορά ήταν σε φάση ανάπτυξης με μεγάλες και σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης, ενώ κατά την […] η αγορά εκτιμάται ότι έχει φτάσει σε ένα τοπικό μέγιστο που δε θα ξεπεραστεί στο κοντινό μέλλον ως συνέπεια της μείωσης του διαθέσιμου εισοδήματος των καταναλωτών.

755. Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρατίθεται το ύψος των συνολικών ασφαλίστρων στην ελληνική αγορά κατά τα έτη 2009, 2010, 2011 και 9μηνο 2012.

[1070] Βλ. απάντηση […].

[1071] Αντίθετη άποψη αναπτύσσουν μόνο η […] η οποία εκτιμά ότι το γεγονός ότι έχουν ήδη δραστηριοποιηθεί και δραστηριοποιούνται πολλές και σημαντικές αλλοδαπές επιχειρήσεις, αποδεικνύει τη δυνατότητα και ετοιμότητα εισόδου και η […], η οποία αναφέρει ότι «*το τρέχον έτος όπως και το προηγούμενο είναι μετά βεβαιότητας προσδοκώμενο ότι θα εισέλθει/ουν στην ασφαλιστική αγορά και άλλη/άλλες αλλοδαπές ασφαλιστικές εταιρίες δραστηριοποιούμενες στον χώρο της ασφάλισης αστικής ευθύνης οχημάτων, εκμεταλλευόμενες την δυνατότητα δραστηριοποίησης υπό το καθεστώς της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, με βασικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα το φτηνό ασφάλιστρο*».

756. Κατά τη […], το ενδιαφέρον της ασφάλισης έχει περιοριστεί στις ασφαλίσεις αυτοκινήτων (λόγω υποχρεωτικότητας) και νοσοκομειακής περίθαλψης - υγείας (κυρίως λόγω της ανησυχίας των πολιτών γύρω από τις εξελίξεις στους φορείς κοινωνικής ασφάλισης), με παράλληλη αύξηση αιτημάτων διακοπής ασφαλιστηρίων συμβολαίων (κυρίως αποταμιευτικού χαρακτήρα) από τους υφιστάμενους πελάτες. Σύμφωνα με την ίδια, σημαντικός αριθμός ασφαλισμένων ρευστοποιεί τα ατομικά ασφαλιστήρια προκειμένου να καλύψει άλλες ανάγκες, ενώ πολλές επιχειρήσεις προβαίνουν σε εξαγορά ομαδικών συμβολαίων του προσωπικού τους και διανομή των ποσών στους ασφαλιζόμενους υπαλλήλους είτε λόγω αδυναμίας συνέχισης της χρηματοδότησής τους, ή επειδή διενεργούν εθελούσιες εξόδους προσωπικού, στα πλαίσια των οποίων οι αποχωρούντες εισπράττουν την παροχή τους από τα σχετικά ομαδικά συνταξιοδοτικά συμβόλαια.

757. Σύμφωνα με την άποψη της […], οι περικοπές στις παροχές του κοινωνικού ασφαλιστικού συστήματος, τόσο ως προς το ύψος των συντάξεων όσο και ως προς τις παρεχόμενες υπηρεσίες υγείας, καθιστούν απαραίτητη τη συνδρομή της ιδιωτικής ασφάλισης και την αναβάθμιση του ρόλου της στον κοινωνικό προγραμματισμό. Οι καταναλωτές, υφιστάμενοι τις συνέπειες της οικονομικής δυσπραγίας, διατηρούν χαμηλά τη ζήτηση για μακροπρόθεσμα αποταμιευτικά προγράμματα ενώ παραμένει σταθερή η ζήτηση για καλύψεις υγείας αλλά με περιορισμένο κόστος για τον ασφαλιζόμενο[1072].

758. Παραταύτα, σύμφωνα με τη […][1073] η ασφαλιστική αγορά, παρά τη δυσμενή οικονομική συγκυρία, έχει μεσοπρόθεσμα περιθώρια ανάπτυξης, γεγονός που αποδεικνύεται από το χαμηλό ποσοστό εγγεγραμμένων ασφαλίστρων επί του ΑΕΠ (2,5% - υποπολλαπλάσιο του μέσου της Ευρωπαϊκής Ένωσης)[1074]. Οι υποχρεωτικές ασφαλίσεις επίσης (π.χ. αυτοκινήτου, υπέγγυων δανείων) σε συνδυασμό με την αναβάθμιση της ανάγκης για περίθαλψη και σύνταξη, βελτιώνουν τις προοπτικές για περαιτέρω ανάπτυξη της αγοράς ασφαλίσεων.

[1072] Βλ. […].
[1073] Βλ. υπ’ αριθ. […] απαντητική επιστολή της […].
[1074] Βλ. και απάντηση […].

ΙΔ.1.2.4. Σημασία σήματος-Φήμης-Πιστής Πελατείας

759. Σύμφωνα με […], η φήμη, καθώς και η φερεγγυότητα των εταιριών σε συνδυασμό με την τιμολογιακή τους πολιτική που αντίστοιχα (και σε επίπεδο αγοράς) προσαρμόζεται στα οικονομικά δεδομένα και το διαθέσιμο εισόδημα των καταναλωτών[1075], αποτελούν πολύ σημαντικό κριτήριο στην επιλογή ιδιωτικού ασφαλιστικού φορέα, ιδίως στο κλάδο Ζωής, όμως η ύπαρξη πολλών μεγάλων εταιριών με χρόνια παρουσία στην εγχώρια αγορά καθιστά σχετικά μικρό το όποιο συγκριτικό πλεονέκτημα σε κάθε εταιρία του κλάδου και αμελητέα την επιρροή στην ελαστικότητα της ζήτησης.

760. Κατά τη […], πιστή πελατεία υφίσταται σε πολύ μικρό βαθμό (λόγω της ανταγωνιστικότητας της αγοράς, του είδους του προϊόντος, αλλά και της σχετικά χαμηλής ασφαλιστικής συνείδησης του καταναλωτή), με αποτέλεσμα να μην είναι σε θέση να επηρεάσει την ελαστικότητα της ζήτησης. Τα ανωτέρω αποδείχτηκαν στην πράξη, από τις μαζικές μετακινήσεις πελατών από μεγάλες εταιρίες προς εταιρίες με χαμηλότερο κόστος ασφάλισης κατά την τελευταία πενταετία, η οποία υπήρξε περίοδος υψηλού ανταγωνισμού τιμών.

761. Σε κάθε περίπτωση, στην αγορά δραστηριοποιούνται πολλές ελληνικές ασφαλιστικές εταιρίες θυγατρικές τραπεζών, καθώς και αρκετές θυγατρικές μεγάλων ευρωπαϊκών ομίλων, με πολύ ισχυρή φήμη, φερεγγυότητα, τεχνογνωσία και δυνατότητα ανάληψης κινδύνων. Οι εταιρίες που δραστηριοποιούνται στον χώρο αυτό υποστηρίζονται από αντασφαλιστές παγκόσμιου κύρους και παρουσίας, οι οποίοι έχουν έδρα τα παγκόσμια οικονομικά κέντρα (Γερμανία, Ελβετία, Λονδίνο κλπ).

ΙΔ.1.2.5. Διασπορά πελατών

762. Στις **ασφαλίσεις ζωής και κατά ζημιάς** υπάρχει μεγάλη διασπορά πελατών, αυτοί ανήκουν σε όλες τις εισοδηματικές κατηγορίες, σε διάφορες ηλικιακές ομάδες, και στα δύο φύλα, ενώ όπως αναφέρει η […] μεγάλα ποσοστά της παραγωγής της κατέχουν και οι εταιρικοί πελάτες (ομαδικά συμβόλαια ζωής, πυρός, κτλ). Η […] σημειώνει ότι ο βαθμός διασποράς πελατών, τόσο σε ότι αφορά το αντίστοιχο χαρτοφυλάκιο ασφαλιζόμενων κινδύνων όσο και το δίκτυο πρόσκτησης και τη γεωγραφική κατανομή τους είναι σημαντικός.

763. Στις **αντασφαλίσεις** ζωής και κατά ζημιάς, υπάρχει, επίσης, σημαντική διασπορά πελατών, αφού οι μικρότερες συνήθως ασφαλιστικές εταιρίες της αγοράς που αναζητούν αντασφαλιστική κάλυψη από τις μεγαλύτερες εταιρίες, επιλέγουν οποιαδήποτε εταιρία τους προσφέρει τους καλύτερους όρους, ενώ μπορούν να διαχωρίσουν το χαρτοφυλάκιό τους, αναθέτοντας λ.χ. σε άλλη επιχείρηση το χαρτοφυλάκιο περιουσίας και σε άλλη το χαρτοφυλάκιο αυτοκινήτου.

ΙΔ.2.6. Διαφοροποίηση προϊόντων

764. Σύμφωνα με […], η εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει συμβάλει στην αύξηση του βαθμού υποκαταστασιμότητας των σχετικών υπηρεσιών και προϊόντων που προσφέρονται από εταιρείες των διαφόρων κρατών μελών είτε απευθείας είτε μέσω ασφαλιστών στην Ελλάδα[1076].

[1075] […].
[1076] Βλ. […].

765. Στον **κλάδο ασφαλίσεων ζωής**[1077] και υγείας υπάρχουν διαφοροποιήσεις μεταξύ των υπηρεσιών που συνοδεύουν τα προϊόντα[1078] οι οποίες όμως δεν είναι ιδιαίτερα σημαντικές. Σχετίζονται κυρίως με ποιοτικά χαρακτηριστικά όπως ταχύτητα εξυπηρέτησης, προσωπική επαφή, άμεση επικοινωνία και εξατομικευμένη λύση προβλημάτων[1079]. Οι διαφοροποιήσεις παρατηρούνται στην παροχή αναβαθμισμένων υπηρεσιών πάνω στο κύριο προϊόν της ασφάλισης (πχ. πρόσθετες παροχές πρωτοβάθμιας περίθαλψης, ειδικά προνόμια για τους πελάτες σε συγκεκριμένους φορείς υπηρεσιών υγείας). Όμως ο βαθμός και το βάθος της διαφοροποίησης των υπηρεσιών και των προϊόντων δεν είναι τέτοιος, ώστε να καθιστά την αγορά τους από συγκεκριμένη εταιρία υποχρεωτική, άμεσα ή έμμεσα, για την κάλυψη των αναγκών των πελατών[1080].

766. Το ίδιο ισχύει και στις **ασφαλίσεις ζημιών**. Για τις ασφαλίσεις κατά ζημιάς πλην αυτοκινήτων, δεν υπάρχει ουσιαστική διαφοροποίηση των παρεχομένων υπηρεσιών. Ο ανταγωνισμός επικεντρώνεται στην παροχή όσο γίνεται μεγαλύτερου εύρους καλύψεων, στην μείωση ή και στην εξάλειψη των απαλλαγών και στο ύψος της προμήθειας του διαμεσολαβούντος (εφόσον υφίσταται διαμεσολαβών). Στον κλάδο ασφάλισης αυτοκινήτων, παρατηρείται κάποια μεγαλύτερη διαφοροποίηση, δεδομένου ότι οι εταιρίες προσπαθούν να παρέχουν ποικίλες ευκολίες στους πελάτες τους, όπως επιτόπου βοήθεια όταν συμβεί ζημιά, απευθείας αποζημίωση σε συμβεβλημένα συνεργεία, δωρεάν αυτοκίνητο αντικατάστασης κ.α.

767. Όσο δε αφορά τις **αντασφαλίσεις ζωής και κατά ζημιάς,** σύμφωνα με την […], δεν υφίσταται διαφοροποίηση των παρεχομένων υπηρεσιών[1081].

ΙΔ.2.7. Σχεδιασμός ασφαλιστικού προϊόντος - Τιμολόγηση

768. Οι παράγοντες καθορισμού της τιμολόγησης των υπηρεσιών εξαρτώνται από το είδος του κινδύνου που καλύπτεται[1082] και κατά συνέπεια την κατηγορία του ασφαλιστικού προϊόντος[1083] και περιλαμβάνουν[1084] (ενδεικτικά και όχι περιοριστικά):

- Εκτιμώμενα έξοδα πρόσκτησης εργασιών συμπεριλαμβανομένων και των προμηθειών
- Εκτιμώμενα έξοδα διαχείρισης
- Αποζημιώσεις
- Ανταγωνισμός
- Λειτουργικό Κόστος
- Κόστος διάθεσης
- Δείκτης ζημιάς
- Επιθυμητό περιθώριο κέρδους
- Διάρκεια ασφαλιστικού προγράμματος
- Προμήθεια διαμεσολάβησης
- Εύρος παροχών
- Εκτιμώμενη εμπειρία θνησιμότητας/μακροβιότητας.

[1077] Βλ. […].
[1078] Βλ. απαντήσεις […]
[1079] Βλ. απαντήσεις […]
[1080] Βλ. […].
[1081] Βλ. […]
[1082] Βλ. απάντηση […]
[1083] Βλ. απάντηση […]
[1084] Βλ. απαντήσεις […]

769. Σύμφωνα με τη […], στη φάση σχεδιασμού και υλοποίησης για την τιμολόγηση των ασφαλιστικών προϊόντων[1085] ακολουθείται εν γένει η παρακάτω προσέγγιση:

α) Προσδιορισμός του βασικού κόστους του προϊόντος. Στο επίπεδο αυτό λαμβάνονται υπόψη κόστη όπως το αντασφαλιστικό (εξωγενές), το κόστος πρόσκτησης (προμήθειες κλπ) καθώς και τυχόν υποχρεωτικές επιβαρύνσεις (π.χ. εισφορές).

β) Εκτίμηση του αναμενόμενου κόστους για την κάλυψη των ζημιών. Στο επίπεδο αυτό λαμβάνονται υπόψη τυχόν διαθέσιμα στατιστικά, αναλογιστικές μελέτες, εκτιμήσεις καθώς και τα χαρακτηριστικά του προϊόντος (απαλλαγές κλπ)[1086].

γ) Προσδιορισμός του κόστους διαχείρισης και προώθησης του προϊόντος, προσθήκη του επιθυμητού περιθωρίου κέρδους καθώς και τυχόν υποχρεωτικών επιβαρύνσεων (π.χ. φόρος ασφαλίστρων).

770. Με βάση όλα τα ανωτέρω προσδιορίζεται το αρχικό κόστος του προϊόντος και εφόσον κριθεί εμπορικά αποδεκτό (σε σχέση με τον ανταγωνισμό και/ή τη δυνατότητα εμπορικής βιωσιμότητας) προχωρά σε υλοποίηση.

771. Ειδικότερα στις **ασφαλίσεις ζωής**, η διαδικασία τιμολόγησης πραγματοποιείται με την επιλογή της κατάλληλης τεχνικής βάσης (εγγυημένο τεχνικό επιτόκιο, πίνακες θνησιμότητας ή/και νοσηρότητας (για τις ασφαλίσεις υγείας)) και με βάση τα έξοδα της ασφαλιστικής επιχείρησης, ανάλογα με τις παροχές των προγραμμάτων και τις εγγυήσεις που αυτά εμπεριέχουν, στο πλαίσιο των πάσης φύσεως (εποπτικών, προστασίας καταναλωτή κ.λπ.) νομοθετικών περιορισμών που ισχύουν κατά την έκδοση. Τα ασφάλιστρα επιβαρύνονται κατάλληλα για κάλυψη των εξόδων πρόσκτησης και διαχείρισης των χαρτοφυλακίων που παράγονται[1087]. Σύμφωνα με την πρακτική και των δύο μερών[1088], τα βασικά χαρακτηριστικά του πελάτη που λαμβάνονται υπόψη στην τιμολόγηση είναι η ηλικία και το φύλο του ασφαλισμένου[1089]. Επιπλέον, για τις ασφαλίσεις ζωής και υγείας υπάρχουν ειδικοί κανόνες ανάληψης κινδύνων («underwriting») για τον έλεγχο της «ασφαλισιμότητας» των προς ασφάλιση ατόμων (π.χ. συμπλήρωση ιατρικών ερωτηματολογίων ή επιπλέον ιατρικές εξετάσεις), που διαφοροποιούνται ανάλογα με το πρόγραμμα και τα ασφαλιζόμενα ποσά. Για τις ασφαλίσεις αναπλήρωσης εισοδήματος μετά από ανικανότητα του ασφαλισμένου, λαμβάνεται υπόψη η επαγγελματική κατάστασή του και το ύψος των προς αναπλήρωση απολεσθέντων εισοδημάτων.

772. Για τις ασφαλίσεις περιουσίας των **γενικών κλάδων ασφάλισης κατά ζημιάς** τα χαρακτηριστικά που λαμβάνονται υπόψη δεν σχετίζονται τόσο με το κάτοχο της περιουσίας, όσο με το προς ασφάλιση στοιχείο (π.χ. για τις ασφαλίσεις πυρός το είδος του κτίσματος, το έτος κατασκευής, η περιοχή κ.λπ. και για τις ασφαλίσεις αυτοκινήτων ο τύπος του οχήματος). Η τιμολόγηση πραγματοποιείται σε ετήσια βάση, λαμβάνοντας υπόψη, εκτός από την κάλυψη των σχετικών

[1085] Βλ. […] απαντητικής επιστολής της […].

[1086] Θα πρέπει να σημειωθεί ότι κατά την αρχική κοστολόγηση του προϊόντος, τα προηγούμενα δύο επίπεδα είναι δυναμικά, για παράδειγμα η διαμόρφωση των χαρακτηριστικών του προϊόντος επηρεάζει όχι μόνο το εκτιμώμενο δείκτη ζημίας αλλά έμμεσα και το αντασφαλιστικό κόστος, οπότε αναζητείται πάντοτε η βέλτιστη εξισορρόπηση.

[1087] Βλ. […].

[1088] Βλ. […] απαντητικής επιστολής της […].

[1089] Για τα νέα προϊόντα που θα εκδίδονται μετά την 21η Δεκεμβρίου 2012, η διάκριση των ασφαλισμένων με βάση το φύλο καταργείται, με απόφαση της Ε.Ε

εξόδων, την ενδεχόμενη τροποποίηση παροχών, τις συνθήκες ανταγωνισμού και τα περιθώρια κέρδους-ασφάλειας που εξασφαλίζονται[1090].

773. Σημειώνεται τέλος ότι κατά τη διάρκεια της διάθεσης του ασφαλιστικού προϊόντος προς το πελατολόγιο γίνεται συνεχής και ενδελεχής παρακολούθηση της καταλληλότητας της τιμολόγησης σε επίπεδο τεχνικής επάρκειας[1091] και εμπορικής συμπεριφοράς[1092].

ΙΔ.2.8. Κόστος Μεταστροφής

774. **Για τις ασφαλίσεις ζωής** με ετήσια ανανέωση, το κόστος αλλαγής ασφαλιστικού παρόχου για ένα ασφαλισμένο συνήθως δεν είναι σημαντικό. Ωστόσο, σε ό,τι αφορά στις μακροχρόνιες ασφαλίσεις, λόγω της φύσεως του προϊόντος η καταγγελία του συμβολαίου ενέχει κόστος για τον ασφαλισμένο, το οποίο επηρεάζεται από:

- τους όρους του συμβολαίου,
- την υπολειπόμενη διάρκεια έως τη λήξη του συμβολαίου,
- τυχόν συντελεστές ποινής πρόωρης εξαγοράς επί της αξίας του μαθηματικού αποθέματος στις μακροχρόνιες ασφαλίσεις ζωής αποταμιευτικού χαρακτήρα (ασφαλίσεις επιβίωσης, συνταξιοδοτικά κλπ)[1093],
- την ηλικία και τη μεταβολή της κατάστασης της υγείας του πελάτη.

775. Για τις **ασφαλίσεις ζημιών**, λόγω της περιοδικής ανανέωσης, συνήθως εξαμηνιαίας ή ετήσιας, η μεταστροφή των πελατών σε άλλη ασφαλιστική εταιρία είναι πολύ εύκολη και χωρίς κανένα περιορισμό[1094], ενώ το κόστος αλλαγής ασφαλιστικού παρόχου για έναν ασφαλισμένο συνήθως δεν είναι σημαντικό[1095]. Οι ανάγκες των πελατών καλύπτονται από τις περισσότερες εταιρίες, οι συμβατικές δεσμεύσεις και το κόστος μεταφοράς είναι περιορισμένα και το κόστος ασύμμετρης πληροφόρησης για την κατάσταση και τις ανάγκες των πελατών επίσης περιορισμένο[1096]. Η […]

[1090] Βλ. […].

[1091] Δεδομένου ότι οι παράμετροι κοστολόγησης ενδέχεται να αλλάξουν (π.χ. το κόστος αντασφάλισης επαναπροσδιορίζεται σε ετήσια βάση) καθώς επίσης και δεδομένου ότι κάποιες παράμετροι είναι πρακτικά απρόβλεπτες (π.χ. δείκτης ζημιών), παρακολουθείται η συμπεριφορά του προϊόντος ώστε να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα του και εν τέλει η κερδοφορία του. Ανάλογα με τις μεταβολές που παρατηρούνται μπορεί να καταστεί αναγκαία η τροποποίηση της αρχικής τιμολόγησης. Η συχνότητα ελέγχου της τεχνικής επάρκειας διαφοροποιείται ανάλογα με τη δυναμική του εκάστοτε χαρτοφυλακίου. Για παράδειγμα σε χαρτοφυλάκια/προϊόντα τα οποία παρουσιάζουν αυξημένη ευμεταβλητότητα λόγω εγγενούς υψηλής συχνότητας ζημιών (π.χ. κλάδος αυτοκινήτου) η παρακολούθηση γίνεται σε συχνή (π.χ. σε μηνιαία βάση), ενώ σε μεγάλα χαρτοφυλάκια με πιο σταθερή στατιστικά συμπεριφορά (π.χ. ασφαλιστήρια κατοικιών) η παρακολούθηση μπορεί να γίνεται σε αραιότερη βάση.

[1092] Η τιμή του προϊόντος παρακολουθείται σε σχέση και με τον ανταγωνισμό αλλά και τις τάσεις του πελατολογίου ώστε να διασφαλίζεται η εμπορική επιτυχία του σύμφωνα με τον αρχικό εμπορικό σχεδιασμό. Η παρακολούθηση αυτή γίνεται και σε συνολικό επίπεδο (ιδιαίτερα για τα προϊόντα retail μαζικής διάθεσης) όσο και σε μεμονωμένο επίπεδο (π.χ. κατά περίπτωση σε μεγάλους βιομηχανικούς κινδύνους). Εφόσον κρίνεται αναγκαίο για την πρόσκτηση εργασιών είναι ενδεχόμενο να υπάρξουν βελτιώσεις στην τιμολόγηση, πάντοτε με βασική προϋπόθεση να διατηρείται η ελάχιστη αποδεκτή τεχνική επάρκεια.

[1093] Οι συντελεστές ποινής πρόωρης εξαγοράς έχουν βασικό σκοπό να καλύψουν τμήμα των εξόδων πρόσκτησης. Βλ. […] και απαντητική επιστολή […]

[1094] Βλ. απαντητική επιστολή […].

[1095] Βλ. […].

[1096] Βλ. […].

Στις ασφαλίσεις κατά ζημιάς (πλην τον κλάδο αυτοκινήτου) παρατηρούνται τα εξής:

1. Κλάδοι Μεταφορών, Αστικής Ευθύνης και Τεχνικών Ασφαλίσεων (κυρίως έργα): Παρατηρείται μικρός έως ανύπαρκτος βαθμός μετακίνησης λόγω της φύσεως των ασφαλίσεων αυτών, της μακρόχρονης έκθεσης στον

αναφέρει ότι ένας αριθμός πελατών στις ασφαλίσεις κατά ζημιάς, εκτός αυτοκινήτου, μετακινείται προς τις εταιρίες […] και […] λόγω της επιθετικής τιμολογιακής πολιτικής που οι εταιρίες αυτές ασκούν ειδικά τα δυο τελευταία χρόνια.

776. Στο ειδικότερο κλάδο ασφάλισης αυτοκινήτου, η μετακίνηση μεταξύ των εταιριών αποτελεί, σύμφωνα με τη […][1097] «καθεστώς», καθώς οι πελάτες αναζητούν ενεργά την πλέον συμφέρουσα σχέση παροχών – κόστους, ενώ έχουν στη διάθεσή τους εναλλακτικούς τρόπους απόκτησης συμβολαίου (πχ μέσω διαδικτύου). Επίσης, τα συμβόλαια είναι ετησίως ανανεούμενα, γεγονός που συμβάλλει στη μετακίνηση καταναλωτών. Η […] ενδεικτικά αναφέρει ότι ποσοστό μετακινήσεων από την […] προς άλλες εταιρίες μεσοσταθμικά την τελευταία τριετία ανέρχεται περίπου σε ποσοστό […]%, ενώ το αντίστροφο ανέρχεται σε περίπου […]% .

777. Για τις **αντασφαλίσεις ζωής και κατά ζημιάς** ισχύουν τα όσα αναφέρονται κατά κλάδο για τις ασφαλίσεις κατά ζημιάς. Στη λήξη της ετήσιας διάρκειας των αντασφαλίσεων η αλλαγή του αντασφαλιστικού φορέα δεν έχει κόστος και η μετακίνηση μπορεί να γίνει εύκολα από εταιρία σε εταιρία[1098].

ΙΔ.2.9. Διαφάνεια

778. Υπάρχει υψηλός βαθμός διαφάνειας στην αγορά όσον αφορά την τιμολογιακή πολιτική, την πελατεία, και τις προσφορές των διαθέσιμων προγραμμάτων-καλύψεων. Οι όροι και η τιμολογιακή πολιτική κάθε εταιρίας είναι γνωστή στους καταναλωτές και στον ανταγωνισμό και η όποια αλλαγή γίνεται επίσης γνωστή.

779. Το νομοθετικό πλαίσιο ενίσχυσε τη διαφάνεια, τόσο μεταξύ των εταιριών του κλάδου όσο και μεταξύ εταιριών και καταναλωτή[1099] και διαμορφώνει σταδιακά το περιβάλλον για εξυγίανση αλλά και συγχωνεύσεις εταιριών στον κλάδο. Το γενικότερο περιβάλλον νομοθεσίας[1100] ενίσχυσε τη διαφάνεια, τόσο μεταξύ εταιριών και καταναλωτή όσο και μεταξύ των εταιριών του κλάδου. Η ανάγκη βελτίωσης της πληροφόρησης των καταναλωτών μέσω λ.χ. του διαδικτύου, αίρει την ασυμμετρία πληροφόρησης και βοηθεί στην επίτευξη ακόμα μεγαλύτερης διαφάνειας στην εν λόγω αγορά[1101].

780. Με τα ανωτέρω περιγραφόμενα συντάσσονται τόσο τα μέρη[1102] όσο και οι περισσότερες από τις ερωτηθείσες ασφαλιστικές εταιρίες[1103] εκτός της […], η οποία θεωρεί ότι η διαφάνεια δεν είναι

κίνδυνο (ενδεικτικά αναφέρονται οι Επαγγελματικές Αστικές Ευθύνες και Αστικές Ευθύνες Προϊόντων) και της πολυετούς ασφαλιστικής διάρκειας των έργων.

2. Κλάδοι Περιουσίας (Πυρός και ασφαλίσεις Ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού –εγκαταστάσεων): Δεν παρατηρείται μαζική μετακίνηση χαρτοφυλακίου όπως στον κλάδο αυτοκινήτων, με τη μετακίνηση να περιορίζεται στην επέτειο της ασφαλιστικής ανανέωσης.

3. Κλάδοι Σκαφών και Αστικής Ευθύνης Σκαφών- Πληρωμάτων Πλοίων: Το περιορισμένο εύρος παραγωγής της αγοράς και της εταιρίας μας δεν ευνοεί την μετακίνηση πελατών. Αξίζει να επισημανθεί ότι βασικά οι ασφαλίσεις σκαφών τοποθετούνται από την αγορά του Λονδίνου.

Για τις αντασφαλίσεις ζωής και κατά ζημιάς ισχύουν όσα αναφέρονται κατά κλάδο για τις ασφαλίσεις κατά ζημιάς. Ως προς τη λήξη της ετησίας διάρκειας των αντασφαλίσεων η αλλαγή του αντασφαλιστικού φορέα δεν έχει κόστος και η μετακίνηση μπορεί να γίνει εύκολα από εταιρία σε εταιρία.

[1097] Βλ. […]

[1098] Βλ. […]

[1099] Βλ. […]

[1100] Εξίσωση των δύο φύλων, Εγγυητικό Κεφάλαιο Ζωής, Solvency II.

[1101] Βλ. […]

[1102] Βλ. […]

[1103] Βλ. απάντηση […]

χαρακτηριστικό γνώρισμα της ασφαλιστικής αγοράς, εξ’ αυτού του λόγου άλλωστε, η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι στο τελικό στάδιο υιοθέτησης της οδηγίας SOLVENCY II, μέσω της οποίας θα δημιουργηθούν συνθήκες διαφάνειας. Επίσης επισημαίνει ότι από την Τράπεζα της Ελλάδος επίκειται έκδοση απόφασης περί «Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου» στην οποία εκτός των άλλων δημιουργούνται συνθήκες διαφάνειας ως προς την προστασία και την ενημέρωση των καταναλωτών.

ΙΔ.1.3. **Επιπτώσεις της συγκέντρωσης στις αγορές των ασφαλιστικών και αντασφαλιστικών εργασιών**

ΙΔ.1.3.1. Μερίδια Αγοράς

α) Ευρύτερες αγορές ζωής, κατά ζημιάς και αντασφάλισης

781. Το συνολικό μέγεθος των αγορών ζωής, κατά ζημιάς και αντασφάλισης κατά τα έτη 2009-2011, καθώς και το εννιάμηνο του 2012, δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα της Ένωσης Ασφαλιστικών Εταιριών Ελλάδας. Βάσει δε των στοιχείων που συνελέγησαν εξάγονται τα μερίδια αγοράς των θυγατρικών εταιριών ΕΘΝΙΚΗ ΑΕΕΓΑ και EFG EUROLIFE ΑΕΓΑ στις πρωτασφαλίσεις και δικαιώματα Συμβολαίων Ζωής, των ΕΘΝΙΚΗ ΑΕΕΓΑ και EFG EUROLIFE ΑΕΑΖ στις πρωτασφαλίσεις και δικαιώματα Συμβολαίων κατά Ζημιάς, και των ΕΘΝΙΚΗ ΑΕΕΓΑ, EFG EUROLIFE ΑΕΓΑ και EFG EUROLIFE ΑΕΑΖ στις αντασφαλίσεις καθώς και τα μερίδια των μερών στο σύνολο της ασφαλιστικής αγοράς κατά τα τελευταία έτη, τα οποία είχαν ως εξής:

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΡΩΝ (σε Ευρώ) και Μερίδια αγοράς									
ΑΓΟΡΕΣ	ΕΤΑΙΡΙΑ	2009		2010		2011		Γ' τρίμηνο 2012	
		Παραγωγή Ασφαλίστρων	Μερίδιο Αγοράς	Παραγωγή Ασφαλίστρων	Μερίδιο Αγοράς	Παραγωγή Ασφαλίστρων	Μερίδιο Αγοράς	Παραγωγή Ασφαλίστρων	Μερίδιο Αγοράς
Ασφάλιση Ζωής	Εθνική Ασφαλιστική	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%
	EuroLife AEAZ	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
	Σύνολο Αγοράς	*2.422.573.981,03*		*2.315.901.429,25*		*2.169.142.177,44*		[…]	
	ΟΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (μετά)	[…]	[25-35]%	[…]	[25-35]%	[…]	[25-35]%	[…]	[25-35]%
Ασφάλιση κατά Ζημιάς	Εθνική Ασφαλιστική	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[5-15]%
	EuroLife ΑΕΓΑ	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
	Σύνολο Αγοράς	*2.811.882.706,95*		*3.014.254.898,51*		*2.818.129.231,02*		[…]	
	ΟΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (μετά)	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[5-15]%
Αντασφάλιση	Εθνική Ασφαλιστική	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[15-25]%	[…]	[5-15]%
	EuroLife	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
	Σύνολο Αγοράς	*108.577.851,17*		*94.048.951,80*		*94.481.445,88*		[…]	
	ΟΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (μετά)	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[5-15]%
Σύνολο Ασφαλιστικής Παραγωγής	Εθνική Ασφαλιστική	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[5-15]%
	EuroLife	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
	Σύνολο Αγοράς	*5.343.034.539,15*		*6.756.179.979,37*		*5.081.752.854,34*		[…]	
	ΟΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (μετά)	[…]	[25-35]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%

782. Οι δείκτες HHI προ και μετά της συγκέντρωσης στις ευρύτερες σχετικές αγορές, είχαν ως εξής:

	ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΖΩΗΣ		ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΤΑ ΖΗΜΙΑΣ		ΑΝΤΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ	
	ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2011)	ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (3Q2012)	ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2011)	ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (3Q2012)	ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2011)	ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (3Q2012)
Προ της συγκέντρωσης	[1100-1200]	[1100-1200]	[400-600]	[400-600]	[1100-1200]	[800-1000]
Μετά τη συγκέντρωση	[1400-1600]	[1400-1600]	[600-800]	[400-600]	[1200-1400]	[1100-1200]
Μεταβολή (Δ)	**[400-450]**	**[350-400]**	**[50-100]**	**[50-100]**	**[150-200]**	**[50-100]**

β) Επιμέρους ενδεχόμενες υπο-αγορές αγορές ζωής, κατά κλάδο

783. Συνοπτικά, τα μερίδια των μερών ανά κλάδο ζωής, σύμφωνα με την παραγωγή ασφαλίστρων του 2011 και του εννιαμήνου του 2012 απεικονίζονται στον κάτωθι πίνακα:

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΡΩΝ ΚΛΑΔΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ 2011[1104]

ΚΛΑΔΟΣ	ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ	ΕΤΕ		EUROBANK		ΟΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (ΜΕΤΑ)	
			Παραγωγή Ασφαλίστρων	Μερίδιο Αγοράς	Παραγωγή Ασφαλίστρων	Μερίδιο Αγοράς	Παραγωγή Ασφαλίστρων	Μερίδιο Αγοράς
ΖΩΗΣ	**2011**	[…]	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	**[35-45]%**
	9μηνο 2012	[…]	[…]	[15-25]%	[…]	[5-15]%	[…]	**[35-45]%**
Ατομικές Ασφαλίσεις	**2011**	[…]	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	**[35-45]%**
	9μηνο 2012	[…]	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	**[35-45]%**
Ομαδικές Ασφαλίσεις	**2011**	[…]	[…]	[15-25]%	[…]	[5-15]%	[…]	**[25-35]%**
	9μηνο 2012	[…]	[…]	[15-25]%	[…]	[5-15]%	[…]	**[25-35]%**
ΖΩΗΣ ΠΟΥ ΣΥΝΔΕΟΝΤΑΙ ΜΕ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	**2011**	[…]	[…]	[15-25]%	[…]	[0-5]%	[…]	**[5-15]%**
	9μηνο 2012	[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	**[5-15]%**
ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΥΓΕΙΑΣ	**2011**	[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	**[5-15]%**
	9μηνο 2012	[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	**[5-15]%**
ΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗΣ	**2011**	[…]	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	**[0-5]%**
	9μηνο 2012	[…]	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	**[5-15]%**
ΔΙΑΧ/ΣΗΣ ΟΜΑΔ. ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ	**2011**	[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	**[15-25]%**
	9μηνο 2012	[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	**[15-25]%**
ΣΥΝΟΛΟ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ ΖΩΗΣ	**2011**	[…]	[…]	**[15-25]%**	[…]	**[5-15]%**	[…]	**[25-35]%**
	9μηνο 2012	[…]	[…]	**[15-25]%**	[…]	**[5-15]%**	[…]	**[25-35]%**

784. Κατά την έρευνα της Γ.Δ.Α εξετάστηκαν περαιτέρω οι ενδεχόμενες υπο-αγορές στις οποίες:

- δραστηριοποιούνται και τα δύο μέρη και
- το συνδυαστικό μερίδιο αγοράς τους ξεπερνά το 15%.

785. Συγκεκριμένα, εξετάστηκαν αναλυτικά τα μερίδια των ανταγωνιστών των μερών, αλλά και στοιχεία αναφορικά με:

- την παραγωγή ασφαλίστρων από προασφαλίσεις και δικαιώματα συμβολαίου,
- το πλήθος συμβολαίων και
- το πλήθος ασφαλιστικών καλύψεων,

κάθε μιας εκ των δραστηριοποιούμενων στην αγορά επιχειρήσεων.

γ) Επιμέρους ενδεχόμενες υπο-αγορές αγορές κατά ζημιάς, κατά κλάδο

786. Συνοπτικά, τα μερίδια των μερών ανά κλάδο ζωής, σύμφωνα με την παραγωγή ασφαλίστρων του 2011 και του εννιαμήνου του 2012 απεικονίζονται στον κάτωθι πίνακα:

[1104] Συμπεριλαμβάνονται τα δικαιώματα συμβολαίων.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΡΩΝ ΚΛΑΔΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΤΑ ΖΗΜΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ 2011[1105]								
ΚΛΑΔΟΣ	ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ	ΕΤΕ		EUROBANK		ΟΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (ΜΕΤΑ)	
			Παραγωγή Ασφαλίστρων	Μερίδιο Αγοράς	Παραγωγή Ασφαλίστρων	Μερίδιο Αγοράς	Παραγωγή Ασφαλίστρων	Μερίδιο Αγοράς
ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ	2011	[…]	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
	9μηνο 2012	[…]	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΑΣΘΕΝΕΙΕΣ	2011	[…]	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
	9μηνο 2012	[…]	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΧΕΡΣΑΙΑ ΟΧΗΜΑΤΑ	2011	[…]	[…]	[15-25]%	[…]	[0-5]%	[…]	[15-25]%
	9μηνο 2012	[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	[15-25]%
ΑΕΡΟΣΚΑΦΗ	2011	[…]	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
	9μηνο 2012	[…]	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΠΛΟΙΑ	2011	[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%
	9μηνο 2012	[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%
ΜΕΤΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ	2011	[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%
	9μηνο 2012	[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%
ΠΥΡΚΑΪΑ & ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΥΣΕΩΣ	2011	[…]	[…]	[15-25]%	[…]	[5-15]%	[…]	[25-35]%
	9μηνο 2012	[…]	[…]	[15-25]%	[…]	[5-15]%	[…]	[25-35]%
ΛΟΙΠΕΣ ΖΗΜΙΕΣ ΑΓΑΘΩΝ	2011	[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[15-25]%
	9μηνο 2012	[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[15-25]%
ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΑΠΟ ΧΕΡΣΑΙΑ ΟΧΗΜΑΤΑ	2011	[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	[15-25]%
	9μηνο 2012	[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%
ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΑΠΟ ΑΕΡΟΣΚΑΦΗ	2011	[…]	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
	9μηνο 2012	[…]	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΑΠΟ ΠΛΟΙΑ	2011	[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%
	9μηνο 2012	[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%
ΓΕΝΙΚΗ ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ	2011	[…]	[…]	[15-25]%	[…]	[0-5]%	[…]	[15-25]%
	9μηνο 2012	[…]	[…]	[15-25]%	[…]	[0-5]%	[…]	[15-25]%
ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ	2011	[…]	[…]	[25-35]%	[…]	[0-5]%	[…]	[25-35]%
	9μηνο 2012	[…]	[…]	[15-25]%	[…]	[0-5]%	[…]	[15-25]%
ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ	2011	[…]	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
	9μηνο 2012	[…]	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΧΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΑΠΩΛΕΙΕΣ	2011	[…]	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%
	9μηνο 2012	[…]	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%
ΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	2011	[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%
	9μηνο 2012	[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%
ΒΟΗΘΕΙΑ	2011	[…]	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
	9μηνο 2012	[…]	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΖΗΜΙΩΝ	2011	2.818.129.231,018	[…]	[15-25]%	[…]	[0-5]%	[…]	[15-25]%
	9μηνο 2012	[…]	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%	[…]	[5-15]%

787. Κατά την έρευνα της Γ.Δ.Α εξετάστηκαν περαιτέρω οι ενδεχόμενες υπο-αγορές στις οποίες:

- δραστηριοποιούνται και τα δύο μέρη και
- το συνδυαστικό μερίδιο αγοράς τους ξεπερνά το 15%.

788. Συγκεκριμένα, εξετάστηκαν αναλυτικά τα μερίδια των ανταγωνιστών των μερών, αλλά και στοιχεία αναφορικά με: την παραγωγή ασφαλίστρων από προασφαλίσεις και δικαιώματα συμβολαίου και το πλήθος συμβολαίων κάθε μιας εκ των δραστηριοποιούμενων στην αγορά επιχειρήσεων.

[1105] Συμπεριλαμβάνονται τα δικαιώματα συμβολαίων.

ΙΔ.1.3.2. Η άποψη της γνωστοποιούσας και της Eurobank

789. Σχετικά με την λειτουργία του ανταγωνισμού στις εδώ εξεταζόμενες σχετικές αγορές, τα μέρη σημειώνουν καταρχάς ότι οι καταναλωτές αποφασίζουν για την ασφάλισή τους, κυρίως με βάση τις προτάσεις του ασφαλιστικού τους σύμβουλου και όχι την δεσπόζουσα θέση της ασφαλιστικής εταιρίας. Το γεγονός αυτό καταδεικνύεται και από τις μαζικές μετακινήσεις πελατών από τις μεγάλες εταιρίες προς εταιρίες με χαμηλότερο κόστος ασφάλισης, αλλά και ευνοϊκότερους όρους συνεργασίας για τον διαμεσολαβούντα, εταιρίες οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις ούτε τα κριτήρια φερεγγυότητας ικανοποιούσαν, ούτε δεσπόζουσα θέση κατείχαν στην ελληνική ασφαλιστική αγορά.

790. Ως εκ τούτου, κατά την άποψη των μερών[1106], οι αγορές πρωτασφαλίσεων ζωής και πρωτασφαλίσεων κατά κινδύνων ζημιών αναμένεται να παραμείνουν έντονα ανταγωνιστικές και μετά την υλοποίηση της γνωστοποιηθείσας πράξης και για τους εξής ειδικότερους λόγους:

791. Η **αγορά πρωτασφαλίσεων ζωής** την παρούσα χρονική στιγμή χαρακτηρίζεται από έντονο ανταγωνισμό με συμμετοχή πλήθους εταιριών οι μεγαλύτερες των οποίων ανήκουν σε πολυεθνικούς ομίλους με σημαντική ευρωπαϊκή παρουσία. Η μακροπρόθεσμη παρουσία τους στην Ελληνική αγορά αποτελεί στρατηγική επιλογή και εκτιμάται ότι επιθυμούν να διατηρήσουν τουλάχιστον τη θέση τους καθώς και να αναπτυχθούν περαιτέρω ειδικά σε εργασίες συνταξιοδοτικών παροχών[1107]. Η συγχώνευση των δύο εταιριών θα δημιουργήσει μία ισχυρή εταιρία με μεγάλο μερίδιο, όμως η παρουσία και άλλων εταιριών με μεγάλα μερίδια, καθώς και η μεγάλη διασπορά της αγοράς, καταδεικνύουν ότι οι συνθήκες ανταγωνισμού δεν θα διαφοροποιηθούν ιδιαίτερα σε σχέση με αυτές που ισχύουν σήμερα. Στην παρούσα φάση, η αγορά στο σύνολό της βρίσκεται ουσιαστικά σε κατάσταση αναμονής και προσδιορισμού, καθότι αφενός οι παραδοσιακές προσεγγίσεις και προϊόντα φαίνεται να έχουν μπει σε δυναμική κορεσμού (δεδομένου και των συνθηκών κρίσεως) ενώ οι νέες ευκαιρίες που ανακύπτουν[1108] δεν έχουν εισέλθει ακόμα σε διαδικασία ουσιαστικής ολοκλήρωσης. Ως εκ τούτου, ο ανταγωνισμός αναμένεται να ενταθεί ιδιαίτερα, τόσο στις ασφαλίσεις υγείας όσο και στα συνταξιοδοτικά προγράμματα, όπου οι πολυεθνικές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στη χώρα μας κατέχουν σημαντική εμπειρία, τεχνογνωσία και υψηλή κεφαλαιακή δυνατότητα διεκδικώντας ενισχυμένη θέση στο εγγύς μέλλον.

792. Επίσης **η αγορά πρωτασφαλίσεων ζημιών** την παρούσα χρονική στιγμή στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από έντονο ανταγωνισμό καθώς σε αυτή πέρα από την παρουσία των πολυεθνικών ομίλων δραστηριοποιείται έντονα και πλήθος ελληνικών εταιριών ειδικά στις εργασίες κλάδων ασφάλισης πυρός και αυτοκινήτων. Καμία από τις δύο προς συγχώνευση εταιρίες δεν κατέχει προνομιακή θέση σε κάποιον κοινό κλάδο ασφάλισης αξιόλογου μεγέθους, γεγονός το οποίο θα στρέβλωνε και θα περιόριζε τον ανταγωνισμό σε βάρος του καταναλωτή, είτε αναφορικά με το κόστος και τους όρους της ασφάλισης, είτε σε σχέση με τον διακανονισμό των ζημιών.

793. Όσο δε αφορά την **αγορά αντασφαλίσεων**[1109] τα αντίστοιχα μεγέθη παραγωγής τόσο των συμμετεχουσών επιχειρήσεων αλλά και συνολικά της ελληνικής αγοράς θεωρούνται ιδιαίτερα χαμηλά με δεδομένο ότι στο σύνολο της ευρωπαϊκής αγοράς η παραγωγή στον κλάδο ασφαλίσεων

[1106] Βλ. […] απαντητικής επιστολής της ΕΤΕ.

[1107] Πυλώνας ΙΙΙ, Βλ. προηγούμενη υποσημείωση.

[1109] Η οποία σύμφωνα με τη Eurobank από γεωγραφική άποψη είναι διεθνής ή τουλάχιστον Ευρωπαϊκή.

κατά ζημιών (πρωτασφαλίσεων και αντασφαλίσεων) για το έτος 2011 ανέρχεται σε δισεκατομμύρια ευρώ.

794. Τέλος, σε σχέση με τα τραπεζικά δίκτυα με τα οποία συνεργάζονται οι θυγατρικές των μερών εταιρίες, τα μέρη σημειώνουν ότι αυτή η πρακτική ακολουθείται από το σύνολο των τραπεζών της αγοράς, οι οποίες προσφέρουν ασφαλιστικά προϊόντα στην πελατειακή τους βάση, είτε μέσω θυγατρικών τους, είτε μέσω ανεξάρτητων ασφαλιστικών εταιριών της αγοράς με τις οποίες συνεργάζονται σε αποκλειστική βάση.

ΙΔ.1.3.3. Η άποψη της […] ***και των ανταγωνιστών των μερών***

795. Σύμφωνα με […] «*από το έτος 2011 έως σήμερα υπήρξαν σημαντικές εξελίξεις στη δομή της αγοράς και ανακατατάξεις στις θέσεις και τα μερίδια στην αγορά ασφαλίσεων ζωής και εντονότερα στην αγορά ασφαλίσεων κατά ζημιών καθώς οι ασφαλιστικές εταιρίες ιδιαίτερα οι θυγατρικές επιχειρήσεις ομίλων χωρών της Ε.Ε, αντιδρώντας στην τρέχουσα οικονομική δυσχέρεια, διέθεσαν καινοτόμα προϊόντα και ανέπτυξαν νέες πρακτικές διάθεσης αυτών με αποτέλεσμα η συγκέντρωση της αγοράς σταδιακά να χαλαρώσει. Τα «παλαιά» χαρτοφυλάκια ασφαλιστηρίων συμβολαίων ζωής σημείωσαν σημαντική μείωση λόγω των εξαγορών ως απόρροια της οικονομικής κρίσης με συνέπεια τα μερίδια αγοράς των ασφαλιστικών επιχειρήσεων που ανέρχονταν στις πρώτες θέσεις και κατείχαν σημαντική παρουσία στην αγορά να συρρικνωθεί και να δημιουργηθεί σε μικρότερες επιχειρήσεις η ευκαιρία να διεισδύσουν και να αυξήσουν την παρουσία τους στην αγορά*»[1110].

796. Ως εκ τούτου, αλλά και βάσει στοιχείων[1111] τα οποία […] διαθέτει, η τελευταία εκτιμά ότι «*η συγκέντρωση των ασφαλιστικών επιχειρήσεων της ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ και της EUROBANK, υπό τον ίδιο όμιλο, παρότι θα οδηγήσει σε ένα σχήμα με σημαντικό μερίδιο αγοράς, ιδιαίτερα στις ασφαλίσεις ζωής, εκτιμάται ότι δεν θα μπορούσε υπό τις σημερινές συνθήκες και τάσεις να στρεβλώσει τον ανταγωνισμό*». Επίσης, κατά την ίδια, «*[ε]κτιμάται από τα σημερινά δεδομένα και εμπειρία ότι η ανωτέρω συγκέντρωση δεν δύναται να αποτελέσει εμπόδιο εισόδου και ανάπτυξης νέων επιχειρήσεων στην ασφαλιστική αγορά καθώς άλλοι παράγοντες, όπως η ανάπτυξη καινοτόμων ή/και εξειδικευμένων προϊόντων και καινοτόμων πρακτικών διάθεσης προϊόντων (π.χ άμεση διάθεση προϊόντων μέσω διαδικτύου-direct selling) η εικόνα της αξιοπιστίας και της φερεγγυότητας μιας ασφαλιστικής επιχείρησης προς τους ασφαλισμένους και τους δικαιούχους παροχής στην περίπτωση που επέλθει η ασφαλιστική περίπτωση, οι συνεχώς διαφοροποιούμενες ανάγκες της κοινωνίας για χρήση των υπηρεσιών της ιδιωτικής ασφάλισης, επιδρούν στην προσέλκυση νέων επενδύσεων*»[1112].

[1110] Βλ. απαντητική επιστολή […]. Αναφέρεται επίσης ότι με βάση τα στοιχεία εννιαμήνου 2012, οι δείκτες συγκέντρωσης CR3, CR5, CR10, και HHI για τις ασφαλίσεις ζωής ανήλθαν σε […]%, […]%,[…]% και […] αντίστοιχα ενώ οι αντίστοιχοι δείκτες για το δωδεκάμηνο του 2010 ανέρχονταν σε […]%,[…]%,[…]%, και 1.205,97 αντίστοιχα. Επίσης, στις ασφαλίσεις κατά ζημιών οι δείκτες συγκέντρωσης CR3, CR5, CR10, και H-H ανήλθαν σε […]%,[…]%,[…]% και […] αντίστοιχα ενώ οι αντίστοιχοι δείκτες για το δωδεκάμηνο του 2010 ανέρχονταν σε […]%,[…]%,[…]% και […] αντίστοιχα.

[1111] Αφορούν σε δραστηριότητα των εποπτευόμενων από την ΤτΕ ασφαλιστικών επιχειρήσεων (ανώνυμες ασφαλιστικές επιχειρήσεις, υποκαταστήματα τρίτων χωρών) καθώς και των υποκαταστημάτων ασφαλιστικών επιχειρήσεων της Ε.Ε. και Ε.Ο.Χ. που εποπτεύονται μέσω των μητρικών τους επιχειρήσεων από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δεν περιλαμβάνει στοιχεία επιχειρήσεων που προωθούν ασφαλιστικά προϊόντα εντός της ελληνικής ασφαλιστικής αγοράς υπό τη μορφή της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, τα οποία όμως σύμφωνα με την […] δεν τροποποιούν καθοριστικά την εικόνα.

[1112] Βλ. απαντητική επιστολή […].

797. Σύμφωνα με την […][1113], οι ήδη πραγματοποιηθείσες συγκεντρώσεις τραπεζών δεν φαίνεται να έχουν επιφέρει επιπτώσεις στη λειτουργία του ανταγωνισμού στην αγορά των ασφαλιστικών εργασιών και η ασφαλιστική αγορά παραμένει μια ανταγωνιστική αγορά. Η υπό κρίση συγκέντρωση δε θα επηρεάσει αρνητικά τους τελικούς καταναλωτές, αντιθέτως, ενδέχεται να υπάρξουν θετικές επιδράσεις, εφόσον οι οικονομίες κλίμακας που θα επιτευχθούν οδηγήσουν σε βελτιστοποίηση των τιμολογίων. Σημειώνεται επίσης ότι δεν έχει υποβληθεί μέχρι την ημερομηνία σύνταξης της απαντητικής επιστολής της κάποια καταγγελία ή διαμαρτυρία από επιχείρηση μέλος της, η οποία να αφορά στις επιπτώσεις την εν λόγω συγκέντρωσης επιχειρήσεων στην λειτουργία του ανταγωνισμού στην ασφαλιστική αγορά.

798. Οι περισσότερες από τις ασφαλιστικές εταιρίες που ρωτήθηκαν, θεωρούν ότι οι ήδη πραγματοποιηθείσες και οι επικείμενες και εξελίξεις στον τραπεζικό κλάδο δεν πρόκειται να δημιουργήσουν προβλήματα στη λειτουργία του ανταγωνισμού[1114]. Οι εταιρίες αυτές αναφέρουν ότι στον κλάδο των ασφαλιστικών εργασιών δραστηριοποιούνται ήδη αρκετές εταιρίες θυγατρικές πολυεθνικών ομίλων με ισχυρή παρουσία στην Ευρωπαϊκή Ένωση (AXA, Allianz, Generali, Ergo κ.λπ) αλλά και πολλές εταιρίες Ελληνικών συμφερόντων, με έντονο ανταγωνισμό και παροχή παρόμοιων ασφαλιστικών προϊόντων και υπηρεσιών, οι οποίες θα παραμείνουν στην ασφαλιστική αγορά. Συναφώς, όπως επισημαίνει η […], βραχυπρόθεσμα η ασφαλιστική αγορά θα υποστεί ένα σοκ, το οποίο θα εξομαλυνθεί σταδιακά και θα δώσει την ευκαιρία να αναπτυχθεί πάνω σε μία περισσότερο σταθερή και ανταγωνιστική βάση. Η ίδια εταιρία εκτιμά ότι με την παρουσία ενός μεγάλου οργανισμού στην αγορά, πιθανόν η πίτα να μικρύνει για τους άλλους, όμως αυτό δεν μπορεί να εμποδίζει πιθανούς νέους οργανισμούς που θα επιθυμήσουν να δραστηριοποιηθούν στην αγορά, καθώς σε περιβάλλον έντονου ανταγωνισμού η δουλειά όλων γίνεται πιο απαιτητική και υπεύθυνη, γεγονός που τελικά θα αυξήσει τη φερεγγυότητα του συνόλου της ασφαλιστικής αγοράς και την εμπιστοσύνη των καταναλωτών, η οποία ομολογουμένως έχει πληγεί τα τελευταία χρόνια.

799. Αντίθετα, η […] εκτιμά ότι η υπό κρίση συγκέντρωση θα δημιουργήσει μακροπρόθεσμα περαιτέρω συγκέντρωση της αγοράς των ασφαλιστικών εταιριών και ταυτόχρονη συρρίκνωση των επιλογών των πελατών ως προς τα προσφερόμενα ασφαλιστικά προγράμματα. Με την άποψη αυτή συμφωνεί η […], η οποία αναφέρει ότι το νέο σχήμα είναι βέβαιο ότι θα επηρεάσει τη λειτουργία του ανταγωνισμού, αφού η δημιουργία μίας τόσο μεγάλης ασφαλιστικής επιχείρησης θα έχει ως αποτέλεσμα τη δυνατότητά του, λόγω μεγέθους, να επιβάλει κανόνες και να δημιουργεί εμπορικές πρακτικές που ενδεχομένως να μην μπορούν να ακολουθούν οι λοιπές επιχειρήσεις. Θα είναι σε πλεονεκτική θέση προσέλκυσης πελατών τονίζοντας την σιγουριά που προσφέρει το μέγεθος του, ενώ, κατά την […], και οι ασφαλιστικοί διαμεσολαβητές θα εντάσσονται με ευκολία στο νέο σχήμα. Τέλος, αντίστοιχη άποψη εξέφρασε και η […], η οποία ανέφερε ότι η ολοκλήρωση της υπό κρίση συγκέντρωσης θα προκαλέσει εμπόδια στον υγιή ανταγωνισμό, προς βλάβη τόσο της λειτουργίας της αγοράς όσο και των καταναλωτών.

[1113] Βλ. απαντητική επιστολή […].

[1114] Βλ. ενδεικτικά απαντητικές επιστολές […].

ΙΔ.1.3.4. Η απόφαση της Επιτροπής

α) Σχετικά με την αγορά προασφαλίσεων ζωής στο σύνολό της

i) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς (δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης)

800. Στην αγορά των πρωτασφαλίσεων κατά κινδύνων ζωής, λαμβανομένης ως ενιαίας υπό την έννοια ότι περιλαμβάνεται το σύνολο των ασφαλιστικών κινδύνων ζωής που καλύπτουν οι θυγατρικές των συμμετεχουσών, την πρώτη θέση πριν από την υπό κρίση συγκέντρωση κατέχει η ΕΘΝΙΚΗ ΑΕΕΓΑ με μερίδιο ύψους [15-25]% - στοιχεία γ’ τριμήνου του 2012, ενώ η έτερη συμμετέχουσα διά της θυγατρικής της επιχείρησης EFG EUROLIFE AEAZ κατατάσσεται στην τέταρτη θέση με ποσοστό [5-15]%. Μετά τη γνωστοποιηθείσα πράξη, οι συμμετέχουσες κατατάσσονται στην πρώτη θέση με αθροιστικό μερίδιο αγοράς [25-35]%, ενώ έπονται η […] με ποσοστό [15-25]% και η […] με ποσοστό [5-15]%. Η μεταβολή του δείκτη HHI, που κείται μεν κάτω του ορίου των 2000 μονάδων, υπερβαίνει το όριο των 250 μονάδων ([450-500] με στοιχεία 2011 και [350-400] με στοιχεία α΄ εξαμήνου 2012) και θα μπορούσε να συνιστά ένδειξη περί πιθανής στρέβλωσης του ανταγωνισμού στην εν λόγω αγορά.

801. Η εν λόγω αγορά διέρχεται φάση ωριμότητας με τάσεις πτωτικές, κυρίως, λόγω της συγκυρίας της χρηματοπιστωτικής κρίσης, χαρακτηρίζεται από νομικά εμπόδια εισόδου (όπως αυτά καταγράφονται τόσο από το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο όσο και το αναμενόμενο πλαίσιο που αφορά το Solvency II), πίστη στη φήμη και το σήμα, έλλειψη δυνητικού ανταγωνισμού (αφού η τελευταία είσοδος στην αγορά σημειώθηκε το 2007 ενώ δεν αναμένεται σε ικανό χρονικό διάστημα νέα είσοδος) λόγω της φάσης συρρίκνωσης που οφείλεται στην χρηματοοικονομική συγκυρία και της μείωσης του διαθέσιμου εισοδήματος των πολιτών με συνακόλουθη πτώση της ζήτησης και των ασφαλίστρων, αλλά και σημαντικό κόστος μεταστροφής ιδίως στις πολυετείς ασφαλίσεις ζωής.

802. Ωστόσο, χαρακτηριστικό γνώρισμα της εν λόγω αγοράς είναι ο κατακερματισμός της σε ποικίλης δυναμικότητας ασφαλιστικές επιχειρήσεις, από τις οποίες οι ισχυρότερες, μετά τις συμμετέχουσες, είναι θυγατρικές αλλοδαπών επιχειρήσεων με υψηλή κεφαλαιακή δυνατότητα. Ειδικότερα, επισημαίνεται ότι οι τέσσερις επόμενοι ανταγωνιστές ([…]) κατέχουν σταθερά κατά τη διάρκεια των 2009-2012 μερίδια που βρίσκονται σε απόσταση κάτω των 20 ποσοστιαίων μονάδων από τη νέα οντότητα. Η πρώτη μάλιστα εξ αυτών κατέγραψε ανοδική τάση από το [5-15]% περίπου το 2009 στο [15-25]% περίπου το 2012, ενώ αντίθετα το συνολικό μερίδιο της νέας οντότητας παρουσιάζει πτώση που ανέρχεται σε […] περίπου ποσοστιαίες μονάδες κατά την ίδια περίοδο. Κατά τη […], οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις που αποτελούν θυγατρικές ομίλων χωρών της Ε.Ε. δύνανται να αναζητούν στη μητρική επιχείρηση και να βρίσκουν στήριξη κεφαλαίων και τεχνογνωσία για την ανάπτυξη και προώθηση καινοτόμων προϊόντων, με αποτέλεσμα να αποτελούν σημαντικούς ανταγωνιστές των εγχώριων ασφαλιστικών επιχειρήσεων. Οι αλλοδαπές αυτές εταιρίες μάλιστα, σύμφωνα με την άποψη των ερωτηθεισών ασφαλιστικών εταιριών, διαθέτουν ισχυρή φήμη και σήμα, γεγονός το οποίο επιτείνει την δυνατότητα άσκησης ανταγωνιστικής πίεσης από μέρους τους. Ταυτόχρονα, τα προϊόντα δεν είναι έντονα διαφοροποιημένα μεταξύ του συνόλου των ανταγωνιστών στην αγορά, ενώ παρατηρείται διασπορά των καταναλωτών και μετριασμένη ασυμμετρία πληροφόρησης.

803. Κατά συνέπεια, η υπό κρίση συγκέντρωση δεν αναμένεται να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση (ατομικής) δεσπόζουσας θέσης της ενιαίας οντότητας στην ως άνω ορισθείσα για τους σκοπούς της παρούσης αγορά της πρωτασφάλισης κατά κινδύνων ζωής.

ii) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς (δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης)

804. Στην αγορά των πρωτασφαλίσεων κατά κινδύνων ζωής, οι τέσσερις μεγαλύτερες ασφαλιστικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην ορισθείσα για τους σκοπούς της παρούσης σχετική αγορά, θα κατέχουν αθροιστικά μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση μερίδια (CR4) ανερχόμενα σε ποσοστό ύψους περίπου [65-75]% (οι θυγατρικές των συμμετεχουσών ΕΘΝΙΚΗ ΑΕΕΓΑ και EFG EUROLIFE ΑΕΑΖ από κοινού [25-35]%, […] [15-25]%, […] [5-15]%, […] [5-15]%). Προϋπόθεση της θεμελίωσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης είναι μεταξύ άλλων ότι η αγορά πρέπει να παρουσιάζει επαρκή βαθμό συγκέντρωσης. Εν γένει όσο υψηλότερος ο βαθμός συγκέντρωσης, τόσο περισσότερο ευάλωτη είναι μία αγορά στην δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων[1115]. Εν προκειμένω, στην ως άνω υπό εξέταση σχετική αγορά διαπιστώθηκε με τη χρήση του δείκτη HHI, ότι τα επίπεδα συγκέντρωσης κυμαίνονται κάτω των 2000 μονάδων, αν και η μεταβολή Δ είναι υψηλότερη του ασφαλούς ορίου των 250 μονάδων. Εξάλλου, με βάση και την Ευρωπαϊκή νομολογία, η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τριών ή τεσσάρων προμηθευτών δεν είναι πιθανή, λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών. Η κατάσταση αυτή θα ήταν ασταθής και δυσβάστακτη μακροχρόνια[1116].

805. Περαιτέρω, παρά την ύπαρξη και καταγραφή πηγών διαφάνειας σε όλες τις αγορές της ασφάλισης, τα μερίδια αγοράς των δραστηριοποιουμένων στη σχετική αγορά[1117] δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερη συμμετρία μεταξύ τους, καθώς η απόκλιση κυμαίνεται μεταξύ […] περίπου (απόσταση από τον δεύτερο) και […] περίπου ποσοστιαίων μονάδων (απόσταση από τον τέταρτο ανταγωνιστή). Το συνδυαστικό μερίδιο των δύο προπορευόμενων ανταγωνιστών υπολείπεται του 50% (ανέρχεται σε ποσοστό [35-45]%) επί του συνόλου της αγοράς και σε καμία περίπτωση δεν επαρκεί για να προσδώσει σε αυτή χαρακτηριστικά δυοπωλίου, λαμβανομένου υπόψη, τόσο του καταλειπόμενου ανταγωνιστικού περιθωρίου όσο και του γεγονότος ότι στην εν λόγω αγορά δραστηριοποιείται ικανός αριθμός ανταγωνιστών διαφορετικής δυναμικότητας ώστε να υπάρχει εξισορρόπηση της ζήτησης στην αγορά.

806. Εν κατακλείδι, δεν καταδεικνύεται συντονισμός μεταξύ των μεγαλύτερων δραστηριοποιούμενων στην εν λόγω σχετική αγορά επιχειρήσεων, ούτε πιθανολογείται ότι με την υπό κρίση συγκέντρωση και την αποχώρηση της EFG EUROLIFE ΑΕΑΖ από την εξεταζόμενη αγορά θα αυξάνονταν οι πιθανότητες συντονισμού μεταξύ των ανταγωνιστών που απομένουν [1118]. Από την ενδελεχή μελέτη των δομικών χαρακτηριστικών των ως άνω αγορών και δεδομένης της ύπαρξης

[1115] Απόφαση Ευρ. Επιτροπής M.3333 *Sony/BMG (2)* παρ. 92.

[1116] Ενδεικτικά αναφέρεται η απόφαση M.1016 Price Waterhouse/Coopers &Lybrand, σκ. 103, ό.π.

[1117] Η διαπίστωση ασυμμετρίας των μεριδίων είναι ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας για την εξαγωγή ασφαλούς συμπεράσματος περί ανυπαρξίας πιθανών συντονισμένων αποτελεσμάτων. Ενδεικτικά αναφέρεται η απόφαση της Ευρ. Επιτροπής M.4823 YARA/PRAXAIR/ JV παρ.44, όπου λαμβανομένης υπόψη της διαρκούς ασυμμετρίας των μεριδίων αγοράς των μερών, θεωρήθηκε απίθανο η δημιουργία μίας κοινής επιχείρησης να οδηγήσει σε αντιανταγωνιστικό συντονισμό μεταξύ των.

[1118] Βλ. και απόφαση COMP/M.4844- FORTIS/ ABN AMRO, παρ. 162.

ενός ικανού αριθμού ανταγωνιστών, που απαρτίζεται κυρίως από θυγατρικές αλλοδαπών εταιρειών που δύνανται να αντλήσουν κεφάλαια χρηματοδότησης από τις μητρικές τους επιχειρήσεις αλλά και να διαθέσουν στην αγορά καινοτόμα προϊόντα, δεν μπορεί να εξαχθεί τυχόν δημιουργία οριζοντίων συντονισμένων αποτελεσμάτων.

807. Βάσει του συνόλου των ως άνω διαπιστώσεων συνάγεται ότι η συγκέντρωση δεν θα μεταβάλει ουσιωδώς τις συνθήκες ανταγωνισμού στην ως άνω αγορά με τη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης.

β) Σχετικά με την αγορά πρωτασφαλίσεων κατά κινδύνων ζημιών στο σύνολό της

i) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς (δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης)

808. Στην αγορά των πρωτασφαλίσεων κατά κινδύνων ζημιών, λαμβανομένης ως ενιαίας υπό την έννοια ότι περιλαμβάνεται το σύνολο των ασφαλιστικών κινδύνων ζημιών που καλύπτουν οι θυγατρικές των συμμετεχουσών, οι συμμετέχουσες θα κατέχουν στη σχετική αγορά την πρώτη θέση με μερίδιο ύψους [5-15]% (με βάση τα στοιχεία α΄ τριμήνου του 2012), ενώ το αθροιστικό μερίδιο ανερχόταν σε ποσοστό ύψους [15-25]% με βάση τα στοιχεία του 2011. Η μεταβολή του δείκτη HHI, που κείται κάτω του ορίου των 2000 μονάδων, υπολείπεται σημαντικά του ορίου των 250 μονάδων ([50-100] με στοιχεία 2011 και [50-100] με στοιχεία α΄ εξαμήνου 2012). Συνεπώς το αθροιστικό μερίδιο των συμμετεχουσών στη σχετική αγορά σε συνδυασμό με την αμελητέα μεταβολή του δείκτη HHI δεν συνάδουν υπέρ της δημιουργίας ή ενίσχυση (ατομικής) δεσπόζουσας θέσης της ενιαίας οντότητας καθιστώντας και τη σχετική αγορά μη σημαντικά επηρεαζόμενη εκ της παρούσας συγκεντρώσεως.

809. Εξάλλου, τα λοιπά δομικά χαρακτηριστικά της εν λόγω αγοράς, όπως ο χαμηλός βαθμός συγκέντρωσης, ο καταγραφόμενος έντονος ανταγωνισμός μεταξύ των παικτών, η διατηρούμενη ζήτηση για ασφαλίσεις αυτοκινήτων, οι ανακατατάξεις μεριδίων που παρατηρούνται, η ανάπτυξη καινοτόμων και εξειδικευμένων προϊόντων, καθώς και καινοτόμων πρακτικών διάθεσης, η διασπορά των πελατών σε συνδυασμό με το μη σημαντικό κόστος μεταστροφής και την τάση των πελατών να αλλάζουν εύκολα προμηθευτή (στην εν λόγω αγορά καταγράφεται υψηλή μετακίνηση πελατών) δεν συντείνουν στη διαπίστωση οριζόντιων μη συντονισμένων επιπτώσεων ως συνέπεια της υπό εξέταση συγκέντρωσης.

ii) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς (δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης)

810. Στην αγορά των πρωτασφαλίσεων κατά κινδύνων ζημιών, οι τέσσερις μεγαλύτερες ασφαλιστικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην ορισθείσα για τους σκοπούς της παρούσας σχετική αγορά, θα κατέχουν αθροιστικά μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση μερίδια (CR4) ανερχόμενα σε ποσοστό ύψους [35-45]% (οι θυγατρικές των συμμετεχουσών ΕΘΝΙΚΗ ΑΕΕΓΑ και EFG EUROLIFE ΑΕΑΖ από κοινού [5-15]%, […] [5-15]%, […] [5-15]%, […] [5-15]%). Θα πρέπει να επισημανθεί, με βάση και την Ευρωπαϊκή νομολογία, ότι η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τριών ή τεσσάρων προμηθευτών δεν είναι πιθανή, λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών

συμπεριφορών[1119]. Σε κάθε περίπτωση, δεν πιθανολογείται πιθανότητα ανάπτυξης συντονισμένων αποτελεσμάτων μεταξύ συγκεκριμένων εταιριών σε μία αγορά που είναι τόσο κατακερματισμένη και οι δύο προπορευόμενες εταιρίες κατέχουν αθροιστικά ποσοστό περίπου [15-25]%, ενώ ταυτόχρονα υφίσταται τόσο μεγάλο ανταγωνιστικό περιθώριο.

811. Επί πλέον, σημαντική παράμετρος για τη θεμελίωση τυχόν συλλογικής δεσπόζουσας θέσης είναι η παρουσία ενδείξεων περί ουσιώδους μεταβολής των ανταγωνιστικών συνθηκών στη συγκεκριμένη αγορά λόγω της ύπαρξης της υπό εξέταση συγκέντρωσης, περίπτωση που δεν συντρέχει εν προκειμένω καθώς οι τέσσερις πρώτες επιχειρήσεις εξακολουθούν να κατέχουν τις τέσσερις πρώτες θέσεις, ενώ η επαύξηση του μεριδίου της ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΕΕΓΑ στη σχετική αγορά μετά τη συγκέντρωση κατά […] ποσοστιαίες μονάδες περίπου αξιολογείται ως μη ικανή να οδηγήσει στη δημιουργία ή την ενδυνάμωση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης[1120].

812. Περαιτέρω, προϋπόθεση της θεμελίωσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης είναι μεταξύ άλλων ότι η αγορά πρέπει να παρουσιάζει επαρκή βαθμό συγκέντρωσης. Εν γένει όσο υψηλότερος ο βαθμός συγκέντρωσης, τόσο περισσότερο ευάλωτη είναι όπως προαναφέρθηκε, μία αγορά στη δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων[1121]. Εν προκειμένω, στην ως άνω υπό εξέταση σχετική αγορά διαπιστώθηκε με τη χρήση του δείκτη HHI ότι τα επίπεδα συγκέντρωσης κυμαίνονται εντός των ασφαλών ορίων, ενώ η αγορά απαρτίζεται από διάφορους ανταγωνιστές, ποικίλης δυναμικότητας, γεγονός που καθιστά δυσχερέστερο τον πιθανό ανταγωνισμό μεταξύ τους.

813. Τέλος, αν και παρατηρείται μετριασμένη ασυμμετρία των μεριδίων αγοράς των ως άνω εταιριών και υψηλός βαθμός διαφάνειας, τα λοιπά δομικά χαρακτηριστικά της εν λόγω αγοράς, όπως αναπτύχθηκαν παραπάνω δεν συνηγορούν υπέρ της διαπίστωσης συντονισμένων αποτελεσμάτων.

814. Βάσει του συνόλου των ως άνω διαπιστώσεων προέκυψε ότι η συγκέντρωση δεν θα μεταβάλει ουσιωδώς τις συνθήκες ανταγωνισμού στην ως άνω αγορά με τη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης.

<u>γ) Σχετικά με την αγορά παροχής υπηρεσιών αντασφάλισης</u>

i) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς (δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης)

815. Στην αγορά της παροχής υπηρεσιών αντασφάλισης, η οποία θεωρείται ενιαία για τους σκοπούς της παρούσας, οι συμμετέχουσες θα κατέχουν στη σχετική αγορά την δεύτερη θέση με μερίδιο [15-25]% (με βάση τα στοιχεία του 2011), ενώ ηγείται η […] με ποσοστό ύψους [25-35]% και στην τρίτη θέση ακολουθεί η […] με μερίδιο της τάξης του [5-15]%. Επισημαίνεται μάλιστα ότι το μερίδιο της νέας οντότητας έχει υποστεί σημαντική κάμψη, καθώς το 2012 το μερίδιο της

[1119] Ενδεικτικά αναφέρεται η απόφαση Μ.1016 Price Waterhouse/Coopers &Lybrand, σκ. 103, ό.π.

[1120] Έχει γίνει δεκτό ότι αύξηση των μεριδίων λόγω της συγκέντρωσης της τάξης του 0-5% θεωρείται καταρχήν ότι δεν συνηγορεί στη δημιουργία συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Ενδεικτικά αναφέρεται η απόφαση Μ.202 Thorn EMI/Virgin Music, παρ. 40, όπου παρόλο που διαπιστώθηκε η κατοχή ποσοστού περίπου 80% στη σχετική αγορά από πέντε επιχειρήσεις, δεν θεωρήθηκε ότι η υπό εξέταση συγκέντρωση από μόνη της επαύξησε το συνολικά κατεχόμενο ποσοστό σε τέτοιο βαθμό που να θεμελιώνεται η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Βλ. επίσης απόφαση ΕΕπ. Μ.2883 BERTELSMANN/ ZOMBA, παρ. 27, και Μ.2867, UPM/KYMMENE/MORGAN ADHENSIVES, παρ. 25-26.

[1121] Απόφαση Ευρ. Επιτροπής Μ.3333 Sony/BMG (2) παρ. 92.

κυμαίνεται κάτω από το 15%. Η μεταβολή του δείκτη HHI, που κείται κάτω του ορίου των 2000 μονάδων, υπολείπεται του ορίου των 250 μονάδων ([150-200] με στοιχεία 2011). Συνεπώς, το αθροιστικό μερίδιο και η θέση των συμμετεχουσών στη σχετική αγορά δεν συνάδουν υπέρ της δημιουργίας ή ενίσχυσης (ατομικής) δεσπόζουσας θέσης της ενιαίας οντότητας.

816. Εξάλλου ούτε και τα λοιπά χαρακτηριστικά της αγοράς, όπως ο κατακερματισμός αυτής, η δραστηριοποίηση κυρίως αλλοδαπών εταιριών, η διασπορά των πελατών και η δυνατότητα εύκολης μετακίνησης αυτών σε άλλους προμηθευτές συνηγορούν υπέρ της πρόκλησης οριζόντιων επιπτώσεων μη συντονισμένης συμπεριφοράς.

ii) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς (δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης)

817. Στην ευρύτερη αγορά της αντασφάλισης οι τέσσερις μεγαλύτερες ασφαλιστικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην ορισθείσα για τους σκοπούς της παρούσας σχετική αγορά, θα κατέχουν αθροιστικά μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση μερίδια (CR4) ανερχόμενα σε ποσοστό ύψους [55-65]% ([…] [25-35]%, οι θυγατρικές των συμμετεχουσών ΕΘΝΙΚΗ ΑΕΕΓΑ και EFG EUROLIFE ΑΕΑΖ από κοινού [15-25]%, […] [5-15]% και […] [5-15]%). Προϋπόθεση της θεμελίωσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης είναι μεταξύ άλλων ότι η αγορά πρέπει να παρουσιάζει επαρκή βαθμό συγκέντρωσης. Εν γένει όσο υψηλότερος ο βαθμός συγκέντρωσης, τόσο περισσότερο ευάλωτη είναι μία αγορά στην δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων[1122]. Εν προκειμένω στην ως άνω υπό εξέταση σχετική αγορά διαπιστώθηκε με τη χρήση του δείκτη HHI ότι τα επίπεδα συγκέντρωσης κυμαίνονται εντός των ασφαλών ορίων, ενώ η αγορά απαρτίζεται από διάφορους ανταγωνιστές ποικίλης δυναμικότητας, γεγονός που καθιστά δυσχερέστερο τον πιθανό ανταγωνισμό μεταξύ τους.

818. Περαιτέρω, επισημαίνεται ότι, με βάση και την Ευρωπαϊκή νομολογία, η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τριών ή τεσσάρων προμηθευτών δεν είναι πιθανή, λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών. Η κατάσταση αυτή θα ήταν ασταθής και δυσβάστακτη μακροχρόνια[1123].

819. Επί πλέον, σημαντική παράμετρος για τη θεμελίωση τυχόν συλλογικής δεσπόζουσας θέσης είναι η παρουσία ενδείξεων περί ουσιώδους μεταβολής των ανταγωνιστικών συνθηκών στη συγκεκριμένη αγορά λόγω της ύπαρξης της υπό εξέταση συγκέντρωσης, περίπτωση που δεν συντρέχει εν προκειμένω, καθώς οι τέσσερις πρώτες επιχειρήσεις εξακολουθούν να κατέχουν τις τέσσερις πρώτες θέσεις, ενώ η επαύξηση του μεριδίου της θυγατρικής της μίας εκ των συμμετεχουσών (ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ διά της θυγατρικής της ΕΘΝΙΚΗ ΑΕΕΓΑ) μετά τη συγκέντρωση κατά […] ποσοστιαίες μονάδες περίπου αξιολογείται ως μη ικανή να οδηγήσει στη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης μετά την συγκέντρωση[1124].

[1122] Απόφαση Ευρ. Επιτροπής Μ.3333 *Sony/BMG (2)* παρ. 92.

[1123] Ενδεικτικά αναφέρεται η απόφαση Μ.1016 Price Waterhouse/Coopers &Lybrand, σκ. 103, ό.π.

[1124] Έχει γίνει δεκτό ότι αύξηση των μεριδίων λόγω της συγκέντρωσης της τάξης του 0-5% θεωρείται καταρχήν ότι δεν συνηγορεί στη δημιουργία συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Ενδεικτικά αναφέρεται η απόφαση Μ.202 Thorn EMI/Virgin Music, παρ. 40, όπου παρόλο που διαπιστώθηκε η κατοχή ποσοστού περίπου 80% στη σχετική αγορά από πέντε επιχειρήσεις, δεν θεωρήθηκε ότι η υπό εξέταση συγκέντρωση από μόνη της επαύξησε το συνολικά κατεχόμενο ποσοστό σε τέτοιο βαθμό που να θεμελιώνεται η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Βλ. επίσης απόφαση ΕΕπ. Μ.2883 BERTELSMANN/ ZOMBA, παρ. 27, και Μ.2867, UPM/KYMMENE/MORGAN ADHENSIVES, παρ. 25-26.

820. Επιπροσθέτως, τα μερίδια αγοράς των δραστηριοποιουμένων στη σχετική αγορά[1125] δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερη συμμετρία μεταξύ τους, παρά μόνο μεταξύ των δύο πρώτων, καθώς η απόκλιση κυμαίνεται μεταξύ [5-15] ποσοστιαίων μονάδων (απόσταση περίπου από τον τρίτο) και [15-25] περίπου ποσοστιαίων μονάδων (απόσταση από τον τέταρτο ανταγωνιστή). Το συνδυαστικό μερίδιο των δύο προπορευόμενων ανταγωνιστών υπολείπεται του 50% (ανέρχεται σε ποσοστό […]%) επί του συνόλου της αγοράς και σε καμία περίπτωση δεν επαρκεί για να προσδώσει σε αυτή χαρακτηριστικά δυοπωλίου, λαμβανομένου υπόψη τόσο του καταλειπόμενου ανταγωνιστικού περιθωρίου όσο και του γεγονότος ότι στην εν λόγω αγορά δραστηριοποιείται ικανός αριθμός ανταγωνιστών διαφορετικής δυναμικότητας ώστε να υπάρχει εξισορρόπηση της ζήτησης στην αγορά.

821. Εν κατακλείδι, παρά την ύπαρξη πηγών διαφάνειας και στη σχετική αγορά, δεν καταδεικνύεται συντονισμός μεταξύ των μεγαλύτερων δραστηριοποιούμενων στην εν λόγω σχετική αγορά επιχειρήσεων, ούτε πιθανολογείται ότι με την υπό κρίση συγκέντρωση και την αποχώρηση της EFG EUROLIFE AEAZ από την εξεταζόμενη αγορά θα αυξάνονταν οι πιθανότητες συντονισμού μεταξύ των όσων ανταγωνιστών εναπομείνουν[1126]. Από την ενδελεχή μελέτη των δομικών χαρακτηριστικών των ως άνω αγορών (ύπαρξη ικανού αριθμού ανταγωνιστών, δραστηριοποίηση κυρίως αλλοδαπών εταιριών, διασπορά πελατών και εύκολη μετακίνηση αυτών σε νέους προμηθευτές) δεν μπορεί να εξαχθεί τυχόν δημιουργία οριζοντίων συντονισμένων αποτελεσμάτων.

822. Εκ του συνόλου των ως άνω διαπιστώσεων συνάγεται ότι η συγκέντρωση δεν θα μεταβάλει ουσιωδώς τις συνθήκες ανταγωνισμού στις ως άνω αγορές με τη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης.

δ) Σχετικά με τις ενδεχόμενες υπο-αγορές

823. Οι υποαγορές ομαδικών ασφαλίσεων ζωής και ατομικών ασφαλίσεων ζωής ως μέρος της σχετικής αγοράς των πρωτασφαλίσεων κατά κινδύνων ζωής ερευνώνται για τους σκοπούς της παρούσης για τον πιθανό εντοπισμό προβλημάτων από πλευράς ανταγωνισμού, λόγω του συνδυαστικού μεριδίου που θα αποκτήσουν οι συμμετέχουσες συνεπεία της συγκέντρωσης.

Συγκεκριμένα:

i) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς (δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης)

824. Στην υπο-αγορά των ατομικών ασφαλίσεων ζωής, βάσει των στοιχείων που παρατέθηκαν οι συμμετέχουσες, μετά τη γνωστοποιηθείσα πράξη, κατατάσσονται στην πρώτη θέση με αθροιστικό μερίδιο αγοράς [35-45]%. Επιπλέον, οι δύο επόμενοι ανταγωνιστές της νέας οντότητας κατέχουν μερίδια αγοράς που διαφέρουν από αυτό της νέας οντότητας κατά [15-25] ποσοστιαίες μονάδες περίπου ([…]) και κατά [15-25] ποσοστιαίες μονάδες περίπου (η […]). Συνεπώς, η νέα οντότητα

[1125] Η διαπίστωση ασυμμετρίας των μεριδίων είναι ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας για την εξαγωγή ασφαλούς συμπεράσματος περί ανυπαρξίας πιθανών συντονισμένων αποτελεσμάτων. Ενδεικτικά αναφέρεται η απόφαση της Ευρ. Επιτροπής M.4823 YARA/PRAXAIR/ JV παρ.44, όπου λαμβανομένης υπόψη της διαρκούς ασυμμετρίας των μεριδίων αγοράς των μερών, θεωρήθηκε απίθανο η δημιουργία μίας κοινής επιχείρησης να οδηγήσει σε αντιανταγωνιστικό συντονισμό μεταξύ των.

[1126] Βλ. και απόφαση M.4844 FORTIS/ ABN AMRO, παρ. 162.

μέσω της ένωσης της πρώτης και της τρίτης από άποψη μεριδίων εταιριών στην εν λόγω αγορά (την πρώτη θέση προ της υπό κρίση συγκέντρωσης κατέχει η ΕΘΝΙΚΗ -μέσω της θυγατρικής της ΕΘΝΙΚΗ ΑΕΕΓΑ- με μερίδιο ύψους [15-25]% - στοιχεία γ’ τριμήνου 2012, ενώ την τρίτη θέση η EUROBANK -μέσω της θυγατρικής της EFG EUROLIFE AEAZ- με ποσοστό [15-25]%) ενισχύει σημαντικά τη θέση της στην εν λόγω υπο-αγορά.

825. Αντίστοιχα στην υπο-αγορά των ομαδικών ασφαλίσεων ζωής, βάσει των στοιχείων που παρατέθηκαν οι συμμετέχουσες, μετά τη γνωστοποιηθείσα πράξη, κατατάσσονται στην πρώτη θέση με αθροιστικό μερίδιο αγοράς [25-35]%. Επιπλέον, οι δύο επόμενοι ανταγωνιστές της νέας οντότητας κατέχουν μερίδια αγοράς που διαφέρουν από αυτό της νέας οντότητας κατά […] ποσοστιαίες μονάδες περίπου ([…]) και κατά […] ποσοστιαίες μονάδες περίπου (η […]). Συνεπώς, η νέα οντότητα μέσω της ένωσης της πρώτης και της τρίτης από άποψη μεριδίων εταιριών στην εν λόγω αγορά (την πρώτη θέση προ της υπό κρίση συγκέντρωσης κατέχει η ΕΘΝΙΚΗ -μέσω της θυγατρικής της ΕΘΝΙΚΗ ΑΕΕΓΑ- με μερίδιο ύψους [15-25]% - στοιχεία γ΄ τριμήνου 2012, ενώ την τρίτη θέση η EUROBANK -μέσω της θυγατρικής της EFG EUROLIFE AEAZ- με ποσοστό [5-15]%) ενισχύει σημαντικά τη θέση της στην εν λόγω υπο-αγορά.

826. Η εξέταση όμως των χαρακτηριστικών των συγκεκριμένων υπο-αγορών δεν οδηγεί σε διαφορετικό συμπέρασμα από αυτό που εξήχθη υπό την ενιαία θεώρηση της αγοράς ασφαλίσεων κατά κινδύνων ζωής. Ισχύουν δε όλα όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω, τόσο ως προς τους παράγοντες που κατατείνουν στην πιθανολόγηση περιορισμού του ανταγωνισμού ως αποτέλεσμα της συγκεκριμένης συγκεντρώσεως όσο και ως προς τους παράγοντες που κατατείνουν στο αντίθετο αποτέλεσμα. Πιο συγκεκριμένα, και στις δύο ανωτέρω αγορές, υφίστανται σταθερά την τελευταία τριετία ανταγωνιστές, τα μερίδια των οποίων κυμαίνονται σε απόσταση κάτω από 20 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με τα μερίδια της νέας οντότητας, ενώ ιδίως στην υπο-αγορά των ομαδικών ασφαλίσεων δραστηριοποιείται και μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων με μερίδα που ξεπερνούν το 5%. Δραστηριοποιούνται θυγατρικές επιχειρήσεων αλλοδαπών ασφαλιστικών εταιρειών (πχ. ING, ALLIANZ, AXA), οι οποίες διαθέτουν υψηλή τεχνογνωσία στα συγκεκριμένα προϊόντα και αυξημένες δυνατότητες πόρων χρηματοδότησης και, επομένως, μπορούν ασκήσουν ανταγωνιστική πίεση στη νέα οντότητα εφόσον προέβαινε μονομερώς σε αύξηση των τιμών (ιδίως στην παρούσα οικονομική συγκυρία). Κατά την […], παρατηρείται αύξηση αιτημάτων διακοπής ασφαλιστηρίων συμβολαίων (κυρίως αποταμιευτικού χαρακτήρα) από τους υφιστάμενους πελάτες, ενώ σημαντικός αριθμός ασφαλισμένων ρευστοποιεί τα ατομικά ασφαλιστήρια προκειμένου να καλύψει άλλες ανάγκες και πολλές επιχειρήσεις προβαίνουν σε εξαγορά ομαδικών συμβολαίων του προσωπικού τους και διανομή των ποσών στους ασφαλιζόμενους υπαλλήλους είτε λόγω αδυναμίας συνέχισης της χρηματοδότησής τους, ή επειδή διενεργούν εθελούσιες εξόδους προσωπικού, στα πλαίσια των οποίων οι αποχωρούντες εισπράττουν την παροχή τους από τα σχετικά ομαδικά συνταξιοδοτικά συμβόλαια. Επιπλέον, όπως προκύπτει από το ανωτέρω Διάγραμμα (βλ. κεφάλαιο για Φάση ωριμότητας), η ζήτηση έχει υποστεί τεράστια πτώση το τελευταίο έτος (περίπου κατά 30%), γεγονός το οποίο ελαχιστοποιεί την πιθανότητα ανάπτυξης αντιανταγωνιστικών πρακτικών στο άμεσο μέλλον, καθώς κύριο μέλημα των υπαρχόντων ανταγωνιστών θα είναι η διατήρηση της πελατείας τους και της θέσεως τους στην αγορά. Στις εν λόγω υπο-αγορές παρατηρείται πτωτική τάση, αποτέλεσμα του υψηλού ποσοστού εξαγορών που πραγματοποιήθηκαν την τελευταία διετία περίπου. Για τους ανωτέρω λόγους, δεν πιθανολογείται η δημιουργία ατομικής δεσπόζουσας θέσης της ενιαίας οντότητας εκ της συγκεντρώσεως.

ii) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς (δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης)

827. Στην υπο-αγορά των ατομικών ασφαλίσεων ζωής, οι τέσσερις μεγαλύτερες ασφαλιστικές επιχειρήσεις θα κατέχουν αθροιστικά μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση μερίδια (CR4) ανερχόμενα σε ποσοστό ύψους [65-75]% (οι θυγατρικές των συμμετεχουσών ΕΘΝΙΚΗ ΑΕΕΓΑ και EFG EUROLIFE ΑΕΑΖ από κοινού [35-45]%, […] [15-25]%, […] [5-15]%, […] [5-15]%). Αντίστοιχα στην υπο-αγορά των ομαδικών ασφαλίσεων ζωής, οι τέσσερις μεγαλύτερες ασφαλιστικές επιχειρήσεις θα κατέχουν αθροιστικά μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση μερίδια (CR4) ανερχόμενα σε ποσοστό ύψους [55-65]% (οι θυγατρικές των συμμετεχουσών ΕΘΝΙΚΗ ΑΕΕΓΑ και EFG EUROLIFE ΑΕΑΖ από κοινού [25-35]%, […] [15-25]%, […] [5-15]%, […] [5-15]).

828. Ως εκ τούτου, οι υπό κρίση υπο-αγορές παρουσιάζουν σχετικά υψηλό επίπεδο συγκέντρωσης. Ισχύουν δε όλα όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω, τόσο ως προς τους παράγοντες που κατατείνουν στην πιθανολόγηση περιορισμού του ανταγωνισμού ως αποτέλεσμα της συγκεκριμένης συγκεντρώσεως όσο και ως προς τους παράγοντες που κατατείνουν στο αντίθετο αποτέλεσμα. Πιο συγκεκριμένα, όπως προαναφέρθηκε, το παραπάνω διαπιστούμενο υψηλό μερίδιο στην εκάστοτε υπο-αγορά θα κατέχουν μετά τη συγκέντρωση τέσσερις επιχειρήσεις, γεγονός το οποίο καθιστά τον πιθανό συντονισμό καταρχήν ασταθή[1127].

829. Επιπροσθέτως, τα μερίδια αγοράς των δραστηριοποιουμένων στη σχετική αγορά[1128] παρουσιάζουν έντονη ασυμμετρία, καθώς η απόσταση μεταξύ της ενιαίας οντότητας και των δύο επόμενων ανταγωνιστών κυμαίνεται στις […] ποσοστιαίες μονάδες στην υπο-αγορά των ατομικών ασφαλίσεων ζωής και στις […] ποσοστιαίες μονάδες περίπου στην υπο-αγορά των ομαδικών ασφαλίσεων ζωής, ενώ η νέα οντότητα καθίσταται επικεφαλής της αγοράς, καθιστώντας τον συντονισμό μεταξύ των ανωτέρω εταιριών ιδιαίτερα δύσκολο[1129]. Κατά συνέπεια, η πιθανότητα συντονισμού στις εν λόγω αγορές λόγω της συγκέντρωσης εκτιμάται ότι είναι μικρή.

830. Περαιτέρω, το συνδυαστικό μερίδιο των δύο προπορευόμενων ανταγωνιστών κυμαίνεται […] κάτω του 60% στις ατομικές ασφαλίσεις, ενώ υπολείπεται του 50% στις ομαδικές ασφαλίσεις ζωής και δεν επαρκεί για να προσδώσει στις εδώ εξεταζόμενες υπο-αγορές χαρακτηριστικά

[1127] Με βάση και την Ευρωπαϊκή νομολογία, η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τριών ή τεσσάρων προμηθευτών δεν είναι πιθανή, λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών. Η κατάσταση αυτή θα ήταν ασταθής και δυσβάστακτη μακροχρόνια. Ενδεικτικά αναφέρεται η απόφαση M.1016 Price Waterhouse/Coopers &Lybrand, σκ. 103, ό.π.

[1128] Η διαπίστωση ασυμμετρίας των μεριδίων είναι ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας για την εξαγωγή ασφαλούς συμπεράσματος περί ανυπαρξίας πιθανών συντονισμένων αποτελεσμάτων. Ενδεικτικά αναφέρεται η απόφαση της Ευρ. Επιτροπής M.4823 YARA/PRAXAIR/ JV παρ.44, όπου λαμβανομένης υπόψη της διαρκούς ασυμμετρίας των μεριδίων αγοράς των μερών, θεωρήθηκε απίθανο η δημιουργία μίας κοινής επιχείρησης να οδηγήσει σε αντιανταγωνιστικό συντονισμό μεταξύ των.

[1129] Απόφαση Ευρ. Επιτροπής M.3333 Sony/BMG (2) παρ.191 «*...σε γενικές γραμμές εάν ένας ανταγωνιστής έχει θέση ισχύος στην αγορά σε σχέση με τους αντίπαλους ανταγωνιστές του - ίσως λόγω πλεονεκτημάτων κόστους, καθετοποίησης ή οικονομιών κλίμακος ή σκοπού, θα είναι λιγότερο ευεπίφορο το έδαφος για τη δημιουργία συντονισμένων αποτελεσμάτων*».

δυοπωλίου[1130], λαμβανομένης υπόψη ιδίως της ασυμμετρίας των μεταξύ τους μεριδίων αλλά και του εναπομείναντος σημαντικού ανταγωνιστικού περιθωρίου (ύψους κυμαινόμενου από [35-45] – [45-55]% περίπου).

831. Εν κατακλείδι, παρά την ύπαρξη διαφάνειας στις σχετικές υπο-αγορές, δεν πιθανολογείται συντονισμός μεταξύ των μεγαλύτερων παικτών σε αυτές, ούτε πιθανολογείται ότι η αποχώρηση της συγχωνευόμενης επιχείρησης θα ενέτεινε τον συντονισμό μεταξύ των εναπομεινάντων ανταγωνιστών[1131]. Από την ενδελεχή μελέτη των δομικών χαρακτηριστικών της ως άνω αγοράς και δεδομένης της ύπαρξης ενός ικανού αριθμού ανταγωνιστών δεν μπορεί να πιθανολογηθεί τυχόν δημιουργία οριζοντίων συντονισμένων αποτελεσμάτων.

ΙΔ.2. ΑΓΟΡΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ

ΙΔ.2.1 Εισαγωγικά – Νομοθετικό Πλαίσιο

832. Το ρυθμιστικό πλαίσιο για την ασφαλιστική διαμεσολάβηση στην Ελλάδα ρυθμίζεται με το ΠΔ 190/2006[1132], με το οποίο ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο η σχετική Οδηγία 2002/92/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 9ης Δεκεμβρίου 2002, σχετικά με την ασφαλιστική διαμεσολάβηση[1133]. Με το εν λόγω ΠΔ ρυθμίζονται οι προϋποθέσεις ανάληψης και άσκησης δραστηριοτήτων ασφαλιστικής και αντασφαλιστικής διαμεσολάβησης από φυσικά και νομικά πρόσωπα τα οποία είναι εγκατεστημένα ή επιθυμούν να εγκατασταθούν στην Ελλάδα[1134]. Σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθ. 2 αυτού, «*ως ασφαλιστική διαμεσολάβηση νοείται κάθε*

[1130] Βλ. ενδεικτικά νομολογία που παρατίθεται στο Nicholas Levy, The control of Concentrations Between Undertakings, κεφ. 5, παρ. 5.13[8][a], από όπου προκύπτει ότι συνολικά μερίδια αγοράς δύο εταιριών που κυμαίνονται στο 60% δεν μπορεί να συνιστούν από μόνα τους αποφασιστική ένδειξη για την ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης των εν λόγω επιχειρήσεων.

[1131] Βλ. και απόφαση M.4844- FORTIS/ ABN AMRO, παρ. 162.

[1132] ΦΕΚ Α΄ 196/ 14.9.2006. Οι ρυθμίσεις που θεσπίζονται με το ΠΔ αφορούν ιδίως τα ακόλουθα:

- την υποχρεωτική εγγραφή των ασφαλιστικών και αντασφαλιστικών διαμεσολαβητών, περιλαμβανομένων και των συνδεδεμένων ασφαλιστικών διαμεσολαβητών σε μητρώο που τηρείται από τα κατά περίπτωση αρμόδια Επαγγελματικά Επιμελητήρια,
- την πλήρωση συγκεκριμένων προϋποθέσεων (που ορίζονται στο νόμο) για την εγγραφή στο μητρώο, μεταξύ των οποίων είναι και η κατοχή γενικών και επαγγελματικών εμπορικών γνώσεων, οι οποίες διασφαλίζουν την ορθή παροχή των υπηρεσιών ασφαλιστικής και αντασφαλιστικής διαμεσολάβησης. Για τον καθορισμό των γνώσεων που απαιτείται να έχουν οι παρέχοντες τέτοιες υπηρεσίες, ανάλογα με τις υπηρεσίες που εκάστοτε παρέχουν, δίνεται ειδική εξουσιοδότηση στον Υπουργό Ανάπτυξης για την έκδοση Υπουργικής Απόφασης,
- τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες επιτρέπεται η άσκηση ασφαλιστικής και αντασφαλιστικής διαμεσολάβησης με καθεστώς ελεύθερης εγκατάστασης ή ελεύθερης παροχής υπηρεσιών,
- τον καθορισμό ως αρμόδιας αρχής για τη διασφάλιση της εφαρμογής των διατάξεων σχετικά με την ασφαλιστική και αντασφαλιστική διαμεσολάβηση της Επιτροπής Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης, και τις προϋποθέσεις ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των αρμοδίων αρχών,
- τις κυρώσεις που επιβάλλονται σε περίπτωση μη εγγραφής στο μητρώο,
- το δικαίωμα υποβολής έγγραφων καταγγελιών κάθε ενδιαφερομένου στην αρμόδια εποπτική αρχή κατά ασφαλιστικού ή αντασφαλιστικού διαμεσολαβητή για παραβάσεις των διατάξεων σχετικά με την εκ μέρους τους άσκηση διαμεσολάβησης, και
- τις πληροφορίες που πρέπει να παρέχει ο παρέχων ασφαλιστική ή αντασφαλιστική διαμεσολάβηση στον πελάτη και τον τρόπο παροχής τους.

[1133] E.E L.9, 15.1.2003 σελ 3-10.

[1134] Βλ. Το ρυθμιστικό πλαίσιο της ασφαλιστικής διαμεσολάβησης στην Ελλάδα, Χρήστου Βλ. Γκόρτζου

δραστηριότητα είτε παρουσίασης, πρότασης, παροχής προπαρασκευαστικών εργασιών για τη σύναψη συμβάσεων ασφάλισης ή σύναψης αυτών ή παροχής συνδρομής κατά τη διαχείριση και την εκτέλεση των εν λόγω συμβάσεων, ιδίως σε περίπτωση επελεύσεως του ασφαλιστικού κινδύνου».

833. Στην ελληνική έννομη τάξη διακρίνονται τέσσερις βασικές κατηγορίες διαμεσολαβητών[1135]:

α) Ασφαλιστικός Σύμβουλος είναι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, το οποίο μελετά την αγορά, παρουσιάζει και προτείνει λύσεις ασφαλιστικής κάλυψης των αναγκών των πελατών με ασφαλιστικές συμβάσεις, για λογαριασμό των ασφαλιστικών επιχειρήσεων ή ασφαλιστικών πρακτόρων ή μεσιτών ή συντονιστών ασφαλιστικών συμβούλων, για την πρόσκτηση εργασιών. Η σχέση που συνδέει τον ασφαλιστικό σύμβουλο με τους ως άνω είναι σύμβαση έργου. Ο ασφαλιστικός σύμβουλος δεν έχει δικαίωμα υπογραφής ασφαλιστηρίων ούτε εκπροσώπησης ασφαλιστικής επιχείρησης ή ασφαλιστικού πράκτορα ή μεσίτη.

β) Συντονιστής ασφαλιστικών συμβούλων είναι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, το οποίο, για λογαριασμό μιας ασφαλιστικής επιχείρησης ζωής ή και μιας μόνο ασφαλιστικής επιχείρησης ασφαλίσεων κατά ζημιών, διαμεσολαβεί, έναντι προμήθειας, στη σύναψη ασφαλιστικών συμβάσεων, διαμέσω ομάδας ασφαλιστικών συμβούλων, τους οποίους επιλέγει, εκπαιδεύει και εποπτεύει.

γ) Πράκτορας είναι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που έχει ως αποκλειστικό έργο την ανάληψη με σύμβαση, έναντι προμήθειας, ασφαλιστικών εργασιών, στο όνομα και για λογαριασμό μίας ή περισσοτέρων ασφαλιστικών επιχειρήσεων. Ο ασφαλιστικός πράκτορας παρουσιάζει, προτείνει προπαρασκευάζει, προσυπογράφει ή συνάπτει ο ίδιος ή διαμέσου άλλων διαμεσολαβούντων, για λογαριασμό μίας ή περισσοτέρων ασφαλιστικών επιχειρήσεων, ασφαλιστικές συμβάσεις. Επίσης, παρέχει στον ασφαλισμένο κάθε αναγκαία συνδρομή κατά τη διάρκεια της ασφαλιστικής σύμβασης και ιδιαίτερα μετά την επέλευση ασφαλιστικής περίπτωσης.

δ) Μεσίτης Ασφαλίσεων είναι το πρόσωπο, το οποίο έχει ως αποκλειστικό έργο, κατ’ εντολή του ασφαλιζομένου, χωρίς να δεσμεύεται ως προς την επιλογή της ασφαλιστικής ή αντασφαλιστικής επιχείρησης, έναντι προμήθειας που καταβάλλεται από τις ασφαλιστικές ή αντασφαλιστικές επιχειρήσεις, να φέρει σε επαφή ασφαλιζομένους ή αντασφαλισμένους και ασφαλιστικές ή αντασφαλιστικές επιχειρήσεις, να προβαίνει σε όλες τις αναγκαίες προπαρασκευαστικές εργασίες για τη σύναψη ασφαλιστικών ή αντασφαλιστικών συμβάσεων, να λαμβάνει την αποδοχή από την ασφαλιστική ή αντασφαλιστική επιχείρηση και την έγκριση του ασφαλιζομένου ή αντασφαλιζομένου και να βοηθά κατά τη διαχείριση και την εκτέλεσή τους, ιδίως σε περίπτωση επέλευσης του κινδύνου.

ε) Ως ειδική κατηγορία ασφαλιστικού διαμεσολαβητή καθιερώνεται, με το ΠΔ 190/2006[1136], εκείνη του «**συνδεδεμένου ασφαλιστικού διαμεσολαβητή**», ο οποίος ορίζεται ως το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που ασκεί δραστηριότητα ασφαλιστικής διαμεσολάβησης εξ ονόματος και για λογαριασμό ασφαλιστικής επιχείρησης ή περισσότερων της μιας ασφαλιστικών επιχειρήσεων, εφόσον τα σχετικά ασφαλιστικά προϊόντα δεν είναι ανταγωνιστικά μεταξύ τους. Ο συνδεδεμένος ασφαλιστικός διαμεσολαβητής δεν εισπράττει τα ασφάλιστρα ή τα ποσά που προορίζονται για τον πελάτη, δεδομένου ότι ο συνδεδεμένος ασφαλιστικός διαμεσολαβητής ενεργεί υπό την πλήρη ευθύνη της μιας ή περισσοτέρων ασφαλιστικών επιχειρήσεων για τις οποίες διαμεσολαβεί.

[1135] Οι τέσσερις πρώτες περιγράφονται στο Ν.1569/85 (ΦΕΚ Α’ 183), η πέμπτη εισήχθη με το ΠΔ 190/2006.

[1136] Άρθρο 2 παρ. 7.

834. Πέραν των ανωτέρω, σύμφωνα με την […], ως συνδεδεμένος ασφαλιστικός διαμεσολαβητής «*θεωρείται και κάθε πρόσωπο που ασκεί δραστηριότητα ασφαλιστικής διαμεσολάβησης συμπληρωματικά προς την κύρια επαγγελματική δραστηριότητά του, όπως για παράδειγμα οι τραπεζικοί οργανισμοί (Bancassurance)*»**.** Όπως σημειώνεται περαιτέρω, η ισχύουσα νομοθεσία προβλέπει υποχρέωση πιστοποίησης του υπεύθυνου για την ασφαλιστική διαμεσολάβηση προσώπου αλλά και πιστοποίηση των υπαλλήλων της τράπεζας που συμμετέχει άμεσα στην ασφαλιστική διαμεσολάβηση.

835. Η έννοια του **bancassurance** (τραπεζοασφάλεια) συνίσταται στην διαδικασία μέσω της οποίας ένα πιστωτικό ίδρυμα χρησιμοποιεί το δίκτυό του (υποκαταστήματα, εναλλακτικό δίκτυο πώλησης και πελατειακές σχέσεις) προκειμένου να αναπτύξει την διάθεση ασφαλιστικών προϊόντων, είτε ενδοομιλικής παραγωγής ή σε συνεργασία με λοιπές ασφαλιστικές επιχειρήσεις. Είναι αυτή ακριβώς η σύμπτωση των συμφερόντων μεταξύ των τραπεζών και των ασφαλιστικών εταιριών, τόσο σε επίπεδο καθορισμού στρατηγικής και προώθησης συμπληρωματικών προϊόντων όσο και βελτίωσης του δικτύου και του ανθρώπινου δυναμικού τους, που γέννησε το νεολογισμό «τραπεζοασφάλειες». Το bancassurance δεν αποτελεί απλά μέθοδο πώλησης τραπεζοασφαλιστικών προϊόντων αλλά κανάλι παροχέτευσης στην αγορά σύνθετων χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών, είτε από ένα μοναδικό δίκτυο διανομής, είτε προς ένα κοινό πελατολόγιο, ή και τα δύο, και συγχρόνως καταδεικνύει έναν συνδυαστικό τρόπο προσέγγισης της τραπεζικής και της ασφαλιστικής δραστηριότητας.

ΙΔ.2.2 Σχετική αγορά

836. Η σχετική αγορά της ασφαλιστικής διαμεσολάβησης δύναται να οριοθετηθεί ως μέρος της ευρύτερης αγοράς της διάθεσης/διανομής ασφαλιστικών προϊόντων, είτε του κλάδου ζωής είτε του κλάδου ζημιών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε προηγούμενες αποφάσεις της έχει ορίσει την αγορά την διάθεσης ασφαλιστικών προϊόντων ως την προσφορά προϊόντων ασφαλιστικής κάλυψης μέσω διαφορετικών δικτύων διανομής, είτε απαρτίζονται από απευθείας εκτιμητές του κινδύνου (underwriters) και συνδεδεμένους αντιπροσώπους, ή από διαμεσολαβούντες, όπως τράπεζες και μεσίτες[1137]. Υπό αυτή τη θεώρηση, η Ε.Ε. αφήνει ανοικτό τον ορισμό της σχετικής αγοράς, χωρίς να έχει αποφανθεί οριστικά εάν η αγορά της διάθεσης ασφαλιστικών προϊόντων περιλαμβάνει αποκλειστικά το «εξωτερικό» δίκτυο π.χ πράκτορες και μεσίτες ή και το «εσωτερικό» δίκτυο διανομής των ασφαλιστικών επιχειρήσεων (που συνιστά απευθείας μέσο πώλησης στους τελικούς καταναλωτές- direct insurance) και τείνει προς την άποψη ότι το εσωτερικό δίκτυο πώλησης ασφαλιστικών προϊόντων συνιστά συμφυή δραστηριότητα με το κύριο αντικείμενο των ασφαλιστικών εταιρειών[1138]. Σε κάθε περίπτωση, η αγορά της ασφαλιστικής διαμεσολάβησης συνιστά διακριτή αγορά για τους σκοπούς της παρούσης, και υπό οποιαδήποτε θεώρηση (στενότερη ή ευρύτερη) δεν πιθανολογείται ότι η υπό κρίση πράξη θα περιορίσει τον ανταγωνισμό λόγω του αμελητέου αθροιστικού μεριδίου αγοράς των μερών.

837. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η ισχύουσα για την ασφαλιστική διαμεσολάβηση εθνική νομοθεσία διακρίνει τους ασφαλιστικούς διαμεσολαβητές σε πέντε βασικές κατηγορίες, οι οποίοι εγγράφονται στις αντίστοιχες διακριτές κατηγορίες στα επαγγελματικά επιμελητήρια. Οι παραπάνω κατηγορίες

[1137] Βλ. σχετικά Μ.6649 Allianz/Insurance Portfolio and Brokerage Services of Gan Eurocourtage παρ. 15, Μ.6053 CVC/Apollo/BritInsurance παρ.19.

[1138] Βλ. απόφαση Ε.Ε. Μ.1307 MARSH &McLENNAN /SEDGWICK παρ.19.

ασφαλιστικών διαμεσολαβητών έχουν μεν ορισμένες βασικές κοινές υποχρεώσεις έναντι της ασφαλιστικής επιχείρησης και των ασφαλισμένων, υπόκεινται ωστόσο σε διαφορετικό/διακριτό επίπεδο πιστοποίησης των γνώσεών τους[1139], ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις διαθέτουν πρόσθετες υποχρεώσεις έναντι των πελατών τους[1140]. Όσον αφορά το ενδεχόμενο οι κατηγορίες ασφαλιστικών διαμεσολαβητών να συνιστούν διακριτές υπο-αγορές (ως διακριτοί δίαυλοι διανομής των ασφαλιστικών προϊόντων) εντός της ευρύτερης αγοράς της ασφαλιστικής διαμεσολάβησης, η […] σημειώνει ότι *«θα μπορούσε, πράγματι σε θεωρητική βάση, να θεωρηθεί ότι η ευρύτερη αγορά της ασφαλιστικής διαμεσολάβησης είναι δυνατόν να αναλυθεί σε διακριτές υπο-αγορές ανάλογα με τον* ***τρόπο*** *διάθεσης των ασφαλιστικών προϊόντων»*[1141]. Επίσης, η […] εκτιμά ότι οι ανωτέρω κατηγορίες διαμεσολαβητών θα μπορούσαν επίσης να διακριθούν σε συνδεδεμένους και ανεξάρτητους διαμεσολαβητές.

838. Όσον αφορά στην περαιτέρω διάκριση της ευρύτερης αγοράς της ασφαλιστικής διαμεσολάβησης ανάλογα με τον κλάδο ασφάλισης (πχ. ασφαλίσεις ζωής, ασφαλίσεις ζημιών) σημειώνεται καταρχάς ότι όπως έχει αναδειχθεί στην πράξη, οι πράκτορες ασχολούνται κατά κύριο λόγο με τις ασφαλίσεις ζημιών, ενώ οι τράπεζες έχουν μεγαλύτερο φάσμα ενασχόλησης καθώς δραστηριοποιούνται αναλόγως των προωθούμενων τραπεζικών προϊόντων τους τόσο σε ασφαλίσεις ζημιών όσο και στις ασφαλίσεις ζωής. Ωστόσο, δεν υφίσταται τυπικά διάκριση μεταξύ των ασφαλιστικών διαμεσολαβητών που δραστηριοποιούνται στις ασφαλίσεις ζωής και ζημιών. Η μοναδική τυπική διάκριση υφίσταται για τους ασφαλιστικούς διαμεσολαβητές που επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν στην πώληση unit linked (επενδυτικών) προϊόντων[1142].

839. Παρά τους ανωτέρω προβληματισμούς, όπως έχει ήδη κριθεί σε παλαιότερες αποφάσεις της Ε.Α, η σχετική αγορά της ασφαλιστικής διαμεσολάβησης θεωρείται ενιαία και δεν διαχωρίζεται περαιτέρω σε επιμέρους αγορές μεσιτείας, πρακτόρευσης κ.λπ., ενόψει του γεγονότος ότι, από πλευράς ζήτησης, ο τελικός καταναλωτής/ιδιώτης, για την προμήθεια υπηρεσιών ασφάλισης μπορεί να απευθυνθεί τόσο σε πράκτορες, όσο και σε μεσίτες, αλλά και απευθείας σε ασφαλιστικές εταιρίες[1143], θεώρηση η οποία χρησιμοποιείται και για τους σκοπούς εξέτασης της παρούσας. Όλα τα κανάλια διανομής δεν διαθέτουν, κατά κανόνα πλήρη γκάμα ασφαλιστικών προϊόντων.

840. Επίσης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι το δυναμικό των πωλήσεων και δίκτυο καταστημάτων των ίδιων των ασφαλιστικών εταιριών μέσω του οποίου πουλάνε απευθείας τα ασφαλιστικά προϊόντα στους τελικούς καταναλωτές, δεν εμπίπτει στην αγορά της διαμεσολάβησης, καθώς αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα των εργασιών μίας ασφαλιστικής επιχείρησης[1144,1145].

[1139] Ήτοι προβλέπεται Πιστοποιητικό Α΄ για ασφαλιστικούς συμβούλους και συντονιστές ασφαλιστικών συμβούλων, Πιστοποιητικό Β΄ για πράκτορες και Πιστοποιητικό Γ΄ για μεσίτες.

[1140] π.χ ο μεσίτης διαμεσολαβεί για λογαριασμό του πελάτη και όχι της ασφαλιστικής επιχείρησης και επομένως υποχρεούται να προτείνει στον πελάτη την κατάλληλη ασφαλιστική επιχείρηση και το κατάλληλο προϊόν βάσει αμερόληπτης ανάλυσης.

[1141] Βλ. απαντητική επιστολή της […] υπ’ αριθ. […]

[1142] Για την πώληση unit linked προϊόντων (ήτοι επενδυτικών προϊόντων) από οποιαδήποτε κατηγορία ασφαλιστικού διαμεσολαβητή απαιτείται η επιπλέον κτήση ειδικού για το σκοπό αυτό Πιστοποιητικού Δ΄. Τα unit linked προϊόντα είναι ασφαλίσεις ζωής που συνδέονται με επενδύσεις.

[1143] Βλ. αποφάσεις ΕΑ 449/V/2009 Post Insurance Brokerage/Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο Α.Τ.Ε. και Ελληνικά Ταχυδρομεία Α.Ε,. 534 /VI/2012 Alpha-Eurobank και 549/VII/2012 Πειραιώς-Αγροτική.

[1144] Βλ. και άρθρο 2, παρ. 3 ΠΔ 190/2006: «*Οι δραστηριότητες αυτές δεν θεωρούνται ως ασφαλιστική διαμεσολάβηση, όταν ασκούνται από ασφαλιστική επιχείρηση ή από υπάλληλο ασφαλιστικής επιχείρησης, ο οποίος*

841. Τέλος, για τις ανάγκες εξέτασης της παρούσας, ως σχετική γεωγραφική αγορά ορίζεται το σύνολο της ελληνικής επικράτειας.

ΙΔ.3.2. Ανταγωνιστικές συνθήκες

ΙΔ.2.2.1. Δραστηριοποιούμενα φυσικά και νομικά πρόσωπα

842. Στην αγορά υπηρεσιών ασφαλιστικής διαμεσολάβησης δραστηριοποιείται πολύ σημαντικός αριθμός φυσικών και νομικών προσώπων. Οι διαμεσολαβητές αποτελούν το παραδοσιακό κομμάτι της ασφαλιστικής αγοράς και το κύριο μέσο προώθησης των προγραμμάτων και προϊόντων των ασφαλιστικών εταιριών που σχεδιάζονται με στόχο την κάλυψη πραγματικών και σημαντικών αναγκών τόσο των ιδιωτών όσο και των επιχειρήσεων. Η διάθεση και προώθηση των προϊόντων των ασφαλιστικών εταιριών γίνεται διαμέσου των ανθρωποκεντρικών δικτύων (Πράκτορες και Agency), μέσω του τραπεζικού δικτύου αλλά και μέσω του internet το οποίο προοδευτικά αυξάνει συστηματικά τη διείσδυσή του[1146].

843. Σημειώνεται ότι τα Τραπεζικά Ιδρύματα δραστηριοποιούνται ως συνδεδεμένοι ασφαλιστικοί διαμεσολαβητές για λογαριασμό των ασφαλιστικών εταιριών με τις οποίες συνεργάζονται για την προώθηση προγραμμάτων μέσω του δικτύου τους, ενώ οι ασφαλιστικές εταιρίες δεν δραστηριοποιούνται στην ασφαλιστική διαμεσολάβηση ως διαμεσολαβητές άλλων εταιριών.

844. Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΠ.Ε.Ι.Α., το 2009 δραστηριοποιούνταν 18.915 φυσικά και νομικά πρόσωπα στην ελληνική επικράτεια και συγκεκριμένα:
- 13.954 ασφαλιστικοί σύμβουλοι,
- 1.143 συντονιστές ασφαλιστικών συμβούλων,
- 3.170 πράκτορες ασφαλίσεων και αντασφαλίσεων,
- 616 μεσίτες ασφαλίσεων και αντασφαλίσεων,
- 32 συνδεδεμένοι πράκτορες[1147].

845. Ο όμιλος της **Εθνικής Τράπεζας** δραστηριοποιείται στην αγορά ασφαλιστικής διαμεσολάβησης μέσω των θυγατρικών:
- NBG Bancassurance και
- National Μεσιτική Ασφαλίσεων.

846. Η NBG Bancassurance πρακτορεύεται την Εθνική ΑΕΕΓΑ ενώ η National Μεσιτική Ασφαλίσεων πρακτορεύεται ναυτασφαλιστικά συμβόλαια[1148]. Οι εταιρείες με τις οποίες συνεργάζεται είναι κατά

συνδέεται με σχέση εργασίας με αυτήν και ο οποίος ενεργεί υπό την ευθύνη της επιχείρησης αυτής». Βλ. και Αποφάσεις Μ/4844 Fortis/ABN AMRO, παρ. 73, και Μ.4284 AXA/WINTERTHUR.

[1145] Ανάλογη είναι και η άποψη της […], σύμφωνα με την οποία οι ενδιάμεσοι (πράκτορες, μεσίτες κ.λπ.) φορείς του κλάδου συνήθως διαθέτουν ευρεία γκάμα ή/ και το σύνολο των ασφαλιστικών προϊόντων.

[1146] Τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται η διαδικτυακή πώληση, τόσο από τις ιστοσελίδες των ίδιων των ασφαλιστικών, όσο και από ιστοσελίδες διαμεσολαβητών, οι οποίοι, κατά κανόνα, παρέχουν στον καταναλωτή τη δυνατότητα σύγκρισης μεταξύ ομοειδών ασφαλιστικών προγραμμάτων διαφορετικών εταιριών. Θα πρέπει βέβαια να σημειωθεί ότι οι πωλήσεις μέσω διαδικτύου βρίσκονται ακόμη σε αρχικό στάδιο στην Ελλάδα σε σχέση με την Ευρώπη. Τα προϊόντα που προωθούνται διαδικτυακά αφορούν κυρίως στον κλάδο αυτοκινήτου, με τον οποίο είναι εξοικειωμένο το ελληνικό καταναλωτικό κοινό και δεν χρειάζεται ιδιαίτερη επεξήγηση για να γίνει κατανοητό το περιεχόμενο καλύψεων. Οι ιστοσελίδες που προωθούν απευθείας ασφαλίσεις απευθύνονται κυρίως σε καταναλωτές που αναζητούν εύληπτα προγράμματα σε μειωμένο κόστος.

[1147] Βλ. Απόφαση ΕΑ 449/V/2009 Post Insurance Brokerage/Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο Α.Τ.Ε. και Ελληνικά Ταχυδρομεία Α.Ε.

[1148] Βλ. σελ […] υπ’ αριθ. […] απαντητικής επιστολής ΕΤΕ.

βάση στο εξωτερικό και συγκεκριμένα στην Αγγλία, Γαλλία, Ιταλία, Σκανδιναβία, Ιαπωνία, Αμερική, Κύπρο και αλλού όπου βρίσκονται εγκατεστημένες εταιρείες με αντικείμενο τις ναυτασφαλίσεις. Όσον αφορά στην Ελληνική αγορά, η National Μεσιτική Ασφαλίσεων συνεργάζεται με την Εθνική Ασφαλιστική, την […] και την […].

847. Αντίστοιχα, η τράπεζα **Eurobank** δραστηριοποιείται στην αγορά ασφαλιστικής διαμεσολάβησης μέσω της ERB Ασφαλιστικές Υπηρεσίες Α.Ε. Μεσιτείας Ασφαλίσεων[1149], η οποία διενεργεί εργασίες μεσιτείας ασφαλίσεων ή/και αντασφαλίσεων[1150], συνεργαζόμενη με τις Eurolife ERB ΑΕΑΖ, Eurolife ERB ΑΕΓΑ αλλά και πλήθος άλλων ασφαλιστικών επιχειρήσεων[1151].

ΙΔ.2.2.2. Δίκτυο διάθεσης ασφαλιστικών προϊόντων – περιγραφή του τρόπου διάθεσης μέσω τραπεζικού δικτύου

α) Δίκτυο των μερών

848. Σύμφωνα με τα προσκομισθέντα από τη γνωστοποιούσα στοιχεία, η θυγατρική ασφαλιστική της εταιρία, Εθνική ΑΕΕΓΑ, ερευνά και αναπτύσσει η ίδια τα προϊόντα της, αναλαμβάνει κινδύνους και διαχειρίζεται τα συμβόλαια που εκδίδει και τις αποζημιώσεις. Έχει αναπτύξει ένα ευρύ δίκτυο παροχής υπηρεσιών[1152] όσον αφορά στην πώληση των προϊόντων, καθώς εκτός από δικά της υποκαταστήματα και (επικείμενες) πωλήσεις μέσω διαδικτύου[1153] υποστηρίζεται και από:

- το εταιρικό δίκτυο πώλησης Agency, που είναι αποκλειστικής συνεργασίας[1154] ([…] σημεία),
- το Πρακτορειακό Δίκτυο, που αποτελείται από ελεύθερους επαγγελματίες, χωρίς την υποχρεωτικότητα της αποκλειστικής συνεργασίας ([…] σημεία) και
- το δίκτυο της ΕΤΕ για τα προϊόντα Bancassurance ([…]καταστήματα).

849. Σημειώνεται ότι τα δίκτυα της ΕΤΕ έχουν την δυνατότητα να πουλήσουν τόσο προϊόντα ζωής όσο και κατά ζημιών, ενώ η τιμολόγηση των προϊόντων είναι ενιαία για όλα τα δίκτυα πωλήσεων, εκτός της πώλησης μέσω internet.

Όσο αφορά στη EUROBANK, στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται τα στοιχεία για τα σημεία πώλησης των δικτύων διανομής των ασφαλιστικών προϊόντων των θυγατρικών της εταιριών «EUROLIFE ERB ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ ΖΩΗΣ» και «EUROLIFE ERB ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ ΓΕΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ».

[1149] Αποτελεί καθολική διάδοχο της EFG Ασφαλιστικές Υπηρεσίες. Η αλλαγή έλαβε χώρα στις 7/11/2012 μετά από απόφαση της Γ.Σ της εταιρίας και καταχώρησης στο Γενικό Εμπορικό Μητρώο του από 28/9/2012 Πρακτικού της Γενικής Συνέλευσης.

[1150] Βλ. σελ […] υπ’ αριθ. […] απαντητικής επιστολής ΕΤΕ.

[1151] […].

[1152] Βλ. σελ […] υπ’ αριθ. […] εντύπου γνωστοποίησης ΕΤΕ.

[1153] Οι πωλήσεις μέσω διαδικτύου έχουν χαμηλότερο λειτουργικό κόστος, υπάρχει αμεσότητα και απευθύνονται σε εξοικειωμένους με αυτό το μέσο καταναλωτές.

[1154] Λειτουργεί σύμφωνα με τους Κανόνες των Πωλήσεων της Εταιρίας (Κανονισμός Εξέλιξης και Αμοιβών). Είναι το εταιρικό δίκτυο της Εταιρίας, που συμβάλλει στη διαμόρφωση της Εταιρικής κουλτούρας και μεταφέρει στην αγορά τη φιλοσοφία της Εταιρίας. Επικοινωνεί με τις διοικητικές υπηρεσίες, μεταφέροντας τα μηνύματα για τις ανάγκες των πελατών. Το εταιρικό δίκτυο υιοθετεί και υλοποιεί άμεσα τις επιχειρησιακές αποφάσεις.

	Ζωής	Κατά ζημιάς
ΜΕΣΩ ΕΤΑΙΡΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ	[…]	[…]
ΜΕΣΩ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ	[…]	[…]
ΑΝΤΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ	[…]	[…]
ΜΕΣΩ ΥΠΟΚ/ΜΑΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΑΣ	[…] Καταστήματα	

850. Παρά το ότι η […] δεν διατηρεί στοιχεία σχετικά με τα μερίδια αγοράς των τραπεζικών υπηρεσιών που αφορούν στη διαμεσολάβηση, ειδικά για το α εξάμηνο του έτους 2012 συγκέντρωσε στοιχεία παραγωγής ασφαλίστρων των εποπτευόμενων ασφαλιστικών επιχειρήσεων με διάκριση στα δίκτυα διάθεσης των ασφαλιστικών προϊόντων, βάσει των οποίων […]:

- Από το σύνολο των εγγεγραμμένων ασφαλίστρων της ασφαλιστικής εταιρίας «ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΓΕΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΩΝ», ποσό […] ευρώ ([…]% επί της συνολικής παραγωγής) πωλήθηκε από το δίκτυο των υποκαταστημάτων της μητρικής τράπεζας κατά το α΄ εξάμηνο του έτους 2012.
- Αντιστοίχως, από το σύνολο των εγγεγραμμένων ασφαλίστρων της ασφαλιστικής εταιρίας «EUROLIFE ERB ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ ΖΩΗΣ», ποσό […] ευρώ ([…]% επί της συνολικής παραγωγής ασφαλίστρων) πωλήθηκε από το δίκτυο των υποκαταστημάτων της μητρικής τράπεζας κατά το α΄ εξάμηνο του έτους 2012.
- Από το σύνολο των εγγεγραμμένων ασφαλίστρων της ασφαλιστικής εταιρίας «EUROLIFE ERB ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ ΓΕΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ» ποσό […] ευρώ ([…]% επί της συνολικής παραγωγής ασφαλίστρων), πωλήθηκε από το δίκτυο των υποκαταστημάτων της μητρικής τράπεζας κατά το α΄ εξάμηνο του έτους 2012.

β) Δίκτυο των ανταγωνιστριών των μερών

851. Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθεται ενδεικτικά το δίκτυο που χρησιμοποιούν ερωτηθείσες ασφαλιστικές εταιρίες για την διάθεση των προϊόντων τους, όπως προέκυψε σύμφωνα με στοιχεία που προσκόμισαν σε σχετικό ερώτημα της Γ.Δ.Α.

852.

Δίκτυα Πώλησης			
Ασφαλιστικές Εταιρίες	**Γραφεία Ασφαλιστικής**	**Πρακτορειακό Δίκτυο**	**Υποκαταστήματα Τράπεζας**
Αγροτική Ασφαλιστική	[…]	[…]	[…]
MetLife Alico	[…]	[…]	[…][1155]
Alpha Life	[…]	[…]	[…][1156]
Credit Agricole Insurance	[…]	[…]	[…][1157]
Credit Agricole Life	[…]	[…]	[…][1158]
Groupama Φοίνιξ	[…]	[…][1159]	[…][1160]

[1155] Η […] συνεργάζεται με […] τράπεζες και συγκεκριμένα […].
[1156] Αναφέρεται στα καταστήματα της […].
[1157] Αναφέρεται σε […] περίπου καταστήματα της […].
[1158] Αναφέρεται σε […] περίπου καταστήματα […].
[1159] Το συγκεκριμένο δίκτυο περιλαμβάνει […].
[1160] Αναφέρεται στα καταστήματα […].

Υδρόγειος	[…][1161]	[…][1162]	[…]
ΑΧΑ Ασφαλιστική	[…]	[…]	[…]

853. Κατά την έρευνα της ΓΔΑ εξετάστηκε περαιτέρω η διάθεση της ασφαλιστικής παραγωγής των ως άνω εταιριών για τα έτη 2009, 2010 και 2011 μέσω των ανωτέρω δικτύων.

γ) Προώθηση ασφαλιστικών προϊόντων μέσω δικτύου τραπεζών

854. Τα προϊόντα που διατίθενται μέσω τραπεζικού δικτύου παρέχονται από τις περισσότερες τράπεζες που λειτουργούν στην Ελλάδα. Έχουν ως ιδιαίτερο γνώρισμα ότι δεν διαθέτουν την πολυπλοκότητα και εναλλακτικές διαστάσεις παραμετροποίησης ενός πλήρους ασφαλιστικού προϊόντος. Η απουσία πολλαπλής παραμετροποίησης δίνει την δυνατότητα στον καταναλωτή να προμηθευθεί ένα προϊόν απλών και βασικών ασφαλιστικών καλύψεων που από την φύση του είναι λιγότερο δαπανηρό από το πλήρες ασφαλιστικό προϊόν. Η διαφορετικότητα στην πώληση ασφαλιστικών προϊόντων μέσω των τραπεζικών δικτύων αφορά κυρίως τα ασφαλιστικά προϊόντα, τα οποία συνδυαστικά με τραπεζικά (όπως στεγαστικά, καταναλωτικά και επιχειρηματικά δάνεια) δημιουργούν ένα υποσύνολο των προς διάθεση ασφαλιστικών προϊόντων με αντικείμενο κάλυψης τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο από την Τράπεζα, μέσω του δανεισμού, και αφορούν κατά κύριο λόγο ασφαλιστική κάλυψη περιουσιακών στοιχείων αλλά και προσωπικών κινδύνων.[1163]

855. Στον κάτωθι πίνακα, απεικονίζονται συνεργασίες τραπεζικών ιδρυμάτων με ασφαλιστικές εταιρίες και εταιρίες που δραστηριοποιούνται στην αγορά παροχής υπηρεσιών ασφαλιστικής διαμεσολάβησης.

ΤΡΑΠΕΖΑ	ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
EUROBANK	[…]
ΑΓΡΟΤΙΚΗ	[…]
ΕΘΝΙΚΗ	[…]
ΚΥΠΡΟΥ	[…]
MILLENIUM	[…][1164]
HSBC	[…]
ALPHA BANK	[…][1165],[…][1166]
ΕΜΠΟΡΙΚΗ	[…][1167],[…][1168],[…]
CITIBANK	[…][1169],
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	[…][1170]
TT	[…]
MARFIN EGNATIA	[…]
ΑΤΤΙΚΗΣ	[…]
ΓΕΝΙΚΗ	[…]
NEA PROTON	[…]
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ	[…]

1161 Περιλαμβανομένων και […].
1162 Αφορά φυσικά και νομικά πρόσωπα του δικτύου των συνεργαζόμενων ασφαλιστικών διαμεσολαβητών.
1163 Βλ. απάντηση τράπεζας […].
1164 […].
1165 […].
1166 […].
1167 […].
1168 […].
1169 […]
1170 […].

ΤΡΑΠΕΖΑ	ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
PROBANK	[…]
ΚΥΠΡΟΥ	[…]
ΕΛΛΗΝΙΚΗ	[…]
FBB	[…]

856. Η […], σε απάντηση σχετικού ερωτήματος της ΓΔΑ σημειώνει ότι παρόλο που δε διατηρεί στοιχεία σχετικά με τα μερίδια αγοράς των τραπεζικών υπηρεσιών που αφορούν στη διαμεσολάβηση, «*τα τελευταία έτη, οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις αναπτύσσουν και προωθούν με ένταση, εναλλακτικά των παραδοσιακών, δίκτυα πώλησης των ασφαλιστικών τους προϊόντων, όπως η προώθηση των ασφαλιστικών τους εργασιών μέσω υποκαταστημάτων τραπεζών*». Ωστόσο, από τις απαντήσεις ασφαλιστικών εταιρειών σε σχετικό ερώτημα της Γ.Δ.Α. για την εκτίμηση του ποσοστού στο οποίο ανέρχεται η παραγωγή ασφαλίστρων από προϊόντα που διαθέτουν μέσω τραπεζικού δικτύου, δεν μπορεί να εξαχθεί ασφαλές συμπέρασμα για τον κλάδο, δεδομένου ότι υπάρχει διαφοροποίηση τόσο μεταξύ των εταιριών όσο και μεταξύ προϊόντων ζωής ή ζημίας της κάθε εταιρίας[1171].

δ) Ειδικότερα τα ασφαλιστικά και τραπεζοασφαλιστικά προϊόντα που πωλούνται μέσω δικτύου τραπεζών

857. Ανάλογα με την περίπτωση, τα προϊόντα αυτά σχεδιάζονται είτε από ασφαλιστικές εταιρίες θυγατρικές των τραπεζών (π.χ. Εθνική Ασφαλιστική/ΕΤΕ, Eurolife/EUROBANK), είτε από συνεργαζόμενες με την τράπεζα ασφαλιστικές εταιρίες (π.χ. […]). Επίσης, ο καταναλωτής δύναται να προμηθευτεί αυτόνομα σε ορισμένες περιπτώσεις το ίδιο προϊόν είτε παρόμοιο προϊόν που καλύπτει ίδιες ασφαλιστικές ανάγκες είτε από τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις των Ομίλων των Τραπεζικών ιδρυμάτων είτε μέσω άλλου δικτύου πώλησης (π.χ πρακτορειακού). Επίσης, παρόμοιο προϊόν που καλύπτει ίδιες ασφαλιστικές ανάγκες ο καταναλωτής μπορεί να προμηθευτεί από άλλες ανεξάρτητες ασφαλιστικές επιχειρήσεις.

858. Σε γενικές γραμμές τα προϊόντα που διατίθενται μέσω Τραπεζικού Δικτύου εντάσσονται σε δύο ευρύτερες κατηγορίες:

859. **(i) Αυτόνομα**[1172] προϊόντα, τα οποία είναι συνήθως και **τυποποιημένα**[1173] και τα οποία έχουν σχεδιαστεί ειδικά από συνεργαζόμενες με τα τραπεζικά ιδρύματα ασφαλιστικές εταιρίες, και δημιουργούνται για την κάλυψη βασικών ασφαλιστικών αναγκών μεγάλων ομάδων της πελατείας των Τραπεζικών Ιδρυμάτων, όπως αυτές προκύπτουν μετά από διενεργηθείσες έρευνες αγοράς[1174]. Ενδεικτικά παραδείγματα **αυτόνομων** και **τυποποιημένων** προϊόντων μέσω τραπεζικού δικτύου είναι[1175] τα ασφαλιστικά αποταμιευτικά προγράμματα συντάξεως/παιδιών[1176], τα προϊόντα υγείας,

---

[1171] Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, το ποσοστό της […] είναι […] για τα προϊόντα ζωής και […] για τα προϊόντα ζημιάς. Της […] ανέρχεται σε […] της συνολικής παραγωγής χωρίς να παραθέτει διάκριση σε προϊόντα ζωής και ζημιάς, της […] […]% για τα προϊόντα ζωής και […] για τα προϊόντα ζημιάς, της […][…]% για τα προϊόντα ζωής και […]% για τα προϊόντα ζημιάς ενώ […] της παραγωγής τόσο της […] όσο και […] αφορά προϊόντα που διατίθενται μέσω τραπεζικού δικτύου.

[1172] Βλ. απάντηση […].

[1173] Βλ. απάντηση […]

[1174] Τα προϊόντα αυτά είναι πιο απλά ως προς τους μηχανισμούς λειτουργίας τους αλλά και την προσέγγιση τους σε επίπεδο αιτήσεων, διαδικασίας εκτίμησης και αποδοχής καθώς και χρόνων έκδοσης συμβολαίων.

[1175] Βλ. απάντηση […]

οι ομαδικές ασφαλίσεις προσωπικού επιχειρήσεων[1177], οι ασφαλίσεις πυρός, οι ασφαλίσεις αυτοκινήτων, προσωπικού ατυχήματος και αστικής ευθύνης[1178].

860. Τα προϊόντα αυτά είναι εύκολα στη διάθεση και πώληση και τυποποιημένα ως προς τις καλύψεις, τα ασφαλιζόμενα κεφάλαια και την τιμή. Δύνανται να προωθούνται, τόσο από το δίκτυο των καταστημάτων της Τράπεζας όσο και από το δίκτυο πωλήσεων της ασφαλιστικής, καθώς τις περισσότερες φορές δεν σχεδιάζονται αποκλειστικά για την προώθηση μέσω του τραπεζικού δικτύου[1179]. Παραδείγματα τραπεζών που διαθέτουν τυποποιημένα ασφαλιστικά προϊόντα είναι αυτά της […], της […], της […], της […], της […], της […], της […], της […] και της […]. Αντίστοιχα, παραδείγματα ασφαλιστικών εταιριών που διαθέτουν τυποποιημένα προϊόντα μέσω τραπεζικών δικτύων είναι αυτά της […], της […], της […] και της […].

861. **(ii) Συνδεδεμένα** με τραπεζικά προϊόντα τα οποία έχουν συνήθως **σχεδιαστεί ειδικά** για να προωθηθούν μέσω του δικτύου των καταστημάτων των τραπεζών. Σκοπός των προϊόντων αυτών είναι η κάλυψη των ασφαλιστικών αναγκών που δημιουργεί η χορήγηση του τραπεζικού προϊόντος. Οι περισσότερες τράπεζες[1180] διαθέτουν ασφαλιστικά προϊόντα ειδικά σχεδιασμένα για προώθηση μέσω τραπεζικού δικτύου τα οποία συνοδεύουν:

- Όλων των ειδών τις χορηγήσεις (ασφάλιση ζωής δανείου η οποία σε περίπτωση θανάτου ή μόνιμης ολικής ανικανότητας του δανειολήπτη αποπληρώνει το ανεξόφλητο υπόλοιπο του δανείου στην τράπεζα κατά τη χρονική στιγμή έλευσης του ασφαλιστικού κινδύνου)[1181].
- Στεγαστικά δάνεια (ασφάλιση πυρός- σεισμού για ενυπόθηκα δάνεια ακινήτων τα οποία μπορούν να συνδέονται και με ασφάλιση ζωής)[1182].
- Καταναλωτικά δάνεια εξαιρουμένων των πιστωτικών καρτών (ασφάλιση ζωής για δανειολήπτες)[1183].
- Καταναλωτικά δάνεια μέσω πιστωτικών καρτών (προϊόντα απώλειας καρτών, χρήσης κάρτας από μη δικαιούχο, ταξιδιωτική ασφάλιση)[1184].
- Επιχειρηματικά δάνεια (ενυπόθηκη επιχείρηση-τυποποιημένα προγράμματα πυρός-σεισμού και συμπληρωματικών κινδύνων[1185], ασφαλίσεις μεταφορών εμπορευμάτων με τις εργασίες εισαγωγών-εξαγωγών[1186], leasing[1187]).
- Ενυπόθηκα δάνεια σκαφών.[1188]

[1176] Δεδομένης της οικονομικής κρίσης στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, οι τράπεζες επικεντρώνονται σε μεγάλο βαθμό σε προϊόντα που προσφέρουν συμπληρωματικό εισόδημα ή σύνταξη. Για το λόγο αυτό τα αποταμιευτικά και επενδυτικά προγράμματα που προωθούνται μέσω του bancassurance κεντρίζουν όλο και περισσότερο το ενδιαφέρον των καταναλωτών και ιδιαίτερα σε περιόδους σαν αυτή που ασφαλισμένοι και καταθέτες αναζητούν οικονομική εξασφάλιση (Βλ. insuranceworld.gr 12/11/2012 «Μάχονται διαμεσολαβητές και δίκτυα για την ασφαλιστική παραγωγή»).

[1177] Βλ. απάντηση […],[…].

[1178] Βλ. απάντηση […],[…].

[1179] Βλ. περίπτωση […] και […]

[1180] Βλ. απαντήσεις […],[…],[…],[…],[…], […],[…],[…],[…].

[1181] Βλ. απαντήσεις […],[…],[…],[…],[…], […],[…],[…].

[1182] Βλ. απαντήσεις […],[…],[…],[…],[…],[…],[…],[…],[…].

[1183] Βλ. απαντήσεις […],[…],[…],[…],[…].

[1184] Βλ. απαντήσεις […]

[1185] Βλ. απαντήσεις […]

[1186] Βλ. απαντήσεις […]

[1187]Βλ. απαντήσεις […]

- Δάνεια φωτοβολταικών εγκαταστάσεων[1189].
- Καταθέσεις ταμιευτηρίου[1190].
- Εξωνοσοκομειακές παροχές υγείας με πιστωτικές ή χρεωστικές κάρτες (check up, επισκέψεις γιατρών, διαγνωστικά τεστ, νοσήλεια σε συγκεκριμένα νοσοκομεία).[1191]

862. Σύμφωνα με τη […], ο πελάτης σε καμία περίπτωση δεν υποχρεούται να αγοράσει συνδυασμένα τραπεζικά με ασφαλιστικά προϊόντα.[1192] Αντίθετα, είναι ελεύθερος να επιλέξει μεταξύ των διαφόρων προϊόντων και μπορεί να αγοράσει ένα ή περισσότερα προϊόντα μεμονωμένα ή σε συνδυασμό από την ίδια ή άλλη τράπεζα ή ασφαλιστική επιχείρηση[1193].

ε) Οφέλη από τη διάθεση ασφαλιστικών προϊόντων μέσω τραπεζικού δικτύου

863. Σύμφωνα με την άποψη της πλειονότητας των ερωτηθεισών σχετικά **ανταγωνιστριών των μερών**, το τραπεζικό δίκτυο παρέχει στον καταναλωτή την ευελιξία να μπορεί κεντροποιημένα να καλύπτει το σύνολο των χρηματοοικονομικών αναγκών του, να διαχειρίζεται και να παρακολουθεί με ευκολία τα ασφαλιστικά προϊόντα που έχει, καθώς και να μπορεί να καλύψει ασφαλιστικές ανάγκες που συνδυάζονται με τραπεζικά προϊόντα[1194], με μικρότερο τις περισσότερες φορές κόστος.

864. Μέσω τη δημιουργίας Ομαδικών Συμβολαίων από τις ασφαλιστικές εταιρίες για λογαριασμό των τραπεζικών ιδρυμάτων, παρέχεται στον καταναλωτή ένα ασφαλιστικό προϊόν συνήθως σε μικρότερο κόστος από τα ατομικά/ομαδικά ασφαλιστήρια συμβόλαια που θα μπορούσε να προμηθευτεί από τα λοιπά δίκτυα για τις ίδιες ασφαλιστικές καλύψεις. Επίσης, ο καταναλωτής επωφελείται και από την χαμηλότερη προμήθεια διαμεσολάβησης που ισχύει κατά κανόνα σε αυτού του είδους τα Ομαδικά Συμβόλαια. Μέσω ομαδικής ασφάλισης επιτυγχάνεται ευνοϊκή διασπορά του κινδύνου λόγω μεγάλου πλήθους ασφαλισμένων και μειωμένο διαχειριστικό κόστος, σε σύγκριση με αντίστοιχο ομαδικό συμβόλαιο που θα προωθείτο από άλλο δίκτυο πωλήσεων με μικρότερο πλήθος ασφαλισμένων, πιθανώς και με «ομοειδή» χαρακτηριστικά κινδύνων.

865. Οι αυτοματοποιημένες διαδικασίες πώλησης, ο έλεγχος των προϊόντων, η μη εξάρτηση από άλλα διαμεσολαβούντα πρόσωπα, η αμεσότητα της εξυπηρέτησης από εξειδικευμένα στελέχη[1195] στα πλαίσια μιας πελατοκεντρικής αντίληψης εξυπηρέτησης, αυξάνουν για τον καταναλωτή την εμπιστοσύνη και την πίστη κατά την ανάληψη, αλλά και την εκδήλωση των κινδύνων[1196]. Η φερεγγυότητα και η αξιοπιστία του τραπεζικού ιδρύματος δίνουν την αίσθηση της ασφάλειας στον καταναλωτή. Ως μεγάλος οικονομικός οργανισμός συνεργάζεται συνήθως με φερέγγυες

[1188] Βλ. απαντήσεις […]
[1189] Βλ. απάντηση […]
[1190] Συνήθως συνδέεται με προϊόντα ζωής επενδυτικά/συνταξιοδοτικά. Βλ. απάντηση […]
[1191] Βλ. απαντήσεις […],[…]
[1192] […], […], […], […].
[1193] Την ελευθερία επιλογής του πελάτη επιβεβαιώνει και η […] στην υπ΄αριθ. […] απάντησή της.
[1194] Βλ. απαντήσεις […],[…],[…].
[1195] Ιδιαίτερα για τα αποταμιευτικά και επενδυτικά ασφαλιστικά προγράμματα παρέχεται σφαιρική ενημέρωση στον καταναλωτή για όλες τις επιλογές που έχει για την χρηματοοικονομική διαχείριση του χαρτοφυλακίου/αποταμιεύσεων του σύμφωνα με τις ανάγκες του, από έναν καλά καταρτισμένο και επαγγελματικά πιστοποιημένο τραπεζικό λειτουργό. Βλ. απάντηση […]
[1196] Βλ. απάντηση […]

ασφαλιστικές εταιρίες και είναι σε θέση να διαπραγματεύεται το κόστος του ασφαλιστικού προϊόντος με την ασφαλιστική εταιρία ενώ παράλληλα να εξασφαλίζει ομοιογενή εξυπηρέτηση των πελατών σε όλη την επικράτεια[1197].

866. Επιπλέον, με τη χρήση των τραπεζικών συστημάτων και υπηρεσιών, ο πελάτης διευκολύνεται ως προς την πληρωμή των ασφαλιστηρίων συμβολαίων (πχ. πληρωμή μέσω πιστωτικής κάρτας, πάγιας εντολής με χρέωση λογαριασμού ή πιστωτικής κάρτας, δυνατότητα άτοκων δόσεων) και την άμεση έκδοση των συμβολαίων[1198]. Επίσης, σε κάποιες περιπτώσεις (π.χ. κάλυψη Απώλειας Εργασίας) το πλήθος και η διασπορά του πελατολογίου της Τράπεζας (πιθανοί πελάτες) επιτρέπει στην ασφαλιστική να προβεί σε διαμόρφωση και προσφορά ασφαλιστικών προϊόντων τα οποία υπό κανονικές συνθήκες δεν θα επιθυμούσε να προωθήσει σε μεμονωμένους πελάτες.

867. Η […] αναφέρει σχετικά ότι, τα δίκτυα, απαραίτητα για την ανάπτυξη εργασιών, έχουν τη δυνατότητα να αντιληφθούν και να εντοπίσουν τις τρέχουσες αλλά και τις μελλοντικές ανάγκες των πελατών και να τις περιγράψουν προς τις ασφαλιστικές εταιρίες προκειμένου αυτές να καλυφθούν συνολικά με λύσεις ολοκληρωμένες, που δεν αποτελούν μία απλή συναλλαγή. Με τον τρόπο αυτό σχεδιάζονται και προωθούνται νέα σύγχρονα ασφαλιστικά προγράμματα, με μειωμένα τιμολόγια όπου αυτό είναι τεχνικά εφικτό και βελτιώνονται τα υφιστάμενα προϊόντα και οι όροι των συμβολαίων έτσι ώστε να υπάρχουν ακόμη πιο ξεκάθαρες σχέσεις μεταξύ των εταιριών, των διαμεσολαβητών και των ασφαλισμένων. Σύμφωνα με την ίδια, η αξία και ο ρόλος των δικτύων πωλήσεων είναι μεγάλη, αλλά μεγάλη έμφαση δίδεται και στον ανθρώπινο παράγοντα. Οι επαγγελματίες διαμεσολαβητές αποτελούν τον κύριο φορέα της ασφαλιστικής διαμεσολάβησης, έχουν εμπειρία γνώση και δύναμη να ανταποκριθούν στις νέες ανάγκες των καταναλωτών και να αναπτύξουν ισχυρούς δεσμούς μαζί τους και να καλύψουν πλήρως τις νέες απαιτήσεις τους.

868. Στην φάση πριν την πώληση είναι απαραίτητη η διάγνωση του προφίλ και των αναγκών του πελάτη και η δυνατότητα παροχής πολλαπλών επιλογών. Οι προτιμήσεις των καταναλωτών για πιο συμφέρουσες λύσεις συνδυάζονται με αυξημένες απαιτήσεις στην εξυπηρέτησή τους, ιδιαίτερα στο στάδιο μετά την πώληση και ιδιαίτερα στην περίπτωση αιτήματος αποζημίωσης κατά την έλευση του ασφαλιστικού κινδύνου[1199], με έμφαση στην ικανότητα της εταιρίας να αποζημιώνει/ καταβάλει το ασφάλισμα σε εύλογο διάστημα (κυρίως στις ασφαλίσεις υγείας και αυτοκινήτου), να τηρεί αυτά που υποσχέθηκε στο συμβόλαιο και να εξυπηρετεί τον πελάτη άμεσα και αποτελεσματικά[1200].

869. Ως **αντεπιχείρημα** στα πιο πάνω αναφερόμενα πλεονεκτήματα παρατίθενται οι απόψεις δύο εκ των επτά ασφαλιστικών εταιριών. Συγκεκριμένα σύμφωνα με την ασφαλιστική εταιρεία […], «*η διάθεση ασφαλιστικών προϊόντων μέσω του δικτύου των Τραπεζών δημιουργεί συνθήκες αθέμιτου ανταγωνισμού καθόσον επιβάλλονται ως παρακολούθημα της κύριας τραπεζικής σύμβασης, του καταναλωτή μη δικαιουμένου να επιλέξει το αντίστοιχο ασφαλιστικό προϊόν από ασφαλιστική εταιρεία που δεν ανήκει ή δεν συνεργάζεται με την Τράπεζα. Το φαινόμενο αυτό έχει ενταθεί το τελευταίο διάστημα καθόσον λόγω περιορισμού της τραπεζικής δραστηριότητας, τα έσοδα από τις*

[1197] Βλ. απαντήσεις […]
[1198] Βλ. απαντήσεις […].
[1199] Βλ. υπ΄αριθ. […]
[1200] Βλ. υπ΄αριθ. […] και […]

ασφαλιστικές εργασίες δεν είναι αμελητέα»[1201].Σύμφωνα δε με τη […] *«[ο] συνδυασμός του τραπεζικού με το ασφαλιστικό προϊόν μπορεί επίσης να κρύβει κινδύνους υποβάθμισης του ασφαλιστικού προϊόντος, δεδομένου ότι η διαπραγμάτευση με τον πελάτη περιορίζεται στο τραπεζικό προϊόν και έτσι οδηγείται στην απόκτηση του ασφαλιστικού προϊόντος χωρίς να του δοθεί η δυνατότης επιλογής ή και χωρίς καν να κάνει τον βασικό αναγκαίο έλεγχο για το κατά πόσο οι ανάγκες του ικανοποιούνται από το προσφερόμενο προϊόν, μόνο και μόνο για να επιτύχει την ταχεία έγκριση του δανείου του. Έτσι η σύναψη της ασφάλισης μπορεί να γίνει χωρίς να προηγηθεί η σωστή ενημέρωση του ασφαλισμένου. Ο τρόπος λειτουργίας του bancassurance καθιστά επίσης πολύ δύσκολη την πρόσβαση για τον πελάτη στις παραδοσιακές μορφές διαμεσολάβησης για την σύναψη ασφάλισης»*[1202].

ΙΔ.2.2.3. Εμπόδια Εισόδου – Είσοδος νέων επιχειρήσεων

870. Σύμφωνα με τις ασφαλιστικές εταιρίες που ερωτήθηκαν, δεν υπάρχουν νομικά ή πραγματικά εμπόδια εισόδου για τη δραστηριοποίησή των επιχειρήσεων διαμεσολάβησης[1203] και η επικείμενη συγκέντρωση δεν θα δημιουργήσει επιγενόμενα εμπόδια εισόδου στην αγορά[1204]. Επίσης δε γνωρίζουν[1205] ή δε θεωρούν πιθανό[1206] το ενδεχόμενο να υπάρχουν επιχειρήσεις που με την τρέχουσα οικονομική συγκυρία και τον οξύτατο ανταγωνισμό που επικρατεί στην Ελλάδα επιθυμούν να εισέλθουν στην αγορά της ασφαλιστικής διαμεσολάβησης (συμπεριλαμβανομένων εκείνων που προς το παρόν ασκούν δραστηριότητες μόνο σε αγορές εκτός ελληνικής αγοράς). Η […][1207] επισημαίνει την παγκόσμια συρρίκνωση της αγοράς μεσιτών ασφαλίσεων μέσω συγχωνεύσεων και το γεγονός ότι οι μεγαλύτεροι οίκοι έχουν ήδη παρουσία στην ελληνική αγορά.

ΙΔ.2.2.4. Ωριμότητα αγοράς

871. Προ της οικονομικής ύφεσης, η αγορά ήταν σε φάση ανάπτυξης με μεγάλες και σημαντικές προοπτικές εξέλιξης[1208]. Όμως τα τελευταία χρόνια υπάρχει πτωτική τάση, η οποία συνεχώς επιδεινώνεται[1209] και υπάρχει παγκοσμίως συρρίκνωση της αγοράς μεσιτών ασφαλίσεων μέσω συγχωνεύσεων[1210]. Ξεπερνώντας τις δυσκολίες, οι προοπτικές μπορούν να διαφανούν πρόσφορες για ανάπτυξη (διείσδυση σε μεγάλα τμήματα της αγοράς, αύξηση των κατά κεφαλή ασφαλίστρων, αύξηση των κατά κεφαλή ασφαλιστικών προγραμμάτων)[1211].

872. Η πιο αυστηρή εποπτεία, η IMD2[1212] και η Solvency II, η αναμονή των εξελίξεων στα επαγγελματικά ταμεία, οι συγχωνεύσεις τραπεζικών ιδρυμάτων και ασφαλιστικών εταιρειών, οι

[1201] Βλ.απαντητική επιστολή […].
[1202] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[1203] Βλ. απάντηση […].
[1204] Βλ. απάντηση […].
[1205]Βλ. απαντήσεις […].
[1206] Βλ. απάντηση […].
[1207] Βλ. υπ΄αριθ. […].
[1208] Βλ. απάντηση […].
[1209] Βλ. απάντηση […].
[1210] Βλ. απάντηση […].
[1211] Βλ. απάντηση […].
[1212] Αναθεωρητική πρόταση που έγινε δεκτή από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Ιούλιο 2012 σχετικά με την τροποποίηση της Οδηγίας IMD 1- 2002/92/ΕΚ- για την ασφαλιστική διαμεσολάβηση. Η Οδηγία IMD 2 αποσκοπεί στην αναβάθμιση της προστασίας του καταναλωτή -ασφαλισμένου με τη θέσπιση κοινών κριτηρίων για την διάθεση προϊόντων ασφάλισης και την εξασφάλιση της παροχής κατάλληλων συμβουλών στους καταναλωτές.

σημαντικές αλλαγές στον τομέα των κοινωνικών παροχών, τα εναλλακτικά δίκτυα διανομής και η χρήση σύγχρονων τεχνολογιών είναι παράμετροι που θα επηρεάσουν σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο με τον οποίο θα λειτουργεί η ασφαλιστική διαμεσολάβηση στα επόμενα χρόνια.

ΙΔ.2.2.5. Τιμολόγηση

873. Σύμφωνα με τη […][1213], βασικός παράγων καθορισμού της τιμολόγησης των ασφαλιστικών προϊόντων είναι το εύρος αμοιβών διαμεσολάβησης, όπως αυτό καθορίζεται από τις τιμολογιακές πολιτικές των ασφαλιστικών εταιριών και τον ανταγωνισμό. Σύμφωνα με την άποψη μιας εκ των ερωτηθεισών ασφαλιστικών επιχειρήσεων για την προώθηση του κάθε προϊόντος, η αμοιβή του διαμεσολαβούντος έχει ενσωματωθεί στην εμπορική πολιτική των ασφαλιστικών εταιριών[1214]. Σύμφωνα με την […], «*οι αμοιβές είναι συγκρίσιμες για συγκρίσιμα προϊόντα και εξαρτώνται από τον όγκο των πωλήσεων που πετυχαίνουν ή μπορούν να πετύχουν τα διαφορετικά δίκτυα αλλά και το κόστος διαχείρισης το οποίο μπορεί να διαφέρει ανάλογα με το δίκτυο. Σε όλα τα δίκτυα παρέχεται η δυνατότητα να λειτουργήσουν με τρόπο που επιτρέπει την ευθυγράμμιση του κόστους πρόσκτησης και άρα και της τιμής ασφαλίστρου με το δίκτυο Bancassurance για συγκρίσιμα προϊόντα*». Οι αμοιβές για την προώθηση των προϊόντων ενδέχεται να διαφοροποιούνται μεταξύ τραπεζικού δικτύου και λοιπών εξωτερικών δικτύων[1215], γεγονός που θα πρέπει να θεωρηθεί ως ανταγωνιστικό πλεονέκτημα των Bancassurance δικτύων σε σχέση με τα παραδοσιακά εξωτερικά δίκτυα διαμεσολάβησης.

ΙΔ.2.2.6. Κόστος μεταστροφής

874. Ο εκσυγχρονισμός της αγοράς και οι απαιτήσεις των καταναλωτών καθορίζουν τελικά το κόστος μεταστροφής, το οποίο θεωρητικά είναι αμελητέο[1216]. Υπάρχει δυνατότητα άμεσης αλλαγής προμηθευτή, η οποία υφίσταται και μεταξύ διαφορετικών διαμεσολαβητών της ίδιας εταιρίας όπως, επίσης, και μεταξύ διαφορετικών καναλιών διανομής. Η δυνατότητα αυτή ενεργοποιείται μετά από αίτημα του πελάτη που έχει άμεση ισχύ, με αμελητέο κόστος, κυρίως διαχειριστικό σε κάποιες περιπτώσεις όπως οι γενικές ασφαλίσεις, ενώ το ποιος θα τον εξυπηρετήσει εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια του καταναλωτή[1217].

ΙΔ.2.3. Επιπτώσεις της συγκέντρωσης στην αγορά της ασφαλιστικής διαμεσολάβησης

ΙΔ.2.3.1. Μερίδια Αγοράς

875. Όπως προαναφέρθηκε, η χαρτογράφηση της αγοράς της ασφαλιστικής διαμεσολάβησης είναι ιδιαίτερα δυσχερής, κυρίως λόγω έλλειψης κάποιου επίσημου φορέα παρακολούθησής της. Η εξαγωγή των μεριδίων αγοράς που ακολουθούν πραγματοποιήθηκε μετά από επεξεργασία στοιχείων που περιλαμβάνονται στις ειδικές ετήσιες εκδόσεις «*Στατιστικά Στοιχεία*» του περιοδικού «*Ιδιωτική Ασφάλιση*», το οποίο λαμβάνει υπόψη τις 150 περίπου μεγαλύτερες επιχειρήσεις του κλάδου[1218]. Γίνεται ευχερώς κατανοητό ότι **σε περίπτωση συμπερίληψης όλων**

[1213] Βλ. […]

[1214] Βλ. απάντηση […].

[1215] […],[…],[…]και η […].

[1216] Βλ. απάντηση […].

[1217] Βλ. […] και […].

[1218] Σύμφωνα με τα δημοσιευμένα Ετήσια Στατιστικά Στοιχεία του περιοδικού «Ιδιωτική Ασφάλιση» συμπεριλαμβανομένων των κύκλων εργασιών από την ασφαλιστική διαμεσολάβηση των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση τραπεζών.

των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων τα (πραγματικά) μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών θα είναι ακόμη πιο χαμηλά από αυτά που εκτίθενται στο κάτωθι πίνακα.

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΜ/ΛΑΒΗΣΗ ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΡΙΤΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ- Κύκλοι Εργασιών (€) και Μερίδια Αγοράς						
ΕΤΑΙΡΙΑ	2009		2010		2011	
	Κυκ. εργ.	Μερ. αγ.	Κυκ. εργ.	Μερ. αγ.	Κυκ. εργ.	Μερ. αγ.
EUROBANK- ERGASIAS	**[…]**	**[0-5]%**	**[…]**	**[0-5]%**	**[…]**	**[0-5]%**
ERB Ασφαλιστικές Υπηρεσίες	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	**[…]**	**[0-5]%**	**[…]**	**[0-5]%**	**[…]**	**[0-5]%**
National Μεσιτική Ασφαλίσεων	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*
NBG Bancassurance	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΑΣ	**[…]**		**[…]**		**[…]**	
ΟΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (μετά)	**[…]**	**[0-5]%**	**[…]**	**[0-5]%**	**[…]**	**[0-5]%**

876. Όπως είχε επισημανθεί, το δυναμικό των πωλήσεων και δίκτυο καταστημάτων των ίδιων των ασφαλιστικών εταιριών μέσω του οποίου πουλάνε απευθείας τα ασφαλιστικά προϊόντα στους τελικούς καταναλωτές, δεν εμπίπτει στην αγορά της διαμεσολάβησης, καθώς αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα των εργασιών μίας ασφαλιστικής επιχείρησης. Ακόμα και στην περίπτωση που γινόταν δεκτό ότι οι πωλήσεις των ασφαλιστικών επιχειρήσεων μέσω διαμεσολαβητών που ανήκουν στον ίδιο όμιλο με τις πρώτες συμπεριλαμβάνονται στην εδώ εξεταζόμενη σχετική αγορά, το συνδυαστικό μερίδιο των μερών, όπως άλλωστε εξετάστηκε από την ΓΔΑ, δεν θα ξεπερνούσε το 5%.

877. Ως εκ τούτου, η εν λόγω αγορά εκτιμάται ότι δεν είναι (οριζοντίως) επηρεαζόμενη από την υπό κρίση πράξη δεδομένου ότι το αθροιστικό μερίδιο των συμμετεχουσών επιχειρήσεων, υπό οιαδήποτε θεώρηση, είναι ιδιαίτερα χαμηλό και υπολείπεται του 15%.

ΙΔ.2.3.2. Η άποψη της γνωστοποιούσας

878. Στο σύνολο των διαμεσολαβητικών εργασιών που διενεργούνται στην Ελλάδα, το μερίδιο αγοράς του Ομίλου ΕΤΕ εκτιμάται σε μονοψήφιο ποσοστό. Παρόλα αυτά σημειώνεται ότι δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία για τα μερίδια αγοράς της ασφαλιστικής διαμεσολάβησης, καθώς, επίσης, ότι στην αγορά ασφαλιστικής διαμεσολάβησης στη χώρα μας δραστηριοποιείται και σημαντικός αριθμός πρακτορείων που δεν συνδέονται με τραπεζικές εργασίες. Ανάλογη είναι η εκτίμηση και για το μερίδιο αγοράς της EUROBANK. Επίσης, τα δύο μέρη[1219] εκτιμούν ότι η ενοποίηση των φυσικών δικτύων καταστημάτων των δύο τραπεζών δεν αναμένεται να έχει επίδραση στη διανομή των ασφαλιστικών προϊόντων.

ΙΔ.2.3.3. Η άποψη των λοιπών ανταγωνιστών

879. Οι περισσότερες εκ των ερωτηθεισών ασφαλιστικών εταιρίες απάντησαν ότι δεν λειτουργούν ως ασφαλιστικοί διαμεσολαβητές άλλων εταιριών και συνεργάζονται με ασφαλιστικούς διαμεσολαβητές για την παροχή των ασφαλιστικών προϊόντων που διαθέτουν. Διαθέτουν συνήθως τα προϊόντα τους μέσω εσωτερικών δικτύων (Tied agencies), εξωτερικού δικτύου – πρακτορειακού και μεσιτικού (Agents & Brokers) και του τραπεζικού δικτύου (Bancassurance).

(http://www.privateinsurance.gr/payments/index.php?option=com_flippingbook&view=book&id=39:statistics-2010&catid=2:special-editions).

[1219] Βλ. σελ […] της υπ’ αριθ. […] απαντητικής επιστολής της ΕΤΕ.

880. Θεωρούν δε ότι οι ήδη πραγματοποιηθείσες εξελίξεις στον τραπεζικό κλάδο συμπεριλαμβανομένης και της υπό κρίση συγκέντρωσης δεν αναμένεται να επηρεάσουν σημαντικά την αγορά της ασφαλιστικής διαμεσολάβησης[1220]. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει λαμβάνοντας υπόψη ότι στην αγορά θα παραμείνουν και μετά μεγάλες ασφαλιστικές εταιρίες των οποίων οι εργασίες δεν συνδέονται άμεσα με τα εν λόγω τραπεζικά δίκτυα, καθώς επίσης και πλήθος ασφαλιστικών διαμεσολαβητών με τη μορφή ασφαλιστικών πρακτορείων ή γραφείων agency ή ασφαλιστικών συμβούλων κ.λπ. με επίσης έντονο το στοιχείο του ανταγωνισμού.

881. Η […] η οποία δραστηριοποιείται αποκλειστικά στο Bancassurance σημειώνει ότι η υπό κρίση συγκέντρωση με τη συγχώνευση των δύο οργανισμών, προσφέρει την ευκαιρία να δοθεί έμφαση σε ένα κανάλι – αυτό του Bancassurance – το οποίο έχει πολλές δυνατότητες, είναι όμως παραμελημένο. Η εμπειρία των δύο οργανισμών σε διαφορετικά κανάλια δραστηριοποίησης και ο συγκερασμός αυτής θα δώσει την ευκαιρία για μεταφορά τεχνογνωσίας και περαιτέρω ανάπτυξη. Η […] σημειώνει επίσης ότι η ενίσχυση της δύναμης των ασφαλιστικών εταιριών θα οδηγήσει σε εκλογίκευση του κόστους πρόσκτησης που καταβάλλεται στους διαμεσολαβούντες και μέρους του οφέλους αυτού θα μετακυλυθεί στον καταναλωτή.

882. Η […] επισημαίνει ότι από τη επικείμενη συγκέντρωση δημιουργείται μια νέα ασφαλιστική δύναμη με σημαντικό μερίδιο στην ασφαλιστική αγορά η οποία θα διαθέτει το δίκτυο των δύο συμμετεχουσών τραπεζών. Αν δε προστεθούν οι ήδη πραγματοποιηθείσες κινήσεις στον τραπεζικό χώρο, τότε το Bancassurance από **ένας πόλος διαμεσολάβησης** μετατρέπεται, σύμφωνα με τη […], στον κυρίαρχο τρόπο διαμεσολάβησης της ασφαλιστικής αγοράς με κίνδυνο να εξοβελίσει ασφαλιστικές εταιρίες και διαμεσολαβητές, με αναπόφευκτη συνέπεια την καταρράκωση του υγιούς ανταγωνισμού και την ζημία των ασφαλισμένων. Περαιτέρω, σημειώνει ότι οι τράπεζες μέσω των μηχανισμών διαμεσολάβησης που ελέγχουν (κυρίως οι θυγατρικές τους μεσιτικές ή πρακτοριακές) ωθούν τους ασφαλισμένους σε αποκλειστική τοποθέτηση όλων ανεξαιρέτως των ασφαλιστικών τους εργασιών στις δικές τους ασφαλιστικές εταιρίες. Διευκρινίζεται ότι αυτή η τοποθέτηση δεν αφορά μόνο τα χρηματοδοτούμενα περιουσιακά στοιχεία, αλλά επεκτείνεται στο σύνολο των περιουσιακών στοιχείων του χρηματοδοτούμενου ασφαλισμένου. Η προσέλκυση των πελατών όμως γίνεται με την χρησιμοποίηση της χρηματοδότησης και των όρων της. Έτσι, ορισμένες φορές, οι πελάτες αναγκάζονται να τοποθετούν ασφαλιστικές εργασίες όχι επειδή επέλεξαν τον ασφαλιστή τους, αλλά για να διαφυλάξουν την χρηματοδότησή τους.

883. Πρόσθετα σημειώνεται ότι, όσον αφορά την χρησιμοποίηση τραπεζικών υπαλλήλων στην διαμεσολάβηση, είναι δυνατόν ευπρόσωπα να υποστηριχθεί ότι αυτοί δεν διαθέτουν την απαιτούμενη εξειδίκευση για την τοποθέτηση άλλων ασφαλιστικών προϊόντων πέραν των τυποποιημένων[1221].

884. Η εκτίμηση της […] σχετικά με την αγορά της **ασφαλιστικής διαμεσολάβησης**, είναι ότι η υπό κρίση συγκέντρωση θα δημιουργήσει μακροπρόθεσμα περαιτέρω συγκέντρωση της αγοράς των ασφαλιστικών εταιρειών και ταυτόχρονη συρρίκνωση των επιλογών των πελατών ως προς τα προσφερόμενα ασφαλιστικά προγράμματα. Επίσης, ο χώρος της ασφαλιστικής διαμεσολάβησης μέσω της ενδεχόμενης συρρίκνωσης του κλάδου των ασφαλιστικών εταιρειών, πιθανολογείται ότι

[1220] Βλ. απάντηση […]

[1221] Βλ. απαντητική επιστολή […]

θα έχει λιγότερες εναλλακτικές επιλογές τοποθέτησης ασφαλιστικών εργασιών και περιοριστικές επιπτώσεις στον ανταγωνισμό.

ΙΔ.2.3.4. Κάθετες επιπτώσεις

885. Εν προκειμένω και δεδομένων των μεριδίων αγοράς των συμμετεχουσών, οι αγορές παροχής ασφαλιστικών υπηρεσιών και παροχής υπηρεσιών ασφαλιστικής διαμεσολάβησης δεν είναι καθέτως επηρεαζόμενες από την υπό κρίση πράξη. Συνεπώς, εκτιμάται ότι η υπό κρίση πράξη δεν συνεπάγεται επιβλαβείς στη λειτουργία του ανταγωνισμού κάθετες επιπτώσεις στις αγορές αυτές.

ΙΕ. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ

ΙΕ.1. ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

ΙΕ.1.1. Χρηματοδοτική Μίσθωση

886. Σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 1665/1986 περί «Συμβάσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης», όπως τροποποιήθηκε και ισχύει[1222], με τη σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης, ο εκμισθωτής υποχρεούται να παραχωρεί έναντι μισθώματος τη χρήση κινητού ή ακινήτου πράγματος ή και των δύο μαζί, που προορίζεται αποκλειστικά για επαγγελματική χρήση του αντισυμβαλλόμενου, παρέχοντας συγχρόνως στον αντισυμβαλλόμενο το δικαίωμα είτε να αγοράσει το πράγμα είτε να ανανεώσει τη σύμβαση για ορισμένο χρόνο.

887. Πρόκειται ουσιαστικά για μεσομακροπρόθεσμη χρηματοδότηση επιχειρήσεων και επαγγελματιών με σκοπό την μεταβίβαση του δικαιώματος της χρήσης και, τελικά, τη μεταβίβαση της κυριότητας, ή ανανέωση του χρόνου του δικαιώματος χρήσης, παγίων στοιχείων (εξοπλισμού και ακινήτων) τα οποία προορίζονται αυστηρά για επαγγελματική χρήση[1223]: Η Εταιρεία Χρηματοδοτικών Μισθώσεων, αντί να χορηγεί τα αιτούμενα χρηματικά κεφάλαια απ’ ευθείας στον υποψήφιο επενδυτή (εν προκειμένω στον μισθωτή), προβαίνει η ίδια - με εντολή και υπόδειξή του - στην αγορά του επενδυτικού αγαθού, εξοφλεί τον πωλητή, καθιστώντας την ίδια ιδιοκτήτρια του αγαθού και, στην συνέχεια το εκμισθώνει στον επενδυτή έναντι των συμφωνημένων όρων μίσθωσης (οριστική αξία μίσθωσης, ύψος μισθώματος, χρονική διάρκεια και συχνότητα καταβολής μισθώματος). Στο τέλος της συμφωνημένης χρονικής διάρκειας, ο μισθωτής έχει το δικαίωμα (option) είτε να αγοράσει το μισθωμένο αγαθό σε προκαθορισμένη τιμή[1224], ή να ανανεώσει για ορισμένο χρόνο τη μίσθωση. Ο χρόνος χρηματοδοτικής μίσθωσης καλύπτει τον χρόνο ωφέλιμης ζωής του, ενώ τα συμφωνηθέντα μισθώματα επαρκούν για την ανάκτηση του πλήρους κόστους του από τον εκμισθωτή[1225].

888. Το κύριο πλεονέκτημα της χρηματοδοτικής μίσθωσης σε σχέση με το απλό τραπεζικό δάνειο, συνίσταται στο μειωμένο κίνδυνο κακής χρήσης της πίστωσης: αντί ο πιστωτής να καταβάλλει χρήματα, τα οποία μπορεί να σπαταληθούν από τον δανειολήπτη σε σκοπούς άσχετους με την επιχείρηση, διακινδυνεύοντας έτσι την επιβίωση και τη φερεγγυότητα της επιχείρησης, μέσω της χρηματοδοτικής μίσθωσης ο πιστωτής αγοράζει ο ίδιος τον εξοπλισμό και είναι εξασφαλισμένος ότι το δάνειο επενδύεται στην επιχείρηση με τρόπο παραγωγικό.

ΙΕ.1.2. Διάκριση Χρηματοδοτικής-Λειτουργικής Μίσθωσης

889. Με τον όρο «*λειτουργική μίσθωση*» νοείται η παραχώρηση έναντι μισθώματος της χρήσης παντός είδους κινητού ή ακινήτου πράγματος σε επιχειρήσεις, επαγγελματίες ή ιδιώτες για ένα

[1222] Ο Νόμος 1665/86 (ΦΕΚ ΑΔ194) θέσπιζε τη χρηματοδοτική μίσθωση κινητών πραγμάτων που προορίζονται για την επαγγελματική χρήση του μισθωτή. Τροποποιήθηκε από τους Νόμους 2367/95 (κεφ. Δ΄ αρ.11) και 2682/99 (αρ.27) και 3483/2006, δυνάμει των οποίων ο θεσμός επεκτάθηκε και στα ακίνητα.

[1223] Άρθρο 1 παρ.1 του 1665/86 όπως ισχύει .Σύμφωνα με την παρ. 3 του ίδιου άρθρου, εξαιρείται η μίσθωση πλοίων και πλωτών ναυπηγημάτων, ενώ στην έννοια των ακινήτων συμπεριλαμβάνονται αγροτικές εκτάσεις, κάθετες και οριζόντιες ιδιοκτησίες. Σύμφωνα με την [...] επιστολή της [...]εξαιρείται η παροχή υπηρεσιών και αναλώσιμων.

[1224] Σημειώνεται ότι οι συμβαλλόμενοι έχουν την ευχέρεια να ορίσουν ότι το δικαίωμα αγοράς μπορεί να ασκηθεί και πριν από τη λήξη του χρόνου της μίσθωσης.

[1225] Βλ. απαντητική επιστολή [...].

συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Οι βασικές διαφορές μεταξύ λειτουργικής και χρηματοδοτικής μίσθωσης είναι:

α) Στη λειτουργική μίσθωση το μισθωμένο πράγμα, μισθώνεται διαδοχικά κατά την διάρκεια ζωής του από πλήθος μισθωτών, κανείς από τους οποίους δεν αποκτά δικαίωμα κυριότητος επ’ αυτού. Αντίθετα, στην χρηματοδοτική μίσθωση ο μισθωτής αποκτά δικαίωμα κυριότητος επί του πράγματος, εφ’ όσον καταβάλλει το προκαθορισμένο τίμημα εξαγοράς κατά την λήξη ή και πριν από την λήξη της σύμβασης.

β) Αντικείμενο χρηματοδοτικής μίσθωσης μπορούν να είναι κινητά ή ακίνητα πράγματα τα οποία πρόκειται να αποτελέσουν (Direct leasing) ή είναι ήδη (sale & lease back), πάγια περιουσιακά στοιχεία για την επιχείρηση ή το επάγγελμα του αντισυμβαλλομένου (μισθωτή). Αντίθετα, αντικείμενο της λειτουργικής μίσθωσης δύνανται να είναι και καταναλωτικά αγαθά, ενώ η υπηρεσία απευθύνεται και σε ιδιώτες.

γ) Συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης μπορούν να συνάπτουν ως εκμισθωτές μόνο[1226] ανώνυμες εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης, πιστωτικά ιδρύματα και χρηματοδοτικά ιδρύματα[1227]. Αντιθέτως, στη λειτουργική μίσθωση δεν υφίστανται αντίστοιχοι περιορισμοί με αποτέλεσμα στην παροχή λειτουργικών μισθώσεων να δραστηριοποιούνται, κατά βάση, νομικά πρόσωπα εκτός τραπεζικού συστήματος (εταιρείες ενοικίασης – χρονομίσθωσης αυτοκινήτων, ενοικίασης μηχανημάτων έργων, Η/Υ και πληροφορικής, ακινήτων κλπ).

δ) Η χρονική διάρκεια της λειτουργικής μίσθωσης είναι συνήθως μικρότερη από αυτή της χρηματοδοτικής μίσθωσης και κυμαίνεται συνήθως από δύο μήνες έως πέντε έτη[1228], σε αντίθεση με τη χρηματοδοτική μίσθωση όπου ο χρόνος της μίσθωσης δεν μπορεί να είναι μικρότερος των τριών ετών για τα κινητά, των πέντε ετών για τα αεροσκάφη και των δέκα ετών για τα ακίνητα[1229].

ε) Στην περίπτωση της λειτουργικής μίσθωσης, οι νομικοί κίνδυνοι της μίσθωσης παραμένουν στον εκμισθωτή, αντίθετα με την περίπτωση της χρηματοδοτικής μίσθωσης.[1230]

ΙΕ.1.3. Ορισμός αγορών

890. Από τα ανωτέρω συνάγεται σαφώς ότι η αγορά χρηματοδοτικής μίσθωσης είναι διακριτή από την αγορά της λειτουργικής μίσθωσης, συμπέρασμα που συνάδει με τη σχετική πρακτική της Ε.Α.[1231]

[1226] Σύμφωνα με το αρ. 2 του ν. 1665/1986 όπως ισχύει και την ΠΔ/ΤΕ 2622/21.12.2009.

[1227] Χρηματοδοτικό ίδρυμα: επιχείρηση η οποία δεν είναι πιστωτικό ίδρυμα και της οποίας η κύρια δραστηριότητα συνίσταται στην απόκτηση συμμετοχών ή στην άσκηση μιας ή περισσότερων από τις δραστηριότητες των πιστωτικών ιδρυμάτων όπως αναφέρονται στο άρθρο 11 του 3601/2007 σε αντίθεση με τα Πιστωτικά Ιδρύματα που δέχονται καταθέσεις ή άλλα επιστρεπτέα ποσά (βλ. άρθρο 1 Ν.3601/2007).

[1228] Βλ. την υπ’ αρ. πρωτ. […] επιστολή […].

[1229] Άρθρο 3 παρ. 1 του Ν. 1665/1986. Αν συμφωνηθεί μεταξύ των μερών διάρκεια σύμβασης μικρότερη των ως άνω κατώτατων χρονικών ορίων, η σύμβαση ισχύει για την ως άνω καθοριζόμενη νομοθετικά διάρκεια.

[1230] Σύμφωνα με το «Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 17 – Μισθώσεις»: «Ως *χρηματοδοτική μίσθωση* χαρακτηρίζεται η μίσθωση που μεταβιβάζει ουσιαστικά όλους τους κινδύνους και τα οφέλη που συνεπάγεται η ιδιοκτησία ενός περιουσιακού στοιχείου. Ο τίτλος (ιδιοκτησίας) μπορεί τελικά είτε να μεταβιβαστεί είτε όχι. *Λειτουργική μίσθωση* είναι μία μίσθωση που δεν είναι χρηματοδοτική». Βλ. και υπόθεση ΕΕπ M 5263 DEUTSCHE BANK LONDON / LLOYDS TSB BANK / ANTIN INFRASTRUCTURE PARTNERS (BNP Paribas) / PORTERBROOK LEASING.

[1231] Βλ. αποφάσεις Ε.Α. 67/ΙΙ/1999 ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΙΣΤΕΩΣ/ΙΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ, 89/ΙΙ/1999 CONSOLIDATED EUROFINANCE/ΕΡΓΑΣΙΑΣ και 201/2001 ΠΕΙΡΑΙΩΣ LEASING/OTE-LEASING και 534/VI/2012 ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ/ΤΡΑΠΕΖΑ EFG EUROBANK ERGASIAS AE.

και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής[1232]. Σημειώνεται εν προκειμένω ότι από πλευράς υποκατάστασης ζήτησης, η χρηματοδοτική μίσθωση εξοπλισμού, ακινήτων και οχημάτων ενδεχομένως αποτελούν διακριτές υπο-αγορές εντός της ευρύτερης αγοράς χρηματοδοτικής μίσθωσης. Ωστόσο, παρέλκει η ακριβής οριοθέτηση της αγοράς της χρηματοδοτικής μίσθωσης ειδικά ως προς το ενδεχόμενο περαιτέρω κατάτμησής της, δεδομένου ότι από την αξιολόγηση των διαθέσιμων στοιχείων, προέκυψε ότι τα μερίδια των επιχειρήσεων στις κατά τα ανωτέρω επιμέρους (ενδεχόμενες) υπο-αγορές δεν διαφοροποιούνται σημαντικά σε σχέση με τη γενικότερη εικόνα που αυτά παρουσιάζουν στην ευρύτερη αγορά χρηματοδοτικής μίσθωσης.

891. Σχετικά με τη γεωγραφική αγορά, πρέπει να σημειωθεί ότι είναι κατά βάση εθνική, όπως έχει κριθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή[1233] και την Ε.Α.[1234], χωρίς να αποκλείεται, στην περίπτωση της χρηματοδοτικής μίσθωσης, ένας ευρύτερος καθορισμός της σχετικής γεωγραφικής αγοράς, καθώς οι συνθήκες σε διάφορα κράτη μέλη έχουν εξομοιωθεί σε μεγάλο βαθμό τα τελευταία έτη και η αγορά αποκτά όλο και περισσότερο ευρωπαϊκή διάσταση. Για τις ανάγκες της παρούσας, η σχετική γεωγραφική αγορά για τις υπηρεσίες χρηματοδοτικών και λειτουργικών μισθώσεων ορίζεται ως εθνικής εμβέλειας. Εντούτοις, δεν απαιτείται δεσμευτική οριοθέτηση, αφού η σκοπούμενη συγκέντρωση δεν εγείρει θέματα ανταγωνισμού, ανεξαρτήτως ορισμού της σχετικής γεωγραφικής αγοράς.

IE.2. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

892. Ενόψει όσων εκτίθενται στην επόμενη ενότητα I.E.3.1. του παρόντος κεφαλαίου σχετικά με τα πολύ μικρά μερίδια των μερών στη λειτουργική μίσθωση, η ανάλυση των ανταγωνιστικών συνθηκών θα επικεντρωθεί στην αγορά της χρηματοδοτικής μίσθωσης.

IE.2.1. Νομικό Πλαίσιο

893. Σύμφωνα με το ν. Ν.1665/86 και την ΠΔ/ΤΕ 2622/21.12.2009, συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης μπορούν να συνάπτουν ως εκμισθωτές μόνο:

- ανώνυμες εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης, οι οποίες συνιστώνται με σκοπό τη διενέργεια εργασιών του άρθρου 1 του ν. 1665/1986,
- πιστωτικά ιδρύματα, κατά την έννοια της παρ. 1α του ν. 3601/2007, τα οποία έχουν συσταθεί και λειτουργούν στην Ελλάδα,
- πιστωτικά ιδρύματα, κατά την παραπάνω έννοια, τα οποία εδρεύουν σε κράτος-μέλος του ΕΟΧ και εγκαθίστανται στην Ελλάδα μέσω υποκαταστήματος ή παρέχουν στην Ελλάδα διασυνοριακώς υπηρεσίες, κατά την έννοια των άρθρων 13 και 15 του ν. 3601/2007,
- πιστωτικά ιδρύματα, κατά την παραπάνω έννοια, που εδρεύουν σε τρίτο κράτος και εγκαθίστανται στην Ελλάδα μέσω υποκαταστήματος,

[1232] Υποθέσεις Ε.Επ. M.2380 FORENINGSSPARBANKEN/SEB, M.3090 Volkswagen / Offset / Crescent / LeasePlan /JV, M.4844 FORTIS/ABN AMRO ASSETS, M 5263 DEUTSCHE BANK LONDON / LLOYDS TSB BANK / ANTIN INFRASTRUCTURE PARTNERS (BNP Paribas) / PORTERBROOK LEASING.

[1233] Υποθέσεις ΕΕπ M.5384 BNP PARIBAS, σκ. 76, και M.5363 DEUTSCHE BANK LONDON/LLOYDS TSB BANK/ANTIN INFRASTRACTURE PARTNERS (BNP PARIBAS)/ PORTERBROOK LEASING. Επίσης, M.4199 DE LAGE LANDEN/ATHLON, M.5568 VOLKSWAGEN/FLEET INVESTMENTS/LEASEPLAN CORPORATION JV, M.4199 DE LAGE LANDEN/ATHLON και M.3090 VOLKSWAGEN/OFFSET/CRESCENT/LEASEPLAN/JV.

[1234] Απόφαση ΕΑ 534/VI/2012 ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ/ΤΡΑΠΕΖΑ EFG EUROBANK ERGASIAS AE (σκ. 97).

- χρηματοδοτικά ιδρύματα[1235], κατά την έννοια του άρθρου 2 παρ. 11 του ν. 3601/2007, τα οποία εδρεύουν σε κράτος - μέλος του ΕΟΧ και εγκαθίστανται στην Ελλάδα μέσω υποκαταστήματος ή παρέχουν στην Ελλάδα διασυνοριακώς υπηρεσίες, σύμφωνα με το άρθρο 18 του ν. 3601/2007, και
- χρηματοδοτικά ιδρύματα, τα οποία εδρεύουν στην αλλοδαπή και εγκαθίστανται στην Ελλάδα μέσω υποκαταστήματος.

894. Για τη σύσταση και λειτουργία μίας εταιρίας χρηματοδοτικής πίστωσης απαιτείται ειδική άδεια από την Τράπεζα της Ελλάδος[1236], και ελάχιστο μετοχικό κεφάλαιο, καταβληθέν σε μετρητά, ίσο προς το ήμισυ του εκάστοτε ισχύοντος για τα πιστωτικά ιδρύματα, ήτοι, σήμερα, εννέα εκατομμύρια ευρώ[1237].

ΙΕ.2.2. Ωριμότητα αγοράς

895. Η αγορά του leasing παρουσιάζει σημαντική πτώση την τελευταία τριετία λόγω της οικονομικής κρίσης. Γενικά η αγορά χαρακτηρίζεται σε φάση ωριμότητας με συνεχώς μειούμενες νέες εργασίες και βασικά γνωρίσματα την έλλειψη ρευστότητας, τη δυσκολία των επιχειρήσεων να ανταποκριθούν στις υφιστάμενες υποχρεώσεις τους με αποτέλεσμα το πάγωμα νέων επενδύσεων και κατ’ επέκταση των νέων εργασιών σε όλες τις κατηγορίες leasing (ακίνητα, μηχανήματα, επαγγελματικά οχήματα κ.ο.κ.)[1238]. Υπό τις υπάρχουσες συνθήκες οι εταιρίες leasing επικεντρώνονται πλέον στη διατήρηση της ρευστότητάς τους και στην αύξηση των εισπράξεων και λιγότερο στην αύξηση των πωλήσεών τους.

ΙΕ.2.3. Εμπόδια Εισόδου – Δυνητικός Ανταγωνισμός

896. Το βασικό εμπόδιο εισόδου στην αγορά χρηματοδοτικής μίσθωσης για επιχείρηση που εδρεύει στον ΕΟΧ είναι το ρυθμιστικό πλαίσιο που διέπει τη δραστηριοποίηση στην εν λόγω αγορά, και απαιτεί την τήρηση αυστηρών προϋποθέσεων όπως συγκεκριμένης νομικής μορφής εταιρίες, άδεια και εποπτεία από την Τράπεζα της Ελλάδος, ελάχιστο μετοχικό κεφάλαιο κλπ. Η παροχή υπηρεσιών leasing από τράπεζα που εδρεύει εκτός ΕΟΧ καθίσταται ακόμα δυσχερέστερη, δεδομένου ότι πρέπει να αποσαφηνιστούν περισσότερες λεπτομέρειες για τη δραστηριοποίησή της, όπως καθορισμός αρμόδιων δικαστηρίων σε περίπτωση καταγγελίας της σύμβασης, ελέγχου καλής χρήσης μισθίου, ασφάλιση μισθίου κ.ο.κ[1239].

897. Πέραν του ρυθμιστικού πλαισίου, δεν υφίστανται άλλα εμπόδια εισόδου στη αγορά χρηματοδοτικής μίσθωσης[1240]. Από την έρευνα δε της Γ.Δ.Α. προέκυψε πως τα τελευταία πέντε έτη εισήχθησαν στον κλάδο τρία πιστωτικά ιδρύματα, η […], η […] και η […], με σχετικά μικρά ωστόσο μερίδια[1241]. Όσον αφορά δε την είσοδο νέων ανταγωνιστών στο μέλλον, αυτή δεν κρίνεται

[1235] Χρηματοδοτικό ίδρυμα: επιχείρηση η οποία δεν είναι πιστωτικό ίδρυμα και της οποίας η κύρια δραστηριότητα συνίσταται στην απόκτηση συμμετοχών ή στην άσκηση μιας ή περισσότερων από τις δραστηριότητες των πιστωτικών ιδρυμάτων όπως αναφέρονται στο άρθρο 11 του 3601/2007 σε αντίθεση με τα Πιστωτικά Ιδρύματα που δέχονται καταθέσεις ή άλλα επιστρεπτέα ποσά (βλ. άρθρο 1 Ν.3601/2007).

[1236] Άρ. 2 του ν. 1665/1986.

[1237] ΠΔ/ΤΕ 2622/21.12.2009.

[1238] βλ. απαντητική επιστολή […],[…],[…],[…] κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Τράπεζας Πειραιώς- Γενική Τράπεζα..

[1239] Βλ. απαντητική επιστολή […].

[1240] Βλ. απαντητική επιστολή […] και […] κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Τράπεζας Πειραιώς- Γενική Τράπεζα).

[1241] Βλ απαντητική επιστολή […] κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Τράπεζας Πειραιώς- Γενική Τράπεζα.

ιδιαιτέρως πιθανή, δεδομένου ότι ο κλάδος είναι εντάσεως κεφαλαίου και η οικονομική συγκυρία έχει οδηγήσει σε μείωση των επενδύσεων σε πάγια περιουσιακά στοιχεία και κατ’ επέκταση σε συρρίκνωση του κλάδου[1242]. Σύμφωνα δε την […], αν και αποκλείεται η δημιουργία νέων ελληνικών εταιριών, ενδεχομένως στο μέλλον να υπάρξει ενδιαφέρον εισόδου ξένων εταιριών[1243]. Είσοδος νέων εταιρειών στην αγορά, κατά τη […], αναμένεται σε περίπτωση που παρουσιαστεί ανάκαμψη στην οικονομία και εμφανιστεί ανάγκη για επενδύσεις, κυρίως σε πάγιο εξοπλισμό.

ΙΕ.2.4. Παραγωγή

898. Όπως στην πλειοψηφία των τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών, οι υπηρεσίες χρηματοδοτικής μίσθωσης διαμορφώνονται εσωτερικά από τους Τραπεζικούς Ομίλους ή θυγατρικές αυτών, από εξειδικευμένες ομάδες που αναλαμβάνουν τον εντοπισμό των υφιστάμενων ή αναδυόμενων αναγκών των πελατών, το σχεδιασμό, την δημιουργία και την παράδοση των προϊόντων/υπηρεσιών στα δίκτυα διανομής με τη χρήση δημογραφικών, οικονομικών και ποιοτικών αναλύσεων. Τα προϊόντα καλύπτουν τις χρηματοοικονομικές ανάγκες των πελατών εντός των αποδεκτών ορίων κινδύνου και απόδοσης που η κάθε τράπεζα επιλέγει. Η […]σημειώνει[1244] ότι, όπως και στην επιχειρηματική τραπεζική, στην χρηματοδοτική μίσθωση η τράπεζα έχει τη δυνατότητα δημιουργίας στενότερης σχέσης με τον πελάτη και κατ’ επέκταση την ανάπτυξη εξειδικευμένων και στοχευμένων υπηρεσιών[1245].

899. Θεωρητικά, η παραγωγική ικανότητα των εταιριών leasing είναι απεριόριστη. Στην πράξη, η παραγωγή και διάθεση (όπως και στην πλειοψηφία των περισσοτέρων τραπεζικών και χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών) εξαρτάται ουσιαστικά από τη διαθέσιμη ρευστότητά τους, από τη ζήτηση και την εν γένει κατάσταση της εγχώριας και διεθνούς οικονομίας, από τους ισχύοντες κανονιστικούς περιορισμούς (ύψος ιδίων κεφαλαίων, επίπεδα ανάληψης ρίσκου, επενδυτικό ενδιαφέρον κ.α.).

ΙΕ.2.5. Τιμολόγηση - Δίκτυα πωλήσεων

900. Κατά τη […], η ελληνική αγορά leasing χαρακτηρίζεται από έντονο ανταγωνισμό. Συνεπώς, η τιμολόγηση των προϊόντων και υπηρεσιών μπορεί μεν να διαφέρει από τράπεζα σε τράπεζα και από προϊόν σε προϊόν, διατηρείται όμως σε εξαιρετικά ανταγωνιστικό επίπεδο, λαμβάνοντας υπ’ όψιν τόσο τις εξωγενείς συνθήκες ανταγωνισμού υπό τις εκάστοτε οικονομικές και επιχειρηματικές συνθήκες[1246], όπως και το κόστος των εταιριών leasing για όλη την διάρκεια του προϊόντος (όπως για παράδειγμα το λειτουργικό κόστος και το κόστος άντλησης κεφαλαίου).

901. Πέραν των ανωτέρω, η ίδια η φύση της εν λόγω υπηρεσίας διαμορφώνει μία εξατομικευμένη τιμολόγηση όσον αφορά στην επιτοκιακή επιβάρυνση και στις τυχόν προμήθειες. Για τη διαμόρφωση του επιπέδου τιμών λαμβάνονται υπόψη παράγοντες όπως το είδος του μισθίου (όσο

[1242] Βλ. απαντητικές επιστολές […],[…],[…] (κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Τράπεζας Πειραιώς- Γενική Τράπεζα) και απαντητική επιστολή Εθνική Τράπεζα (9634/5-12-12).

[1243] Βλ. […].

[1244] Βλ. […]

[1245] Παράλληλα ωστόσο, σύμφωνα με απαντητική επιστολή […], οι εταιρίες leasing διαμορφώνουν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους βάσει κάποιων πιο εξειδικευμένων παραγόντων, όπως κατά πόσο το μίσθιο διατηρεί ικανοποιητική τιμή μεταπώλησης στη δευτερογενή αγορά παγίων ή τον κλάδο δραστηριοποίησης του μισθωτή, φροντίζοντας να υπάρχει διασπορά του χαρτοφυλακίου της εταιρίας σε διαφόρους κλάδους και να μην εξαρτάται από κάποιον συγκεκριμένο

[1246] Βλ. απαντητική επιστολή […] κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Τράπεζας Πειραιώς- Γενική Τράπεζα.

μεγαλύτερη η διασφαλιστική αξία του ζητούμενου παγίου, τόσο καλύτερο το τελικό επιτόκιο υπολογισμού των μισθωμάτων), η διάρκεια μίσθωσης, οι επισφάλειες, η φύση των παρεχόμενων εγγυήσεων αλλά και τα γενικότερα οικονομικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά του εκάστοτε μισθωτή, η πιστοληπτική βαθμίδα του (rating) και ο κλάδος δραστηριοποίησής του[1247].

902. Όσον αφορά στον τρόπο πώλησης των προϊόντων και υπηρεσιών, και τα δύο μέρη που συμμετέχουν στην συγκέντρωση έχουν αναπτύξει μία σχετικά κοινή προσέγγιση στην ανάπτυξη δικτύων πώλησης μέσω καταστημάτων, σε συνδυασμό με εναλλακτικά δίκτυα όπως οι τηλεφωνικές υπηρεσίες και το διαδίκτυο (e-banking). Εν προκειμένω, τα μέρη εξυπηρετούν την αγορά μέσω των θυγατρικών τους εταιρειών, αλλά διαθέτουν τα προϊόντα τους μέσω των δικτύων των μητρικών τραπεζών[1248]. Γενικά, το μέγεθος του δικτύου του εκάστοτε εκμισθωτή και η γνώση του αντικειμένου της χρηματοδοτικής μίσθωσης από το στελεχιακό δυναμικό αποτελεί σημαντική πηγή προσέλκυσης πωλήσεων και συμβάλει στην καλύτερη και ευκολότερη εξυπηρέτηση του μισθωτή[1249].

ΙΕ.2.6. Σημασία φήμης-σήματος

903. Στην Ελληνική αγορά leasing δραστηριοποιούνται αρκετές μεγάλες τραπεζικές επιχειρήσεις, που χαίρουν της εμπιστοσύνης του επιχειρηματικού κοινού και προσφέρουν ποικιλία προϊόντων και υψηλού επιπέδου υπηρεσίες. Το σήμα και η φήμη διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο, σύμφωνα με μέρος εκ των ερωτηθεισών δραστηριοποιούμενων εταιριών[1250], καθώς η σταθερότητα και η σιγουριά που εκπέμπει ο εκμισθωτής, δημιουργεί πιστή πελατεία, η οποία εξακολουθεί να τον επιλέγει ακόμη και με υψηλότερο γι’ αυτήν κόστος (σε επίπεδο επιτοκίου κ.ο.κ.)[1251]. Κάποιοι άλλοι ανταγωνιστές, ωστόσο, κρίνουν πως παρά τη σημασία του σήματος, στη συγκεκριμένη αγορά βασικότερο κριτήριο επιλογής είναι οι χρεώσεις, η εξυπηρέτηση και γενικότερα οι όροι της σύμβασης[1252], καθώς ο πελάτης κάνοντας την έρευνα αγοράς θα στραφεί και σε άλλες εταιρίες προκειμένου να πραγματοποιήσει σύγκριση προτού λάβει την τελική του απόφαση[1253].

904. Κατά την […], λόγω του ότι οι εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης υπόκεινται σε πολλούς ρυθμιστικούς κανόνες και στενή εποπτεία από την Τράπεζα της Ελλάδος, οι πελάτες έχουν τη δυνατότητα να κάνουν τις όποιες επιλογές τους με βάση τις συγκεκριμένες ανάγκες τους και τις αντίστοιχες προσφορές των εταιρειών leasing και όχι με βάση το σήμα και τη φήμη των εταιρειών αυτών[1254].

ΙΕ.2.7. Διαφοροποίηση των προϊόντων

905. Στην εγχώρια αγορά leasing, κατά τη […], ο ρόλος της διαφοροποίησης των προϊόντων όσον αφορά τα χαρακτηριστικά ή την ποιότητα είναι ελάχιστος. Όσον δε αφορά τα προϊόντα των μερών που συμμετέχουν στη συγκέντρωση, αυτά είναι πλήρως υποκαταστάσιμα[1255]. Διαφοροποίηση

[1247] Βλ. απαντητικές επιστολές […],[…],[…] κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Τράπεζας Πειραιώς- Γενική Τράπεζα και […].

[1248] Βλ. απαντητική επιστολή Εθνικής Τράπεζας […]

[1249] Βλ. απαντητικές επιστολές […] κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Τράπεζας Πειραιώς- Γενική Τράπεζα.

[1250] Βλ. ενδεικτικά απαντητική επιστολή […],[…].

[1251] Βλ. απαντητική επιστολή […].

[1252] Βλ. απόφαση ΕΑ 534/VI/2012.

[1253] Βλ. απαντητική επιστολή […],[…].

[1254] βλ. […].

[1255] βλ. […]

ωστόσο υφίστανται στην ποιότητα και ταχύτητα εξυπηρέτησης[1256], καθώς μια μεγάλη εταιρία με εξειδικευμένο λογιστήριο, νομική υπηρεσία και τεχνική υπηρεσία ελέγχου παγίων δύναται να παρέχει πολύ πιο ολοκληρωμένες υπηρεσίες σε σχέση με μία μικρότερη. Δύναται επίσης να υπάρξει διαφοροποίηση ως προς την τιμή παρόλο που η διαφοροποίηση στο κόστος χρηματοδότησης κατά τα δύο-τρία τελευταία έτη έχει αμβλυνθεί λόγω της στενότητας χρήματος[1257].

ΙΕ.2.8. Δραστηριοποίηση στην αγορά

906. Σύμφωνα με τη […], ο χάρτης των εταιρειών leasing δεν έχει μεταβληθεί τα τελευταία 10-15 έτη. Ο κλάδος γνώρισε άνθιση μετά το 1999, οπότε η χρηματοδοτική μίσθωση επετράπη και σε ακίνητα και ακόμη περισσότερο μετά το 2004, με συμβάσεις sale & lease back ακινήτων[1258].

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ένωσης Ελληνικών Εταιριών Χρηματοδοτικής Μίσθωσης, στην αγορά δραστηριοποιούνται 14 συνολικά νομικά πρόσωπα, εκ των οποίων 11 είναι εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης και 3 διευθύνσεις / υπηρεσίες τραπεζών:

Εταιρίες Χρηματοδοτικής Μίσθωσης (θυγατρικές Τραπεζικών Ιδρυμάτων)	
Alpha Leasing	A.T.E Leasing[1259]
Πειραιώς Leasing / Γενική Leasing	Εθνική Leasing
Εμπορική Leasing[1260]	Eurobank Ergasias Leasing
Κύπρου Leasing	Marfin Leasing
Probank Leasing	T - Leasing
Τράπεζες	
Νέα Proton	Ελληνική Τράπεζα
Τράπεζα Αττικής	

907. Παράλληλα από τη έρευνα της Γ.Δ.Α. προέκυψε πως στην αγορά δραστηριοποιούνται, χωρίς να είναι μέλη της Ένωσης Leasing, η Τράπεζα Millennium και η Πανελλήνια Τράπεζα, καθώς επίσης και η εταιρία HVBFF θυγατρική της Unicredit Bank AG. Μέχρι δε και το 2009 στην αγορά δραστηριοποιούταν και η BNP Paribas η οποία έχει πλέον αποχωρήσει από την Ελλάδα (μετά από 30έτη λειτουργίας) κάνοντας run-off του χαρτοφυλακίου της.

908. Ο Όμιλος της Εθνικής Τράπεζας δραστηριοποιείται έμμεσα στην αγορά χρηματοδοτικής μίσθωσης μέσω της θυγατρικής της εταιρείας «ΕΘΝΙΚΗ ΛΗΖΙΝΓΚ Α.Ε.Χ.Μ.» στην αγορά των χρηματοδοτικών μισθώσεων με αντικείμενο πάσης φύσης κινητά και ακίνητα, πλην πλωτών ναυπηγημάτων. Παράλληλα μέσω της ίδιας θυγατρικής δραστηριοποιείται και στην παροχή λειτουργικών μισθώσεων, αποκλειστικά και μόνον με αντικείμενο οχήματα (επιβατικά ιδιωτικής χρήσης και φορτηγά ιδιωτικής χρήσης βάρους μέχρι 3,5 τόνων).

[1256] Βλ. […],[…] καθώς και […] και […] κατά την εξέταση της συγκέντρωσης Τράπεζα Πειραιώς- Γενική Τράπεζα.
[1257] Βλ. […].
[1258] Βλ. […].
[1259] Δεν συμπεριλαμβανόταν στα μεταβιβαζόμενα στοιχεία της ΑΤΕ προς την Τράπεζα Πειραιώς.
[1260] Θυγατρική της Credit Agricole, δεν συμπεριλαμβανόταν στα εξαγοραζόμενα στοιχεία της Εμπορικής Τράπεζας από την Alpha Bank.

909. Η Eurobank, αντίστοιχα, δραστηριοποιείται μέσω της κατά […]% θυγατρικής εταιρείας Eurobank Ergasias Χρηματοδοτικές Μισθώσεις Α.Ε (το υπόλοιπο […]% ανήκει στην Eurobank Equities Α.Ε.Π.Ε.Υ.) στη διενέργεια χρηματοδοτικών μισθώσεων, καθώς και στη διενέργεια λειτουργικών μισθώσεων, μακροχρόνιων μισθώσεων και γενικότερα στην εκμετάλλευση με οποιονδήποτε τρόπο κάθε είδους οχημάτων, κινητών πραγμάτων, ακινήτων και πάσης φύσεως αγαθών.

ΙΕ.3. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ

ΙΕ.3.1. Μερίδια αγοράς – Δείκτες HHI

ΙΕ.3.1.2. Αγορά χρηματοδοτικής μίσθωσης

910. Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν το μέγεθος της αγοράς της χρηματοδοτικής μίσθωσης, τα μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών στη συγκέντρωσης επιχειρήσεων και των σημαντικότερων ανταγωνιστών τους, για τα έτη 2009 – 2011 και το πρώτο εξάμηνο του 2012, καθώς και εκτίμηση για το δείκτη HHI πριν και μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης, με βάση τα στοιχεία του πρώτου εξαμήνου του 2012 και του έτους 2011.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΜΙΣΘΩΣΗ *(Υπολειπόμενο Κεφάλαιο σε εκ €)* ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ								
ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ LEASING και ΤΡΑΠΕΖΕΣ	**31/12/2009**		**31/12/2010**		**31/12/2011**		**30/6/2012**	
	Υπολειπόμενο Κεφάλαιο	**Μερ. Αγοράς**	**Υπολειπόμενο Κεφάλαιο**	**Μερ. Αγοράς**	**Υπολειπόμενο Κεφάλαιο**	**Μερ. Αγοράς**	**Υπολειπόμενο Κεφάλαιο**	**Μερ. Αγοράς**
EUROBANK-ERGASIAS LEASING	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**	**[…]**	**[15-25]%**
ΚΥΠΡΟΥ LEASING	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[15-25]%	[…]	[5-15]%
ALPHA LEASING	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
ΟΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	[…]		[…]		[…]		[…]	[15-25]%
Πειραιώς Leasing	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*	*[…]*	*[5-15]%*		
Γενική Leasing	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*	*[…]*	*[0-5]%*		
ΕΘΝΙΚΗ LEASING	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**	**[…]**	**[5-15]%**
ΕΜΠΟΡΙΚΗ LEASING	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%
MARFIN LEASING	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[5-15]%	[…]	[0-5]%
ATTICA BANK (LEASING)	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ATE LEASING	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
PROBANK LEASING	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ASPIS LEASING / T-LEASING	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
PROTON BANK (LEASING)	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ (LEASING)	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
[…]	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
[…]	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%	[…]	[0-5]%
BNP PARIBAS LEASING[1261]	[…]	[0-5]%	-	[0-5]%	-	[0-5]%	-	0,00%

[1261] Η BNP PARIBAS LEASING σύμφωνα με την υπ’ αριθμ. πρωτ. […] επιστολή της […] δεν δραστηριοποιείται πλέον στην σχετική αγορά και κάνει run-off του χαρτοφυλακίου της.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΜΙΣΘΩΣΗ *(Υπολειπόμενο Κεφάλαιο σε εκ €)* ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ								
ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ LEASING και ΤΡΑΠΕΖΕΣ	**31/12/2009**		**31/12/2010**		**31/12/2011**		**30/6/2012**	
	Υπολειπόμενο Κεφάλαιο	**Μερ. Αγοράς**	**Υπολειπόμενο Κεφάλαιο**	**Μερ. Αγοράς**	**Υπολειπόμενο Κεφάλαιο**	**Μερ. Αγοράς**	**Υπολειπόμενο Κεφάλαιο**	**Μερ. Αγοράς**
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ[1262]	[…]	**100,00%**	[…]	**100,00%**	[…]	**100,00%**	[…]	**100,00%**
ΟΜΙΛΟΣ ΕΤΕ (μετά)	[…]	**[25-35]%**	[…]	**[25-35]%**	[…]	**[25-35]%**	[…]	**[25-35]%**

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΜΙΣΘΩΣΗ ΔΕΙΚΤΗΣ HHI			
ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (2011)		**ΔΕΙΚΤΗΣ HHI (1H2012)**	
Προ της συγκέντρωσης	[1200-1400]	Προ της συγκέντρωσης	[1200-1400]
Μετά τη συγκέντρωση	[1600-1800]	Μετά τη συγκέντρωση	[1600-1800]
Μεταβολή (Δ)	**[350-400]**	**Μεταβολή (Δ)**	**[350-400]**

ΙΕ.3.1.2. Αγορά λειτουργικής μίσθωσης

911. Όπως προαναφέρθηκε, οι συμμετέχουσες δραστηριοποιούνται αμφότερες στην αγορά λειτουργικής μίσθωσης και συγκεκριμένα στη λειτουργική μίσθωση επιβατικών αυτοκινήτων μέσω των θυγατρικών τους, ΕΘΝΙΚΗ ΛΗΖΙΝΓΚ Α.Ε.Χ.Μ. και Eurobank Ergasias Χρηματοδοτικές Μισθώσεις Α.Ε. Σύμφωνα με τα μέρη, μόλις το [0-5]% του χαρτοφυλακίου της Εθνικής Leasing και το [0-5]% του χαρτοφυλακίου της Eurobank Leasing αφορά τις λειτουργικές μισθώσεις καθώς στη συγκεκριμένη αγορά δραστηριοποιείται ήδη μεγάλος αριθμός εξειδικευμένων επιχειρήσεων. Συνεπώς η περαιτέρω διείσδυση τους στη εν λόγω αγορά, δηλώνουν πως δεν αποτελεί στρατηγική επιλογή.

912. Όπως πρόεκυψε από την έρευνα της Γ.Δ.Α, στην παροχή των υπηρεσιών λειτουργικής μίσθωσης δραστηριοποιούνται εταιρείες αυτοκινήτων, εισαγωγείς/ επίσημοι έμποροι, όπως η Avis, Hertz, Lease Plan, Sixt, Arval VW Rentals, Executive Lease A.E και πολλοί άλλοι. Όπως παρέθεσαν και τα μέρη, σύμφωνα με κλαδική μελέτη για τις ενοικιάσεις αυτοκινήτων για το 2010, το μερίδιο της Εθνικής Leasing ανερχόταν σε […]% ([…] αυτοκίνητα σε σύνολο 105.000) και της Eurobank Leasing σε […]% ([…] αυτοκίνητα σε σύνολο 105.000). Σύμφωνα δε με υπολογισμούς της Γ.Δ.Α., βάσει δηλώσεων των Τραπεζικών Ιδρυμάτων που δραστηριοποιούνται στην ίδια αγορά, το από κοινού μερίδιο αγοράς των συμμετεχουσών, λαμβάνοντας υπόψη μόνο της δραστηριοποίησης των τραπεζικών ιδρυμάτων (απ’ ευθείας ή μέσω θυγατρικών τους), ανέρχεται σε [0-5]% για το 2010, [0-5]% για το 2011 και [5-15]% για το α΄ εξάμηνο του 2012 σε όρους υπολειπόμενου κεφαλαίου.

913. Ως εκ τούτου, η αγορά της λειτουργικής μίσθωσης δεν αποτελεί επηρεαζόμενη από την υπό κρίση συγκέντρωση αγορά, και επομένως παρέλκει η περαιτέρω ανάλυσή της.

1262 Στοιχεία από την ιστοσελίδα της Ένωσης Ελληνικών Εταιριών Χρηματοδοτικής Μίσθωσης (http://www.aglc.gr/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=13&Itemid=28&lang=el) και δηλώσεις ανταγωνιστών.

Επισημαίνεται επίσης ότι:

i. η Αγροτική Leasing δεν συμπεριλαμβανόταν στα μεταβιβαζόμενα στην Τράπεζα Πειραιώς στοιχεία της Αγροτικής και

ii. η Εμπορική Leasing δεν ήταν θυγατρική της Εμπορικής Τράπεζας αλλά της Credit Agricole και κατά συνέπεια δεν εξαγοράστηκε από την Alpha Bank.

ΙΕ.3.2. Αξιολόγηση επιπτώσεων

ΙΕ.3.2.1. Η άποψη της γνωστοποιούσας

914. Κατά τη γνωστοποιούσα, στην ελληνική αγορά leasing υπάρχουν αρκετές εταιρείες χρηματοδοτικών μισθώσεων, κυρίως θυγατρικές μεγάλων τραπεζικών επιχειρήσεων, που προσφέρουν παρεμφερή προϊόντα leasing. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της στη βάση στοιχείων της 30.6.2012, οι δύο τράπεζες θα κατέχουν από κοινού μερίδιο αγοράς που δεν θα υπερβαίνει το [25-35]%. Ως εκ τούτου, κρίνουν πως δεν διαφαίνεται οποιαδήποτε επίπτωση στη λειτουργία του ανταγωνισμού στην αγορά χρηματοδοτικής μίσθωσης[1263].

ΙΕ.3.2.2. Η άποψη των λοιπών ανταγωνιστών

915. Σύμφωνα με μέρος εκ των ανταγωνιστών, οι εξελίξεις στον κλάδο των τραπεζών θα συμβάλλουν στη συγκέντρωση των εργασιών του κλάδου leasing, καθώς λιγότερες εταιρίες/τράπεζες θα αναλάβουν μεγαλύτερο ενεργό (και ανενεργό) χαρτοφυλάκιο[1264]. Τόσο σε βραχυπρόθεσμο όσο και σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα, η συρρίκνωση του ανταγωνισμού κρίνεται ως αναπόφευκτη και ενδεχομένως να οδηγήσει σε ολιγοπωλιακές καταστάσεις[1265], καθώς τα μέρη κατέχουν ήδη μεγάλο μερίδιο της αγοράς[1266], με πιθανότητα κοινών πολιτικών σε τιμολογήσεις και ελάττωση της διαπραγματευτικής δύναμης των μισθωτών[1267].

916. Ωστόσο, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων ανταγωνιστών εξέφρασε την άποψη ότι η υπό εξέταση συγκέντρωση δεν πρόκειται να επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις στη λειτουργία του ανταγωνισμού ο οποίος εξάλλου είναι ιδιαιτέρως έντονος. Αντιθέτως, εκτιμούν πως θα βοηθήσει στη σύναψη συνεργειών οδηγώντας έτσι σε μείωση του κόστους χρηματοδότησης των σχετικών υπηρεσιών και κατ’ επέκταση στην τιμολόγησή τους, και συμβάλλοντας στην περαιτέρω ανάπτυξη ευνοϊκού κλίματος[1268]. Συναφώς, σύμφωνα με εκτιμήσεις άλλων ανταγωνιστών, ο χάρτης των εταιριών χρηματοδοτικής μίσθωσης δεν αλλάζει καθοριστικά, καθώς μετά την υπό εξέταση συγχώνευση παραμένουν 12 εταιρίες ή διευθύνσεις με μεγάλη διασπορά μεριδίων αγοράς[1269].

917. Σύμφωνα τέλος με την […], αν και η νέα οντότητα θα αποκτήσει «*κυρίαρχη*» θέση, δεν αναμένεται αρνητική επίπτωση, καθώς εκτιμάται πως θα υπάρξει μετακίνηση ορίων χρηματοδοτικών μισθώσεων από τους ίδιους τους πελάτες των μερών σε άλλες εταιρίες του κλάδου[1270].

ΙΕ.3.2.3. Η απόφαση της Επιτροπής

α) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητες δημιουργίας ή ενίσχυσης ατομικής δεσπόζουσας θέσης)

918. Βάσει των στοιχείων που παρατέθηκαν ανωτέρω αναφορικά με τα μερίδια των μερών και των ανταγωνιστών τους στην υπό εξέταση σχετική αγορά, το συνδυαστικό μερίδιο αγοράς των δύο

[1263] βλ. απαντητική επιστολή Εθνικής Τράπεζας […].
[1264] Βλ. απαντητική επιστολή […]
[1265] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[1266] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[1267] Βλ. απαντητική επιστολή […].
[1268] Βλ. ενδεικτικά απαντητική επιστολή […].
[1269] Βλ. απαντητική επιστολή […], […].
[1270] Βλ. απαντητική επιστολή […].

συμμετεχουσών μετά τη συγκέντρωση θα ανέρχεται σε [25-35]% (στοιχεία 2011) και [25-35]% (στοιχεία α΄ εξαμήνου 2012), με τη νέα οντότητα να καταλαμβάνει την πρώτη θέση (από την τέταρτη που κατείχε η ΕΘΝΙΚΗ προ της συγκέντρωσης και την πρώτη η EUROBANK). Ακολουθούν η Κύπρου Leasing, η ΑΛΦΑ leasing, ο όμιλος Πειραιώς και η Εμπορική Τράπεζα με μερίδια αγοράς που κυμαίνονται από […]% περίπου έως και περίπου […]%για το α΄ εξάμηνο 2012. Ο δείκτης HHI, ο οποίος είναι ανώτερος των 1.000 μονάδων αλλά μικρότερος των 2000, παρουσιάζει μεταβολή (Δ) άνω του ασφαλούς ορίου των 250 μονάδων ([350-400] σύμφωνα με τα στοιχεία 2011 και [350-400] σύμφωνα με τα στοιχεία α΄ εξαμήνου 2012). Δεδομένου του γεγονότος ότι η ενιαία οντότητα κατέχει την πρώτη θέση στην αγορά της χρηματοδοτικής μίσθωσης και η μεταβολή του δείκτη HHI ξεπερνά τις 250 μονάδες, εξετάζεται στη συνέχεια το ενδεχόμενο δημιουργίας ή ενίσχυσης ατομικής δεσπόζουσας θέσης στην εν λόγω αγορά, καθώς σύμφωνα με τη νομολογία[1271] έχει κριθεί ότι οι συγκεντρώσεις που καταλήγουν στη δημιουργία επιχειρήσεων με μερίδιο αγοράς ακόμα και κάτω από 40% μπορούν να οδηγήσουν στη δημιουργία ή στην ενίσχυση δεσπόζουσας θέσης. Στην περίπτωση αυτή ερευνώνται περαιτέρω παράγοντες, όπως είναι ο βαθμός εξάρτησης από συγκεκριμένο προμηθευτή[1272], από συγκεκριμένο προϊόν / υπηρεσία[1273], από την ύπαρξη ή μη εναλλακτικών προϊόντων[1274], μη ύπαρξη άλλων ανταγωνιστών με σημαντικά μερίδια στη σχετική αγορά[1275], κλπ..

919. Εν προκειμένω, η σχετική αγορά βρίσκεται σε φάση ωριμότητας, γεγονός το οποίο καθιστά μη πιθανή κατά την γνωστοποιούσα την είσοδο ανταγωνιστών, ενώ υφίστανται και υψηλά, νομικά κυρίως, εμπόδια εισόδου. Το σήμα και η φήμη διαδραματίζει κάποιο ρόλο στη εν λόγω αγορά, ενώ τα προϊόντα της σχετικής αγοράς είναι σε σημαντικό βαθμό ομοιογενή, δεν φέρουν δηλαδή σημαντικές διαφοροποιήσεις, αν και υφίσταται η δυνατότητα ανάπτυξης εξειδικευμένων προϊόντων βάσει των αναγκών του πελάτη.

920. Ωστόσο, διαπιστώνεται ότι, παρότι η νέα οντότητα αποκτά την πρώτη θέση σε συνέπεια της υπό εξέταση συγκέντρωσης από άποψη μεριδίου, υφίστανται διαχρονικά κατά την περίοδο 2009-2012 τρεις ανταγωνίστριες επιχειρήσεις (ALPHA LEASING, ΚΥΠΡΟΥ LEASING, ΠΕΙΡΑΙΩΣ LEASING) με μερίδια αγοράς σε απόσταση κάτω των 20 ποσοστιαίων μονάδων από την νέα οντότητα. Επιπλέον, ο αμέσως επόμενος ανταγωνιστής (ΕΜΠΟΡΙΚΗ LEASING) εμφανίζει αυξητική τάση τα τελευταία έτη. Πιθανολογείται, επομένως, ότι οι εν λόγω εταιρίες μπορεί να αποτελέσουν πηγή πολύ σημαντικής ανταγωνιστικής πίεσης έναντι της ενιαίας οντότητας, η οποία δεν θα είναι σε θέση να εμποδίσει την επέκταση των δραστηριοτήτων των ανταγωνιστών.

921. Επιπλέον, σύμφωνα με την εκτίμηση της […], δεν αποκλείεται η είσοδος ξένων εταιριών στο μέλλον, ενώ δεν υφίστανται πλην των νομικών, άλλα εμπόδια εισόδου στη σχετική αγορά. Ταυτόχρονα, παρά τη σημασία του σήματος, λόγω της εξατομικευμένης τιμολόγησης που ακολουθείται, είναι δυνατή η στροφή του πελάτη σε άλλες τράπεζες (και διαφορετικές λύσεις) σε περίπτωση αύξησης των τιμών από μέρους της νέας οντότητας. Δεν πρέπει, επίσης, να παραγνωριστεί και η είσοδος τριών πιστωτικών ιδρυμάτων την τελευταία πενταετία στην εν λόγω

[1271] Βλ. αποφάσεις ΕΕπ. Μ.1221 Rewe/Meinl, σκ. 98-114, Μ.2337 Nestle/Ralston Purina, σκ.44-47.

[1272]Βλ. απόφαση ΕΕπ. Μ.1221, ο.π., σκ. 101 επ., όπου ο βαθμός εξάρτησης από συγκεκριμένο προμηθευτή συνδέεται με το βαθμό δυσκολίας της αλλαγής του τρόπου διανομής.

[1273] Βλ. απόφαση ΕΕπ. Μ.1221, ο.π., σκ. 105.

[1274] Ο.π. σκ.106.

[1275] Βλ. απόφαση ΕΕπ Μ.2337, ο.π., σκ. 46.

αγορά έστω και εάν τα μερίδια που απέκτησαν ήταν μικρά, παρότι βεβαίως σημειώνεται η αποχώρηση από αυτή της BNP Paribas. Τέλος, τόσο οι περισσότεροι εκ των ανταγωνιστών όσο και η […], εκτιμά ότι δεν πρόκειται να υπάρξει καμία επίπτωση από την υπό εξέταση συγκέντρωση στην αγορά των χρηματοδοτικών μισθώσεων, παρά τα εμπόδια που διαπιστώθηκαν ανωτέρω.

922. Κατά συνέπεια, θεωρείται ότι λόγω της συγκέντρωσης, η ενιαία οντότητα δεν θα αποκτήσει δεσπόζουσα θέση στην αγορά της χρηματοδοτικής μίσθωσης.

β) Ως προς τις οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς (πιθανότητες δημιουργίας ή ενίσχυσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης)

923. Στην αγορά των χρηματοδοτικών μισθώσεων, οι τέσσερις μεγαλύτερες τράπεζες θα κατέχουν αθροιστικά μετά την υπό εξέταση συγκέντρωση μερίδιο το οποίο θα ανέρχεται σε ποσοστό [75-85]% (στοιχεία 2011) και [65-75]% (στοιχεία α΄ εξαμήνου 2012). Παράλληλα, διαπιστώνεται ότι κανένας από τους λοιπούς ανταγωνιστές δεν κατέχει μερίδιο αγοράς υψηλότερο του [5-15]%. Ως εκ τούτου, η εν λόγω αγορά παρουσιάζει αρκετά υψηλό επίπεδο συγκέντρωσης.

924. Το σχετικά υψηλό επίπεδο συγκέντρωσης καταδεικνύεται και από το ύψος του δείκτη HHI, ο οποίος ανέρχεται σε [1200-1400] μονάδες προ της συγκέντρωσης και [1600-1800] μονάδες μετά από αυτή, με μεταβολή (Δ) [350-400] μονάδες (με βάση τα στοιχεία του 2011) και σε [1200-1400] μονάδες προ της συγκέντρωσης και [1600-1800] μονάδες μετά από αυτή, με μεταβολή (Δ) [350-400] μονάδες (με βάση τα στοιχεία του α΄ εξαμήνου του 2012). Ωστόσο, το ως άνω υψηλό ποσοστό θα κατέχουν μετά τη συγκέντρωση τέσσερεις επιχειρήσεις (με τις δύο προπορευόμενες να κατέχουν συνολικό μερίδιο μικρότερο του [35-45]%), γεγονός το οποίο καθιστά τον πιθανό συντονισμό καταρχήν ασταθή, για τους λόγους που εκτίθενται στη συνέχεια. Συγκεκριμένα, παρατηρείται η ύπαρξη έντονης ασυμμετρίας μεταξύ της νέας οντότητας (η οποία καθίσταται επικεφαλής της αγοράς) και των επόμενων ανταγωνιστών, ενώ υφίσταται και έλλειψη διαθρωτικών ή άλλων δεσμών μεταξύ τους, στοιχεία που καθιστούν σχεδόν απίθανο το μεταξύ τους συντονισμό. Πλέον των προαναφερθέντων, παραμένουν και μετά τη συγκέντρωση μικροί ανταγωνιστές, όπως η Εμπορική Leasing και η Marfin Leasing με μερίδια άνω του 5%, οι οποίοι θεωρείται ότι μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο τα προσδοκώμενα αποτελέσματα τυχόν συντονισμού μεταξύ των μεγαλύτερων τραπεζών.

925. Περαιτέρω, η σχετική αγορά χαρακτηρίζεται από έλλειψη διαφάνειας ιδίως ως προς την τιμολόγηση αφού αυτή είναι εξατομικευμένη όσον αφορά την επιτοκιακή επιβάρυνση και τις προμήθειες, ενώ ταυτόχρονα υφίσταται η δυνατότητα ανάπτυξης εξατομικευμένων προϊόντων με σκοπό την ικανοποίηση των μεμονωμένων αναγκών των πελατών. Τα στοιχεία αυτά συμβάλλουν έτι περαιτέρω στην έλλειψη πιθανότητας συντονισμού σε αυτή τη σχετική αγορά.

926. Επομένως, η εξέταση των ανωτέρω κατατείνει υπέρ της απουσίας οριζόντιων επιπτώσεων συντονισμένης συμπεριφοράς από τη συγκέντρωση στην αγορά των χρηματοδοτικών μισθώσεων.

ΙΣΤ. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΤΩΝ ΚΤΗΜΑΤΟΕΣΙΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

ΙΣΤ.1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΑΓΟΡΩΝ

927. Η εν λόγω σχετική αγορά περιλαμβάνει τις παρεχόμενες υπηρεσίες στον τομέα διαχείρισης και εκμετάλλευσης ακινήτων που αφορούν σε ενέργειες για την αγορά ή πώληση, μίσθωση ή εκμίσθωση και ανάπτυξη ακινήτων, καθώς και για την εκτίμηση και παροχή συμβουλών και διαχείρισης. Στην αγορά αυτή δραστηριοποιούνται σύμβουλοι ακινήτων, εκτιμητές, μεσίτες, διαχειριστές και φυσικά πρόσωπα/εταιρίες ανάπτυξης ακινήτων, ενώ το Δημόσιο και η Εκκλησία είναι οι μεγαλύτεροι θεσμικοί επενδυτές (ιδιοκτήτες ακινήτων) στην ελληνική επικράτεια.

928. Η αγορά των κτηματομεσιτικών δραστηριοτήτων μπορεί ενδεχομένως να διακριθεί περαιτέρω, ωστόσο, δεδομένης της ευρύτατης διασποράς των ανταγωνιστών και των πολύ χαμηλών μεριδίων αγοράς των «παικτών», η περαιτέρω κατάτμησή της παρέλκει, ενόψει και του γεγονότος ότι, ακόμη και με το στενότερο ορισμό των αγορών, η υπό κρίση συγκέντρωση δεν αναμένεται να επιφέρει αντι-ανταγωνιστικά αποτελέσματα[1276,1277].

929. Όσον αφορά στην οριοθέτηση της γεωγραφικής αγοράς των κτηματομεσιτικών δραστηριοτήτων και υπηρεσιών (real estate), η φύση των εν λόγω υπηρεσιών και του σχετικού εθνικού νομοθετικού πλαισίου είναι τέτοια ώστε, η γεωγραφική αγορά δύναται να οριοθετηθεί ασφαλώς ως εθνικής εμβέλειας[1278]. Με τον ως άνω ορισμό της σχετικής αγοράς των κτηματομεσιτικών υπηρεσιών και της σχετικής γεωγραφικής αγοράς συμφωνεί κατ’ ουσίαν η γνωστοποιούσα[1279].

ΙΣΤ.2. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΡΩΝ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ

ΙΕ.2.1. Δραστηριοποίηση της ΕΤΕ

930. Σύμφωνα με δήλωσή της, η ΕΤΕ δραστηριοποιείται στην αγορά αυτή μέσω των θυγατρικών της Εθνική Πανγαία ΑΕΕΑΠ και Εθνική Συμβουλευτικές Υπηρεσίες Ακινήτων ΑΕ (ΕΣΥΑ ΑΕ) στις

[1276] Βλ. αποφάσεις ΕΑ 220/ΙΙΙ/2002, 222/ΙΙΙ/2002 και 534/VI/2012, στις οποίες κρίθηκε επίσης ότι παρέλκει η εξέταση της αγοράς Real Estate, λόγω μικρού μεριδίου αγοράς και λόγω ύπαρξης ικανού αριθμού εταιριών. Επίσης, στην απόφαση Μ.1975 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τη συγκέντρωση DEUTSCHE BANK / EUROBANK / LAMDA DEVELOPMENT / JV, όπου αναφέρεται ότι ο ακριβής προϊοντικός και γεωγραφικός προσδιορισμός της αγοράς παρέλκει, αφού ακόμη και με τον στενότερο ορισμό της αγοράς δεν δημιουργείται σημαντικό αντι-ανταγωνιστικό αποτέλεσμα.

[1277] Μάλιστα, στην υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της κατά την εξέταση της συγχώνευσης ΑΤΕ ΑΕ – Πειραιώς ΑΕ, η […] σημειώνει ότι *«[ή]δη οι περισσότερες διεθνείς επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών επί ακινήτων έχουν παρουσία στην Ελλάδα και δεν προβλέπεται είσοδος νέου «παίκτη»*.

[1278] Βλ. και απόφαση ΕΑ 534/VI/2012.

[1279] Όπως αναφέρεται στο υπ’ αριθμ. πρωτ. […], *«[ο]ι κτηματομεσιτικές εργασίες αποτελούν υπηρεσίες ανάπτυξης ακινήτων, δηλαδή την αγορά γης με σκοπό την επ’ αυτής κατασκευή κτηρίου, την πώλησή του ως κερδοσκοπική επένδυση ή την εκμίσθωσή και εν γένει εκμετάλλευσή του και συναφείς υποστηρικτικές υπηρεσίες προς ιδιοκτήτες ακινήτων, όπως διαχείριση ακίνητης περιουσίας (π.χ. διαχείριση και λειτουργία του ακινήτου για λογαριασμό του κυρίου του). Την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε προηγούμενες αποφάσεις της την έχει απασχολήσει η πιθανότητα διάκρισης μεταξύ των παρακάτω αγορών προϊόντων στην περίπτωση των υπηρεσιών κτηματομεσιτικής: ανάπτυξη ακινήτων, παροχή διαχειριστικών υπηρεσιών σχετικών με ακίνητα. Έχει επίσης σημειώσει ότι η αγορά κτηματομεσιτικής μπορεί περαιτέρω να διακριθεί σε δύο χωριστές αγορές: (i) ιδιοκτησίες για εμπορική χρήση (γραφεία, υποκαταστήματα και βιομηχανικές ιδιοκτησίες) και (ii) ιδιοκτησίες για προσωπική χρήση (στέγαση) […] Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει κρίνει ότι η γεωγραφική αγορά κτηματομεσιτικών υπηρεσιών μπορεί να είναι εθνική. Ο ακριβής ορισμός της έχει παραμείνει ανοιχτός.»*.

οποίες είναι κατά 100% μέτοχος[1280,1281]. Η Εθνική Πανγαία ΑΕΕΑΠ κατέχει χαρτοφυλάκιο ακινήτων (γραφεία Α-Β κατηγορίας και καταστήματα), η πλειονότητα των οποίων εκμισθώνεται στην ΕΤΕ για δική της δραστηριότητα. Το χαρτοφυλάκιο της Εθνικής Πανγαία ΑΕΕΑΠ κατά την τελευταία τετραετία αποτελείται από[1282]:

Ημερομηνία	Αρ. Ακινήτων	Συνολική Επιφάνεια (τμ)	Αρ. Ακινήτων εκμισθωμένα σε τρίτους*	Επιφάνεια (τμ) εκμισθωμένων ακινήτων σε τρίτους	Αρ. Κενών Ακινήτων*	Επιφάνεια (τμ) κενών ακινήτων
31.12.2009	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
31.12.2010	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
31.12.2011	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
30.06.2012	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]	[…]
*:Ο αριθμός των ακινήτων που είναι εκμισθωμένα σε τρίτους καθώς και ο αριθμός των κενών ακινήτων δεν αφορά μόνο σε ολόκληρα ακίνητα αλλά και σε μέρος ακινήτου.						

931. Η Εθνική Πανγαία ΑΕΕΑΠ διαθέτει γραφεία σε διάφορες πόλεις αλλά η πλειοψηφία αυτών βρίσκεται στην Αθήνα. Κατά δήλωση της ΕΤΕ, το ποσοστό των γραφείων της εταιρίας στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας ανέρχεται σε [0-5]%[1283]. Αναφορικά με τα καταστήματα, η εταιρία διαθέτει μονάδες σε κεντρικές εμπορικές οδούς σε όλη την Ελλάδα, σε σημεία υψηλής προβολής και εμπορικότητας. Ωστόσο λόγω έλλειψης επαρκών στοιχείων δεν μπορεί να καθοριστεί επακριβώς το ποσοστό συμμετοχής της στο σύνολο των καταστημάτων[1284].

932. Όσον αφορά τις πωλήσεις ακινήτων σε τρίτους, η ΕΤΕ αναφέρει ότι για το διάστημα 2009-2011 και πρώτο εξάμηνο 2012 η Εθνική Πανγαία ΑΕΕΑΠ δεν προέβη σε πωλήσεις ακινήτων. Οι νέες εκμισθώσεις ακινήτων σε τρίτους για το ως άνω διάστημα είχαν ως εξής:

Περίοδος Αναφοράς	Αρ. Ακινήτων Εκμισθωμένα σε Τρίτους[1285]	Συνολική Επιφάνεια (τμ)
2009	[…]	[…]
2010	[…]	[…]
2011	[…]	[…]
Α΄ εξάμηνο 2012	[…]	[…]

933. Τέλος, στους κάτωθι πίνακες απεικονίζεται ο κύκλος εργασιών των δύο θυγατρικών της ΕΤΕ με δραστηριοποίηση στην εδώ εξεταζόμενη αγορά:

[1280] Η μεν Εθνική Πανγαία ΑΕΕΑΠ δραστηριοποιείται στις επενδύσεις σε ακίνητη περιουσία και διαχείριση επενδυτικών ακινήτων, η δε ΕΣΥΑ δραστηριοποιείται στην παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών επί ακινήτων.

[1281] Σύμφωνα με την υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της ΕΤΕ κατά την εξέταση της συγχώνευσης ΑΤΕ ΑΕ – Πειραιώς ΑΕ, η τράπεζα σημειώνει ότι πρόσθετα των εργασιών της μέσω της Εθνική Πανγαία ΑΕΕΑΠ και ΕΣΥΑ ΑΕ, η ίδια η ΕΤΕ «*διαχειρίζεται το ιδιόκτητο χαρτοφυλάκιο ακινήτων καθώς και μισθωμένα ακίνητα για τους λειτουργικούς της σκοπούς και μόνο. Επίσης διαχειρίζεται ακίνητα που έχουν περιέλθει στην κυριότητά της από πλειστηριασμούς*».

[1282] Στα προσκομισθέντα στοιχεία του χαρτοφυλακίου της Εθνικής Πανγαίας ΑΕΕΑΠ δεν συμπεριλαμβάνεται ιδιοχρησιμοποιούμενος χώρος […] τμ.

[1283] Βλ. σχετικά υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της ΕΤΕ.

[1284] Βλ. και υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της ΕΤΕ.

[1285] Κατά δήλωση της ΕΤΕ, ο αριθμός των ακινήτων εκμισθωμένων σε τρίτους δεν αφορά σε ολόκληρα ακίνητα αλλά και σε μέρος ακινήτου.

Έσοδα Θυγατρικών ΕΤΕ (€)		2009	2010	2011	2012
ΠΑΝΓΑΙΑ ΑΕΕΑΠ	Έσοδα από μισθώματα (από Όμιλο ΕΤΕ)	[…]	[…]	[…]	[…]
	Έσοδα από μισθώματα (από τρίτους)	[…]	[…]	[…]	[…]
	Έσοδα από μισθώματα (σύνολο)	**[…]**	**[…]**	**[…]**	**[…]**
ΕΣΥΑ ΑΕ	Έσοδα από συμβουλευτικές υπηρεσίες επί ακινήτων από Όμιλο ΕΤΕ)	[…]	[…]	[…]	[…]
	Έσοδα από συμβουλευτικές υπηρεσίες επί ακινήτων (από τρίτους)	[…]	[…]	[…]	[…]
	Έσοδα από συμβουλευτικές υπηρεσίες επί ακινήτων(σύνολο)	**[…]**	**[…]**	**[…]**	**[…]**

934. Σημειώνεται ότι, όπως προκύπτει από προσκομισθέν, συμπληρωματικό της υπ’ αριθμ. πρωτ. […] γνωστοποίησης έγγραφο, η τράπεζα φαίνεται να συμμετέχει στις εταιρίες […],[…],[…],[…],[…] και […] κατά […]%,[…]%,[…]%,[…]%,[…]% και […]% αντίστοιχα. Ωστόσο, κατά δήλωσή της, *«οι εταιρείες […],[…],[…],[…]. και […] είναι ιδιοκτήτριες ενός μόνο ακινήτου η κάθε μία και χωρίς εμπορική δραστηριότητα. […] ιδρύθηκε με σκοπό την υλοποίηση προγραμμάτων οργανωμένης δόμησης σε εφαρμογή του Ν. 1003/1971 «Περί Ενεργού Πολεοδομίας». Με συμβάσεις που υπέγραψε με το Ελληνικό Δημόσιο το 1980 (Α΄ Φάση) και το 1999 (Β΄ και Γ΄ Φάση) ανέλαβε τα πρώτα προγράμματα οργανωμένης δόμησης στην Ελλάδα, στην Κομοτηνή και την Ξάνθη. Η πλειονότητα των οικοπέδων που βρίσκεται στην ιδιοκτησία της […] δεν μπορεί να διατεθεί στην ελεύθερη αγορά, καθώς τα οικόπεδα αυτά έχουν χρήση σχολείων, αθλοπαιδιών και προορίζονται για πώληση σε κοινωνικούς φορείς σύμφωνα με σύμβαση με το Ελληνικό Δημόσιο. Η εταιρεία δεν αναπτύσσει νέα εμπορική δραστηριότητα και, λόγω του ιδιαίτερου νομικού καθεστώτος της, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι υπάγεται στην αγορά παροχής κτηματομεσιτικών υπηρεσιών»*[1286].

935. Ως εκ τούτου, η ΕΤΕ δεν δραστηριοποιείται στην αγορά των κτηματομεσιτικών υπηρεσιών μέσω των ανωτέρω εταιριών. Επιπλέον, σημειώνεται ότι η ΕΤΕ, κατά δήλωση της ίδιας[1287], την τελευταία τριετία προέβη σε αποκτήσεις και λοιπές δραστηριότητες που αφορούν πρωτίστως κτηματομεσιτικές υπηρεσίες[1288].

ΙΣΤ.2.2. Δραστηριοποίηση της EUROBANK ERGASIAS

936. Η EUROBANK ERGASIAS δραστηριοποιείται στην αγορά των κτηματομεσιτικών υπηρεσιών μέσω των θυγατρικών της «Eurobank Υπηρεσίες Ακινήτων ΑΕ» και «Eurobank Properties

---

[1286] Βλ. σχετικά υπ’ αριθμ. Πρωτ. […] απαντητική επιστολή της ΕΤΕ.

[1287] Βλ. υπ’ αριθμ. πρωτ. […] έγγραφο γνωστοποίησης της υπό κρίση συγκέντρωσης.

[1288] Ειδικότερα, όπως αναφέρει η ΕΤΕ στην υπ’ αριθμ. πρωτ. […] γνωστοποίηση, *«τη 15η Ιουλίου 2009, η Τράπεζα συμμετείχε με […] % στην ίδρυση της […], μιας εταιρείας που δραστηριοποιείται στο χώρο διαχείρισης ακινήτων. Το αρχικό κόστος της επένδυσης ανήλθε σε €[…] εκατ».* Επίσης, τη 14η Ιανουαρίου 2010, η έκτακτη Γενική Συνέλευση των μετόχων της Τράπεζας ενέκρινε την εισφορά, με ημερομηνία 30 Σεπτεμβρίου 2009, ακίνητης περιουσίας της ΕΤΕ λογιστικής αξίας €[…] εκατ. στην […]. Η εισφορά της ακίνητης περιουσίας αντιπροσωπεύει εισφορά σε είδος έναντι υποχρέωσης κάλυψης κεφαλαίου από την Τράπεζα, ως μοναδικού μετόχου της ανωτέρω εταιρείας. Η εταιρία καταχωρήθηκε στο Μητρώο Ανωνύμων Εταιρειών την 30η Μαρτίου 2010.

Ανώνυμη Εταιρεία Επενδύσεων σε Ακίνητη Περιουσία»[1289,1290] στις οποίες ο όμιλος EUROBANK συμμετέχει κατά […]% και […]% αντίστοιχα. Αναφορικά με την τελευταία τετραετία, τα σχετικά προς διάθεση ακίνητα ήταν[1291]:

Έτος	Αρ. Ακινήτων	Τετρ. Μέτρα
2009	[…]	[…]
2010	[…]	[…]
2011	[…]	[…]
2012 (α΄ εξάμηνο)	[…][1292]	[…]

937. Όσον αφορά τις πωλήσεις ακινήτων σε τρίτους, η EUROBANK ERGASIAS παρουσιάζει τα εξής μεγέθη:

	Ακίνητα που πωλήθηκαν		Ακίνητα που εκμισθώθηκαν	
Έτος	Αρ. Ακινήτων	Τετρ. Μέτρα	Αρ. Ακινήτων	Τετρ. Μέτρα
2009	[…]	[…]	[…]	[…]
2010	[…]	[…]	[…]	[…]
2011	[…]	[…]	[…]	[…]
2012 (α΄ εξάμηνο)	[…]	[…]	[…]	[…]

938. Τέλος, ο κύκλος εργασιών του Ομίλου της EUROBANK ERGASIAS στην αγορά των κτηματομεσιτικών υπηρεσιών κατά τα τελευταία τέσσερα έτη είναι:

Έτος	Κύκλος Εργασιών (σε € χιλ)
2009	[…]
2010	[…]
2011	[…]
2012 (α΄ εξάμηνο)	[…]

ΙΣΤ.3. ΜΕΓΕΘΟΣ ΑΓΟΡΑΣ

939. Στην Ενδιάμεση Έκθεση της ΤτΕ «Νομισματική Πολιτική» της ΤτΕ – Νοέμβριος 2012, Κεφάλαιο ΙΙΙ, Ενότητα 1.2 «Εξελίξεις και Προοπτικές της Αγοράς Ακινήτων», εκτιμάται ότι υπάρχουν 180.000 αδιάθετα ακίνητα στην ελληνική επικράτεια.

940. Σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Αρχή, την τελευταία δεκαετία, εισέρχονταν στην αγορά ακινήτων περίπου 15.000.000 τ.μ. νέων κτιρίων κατά μέσο όρο κατ’ έτος[1293]. Η πολύ υψηλή οικοδομική δραστηριότητα κατά τα έτη 2002 και 2003 (21.718,5 χιλ τ.μ. και 22.091,3 χιλ τ.μ. νέων κτιρίων, αντίστοιχα) ακολούθησε φθίνουσα πορεία, καταλήγοντας το 2009 σε 13.610,6 χιλ τ.μ., το 2010 σε 10.437,6 χιλ τ.μ. και το 2011 σε 4.464,07 χιλ τ.μ. νέων κτιρίων, ενώ για την περίοδο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου 2012 παρατηρείται περαιτέρω μείωση με τη συνολική νέα οικοδομική δραστηριότητα να ανέρχεται σε μόλις 3.375,4 χιλ. τ.μ. επιφάνειας. Σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία για το μέγεθος της Οικοδομικής Δραστηριότητας της Στατιστικής Υπηρεσίας για τον

[1289] Η εταιρία Eurobank Υπηρεσίες Ακινήτων ΑΕ δραστηριοποιείται στη μεσολάβηση για τη σύναψη συμβάσεων αγοράς, πώλησης, ανταλλαγής, μίσθωσης ακινήτων και τη διενέργεια ερευνών αγοράς, τεχνικών ελέγχων και την εκπόνηση μελετών. Η εταιρία Eurobank Properties ΑΕΕΑΠ δραστηριοποιείται στην απόκτηση και διαχείριση ακίνητης περιουσίας και μέσων χρηματαγοράς.

[1290] Για τις εδώ αναφερόμενες πληροφορίες βλ. υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της ΕΤΕ.

[1291] Βλ. υπ’ αριθμ. πρωτ. […] απαντητική επιστολή της ΕΤΕ.

[1292] Σύμφωνα ωστόσο με σχετικά πληροφοριακά στοιχεία στην ιστοσελίδα της Ένωσης Θεσμικών Επενδυτών, το πρώτο εξάμηνο το 2012 η EUROBANK ERGASIAS διέθετε προς εμπορική εκμετάλλευση 28 ακίνητα. Βλ. και http://www.ethe.org.gr/index.php?option=com_agii&view=agiimemberinfo&Itemid=102&lang=el.

[1293] Βλ σχετικά και http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-themes?p_param=A1302.

Οκτώβριο 2012, κατά το μήνα αυτό το μέγεθος της συνολικής οικοδομικής δραστηριότητας βάσει των εκδοθεισών αδειών ανήλθε σε 276,5 χιλ τ.μ. εκ των οποίων τα 259,7 χιλ τ.μ. αφορούν στην ιδιωτική οικοδομική δραστηριότητα.

941. Όσον αφορά τις πράξεις αγοραπωλησίας, παρατηρείται συνεχής συρρίκνωση του όγκου των καταγεγραμμένων πράξεων αγοραπωλησιών. Ο ρυθμός μείωσης του όγκου των αγοραπωλησιών, αν και παρουσιάζει διακυμάνσεις σε επίπεδο τριμήνων, από το έτος 2010 έως και το γ΄ τρίμηνο του 2012 αυξάνεται σημαντικά αγγίζοντας πλέον τα επίπεδα του -40%, έναντι, -28,1%, -9,8% και -16,3% κατά το 2011, 2010 και 2009 αντίστοιχα. Η δε συνολική μείωση του όγκου των πράξεων αγοραπωλησίας από το 2008 έως και το γ΄ τρίμηνο του 2012 ανέρχεται σε -67,2%.

ΙΣΤ.4. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

ΙΣΤ.4.1. Η άποψη των λοιπών ανταγωνιστών

942. Σύμφωνα με τις απαντήσεις των περισσοτέρων εκ των ερωτηθέντων λοιπών πιστωτικών ιδρυμάτων, προκύπτει ότι δεν τίθεται ζήτημα επιπτώσεων στις συνθήκες ανταγωνισμού στην υπό εξέταση αγορά από την ενδεχόμενη συγκέντρωση μεταξύ ΕΤΕ και EUROBANK ERGASIAS. Ωστόσο σύμφωνα με κάποια πιστωτικά ιδρύματα, δεν είναι σε θέση να εκτιμήσουν τα εν προκειμένω αποτελέσματα της υπό κρίση συγκέντρωσης είτε λόγω έλλειψης σχετικών στοιχείων είτε λόγω μη δραστηριοποίησης στην εν λόγω αγορά.

ΙΣΤ.4.2. Η απόφαση της Επιτροπής

943. Η εδώ εξεταζόμενη αγορά είναι εξαιρετικά κατακερματισμένη λόγω πλήθους επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε αυτή ενώ δεν υπάρχουν διαθέσιμα επαρκή στατιστικά στοιχεία σχετικά με το μέγεθος της αγοράς και τα μερίδια των ανταγωνιστριών επιχειρήσεων. Σύμφωνα με τη […], *«[σ]την αγορά δραστηριοποιούνται σύμβουλοι ακινήτων, εκτιμητές, μεσίτες, διαχειριστές και Developers. Δεδομένου ότι το Δημόσιο και η Εκκλησία, που είναι οι μεγαλύτεροι θεσμικοί επενδυτές (ιδιοκτήτες) στην Ελληνική επικράτεια, δεν έχουν δραστηριοποιηθεί ουσιαστικά, η αγορά χαρακτηρίζεται από ευρύτατη διασπορά συμφερόντων, αφού ο αριθμός των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται, είναι πολύ μεγάλος και τα μερίδια αγοράς τους πολύ μικρά»* [1294].

944. Σημειώνεται, επιπλέον, ότι δεν υπάρχουν διαθέσιμα και αξιόπιστα στοιχεία ως προς το σύνολο της αγοράς των κτηματομεσιτικών υπηρεσιών που αφορούν αποκλειστικά σε μεσιτεία, παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, εκπόνηση μελετών κλπ. Η έλλειψη αυτή επαρκών δημοσιευμένων στοιχείων δυσχεραίνει τον υπολογισμό και εκτίμηση του ακριβούς μεγέθους και της αξίας της αγοράς.

945. Ωστόσο, εκτιμάται ότι παρά το γεγονός ότι τα σχετικά στοιχεία είναι ελλιπή, παρέχουν σαφείς ενδείξεις ότι οι υπό συγχώνευση επιχειρήσεις, μέσω των θυγατρικών τους εταιριών, κατέχουν αμελητέα μερίδια στη σχετική αγορά, τα οποία αναμένεται να διατηρηθούν και μετά την ολοκλήρωση της υπό εξέταση συγκέντρωσης. Κατά συνέπεια, κρίνεται ότι παρέλκει η περαιτέρω διερεύνηση της εν λόγω σχετικής αγοράς, δεδομένου ότι δεν κρίνεται ως επηρεαζόμενη από την υπό κρίση συγκέντρωση[1295].

[1294] Βλ. σχετικά υπ’ αριθμ. πρωτ. […].

[1295] Ανάλογη άποψη διατυπώνει και η γνωστοποιούσα, η οποία αναφέρει ότι *«υπό κανένα πιθανό ορισμό αυτής* [της σχετικής αγοράς] *δεν δημιουργείται πιθανότητα παρεμπόδισης λειτουργίας του ανταγωνισμού λόγω της*

ΙΖ. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΣΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

ΙΖ.1. ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΥ ΠΡΟΣΚΟΜΙΣΑΝ ΤΑ ΜΕΡΗ[1296]

ΙΖ.1.1 Αναφορικά με τα προϊόντα στεγαστικής πίστης

946. Στην ελληνική αγορά χορηγήσεων, είναι υποχρεωτική η εξασφάλιση των στεγαστικών δανείων μέσω εμπράγματης ασφάλειας (προσημείωσης ή υποθήκης), με αποτέλεσμα να καθίσταται εύλογη η αξίωση ασφάλισης του ακινήτου κατά ορισμένων ασφαλιστικών κινδύνων. Όπως σημειώνουν τα μέρη, σε περίπτωση χορήγησης ενυπόθηκου δανείου και μόνο, ο δανειολήπτης υποχρεούται να παράσχει ασφάλιση του ακινήτου του κατά πυρός και σεισμού σε οποιαδήποτε αναγνωρισμένη ασφαλιστική εταιρία[1297], ώστε να διασφαλιστούν τα συμφέροντα της τράπεζας σε περίπτωση απώλειας ή καταστροφής του ακινήτου λόγω επέλευσης των κινδύνων αυτών.

947. Σύμφωνα με την ΕΤΕ, εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια του δανειολήπτη η επιλογή ασφαλιστικής εταιρίας, με μόνη υποχρέωση την κάλυψη των κινδύνων πυρός και σεισμού από το ασφαλιστήριο συμβόλαιο και την παροχή απόδειξης ασφάλισης του ακινήτου κατά των συγκεκριμένων ασφαλιστικών κινδύνων. Σε κάθε περίπτωση, ο δανειολήπτης μπορεί να ασφαλιστεί σε όποια ασφαλιστική εταιρεία το επιθυμεί, με μόνο περιορισμό την κάλυψη συγκεκριμένων ασφαλιστικών κινδύνων. Ως εκ τούτου, η όποια αξιολόγηση από μέρους της ΕΤΕ λαμβάνει χώρα σε επίπεδο σύμβασης, ήτοι σε επίπεδο κάλυψης των ζητούμενων ασφαλιστικών κινδύνων, και όχι σε επίπεδο ασφαλιστικής εταιρίας. Αντίστοιχα, οι μόνες προϋποθέσεις χορήγησης στεγαστικού δανείου, σχετιζόμενες με τους ασφαλισθέντες κινδύνους, είναι η απόδειξη ασφάλισης του ακινήτου κατά των κινδύνων πυρός και σεισμού.

948. Επιπροσθέτως, κατά τη γνωστοποιούσα, οι όροι της σύμβασης του στεγαστικού δανείου δεν συνδέονται με την παροχή ασφαλιστικού προϊόντος και είναι ανεξάρτητοι από τους όρους της ασφαλιστικής σύμβασης που ενδεχομένως θα συναφθεί μεταξύ του δανειολήπτη και της ασφαλιστικής εταιρίας. Επομένως, οι δανειολήπτες δεν λαμβάνουν καλύτερους όρους δανείου (π.χ χαμηλότερο επιτόκιο) σε περίπτωση σύναψης παράλληλης ασφαλιστικής σύμβασης.

949. Προς επίρρωση των ανωτέρω ισχυρισμών, η ΕΤΕ προσκόμισε έντυπο το οποίο περιλαμβάνει οδηγίες για την ασφάλιση ενυπόθηκου ακινήτου, όπως δίνονται στον πελάτη, καθώς και πρότυπη σύμβαση στεγαστικού δανείου της ΕΤΕ. Αντίστοιχη πρότυπη σύμβαση στεγαστικού δανείου προσκόμισε και η Eurobank.

950. Ως προς τα ανωτέρω, η Eurobank σημειώνει ότι στην περίπτωση κατά την οποία ο πελάτης ενυπόθηκου δανείου επιλέξει την ασφάλιση ενυπόθηκης κατοικίας από την Eurolife ERB, δεν υφίστανται ευνοϊκότεροι όροι γι’ αυτόν, ενώ η μόνη προϋπόθεση που θέτει η τράπεζα είναι η ασφάλιση να έχει συναφθεί με αναγνωρισμένη ασφαλιστική εταιρία της εγκρίσεώς της[1298] και δη ως προς τις προϋποθέσεις φερεγγυότητας. Η διαδικασία αξιολόγησης διενεργείται στις

σκοπούμενης συγκέντρωσης, αφού υπάρχει ευρύτατη διασπορά επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην αγορά αυτή με μικρά μερίδια αγοράς για κάθε επιχείρηση. Περαιτέρω, λόγω του κατακερματισμού της αγοράς δεν υπάρχουν διαθέσιμα επαρκή στατιστικά στοιχεία σχετικά με το μέγεθός της και τα μερίδια των δραστηριοποιουμένων επιχειρήσεων. Η ΕΤΕ θεωρεί τα μερίδια αγοράς αυτής και της Eurobank αμελητέα».

[1296] Βλ. υπ’ αριθμ. πρωτ. […] επιστολή των μερών.

[1297] Με ειδική μνεία και στην ανάλογη σύμβαση σύμφωνα με τη Eurobank.

[1298] Βλ. σύμβαση στεγαστικού δανείου Μέρος Β’ - 10.3.

κεντροποιημένες υπηρεσίες της Eurobank (credit underwriting). Στο πλαίσιο αυτό, η Eurobank στην πράξη αποδέχεται τα ασφαλιστήρια όλων των ασφαλιστικών εταιρειών που λειτουργούν νόμιμα και, ως εκ τούτου, η συντριπτική πλειοψηφία των αιτήσεων αυτών εγκρίνεται, ενώ στο χαρτοφυλάκιό της εμφανίζονται ακίνητα ασφαλισμένα σε άνω των 50 ασφαλιστικών εταιριών με μεγάλη διασπορά. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι οι τρεις πρώτες εταιρίες (πλην Eurolife ERB) είναι οι ακόλουθες: […],[…] και […].

951. Τέλος, όπως σημειώνει η γνωστοποιούσα, τα στεγαστικά δάνεια δεν συνδέονται με υποχρέωση λήψης ασφάλισης ζωής του δανειολήπτη είτε από την Εθνική Ασφαλιστική είτε από μη συνδεδεμένη με την ΕΤΕ ασφαλιστική εταιρεία, ενώ η προστασία πληρωμής δόσεων, ήτοι η ασφαλιστική κάλυψη έναντι κινδύνων της ακούσιας απώλειας εργασίας ή πρόσκαιρης ολικής ανικανότητας από ατύχημα ή ασθένεια, αποτελεί προαιρετικό πρόγραμμα για τους πελάτες δανείων ενυπόθηκης πίστης..

ΙΖ.1.2 Αναφορικά με την καταναλωτική πίστη εξαιρουμένων πιστωτικών καρτών

952. Όπως σημειώνουν τα μέρη, στη σύμβαση καταναλωτικών δανείων δεν περιλαμβάνεται υποχρέωση του οφειλέτη να προσκομίσει ασφαλιστικό συμβόλαιο. Η τράπεζα συνάπτει ασφάλιση μέχρι ενός ποσού και έναντι συγκεκριμένων ασφαλιστικών κινδύνων με σκοπό να καλυφθεί η ίδια έναντι του κινδύνου που διατρέχει εάν επέλθουν οι συγκεκριμένοι ασφαλιστικοί κίνδυνοι[1299]. Σε σχέση με το πρόγραμμα προστασίας πληρωμής δόσεων, κατά τα ανωτέρω, αποτελεί προαιρετικό πρόγραμμα για τους λήπτες δανείων καταναλωτικής πίστης.

953. Η Eurobank σημειώνει ότι στη συντριπτική πλειοψηφία των καταναλωτικών δανείων (δηλαδή επί δανειοληπτών έως 65 ετών) ασφαλίζει με δικά της έξοδα το ανεξόφλητο χρεωστικό υπόλοιπο έως και €[…] μέσω της Eurolife ERB ΑΕΑΖ για τους παρακάτω κινδύνους (εάν συντρέξουν στο πρόσωπο του δανειολήπτη):

- απώλεια ζωής από ασθένεια ή ατύχημα,
- μόνιμη ολική ανικανότητα από ασθένεια ή ατύχημα και
- πρόσκαιρη ολική ανικανότητα από ασθένεια ή ατύχημα.

954. Η ανωτέρω ασφάλιση, που συνάπτεται μέσω ομαδικών ασφαλιστηρίων συμβολαίων της Eurolife ERB, κρίνεται επιχειρηματικά ως αναγκαία για την τράπεζα, διότι αποτελεί τρόπο εξασφάλισής της προκειμένου αυτή να καλυφθεί, τουλάχιστον μέχρι ενός ποσού, έναντι του κινδύνου αδυναμίας του πελάτη καταναλωτικού δανείου να την εξοφλήσει σε περίπτωση που επέλθουν οι ανωτέρω ασφαλιστικοί κίνδυνοι.

ΙΖ.1.3 Αναφορικά με την καταναλωτική πίστη μέσω πιστωτικών καρτών

955. Η ΕΤΕ σημειώνει ότι δεν διανέμεται ασφαλιστικό προϊόν σε σύνδεση με πιστωτικές κάρτες.

956. Η Eurobank σημειώνει ότι στην αίτηση - σύμβαση για έκδοση πιστωτικής κάρτας της Eurobank, μέσω της οποίας χορηγούνται καταναλωτικά δάνεια, δεν περιλαμβάνεται υποχρέωση του οφειλέτη να προσκομίσει ασφαλιστικό συμβόλαιο. Επί δανειοληπτών έως 65 ετών, η Eurobank ασφαλίζει με δικά της έξοδα το ανεξόφλητο χρεωστικό υπόλοιπο έως και […] €, μέσω της Eurolife ERB ΑΕΑΖ

[1299] Βλέπε […].

και με ομαδικά ασφαλιστήρια για τους παρακάτω κινδύνους (εάν οι κίνδυνοι αυτοί συντρέξουν στο πρόσωπο του δανειολήπτη):

- απώλεια ζωής από ασθένεια ή ατύχημα,
- μόνιμη ολική ανικανότητα από ασθένεια ή ατύχημα.

957. Επιπλέον, στην πλειονότητα του χαρτοφυλακίου των πιστωτικών καρτών της (δηλαδή επί δανειοληπτών μέχρι 75 ετών), η τράπεζα συνάπτει, χωρίς χρέωση των πελατών της, ταξιδιωτική ασφάλιση. Απαραίτητη προϋπόθεση για την καταβολή της αποζημίωσης είναι τα έξοδα του ταξιδίου να έχουν χρεωθεί στην κάρτα του ασφαλισμένου.

ΙΖ.1.4 Αναφορικά με τη χορήγηση επαγγελματικών δανείων

958. Η ΕΤΕ δεν χορήγησε πληροφορίες για τα επαγγελματικά δάνεια πέραν των όσων αναφέρονται ανωτέρω και των στοιχείων του πίνακα που ακολουθεί.

959. Τα επαγγελματικά δάνεια της Eurobank προς μικρές επιχειρήσεις μπορούν να διακριθούν σε δάνεια (χρηματοδοτήσεις) που δεν καλύπτονται από εμπράγματη εξασφάλιση (μη ενυπόθηκα) και σε εκείνα που συνοδεύονται από εμπράγματη εξασφάλιση (ενυπόθηκα).

960. Στην πρώτη περίπτωση, των μη ενυπόθηκων επαγγελματικών δανείων, η τράπεζα καταρτίζει με τη Eurolife και με δική της δαπάνη ασφάλεια ζωής του οφειλέτη, ώστε να έχει εξασφαλιστεί έναντι του κινδύνου μη εξοφλήσεως του δανείου σε περίπτωση θανάτου ή μερικής/ολικής ανικανότητας του οφειλέτη. Η σύμβαση αυτής της κατηγορίας δανείου δεν περιλαμβάνει υποχρέωση του πελάτη να προσκομίσει ασφαλιστήριο συμβόλαιο.

961. Στα ενυπόθηκα επαγγελματικά δάνεια, είναι υποχρεωτική (με βάση όρο της σύμβασης) η ασφάλιση των ενυπόθηκων ακινήτων κατά κινδύνων πυρός και σεισμού (με εξαίρεση ορισμένες κατηγορίες π.χ. τα αγροτεμάχια, για τα οποία δεν υπάρχει υποχρέωση ασφάλισης). Η επιλογή της ασφαλιστικής εταιρίας, όπως και στην περίπτωση των στεγαστικών δανείων, εναπόκειται στον πελάτη, αρκεί η εταιρία να είναι αναγνωρισμένη. Η τράπεζα επιφυλάσσεται να εγκρίνει την επιλογή του πελάτη, ώστε να μπορεί να αποκλείσει τις (ελάχιστες έστω) περιπτώσεις εταιριών για την φερεγγυότητά των οποίων η τράπεζα αμφιβάλλει, με βάση στοιχεία που είναι σε θέση να γνωρίζει. Κατά τη Eurobank, στην αγορά δεν υφίσταται γενικό, αντικειμενικό και ευρέως αποδεκτό σύστημα αξιολόγησης της φερεγγυότητας των ασφαλιστικών επιχειρήσεων ούτε έχει διαμορφωθεί, έστω και ατύπως, κατάλογος αξιολόγησης των εταιρειών αυτών.

962. Από τον μέσο όρο των τελευταίων ετών, προκύπτει ότι επί του συνόλου των ενυπόθηκων επαγγελματικών δανείων της Eurobank, περίπου το […]% είναι ασφαλισμένα στη Eurolife.

ΙΖ.1.5. Ποσοτικά στοιχεία

963. Στον πίνακα που ακολουθεί περιλαμβάνονται στοιχεία για τη σύνδεση των ασφαλιστικών προϊόντων του κλάδου ζωής και ζημιών με υποκείμενα τραπεζικά προϊόντα της ΕΤΕ. Η ΕΤΕ δεν προσκόμισε συγκεκριμένα στοιχεία ανά κλάδο ασφάλισης.

Σύνδεση Ασφαλιστικών με Τραπεζικά Προϊόντα - ΕΤΕ				
ΠΡΟΙΟΝΤΑ	**τέλος έτους 2009**	**τέλος έτους 2010**	**τέλος έτους 2011**	**τέλος εννιαμήνου 2012**
Αθροιστικά Συμβόλαια Πυρός/Σεισμού/Ζωής και Μ.Ο.Α.[1300] συνδεδεμένα με Στεγαστικά Δάνεια	[…]%	[…]%	[…]%	[…]%
Πρόγραμμα Προστασίας Πληρωμών[1301] συνδεδεμένο με Καταναλωτικά Δάνεια	[…]%	[…]%	[…]%	[…]%
Αθροιστικά Συμβόλαια Πυρός/ Σεισμού/ Ζωής και Μ.Ο.Α.[1302] συνδεδεμένα με Επαγγελ/κά Δάνεια	[…]%	[…]%	[…]%	[…]%

964. Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθεται το ποσοστό των στεγαστικών δανείων που έχει παράσχει η Eurobank και για τα οποία έχουν εκδοθεί ασφαλιστήρια συμβόλαια από τη Eurolife.

Σύνδεση Ασφαλιστικών Προϊόντων με Στεγαστικά Δάνεια - Eurobank				
ΠΡΟΙΟΝΤΑ	**τέλος έτους 2009**	**τέλος έτους 2010**	**τέλος έτους 2011**	**τέλος εννιαμήνου 2012**
Ασφαλιστήρια Ζωής	[…]%	[…]%	[…]%	[…]%
Ασφαλιστήρια Πυρός	[…]%	[…]%	[…]%	[…]%

965. Βάσει των ανωτέρω συμπεραίνεται ότι από την τρέχουσα πρακτική των συμμετεχουσών επιχειρήσεων, όπως την παρέθεσαν στη σχετική επιστολή τους, συνάγεται ότι τα ως άνω προϊόντα δεν συνδέονται μέσω μικτής συνδεδεμένης πώλησης με τη χορήγηση ευνοϊκότερων όρων για την αγορά του πακέτου σε σύγκριση με τη μεμονωμένη αγορά των δύο προϊόντων από τον ίδιο ή διαφορετικούς προμηθευτές, αλλά η διαπιστούμενη μεταξύ τους σύνδεση έχει τη μορφή της επιβολής προϋπόθεσης για την εξασφάλιση του αντικειμένου της ενέγγυας ασφάλειας. Επίσης, από την επισκόπηση των όρων των σχετικών πρότυπων συμβάσεων που προσκόμισαν τα μέρη, και του εντύπου που χορηγεί στους καταναλωτές η ΕΤΕ αλλά και από τις απαντήσεις που χορήγησαν τα μέρη προκύπτει ότι οι καταναλωτές δύνανται να προσκομίσουν σχετικό ασφαλιστήριο συμβόλαιο από εταιρία της επιλογής τους, με μόνες προϋποθέσεις αυτές της φερεγγυότητας της ασφαλιστικής επιχείρησης και της κάλυψης του συνόλου των κινδύνων που απαιτεί η τράπεζα. Τέλος, όπως προκύπτει από τα στοιχεία που προσκόμισαν οι συμμετέχουσες, η χορήγηση δανείων μέσω και εξαιρουμένων πιστωτικών καρτών δεν υπόκειται στον όρο της υποχρεωτικής προσκόμισης ασφαλιστικού συμβολαίου ζωής.

ΙΖ.2. Η θέση της Επιτροπής

966. Στην παρούσα ενότητα εξετάζεται η πιθανότητα η παρούσα συγκέντρωση να προσδώσει στις συμμετέχουσες επιχειρήσεις την ικανότητα να επιβάλουν στους πελάτες τους την αγορά προϊόντων, στα οποία η θέση τους είναι αδύναμη, μέσω σύνδεσης αυτών των προϊόντων (π.χ. μέσω ομαδικής ή συνδεδεμένης πώλησης) με την παροχή προϊόντων, στις οποίες η θέση των συμμετεχουσών επιχειρήσεων είναι ισχυρή.

[1300] Μόνιμη Ολική Ανικανότητα από Ασθένεια και Ατύχημα

[1301] Ασφάλιση που καλύπτει τους κινδύνους Ζωής, Μόνιμης Ολικής Ανικανότητας, Προσωρινής Ανικανότητας, Ακούσιας Ανεργίας, Νοσοκομειακής Περίθαλψης.

[1302] Μόνιμη Ολική Ανικανότητα από Ατύχημα

967. Συγκεκριμένα, εξετάζεται το ενδεχόμενο η συγκέντρωση να δύναται να οδηγήσει σε μεταμόχλευση (leveraging) στην αγορά των πρωτασφαλίσεων κατά κινδύνων ζημιών της θέσης που θα κατέχει η ενιαία οντότητα:

α) στην υπο-αγορά των στεγαστικών δανείων,

β) στην αγορά χρηματοδότησης επιχειρήσεων.

968. Για τις τυχόν συσπειρωτικές επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς από την παρούσα συγκέντρωση ισχύουν όσα αναλύθηκαν ανωτέρω στα οικεία κεφάλαια.

969. Πρέπει να σημειωθεί ότι, με βάση την έρευνα της Γ.Δ.Α., εκτιμάται ότι η παρούσα συγκέντρωση δε θα παράσχει στη νέα οντότητα τη δυνατότητα και το κίνητρο να χρησιμοποιήσουν την ηγετική θέση τους στις υπο-αγορές καταναλωτικής πίστης εξαιρουμένων των πιστωτικών καρτών και καταναλωτικής πίστης μέσω πιστωτικών καρτών για να τη μεταμοχλεύσουν στην αγορά πρωτασφαλίσεων ζωής, καθώς από τη διερεύνηση των σχετικών αγορών δεν προέκυψαν στοιχεία που να καταδεικνύουν ότι πρόκειται για συνήθη εμπορική πρακτική[1303].

α) Ως προς τις οριζόντιες συσπειρωτικές επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς (δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης) στις αγορές παροχής στεγαστικών δανείων και πρωτασφαλίσεων κατά κινδύνων ζημιών

970. Εκτιμάται ότι, σε συνέχεια της συγκέντρωσης, η νέα οντότητα δεν θα δύναται να αποκλείσει τους ανταγωνιστές της στην αγορά πρωτασφαλίσεων κατά κινδύνων ζημιών, μέσω της παροχής των στεγαστικών δανείων και των ασφαλίσεων κατά κινδύνων ζημιών ως πακέτα ή και χωριστά με παράλληλη χορήγηση εκπτώσεων σε περίπτωση αγοράς όλων των σχετικών υπηρεσιών (ήτοι, μέσω μικτής συνδεδεμένης πώλησης) για τους ακόλουθους λόγους:

971. Αν και η νέα οντότητα θα κατέχει την πρώτη θέση στην υπο-αγορά των στεγαστικών δανείων, από τα στοιχεία του φακέλου συνάγεται ότι, τόσο στην εν λόγω αγορά όσο και στην αγορά των πρωτασφαλίσεων κατά κινδύνων ζημιών δραστηριοποιούνται ισχυρά τραπεζικά ιδρύματα των οποίων είτε οι θυγατρικές είτε και συνεργαζόμενες ασφαλιστικές επιχειρήσεις (πολλές εκ των οποίων πολυεθνικές με υψηλή κεφαλαιακή δυνατότητα) έχουν επίσης αξιόλογη θέση και ως εκ τούτου θα μπορούσαν να παρέχουν στους καταναλωτές αντίστοιχα πακέτα σε ανταγωνιστικές τιμές με αυτά της νέας οντότητας. Συγκεκριμένα, […] δραστηριοποιείται στην αγορά πρωτασφαλίσεων κατά κινδύνων ζημιών μέσω της […], η οποία κατέχει μερίδιο άνω του […]% στην ανωτέρω αγορά, με το μερίδιό της να πλησιάζει το […]% στις ασφαλίσεις πυρκαγιάς, ενώ […] διατηρεί συνεργασία με την […] (η οποία κατέχει τη […] θέση στις ασφαλίσεις πυρκαγιάς) και την […] [1304]. Ως εκ τούτου δεν πιθανολογείται σε ικανό βαθμό ότι η νέα οντότητα θα είχε τη δυνατότητα να αποκλείσει τους ανταγωνιστές της από την αγορά.

[1303] Εκτιμάται εξάλλου ότι σημαντικός αριθμός πελατών ενδιαφέρεται να αγοράσει μόνο μεμονωμένα τα ανωτέρω προϊόντα (πχ. μόνο καταναλωτικό δάνειο ή μόνο ασφάλεια ζωής), με αποτέλεσμα τυχόν υιοθέτηση στρατηγικών ομαδικών ή συνδεδεμένων πωλήσεων να έχει ως συνέπεια να μειωθούν σημαντικά οι πωλήσεις των συγκεκριμένων προϊόντων. Βλ. σχετικά Κατευθυντήριες σχετικά Κατευθυντήριες για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων, της 18-10-2008, παρ.106.

[1304] Βλ. σχετικά Κατευθυντήριες για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων, της 18-10-2008, παρ.103 (όπου εφόσον εταιρίες μεμονωμένων προϊόντων συνδυάζουν προσφορές, προκειμένου να υπερνικήσουν μία στρατηγική ομαδικής πώλησης, τούτο αποτελεί παράγοντα αποτροπής υιοθέτησης τέτοιων στρατηγικών από τη νέα οντότητα).

972. Επιπροσθέτως, οι πελάτες δεδομένου του κατακερματισμού της αγοράς πρωτασφαλίσεων κατά κινδύνων ζημιών αλλά και της ύπαρξης ισχυρών ανταγωνιστών της νέας οντότητας στην υπο-αγορά των στεγαστικών δανείων δύνανται εύκολα να προμηθευτούν τα ως άνω προϊόντα από διαφορετικές πηγές, με συνέπεια τυχόν υιοθέτηση στρατηγικών ομαδικών ή συνδεδεμένων πωλήσεων να έχει ως συνέπεια να μειωθούν σημαντικά οι πωλήσεις των συγκεκριμένων προϊόντων. Ως εκ τούτου δεν πιθανολογείται σε ικανό βαθμό ότι η νέα οντότητα θα είχε κίνητρο να αποκλείσει τους ανταγωνιστές της από την αγορά[1305].

973. Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι η πρακτική των συνδεδεμένων πωλήσεων δύναται, υπό προϋποθέσεις, να συνιστά καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης κατά την έννοια των άρθρων 2 του ν. 3959/2011 ή/και 102 ΣΛΕΕ. Εν προκειμένω, δεδομένου ότι η εν λόγω αγορά (στεγαστικά δάνεια) χαρακτηρίζεται από διαφάνεια ιδίως ως προς τους όρους τιμολόγησης, η τυχόν υιοθέτηση συναφών στρατηγικών εύκολα θα ανιχνευθεί ή θα γίνει αντικείμενο καταγγελίας ενώπιον της Επιτροπής Ανταγωνισμού από τους ανταγωνιστές ή τους πελάτες της νέας οντότητας. Τούτο ενδεχομένως αποθαρρύνει τη νέα οντότητα από την υιοθέτησή τους.

974. Βάσει των ανωτέρω, δεν πιθανολογείται σε ικανό βαθμό με τα στοιχεία στη διάθεση της Υπηρεσίας η δημιουργία μη συντονισμένων συσπειρωτικών επιπτώσεων από την υπό κρίση πράξη στις ανωτέρω αγορές.

β) Ως προς τις οριζόντιες συσπειρωτικές επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς (δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης) στις αγορές χρηματοδότησης επιχειρήσεων και πρωτασφαλίσεων κατά κινδύνων ζημιών

975. Στην αγορά χρηματοδότησης επιχειρήσεων η νέα οντότητα δεν θα κατέχει μερίδιο τέτοιο που να της δίνει τη δυνατότητα αλλά και το κίνητρο να μεταμοχλεύσει την όποια δύναμή της από την εν λόγω αγορά στην αγορά πρωτασφαλίσεων κατά κινδύνων ζημιών. Εξάλλου, όπως προαναφέρθηκε, και στις δύο ως άνω αγορές η νέα οντότητα αντιμετωπίζει ισχυρό ανταγωνισμό από τραπεζικά ιδρύματα που είτε μέσω των θυγατρικών τους είτε μέσω συνεργαζόμενων ασφαλιστικών εταιριών θα είχαν τη δυνατότητα να προβούν σε πώληση αντίστοιχων προϊόντων.

976. Βάσει των ανωτέρω, δεν πιθανολογείται σε ικανό βαθμό με τα στοιχεία στη διάθεση της Υπηρεσίας η δημιουργία μη συντονισμένων συσπειρωτικών επιπτώσεων από την υπό κρίση πράξη στις ανωτέρω αγορές.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού σε Ολομέλεια, **ομόφωνα εγκρίνει** τη γνωστοποιηθείσα κατ’ άρθρο 6 παρ. 1 - 3 του ν. 3959/2011 από 12.11.2012 (υπ’ αριθ. πρωτ. 8843) συγκέντρωση που αφορά στην απόκτηση του ελέγχου από την ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε. επί της ΤΡΑΠΕΖΑ EUROBANK ERGASIAS Α.Ε, δια της υποβολής προαιρετικής δημόσιας

[1305] Επισημαίνεται ωστόσο ότι αν και τα μέρη ρωτήθηκαν σχετικά δεν προσκόμισαν στοιχεία αναφορικά με το μέσο περιθώριο κέρδους τους από την πώληση ασφαλιστικών προϊόντων. Προσκόμισαν στοιχεία μόνο αναφορικά με το περιθώριο κέρδους από τη χορήγηση στεγαστικών, καταναλωτικών και επαγγελματικών δανείων. Βάσει αυτών το μέσο περιθώριο κέρδους των συμμετεχουσών κυμαίνεται από […] % - […]% ανάλογα με το προϊόν με βάσει τα στοιχεία του 2012, μη αφαιρουμένου του λειτουργικού κόστους.

πρότασης για την απόκτηση του συνόλου των κοινών ονομαστικών μετά ψήφου μετοχών, **υπό τους κάτωθι όρους και προϋποθέσεις** (διορθωτικά μέτρα), σύμφωνα με το άρθρο 8 παρ. 6 και 8 του ν.3959/2011, όπως ισχύει, στη βάση των δεσμεύσεων τις οποίες αυτές ανέλαβαν, με το υπ΄ αριθ. πρωτ. 35/14.2.2013 έγγραφό τους έναντι της Επιτροπής Ανταγωνισμού, οι οποίες συνοπτικά έχουν ως ακολούθως:

Α. Τα μέρη αναλαμβάνουν τη δέσμευση να προβούν, μετά τη κοινοποίηση του διατακτικού της απόφασης στη γνωστοποιούσα, σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες για την μεταβίβαση της συμμετοχής της Eurobank στην εταιρία Cardlink σε τρίτο αγοραστή («Εκποίηση Cardlink»).

Β. Για το χρονικό διάστημα από την κατά τα ανωτέρω κοινοποίηση έως την ολοκλήρωση της Εκποίησης Cardlink, τα μέρη αναλαμβάνουν:

3. Να μην πραγματοποιούν την επεξεργασία δεδομένων συναλλαγών καρτών (Card Acquiring Processing) μέσω της Cardlink, ούτε κατά το διάστημα που θα παραμείνουν δύο νομικά πρόσωπα, ούτε μετά την σχεδιαζόμενη συγχώνευσή τους.

4. Να θέσουν σε εφαρμογή, εντός δεκαπέντε (15) ημερών από την κοινοποίηση του διατακτικού της απόφασης, πρόσθετα μέτρα προστασίας («Σινικά Τείχη» ή «Chinese Walls»), πέραν των υποχρεώσεων εχεμύθειας που απορρέουν από τα ισχύοντα συμφωνητικά συνεργασίας μεταξύ της Cardlink και των μητρικών της τραπεζών, ώστε να διασφαλιστεί ότι αποτρέπεται οποιοσδήποτε τυχόν κίνδυνος διάχυσης «Απόρρητων Πληροφοριών» από την ή μέσω της Cardlink προς τρίτους και προς τις μητρικές της.

Ως «Απόρρητες Πληροφορίες» νοούνται:

(α) Οι πληροφορίες, τα στοιχεία, οι μέθοδοι, οι τεχνικές και η διαδικασία που ακολουθούν τα μέρη και η άλλη μητρική της Cardlink, Alpha Bank, για την οργάνωσή τους, την προϊοντική και τιμολογιακή τους πολιτική, τα επιχειρηματικά τους σχέδια και στρατηγική, την τεχνογνωσία τους, τις συνεργασίες τους, το σχεδιασμό, την ανάπτυξη και διάθεση των υπηρεσιών τους, καθώς και κάθε πληροφορία που αφορά ή σχετίζεται με την πελατεία τους, την επιχειρηματική δραστηριότητα και το προσωπικό που απασχολούν,

(β) Οι πληροφορίες που αφορούν τους όρους των συμβάσεων μεταξύ αφενός των μητρικών της τραπεζών αλλά και οποιασδήποτε άλλης τράπεζας, και αφετέρου των εμπόρων, ιδίως αναφορικά με τις προμήθειες και τους λοιπούς οικονομικούς όρους των εν λόγω συμβάσεων σε σχέση με τις υπηρεσίες αποδοχής καρτών, επεξεργασίας των σχετικών με την αποδοχή καρτών δεδομένων, καθώς και της παροχής υπηρεσιών εμπορικού δικτύου συναλλαγών μέσω τερματικών (POS),

(γ) Οι πληροφορίες που αφορούν στο πελατολόγιο και στην εμπορική και τιμολογιακή πολιτική της Cardlink (συμπεριλαμβανομένης της τιμολογιακής πολιτικής της έναντι της άλλης μετόχου, Alpha Bank), καθώς και στις συμβάσεις μεταξύ της Cardlink και τρίτων παρόχων των ως άνω υπηρεσιών, με εξαίρεση τις πληροφορίες που αναγκαίως παρέχονται από την Cardlink στην

Eurobank στο πλαίσιο των υπηρεσιών που παρέχει η Cardlink προς την Eurobank δυνάμει της μεταξύ τους σύμβασης συνεργασίας.

Ειδικότερα, για την υλοποίηση της ως άνω δέσμευσης, τα Μέρη αναλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την υποχρέωση:

(vi) Να μεριμνήσουν ώστε η Cardlink να διατηρήσει την ανεξαρτησία της αναφορικά με τη χρήση και λειτουργία διακριτού και αυτόνομου πληροφορικού συστήματος, που δεν θα εντάσσεται στα πληροφορικά συστήματα κανενός εκ των συμμετεχόντων σε αυτήν μερών.

(vii) Να μην παράσχουν στην Cardlink οποιαδήποτε εντολή ή πληρεξουσιότητα ώστε αυτή να συμβάλλεται, συναλλάσσεται ή να αναλαμβάνει εν γένει οποιαδήποτε υποχρέωση στο όνομα και για λογαριασμό των μετόχων της στην αγορά υπηρεσιών αποδοχής καρτών (Merchant Acquiring) ή να εισπράττει δικαιώματα ή αμοιβές για λογαριασμό τους αναφορικά με υπηρεσίες αποδοχής καρτών (Merchant Acquiring), καθώς και να τροποποιήσουν οποιεσδήποτε διατάξεις συμβάσεων έρχονται τυχόν σε αντίθεση με την ως άνω δέσμευση. Επίσης, να φροντίσουν ώστε η Cardlink να μην αποδέχεται εντολή ή πληρεξουσιότητα κατά τα ανωτέρω από οποιαδήποτε τρίτη τράπεζα σχετικά με την αγορά υπηρεσιών αποδοχής καρτών.

(viii) Να απέχουν, ανεξαρτήτως των ανωτέρω, από οποιαδήποτε ενέργεια μέσω της οποίας θα ελάμβαναν γνώση Απόρρητων Πληροφοριών (συμπεριλαμβανομένων ενεργειών κατά την άσκηση των μετοχικών τους δικαιωμάτων επί της Cardlink στο πλαίσιο διαχειριστικού, λογιστικού ή άλλου ελέγχου).

(ix) Να διορίσουν ως μέλη στο Διοικητικό Συμβούλιο της Cardlink πρόσωπα που δεν θα συμμετέχουν στη διαμόρφωση της εμπορικής πολιτικής στην εν γένει αγορά καρτών του ενιαίου ομίλου ΕΤΕ/Eurobank. Τα εν λόγω μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, όπως και το προσωπικό της Cardlink, δεσμεύονται να μην κοινοποιούν στα Μέρη Απόρρητες Πληροφορίες και να τηρούν εχεμύθεια έναντι αυτών.

(x) Να τροποποιήσουν τις υφιστάμενες συμβάσεις συνεργασίας, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται το απόρρητο των ανωτέρω πληροφοριών που περιέχονται στην Cardlink έναντι οποιουδήποτε τρίτου, περιλαμβανομένης της άλλης μητρικής τράπεζας, Alpha Bank.

Γ. Περαιτέρω, τα μέρη αναλαμβάνουν, από την ίδια κοινοποίηση, τη δέσμευση να προβούν εντός περιόδου δύο (2) μηνών σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες για την λύση:

(i) της από 14.12.2006 σύμβασης αορίστου χρόνου που έχει συνάψει από τη μία πλευρά η Eurobank, με τις Alpha Bank και Citibank International PLC και από την άλλη πλευρά, η εταιρία «ΝΤΑΪΝΕΡΣ ΚΛΑΜΠ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ» για την αποδοχή συναλλαγών καρτών Diners, και

(ii) της από 23.3.1992 σύμβασης αορίστου χρόνου που έχει συνάψει η ΕΤΕ μέσω της «ΕΘΝΙΚΗ Α.Ε. ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ» με τις «ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΜΑΡΚΕΤΙΓΚ Α.Ε.», θυγατρική εταιρεία της Εμπορικής Τράπεζας και, άρα, του ομίλου εταιρειών Alpha Bank, και «DINERS CLUB OF GREECE A.E.» για την εγκατάσταση τερματικών μηχανημάτων EFT/POS σε συνεργαζόμενες με τις εταιρίες αυτές και τους ομίλους τους επιχειρήσεις.

Δ. Τα μέρη θα διορίσουν Επιβλέποντα Εντολοδόχο για την παρακολούθηση της τήρησης των προαναφερόμενων υπό στοιχεία Α, Β και Γ δεσμεύσεων.

Ε. Τα μέρη δεσμεύονται, επίσης, να εξασφαλίζουν το δικαίωμα των πελατών τους να επιλέγουν απρόσκοπτα, και χωρίς να υπόκεινται σε διακριτική μεταχείριση, ασφαλιστική εταιρία στις συμβάσεις δανείων, στις οποίες αυτά ζητούν ασφαλιστική κάλυψη κατά πυρός, σεισμού και συναφών κινδύνων ενυπόθηκου ακινήτου.

Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης προς τους ως άνω όρους και προϋποθέσεις, η Επιτροπή απειλεί κατά της εξαγοράζουσας, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 8 παρ. 8 του ν.3959/2011, πρόστιμο, το οποίο μπορεί να ανέρχεται μέχρι ποσοστού 10% του κύκλου εργασιών του τελευταίου οικονομικού έτους.

Η απόφαση εκδόθηκε την **14η Φεβρουαρίου 2013**.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως σύμφωνα με το άρθρο 27 του ν. 3959/2011 (Α΄93).

Ο Πρόεδρος

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΥΡΙΤΣΑΚΗΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ
Καποδιστρίου 34, Τ.Κ. 104 32, Αθήνα
Τηλ. Κέντρο 210 5279000
Κείμενα προς δημοσίευση: webmaster.et@et.gr
02023851407170336